

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

ISSN: 3027-8597 (Online)

ปีที่ 12 ฉบับที่ 5 (พฤษภาคม 2568)

Vol.12 No.5 (May 2025)

♦ วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ แก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) วารสารเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม

ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์

ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม

ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน

ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม

ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม

ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม

ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน

ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม

ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน

ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

♦ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@sbss.ac.th

● บรรณาธิการ

บุญญาดา จงละเอียต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

● หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ธีรวัฒน์ ทองบุญชู มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

● กองบรรณาธิการ

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

ครองชัย หัตถา มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเทศไทย

ประเวศ อินทองปาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

สีปพงษ์ ธรรมชาติ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ประเทศไทย

สมบูรณ์ บุญโท มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ประเทศไทย

นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ประเทศไทย

วาสนา แก้วหล้า มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ประเทศไทย

ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ประเทศไทย

ธนิศร ยืนยง มหาวิทยาลัยปทุมธานี ประเทศไทย

ธานี วรภัทร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ประเทศไทย

บุษกร สุขแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ประเทศไทย

มุกดาวรรณ พลเดช วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ ประเทศไทย

อุทัย เอกสะพัง มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเทศไทย

มะลิวัลย์ โยธารักษ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

● ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระปลัดสาโรจน์ ธมมสโร วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระสมุห์อนุพงษ์ สุขิโต วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี วัดศาลามีชัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระบุญญฤทธิ์ ภัททจารี วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระเกียรติศักดิ์ ขำเกลี้ยง วัดศาลามีชัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

อนุชิต ปราบพาล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

ศักดิ์ดา หารเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

ทิพย์วรรณ จันทรา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

อภินันท์ คำหารพล นักวิชาการอิสระ ประเทศไทย

💧 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระไกรสร ปิยสีโล	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระศักดิ์นฤณ สกุกวีโร	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระดิสรณ์ สิงห์เพ็ญ	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
สามเณรพงษ์ศิริ สังข์แก้ว	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ธีรนนท์ พาโอภาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศุภิสรา ณ สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศศิธร สงศิริ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ญาณกวี คำศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ชาลิสา มาสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ธนพล วราภรณ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
วัชรินทร์ คำทิพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

💧 ฝ่ายกฎหมาย

ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	ประเทศไทย

💧 ออกแบบปก

วินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา	พีเอช ปริ้น & ดีไซน์ ไวนิล สติ๊กเกอร์	ประเทศไทย

💧 จัดรูปเล่ม

ธีรนนท์ พาโอภาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

💧 โรงพิมพ์

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 5 ประจำปีพุทธศักราช 2568 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 12 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 1 (จนถึง 31 ธันวาคม 2572) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่ บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทุกประการคุณภาพันธุ์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 5 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 29 เรื่อง บทความวิชาการ 1 เรื่อง มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ การสร้างนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แนวความคิดการสร้างนักสื่อสารชุมชน 2) กระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชน และ 3) วิธีการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน นักวิชาการ และนักสื่อสารชุมชน 24 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุป ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการสำรวจ เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม สุ่มตัวอย่างจากประชาชนในชุมชนเขตเทศบาล 133 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจง ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยผลการศึกษา พบว่า แนวความคิดในการสร้างนักสื่อสารชุมชน ประกอบด้วย แนวคิดการส่งเสริมให้นักสื่อสารชุมชนเป็นเจ้าของในการพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการสื่อสารต่อสาธารณะ โดยนักสื่อสารชุมชนต้องมีความรู้ ทักษะการสื่อสาร จิตสาธารณะ และมีความกล้าหาญในการคิดและทำเพื่อการพัฒนา ส่วนกระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชน ประกอบด้วย การกำหนดคุณสมบัติ สรรหาผู้ที่มีใจรัก พัฒนาทักษะในการสื่อสารด้านหลักการและปฏิบัติ การจูงใจให้เข้าร่วมทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ การมอบหมายหน้าที่จากเทศบาล สร้างแรงจูงใจผ่านการประกวดผลงานและการประกาศยกย่อง ส่วนวิธีการปฏิบัติงานเน้นการรับและส่งข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผลิตรสารที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เผยแพร่ข่าวสารให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย แก้ไขปัญหาเมื่อเกิดข้อขัดแย้งจากการสื่อสาร รับเรื่องร้องเรียนเพื่อส่งต่อไปยังเทศบาล การชี้แจงข้อมูลให้กับชุมชน และการรายงานผลการดำเนินงานผ่านการประชุมและไลน์กลุ่ม ทั้งนี้ นักสื่อสารชุมชนยังได้รับการสนับสนุนให้สรุปผลการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาตน

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

๒๕.๖.๖๓

บุญญาดา จงละเอียด

บรรณาธิการ วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ง)
การพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	1
THE DEVELOPMENT OF CHINESE BASIC VOCABULARY MEMORIZATION ABILITY USING GAME-BASED LEARNING OF SECOND-YEAR PRIMARY SCHOOL STUDENTS	
ณัฐวรรณ ทิมประดิษฐ์, ประภาศ ปานเจี้ยง	
การสร้างนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง	12
BUILDING COMMUNITY COMMUNICATORS FOR ORGANIZATIONAL COMMUNICATION OF THUNG SONG TOWN MUNICIPALITY	
พิมพ์ภูธรณ์ มากสุวรรณ, วิยาธร ท่อแก้ว, สุภาภรณ์ ศรีดี, กุลธิดา ธรรมวิวัฒน์	
การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ และแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	25
THE LEARNING MANAGEMENT BASED ON GAMIFICATION CONCEPTS TO PROMOTE LEARNING ACHIEVEMENT ON STATISTICS AND LEARNING MOTIVATION AMONG MATHAYOMSUKSA 2 STUDENTS	
ฟ้าใส สวัสดิ์ดี, สมพล พวงสั้น, อรนิชา แม่นทรง	
ความสัมพันธ์ระหว่างการตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหากับการตัดสินใจเลือก โรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชนของผู้ปกครองผ่านสื่อสังคมออนไลน์	35
THE RELATIONSHIP BETWEEN CONTENT DIGITAL MARKETING AND PARENTS' DECISION-MAKING ON PRIVATE KINDERGARTEN SELECTION VIA SOCIAL MEDIA	
บุญยวีร์ เกษุนทด, รัชนิวรรณ อินละคม, อมรรัตน์ ทับทิมศรี, น้ำผึ้ง พลบันล, วิชุดา นาคเถื่อน	
การสื่อสารอัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ และการสร้างตัวตนผ่านสื่อออนไลน์ของครูสถาบันกวดวิชา	43
IDENTITY, IMAGE COMMUNICATION AND SELF-CREATION VIA ONLINE MEDIA OF TUTORING INSTITUTE TEACHER	
ศิริพร เชาวโชติ, ฤกษ์ ทองเลิศ	
ผลกระทบกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	53
THE IMPACT OF RPA SOFTWARE TECHNOLOGY WORK PROCESSES ON THE QUALITY OF FINANCIAL REPORTS OF ACCOUNTANTS IN THE INDUSTRIAL ESTATES OF THAILAND	
กิตติวัฒน์ อิศรางกูร ณ อยุธยา, ประวิง กุ่มเมือง, นพัทธกร ทองเรือนดี, วิชุดา นาคเถื่อน	

- การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการคิดเชิง
นวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 63
A STUDY ON RELATIONSHIP BETWEEN INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
AND TEACHERS' INNOVATIVE THINKING SKILLS UNDER PHITSANULOK PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 2
เบญจวรรณ ลิขิตรัตน์เจริญ, ณิรดา เวชญาลักษณ์
- ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำท้องถิ่นต่อการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 73
: กรณีศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของที่ได้รับรางวัลการบริหารจัดการที่ดี ประเภทโดดเด่น
อันดับที่ 1 ในประเทศไทย
TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF LOCAL ADMINISTRATORS AND ITS IMPACT ON THE
ADMINISTRATION OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANISATIONS IN THE 21ST CENTURY : A CASE
STUDY OF AWARD-WINNING LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANISATIONS WITH OUTSTANDING
MANAGEMENT PRACTICES, RANKED FIRST IN THAILAND
นรินทร์ สมัตตะ, วิษณุ สุमितสุวรรณค์
- ผลของการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่อสุขภาพของเกษตรกร ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัด 85
เชียงใหม่
EFFECT OF PESTICIDE USES ON AGRICULTURE'S HEALTH AT KUET CHANG SUB-DISTRICT, MAE
TAENG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE
ปรีดา พาสนิท
- การรับรู้และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติของผู้บริโภคชาวไทย 98
THAI CONSUMERS' PERCEPTION AND BUYING BEHAVIOR OF HOME DECORATION PRODUCTS FROM
NATURAL MATERIALS
มนิรัตน์ รัตนพันธ์, ประสิทธิ์ รัตนพันธ์, นพดล ชูเศษ, วรลักษณ์ ลลิตศิริวิมล, สินี กิตติชนมวรกุล
- การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนแบบผสมผสานผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการผลิตสื่อ 109
วิดีโอ
DEVELOPMENT OF A BLENDED LEARNING PROCESS THROUGH ORGANIZING LEARNING ACTIVITIES
FOR VIDEO MEDIA PRODUCTION
ณิกานต์ ไชยจักร, ชาญ จารุงศรีรังสี, ณัฐพงษ์ อัครปฐมลักษณ์, คณาภรณ์ รักไพฑูรย์, ภคชาติ พุทธิปกรณ์
- การพัฒนาแนวทางการวิจัยอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษาเพื่อการประยุกต์ใช้ในบริบทสถาบัน 122
อุดมศึกษาที่มีสาขาวิชาอิสลามศึกษาในประเทศไทย
THE DEVELOPMENT OF A FRAMEWORK FOR RESEARCH METHODOLOGY IN ISLAMIC AND MUSLIM
STUDIES FOR APPLICATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OFFERING ISLAMIC STUDIES
PROGRAMS IN THAILAND
อิสมาแอ กาเต๊ะ
- การพัฒนาการเรียนวิทยาศาสตร์ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอบแบบเทคนิค STAD ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียน 131
บ้านโปะหมอบ (พรมเทพราษฎร์บำรุง)
DEVELOPMENT OF SCIENCE LEARNING BASED ON THE LIFESTYLE OF BAN PO MO USING THE
STAD FOR FOURTH-YEAR PRIMARY SCHOOL STUDENTS AT BAN PO MO SCHOOL (PHROMTHEP
RATBUMROONG)
ประจักษ์ ไชยมาลีอุปถัมภ์

การศึกษาสาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง	142
A STUDY OF THE CAUSES AND GUIDELINE FOR CONFLICT RESOLUTION OF SCHOOL PERSONNEL UNDER JAO MUEN DONG NETWORK	
ชนิษฐา บุญค*, ฌรดา เวชฌาลักษณ	
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	152
THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES USING A GAME-BASED LEARNING APPROACH TO ENHANCE ANALYTICAL THINKING SKILLS OF GRADE 9 STUDENTS	
พัชรินทร์ แก้วมาเมือง, ฐาปนกรณ แก้วมาเมือง	
ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิด ผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	163
A NEEDS ASSESSMENT OF SECONDARY SCHOOL ACADEMIC MANAGEMENT BASED ON THE CONCEPT OF STEAM EDUCATION LEARNING OUTCOMES UNDER OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION	
วัลย์ลดา ภาวภูตานนท์, เพ็ญวรา ชูประวัต, พฤทธิ ศรีบรรณพิทักษ์	
การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1	176
A STUDY OF RELATIONSHIP BETWEEN DIGITAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND ACADEMIC ADMINISTRATION UNDER PHICHIT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1	
จตุพล พันธิ์ไชยา, ฌรดา เวชฌาลักษณ	
สมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ	187
COMPETENCY OF PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN THE EASTERN REGION IN PROVIDING EDUCATION FOR PERSONS WITH DISABILITIES	
ธีระพงษ์ ฐิริปาณิก	
ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานที่มีต่อทักษะความสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัย	200
THE EFFECTS OF TEAM-BASED LEARNING ON YOUNG CHILDREN'S RELATIONSHIP SKILLS	
ชนาภรณ์ ภูศรีพงษ์, ชลาธิป สมมติโต, ปัทมาวดี เล่ห์มณฑล	
แนวทางการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่การเป็น “เมืองอัจฉริยะ”	209
GUIDELINES FOR DEVELOPING LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS INTO “SMART CITIES”	
เชาว์ เอื้อเฟื้อ, อรุณ สนใจ, ธีรภัทร กิจจารักษ์, สุภชัย ตรีเทศ, อดอาจ ลานจันทร์	
ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่นของลูกค้า กลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียง	218
FACTORS AFFECTING PURCHASING DECISION TO LUBRICANT PRODUCT OF INDUSTRIAL CUSTOMER IN EASTERN AREA	
ศุภรัตน์ นิติรัตนโชติ, นิภา นิรุตติกุล	
ปัญหากฎหมายการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน	227
LEGAL PROBLEMS IN THE ENFORCEMENT OF TIME-BARRED DEBT BY FINANCIAL INSTITUTIONS	
วรยุทธ พูลสุข	

การศึกษาคุณภาพของฟ้าทะลายโจรจากแปลงเพาะปลูกและจากบ่อวงซีเมนต์	236
INVESTIGATION OF THE QUALITY OF ANDROGRAPHIS PANICULATA (BURM.F.) NEES FROM AGRICULTURAL PLANTATIONS AND CEMENT PONDS	
นคร จันทะวงษ์, โชคชัย แซ่ว่าง, ชัยนรินทร์ เรือนเจริญ, พรพรรณ มณีวรรณ	
การพัฒนาแบบการทำงานที่ปลอดภัย ของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง	249
DEVELOPMENT OF SAFE WORK MODEL FOR MAINTENANCE CONTRACTORS, IN PETROCHEMICAL INDUSTRY, AT MAP TA PHUT INDUSTRIAL ESTATE AREA, RAYONG PROVINCE	
กฤษฎา ประเสริฐสุข, พรสุข หุ่นนิรันดร์	
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” สำหรับโรงเรียนในพื้นที่อุทยานธรณีผาชันสามพันโบก จังหวัดอุบลราชธานี	263
THE DEVELOPMENT OF A LOCAL CURRICULUM ON "GEOTOURISM" FOR SCHOOLS IN THE PHACHAN-SAMPANBOK GEOPARK AREA, UBON RATCHATHANI PROVINCE	
ปิยาภรณ์ พิทยาภิรัตน์, ปวีวรรณ สมนึก	
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริมของกลุ่มผู้ออกกำลังกายในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	273
CAUSAL FACTORS INFLUENCING DIETARY SUPPLEMENT PURCHASING BEHAVIOR AMONG EXERCISERS IN THE BANGKOK AND METROPOLITAN AREA	
จริยาภรณ์ หวังคุภกิจโกศล, ธนธร ชื่นยินดี	
นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพเกษตรกรรม สำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	286
A LEARNING MANAGEMENT INNOVATION TO PROMOTE CHARACTERISTICS OF THAI PEOPLE 4.0 IN TERMS OF AGRICULTURAL OCCUPATION COMPETENCY FOR HIGHLAND SCHOOLS OMKOI DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE	
สายฝน แสงใจพรม	
การจัดการนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อพัฒนาองค์กรสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย	297
MANAGEMENT OF COMMUNICATION INNOVATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF LIONS CLUBS INTERNATIONAL ORGANIZATION IN REGION 310, THAILAND	
กัญญลักษณ์ โชติชนะประสิทธิ์	
แนวทางการปรับตัวของผู้ประกอบการโกโก้ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย	310
APPROACHES FOR COCOA PROCESSORS TO ADAPT FOR SUSTAINABLE SURVIVAL IN THE SOUTHERN PROVINCES OF THAILAND	
วชิราภรณ์ จันทร์แท่น, ปวีตพล ไพบูลย์	
กลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์สู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม : กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร	322
HUMAN CAPITAL MANAGEMENT STRATEGY TO BECOME AN INNOVATION ORGANIZATION : A CASE STUDY IN BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION	
วรชยา ศิริวัฒน์	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	ณ

การพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*

THE DEVELOPMENT OF CHINESE BASIC VOCABULARY MEMORIZATION ABILITY USING GAME-BASED LEARNING OF SECOND-YEAR PRIMARY SCHOOL STUDENTS

ณัฐวรรณ หลิมประดิษฐ์*, ประภาศ ปานเจียง

Nattawan Limpradit*, Prapas Panjiang

คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: pop_apple2010@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนในเขตตำบลท่ายเหมือง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลท่ายเหมือง (ประชาชนร่วมใจ) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 28 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน 2) แบบประเมินความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน และ 3) แบบวัดความพึงพอใจ มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test dependent ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในด้านเนื้อหามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านผู้สอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านสื่อการสอน

คำสำคัญ: ความสามารถในการจำ, คำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน, การจัดการเรียนรู้แบบเกม

Abstract

This research aimed to: 1) Compare the Chinese vocabulary memorization abilities of second-year primary school students before and after game-based learning, and 2) Examine their satisfaction with game-based learning in developing fundamental Chinese vocabulary memorization skills. The research is an experimental study. The population consisted of Second-Year Primary

School Students in the Thai Muang Subdistrict. The sample group consisted of 28 second-year primary school students from Thai Muang Municipality Kindergarten School (People's Unity), selected through cluster random sampling using the classroom as the sampling unit. The research tools included 1) A lesson plan for developing Chinese vocabulary memorization, 2) A vocabulary memorization assessment, and 3) a satisfaction questionnaire on game-based learning. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and dependent t-test for hypothesis testing. The findings revealed that the students' Chinese vocabulary memorization abilities after game-based learning were significantly higher than before at the .01 level. Additionally, the students' satisfaction with game-based learning for improving Chinese vocabulary memorization was at the highest level of satisfaction ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.12). after the intervention. When considering each aspect, it was found that students were most satisfied with the content, followed by teachers, teaching activities, and teaching media.

Keywords: The Ability of Memorization, Basic Chinese Vocabularies, Game-Based Learning Methods

บทนำ

ในยุคปัจจุบันประเทศจีนกำลังก้าวขึ้นมามีอิทธิพลระดับโลกมากขึ้นเรื่อย ๆ ภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญและเป็นภาษาสากลที่ทั่วโลกยอมรับ ภาษาจีนเป็นภาษาที่ผู้คนใช้ในการสื่อสารมากที่สุดในโลก รองจากภาษาอังกฤษ และมีผู้ใช้ภาษาถึง 1.3 พันล้านคน (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ, 2562) ด้วยตระหนักถึงความสำคัญนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้มีการกำหนดให้สาระการเรียนรู้วิชาภาษาจีนให้จัดเพิ่มอยู่ในกลุ่มหลักสูตรภาษาต่างประเทศและเป็นวิชาเพิ่มเติม ปัจจุบันทั้งในโรงเรียนรัฐและโรงเรียนเอกชนมีการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาจีน โดยมีการเริ่มเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษาและไปจนถึงอุดมศึกษา เพื่อมุ่งหวังพัฒนาผู้เรียนมีการใช้ทักษะและสามารถสื่อสารภาษาจีนระดับขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์จริง ๆ ได้ ทั้งด้านการฟัง พูด อ่าน เขียนและการแสดงออก หากศึกษาเพิ่มพูนความรู้ความสามารถได้ทุกด้านจะทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาภาษาจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2556) การเรียนภาษาจีนให้ประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เริ่มต้นเรียนภาษาจีนสิ่งที่ต้องคำนึงให้มากที่สุดคือ การมีความรู้ความเข้าใจในคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน เนื่องจากผู้เรียนที่มีความเข้าใจและจดจำคำศัพท์เป็นอย่างดี ย่อมที่จะสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างคล่องแคล่ว คำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนจึงเป็นหัวใจสำคัญในการศึกษาภาษาอย่างหนึ่ง ถ้าผู้เรียนไม่สามารถท่องจำคำศัพท์พื้นฐานของภาษาจีนได้ ผู้เรียนจะไม่สามารถสื่อสารความหมายได้ และไม่สามารถอ่านตัวหนังสือจีน รวมทั้งไม่สามารถสื่อสารได้ ซึ่งคำศัพท์จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งของภาษาทุก ๆ ภาษา คำศัพท์มีความจำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคนและควรมีการเพิ่มพูนคำศัพท์พัฒนาอยู่เสมอ เพื่อที่จะให้ประสบความสำเร็จในการสื่อสารสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ความรู้ด้านคำศัพท์ในที่นี้ หมายถึง การเข้าใจความหมายของคำศัพท์ การเขียนคำศัพท์และการนำคำศัพท์ภาษาจีนไปใช้ในการสื่อสาร นักเรียนมักจะเรียนคำศัพท์แบบแปล และพยายามท่องจำ ซึ่งการเรียนแบบนี้ทำให้นักเรียนไม่สามารถนำมาสื่อสารได้ในสถานการณ์จริง ลู่ เซิง ได้กล่าวว่าในการเรียนภาษานักเรียนต้องรู้ความหมายคำศัพท์ แต่หากไม่มีการออกเสียงร่วมด้วย จะทำให้ไม่สามารถจดจำคำศัพท์นั้นได้หรือถ้าจำได้ อาจจำได้เพียงสั้น ๆ จากประสบการณ์การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศระหว่างการเรียนภาษา หากนักเรียนฝึกออกเสียงบ่อย ๆ และฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจะทำให้จดจำคำศัพท์ และความหมายได้ดีขึ้น (ลู่ เซิง, 2553)

จากประสบการณ์ที่สอนในรายวิชาภาษาจีน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลท้ายเหมือง (ประชาชนร่วมใจ) เป็นเวลา 2 ปี ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาในการจดจำคำศัพท์ภาษาจีนของผู้เรียน โดยทุกครั้งเมื่อเรียนจบแต่ละบทเรียนจะมีการให้ผู้เรียนเขียนตามคำบอกของแต่ละบท และพบว่าผู้เรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการจดจำคำศัพท์และความหมายของคำศัพท์ เมื่อผู้สอนให้นักเรียนเขียนตามคำบอก นักเรียนมักจะเขียนคำศัพท์ผิดอยู่เสมอและแปลความหมายไม่ถูกต้อง ซึ่งสาเหตุมาจากการที่ตัวอักษรจีนมีความคล้ายคลึงกันและเสียงเหมือนกัน จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสน ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะความรู้ความเข้าใจของคำศัพท์รวมไปถึงมีผลสัมฤทธิ์ที่ต่ำไม่เป็นไปตามเกณฑ์ และพบว่า นักเรียนที่เรียนภาษาจีนจะประสบปัญหาด้านการอ่านและการเขียนภาษาจีน เพราะต้องรู้ตัวอักษรจีนให้ได้ก่อนจึงจะสามารถอ่าน และเขียนตัวอักษรจีนได้ เมื่อผู้วิจัยศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีนของนักเรียนชั้น ป.2 โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลท้ายเหมือง (ประชาชนร่วมใจ) พบว่า ปีการศึกษา 2566 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เฉลี่ยร้อยละ 51 ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศกำหนดไว้ คือ ร้อยละ 65 (กลุ่มงานบริหารวิชาการ โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลท้ายเหมือง (ประชาชนร่วมใจ), 2566) โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต พบว่า สภาพที่เป็นปัญหา คือ นักเรียนขาดความเข้าใจในการเรียน ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และครูผู้สอนใช้วิธีการสอนไม่หลากหลาย เน้นการอ่านตามหนังสือ ท่องคำศัพท์และการคัดตัวอักษรจีนจึงทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ด้วยปัญหาเหล่านี้จึงเกิดคำถามว่า ทำอย่างไรให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีนสูงขึ้น มีความสนใจและสนุกสนานในการเรียนภาษาจีนมากยิ่งขึ้น

เกมเป็นนวัตกรรมการสอนหนึ่งของการเรียนรู้ เกมในที่นี้จะมีความหมายว่า “เกมการศึกษา” เป็นกิจกรรมเคลื่อนไหวและการมีส่วนร่วมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและสติปัญญา จะมีกฎกติกาในการเล่นที่ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย เกมทางภาษาสร้างแรงจูงใจในการเรียนภาษา ความสนุกสนาน ความตื่นเต้น และการลุ้นระทึกเป็นธรรมชาติของเกม เกมเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนภาษาที่สอง ช่วยกระตุ้นนักเรียนให้สนใจที่จะเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีช่วงเวลาของความสนใจสั้นกว่าผู้ใหญ่ นักเรียนเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นให้สนใจเรียนอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ เกมยังช่วยให้มีความสุขและได้ผ่อนคลาย รวมทั้งเกมยังช่วยกระตุ้นให้นักเรียนใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์ และสื่อสารได้จริงอีกด้วย (เมิ่งหยู เป่า, 2560) สอดคล้องกับ ฉัตรทริกา ยุทธิวัฒน์ ที่ได้ศึกษาการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการฟังและการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนใน YCT ระดับ 1 โดยใช้เกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีทักษะการฟังคำศัพท์ภาษาจีนใน YCT ระดับ 1 โดยใช้เกมในการจัดการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมในการพัฒนาทักษะการฟังและการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนใน YCT ระดับ 1 พบว่า นักเรียนชอบและเห็นด้วยกับการใช้เกมในการจัดการเรียนรู้ (ฉัตรทริกา ยุทธิวัฒน์, 2563) และสอดคล้องกับการศึกษาของ เมิ่งหยู เป่า ที่ได้ศึกษาผลการพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนด้วยวิธีสอนโดยใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมสูงกว่าก่อนการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (เมิ่งหยู เป่า, 2560) จากปัญหาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษาจีน โดยทำการศึกษาการพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้คำศัพท์มากขึ้น เข้าใจความหมาย สามารถนำคำศัพท์ ไปใช้ในรูปประโยคได้อย่างถูกต้อง สามารถจดจำคำศัพท์ได้นานส่งผลให้นักเรียนพัฒนาความรู้คำศัพท์ให้มีประสิทธิภาพซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาจีนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

แผนการวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลองโดยจำแนกตามระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงทดลอง การทดลองใช้ชั้นวัตรกรรมกับผู้เรียนกลุ่มเดียวใช้แบบแผนแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One group pretest-posttest design) (บุญชม ศรีสะอาด, 2561) ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 รูปแบบการวิจัย One Group Pretest-Post-test Design

กลุ่ม	การทดสอบก่อนการทดลอง	การทดลอง	การทดสอบก่อนการทดลอง
E	O ₁	X	O ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในรูปแบบการวิจัย

E	แทน	กลุ่มทดลอง (Experimental Group)
O ₁	แทน	การวัดความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนก่อนทดลอง
O ₂	แทน	การวัดความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนหลังทดลอง
X	แทน	การจัดการเรียนรู้แบบเกม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนในเขตตำบลท้ายเหมือง อำเภอย้ายเหมือง จังหวัดพังงา จำนวน 8 โรงเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 226 คน ได้แก่ 1) โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลท้ายเหมือง (ประชาชนร่วมใจ) 2) โรงเรียนบ้านพองแดง 3) โรงเรียนวัดปตติการาม 4) โรงเรียนศิริราชวรวิทยา 5) โรงเรียนบ้านเขาน้อย 6) โรงเรียนบ้านลำปี (พิบูลสงครามอุปถัมภ์) 7) โรงเรียนชาวไทยใหม่ (โดมทักษิณอนุสรณ์) และ 8) โรงเรียนวัดเหมืองประหาราม

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลท้ายเหมือง (ประชาชนร่วมใจ) อำเภอย้ายเหมือง จังหวัดพังงา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้อง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/2 จำนวน 28 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม ประกอบด้วย 10 แผน ดังนี้

ตารางที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม

แผนการจัดการเรียนรู้	จำนวนชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 - 2 เรื่อง สถานที่	2
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 - 4 เรื่อง แม่อยู่ที่สวนดอกไม้	2
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 - 6 เรื่อง งานอดิเรก	2
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 - 8 เรื่อง พวกเราชอบเตะฟุตบอล	2
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 - 10 เรื่อง ความสามารถ	2

จากตารางที่ 2 แสดงแผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม ซึ่งประกอบด้วยแผนการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน แบ่งเป็น 5 เรื่อง โดยแต่ละเรื่องใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ เรื่องละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง

2. แบบประเมินความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม เป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินก่อนและหลังเรียน ประเมินจากความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐาน

3. แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนในการดำเนินการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตร ความมุ่งหมายของหลักสูตร มาตรฐานตัวชี้วัด วิชาภาษาจีน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ พุทธศักราช 2551 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2556)

1.2 วิเคราะห์เนื้อหา ความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้ แนวคิดหลัก มาตรฐาน ตัวชี้วัดหลักสูตร

1.3 ศึกษาขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จากเอกสาร สื่อการสอนต่าง ๆ

1.4 ศึกษาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ข่าวสาร วารสารทางวิชาการ ตำรา อินเทอร์เน็ต เพื่อใช้ประกอบการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

1.5 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบเกม ซึ่งแต่ละแผนมีองค์ประกอบ ประกอบด้วย มาตรฐาน ตัวชี้วัด มาตรฐานการเรียนรู้ระดับ ผลการเรียนรู้ สาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1.6 ดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบเกม พัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน รายวิชาภาษาจีน จำนวน 10 แผน 10 ชั่วโมง

1.7 เสนอแผนการจัดการเรียนรู้แบบเกม ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ แล้วนำมาปรับปรุงให้ถูกต้องตามคำแนะนำ

1.8 วิเคราะห์ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบเกม จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน จากนั้นปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เกณฑ์การพิจารณามีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 เป็นต้นไป หมายความว่ามีความสอดคล้องและความเหมาะสมระดับดีมาก กรณีที่ค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 3.50 ถือว่าต้องปรับปรุงตามประเด็นการประเมินนั้น ๆ (รัตนะ บัวสนธ์, 2562) ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยความถูกต้องและความเหมาะสมเท่ากับ 4.88

1.9 ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

2. แบบประเมินความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม ซึ่งเป็นแบบประเมินก่อนเรียนและหลังเรียน มีขั้นตอนในการดำเนินการสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตัวชี้วัด มาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

2.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบและวิธีการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบจากเอกสารที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลทางการศึกษา จากนั้นวิเคราะห์พฤติกรรมที่ต้องการวัดของแบบประเมินความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน

2.3 สร้างแบบประเมินความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน ซึ่งเป็นข้อสอบแบบปรนัย ด้วยการวัดความรู้ความหมายของคำศัพท์ การจำอักษรจีน การนำไปใช้สามารถนำคำศัพท์ไปเติมในประโยคและเรียบเรียงประโยคได้ โดยให้ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด จำนวน 40 ข้อ

2.4 นำแบบประเมินความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนไปหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 คน ด้านการหลักสูตรและการสอน 1 คน และด้านการสอนภาษาจีน 1 คน ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบแล้วพิจารณาคำดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากสูตร (บัญญัติ ชำนาญกิจ และนวลศรี ชำนาญกิจ, 2550)

2.5 นำผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มาคำนวณหาค่าความเฉลี่ยสอดคล้อง โดยถือเกณฑ์ว่าแบบทดสอบมีค่าความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จะถือว่ามีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ผลการประเมินคำดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.84

2.6 ปรับปรุง แก้ไขแบบประเมินความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำแบบประเมินไปลองทดสอบ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ผ่านการเรียนวิชาภาษาจีน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน

2.7 นำผลการทดลองมาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบประเมิน ทำการคัดเลือกแบบประเมินที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20 - 0.80 และ ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปที่จะนำมาใช้จริง ปรับปรุงแบบประเมิน ที่มีค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกที่มีคุณภาพไม่อยู่ในเกณฑ์

2.8 ตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมิน จะเป็นการตรวจสอบผลการวัดที่สม่ำเสมอและคงที่ โดยผู้วิจัยเลือกแบบประเมินที่ผ่านเกณฑ์ 20 ข้อ นำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.876

2.9 นำแบบประเมินความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน ที่สร้างขึ้นไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

3. แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดความพึงพอใจจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวัดความพึงพอใจ

3.2 สร้างแบบวัดความพึงพอใจมีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน เพื่อวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนภาษาจีนหลังการจัดการสอนคำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

3.3 นำแบบวัดความพึงพอใจมีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 คน ด้านการหลักสูตรและการสอน 1 คน และด้านการสอนภาษาจีน 1 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความเหมาะสมของคำถามและรูปแบบของภาษา และหาค่าความสอดคล้องของแบบวัดความพึงพอใจ (IOC) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

3.4 ปรับปรุงแบบวัดความพึงพอใจมีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93

3.5 นำแบบวัดความพึงพอใจมีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน ที่มีคุณภาพปรับปรุงแก้ไขแล้ว จำนวน 10 ข้อ ไปใช้กับผู้เข้ารับการทดลอง เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือติดต่อประสานงานจากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
2. ดำเนินการทดสอบโดยนำแบบประเมินความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม ไปทำการทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลท่ายเหมือง (ประชาชนร่วมใจ) อำเภอท่ายเหมือง จังหวัดพังงา แล้วบันทึกคะแนนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการทดสอบครั้งนี้เป็นคะแนนทดสอบก่อนสอน (Pre-Test)
3. ดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 28 คน ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม จำนวน 10 ชั่วโมง
4. เมื่อนักเรียนได้รับการสอนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้นักเรียนทำแบบประเมินความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนหลังสอน
5. นักเรียนกลุ่มทดลองประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสองกลุ่มอิสระ (T-Test For Independent Samples)

ผลการวิจัย

การพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

1. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้ค่าสถิติทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว

การทดลอง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	28	9.50	1.232	34.765**	.000
หลังเรียน	28	23.14	2.103		

** $p < .01$

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกม ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.232 หลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.103 และเมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกม มีความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ตารางที่ 4 ระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในแต่ละองค์ประกอบ

องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	อันดับ
ด้านเนื้อหา	4.63	0.34	มากที่สุด	1
ด้านสื่อการสอน	4.50	0.36	มาก	4
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.55	0.29	มาก	3
ด้านครูผู้สอน	4.59	0.36	มากที่สุด	2
รวม	4.57	0.12	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.12 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในด้านเนื้อหา มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.34 รองลงมา คือ ด้านผู้สอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.29 และด้านสื่อการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 ตามลำดับ

อภิปรายผล

การพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกม ก่อนเรียนกับหลังเรียน พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 9.50 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเพิ่มขึ้นเท่ากับ 23.14 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนนนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากการนำเกมเข้ามาประกอบการสอนทำให้นักเรียนมีความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ตื่นตัวไม่รู้สึกเบื่อหน่ายต่อการเรียน ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเข้าใจ โดยคำศัพท์ที่นำมาสอนส่วนใหญ่จะอยู่ในเนื้อหาบทเรียน และคำศัพท์บางคำเป็นคำศัพท์ใหม่ที่นักเรียนสามารถนำไปใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันได้ และการจัดกิจกรรมในลักษณะที่นักเรียนต้องเคลื่อนไหว และออกกำลังกาย เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเรียนมากยิ่งขึ้น จากการสังเกตของผู้วิจัยขณะทำการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม และให้ความร่วมมือในการเล่นแบบเกมแต่ละเกม โดย ทิศนา แฉมมณี กล่าวว่า การนำเกมไปใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ทั้งในชั้นนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเตรียมความพร้อมกระตือรือร้น เกิดความสนุกสนาน สนใจที่จะเรียนในเรื่องนั้น ๆ หรืออาจนำไปแทรกในระหว่างการจัดการเรียนรู้บางขั้นตอน ขึ้นอยู่กับการออกแบบกิจกรรมของผู้สอน ทั้งนี้ผู้สอนควรคำนึงถึงการนำกิจกรรมเกมไปให้ได้ผลเป็นไปตามจุดประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมด้วย (ทิศนา แฉมมณี, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัตติมัน หวันสนิ ที่ได้ทำการศึกษาผลของการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ต่างวิธีที่มีต่อความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างที่ได้รับการสอนโดยใช้เกมกับที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้เกมมีความคงทนกว่าของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับ

การสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เป็นเพราะการสอนโดยใช้เกมเป็นการสอนที่ตอกย้ำ ความรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ปฏิบัติด้วยตัวเอง จึงทำให้นักเรียนจดจำ คำศัพท์ส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบเกมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอน ตามคู่มือครู (ญัตติ มั่น หวันสนิ, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภากร สุวรรณณณิ ที่ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้เกมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาจีนระหว่างก่อนกับหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ เกมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้เกมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (อาภากร สุวรรณณณิ, 2566)

2. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเพื่อพัฒนาความสามารถ ในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีน หลังการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.12 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจใน ด้านเนื้อหามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านผู้สอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านสื่อการสอนตามลำดับ เนื่องจากเกมเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ภาษาได้ดี และส่งเสริมทักษะในการใช้ภาษาทั้ง 4 ด้าน คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อประโยชน์ในการสื่อสาร ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เกมยังมีความสำคัญต่อสุขภาพทางจิต เพราะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทางสมองได้เป็นอย่างดี ช่วยสร้างความสนใจของนักเรียน ทำให้นักเรียนเรียนรู้ ด้วยความสนุกสนาน ร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความพึงพอใจ อันจะมีผลต่อเจตคติและผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาภาษาจีน อีกทั้งยังทำให้ผู้เล่นเกมมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมากยิ่งขึ้น ได้รู้จักการเข้าสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภสร ทิพย์วาศรี ที่ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงพินอิน รายวิชาภาษาจีน เรื่องการทักทาย โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มที่พัฒนาทักษะการอ่านออกเสียง พินอิน รายวิชาภาษาจีน เรื่องการทักทาย โดยวิธีการ จัดการเรียนรู้แบบเกม ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มที่พัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงพินอิน รายวิชาภาษาจีน เรื่องการทักทาย โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.41 (นภสร ทิพย์วาศรี, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชจริย สี่แก้ว และจิรายุ วงษ์สุตา ที่ได้ ศึกษาการพัฒนาการอ่านออก เสียงพินอินภาษาจีนโดยใช้เกมบัตรคำพินอินสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้เกมบัตรคำพินอิน ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนทุกคนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาการอ่านออกเสียงพินอินภาษาจีน โดยใช้เกมบัตรคำพินอิน โดยค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับ 4 คือ มีระดับความพึงพอใจมาก สะท้อนให้เห็นว่า จากการจัดการเรียนการสอน ดังกล่าวนักเรียนมีการพัฒนาการออกเสียงพินอินภาษาจีน ได้ดีขึ้น เนื่องจากการจัดการเรียน การสอนโดยใช้เกมบัตรคำพินอินนั้นสามารถช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างสนุก และสามารถ ช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะการออกเสียงพินอินภาษาจีนได้ดี (นุชจริย สี่แก้ว และจิรายุ วงษ์สุตา, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความพึงพอใจในภาพรวมต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ ครูผู้สอนภาษาจีนควรใช้เกมประกอบการสอน และปรับเปลี่ยนใช้เกมและวิธีสอนที่หลากหลาย เช่น เกมบัตรคำ เกมบิงโก เกมบันไดงู และเกมส้อมแก้วหรรษา โดยปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้และระดับชั้นของนักเรียน ในการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้เกม นักเรียนบางคนก็สนุกสนานมากและส่งเสริมดัง ดังนั้นครูและนักเรียนจะต้องตกลงกฎกติการ่วมกันก่อนที่จะเล่นเกม เพื่อป้องกันมิให้นักเรียนส่งเสริมดังรบกวนเพื่อนที่เรียนในห้องเรียนใกล้เคียง การแบ่งกลุ่มเล่นเกมควรใช้วิธีการแบ่งกลุ่มหลากหลาย ในกลุ่มควรมีทั้งนักเรียนทั้งระดับเก่ง ปานกลาง อ่อน อยู่รวมกันทำให้มีโอกาสได้ช่วยเหลือกันมากยิ่งขึ้น และครูผู้สอนควรคัดเลือกเกมที่มีประโยชน์มาแทรกในขั้นตอนต่าง ๆ ของการเรียนการสอน รวมทั้งให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดทบทวนเพื่อให้เกิดความคงทนในการจำคำศัพท์ ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบเกมไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนโดยเน้นทักษะอื่นๆ ได้แก่ ทักษะการฟัง-พูด และทักษะการเขียน ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบเกมไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนรวมกับการศึกษาตัวแปรด้านอื่น ๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดเชิงมนทัศน์ ทักษะชีวิต เป็นต้น ควรศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้แบบเกมในการสอนภาษาจีนและวิธีสอนแบบอื่น ๆ เพื่อค้นหาวิธีการสอนที่ดีที่สุดที่สามารถส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษาจีนได้สูงสุด และควรพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบเกมไปใช้กับหน่วยการเรียนรู้อื่น เนื้อหาวิชาอื่นและกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาศ ปานเจียง ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขในสารนิพนธ์และบทความวิจัย บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของสารนิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานบริหารวิชาการ โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลท้ายเหมือง (ประชาชนร่วมใจ). (2566). รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566. พังงา: โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลท้ายเหมือง (ประชาชนร่วมใจ).
- ฉัตรทริกา ยุทธิวัฒน์. (2563). การพัฒนาทักษะการฟังและการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนใน YCT ระดับ 1 โดยใช้เกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ญัตติ มิน หวันสนิ. (2565). ผลการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษต่างวิธีมีต่อความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ทิตนา แหมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นภสร ทิพย์วาศรี. (2566). การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงพินอิน รายวิชาภาษาจีน เรื่อง การทักทาย โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- นุชจรี สี่แก้ว และจิรายุ วงษ์สุตา. (2563). การพัฒนาการอ่านออกเสียงพินอินภาษาจีนโดยใช้เกมบัตรคำพินอินสำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดทุ่งสวน จังหวัดกำแพงเพชร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- บัญญัติ ชำนาญกิจ และนวลศรี ชำนาญกิจ. (2550). ระเบียบวิธีวิจัย. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). หลักการวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2561). พื้นฐานการวิจัยการศึกษา. มหาสารคาม: ตักศิลาการพิมพ์.
- เมิงหยู เป่า. (2560). ผลการพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนด้วยวิธีสอนโดยใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์คณะศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2562). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลู๋ เจิง. (2553). การพัฒนารูปแบบการสอนการออกเสียงภาษาไทยโดยใช้สัทอักษรและปฏิสัมพันธ์สำหรับนักเรียนชาวจีน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2556). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาจีน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สสศ. ลาดพร้าว.
- สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2562). 10 ภาษาที่มีผู้ใช้มากที่สุดในโลก. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2567 จาก https://dept.npru.ac.th/edu2/data/files/20191107140039_20160124140016_PR%2010%20languages.pdf
- อาภากร สุวรรณมณี. (2566). ผลของการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้เกมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

การสร้างนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง*

BUILDING COMMUNITY COMMUNICATORS FOR ORGANIZATIONAL COMMUNICATION OF THUNG SONG TOWN MUNICIPALITY

พิมพ์ภรณ์ มากสุวรรณ^{1*}, วิทยาธร ท่อแก้ว¹, สุภาภรณ์ ศรีดี¹, กุลธิดา ธรรมวิวัฒน์²

Pimphupord Marksuvan^{1*}, Wittayatorn Tokeaw¹, Supaporn Sridee¹, Kunhida Thamwipa²

¹สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

¹School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

²คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Industrial Education and Technology, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: stepgift2424@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แนวความคิดการสร้างนักสื่อสารชุมชน 2) กระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชน และ 3) วิธีการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน นักวิชาการ และนักสื่อสารชุมชน 24 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุป ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการสำรวจ เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม สุ่มตัวอย่างจากประชาชนในชุมชนเขตเทศบาล 133 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจง ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยผลการศึกษา พบว่า แนวความคิดในการสร้างนักสื่อสารชุมชน ประกอบด้วย แนวคิดการส่งเสริมให้นักสื่อสารชุมชนเป็นเจ้าของในการพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการสื่อสารต่อสาธารณะ โดยนักสื่อสารชุมชนต้องมีความรู้ ทักษะการสื่อสาร จิตสาธารณะ และมีความกล้าหาญในการคิดและทำเพื่อการพัฒนา ส่วนกระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชน ประกอบด้วย การกำหนดคุณสมบัติ สรรหาผู้ที่มีใจรัก พัฒนาทักษะในการสื่อสารด้านหลักการและปฏิบัติ การจูงใจให้เข้าร่วมทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ การมอบหมายหน้าที่จากเทศบาล สร้างแรงจูงใจผ่านการประกวดผลงานและการประกาศยกย่อง ส่วนวิธีการปฏิบัติงานเน้นการรับและส่งข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผลิตสารที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เผยแพร่ข่าวสารให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย แก้ไขปัญหาเมื่อเกิดข้อขัดแย้งจากการสื่อสาร รับเรื่องร้องเรียนเพื่อส่งต่อไปยังเทศบาล การชี้แจงข้อมูลให้กับชุมชน และการรายงานผลการดำเนินงานผ่านการประชุมและไลน์กลุ่ม ทั้งนี้ นักสื่อสารชุมชนยังได้รับการสนับสนุนให้สรุปผลการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาตน

คำสำคัญ: นักสื่อสารชุมชน, การสื่อสารองค์กร, การพัฒนาท้องถิ่น, เทศบาลเมืองทุ่งสง

Abstract

This research aims to study 1) The conceptual framework for developing community communicators, 2) The process of developing community communicators, and 3) The operational practices of community communicators. This study employs a mixed-methods approach. The qualitative component involves in-depth interviews with 24 individuals, including administrators,

practitioners, academics, and community communicators. The research instrument for this part is a structured in-depth interview guide. Data are analyzed by drawing the conclusion. The quantitative component involves a survey using a questionnaire as the research instrument. A sample of 133 community members from a municipal area was selected. Data analysis includes frequency distribution, percentages, means, and standard deviations. The findings reveal that the conceptual framework for developing community communicators includes the promotion of a sense of ownership in local development, and the encouragement of active participation in public communication. Community communicators are expected to possess knowledge, communication skills, a sense of civic responsibility, and the courage to think and act for the sake of development. The development process of community communicators consists of defining qualifications, recruiting individuals with a passion for public service, training in communication theory and practice, motivating participation for the public good, assigning responsibilities through municipal authorities, and enhancing motivation through performance competitions and public recognition. Operational practices emphasize the prompt reception and dissemination of information, verification of data accuracy, production of content aligned with objectives, dissemination of information to target groups, resolution of communication-related conflicts, reception and forwarding of complaints to the municipality, clarification of information to the community, and reporting of results through meetings and group chats (e.g., Line). Additionally, community communicators are encouraged to engage in self-reflective learning to support their personal development.

Keywords: Community Communicator, Organizational Communication, Local Development, Thungsong Town Municipality

บทนำ

การสื่อสารต่อองค์กร เป็นหัวใจหลักของการประสานและเชื่อมโยงกับประชาชนในพื้นที่ เรียกว่าเริ่มตั้งแต่ช่วงการก่อนการเลือกตั้งในด้านการสร้างภาพลักษณ์ สร้างการรับรู้ ส่งข้อมูลข่าวสารเพื่อการโน้มน้าวจากผู้ส่งสารไปยังประชาชนผู้รับสารด้วยการระดมสรรพกำลังในการใช้สื่อทุกรูปแบบสื่อสารเพื่อการรณรงค์จนกระทั่งได้มาซึ่งตำแหน่งทางการเมือง เป็นเครื่องมือหลักในการสร้างการรับรู้ความเข้าใจในทุก ๆ งานขององค์กร หากแต่การสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ เข้าใจประชาชนอย่างทั่วถึงนั้นจัดเป็นปัญหาอันดับต้น ๆ ของการดำเนินงาน อันนำมาซึ่งผลกระทบต่อองค์กรของเทศบาล โดยรัฐ รุ่งเรืองศิลป์ และธรรมนิศย์ ใจเย็น กล่าวว่าการรับรู้ข่าวสาร การมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งผลต่อการพัฒนาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (รัฐ รุ่งเรืองศิลป์ และธรรมนิศย์ ใจเย็น, 2558) โดยปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่มาจากการ ขาดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ขาดการประสานร่วมมืออย่างจริงจัง ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดผู้รับช่วงต่อของกิจกรรมและผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง ตามหลักการสื่อสารทางการเมือง การสื่อสารเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้สังคม เรียนรู้ และรับรู้วัฒนธรรมของตนเอง จากการรับข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันและมีส่วนร่วมในการคิด การทำ ผลักดัน และพัฒนา สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชนและสังคมของตนเอง (Ye, X. et al., 2023) ซึ่งปัจจุบันช่องทางในการสื่อสารทางการเมืองมีหลากหลายช่องทางทั้งจากสื่อหลักเดิม ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ ป้ายโฆษณา รถแห่ ทั้งทางช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ และสื่อดั้งเดิมที่สุด ได้แก่ สื่อบุคคล ซึ่งประชาชนในแต่ละพื้นที่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความเข้าใจ ผันแปรตามช่องทางของสื่อและบริบทของสังคม ทำให้การเลือกใช้ สื่อ มีความสำคัญยิ่งในการดำเนินการ

กระบวนการสื่อสาร เพื่อบรรลุภารกิจของการดำเนินงานขององค์กร ให้ได้รับประสิทธิผลที่ดีที่สุด (Gharibi, F. et al., 2020)

นักสื่อสารชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารองค์กรของเทศบาล เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างเทศบาลกับประชาชนในชุมชน ทำหน้าที่สร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างกัน ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและนโยบายของเทศบาล และช่วยติดตามประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาล บทบาทสำคัญของนักสื่อสารชุมชนในการสื่อสารองค์กรของเทศบาล ได้แก่ 1) สร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างเทศบาลกับประชาชน นักสื่อสารชุมชนต้องมีความรู้ความเข้าใจในความต้องการของประชาชนในชุมชน รวมทั้งนโยบายและการดำเนินงานของเทศบาล เพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ช่วยให้ประชาชนเข้าใจและเห็นด้วยกับนโยบายและการดำเนินงานของเทศบาล 2) ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและนโยบายของเทศบาล นักสื่อสารชุมชนต้องสามารถกระตุ้นและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ของเทศบาล เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น 3) ช่วยติดตามประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาล นักสื่อสารชุมชนต้องสามารถติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาล เพื่อรวบรวมข้อมูลและข้อเสนอแนะจากประชาชน นำไปปรับปรุงการดำเนินงานของเทศบาลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น เทศบาลจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของนักสื่อสารชุมชน เพื่อสร้างนักสื่อสารชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อทำหน้าที่สื่อสารองค์กรของเทศบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในชุมชน (Dumlao, R., 2023) ซึ่งบทบาทของนักสื่อสารชุมชนในการสื่อสารองค์กรของเทศบาล ประกอบด้วย 1) ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ของเทศบาล เพื่อรวบรวมข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายและการดำเนินงานของเทศบาล 2) จัดประชุมหรือเวทีเสวนาเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารของเทศบาล 3) จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ เว็บไซต์ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเทศบาล 4) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและนโยบายของเทศบาล เช่น การประชาสัมพันธ์ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และ 5) รวบรวมข้อมูลและข้อเสนอแนะจากประชาชน เพื่อนำไปปรับปรุงการดำเนินงานของเทศบาล (ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ, 2549) จะเห็นได้ว่านักสื่อสารชุมชนเป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาล โดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างเทศบาลกับประชาชนในชุมชน เพื่อสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างกัน ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและนโยบายของเทศบาล และช่วยติดตามประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาล

สำหรับรูปแบบการพัฒนานักสื่อสารชุมชนของเทศบาลเมืองทุ่งสง มีประเด็นการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ 1) แนวความคิดการพัฒนานักสื่อสารชุมชน 2) บทบาทหน้าที่นักสื่อสารชุมชน 3) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักสื่อสารชุมชน 4) วิธีการดำเนินการพัฒนานักสื่อสารชุมชน และ 5) ประเด็นความรู้และทักษะของนักสื่อสารชุมชน (Nah, S. et al., 2022) โดยการพัฒนาการสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) เทคนิคการเล่าข่าว 2) เทคนิคการถ่ายทอดความรู้ 3) เทคนิคการใช้สื่อสังคมออนไลน์ 4) การเป็นพิธีกร 5) การพูดในที่ชุมชน และ 6) ความรู้ด้านอื่น ๆ ที่เสริมสร้างศักยภาพการปฏิบัติงาน (วิทย์ธร ท่อแก้ว, 2563) การสื่อสารองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง ต้องการนักสื่อสารชุมชนเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างชาวบ้านและองค์กรเทศบาล โดยเทศบาลเริ่มพัฒนานักสื่อสารชุมชนตั้งแต่ปี 2556 ด้วยแนวความคิดการสร้างการมีส่วนร่วมในการสื่อสารองค์กรและการพัฒนาทักษะการสื่อสารให้ทันยุคดิจิทัล การสร้างนักสื่อสารชุมชนเป็นส่วนสำคัญในการประชาสัมพันธ์และบริหารจัดการองค์กร ผลจากการพัฒนาเมืองและการสื่อสารจากนักสื่อสารชุมชนทำให้เทศบาลได้รับรางวัลมากมาย รวมถึงรางวัลชนะเลิศถ้วยพระราชทานเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนในปี 2565

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง การสร้างนักร้องสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง ในมิติเชิงแนวความคิด กระบวนการ และวิธีปฏิบัติ เพราะยังไม่มีผู้ที่ศึกษาแนวความคิดการสร้างนักร้องสื่อสารชุมชน รวมไปถึงกระบวนการสร้างและวิธีแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาลโดยตรง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อประชาชน เพื่อประโยชน์ต่อเทศบาลเมืองทุ่งสง ในการแก้ไขปัญหาการสื่อสาร การยกระดับการสื่อสารให้เกิดประสิทธิผล และเป็นตัวอย่างการปฏิบัติงานการสื่อสารในงานองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสงและองค์กรเทศบาลทั่วประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดการสร้างนักร้องสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างนักร้องสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง
3. เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติงานของนักร้องสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี แบบแผนคู่ขนาน (Concurrent Parallel Design) ประกอบด้วยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกมุ่งศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 - 3 ในมุมมอง ของผู้สร้างนักร้องสื่อสารชุมชน ซึ่งมีประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับ 1) แนวความคิดการสร้างนักร้องสื่อสารชุมชน 2) กระบวนการสร้างนักร้องสื่อสารชุมชน และ 3) วิธีการปฏิบัติงานของนักร้องสื่อสารชุมชน ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการสำรวจมุ่งศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 ในมุมมองของผู้รับประโยชน์และเป็นผู้รับสารจากการสื่อสารของนักร้องสื่อสารชุมชน ซึ่งมีประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับความจำเป็นในวิธีการปฏิบัติงาน ความรู้และทักษะของนักร้องสื่อสารชุมชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรเป็นประชาชนผู้รับสารในพื้นที่เทศบาลเมืองทุ่งสง จำนวน 29,497 คน ได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มตามพื้นที่เขตการปกครองได้ทั้งสิ้น จำนวน 22 ชุมชน จำนวน 394 คน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในฐานะผู้กำหนดแนวคิด นโยบาย และวิธีปฏิบัติ และผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาการสร้างนักร้องสื่อสารชุมชน จาก 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้กำหนดแนวความคิดและนโยบาย ประกอบด้วย 1.1) นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 คน 1.2) รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่กำกับดูแลงานการสร้างนักร้องสื่อสารองค์กร 1 คน 1.3) ปลัดเทศบาลและผู้อำนวยการกองที่เกี่ยวข้องงานการสร้างนักร้องสื่อสารชุมชน ประกอบด้วย ปลัดเทศบาล กองสวัสดิการสังคม กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ กองการศึกษา สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม 4 คน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย 2.1) นักประชาสัมพันธ์ 4 คน 2.2) นักร้องสื่อสารชุมชน 10 คน และ 3) นักวิชาการ/นักวิชาชีพ ประกอบด้วย 3.1) นักวิชาการด้านการสร้างนักร้องสื่อสารชุมชน 2 คน 3.2) นักวิชาชีพด้านการสร้างนักร้องสื่อสารชุมชน 2 คน เลือกแบบเจาะจง รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการและแบบมาตราประเมินค่า สร้างเครื่องมือจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยยึดตามวัตถุประสงค์การวิจัย ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ได้ยกร่างจากการทบทวนวรรณกรรมและออกแบบตามวัตถุประสงค์โดยแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา และตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยตนเอง โดยใช้แบบสอบถาม และในการเก็บข้อมูลจะปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคนอย่างเคร่งครัด 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ได้ทำการนัดหมาย เข้าสัมภาษณ์ จัดบันทึก

บันทึกเสียง ถ่ายภาพ และในการเก็บข้อมูลจะปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคนอย่างเคร่งครัด หากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลในตัว จะหยุดการสัมภาษณ์ทันที

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ นำข้อมูลเชิงปริมาณได้จากการสำรวจมาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ นำข้อมูลเชิงปริมาณได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์และประเด็นที่ศึกษา ตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออก ตีความ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาแนวความคิดการสร้างนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 สมรรถนะนักสื่อสารชุมชน แนวคิดการสร้างสมรรถนะนักสื่อสารชุมชนของเทศบาลเมืองทุ่งสง เกิดจากการเล็งเห็นความสำคัญของการสื่อสารองค์กรผ่านนักสื่อสารชุมชน ซึ่งเป็นกลไกหลักในการถ่ายทอดนโยบาย แผนงาน และข้อมูลข่าวสารของเทศบาลสู่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ทัวถึง และน่าเชื่อถือ ส่งผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร และสนับสนุนการบริหารงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยผลการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับสมรรถนะของนักสื่อสารชุมชน มี 2 ปัจจัยหลักที่มีความจำเป็นในระดับมาก ได้แก่ 1) ความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติงาน ซึ่งจำเป็นทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ เทคนิคการเล่าข่าว เทคนิคการถ่ายทอดความรู้ เทคนิคการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การพูดในที่ชุมชน และการเป็นพิธีกร และ 2) ทักษะพื้นฐานในการใช้งานเครื่องมือสื่อสาร ก็จำเป็นในระดับมากเช่นกัน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ทักษะการถ่ายทอดความรู้ การเล่าข่าว การพูดในที่ชุมชน การใช้สื่อสังคมออนไลน์ และการเป็นพิธีกร ส่วนแนวทางการพัฒนานักสื่อสารชุมชนจึงควรเน้นสร้างความร่วมมือ การมีส่วนร่วม และยกระดับศักยภาพมนุษย์เพื่อการสื่อสารเพื่อชุมชน และการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

1.2 การมีส่วนร่วมการพัฒนาท้องถิ่น นายกเทศบาลเมืองทุ่งสงเล็งเห็นความสำคัญของการบริหารเทศบาลเมืองทุ่งสงขับเคลื่อนเมืองตามหลักธรรมาภิบาลสร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน โดยบทบาทสำคัญของนักสื่อสารชุมชนเป็นมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองผ่านการเป็นนักสื่อสารชุมชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปฏิบัติ ร่วมพัฒนาเมือง การเชื่อมโยง ชุมชน ผู้นำท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และเอกชนด้วยการสื่อสาร ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีผลลัพธ์ที่คาดหวัง ใช้การสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน สร้างเครือข่ายการสื่อสารเพื่องานการพัฒนาเทศบาลเมืองทุ่งสงของคนในชุมชนทั้ง 22 ชุมชน

1.3 มวลชนสัมพันธ์ นายกเทศบาลเมืองทุ่งสงมีแนวความคิดสร้างมวลชนสัมพันธ์การสื่อสารองค์กร เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีแก่ประชาชนและเทศบาล สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทุกเครือข่ายให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน ตั้งแต่องค์กรเทศบาลชุมชนและเอกชนในพื้นที่ เพื่อสื่อสารการทำงานอย่างโปร่งใส นักสื่อสารชุมชนมีบทบาทสำคัญ ในการเป็นตัวกลางในการ รับ-ส่ง ข้อมูลข่าวสารช่วยให้เทศบาลเมืองทุ่งสงสามารถสื่อสารกับเครือข่ายต่าง ๆ และประชาชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างองค์กรภาครัฐและประชาชน ซึ่งผลลัพธ์ที่คาดหวัง คือ สร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานการสื่อสารของนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างทั่วถึงทุกภาคีเครือข่ายและทุกชุมชนการสร้างคามเหนียวแน่นและมิตรภาพที่ดี

1.4 ผู้นำความเปลี่ยนแปลง นายกเทศบาลเมืองทุ่งสงมีแนวความคิดสร้างนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรด้านผู้นำความเปลี่ยนแปลง เพราะต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงของเมืองทุ่งสงในด้านการพัฒนาคน

สร้างคน ให้เป็นพลพลเมือง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่พร้อมขับเคลื่อนเมืองเข้าสู่ “ทุ่งสงทุ่งสวรรค์” ต้องการตัวกลางการสื่อสารมีภาวะความเป็นผู้นำ มีความมุ่งมั่น สร้างแรงบันดาลใจและผลักดันการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก โดยบทบาทสำคัญของนักสื่อสารชุมชนในองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง สามารถสื่อสารจูงใจและกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชน เพื่อสนับสนุนการระดมความคิดและการทำงานร่วมกัน นอกจากนั้นยังสร้างความน่าเชื่อถือมีความตระหนักถึงความต้องการของคนใช้ชุมชน ซึ่งผลลัพธ์ที่คาดหวัง เป็นการสร้างแรงผลักดันจูงใจเป็นแบบอย่างในการมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมพัฒนา

1.5 จิตสาธารณะร่วมพัฒนาท้องถิ่น ที่มาของแนวคิดการด้านจิตสาธารณะร่วมพัฒนาท้องถิ่นของนักสื่อสารชุมชน การพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองทุ่งสงเป็นงานที่ไม่มีผลตอบแทนเป็นตัวเงินมากมาย ต้องเสียสละเวลา เสียสละ แรงกาย แรงใจมีส่วนร่วมในการทำงานสู่เป้าหมาย ผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่นักสื่อสารชุมชนจึงเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะทางจิตใจพร้อมเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม แนวคิดการด้านจิตสาธารณะมีบทบาทสำคัญสนับสนุนการทำงานสื่อสารด้านการมีส่วนร่วมทำดีแบบไม่หวังผลประโยชน์ โปร่งใสและน่าเชื่อถือ สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้องค์กร โดยผลลัพธ์ที่คาดหวัง คือ ความต้องการผู้ที่มีความเสียสละ มาร่วมแก้ไขปัญหาลหลายประการที่เกิดขึ้นในชุมชนจากการขาดจิตสำนึกที่เต็มใจแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม

2. ผลการศึกษากระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ขั้นตอนการกำหนดคุณสมบัตินักสื่อสารชุมชน ได้แก่ 1) มีกำหนดวัตถุประสงค์ของการสื่อสารเทศบาลเมืองทุ่งสงโดยกองยุทธศาสตร์และแผนงานจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการสื่อสารในด้านเนื้อหาสาระ 2) มีกำหนดกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มคน เป็นการวิเคราะห์กำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้รับสาร 3) มีกำหนดตามคุณสมบัติขั้นพื้นฐาน ได้แก่ มีทักษะในการสื่อสารขั้นพื้นฐาน พูดได้ดี เขียนได้ดี เล่าเรื่องได้ดี ฟังได้ดี และเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือของคนในชุมชน 4) กำหนดคุณสมบัตินักสื่อสารชุมชน มีคุณสมบัติขั้นพื้นฐานพูด เขียน ฟัง เล่า เรื่องและความน่าเชื่อถือ ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทักษะด้านการใช้และการผลิตสื่อได้ ซึ่งประธานชุมชนหรือคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในชุมชนจะเป็นผู้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการคัดเลือกสรรหาบุคคล มีการกำหนดคุณสมบัติเหมาะสม ได้แก่ 4.1) เป็นคนในพื้นที่ เข้าใจบริบทของชุมชน 4.2) มาจากการคัดเลือกของคนในแต่ละชุมชน ที่ชุมชนไว้วางใจหรือให้ความเคารพ 4.3) มีทักษะในการสื่อสาร รับ-ส่งข้อมูลข่าวสาร 4.3) มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าพูด กล้าสื่อสารและมีความเป็นผู้นำ 4.4) ทำงานเป็นทีมได้ และ 4.5) มีจิตสาธารณะเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

2.2 ขั้นตอนการสรรหานักสื่อสารชุมชนของเทศบาลเมืองทุ่งสง เป็นกระบวนการเพื่อบริหารบุคคลที่มีคุณสมบัติและความสามารถเหมาะสมกับบทบาทนักสื่อสารชุมชน โดยมี 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) วางแผนการสรรหาและคัดเลือก เริ่มจากกำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ที่เหมาะสม ได้แก่ ต้องเป็นคนในชุมชน มีทักษะการสื่อสารความน่าเชื่อถือ เป็นผู้นำทางความคิด และมีทัศนคติที่ดี พร้อมทั้งวางกรอบระยะเวลาในการดำเนินการคัดเลือกให้ชัดเจน 2) สื่อสารเพื่อการสรรหา เจ้าหน้าที่ของเทศบาลลงพื้นที่แต่ละชุมชนเพื่อชี้แจงข้อมูลรายละเอียด โดยมีประธานชุมชนเป็นตัวแทนช่วยคัดกรองบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจ ใช้ช่องทางไลน์กลุ่มในการสื่อสารและสร้างเครือข่ายชุมชน 3) การคัดเลือกและประเมินผล ประเมินจากการมีส่วนร่วมในไลน์กลุ่ม การโพสต์ข่าวสาร การโต้ตอบการเข้าร่วมกิจกรรมของเทศบาล รวมถึงการติดตามพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยรูปแบบการสรรหา ประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ การสมัครใจจากประชาชนที่มีจิตอาสา การคัดเลือกโดยที่ประชุมสภาชุมชนทั้ง 22 ชุมชน โดยมีคณะกรรมการเป็นผู้เสนอชื่อ การคัดเลือกโดยฝ่ายประชาสัมพันธ์ของเทศบาล โดยเลือกจากผู้นำชุมชนหรือเครือข่ายภายนอก เช่น อินฟลูเอนเซอร์ หรือนักจัดรายการวิทยุชุมชน

2.3 ขั้นตอนการพัฒนาทักษะนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กร พบว่า เป็นการสร้างในเกิดความเชี่ยวชาญในการสื่อสาร สร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงานการสื่อสารระหว่างชุมชนและเทศบาล เพื่อให้

งานประสบผลสำเร็จตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้ ซึ่งนักสื่อสารชุมชนได้รับการคัดเลือกเป็นนักสื่อสารชุมชน สื่อสารองค์กรเทศบาลเมืองทุ่งสงจะมีการพัฒนาทักษะที่สำคัญ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ เป็นการวิเคราะห์ทักษะ และปัญหาของนักสื่อสารชุมชนที่ผ่านการคัดเลือกสรรหา พัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะด้านที่จำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมการสื่อสาร ซึ่งเป็นการกำหนดโดยกองยุทธศาสตร์และแผนงานเทศบาลเมืองทุ่งสง 2) กำหนด และวางแผนการพัฒนา มีการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการสื่อสารเข้าอบรมและทำกิจกรรม มีการกำหนดกรอบระยะเวลาอบรม 1 วัน ต่อหนึ่งหัวข้อ 3) การดำเนินการพัฒนา มีการจัดอบรมพัฒนาการสื่อสารตามหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การพูด การเขียนข่าว และการใช้สื่อใหม่ 4) การปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนา มีปฏิบัติงานการสื่อสารจริงในกิจกรรมต่าง ๆ และ 5) การประเมินผลการดำเนินงาน มีการประเมินทักษะการสื่อสารจากการดำเนินกิจกรรมจริงของนักสื่อสารชุมชน ในด้านของจำนวนผู้รับรู้ จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมและความคิดเห็นจากชุมชน

2.4 ขั้นตอนการมอบหมายหน้าที่นักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กร เป็นการสร้างความเข้าใจ การปฐมนิเทศหน้าที่ สร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างมีขอบเขต พร้อมเป็นการให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาทักษะ สร้างแรงจูงใจในการทำงานภายในตัวบุคคล โดยขั้นตอนการมอบหมายหน้าที่นักสื่อสารชุมชนของเทศบาลเมืองทุ่งสง ได้แก่ 1) การสร้างความเข้าใจด้านบทบาท เป็นประชุมเพื่อชี้แจงหน้าที่ในการดำเนินงาน กำหนดความคาดหวังและมีการกำหนดกรอบเวลาการทำงานให้นักสื่อสารชุมชนได้เข้าใจอย่างชัดเจน พร้อมมอบอำนาจการตัดสินใจในการดำเนินงานอย่างเหมาะสม 2) การพิจารณาตามความถนัดและอาสาสมัคร เทศบาลเมืองทุ่งสงมีการมอบหมายงานตามความถนัดหรือเชี่ยวชาญของนักสื่อสารชุมชน ซึ่งนักสื่อสารชุมชนจะมีการปฏิบัติ พร้อมมีการฝึกฝนและพัฒนาไปด้วย และ 3) การสนับสนุนเสนอแนะทั้งทางตรงและทางอ้อม มีการกระตุ้นจูงใจให้กำลังใจวางแผน เตรียมการ และจัดหาทรัพยากรหรืองบประมาณที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน พร้อมเสนอแนะ และให้คำแนะนำแก่นักสื่อสารชุมชน สรุปการมอบหมายหน้าที่นักสื่อสารชุมชนของเทศบาลเมืองทุ่งสงเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในงานอย่างมีขอบเขตและรู้บทบาทหน้าที่การรับผิดชอบ พร้อมเป็นการให้ความสำคัญส่งเสริมเรื่องการพัฒนาทักษะ สร้างแรงจูงใจในการทำงานภายในตัวบุคคลและพัฒนาศักยภาพของตนเองไปพร้อมกับการงาน

2.5 ขั้นตอนสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กร แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) การสร้างแรงจูงใจภายในองค์กร นักสื่อสารชุมชนในฐานะผู้รับสาร ได้รับแรงจูงใจจากผู้บริหาร เทศบาลเมืองทุ่งสงเพื่อเสริมสร้างขวัญ กำลังใจ และกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน โดยมีการกำหนดเป้าหมายชัดเจน เช่น เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักสื่อสาร และเพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาตนเอง รวมถึงการกำหนดประเภทกิจกรรมจูงใจ เช่น การมอบเกียรติบัตร คำชื่นชม ค่าตอบแทน ของรางวัล หรือมอบภารกิจที่ทำท้าทายใหม่ ๆ ทั้งนี้ มีการกำหนดระยะเวลาและรายละเอียดกิจกรรมให้เหมาะสม เช่น การมอบเกียรติบัตรหลังเสร็จสิ้นโครงการสำคัญ เพื่อสะท้อนถึงความสำเร็จของผลงาน และ 2) การสร้างแรงจูงใจภายนอกองค์กร นักสื่อสารชุมชนในฐานะผู้ส่งสารไปยัง 22 ชุมชน ทำหน้าที่สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนด้วยความภาคภูมิใจและจิตสาธารณะ ผ่านการสื่อสาร โน้มน้าวให้เห็นความสำคัญของกิจกรรม และเป็นแบบอย่างในการเสียสละ มีส่วนร่วม และทำงานเพื่อส่วนรวมอย่างจริงจัง เป็นการสร้างพลังขับเคลื่อนชุมชนจากภายใน

3. ผลการศึกษาวิธีการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่ง มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 วิธีการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรด้านการรับ-ส่งข้อมูลข่าวสารของนักสื่อสารชุมชน เป็นกระบวนการสื่อสารแบบสองทาง โดยนักสื่อสารชุมชนเป็นทั้งผู้รับสารจากเทศบาลและในฐานะผู้ใช้สื่อส่งสารไปยังชุมชนและรายงานผลกลับมายังเทศบาล โดยการสื่อสารของนักสื่อสารชุมชนเทศบาลเมืองทุ่งสงมีการปฏิบัติงาน รับ-ส่ง ข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ 1) การปฏิบัติงานในการรับข่าวสาร นักสื่อสารชุมชนรับ

ข้อมูลข่าวสารจาก กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ เทศบาลเมืองทุ่งสง ซึ่งเนื้อหาสาระส่วนใหญ่จะมาจากฝ่ายต่าง ๆ ของเทศบาล ได้แก่ ฝ่ายยุทธศาสตร์และแผนงาน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ คัดกรองข่าวสารเพื่อส่งไปยังนักสื่อสาร และ นักสื่อสารชุมชนส่งไปยังประชาชนในพื้นที่ โดยมีการประชุมแบบเป็นทางการ/ไม่เป็นทางการ ด้วยสื่อเอกสารทางการ จดหมายข่าว รูปภาพและเนื้อหาข้อความต่าง ๆ 2) การปฏิบัติงานในการส่งข่าวสาร นักสื่อสารชุมชน เทศบาลเมืองทุ่งสงมีการส่งต่อข้อมูลจากเทศบาล โดย อธิบายข้อมูลด้วยตนเองในกลุ่มสมาชิก ส่งทางไลน์กลุ่มชุมชน ส่งจดหมายเอกสารอย่างเป็นทางการ การใช้เสียงตามสายประกาศข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ประชุมสภาชุมชน แจ้งข่าวสาร และ 3) การปฏิบัติงานรับข้อมูลจากประชาชน มีการรับผลการสื่อสาร ข้อคิดเห็น ความพึงพอใจและความต้องการจากประชาชนในพื้นที่ นำข้อมูลมาสะท้อนกลับสู่เทศบาลด้วยการประชุมประจำเดือน หรือ ช่องทางไลน์กลุ่มชุมชน วิธีการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์การด้านการรับ-ส่งข้อมูลข่าวสารของนักสื่อสารชุมชน ในการวิจัยเชิงปริมาณ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชน พบว่า ภาพรวมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชน ทุกด้านมีความจำเป็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับมากที่สุดถึงน้อยสุด ได้แก่ 3.1) ความรู้พื้นฐานเทคนิคการเล่าข่าว 3.2) ความรู้พื้นฐานเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ 3.3) ความรู้พื้นฐานเทคนิคการใช้สื่อสังคมออนไลน์ 3.4) ความรู้พื้นฐานการพูดในที่ชุมชน และ 3.5) ความรู้พื้นฐานการเป็นพิธีกร

3.2 วิธีการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์การด้านการผลิตสารและสื่อของนักสื่อสารชุมชน จากการศึกษาวิธีการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์การด้านการผลิตสารและสื่อของนักสื่อสารชุมชน พบว่า นักสื่อสารชุมชนมีบทบาทผลิตสารและสื่อ เพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ในการสื่อสารงานของเทศบาลเมืองทุ่ง ได้แก่ 1) การรับข้อมูลเพื่อการผลิต เทศบาลเมืองทุ่งสง โดยกองยุทธศาสตร์และงบประมาณ จะมีการเรียกประชุมเพื่อแจ้งเนื้อหาและรายละเอียดกิจกรรม โครงการหรือข้อมูลข่าวสาร แก่นักสื่อสารชุมชน 2) การรับทราบวัตถุประสงค์ เทศบาลเมืองทุ่งสงมีการชี้แจงวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินการผลิตสารและสื่อที่ถูกต้อง 3) การเลือกช่องทางการสื่อสาร เป็นการเลือกช่องทางการสื่อสารให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของงาน เช่น ในงานขณมจินหม้อยักษ์จะมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์ในวงกว้างเป็นหลัก และมีการใช้รถแห่และเสียงตามสายเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในเทศบาลได้รับทราบ 4) การมอบหมายหน้าที่การปฏิบัติงาน เป็นการเลือกบุคคลผู้ที่หน้าที่การผลิตสารและสื่อให้เหมาะสมกับทักษะ ความถนัดหรือเชี่ยวชาญ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และ 5) การปฏิบัติงานการผลิต เป็นการผลิตสารและสื่อให้เหมาะสมกับช่องทางการสื่อสาร เช่น ใช้ภาพที่น่าสนใจพร้อมข้อความที่ชัดเจนในการสื่อสารผ่าน Facebook การพูดด้วยอารมณ์น้ำเสียงที่เหมาะสม ภาษาที่เข้าใจและเข้าถึงง่าย เนื้อหาสั้น กระชับแต่ชัดเจนครบถ้วนในการผลิตคลิปสั้น ประชาสัมพันธ์ทาง Tiktok

3.3 วิธีการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์การด้านการเผยแพร่ข่าวสารของนักสื่อสารชุมชน พบว่า มีการรับข้อมูลข่าวสารจากการประชุมเป็นหลัก โดยนักสื่อสารชุมชนจะมีการเผยแพร่ข่าวสารให้เหมาะสมกับช่องทางการสื่อสารที่เลือกใช้เพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ โดยนักสื่อสารผู้ดำเนินงานเผยแพร่ข่าวสารของเทศบาลเมืองทุ่งสงจะเป็นผู้มีทักษะในการสื่อสารและความเชี่ยวชาญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามช่องที่เหมาะสมกับทักษะความเชี่ยวชาญ ซึ่งมีรูปแบบการเผยแพร่ผ่าน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) นักสื่อสารชุมชนเป็นผู้เผยแพร่โดยตรง เป็นวิธีการเผยแพร่จากนักสื่อสารชุมชนผู้ซึ่งเป็นสื่อบุคคล มีการเผยแพร่ด้วยวิธีการการอธิบาย บอกเล่า พูดคุย ชี้แจง ทำความเข้าใจโครงการหรือกิจกรรม ทั้งความคืบหน้าในการดำเนินนโยบายของเทศบาล ทั้งยังมีการประชุมภายในชุมชนเทศบาลของสภาชุมชนเพื่อการแพร่ข่าวสารอย่างเป็นทางการ 2) นักสื่อสารชุมชนเผยแพร่ผ่านสื่อใหม่ เป็นการเผยแพร่โดยการรับข้อมูลจากเทศบาลเมืองทุ่งสงนำมาสื่อสารต่อผ่านการไลฟ์สดแชร์ภาพและข้อความผ่านเฟซบุ๊ก สร้างคลิปวิดีโอเผยแพร่ผ่านช่องทาง Tiktok มีส่งภาพข้อความ

ข่าวสารผ่านช่องทางไลน์กลุ่มชุมชน และ 3) นักสื่อสารชุมชนเผยแพร่ผ่านสื่อดั้งเดิม นักสื่อสารเทศบาลเมืองทุ่งสง มีการใช้สื่อวิทยุ มีการใช้รถแห่ในประกาศข่าวสาร ใช้รถแห่ในประชาสัมพันธ์ข่าวสารเคลื่อนที่ เผยแพร่ผ่านหอกระจายข่าวชุมชน โดยสรุปแล้วการมีนักสื่อสารชุมชนเพื่อสื่อสารองค์กรเป็นตัวแทนของเทศบาลเมือง ทุ่งสงในการสื่อสารเพื่อแพร่เผยข้อมูลข่าวสาร สามารถสร้างการเข้าถึงประชาชนในพื้นที่มากเพราะเป็นการสื่อสารโดยคนในชุมชนสื่อสารไปยังคนในชุมชนกันเอง สามารถรู้ความต้องการ รู้วิถีสื่อสาร ใช้ภาษาที่เข้าถึงง่าย อธิบายและพูดคุยได้ดีกว่าบุคคลนอกชุมชนหรือสื่อมวลชนทั่วไป นอกจากนี้ ยังพบว่า การมีนักสื่อสารชุมชนของเทศบาลเมืองทุ่งสงในการทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารยังสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนและองค์กรเทศบาล เพราะสามารถเผยแพร่ข้อมูลและอธิบายสิ่งข้อมูลต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี สร้างภาพลักษณ์การดำเนินงานบริหารที่ดีให้กับเทศบาล ลดความขัดแย้งและเข้าใจผิด สื่อสารนโยบายและทำการกิจกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมายได้

3.4 วิธีการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์การด้านการแก้ไขปัญหา/ปรึกษาหารือของนักสื่อสารชุมชน พบว่า นักสื่อสารชุมชนเป็นตัวกลางในการแก้ไขปัญหามา สือสารและสร้างความร่วมมือในชุมชน มีบทบาทในการลดความขัดแย้ง สื่อสารสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่เทศบาลเมืองทุ่งสง ซึ่งการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชนเทศบาลเมืองทุ่งมีการแก้ไขปัญหามา ให้คำปรึกษาหารือ โดยรับทราบข้อมูล เป็นการรับข้อมูลด้านปัญหาจากช่องทาง มีการรายงานปัญหา จากพื้นที่ผ่านไลน์กลุ่มหรือรายงานในการประชุมประจำเดือนของเทศบาลเมืองทุ่งสง พร้อม รับฟังคำชี้แจงจากเทศบาล เพื่อนำข้อมูลที่ถูกต้องจากเทศบาลเมืองทุ่งสงไปสื่อสาร ซึ่งบางปัญหาเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานทำให้ไม่สามารถแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว นักสื่อสารต้องทำความเข้าใจในปัญหาและข้อมูล เพื่อนำไปสื่อสารชี้แจงต่อประชาชน ด้วยการอธิบายด้วยคำพูด สื่อสารด้วยข้อมูลรูปภาพหรือเอกสารประกอบ พร้อมติดตามประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวอย่างต่อเนื่องจากเทศบาล ซึ่งเมื่อเทศบาลเมืองทุ่งสงมีความคืบหน้าได้การแก้ไขปัญหาหรือแก้ไขปัญหามาเสร็จสิ้น นักสื่อสารชุมชนจะมีการแจ้งข้อมูลไปยังประชาชนในพื้นที่

3.5 วิธีการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์การด้านการรายงานผลการสื่อสารของนักสื่อสารชุมชน พบว่า เป็นการรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานการสื่อสารกิจกรรมหรือโครงการรายงานสู่เทศบาล เพื่อติดตามงานให้ไปตามวัตถุประสงค์หรือปรับปรุงข้อควรแก้ไขต่าง ๆ รายงานปัญหาความต้องการและผลการพัฒนาหรือแนวทางการพัฒนาของชุมชนกลับไปสู่เทศบาล ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) รายงานผลอย่างเป็นทางการ โดยเป็นการรายงานผ่านการประชุม ซึ่งมีการจัดประชุมอย่างต่อเนื่องทุกเดือน มีวาระการประชุมและเนื้อหาที่กำหนดในวาระที่ชัดเจน การรายงานผลผ่านกิจกรรม ที่เทศบาลจัดให้มีขึ้น โดยพิจารณาจากความสำคัญและจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นสำคัญ และการรายงานผลการแสดงความคิดเห็นปัญหาและข้อเสนอแนะจากวงเสวนา และ 2) รายงานผลอย่างไม่เป็นทางการ มีการปฏิบัติงานการรายงานผลผ่านช่องทางออนไลน์ และ การพูดคุยหรือรายงานด้วยวาจา รายงานผลด้วยการพูดคุยกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือเจ้าของเรื่องที่รับผิดชอบโดยตรง รวมถึงฝ่ายประชาสัมพันธ์ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการสื่อสารของนักสื่อสารชุมชน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. แนวความคิดการสร้างนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง จากผลการศึกษาว่าด้วยแนวความคิดการสร้างนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง ด้านสมรรถนะนักสื่อสารชุมชน ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาความรู้และทักษะด้านการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ McQuail, D. ที่กล่าวว่าความสามารถของผู้ส่งสารในการเลือกใช้เครื่องมือสื่อสารที่เหมาะสมและ

การถ่ายทอดข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นหัวใจสำคัญของการสื่อสารในยุคใหม่ รวมถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ที่กลายเป็นแพลตฟอร์มหลักในการเข้าถึงมวลชนอย่างกว้างขวาง ส่วนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น (McQuail, D. , 2010) สะท้อนแนวคิดของ Arnstein, S. R. ในเรื่อง "บันไดการมีส่วนร่วม" ซึ่งชี้ว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยยกระดับการมีส่วนร่วมจากเพียงรับฟังไปสู่การมีอำนาจในการตัดสินใจ โดยนักสื่อสารชุมชนทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างเทศบาลกับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับ มวลชนสัมพันธ์ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารแบบสองทาง (Arnstein, S. R., 1969) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Servaes, J. เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ที่เน้นความร่วมมือระหว่างองค์กรกับประชาชน (Servaes, J., 2008) โดยนักสื่อสารชุมชนมีบทบาทเป็น “ตัวกลางความไว้วางใจ” ที่สร้างความเข้าใจร่วมกันในทุกกระดับ ในประเด็นการเป็นผู้นำความเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับแนวคิด Transformational Leadership ของ Bass, B. M. & Riggio, R. E. ที่กล่าวว่า ผู้นำหรือบุคคลที่มีบทบาทด้านการสื่อสารควรมีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก และผลักดันสมาชิกในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร และด้านจิตสาธารณะร่วมพัฒนาท้องถิ่น (Bass, B. M. & Riggio, R. E., 2006) แสดงถึงความเชื่อมโยงกับแนวคิดของ Etzioni, A. เรื่อง “Communitarianism” ที่ให้ความสำคัญกับการมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม นักสื่อสารชุมชนในบริบทนี้จึงเป็นทั้งอาสาสมัครและผู้นำทางคุณธรรมในการขับเคลื่อนสังคมอย่างโปร่งใส (Etzioni, A., 1996) โดยสรุป แนวคิดการสร้างนักสื่อสารชุมชนของเทศบาลเมืองทุ่งสง ไม่ได้เน้นเพียงการถ่ายทอดสารเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ให้สามารถเป็น “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” ที่มีจิตสาธารณะ เชื่อมโยงเครือข่าย และขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

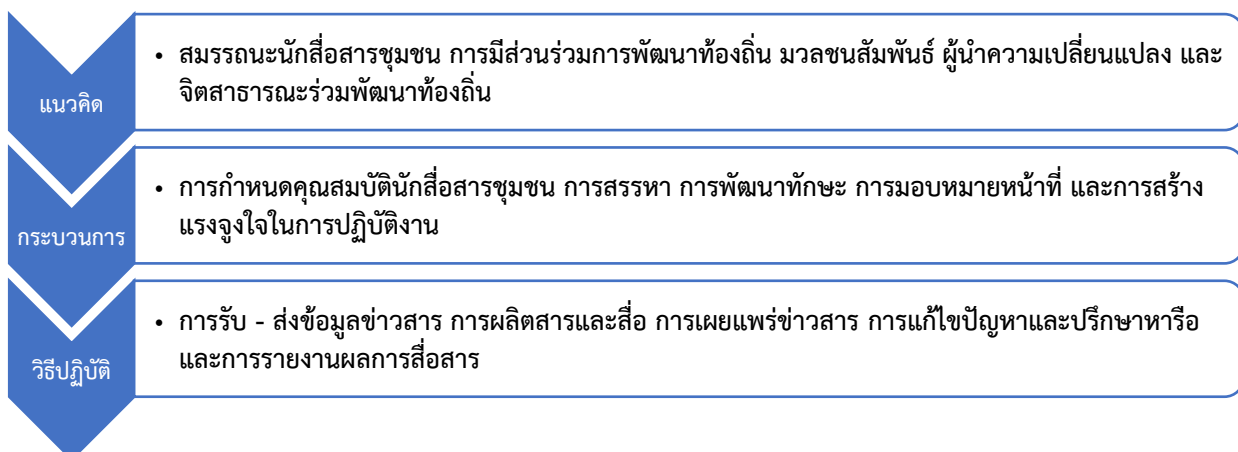
2. กระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง จากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชนของเทศบาลเมืองทุ่งสงมีลักษณะที่เป็นระบบ ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดคุณสมบัติ การสรรหา การพัฒนา การมอบหมายหน้าที่ และการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Servaes, J. ด้านการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Communication for Development) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างศักยภาพ และการขับเคลื่อนองค์กรจากฐานราก (Servaes, J., 2008) ส่วนขั้นตอนการกำหนดคุณสมบัติ เทศบาลให้ความสำคัญกับการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะความสามารถในการพูด เขียน ฟัง และเล่าเรื่อง ซึ่งสะท้อนตามแนวคิดของ Rubin, R. B. & Rubin, A. M. ที่กล่าวว่า นักสื่อสารควรมีทักษะทั้งด้านเทคนิคและมนุษยสัมพันธ์ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ สำหรับการสรรหาแบบมีส่วนร่วมโดยผ่านการคัดเลือกของชุมชนเอง เป็นการสะท้อนถึงการกระจายอำนาจและการสร้างความเป็นเจ้าของร่วม (Rubin, R. B. & Rubin, A. M., 2015) ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Freire, P. ที่ชี้ว่า “ประชาชนควรมีบทบาทเป็นทั้งผู้รับและผู้ส่งสาร” เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน และด้านการพัฒนาทักษะ เทศบาลใช้กระบวนการที่มีโครงสร้างชัดเจนตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การจัดอบรม และการประเมินผล (Freire, P., 1970) ซึ่งคล้ายกับแนวทาง “ADDIE Model” ของ Branch, R. M. ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ในประเด็นของการมอบหมายหน้าที่และการสร้างแรงจูงใจ พบว่า เทศบาลใช้วิธีการทั้งทางตรงและทางอ้อมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับแรงจูงใจทางจิตใจ เช่น การมอบเกียรติบัตร คำชม และการมอบหมายภารกิจที่ท้าทาย (Branch, R. M. , 2009) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg, F. ที่เสนอว่า แรงจูงใจในการทำงานเกิดจากปัจจัยภายใน เช่น ความสำเร็จ การยอมรับ และความรับผิดชอบ (Herzberg, F., 1959) ซึ่งกล่าวโดยสรุป กระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชนของเทศบาลเมืองทุ่งสง แสดงให้เห็นถึงการวางแผนที่เป็นระบบและมีการบูรณาการแนวทางการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาระบบสื่อสารกับชุมชนอย่างยั่งยืนได้

3. วิธีการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์การของเทศบาลเมืองทุ่งสง จากผลการศึกษาพบว่า วิธีการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชนในเทศบาลเมืองทุ่งสงมีความเป็นระบบและมีลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะในด้านการรับ - ส่งข้อมูลข่าวสารพบว่า กระบวนการสื่อสารของนักสื่อสารชุมชนมีลักษณะเป็นการสื่อสารสองทาง (Two-Way Communication) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Grunig, J. E. & Hunt, T. ที่เสนอว่าการสื่อสารในองค์กรควรเป็นแบบสองทางสมดุลเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมและความน่าเชื่อถือระหว่างองค์กรกับประชาชน ส่วนด้านการผลิตสารและสื่อ นักสื่อสารชุมชนได้มีการคัดเลือกช่องทางการสื่อสารให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรมและกลุ่มเป้าหมาย (Grunig, J. E. & Hunt, T., 1984) ซึ่งสอดคล้องกับหลักของ Media Richness Theory ของ Daft, R. L. & Lengel, R. H. ที่ระบุว่าประสิทธิภาพของการสื่อสารขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของช่องทางและลักษณะสารที่ต้องการสื่อ สำหรับการเผยแพร่ข่าวสารโดยนักสื่อสารชุมชนที่ใช้ทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการผสมผสานเทคโนโลยีและวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ (Daft, R. L. & Lengel, R. H., 1986) ซึ่งสนับสนุนแนวคิดของ Jenkins, H. เรื่อง Convergence Culture ที่กล่าวถึงการรวมกันของสื่อหลายประเภทและการมีส่วนร่วมของประชาชน และบทบาทของนักสื่อสารชุมชนในด้านการแก้ไขปัญหาและการรายงานผลการสื่อสาร สะท้อนถึงการเป็นตัวกลางเชิงกลยุทธ์ (Strategic Communication Mediator) ที่ช่วยสร้างความเข้าใจลดความขัดแย้ง และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของเทศบาล (Jenkins, H., 2006) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Heath, R. L. & Johansen, W. ที่พบว่า การสร้างภาพลักษณ์องค์กรผ่านบทบาทของผู้สื่อสารในชุมชน (Heath, R. L. & Johansen, W., 2018)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการสร้างนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์การของเทศบาลเมืองทุ่งสง ด้านแนวความคิดการสร้างนักสื่อสารชุมชน ประกอบด้วย สมรรถนะนักสื่อสารชุมชน การมีส่วนร่วมการพัฒนาท้องถิ่น มวลชนสัมพันธ์ ผู้นำความเปลี่ยนแปลง และจิตสาธารณะร่วมพัฒนาท้องถิ่น ส่วนกระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชน ประกอบด้วย การกำหนดคุณสมบัตินักสื่อสารชุมชน การสรรหานักสื่อสารชุมชน การพัฒนาทักษะนักสื่อสารชุมชน การมอบหมายหน้าที่นักสื่อสารชุมชน และการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชน สำหรับวิธีการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชน ประกอบด้วย การรับ - ส่งข้อมูลข่าวสารของนักสื่อสารชุมชน การผลิตสารและสื่อของนักสื่อสารชุมชน การเผยแพร่ข่าวสารของนักสื่อสารชุมชน การแก้ไขปัญหาและปรึกษาหารือของนักสื่อสารชุมชน และการรายงานผลการสื่อสารของนักสื่อสารชุมชน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงข้อค้นพบการสร้างนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์การของเทศบาลเมืองทุ่งสง

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า แนวความคิดในการสร้างนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง ในมิติด้านสมรรถนะของนักสื่อสารชุมชน สะท้อนถึงความสำคัญของการพัฒนาความรู้และทักษะด้านการสื่อสาร รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง ในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับมวลชน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) โดยนักสื่อสารชุมชนทำหน้าที่เป็น “ตัวกลางแห่งความไว้วางใจ” ที่สามารถเชื่อมโยงและสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างองค์กรกับประชาชนในทุกระดับ สำหรับประเด็นการเป็นผู้นำความเปลี่ยนแปลง พบว่า แนวคิดการสร้างนักสื่อสารชุมชนของเทศบาลเมืองทุ่งสง ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารเท่านั้น แต่ยังมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถเป็น “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” ที่มีจิตสาธารณะ มีความสามารถในการเชื่อมโยงเครือข่าย และขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับชุมชนอย่างยั่งยืน กระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กรในบริบทของเทศบาลเมืองทุ่งสง มีลักษณะเป็นระบบชัดเจน ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดคุณสมบัติ การสรรหา การพัฒนา การมอบหมายหน้าที่ ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความภาคภูมิใจในการทำงาน โดยมีการวางแผนอย่างเป็นระบบและบูรณาการแนวความคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถนำไปเป็นต้นแบบในการพัฒนาระบบสื่อสารชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในด้านวิธีการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชน พบว่า มีรูปแบบการดำเนินงานที่เป็นระบบและมีลักษณะเฉพาะสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการรับและส่งข่าวสารที่เน้นกระบวนการสื่อสารแบบสองทาง ซึ่งเอื้อต่อการสร้างความเข้าใจร่วมกันและการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม เทศบาลเมืองทุ่งสงได้พัฒนาแนวทางการสร้างนักสื่อสารชุมชนให้มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารนโยบาย แผนงาน และข่าวสารข่าวสารสู่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการสร้างสมรรถนะด้านความรู้และทักษะสื่อสาร เช่น การเล่าข่าว การใช้สื่อออนไลน์ และการพูดในที่ชุมชน รวมถึงการส่งเสริมจิตสาธารณะเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและสร้างภาพลักษณ์องค์กรที่ดี โดยกระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชนประกอบด้วย การกำหนดคุณสมบัติ เช่น มีทักษะการสื่อสาร เป็นบุคคลที่ชุมชนไว้วางใจ การสรรหาโดยใช้การคัดเลือกผ่านผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานในท้องถิ่น การพัฒนาทักษะผ่านการอบรมจริงในภาคสนาม การมอบหมายหน้าที่ตามความถนัดและอาสาสมัคร การสร้างแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อเพิ่มพลังใจและสร้างความภูมิใจในบทบาท ส่วนด้านการปฏิบัติงาน นักสื่อสารชุมชนมีหน้าที่รับ - ส่งข่าวสารจากเทศบาลไปยังชุมชน และสะท้อนข้อมูลกลับ เทศบาล รวมทั้งผลิตสื่อและเนื้อหาเพื่อสื่อสารกับประชาชนอย่างเหมาะสม สื่อสารแบบสองทาง และสร้างเครือข่ายสื่อสารที่ยั่งยืนในระดับชุมชนทั้งหมด 22 ชุมชน เพื่อขับเคลื่อน “ทุ่งสงทุ่งสวรรค์” อย่างมีพลังจากภายในชุมชนเอง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเทศบาล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำแนวทางไปเป็นนโยบายในการสร้างนักสื่อสารชุมชนร่วมปฏิบัติงานด้านการสื่อสาร จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) หน่วยงานประชาสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรนำแนวทางไปปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรด้านการสื่อสาร และ 2) ควรศึกษาต่างพื้นที่ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ และศึกษาเจาะลึกถึงทักษะการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือการสื่อสารในยุคนี้โดยมุ่งเน้นการออกแบบเนื้อหาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการสื่อสารชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ. (2549). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน: จากแนวคิดสู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- รัฐ รุ่งเรืองศิลป์ และธรรมนิตย์ ใจเย็น. (2558). การพัฒนาการสื่อสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิทยากร ท่อแก้ว. (2563). นักสื่อสารชุมชนกับงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.
- Bass, B. M. & Riggio, R. E. (2006). *Transformational leadership*. (2nd ed.). New York: Psychology Press.
- Branch, R. M. . (2009). *Instructional design: The ADDIE approach*. New York: Springer.
- Daft, R. L. & Lengel, R. H. (1986). Organizational information requirements, media richness and structural design. *Management Science*, 32(5), 554-571.
- Dumlao, R. (2023). *A guide to collaborative communication for service-learning and community engagement partners*. New York: Taylor & Francis.
- Etzioni, A. (1996). *The new golden rule: Community and morality in a democratic society*. New York: Basic Books.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the oppressed*. New York: Herder and Herder.
- Gharibi, F. et al. (2020). Effectiveness of health communicators program in promoting of community knowledge, attitude and practice in Iran through educational interventions: A systematic review. *Koomesh*, 22(4), 563-573.
- Grunig, J. E. & Hunt, T. (1984). *Managing Public Relations*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Heath, R. L. & Johansen, W. (2018). *The International Encyclopedia of Strategic Communication*. New York: Wiley.
- Herzberg, F. (1959). *The motivation to work*. New York: Wiley.
- Jenkins, H. (2006). *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York: NYU Press.
- McQuail, D. (2010). *McQuail's mass communication theory*. (6th ed.). London: SAGE Publications.
- Nah, S. et al. (2022). Community storytelling network, expressive digital media use, and civic engagement. *Communication Research*, 49(3), 327-352.
- Rubin, R. B. & Rubin, A. M. (2015). *Communication research: Strategies and sources*. (8th ed.). Printed in Canada: Cengage Learning.
- Servaes, J. (2008). *Communication for development and social change*. Washington New York: SAGE Publications.
- Ye, X. et al. (2023). Developing human-centered urban digital twins for community infrastructure resilience: A research agenda. *Journal of Planning Literature*, 38(2), 187-199.

**การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
เรื่อง สถิติ และแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2***

**THE LEARNING MANAGEMENT BASED ON GAMIFICATION CONCEPTS TO PROMOTE
LEARNING ACHIEVEMENT ON STATISTICS AND LEARNING MOTIVATION AMONG
MATHAYOMSUKSA 2 STUDENTS**

ฟ้าใส สวัสดิ์¹, สมพล พวงสั้น^{2*}, อรนิชา แมนทรง³

Fasai Sawatdee¹, Sompon Puangsun^{2*}, Ornnicha Mansong³

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ฉะเชิงเทรา ประเทศไทย

¹Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University, Chachoengsao, Thailand

²คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ฉะเชิงเทรา ประเทศไทย

²Faculty of Science and Technology, Rajabhat Rajanagarindra University, Chachoengsao, Thailand

³โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา” ฉะเชิงเทรา ประเทศไทย

³Phanomsarakham “Phanom Adun Witthaya” School, Chachoengsao, Thailand

*Corresponding author E-mail: sompon.ps@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) หาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง สถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 70/70 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันกับเกณฑ์ ร้อยละ 70 และ 3) ศึกษาแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา” ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 38 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน จำนวน 6 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ และแบบวัดแรงจูงใจในการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างหนึ่งกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง สถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 72.11/74.61 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 70/70 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และ 3) แรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 3.94 และ S.D. = 1.04)

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, แรงจูงใจในการเรียน, การเรียนรู้สถิติ, เกมมิฟิเคชัน

Abstract

The objectives of this research were to 1) Determine the efficiency of the learning management based on gamification concepts on statistics for Mathayomsuksa 2 students with the criteria of 70/70, 2) Compare the learning achievement on statistics among Mathayomsuksa 2 students after receiving the learning management based on gamification concepts with the criteria of 70 percent, and 3) Study the learning motivation among Mathayomsuksa 2 students after receiving the learning management based on gamification concepts. This research is quantitative research. The sample of this research consisted of 38 Mathayomsuksa 2 students at Phanomsarakham “Phanom Adun Witthaya” School during the second semester of the academic year 2024, which was obtained by cluster random sampling. The research instruments were 6 lesson plans based on gamification concepts, a learning achievement test on statistics, and a learning motivation test. The statistics used in this research comprised of percentage, mean, standard deviation, and t-test for one sample. The results of the research revealed that 1) The learning management based on gamification concepts on statistics for Mathayomsuksa 2 students had an efficiency of 72.11/74.61, which met the criteria of 70/70. And 2) The learning achievement on statistics among Mathayomsuksa 2 students after receiving the learning management based on gamification concepts was higher than the criteria of 70 percent, with statistical significance at the .05 level. Additionally, 3) The learning motivation among Mathayomsuksa 2 students after receiving the learning management based on gamification concepts was at a high level ($\bar{x}$ = 3.94 and S.D. = 1.04).

Keywords: Learning Achievement, Learning Motivation, Learning Statistics, Gamification

บทนำ

สถิติ (Statistics) เป็นวิธีการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอข้อมูล และการตีความหมายข้อมูล (ยุภาติ ปณะราช, 2564) โดยสถิติถูกบรรจุเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรคณิตศาสตร์ในการศึกษาขั้นพื้นฐานมาหลายทศวรรษจนถึงในปัจจุบัน สถิตินักถูกมองว่าเป็นศาสตร์เดียวกันกับคณิตศาสตร์ แต่ในความเป็นจริงแล้วศาสตร์ทั้งสองมีความแตกต่างกัน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562) โดยจากการจัดการเรียนการสอนในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง สถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในปีการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ส่วนใหญ่ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ในระดับดีหรือเกณฑ์ร้อยละ 70 รวมถึงจากการพิจารณาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน หรือการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2566 พบว่า คะแนนในสาระสถิติและความน่าจะเป็นตามสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดฉะเชิงเทรามีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.16 จากคะแนนเต็ม 15.50 หรือคิดเป็นร้อยละ 20.38 ของคะแนนเต็ม (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2567) ซึ่งสาระนี้เป็นสาระในสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่มีร้อยละของคะแนนเฉลี่ยเทียบกับคะแนนเต็มของสาระนั้นต่ำที่สุด โดยสิ่งเหล่านี้อาจสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง สถิติ ที่ต้องการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับนักเรียนตามเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ อาจเนื่องด้วยเนื้อหาทางสถิติมีความแตกต่างจากเนื้อหาทางด้านคณิตศาสตร์ รวมถึงนักเรียนยังขาดความกระตือรือร้นในการเรียนหรืออาจมีเจตคติที่ไม่ดีต่อรายวิชาคณิตศาสตร์

แรงจูงใจในการเรียนเป็นความต้องการหรือความปรารถนาที่ผลักดันให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้ตนเองเกิดการเรียนรู้ (กลัณญ์ เพชรภรณ์, 2565) โดยแรงจูงใจในการเรียนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นและเอาใจใส่ต่อการเรียนด้วยความเต็มใจนั้น ย่อมจะต้องอาศัยแรงจูงใจเป็นพื้นฐานที่สำคัญเสมอ (ศุภกร ถิรมงคลจิต และฉัตรวรรณ ลัญฉวรรณะกร, 2559) ดังนั้นผู้สอนจึงควรจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่สร้างแรงจูงใจในการเรียนให้กับผู้เรียน ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ แรงจูงใจในการเรียนเป็นส่วนสำคัญที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ กล่าวคือ แรงจูงใจในการเรียนจะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ของผู้เรียนได้ (Lyamuremye, E. et al., 2023)

แนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification concepts) เป็นการประยุกต์แนวคิดของเกมและนำกลไกของเกมมาเป็นองค์ประกอบร่วมเพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้บนพื้นฐานของการแข่งขัน ความสนุก กระตุ้นเร้าให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเกิดแรงจูงใจในการเรียน (พันทิพา อมรฤทธิ์ และศยามน อินสะอาด, 2563) ซึ่งในปัจจุบัน การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันได้รับความนิยมนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งนอกจากแนวคิดนี้จะเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้สนุกสนานแล้ว ยังได้การตอบรับเชิงบวกจากผู้เรียนอีกด้วย (Jutin, N. T. & Matt, S. M., 2024) โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันในระดับมัธยมศึกษาจะช่วยส่งเสริมทั้งการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน แรงจูงใจในการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (Hutson, J. et al., 2022)

ด้วยความสำคัญและเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจประยุกต์แนวคิดเกมมิฟิเคชันมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ และแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อีกทั้งการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันยังช่วยเสริมสร้างทั้งบรรยากาศการเรียนรู้ ความท้าทายและความกระตือรือร้นในการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง สถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 70/70
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันกับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยดำเนินการตามแบบแผนการทดลองกลุ่มเดียววัดเฉพาะหลังการทดลอง (one-group posttest only design) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา” จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 15 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งหมด 550 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา” จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 38 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง สถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 6 แผน (แผนละ 1 คาบ) ประกอบด้วย แผนที่ 1 แผนภาพจุด แผนที่ 2 แผนภาพต้น-ใบ แผนที่ 3 ฮิสโทแกรม แผนที่ 4 ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของข้อมูล แผนที่ 5 มัชฐานของข้อมูล และแผนที่ 6 ฐานนิยมของข้อมูล ซึ่งแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ได้ประยุกต์แนวคิดเกมมิฟิเคชัน โดยผู้วิจัยคัดเลือกองค์ประกอบของแนวคิดเกมมิฟิเคชันมา จำนวน 5 องค์ประกอบ (ธนรัชต์ ไชยรัชต์, 2563); (มาณิการ์ พรหมสุข, 2566) ได้แก่ 1) แต้มสะสม เป็นการสะสมแต้มที่ได้กำหนดไว้จากการทำภารกิจและการปฏิบัติตามข้อตกลงในชั้นเรียน ซึ่งสามารถใช้เป็นผลป้อนกลับแก่นักเรียนแต่ละคน โดยทำหน้าที่เป็นหน่วยวัดและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนแต่ละคน 2) กระดานผู้นำ เป็นการแสดงตำแหน่งของนักเรียนแต่ละคนจากแต้มสะสมที่ได้จากการทำภารกิจและการปฏิบัติตามข้อตกลงในชั้นเรียน รวมถึงแสดงตราสัญลักษณ์ที่นักเรียนได้รับมาแล้ว ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้มองเห็นความสำเร็จของตนเองและเทียบความสำเร็จกับเพื่อนในชั้นเรียน เพื่อเป็นการกระตุ้นการทำภารกิจและการปฏิบัติตามข้อตกลงในชั้นเรียน 3) ภารกิจ เป็นงานที่ได้รับมอบหมายตามเงื่อนไขที่กำหนด มีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยภารกิจจะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ภารกิจกลุ่ม (3 - 4 คน) ภารกิจคู่ และภารกิจเดี่ยว เมื่อทำภารกิจสำเร็จแล้วจะได้รับแต้มสะสมตามความถูกต้องของภารกิจนั้น 4) ตราสัญลักษณ์ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงระดับความสำเร็จของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งจะได้รับเมื่อแต้มสะสมเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยตราสัญลักษณ์แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย ระดับทองแดง ระดับเงิน และระดับทอง ซึ่งแต่ละระดับจะได้รับคะแนนเพิ่มแตกต่างกัน และ 5) รางวัล เป็นสิ่งที่มอบให้เป็นการตอบแทนสำหรับความสำเร็จ ความพยายามของนักเรียน เช่น ขนม อุปกรณ์การเรียน พวงกุญแจ กล้องสุม่ เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันสำหรับจัดการเรียนรู้เสริมจากการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยปรับปรุงมาจากแนวคิดต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (เกษกานดา สุรรัตน์ และอังคณา อ่อนธานี, 2566); (มาณิการ์ พรหมสุข, 2566) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน การจัดกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ขั้นทบทวนประสบการณ์เดิม เป็นขั้นที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนผ่านการสำรวจสื่อการเรียนรู้และนำเสนอแต้มคะแนนสะสมเดิมของผู้เรียน 2) ขั้นชี้แจงกติกาและภารกิจ เป็นขั้นที่ผู้สอนชี้แจงรายละเอียดของกติกาต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อตกลงของการได้แต้มสะสมในคาบเรียนนั้น และรายละเอียดของภารกิจที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติในคาบเรียนนั้น 3) ขั้นพิชิตภารกิจ เป็นขั้นที่ผู้สอนให้นักเรียนลงปฏิบัติจนภารกิจสำเร็จลุล่วง โดยประกอบด้วย 2 ภารกิจ ได้แก่ ภารกิจที่ 1 เป็นภารกิจคู่หรือภารกิจกลุ่ม (3 - 4 คน) โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เสริมต่อการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และภารกิจที่ 2 เป็นภารกิจเดี่ยว โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนแต่ละคนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง 4) ขั้นประเมินภารกิจ เป็นขั้นที่ผู้สอนตรวจสอบการทำภารกิจและสะท้อนคิดจากผลของการทำภารกิจ และ 5) ขั้นสรุปและให้ผลย้อนกลับ เป็นขั้นที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปมโนทัศน์ที่ได้รับจากการทำภารกิจและสรุปแต้มสะสม เพื่อให้ให้นักเรียนทราบความก้าวหน้าของตนเองผ่านกระดานผู้นำ รวมถึงการให้ตราสัญลักษณ์หรือรางวัลตามเงื่อนไขที่กำหนด อนึ่ง จากการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญมีค่าเฉลี่ยโดยรวมตั้งแต่ 4.60 ถึง 4.77 ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ใช้ในการทดสอบหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน ทั้งนี้ ในการตรวจสอบคุณภาพของข้อสอบ จำนวน 30 ข้อ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.0 ในทุกข้อ และจากการนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง แล้วคัดเลือกข้อสอบมาใช้ จำนวน 20 ข้อ

พบว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนี้มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.4 ถึง 0.8 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.2 ถึง 0.6 รวมถึงแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนี้มีค่าความเชื่อมั่น (KR-20) เท่ากับ 0.7 ซึ่งเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีความเหมาะสมในการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

2.3 แบบวัดแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ที่มี 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยประกอบด้วยแรงจูงใจในการเรียนเชิงบวก จำนวน 10 ข้อ จำแนกเป็นแรงจูงใจภายใน จำนวน 5 ข้อ และแรงจูงใจภายนอก จำนวน 5 ข้อ ซึ่งปรับปรุงข้อคำถามมาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ศุภกร ถิรมงคลจิต และฉัตรวรรณ ลัญฉวรรธนะกร, 2559); (ณัฐธิดา ปิยนุสรณ์ และคณะ, 2566) ทั้งนี้ จากการตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.0 ในทุกข้อ ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปและเป็นข้อคำถามที่มีความเหมาะสม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง สถิติ กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 คาบ โดยในแต่ละคาบดำเนินการเก็บรวบรวมคะแนนระหว่างการจัดการเรียนรู้

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียน (posttest) จากการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง สถิติ กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.3 หลังจากดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชัน ผู้วิจัยนำแบบวัดแรงจูงใจในการเรียนให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำการประเมิน แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 หาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง สถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้สูตร E_1/E_2

4.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้การทดสอบทีสำหรับกลุ่มตัวอย่าง หนึ่งกลุ่ม (t-test for one sample)

4.3 ศึกษาแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจในการเรียน (Suren, N. & Kandemir, M. A., 2020) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.20 - 5.00 หมายถึง นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนอยู่ในระดับสูงมาก

ค่าเฉลี่ย 3.40 - 4.19 หมายถึง นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนอยู่ในระดับสูง

ค่าเฉลี่ย 2.60 - 3.39 หมายถึง นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.80 - 2.59 หมายถึง นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนอยู่ในระดับต่ำ

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.79 หมายถึง นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนอยู่ในระดับต่ำมาก

ผลการวิจัย

1. ผลการหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง สถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นไปตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง สถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2

คะแนน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2)
ระหว่างการจัดการเรียนรู้	30	21.6316	72.11	72.11/74.61
หลังได้รับการจัดการเรียนรู้	20	14.9211	74.61	

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง สถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 มีค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 72.11/74.61 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 70/70

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มหรือ 14 คะแนน เป็นไปตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (1-tailed)
หลังได้รับการจัดการเรียนรู้	38	20	14.92	3.07	1.85	0.0362*

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 14.92 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.07 ซึ่งจะเห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เป็นไปตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน

แรงจูงใจในการเรียน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. แรงจูงใจภายใน			
1.1 ฉันตั้งใจเรียนวิชานี้ เพราะฉันจะได้มีความรู้มากขึ้น	4.21	0.81	สูงมาก
1.2 ฉันมีความสุขเมื่อได้เรียนวิชานี้	3.92	1.05	สูง
1.3 ฉันสนใจทำกิจกรรมในชั้นเรียน เพราะฉันรู้สึกสนุกพร้อมกับได้รับความรู้	4.11	0.98	สูง
1.4 หากฉันเกิดข้อสงสัยในระหว่างเรียนวิชานี้ ฉันจะซักถามครู	3.53	1.11	สูง
1.5 ฉันอ่านหนังสือก่อนเรียน/หลังเรียนเพื่อให้เข้าใจบทเรียนของวิชานี้มากขึ้น	3.50	1.16	สูง
2. แรงจูงใจภายนอก			
2.1 ฉันตั้งใจเรียนวิชานี้ เพื่อจะได้รับการชื่นชมจากครู/เพื่อนในห้องเรียน	3.50	1.18	สูง
2.2 ฉันตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายในวิชานี้ เพราะจะได้รับคะแนนพิเศษ	4.11	0.98	สูง
2.3 ฉันตั้งใจฟังครูสอน เพื่อจะได้ทำกิจกรรมในห้องเรียนได้สำเร็จ	4.13	0.99	สูง
2.4 ฉันชอบเรียนวิชานี้ เพราะบรรยากาศในห้องเรียนน่าสนใจ	4.05	0.98	สูง
2.5 ฉันมุ่งมั่นเรียนวิชานี้ เพื่อจะนำความรู้ไปใช้ในการสอบและศึกษาต่อ	4.37	0.79	สูงมาก
รวม	3.94	1.04	สูง

จากตารางที่ 3 จะเห็นว่า แรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.04 ซึ่งมีแรงจูงใจในการเรียนอยู่ในระดับสูง

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง สถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 72.11/74.61 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 70/70 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง สถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้ทั้งในระหว่างการจัดการเรียนรู้และหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยผ่านการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน เริ่มจากนักเรียนได้ทบทวนความรู้เดิมของตนเองซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ของเนื้อหา และทราบแต่ัมคะแนนสะสมเดิมซึ่งจะเป็นการเสริมแรงในการเรียนของนักเรียนในคาบนั้นเพื่อจะทำแต่ัมคะแนนสะสมให้ได้เพิ่มขึ้นจากเดิม โดยสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นในขั้นทบทวนประสบการณ์เดิม จากนั้นเมื่อนักเรียนได้เข้าใจในรายละเอียดของกติกาและภารกิจที่นักเรียนต้องปฏิบัติของคาบนั้นในขั้นชี้แจงกติกาและภารกิจแล้ว นักเรียนจะได้ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนย่อยในขั้นพิชิตภารกิจ ซึ่งนักเรียนแต่ละคนจะเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเกิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนเป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม รวมถึงนักเรียนแต่ละคนจะได้ทราบข้อมูลและได้เรียนรู้จากข้อผิดพลาดของตนเองหรือของกลุ่มจากขั้นประเมินภารกิจ และขั้นสุดท้ายในขั้นสรุปและให้ผลย้อนกลับ นักเรียนจะได้ตรวจสอบโน้ตค้นของตนเองที่ได้รับจากการทำภารกิจและได้ทราบแต่ัมคะแนนสะสมซึ่งจะเป็นการเสริมแรงในการเรียนของนักเรียนในคาบถัดไปอีกด้วย จึงทำให้การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง สถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพรรณ เลื่อนแป้น และคณะ ที่ได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันร่วมกับแนวคิดของโพลยา เรื่อง กราฟและความสัมพันธ์เชิงเส้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 86.67/74.63 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 70/70 (อรพรรณ เลื่อนแป้น และคณะ, 2566) รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษกานดา สุวรรรัตน์ และอังคณา อ่อนธานี ที่ได้สร้างกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมมิฟิเคชันแบบออนไลน์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และแรงจูงใจในการเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.60/76.04 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 (เกษกานดา สุวรรรัตน์ และอังคณา อ่อนธานี, 2566)

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 14.92 (หรือคิดเป็นร้อยละ 74.61) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.07 ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันให้นักเรียนได้เตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการทบทวนความรู้เดิม และได้ฝึกปฏิบัติผ่านการทำภารกิจด้วยตนเองและทำภารกิจร่วมกับเพื่อนโดยมีแต่ัมคะแนนสะสมตราสัญลักษณ์ และของรางวัลเป็นเครื่องมือช่วยในการเสริมแรงร่วมด้วย อีกทั้งได้เรียนรู้จากข้อผิดพลาดและได้ตรวจสอบโน้ตค้นของตนเอง จึงทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหานั้นเพิ่มขึ้นจนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาภรณ์ ลัดดาสวัสดิ์ และคณะ ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ธนาภรณ์ ลัดดาสวัสดิ์ และคณะ, 2563) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รพีพรรณ ชูเมือง และคณะ ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง มิติสัมพันธ์ของรูปเรขาคณิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกม

มีฟิเคชันผ่านห้องเรียนออนไลน์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (รพีพรรณ ชูเมือง และคณะ, 2565)

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีแรงจูงใจในการเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมีฟิเคชัน อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.04 ทั้งนี้ อาจเนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมีฟิเคชันมีองค์ประกอบต่าง ๆ ประกอบด้วย แด้มสะสม กระดานผู้นำ การกิจ ตราสัญลักษณ์ และรางวัล ซึ่งทั้งการให้แด้มสะสมเพื่อใช้แลกตราสัญลักษณ์และได้รับรางวัล การทราบความก้าวหน้าของตนเองผ่านกระดานผู้นำ และการมีภารกิจที่ทำทาย เป็นสิ่งที่กระตุ้นเสริมให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนยิ่งขึ้น อนึ่ง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก พบว่า แรงจูงใจภายในและภายนอกที่สูงสุด จะเกี่ยวกับการมีความรู้มากขึ้นและนำความรู้ไปใช้ในการสอบและศึกษาต่อ ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายโดยพื้นฐานของการเรียน แต่หากพิจารณาแรงจูงใจที่สูงรองลงมา จะเห็นว่า เป็นแรงจูงใจที่เกี่ยวกับความสนุกพร้อมกับได้รับความรู้และความสำเร็จในการทำกิจกรรมในห้องเรียน รวมถึงการได้รับคะแนนพิเศษ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบและกระบวนการของการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมีฟิเคชัน จึงสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมีฟิเคชันสามารถส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนธิรา ชื่นชมพุด และคณะ ที่พบว่า แรงจูงใจในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมีฟิเคชันอยู่ในระดับมาก (มนธิรา ชื่นชมพุด และคณะ, 2563) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐธิดา ปิยนุสรณ์ และคณะ ที่พบว่า แรงจูงใจในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเกมมีฟิเคชันอยู่ในระดับสูง (ณัฐธิดา ปิยนุสรณ์ และคณะ, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมีฟิเคชัน เรื่อง สถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นทบทวนประสบการณ์เดิม เป็นขั้นที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนผ่านการสำรวจสื่อการเรียนรู้และนำเสนอแด้มสะสมเดิมของผู้เรียน 2) ขั้นชี้แจงกติกาและภารกิจ เป็นขั้นที่ผู้สอนชี้แจงรายละเอียดของกติกาต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อตกลงของการได้แด้มสะสมในคาบเรียนนั้น และรายละเอียดของภารกิจที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติในคาบเรียนนั้น 3) ขั้นพิชิตภารกิจ เป็นขั้นที่ผู้สอนให้นักเรียนลงปฏิบัติจนภารกิจสำเร็จลุล่วง 4) ขั้นประเมินภารกิจ เป็นขั้นที่ผู้สอนตรวจสอบการทำภารกิจและสะท้อนคิดจากผลของการทำภารกิจ และ 5) ขั้นสรุปและให้ผลย้อนกลับ เป็นขั้นที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปบทเรียนที่ได้รับจากการทำภารกิจและสรุปแด้มสะสม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมีฟิเคชัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า 1) การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง สถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 70/70 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันอยู่ในระดับสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันนี้สามารถส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ และแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้เป็นอย่างดี โดยจากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย 1) ควรออกแบบ 03.63 กติกาและภารกิจที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันให้สอดคล้องกับบริบทของเนื้อหาที่ใช้และเหมาะสมกับผู้เรียน รวมถึงการคัดเลือกองค์ประกอบต่าง ๆ ของแนวคิดเกมมิฟิเคชัน 2) ควรมีการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันร่วมกับเครื่องมือดิจิทัลสมัยใหม่หรือโปรแกรมสำเร็จรูปทางคณิตศาสตร์ เช่น โปรแกรม GeoGebra โปรแกรม Desmos รวมถึงการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคต่าง ๆ และ 3) ควรนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชันไปปรับใช้กับรายวิชาอื่นในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และระดับอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กัลญญ เพชรภรณ์. (2565). จิตวิทยาสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เกษกานดา สุรัตน์ และอังคณา อ่อนธานี. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมมิฟิเคชันแบบออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และแรงจูงใจในการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(10), 509-533.
- ณัฐธิดา ปิยนุสรณ์ และคณะ. (2566). การพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์*, 7(1), 13-27.
- ธนรัชต์ ไชยรัชต์. (2563). การใช้เกมมิฟิเคชันในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความสามารถการมีเป้าหมายในการเรียนรู้และผลการเรียนรู้: กรณีศึกษานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนาภรณ์ ลัดดาสวัสดิ์ และคณะ. (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (ฝ่ายมัธยม). *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(7), 344-355.
- พันทิพา อมรฤทธิ์ และศยามน อินสะอาด. (2563). เกมมิฟิเคชันกับการออกแบบการเรียนการสอนทางไกล. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, 15(18), 34-44.
- มนธิรา ชื่นชมพุท และคณะ. (2563). การพัฒนากิจกรรมคณิตศาสตร์ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารและแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 4(2), 98-110.
- มาณิการ์ พรหมสุข. (2566). ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมมิฟิเคชันและความเป็นจริงเสริมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบพึ่งพาตนเอง. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุภาติ ปณะราช. (2564). สถิติเพื่อการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- รพีพรรณ ชูเมือง และคณะ. (2565). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันผ่านห้องเรียนออนไลน์ เรื่อง มิติสัมพันธ์ของรูปเรขาคณิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสระหลวงพิทยาคม. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 12(3), 93-105.
- ศุภกร ธีรมงคลจิต และฉัตรวรรณ วัฒนวรรณ. (2559). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 11(4), 450-464.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2567). ค่าสถิติพื้นฐานระดับจังหวัดของผลการทดสอบ O-NET ชั้น ม.3 จำแนกตามสาระการเรียนรู้. เรียกใช้เมื่อ 22 ตุลาคม 2567 จาก https://catalog.niets.or.th/dataset/m3_province/resource/f7f98dee-cc00-4d49-8883-525c67751a56
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562). คู่มือการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. เรียกใช้เมื่อ 22 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.scimath.org/e-books/8380/8380.pdf>
- อรพรรณ เลื่อนแป้น และคณะ. (2566). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง กราฟและความสัมพันธ์เชิงเส้น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยจัดการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันร่วมกับแนวคิดของโพลยา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 18(1), 222-232.
- Hutson, J. et al. (2022). Gamification in Education: A Study of Design-Based Learning in Operationalizing a Game Studio for Serious Games. *Journal of Intelligent Learning Systems and Applications*, 14(4), 115-131.
- Jutin, N. T. & Matt, S. M. (2024). The Effectiveness of Gamification in Teaching and Learning Mathematics: A Systematic Literature Review. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 13(1), 1290-1309.
- Lyamuremye, E. et al. (2023). Relationships of mathematics achievement with self-determined motivation and mathematics anxiety among senior two students in Northern Rwanda. *Heliyon*, 9(4), 1-11.
- Suren, N. & Kandemir, M. A. (2020). The effects of mathematics anxiety and motivation on students' mathematics achievement. *International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology*, 8(3), 190-218.

ความสัมพันธ์ระหว่างการตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหากับการตัดสินใจเลือก
โรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชน ของผู้ปกครองผ่านสื่อสังคมออนไลน์*
THE RELATIONSHIP BETWEEN CONTENT DIGITAL MARKETING AND PARENTS'
DECISION-MAKING ON PRIVATE KINDERGARTEN SELECTION VIA SOCIAL MEDIA

บุญยวีร์ เก่งขุนทด*, รัชนิวรรณ อินละคม, อมรรัตน์ ทับทิมศรี, น้ำผึ้ง พลับนิล, วิชุต นาคเคื่อน
Bunyawee Kengkuntod*, Ratchaniwan Inlalom, Amornrat Tubtimsri, Namphung Plabnil, Wichuta Nakthuan

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Faculty of Business Administration, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: bunyawee.ke@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ และ 2) เพื่อศึกษาผลกระทบการตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหาที่มีต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชน ของผู้ปกครองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปกครองกลุ่มหาโรงเรียนให้ลูก หาที่เรียนลูก แชรปัญหาเรื่องการเรียน จำนวน 131 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า การตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหา ด้านคุณภาพของเนื้อหา ด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล และด้านการเข้าถึงและการกระจายเนื้อหา มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 โดยเฉพาะด้านเนื้อหาที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วน และตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองได้ มีส่วนช่วยสร้างความเชื่อมั่น ส่งผลให้ผู้ปกครองมีแนวโน้มตัดสินใจเลือกโรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล พบว่า แหล่งข้อมูลที่เผยแพร่โดยตรงจากโรงเรียน หรืออ้างอิงจากบุคคลหรือหน่วยงานที่น่าเชื่อถือ เช่น นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ หรือบทวิจารณ์จากผู้ปกครองที่มีประสบการณ์จริง ล้วนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความไว้วางใจ ส่งผลให้ผู้ปกครองมั่นใจ และตัดสินใจได้ ขณะเดียวกัน ด้านการเข้าถึงและการกระจายเนื้อหา พบว่า โรงเรียนที่เผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางดิจิทัลหลากหลาย เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม และยูทูบ เป็นช่องทางที่ผู้ปกครองนิยมใช้ เข้าถึงได้สะดวก รวดเร็ว และต่อเนื่อง ผู้ปกครองได้รับข้อมูลทั่วถึง อัปเดตสม่ำเสมอ และเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างโรงเรียนได้อย่างมีระบบ การสื่อสารผ่านช่องทางเหล่านี้ ยังช่วยเพิ่มโอกาสในการโน้มน้าวใจนำไปสู่การตัดสินใจเลือกโรงเรียนที่เหมาะสมกับความต้องการของครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหา, การตัดสินใจเลือกโรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชน, สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

This research aims 1) To test the relationship and 2) To study the impact of content digital marketing on parents' decision making in choosing a private preschool via social media. It is a quantitative research. The sample group is 131 parents who are looking for schools for their children,

finding places for their children to study, and sharing learning problems. Simple random sampling is used. A questionnaire is the instrument. Statistics for data analysis include percentage, mean, multiple correlation analysis, and multiple regression analysis. The research results found that content-based digital marketing, in terms of content quality, reliability of information sources, and access to and distribution of content, had a statistically significant relationship and positive impact on the decision to choose a school at the 0.05 level, especially in terms of content that was clear, correct, complete, and met the needs of parents, which helped build trust, resulting in parents being more likely to decide to choose a private preschool. In terms of reliability of information sources, it was found that information sources that were directly published by schools or referenced from reliable individuals or agencies, such as academics, experts, or reviews from parents with real experience, all played an important role in building trust, resulting in parents being confident and making decisions. At the same time, in terms of access to and distribution of content, it was found that schools that published information through various digital channels, such as websites, Facebook, Instagram, and YouTube, were channels that parents liked to use, as they were convenient, fast, and continuous. Parents received comprehensive information, were updated regularly, and were able to compare information between schools systematically. Communication through these channels also increased the chances of persuasion, leading to an effective decision to choose a school that best suits the needs of the family.

Keywords: Content Digital Marketing, Private Preschool Selection Decision, Social Media

บทนำ

สำหรับผู้ปกครองที่มีลูกวัยเล็กเริ่มจะเข้าโรงเรียนเตรียมอนุบาล การเลือกโรงเรียนก็เป็นเรื่องที่ทำให้กังวลใจอย่างมาก เพราะจะต้องปล่อยลูกน้อยเข้าสู่โลกใบใหม่ และทำความรู้จักกับสังคมใหม่ของเขา นอกจากนี้โรงเรียนเตรียมอนุบาลก็เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการของลูก และเป็นพื้นฐานการศึกษาที่จะมีผลต่ออนาคตวันข้างหน้าของลูก จึงไม่แปลกเลยที่จะต้องคิดหนัก ในการเลือกโรงเรียนแห่งแรกของชีวิตลูก ซึ่งต้องอยู่ที่ดุลพินิจของผู้ปกครองในการตัดสินใจ ว่าควรเลือกโรงเรียนที่ผู้อื่นมาบอกเล่าว่าดี หรือจะเลือกจากหลักการพื้นฐาน โครงสร้างการศึกษา สิ่งแวดล้อม อีกทั้งเรื่องค่าใช้จ่าย สถานที่ และหลายปัจจัยที่ต้องใช้ในการตัดสินใจ (บริษัท คอลเกต ปาล์มโอลีฟ จำกัด, 2567) นอกจากนี้ การเข้าถึงข้อมูลผ่านช่องทางดิจิทัล เช่น เว็บไซต์ รีวิวจากผู้ปกครอง และสื่อสังคมออนไลน์ ก็กลายเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ผู้ปกครองใช้ประกอบการตัดสินใจ

ปัจจุบันก้าวสู่ยุคดิจิทัล ที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริโภค ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากข้อมูลที่เผยแพร่บนสื่อออนไลน์ (Kotler, P. & Keller, K. L., 2022) ผู้ปกครองในปัจจุบันใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหลัก ในการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชน เพื่อประกอบการตัดสินใจในการเลือกสถานศึกษา ที่เหมาะสมสำหรับบุตรหลานของตน (Holliman, G. & Rowley, J., 2014) การตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหา (Content Digital Marketing) จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่โรงเรียนต้องนำมาใช้ เพื่อสร้างความสนใจ และความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างและเผยแพร่ข้อมูลที่มีคุณค่า มีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมและนำไปสู่การตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการ (Pulizzi, J., 2014) ในบริบทของโรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชน การใช้เนื้อหาที่มีคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ และการนำเสนอในรูปแบบที่น่าสนใจผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ของโรงเรียน

Facebook, Instagram และ YouTube มีส่วนสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนและเพิ่มโอกาสในการดึงดูดความสนใจจากผู้ปกครอง (Kotler, P. et al., 2021)

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม การตัดสินใจของผู้บริโภค อธิบายว่าผู้บริโภคจะพิจารณาปัจจัยหลายประการก่อนตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ โดยมีขั้นตอนตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล ทศนคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์หรือบริการ ความตั้งใจซื้อ และการตัดสินใจสุดท้าย (Engel, J. F. et al., 1995) ในกรณีของผู้ปกครองที่กำลังเลือกโรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชน พวกเขาจะได้รับอิทธิพลจากข้อมูลที่พบในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งอาจรวมถึงบทความ รีวิวประสบการณ์ของผู้ปกครองคนอื่น ๆ และวิดีโอแนะนำโรงเรียน การที่โรงเรียนสามารถนำเสนอเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยสร้างทัศนคติที่ดีและเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจเลือกโรงเรียนมากขึ้น (Kotler, P. & Keller, K. L., 2022)

ดังนั้น งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหากับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชน โดยพิจารณาถึงองค์ประกอบของการตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหาที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครอง ตลอดจนได้ข้อมูลเพื่อให้โรงเรียนสามารถพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหากับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชน ของผู้ปกครองผ่านสื่อสังคมออนไลน์
2. เพื่อศึกษาผลกระทบระหว่างการตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชน ของผู้ปกครองผ่านสื่อสังคมออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองนักเรียนเตรียมอนุบาล กลุ่มเพหาโรงเรียนให้ลูก หาที่เรียนลูก แชรปัญหาเรื่องการเรียนของลูก จำนวน 3,291 คน กลุ่มตัวอย่างเลือกโดยใช้สูตรคำนวณของ Yamane, T. ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 358 คน (Yamane, T., 1973) และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งได้สร้างตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ปกครองนักเรียนเตรียมอนุบาล ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และความคาดหวังสูงสุดในการเลือกโรงเรียน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหา (Content Digital Marketing) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 6 ด้าน จำนวน 24 ข้อ ประกอบด้วย ด้านคุณภาพของเนื้อหา จำนวน 4 ข้อ ด้านความสม่ำเสมอของการเผยแพร่เนื้อหา จำนวน 4 ข้อ ด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล จำนวน 4 ข้อ ด้านความสามารถในการมีส่วนร่วม จำนวน 4 ข้อ ด้านรูปแบบการนำเสนอ จำนวน 4 ข้อ และด้านการเข้าถึงและการกระจายเนื้อหา จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเตรียมอนุบาล ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย ด้านการรับรู้ข้อมูล จำนวน

5 ข้อ ด้านทัศนคติต่อโรงเรียน จำนวน 5 ข้อ ด้านความตั้งใจเลือกโรงเรียน จำนวน 5 ข้อ และด้านการตัดสินใจสมัครเรียน จำนวน 5 ข้อ

โดยในตอนที 2, 3 กำหนดค่าของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 5 ระดับ ดังนี้ 5 4 3 2 และ 1 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ จากนั้นวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยของคำตอบในแบบสอบถาม โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ การปรับปรุง และแก้ไขแบบสอบถามตามวิธีการวัดค่า IOC (Index of Item Objective) เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัย ซึ่งได้ผลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์โดยรวม มีค่าเท่ากับ 0.91 ซึ่งสอดคล้องกับ สุมินทร เป้าธรรม ได้เสนอว่าค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่า 0.50 ขึ้นไป เป็นค่าที่ ยอมรับได้ถือว่าข้อคำถามดังกล่าวมีความเหมาะสม (สุมินทร เป้าธรรม, 2558) จากนั้นทดสอบการหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation ผลที่ได้ คือ การตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหาที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.479 - 0.803 และการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเตรียมอนุบาล มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.556 - 0.805 สอดคล้องกับ สมบัติ ท้ายเรือคำ ได้เสนอว่าเกณฑ์การพิจารณาค่าอำนาจของแบบสอบถาม 0.40 ขึ้นไป ถือว่ามีคุณภาพในระดับมาก แสดงว่าเครื่องมือมีคุณภาพสามารถนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยได้ (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2552)

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีดำเนินการเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบสอบถามทางออนไลน์ เพื่อความสะดวกในการตอบแบบสอบถาม พร้อมกับตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนและสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ซึ่งได้รับตอบกลับมาทั้งหมดจำนวน 131 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 36.70 ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker, D. A. et al. ได้นำเสนอว่าการส่งแบบสอบถาม ต้องมีอัตราตอบกลับมาน้อยร้อยละ 20 จึงถือว่ายอมรับได้และเพียงพอในการวิเคราะห์ข้อมูล (Aaker, D. A. et al., 2001)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการถดถอยแบบพหุคูณ ทดสอบความสัมพันธ์ของการตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหาที่มีต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชน ของผู้ปกครองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเขียนสมการได้ดังนี้

$$\text{สมการ} \quad DM = \beta_0 + \beta_1 COQ + \beta_2 COC + \beta_3 COD + \beta_4 ENI + \beta_5 CFV + \beta_6 CAD$$

เมื่อ DM แทน การตัดสินใจเลือกโรงเรียน

COQ แทน ด้านคุณภาพของเนื้อหา

COC แทน ด้านความสม่ำเสมอของการเผยแพร่เนื้อหา

COD แทน ด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล

ENI แทน ด้านความสามารถในการมีส่วนร่วม

CFV แทน ด้านรูปแบบการนำเสนอ

CAD แทน ด้านการเข้าถึงและการกระจายเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ และการสร้างสมการพยากรณ์ ของการตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหาต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชน ของผู้ปกครองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (ตารางที่ 1 - 2)

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชนโดยรวม ของผู้ประกอบการผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ตัวแปร	DM	COQ	COC	COD	ENI	CFV	CAD	VIFs
$\bar{X}$	4.01	4.39	4.75	4.13	4.09	3.99	4.03	
S.D.	0.50	0.49	0.44	0.52	0.57	0.60	0.58	
DM		0.518*	0.359*	0.586*	0.582*	0.559*	0.709*	
COQ			0.427*	0.437*	0.474*	0.376*	0.472*	1.609
COC				0.248*	0.154	0.257*	0.304*	1.289
COD					0.581*	0.473*	0.601*	1.793
ENI						0.581*	0.637*	2.148
CFV							0.661*	1.945
CAD								2.472

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า การตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหา ในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.359 - 0.709 และตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันซึ่งอาจเกิดเป็นปัญหา Multi collinearity ดังนั้น ผู้วิจัยทำการทดสอบ Multi collinearity โดยใช้ค่า VIFs ปรากฏว่าค่า VIFs ของตัวแปรอิสระการตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหา มีค่าตั้งแต่ 1.289 - 2.472 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่เกิดปัญหา Multi collinearity

ตารางที่ 2 ทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชนโดยรวม ของผู้ประกอบการผ่านสื่อสังคมออนไลน์

การตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหา	การตัดสินใจเลือกโรงเรียน (DM)		t	p-value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	0.133	0.371	0.358	0.721
1. ด้านคุณภาพของเนื้อหา (COQ)	0.138	0.075	1.843*	0.048
2. ด้านความสม่ำเสมอของการเผยแพร่เนื้อหา (COC)	0.121	0.075	1.598	0.113
3. ด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล (COD)	0.160	0.075	2.132*	0.035
4. ด้านความสามารถในการมีส่วนร่วม (ENI)	0.098	0.074	1.322	0.188
5. ด้านรูปแบบการนำเสนอ (CFV)	0.068	0.067	1.009	0.315
6. ด้านการเข้าถึงและการกระจายเนื้อหา (CAD)	0.339	0.078	4.323**	< 0.0001
F = 29.779 p < 0.0001 Adj R ² = 0.590				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า การตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหา ด้านคุณภาพของเนื้อหา (COQ) ด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล (COD) และด้านการเข้าถึงและการกระจายเนื้อหา (CAD) มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียน (DM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

อภิปรายผล

การตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหา ด้านคุณภาพของเนื้อหา มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชนโดยรวม ของผู้ปกครองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลต่อการรับรู้ข้อมูล ทำให้ผู้ปกครองได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน นำไปสู่ทัศนคติเชิงบวกต่อโรงเรียน ซึ่งช่วยเสริมความเชื่อมั่นในการเลือกโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีผลต่อความตั้งใจเลือกโรงเรียน โดยกระตุ้นให้ผู้ปกครองสนใจสมัครเข้าเรียน และสุดท้ายส่งผลต่อการตัดสินใจสมัครเรียนจริง แสดงให้เห็นว่าคุณภาพของเนื้อหาที่มีบทบาทสำคัญในการดึงดูดและสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครอง สอดคล้องกับงานวิจัย Motoki, K. et al. ศึกษาการรวบรวมข้อมูลจากสื่อสังคมเพื่อคาดการณ์ความสำเร็จของการบอกต่อบนออนไลน์ พบว่า โฆษณาที่มีการแชร์มากส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญ การวิเคราะห์ผ่านแบบจำลองแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางสังคมและความตั้งใจส่วนตัวมีบทบาทสำคัญต่อการแบ่งปันเนื้อหา ซึ่งการวัดทางความคิดที่เกี่ยวข้องกับสังคมช่วยพยากรณ์การตลาดแบบปากต่อปากได้ดีกว่าการใช้เพียงความตั้งใจส่วนตัว ยังช่วยเพิ่มศักยภาพของธุรกิจในการคาดการณ์ความสำเร็จของโฆษณาวิดีโอบนโซเชียลมีเดียได้แม่นยำยิ่งขึ้น (Motoki, K. et al, 2020) และสอดคล้องกับ Loredana, L. ศึกษาการตลาดเชิงเนื้อหาในฐานะเครื่องมือสำคัญของการตลาดดิจิทัล พบว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการสื่อสารออนไลน์ขึ้นอยู่กับคุณภาพของเนื้อหา นักการตลาดต้องวิเคราะห์เป้าหมายเพื่อปรับเนื้อหาให้เหมาะสมและเลือกวิธีประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ บทความนี้เน้นความสำคัญของการตลาดเชิงเนื้อหาในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดในยุคดิจิทัล (Loredana, L., 2015)

การตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหา ด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชนโดยรวม ของผู้ปกครองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ ทำให้ผู้ปกครองมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน เนื่องจากมั่นใจในข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งส่งผลต่อความตั้งใจเลือกโรงเรียน เนื่องจากข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือช่วยลดความลังเลของผู้ปกครอง สุดท้ายส่งผลต่อการตัดสินใจสมัครเรียนจริง เนื่องจากเชื่อมั่นว่าโรงเรียนมีคุณภาพตามที่โฆษณาไว้ ดังนั้น โรงเรียนที่นำเสนอข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น รีวิวจากผู้ปกครอง บทสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และสื่อที่ได้รับการยืนยันจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ จะสามารถเพิ่มโอกาสในการดึงดูดผู้ปกครองได้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พันวิไล วงสิทธิ์ พบว่ากลยุทธ์การสื่อสารในยุคสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงโรงเรียนเอกชน จะเน้นสื่อสารเพื่อทำให้เกิดคุณลักษณะด้านภาพลักษณ์ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความน่าเชื่อถือ การยอมรับ และความศรัทธา แต่ละโรงเรียนเน้นสื่อสารภาพลักษณ์และชื่อเสียงตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และคุณค่าหลักของโรงเรียน (พันวิไล วงสิทธิ์, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อินทร์ อินอุ้นโชติ พบว่า การตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหา มีความคิดเห็นด้วยโดยรวม ด้านความสัมพันธ์ ด้านความเชื่อถือได้ ด้านอารมณ์ ด้านการให้ข้อมูล ด้านคุณค่าเอกลักษณ์ และด้านเนื้อหาอัจฉริยะระดับอยู่ในระดับยอมรับได้ ส่วนด้านความสำเร็จทางการตลาด มีความคิดเห็นด้วยโดยรวม ด้านความพึงพอใจของลูกค้าด้านการเพิ่มยอดขาย ด้านส่วนแบ่งทางการตลาด และด้านการซื้อซ้ำ ระดับอยู่ในระดับยอมรับได้ (อินทร์ อินอุ้นโชติ และแคทลียา ขาปะวัง, 2566)

การตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหา ด้านการเข้าถึงและการกระจายเนื้อหา มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเตรียมอนุบาลเอกชนโดยรวม ของผู้ปกครองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยช่วยให้ผู้ปกครองรับรู้ข้อมูล ได้สะดวกและรวดเร็วผ่านช่องทางออนไลน์ที่หลากหลาย ส่งผลให้เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อโรงเรียน เนื่องจากสามารถติดตามข้อมูล ข่าวสาร และกิจกรรมของโรงเรียนได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ การกระจายเนื้อหาที่ครอบคลุมและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพยังช่วยเพิ่ม ความตั้งใจเลือกโรงเรียน เพราะผู้ปกครองได้รับข้อมูลที่สม่ำเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจสมัครเรียนจริง ดังนั้นโรงเรียนที่มีการเผยแพร่เนื้อหาผ่านหลายแพลตฟอร์ม เช่น Facebook, YouTube, และเว็บไซต์โรงเรียน จะสามารถเพิ่มโอกาสในการเข้าถึง

ผู้ประกอบการและสร้างความมั่นใจในการเลือกโรงเรียนได้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dwivedi, Y. et al. พบว่าการใช้อินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียได้เปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภค และวิธีการที่บริษัทดำเนินธุรกิจการตลาดเพื่อสังคม และการตลาดดิจิทัลซึ่งเป็นการส่งมอบโอกาสที่สำคัญให้กับองค์กร ด้วยการลดต้นทุนให้ต่ำลง ส่งเสริมการรับรู้ถึงแบรนด์ที่ดีขึ้น และยอดขายที่เพิ่มขึ้น (Dwivedi, Y. et al., 2020) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Woramon, B. ศึกษาการสื่อสารการตลาดสู่ผู้บริโภค Generation Z ในยุคดิจิทัล พบว่า การตลาดต้องปรับเปลี่ยนให้หลากหลายและเหมาะสมกับพฤติกรรมผู้บริโภค โดยใช้ Digital Marketing และ Social Media เป็นช่องทางหลัก เช่น การสร้างแบรนด์บน Facebook และการขายผ่าน YouTube นอกจากนี้ยังมีการประยุกต์ใช้ Content Marketing เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารการตลาด (Woramon, B., 2015)

สรุปและข้อเสนอแนะ

โรงเรียนควรพัฒนาเนื้อหาที่มีคุณภาพ โดยการสร้างเนื้อหาที่ถูกต้อง ครบถ้วน และน่าสนใจ เพื่อให้ผู้ประกอบการได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์และตรงกับความต้องการ ผ่านสื่อที่ดึงดูด เช่น วิดีโอและอินโฟกราฟิก นอกจากนี้โรงเรียนควรสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลในการเผยแพร่ข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น รีวิวจากผู้ปกครอง บทสัมภาษณ์ครู และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เพื่อเพิ่มความมั่นใจและลดความลังเลในการตัดสินใจ อีกทั้งโรงเรียนควรเพิ่มช่องทางการเข้าถึงเนื้อหา โดยการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลที่หลากหลาย เช่น Facebook, YouTube, TikTok และเว็บไซต์โรงเรียน พร้อมกับการใช้เทคนิค SEO และโฆษณาออนไลน์ เพื่อขยายการเข้าถึงและเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจสมัครเรียน การใช้สื่อที่หลากหลายและเน้นการเข้าถึงในทุกช่องทางจะช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับโรงเรียน นอกจากนี้ยังสามารถช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและสร้างการรับรู้ที่ดีของโรงเรียนในวงกว้างอีกด้วย โดยเฉพาะการใช้ข้อมูลที่โปร่งใสและแสดงผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่เป็นรูปธรรมจะช่วยให้ผู้ประกอบการตัดสินใจได้อย่างมั่นใจมากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียน โดยขยายการวิจัยให้ครอบคลุมปัจจัยต่าง ๆ เช่น ค่าใช้จ่าย ทำเลที่ตั้ง หรือความคิดเห็นจากชุมชน เพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกโรงเรียนมากขึ้น นอกจากนี้ ควรเปรียบเทียบผลกระทบของช่องทางการตลาดดิจิทัลที่แตกต่างกัน โดยศึกษาว่าแพลตฟอร์มใด เช่น Facebook, YouTube, TikTok หรือเว็บไซต์โรงเรียน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองมากที่สุด ซึ่งจะช่วยในการพัฒนาแนวทางการสื่อสารที่เหมาะสมที่สุดสำหรับโรงเรียน และควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลเชิงลึกผ่านการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารโรงเรียน เพื่อเสริมข้อมูลเชิงปริมาณและให้ได้มุมมองที่ครบถ้วนเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- บริษัท คอลเกต ปาล์มโอลีฟ จำกัด. (2567). เลือกโรงเรียนอนุบาลให้ลูกคำถามยอดฮิตของคุณแม่. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.care.co.th/blogs/howto-choose-the-right-kindergarten>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บุญศิริ.
- พันธุ์ไฉ วรสิทธิ์. (2562). กลยุทธ์การสื่อสารในยุคสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพฯ เพื่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงขององค์กร. ใน วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการสื่อสารองค์กร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2552). ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 8). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุนิทร เป้าธรรม. (2558). วิจัยทางการบัญชี. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

- อินทร์ อินอุ่นโชติ และแคทลียา ซาปะวัง. (2566). ความสัมพันธ์และผลกระทบระหว่างการตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหา กับผลการดำเนินงานทางการตลาดของธุรกิจค้าปลีกและบริการในประเทศไทย. วารสารคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 16(1), 20-33.
- Aaker, D. A. et al. (2001). *Marketing Research*. (7th ed.). New York: John Wiley and Sons.
- Dwivedi, Y. et al. (2020). Setting the future of digital and social media marketing research: Perspectives and research propositions. *International Journal of Information Management*, 42(5), 05-122.
- Engel, J. F. et al. (1995). *Consumer Behavior*. (8th ed.). Fort Worth, TX, Chicago, New York: Dryden Press.
- Holliman, G. & Rowley, J. (2014). Business to business digital content marketing: Marketers' perceptions of best practice. *Journal of Research in Interactive Marketing*, 8(4), 269-293.
- Kotler, P. & Keller, K. L. (2022). *Marketing Management*. (16th ed.). Hoboken, New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Kotler, P. et al. (2021). *Marketing 5.0: Technology for Humanity*. Hoboken: John Wiley & Sons.
- Loredana, L. (2015). Word-of-mouth marketing vs. viral marketing: What's the difference? Retrieved November 16, 2024, from <https://www.liveabout.com/word-of-mouth-vs-viral-marketing-what-s-the-difference-2295731>
- Motoki, K. et al. (2020). A Combination of self-reported data and social-related neural measures forecasts viral marketing success on social media. *Journal of Interactive Marketing*, 52(23), 99-117.
- Pulizzi, J. (2014). *Epic content marketing: How to tell a different story break through the clutter, and win more customers by marketing less*. New York: Mc Graw-Hill.
- Woramon, B. (2015). Marketing communications to generation C consumers in the digital age. *Nida Journal*, 1(1), 29-43.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. (7th ed.). New York: Harper & Row.

การสื่อสารอัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ และการสร้างตัวตนผ่านสื่อออนไลน์ ของครูสถาบันกวดวิชา*

IDENTITY, IMAGE COMMUNICATION AND SELF-CREATION VIA ONLINE MEDIA OF TUTORING INSTITUTE TEACHER

ศิริพร เชาวโชติ*, กฤษณ์ ทองเลิศ

Siriporn Chaowachote*, Grit Thonglert

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

Doctor of Philosophy Program in Communication Arts, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: siripornchao@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแก่นเนื้อหาอัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ที่สะท้อนผ่านการนำเสนอของครูสถาบันกวดวิชา และศึกษาวิธีการสร้างตัวตนของครูสถาบันกวดวิชาที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลทางสื่อออนไลน์ เฟสบุ๊ค ทวิตเตอร์ ของครูสถาบันกวดวิชาที่สื่อสารในปี 2565 - 2566 จำนวน 6 ช่อง และสัมภาษณ์ครูสถาบันกวดวิชาที่มีผู้ติดตามตั้งแต่ 1 แสนคนขึ้นไป จำนวน 3 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาลงรหัสและบันทึกเนื้อหาที่สะท้อนวัตถุประสงค์ นำมาเรียบเรียงให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน ทำการหาข้อสรุปและนำเสนอแบบพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) อัตลักษณ์ผ่านสื่อออนไลน์ของครูสถาบันกวดวิชา ประกอบด้วย 5 ประเด็น ดังนี้ 1.1) อัตลักษณ์ความซื่อสัตย์สุจริตต่อวิชาชีพ 1.2) อัตลักษณ์ทางด้านเพศที่ชัดเจน 1.3) อัตลักษณ์ทางบุคลิกภาพทางการสื่อสาร การพูด การกล้าแสดงออก 1.4) อัตลักษณ์การสร้างสรรคทางการแสดง 1.5) อัตลักษณ์การใช้เทคโนโลยีที่มีความทันสมัย 2) ภาพลักษณ์ผ่านสื่อออนไลน์ของครูสถาบันกวดวิชา ประกอบด้วย 5 ประเด็น ดังนี้ 2.1) ภาพลักษณ์การเป็นผู้มีบุคลิกเปิดเผยจริงใจ 2.2) ภาพลักษณ์ทางการแต่งกายเจิดจรัส 2.3) ภาพลักษณ์หัวใจนักสู้ 2.4) ภาพลักษณ์ความกตัญญู 2.5) ภาพลักษณ์การช่วยเหลือสังคม 3) วิธีสร้างตัวตนของครูสถาบันกวดวิชา 6 ประเด็น ได้แก่ 3.1) การมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการก้าวมาเป็นครูสถาบันกวดวิชาบนสื่อออนไลน์ 3.2) มีความสม่ำเสมอในการนำเสนอตัวตน 3.3) นำเสนอเนื้อหาเสริมสร้างความรู้ทางด้านภาษาได้อย่างกระชับรวดเร็ว 3.4) มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ที่โดดเด่น 3.5) การให้คุณค่ากับงานและผู้ติดตามเพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางการสื่อสาร 3.6) การเป็นครูสถาบันกวดวิชาที่ชักนำสู่ความสำเร็จทางการสื่อสารอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์, อัตลักษณ์, การสร้างตัวตนผ่านสื่อออนไลน์, ครูสถาบันกวดวิชา

Abstract

The purpose of this research to study the core content of identity and image reflected through the presentation of teachers in tutoring institutes. To study the methods of creating the identity of teachers in tutoring institutes with a large number of followers. Employing a qualitative research approach, data will be collected from online media platforms, specifically Facebook and

TikTok, of tutoring institute teachers who communicated during the years 2022-2023. This will involve 6 channels. Additionally, interviews will be conducted with three tutoring institute teachers who have a follower count of 100,000 or more. Data analysis will involve coding and recording content that reflects the research objectives. This information will then be compiled and categorized. Subsequently, conclusions will be drawn, and the findings will be presented in a descriptive. The research findings revealed the following. 1) The online identity of tutoring institute teachers demonstrated 5 aspects: 1.1) Professional honesty, 1.2) Clear gender identity, 1.3) Creative personality identity, 1.4) Performance identity, and 1.5) Modern identity incorporating technology. 2) The self-image of tutoring institute teachers as presented online was identified in five aspects: 2.1) Openness and Sincerity, 2.2) Professional appearance, including bright and formal attire, 2.3) Image of resilience and determination, 2.4) Image of gratitude, and 2.5) Image of contributing to society. 3) 6 strategies were identified for building the identity of tutoring institutes: 3.1) Establishing a clear goal to become an online tutoring instructor, 3.2) Maintaining consistency in self-presentation, 3.3) Delivering content that enhances language knowledge quickly and concisely, 3.4) Highlighting the unique identity of tutoring institute teachers, 3.5) Valuing their work and fostering strong relationships with followers, 3.6) Acting as a guiding figure to lead students toward sustainable success in communication.

Keywords: Identity, Image, Identity Creation in Online Media, Tutoring Institute Teachers

บทนำ

การนำเสนอตัวตนในยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก เนื่องจากในปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนาไปอย่างก้าวกระโดด ทำให้การสื่อสารจากอดีตที่นิยมสื่อสารแสดงตัวตนผ่านการเผชิญหน้า (Face to face) กับคู่สนทนา การดำเนินชีวิตในปัจจุบันไม่อาจหลีกเลี่ยงการสื่อสารผ่านทางสื่อออนไลน์ เครือข่ายออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญมากในการสื่อสาร สร้างตัวตนให้กลุ่มเป้าหมายรู้จักเราได้อย่างกว้างขวาง โดยที่โซเชียลเน็ตเวิร์ก (Social Network) ซึ่งปัจจุบันการสื่อสารจะเป็นในเรื่องของ โซเชียลเน็ตเวิร์กกิง (Social Networking) มากกว่า คือ เป็นกระบวนการสร้าง, ดูแล, ดำเนินการ หรือการกระทำใด ๆ บนชุมชนเสมือนในโลกออนไลน์ รวมถึงการรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่ใช้งานสังคมหนึ่งร่วมกัน (Numkingston, 2021)

เทคโนโลยีทางการสื่อสารที่พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลให้เกิดการแข่งขันในเรื่องของการศึกษาสร้าง การเปลี่ยนแปลงการศึกษาในประเทศไทยทั้งในด้านเศรษฐกิจ การลงทุน การเมือง สังคม และวัฒนธรรม หากใครที่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่ว ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้กันทั่วโลก ก็จะทำให้มีความมั่นใจและมีโอกาสต่าง ๆ มากกว่า จึงไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจเลยละค่ะว่าทำไมผู้ที่เรียนภาษาอังกฤษจึงมีความมั่นใจมากกว่าบุคคลอื่น ๆ (English gang, 2024) ดังนั้น เรื่องของการเรียนการศึกษาถือเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตทุกคนจึงสนใจในการให้ความสำคัญกับการศึกษามาก โดยเฉพาะในปัจจุบันที่การแข่งขันในด้านการศึกษามีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนต้องแข่งขันในทุก ๆ ด้าน เช่น สร้างความมั่นใจในการสอบเพื่อเพิ่มคะแนนในโรงเรียน และได้เทคนิควิธีการคิดการช่วยจำหลายแบบที่ช่วยในการทำข้อสอบ ความต้องการศึกษาต่อใน ระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยรัฐบาล รวมถึงใช้ในการทำงานสถาบันกวดวิชาจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ผู้เรียนส่วนใหญ่เลือกให้เป็นทางออกของการแก้ปัญหา (Emerson, M. S., 2022)

เนื่องจากปัจจุบันปัญหาของการไม่เข้าใจบทเรียนหรือการเรียนในชั้นเรียนไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน ทำให้เกิดสถาบันกวดวิชาเป็นจำนวนมาก สถาบันกวดวิชาต่างมีวิธีการ กลยุทธ์ที่แตกต่างกันในการดึงดูดให้ผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายเลือกและตัดสินใจลงสมัครเรียนในสถาบันของตนเอง ทั้งนี้ จึงสังเกตเห็นได้ว่าครูสถาบันกวดวิชาต่างก็ต้องสร้างตัวตนอัตลักษณ์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความน่าเชื่อถือในตัวครู ให้ผู้เรียนเชื่อและศรัทธาอยากจะมาเรียนด้วยกัน ดังนั้น จะเห็นว่า ครูสถาบันกวดวิชาจะมีกลยุทธ์ในการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นสร้างภาพความสำเร็จในอนาคต หรือคนที่เคยมาเรียนแล้วประสบความสำเร็จให้ผู้ชมที่ติดตามสถาบันได้เห็นเพื่อประกอบในการตัดสินใจให้สมัครเรียนได้เร็วขึ้น การสื่อสารภาพลักษณ์ของครูสถาบันกวดวิชาที่เกิดขึ้นเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นของวงการการศึกษาที่มีครูอาจารย์หรือเจ้าของสถาบันลงมือเข้ามาทำการตลาดเอง โดยการใช้การทำเสนอเนื้อหาตัวตนผ่านทางออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ การทำวิดีโอสั้น การทำสื่อสิ่งพิมพ์ วิดีทัศน์ เป็นต้น ตามสไตล์ของครูสถาบันกวดวิชา ดังนั้น จึงปฏิเสธไม่ได้เลยว่าตัวตนของครูที่นำเสนอผ่านทางออนไลน์ของครูสถาบันกวดวิชา มีความสำคัญเป็นอย่างมาก และมีบทบาทในการตัดสินใจของผู้เรียนหรือกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย เนื้อหาที่ครูพูดเสนอออกมานั้นจะต้องสร้างจุดขายสำคัญของครู เพื่อให้เกิดการตัดสินใจลงสมัครเรียน ดังนั้น ครูสถาบันกวดวิชานำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญมากกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ครูสถาบันกวดวิชาจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการสร้างตัวตนผ่านการสื่อสารตัวตนที่ชัดเจนจนเกิดเป็นอัตลักษณ์ของบุคคล มีการสร้างภาพลักษณ์ของครูผ่านการนำเสนอผ่านสื่อออนไลน์ รวมถึงมีวิธีการสร้างตัวตนของครูสถาบันกวดวิชาที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก (Packhai, 2023)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง การสื่อสารอัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ และการสร้างตัวตนผ่านสื่อออนไลน์ของครูสถาบันกวดวิชา เพื่อศึกษาแก่นเนื้อหาอัตลักษณ์และภาพลักษณ์ที่สะท้อนผ่านการนำเสนอของครูสถาบันกวดวิชาและวิธีการสร้างตัวตนของครูสถาบันกวดวิชาที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ซึ่งเชื่อว่าผลการศึกษามีประโยชน์ในเชิงการประยุกต์สู่การพัฒนาครูผู้สอนในสถานศึกษาต่าง ๆ ได้ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ที่สะท้อนผ่านการนำเสนอของครูสถาบันกวดวิชา
2. เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ที่สะท้อนผ่านการนำเสนอของครูสถาบันกวดวิชา
3. เพื่อศึกษาวิธีการสร้างตัวตนของครูสถาบันกวดวิชาที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) มีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครูสถาบันทางสื่อออนไลน์ ในปี 2565 - 2566 จำแนกเป็นแหล่งข้อมูลประเภทสื่อออนไลน์ คือ เพจเฟซบุ๊ก ตี๊กต็อก ที่มีผู้ติดตามตั้งแต่ 1 แสนคนขึ้นไป คือ คุณครูสมศรี ธรรมสารโสภณคุณชัยวัชร มโนชัยเจริญกุล (ครูติว), คุณวรินทร์ เอื้อวสินธร (ครูพี่แอน), คุณสุริพร อินทร์เมือง (ครูหวาน), คุณอริสรา ธนาปกิจ (ครูพี่แนน), คุณคณาธิป สุนทรรักษ์ (ครูลูกกอล์ฟ) เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Document Analysis) และแหล่งข้อมูลประเภทบุคคล จำนวน 3 คน คือ ครูหวาน ครูแอน ครูกิฟ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกประเด็นเนื้อหาทางสื่อออนไลน์ การวิเคราะห์เนื้อหาต่าง ๆ จากการวิเคราะห์แก่นเนื้อหา อัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ ตัวตนที่สะท้อนผ่านการนำเสนอของครูสถาบันกวดวิชาผ่านสื่อออนไลน์ ศึกษาเก็บข้อมูล ในปี 2565 - 2566

2. แบบสัมภาษณ์ได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล ถอดรหัส วิเคราะห์ และแยกแยะลักษณะเฉพาะของหัวข้อสำคัญไว้เป็นตารางอย่างเป็นระบบ เพื่อความชัดเจนและความเรียบร้อยในการส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาและอาจารย์ที่ปรึกษา

3. การตรวจสอบความถูกต้องความแม่นยำของข้อมูล 1) การตรวจสอบแก่นเนื้อหาตัวตนผ่านสื่อออนไลน์ นำข้อมูลแก่นเนื้อหาอัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ ตัวตนที่สะท้อนผ่านการนำเสนอผ่านสื่อออนไลน์ของครูสถาบันกวดวิชา มาทำการจัดระเบียบเนื้อหาข้อมูล ลงรหัสและบันทึกเนื้อหาที่ปรากฏ (Coding) ให้กับข้อความที่สะท้อนเรื่องแก่นเนื้อหาอัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ตัวตนของครูสถาบันกวดวิชาและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาข้อสรุป 2) การตรวจสอบการสัมภาษณ์ ใช้วิธียืนยันความถูกต้องแบบ Peer Review จากข้อมูลที่ได้จากตัวบท (Text) ที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการสื่อสารอัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ และการสร้างตัวตนผ่านสื่อออนไลน์ของครูสถาบันกวดวิชา ทั้งนี้ การยืนยันความถูกต้องจากข้อมูลทั้งหมด และความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Reliability) ได้เป็นอย่างดี โดยมีขั้นตอนในการตรวจสอบความแม่นยำ ดังนี้ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของการเก็บข้อมูลในการจัดระบบข้อมูล ซึ่งผู้จัดทำมีความสำนึกในจรรยาบรรณของการเป็นนักวิจัยที่ดีโดยมีความโปร่งใส ปราศจากอคติ ขั้นที่ 2 นำเนื้อหาแก่นเนื้อหาทางการสื่อสารอัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ และการสร้างตัวตนทางสื่อออนไลน์ จัดระบบแล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา และนักภาษาศาสตร์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน เพื่อหาข้อสรุปที่ดีที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทางสื่อออนไลน์ ศึกษาแก่นเนื้อหาอัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ ตัวตนที่สะท้อนผ่านการนำเสนอของครูสถาบันทางสื่อออนไลน์ เพจเฟซบุ๊ก ติ๊กต็อก ของครูสถาบันกวดวิชาที่เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำ การสื่อสารในปี 2565 - 2566

2. การเก็บรวบรวมโดยการสัมภาษณ์ครูสถาบันกวดวิชา ซึ่งบุคคลนั้นจะมีผู้ติดตามตั้งแต่ 1 แสนคนขึ้นไป จำนวน 3 คน โดยมีประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ครู อาจารย์ เจ้าของสถาบันกวดวิชา ในเรื่องอัตลักษณ์ตัวตน การสร้างอัตลักษณ์และการประสบความสำเร็จ

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพของ (สุรางค์ จันทวนิช, 2549) ทำการจัดระเบียบเนื้อหาข้อมูลโดยใช้วิธีการจัดทำสารบบ (Taxonomy) คือ การนำข้อมูลที่ได้รับมาทำการลงรหัสและบันทึกเนื้อหาที่ปรากฏ (Coding) ให้กับข้อความที่สะท้อน เรื่องแก่นเนื้อหาอัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ ตัวตนที่สะท้อนผ่านการนำเสนอของครูสถาบันกวดวิชา กลยุทธ์การสร้างตัวตนผ่านสื่อออนไลน์ รวมถึงอัตลักษณ์ และภาพลักษณ์ สำหรับขั้นตอนการลงรหัส (Coding) เมื่อเก็บข้อมูลจนอิมตัวแล้ว (นิศา ชูโต, 2551) จึงได้นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้งหมด มาใส่ใน Coding Sheet แล้วจึงคัดกลุ่มเนื้อหาที่สะท้อนที่ต้องการ และนำมาทำดัชนีข้อมูล จัดหมวดหมู่ให้อีกครั้ง หลังจากนั้นจึงได้ตัดข้อมูลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องออกไปให้เหลือเพียงข้อสรุปชั่วคราว แล้วนำมาเรียบเรียงข้อมูลที่เหมือนกันให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน (Dimensions) และทำการหาข้อสรุปที่แท้จริง

ผลการวิจัย

อัตลักษณ์ที่สะท้อนผ่านการนำเสนอของครูสถาบันกวดวิชา ประกอบด้วย 5 อัตลักษณ์ ดังนี้

1. อัตลักษณ์ความซื่อสัตย์สุจริตต่อวิชาชีพ การที่ครูมีความซื่อสัตย์ในวิชาชีพและยึดมั่นในหลักคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ทางวิชาชีพ ไม่บิดเบือนความรู้ที่สอน และมุ่งมั่นในการถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องแก่กลุ่มเป้าหมายโดยไม่แสวงหาประโยชน์ การทำสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องในวิชาชีพ ให้มีเกียรติ มีความเชื่อมั่น มีความน่าเชื่อถือในอาชีพครู ทั้งนี้ความเป็นครูจึงมีอัตลักษณ์เฉพาะตัวของครูแต่ละท่าน ทำให้ครูเป็นที่เคารพและไว้วางใจจาก

กลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องตามทฤษฎีอัตลักษณ์ เป็นจุดเชื่อมกันระหว่างปัจเจกบุคคล และสังคม ส่วนการสื่อสาร คือ ส่วนเชื่อมโยง และเป็นแหล่งของแรงบันดาลใจและความคาดหวังของชีวิต โดยทั่วไปบุคคลจะมีอัตลักษณ์หลัก ที่อยู่คงที่ แต่อัตลักษณ์ก็เปลี่ยนแปลงได้ไม่ใช่สิ่งตายตัวอัตลักษณ์ เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง ว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งเมื่อครูสถาบันกวดวิชารู้ว่าตัวเองกำลังทำอะไรทำให้เกิดความรัก ความใส่ใจ ความซื่อสัตย์ในอาชีพ การทำงาน

2. อัตลักษณ์ทางด้านเพศที่ชัดเจน สะท้อนความรู้สึกและการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับเพศของตนเอง จะเห็นว่าครู เป็นต้นแบบในการแสดงออกถึงความเคารพในอัตลักษณ์ทางเพศของตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมให้ กลุ่มเป้าหมายเห็นคุณค่าในตัวเอง สะท้อนให้เห็นว่าการติดตามของกลุ่มเป้าหมายเป็นเสมือนการขอความเป็น ตัวตนของครูสถาบันกวดวิชา ซึ่งได้สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างอัตลักษณ์ในโลกออนไลน์นั้นยังสามารถเชื่อมโยง ถึงทฤษฎีทางจิตวิทยา ซึ่งได้แก่ ทฤษฎีมโนภาพแห่งตน เกิดจากภาพรวมของตนเองจากการคิด ทักษะคิดทั้งหมด ที่แต่ละบุคคล ใช้ในการประเมินตนเองว่ามีลักษณะอย่างไร โดยมีความเชื่อว่าแต่ละบุคคลนั้นย่อมมีลักษณะตัวตน ที่เป็นตัวของตัวเอง และเชื่อว่าตัวตนนั้นจะส่งผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรม และรูปแบบการดำเนินชีวิตด้วย

3. อัตลักษณ์ทางบุคลิกภาพทางการสื่อสาร การพูด การกล้าแสดงออก อาชีพครูเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับ การถ่ายทอดความรู้และสร้างแรงบันดาลใจให้กับกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น บุคลิกภาพในการสื่อสาร การพูด และการกล้าแสดงออก จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการสอนและความสัมพันธ์ระหว่างครูกับ กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งครูแต่ละท่านจะมีความมั่นใจเป็นของตัวเอง มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความมั่นใจ ที่ตนเองมีเพื่อกระตุ้นให้เกิดการติดตามและความน่าสนใจจากกลุ่มเป้าหมาย ความกล้าแสดงออกและความมั่นใจ ได้สอดคล้องกับเรื่องการเปิดเผยตนเอง ในระดับการแสดงความเป็นตัวตนของตน ให้บุคคลอื่นรู้จัก หรือระดับ ความยินยอมให้บุคคลอื่นรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตน สิ่งสำคัญซึ่งส่งผลต่อระดับการเปิดเผยตนเอง คือ ความไว้วางใจ ซึ่งคู่สื่อสารมีต่อกัน ซึ่งครูสถาบันกวดวิชาที่มีอัตลักษณ์ทางบุคลิกภาพทางการสื่อสาร การพูด การกล้าแสดงออกของ ตนเอง ในการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมาย

4. อัตลักษณ์การสร้างสรรค์ทางการแสดง เป็นความสามารถในการใช้ทักษะการแสดง ท่าทาง สีหน้า น้ำเสียง และวิธีการนำเสนออย่างสร้างสรรค์ เพื่อทำให้การสอนมีชีวิตชีวา สนุกสนาน และส่งเสริมการเรียนรู้ของ นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ทักษะด้านการแสดงช่วยให้การเรียนรู้มีพลัง กระตุ้นให้นักเรียนสนใจและ จดจำบทเรียนได้ดีมากขึ้น ดังที่ครูสถาบันกวดวิชาจะมีการจำลองเหตุการณ์ บทบาทสมมติ ในหัวข้อที่ตัวเอง นำเสนอ เพื่อให้เข้าใจง่ายในเนื้อหา และความบันเทิง สอดคล้องกับเรื่องของอัตลักษณ์แบบปรับตัว คือ ความสัมพันธ์ แบบ Active-Positive ซึ่งเป็นความสอดคล้องระหว่างการปฏิบัติ ฉะนั้น จึงชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการได้รับการ ยอมรับในระดับสูงและผลสำเร็จในการดำรงอยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น สะท้อนให้เห็นว่าครูสถาบันให้ความสำคัญกับ กลุ่มเป้าหมายในการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจจึงใช้เรื่องของการแสดงเข้ามาช่วยในการถ่ายทอดตัวตน

5. อัตลักษณ์การใช้เทคโนโลยีที่มีความทันสมัย ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในทุกด้านของชีวิต ครูที่มีอัตลักษณ์ด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างทันสมัย จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน ช่วยให้การเรียนรู้ของ นักเรียนมีความน่าสนใจ และตอบโจทย์โลกแห่งการศึกษา ครูสถาบันกวดวิชาจะมีการนำเครื่องมือเทคโนโลยี เช่น ไลฟ์สด, YouTube, E-learning, Facebook, Tiktok เป็นต้น ในการใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเป็นอย่างมาก ไปยังกลุ่มเป้าหมาย ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพทำให้การสื่อสารกับสะดวกขึ้นครูที่ใช้เทคโนโลยี อย่างสร้างสรรค์จะสามารถทำให้ห้องเรียนเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่ทันสมัย สนุกสนาน และตอบโจทย์ความต้องการ ของกลุ่มเป้าหมายในยุคดิจิทัล ทั้งนี้ในเรื่องของความสมัยของเครื่องมือการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ครูสถาบันกวดวิชาจะมีการนำเครื่องมือเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการสื่อสารเป็นอย่างมาก เพราะ

ยิ่งการเป็นครูสอนภาษาอังกฤษผ่านทางออนไลน์นั้น จะต้องมีการเรียนรู้และเลือกเทคโนโลยีเพื่อเข้ามาช่วยในการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายอย่างมาก

ภาพลักษณ์ที่สะท้อนผ่านการนำเสนอของครูสถาบันกวดวิชา ประกอบด้วย 5 ภาพลักษณ์ ดังนี้

1. ภาพลักษณ์บุคลิกเปิดเผย จริงใจ เป็นการแสดงออกของครูสถาบันกวดวิชาที่มีการเปิดเผยภาพลักษณ์ความจริงที่จริงใจบนสื่อสังคมออนไลน์ ในการนำเสนอตัวตน กับเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของครู โดยมีความจริงใจในการนำเสนอข้อมูลความเป็นตัวของตัวเอง บุคลิกภาพของมนุษย์ที่ผสมผสานอยู่ในตราสินค้า ซึ่งจะปรากฏอยู่ในจินตภาพของผู้บริโภค ผู้บริโภคในด้านการบริโภคเชิงสัญญา หรือความต้องการแสดงออกถึงบทบาทความเป็นตัวตนของผู้บริโภค มากกว่าการบริโภคในคุณสมบัติและประโยชน์ของสินค้า หมายถึง ความซื่อตรง สดใส ซึ่งจะมีบุคลิกอื่นๆ ที่สอดคล้องกันติดตามมา เช่น ความจริงใจ (Honest) ดังนั้นความจริงใจในการสื่อสารมีส่วนช่วยให้กลุ่มคนที่ติดตามสามารถเข้าถึงความเป็นครูได้ง่าย และเมื่อสิ่งที่ครูนำเสนอมานั้นเป็นสิ่งที่ดี มีความจริงใจในการสื่อสารผ่านช่องทางของตัวเอง ก็จะทำให้มีผู้ติดตามจำนวนมากและเกิดเป็นภาพลักษณ์ที่ดีให้กับครูสถาบันกวดวิชา

2. ภาพลักษณ์ทางการแต่งกายเจิดจรัส จะมีการนำเสนอภาพลักษณ์ที่เสริมต่อบุคลิกภาพที่ดีของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นการสวมใส่เสื้อผ้าที่มีความสุภาพ แต่ก็ไม่หลงลืมความเป็นตัวของตัวเอง ทรงผมที่มีแพชั่น และหน้าตาที่มีความสะอาด เพราะการเป็นครูเป็นการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนและผู้ติดตาม สอดคล้องกับ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอิทธิพลของบุคคลผู้มีชื่อเสียง ในส่วนขององค์ประกอบสำคัญของการใช้บุคคลผู้มีชื่อเสียง เรื่องของความดึงดูดใจ คุณสมบัติที่ดีของบุคคลผู้มีชื่อเสียง คือ มีความดึงดูดใจแก่ผู้บริโภค มีบุคลิก รูปร่าง หน้าตาที่ดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นตัวดึงดูดใจและน่าสนใจในการนำเสนอสินค้า ความดึงดูดใจจะเป็นตัวช่วยโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภค หันมาตัดสินใจซื้อสินค้ามากขึ้น รวมไปถึงส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์เกิดภาพลักษณ์ที่ดี ซึ่งการมีหน้าตาและรูปร่างที่ดี จะเกิดความดึงดูดใจ ชื่นชอบ และความสนใจต่อ ผู้บริโภคดีกว่าการใช้คำพูดในการสื่อสาร

3. ภาพลักษณ์หัวใจนักสู้ (ขยัน อดทน ให้อกำลังใจ) เป็นการสะท้อนความเป็นคนขยันของครูในการเรียนการทำงาน ซึ่งมีความมุ่งมั่นและความอดทน เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนและกลุ่มคนที่ติดตาม โดยเวลาที่นักเรียนหรือผู้ที่ติดตามมีความท้อใจในเรื่องของการเรียนหรือการใช้ชีวิต ครูจะมีการพูดและนำเสนอสิ่งที่ครูเป็นเพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้นักเรียนมีพลัง มีแรงใจในการก้าวเดินต่อไป ดังนั้น ภาพลักษณ์ของครูกวดวิชาที่ประสบความสำเร็จนั้น จะมีหัวใจของนักสู้ ความขยัน อดทน และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ที่ติดตาม สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีภาพลักษณ์ ในประเด็นผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการบริหารเอกลักษณ์ ภาพลักษณ์ และชื่อเสียงให้ไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมและโครงการที่สะท้อน วิสัยทัศน์ พันธกิจคุณค่าหลักขององค์กร สะท้อนให้เห็นถึงในความเป็นครูของครูสถาบันกวดวิชาและความพยายามในการดำเนินงาน เพราะทุกความสำเร็จนั้นจะต้องใช้ความอดทน ความขยัน และสร้างกำลังใจ เพื่อพัฒนาตามสิ่งที่ตั้งใจ ให้ได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

4. ภาพลักษณ์ความกตัญญู การที่ครูสถาบันมีภาพลักษณ์ที่ดีในด้านการสื่อสารทางการมีความกตัญญูต่อบุพาริ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนที่ติดตาม สร้างพลัง มูลค่าให้กับตัวครูในการสื่อสาร เพราะการสื่อสารออกมาว่าตนเองรักพ่อแม่ ผู้ปกครอง สามารถทำงานที่ตนรักและสร้างมาเลี้ยงดูครอบครัว สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีภาพลักษณ์ หลักการบริหารภาพลักษณ์องค์กร ในการประเมินความสำเร็จของการบริหารภาพลักษณ์นั้น องค์กรควรจะสื่อสารให้พนักงานทุกระดับปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายและคุณค่าหลักขององค์กร โดยหลักการบริหารภาพลักษณ์ ในส่วนของผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ริเริ่มจุดประกายให้พนักงานได้เข้าใจและยอมรับในการปฏิบัติตาม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูสถาบันกวดวิชามีความกตัญญูกับครอบครัวจึงเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ติดตาม เป็นภาพลักษณ์ที่ดีให้กับครูและองค์กรเป็นอย่างยิ่ง

5. ภาพลักษณ์การช่วยเหลือสังคม เป็นการสะท้อนในเรื่องของการทำงานของครูสถาบันกวตวิชาว่า เป็นการทำให้ผลประโยชน์ที่ก่อให้เกิดสิ่งที่ดีกับผู้อื่น หรือกลุ่มคนที่ติดตามช่องทางการสื่อสารของครูสถาบัน กวดวิชา ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นการที่ครูออกมาสอนให้ความรู้เรื่องภาษาอังกฤษผ่านทางไลฟ์สด การมอบความรู้ หนังสือไปยังกลุ่มนักเรียนที่ไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาผ่านทางออนไลน์ได้ เป็นต้น เหล่านี้เป็นสิ่งที่ครูสถาบันกวตวิชา ลงมือทำ พุ่มเททั้งร่างกายและแรงใจ โดยไม่ได้หวังผลตอบแทน แต่เป็นพลังให้นักเรียนได้เรียนรู้ เป็นแบบอย่างที่ดี ให้กับสังคมภาพลักษณ์ช่วยเหลือสังคม สอดคล้องกับทฤษฎีภาพลักษณ์ ในองค์ประกอบของภาพลักษณ์ในส่วน ของกิจกรรมสังคม คือ การดูแลเอาใจใส่สังคม ร่วมกิจกรรม การกุศล หรือสร้างประโยชน์ให้กับสังคม ซึ่งจากข้อมูลสะท้อน ให้เห็นว่าครูสถาบันกวตวิชา มีการใส่ใจกลุ่มเป้าหมายและมีการช่วยเหลือและทำกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง

วิธีการสร้างตัวตนของครูสถาบันกวตวิชาที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ประกอบด้วย 6 วิธี ดังนี้

1. การมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการก้าวมาเป็นครูสถาบันกวตวิชาบนสื่อออนไลน์ เรื่องของการวางเป้าหมาย ที่ชัดเจนของตนเองในการสื่อสารบนสื่อออนไลน์ของครูสถาบันกวตวิชานั้น เป็นสิ่งที่ตัวครูนั้นมีการวางเป้าหมายของ ตัวเองในการทำงาน การตั้งเป้าหมายในชีวิตในการสร้างความรู้ที่ตนเองมี และทำการสื่อสารไปยังกลุ่มนักเรียนไป ยังกลุ่มเป้าหมาย การตั้งเป้าหมายในชีวิตก็เพื่อตอบโจทย์ให้ตัวเองได้ทำตามสิ่งที่ตั้งใจไว้ให้สำเร็จโดยเขียน เป้าหมายในชีวิตตัวเองออกมาให้ชัดเจน ได้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องบุคลิกภาพตราสินค้า ในส่วนประกอบเรื่อง บุคลิกภาพแบบจิตสำนึก หมายถึง บุคคลที่มีแนวโน้มจะแสดง ความมีวินัยในตนเอง รู้จักหน้าที่ มีจุดมุ่งหมายที่ จะประสบความสำเร็จ สะท้อนให้เห็นในเรื่องของการวางเป้าหมายที่ครูสถาบันกวตวิชาได้วางเป้าหมายในการทำงาน ของตนเองไว้ และก้าวเข้ามาเป็นครูกวตวิชาบนสื่อออนไลน์ ซึ่งจะต้องมีความพยายามความอดทน ความตั้งใจ ความมุ่งมั่นในการทำงานของครูสถาบันกวตวิชา

2. มีความสม่ำเสมอในการนำเสนอตัวตนบนสื่อสังคมออนไลน์ ครูสถาบันกวตวิชาจะมีการสื่อสารตัวตน ออกมาให้กับกลุ่มเป้าหมายและผู้ติดตามเพจอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดการติดตามอย่างต่อเนื่อง สร้างคุณค่าให้กับ ผู้ติดตาม เพราะความสม่ำเสมอจะสะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจ ความเอาใจใส่ของครูสถาบันกวตวิชา ในการนำเสนอ ตัวตนอัตลักษณ์ ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ได้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องบุคลิกภาพตราสินค้าในส่วนของการทำให้ งานโฆษณาสามารถสร้างบุคลิกภาพตราสินค้าได้นั้นที่มีส่วนประกอบสำคัญ ดังนี้ ต้องมีเรื่องของความต่อเนื่อง นอกเหนือจากเนื้อหาของโฆษณาแล้ว ควรมีความต่อเนื่องของสื่อสัญญาของตราสินค้า สะท้อนให้เห็นว่าครูสถาบัน กวดวิชาจะต้องมีความสม่ำเสมอในการลงข้อมูลหรือสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง

3. นำเสนอเนื้อหาเสริมสร้างความรู้ทางด้านภาษาได้อย่างกระชับรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับอิทธิพลของบุคคลผู้มีชื่อเสียงหรือ Influencer ในส่วนขององค์ประกอบสำคัญของการใช้บุคคลผู้มีชื่อเสียง เรื่องของความชำนาญเชี่ยวชาญ (Expertise) ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านบุคคล ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งของความน่าเชื่อถือ ในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ ผู้นำเสนอต้องมีประสบการณ์ ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นว่า ครูสถาบันกวตวิชาแต่ละท่านนั้นมีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ทางด้านความรู้ในวิชาภาษาอังกฤษและมีการถ่ายทอด ออกมาไปยังกลุ่มเป้าหมายได้กระชับ และเสริมสร้างความรู้ทางภาษาได้อย่างดี

4. มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความเป็นตัวของตัวเองในการสะสมประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ที่ครูสถาบันกวตวิชานำเสนอความเป็นตัวของตัวเองผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ ให้กับกลุ่ม ผู้ติดตาม ซึ่งความเป็นตัวตนของครูสถาบันกวตวิชานั้น จะมีนอกเหนือจากเนื้อหาที่ตัวเองสอน แล้วคาแร็กเตอร์ ที่แตกต่างก็เป็นตัวตนเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งในการทำให้มีความเข้าใจและเกิดความสนใจต่อการนำเสนอผ่านสื่อ สังคมออนไลน์ ความเป็นตัวของตัวเองของครูสถาบันกวตวิชา เป็นสิ่งที่ครูสถาบันกวตวิชา ความเป็นตัวของตัวเอง เป็นอัตลักษณ์ส่วนบุคคลที่มีการนำเสนอออกมาบนสื่อออนไลน์ในแง่มุมหนึ่งของตัวตนที่ตนเองเป็น เพื่อสะท้อนให้ เกิดการเรียนรู้ แบบอย่างให้กับกลุ่มผู้ติดตามของครูสถาบันกวตวิชา

5. การให้คุณค่ากับงานและผู้ติดตามเพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางการสื่อสาร เป็นสิ่งที่มีค่าในเรื่องของตัวตน ความรู้ ทักษะเอกลักษณ์ของครูถือเป็นผู้นำทางความคิดที่ส่งต่อไปยังกลุ่มเป้าหมาย ให้เกียรติผู้ที่ติดตามให้การส่งต่อพลังบวก ความรู้ ทักษะในด้านความรู้ การใช้ชีวิต และการประยุกต์ความรู้ที่ครูมอบให้ไปใช้ในชีวิตของตัวเองให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ภาพลักษณ์องค์กร เป็นภาพที่เกิดขึ้นในใจของบุคคลที่มีต่อองค์กร ตราสินค้า พนักงาน สภาพแวดล้อม และตัวสินค้า ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกดีหรือไม่ดี ดังนั้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว องค์กรจะต้องกำหนดภาพลักษณ์ที่ดี น่าเชื่อถือ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูสถาบันกวดวิชามีความเข้าใจในงานที่ตนเองดำเนินการและให้คุณค่ากับผู้ติดตามเพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างครูกับกลุ่มเป้าหมายในการสื่อสาร

6. การเป็นครูสถาบันกวดวิชาที่ชักนำสู่ความสำเร็จทางการสื่อสารอย่างยั่งยืน สะท้อนให้เห็นแนวคิดของครูสถาบันกวดวิชาในวิธีการสร้างตัวตน อัตลักษณ์ และสื่อสารภาพลักษณ์ของตนเองในบนสื่อออนไลน์ ให้กับกลุ่มคนที่ติดตาม เพื่อเห็นถึงการทำงาน กระบวนการสื่อสารที่บ่งบอกความเป็นตัวตนของครู ซึ่งความยั่งยืนในความสำเร็จก็อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม กลยุทธ์ด้านความยั่งยืนของบริษัทจะโปร่งใสเป็นที่เข้าใจและชื่นชมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ตามยุคสมัยความนิยม ความต้องการในช่วงเวลานั้น แต่ทั้งนี้ ความเป็นตัวตนเอกลักษณ์และภาพลักษณ์ตัวตนของครูเป็นสิ่งที่อยู่เป็นตัวของครูตลอดไป การเป็นครูสถาบันกวดวิชาที่ชักนำสู่ความสำเร็จทางการสื่อสารอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

อัตลักษณ์ที่สะท้อนผ่านการนำเสนอของครูสถาบันกวดวิชา ประกอบด้วย 5 อัตลักษณ์ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริตต่อวิชาชีพ ด้านเพศที่ชัดเจน บุคลิกภาพทางการสื่อสาร เช่น การพูด การกล้าแสดงออก การสร้างสรรค์ทางการแสดง และการใช้เทคโนโลยีที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง การสร้างอัตลักษณ์บุคคลในสื่ออินสตาแกรม ของ เกศินี บัวดิศ ที่พบว่า การสร้างตัวตนที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของครูสถาบันกวดวิชาเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารตัวตนในสังคม” สามารถสร้างโดดเด่นของตัวบุคคล จนกลายเป็นตัวตนในโลกออนไลน์ เกิดความน่าสนใจ เกิดความยอมรับ ในบุคลิกภาพของครูที่เป็น (เกศินี บัวดิศ, 2563) และนัทธนี ประสานนาม ได้กล่าวไว้ในทฤษฎีอัตลักษณ์ว่าเราจะต้องแสดงตนหรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่เราเลือก ความสำคัญของการแสดงตน คือการระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร และ “ฉันเป็นใคร” ในสายตาคนอื่น (นัทธนี ประสานนาม, 2561)

ภาพลักษณ์ที่สะท้อนผ่านการนำเสนอของครูสถาบันกวดวิชา ประกอบด้วย 5 ภาพลักษณ์ ได้แก่ ภาพลักษณ์การเป็นผู้มีบุคลิกเปิดเผยจริงใจ เรื่องของการแต่งกายเจิดจรัส เป็นการเสริมบุคลิกภาพให้กับครู ภาพลักษณ์หัวใจนักสู้ ภาพลักษณ์ความกตัญญู และภาพลักษณ์การช่วยเหลือสังคม ซึ่งได้สอดคล้องกับ อรุษา บัวบาน และบุหงา ชัยสุวรรณ ที่ได้กล่าวถึงการสร้างภาพลักษณ์ในการเสริมบุคลิกภาพจากการบุคคลไปยังสังคม ผลการได้สะท้อนถึงการทำงานของครูในการสื่อสารตัวตน เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดี ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่ต้องใช้ระยะเวลาในการสื่อสารเพื่อให้เห็นตัวตนที่แท้จริงของครู เป็นสิ่งที่ครูสถาบันกวดวิชาเป็นจริง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคนที่จะจริงใจในการพูด การสื่อสารข้อมูลที่ดีกับกลุ่มผู้ติดตาม มีความกตัญญูกับครอบครัว หรือแม้แต่กระทั่งการช่วยเหลือสังคมอย่างจริงใจ (อรุษา บัวบาน และบุหงา ชัยสุวรรณ, 2565)

การสร้างตัวตนของครูสถาบันกวดวิชาที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ประกอบด้วย 6 วิธี ได้แก่ การมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการก้าวมาเป็นครูสถาบันกวดวิชาบนสื่อออนไลน์ มีความสม่ำเสมอในการนำเสนอตัวตน นำเสนอเนื้อหาเสริมสร้างความรู้ทางด้านภาษาได้อย่างกระชับรวดเร็ว มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น การให้คุณค่ากับงานและผู้ติดตามเพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางการสื่อสาร และการเป็นครูสถาบันกวดวิชาที่ชักนำสู่ความสำเร็จทางการสื่อสารอย่างยั่งยืน

ในการทำงานของครูสถาบันในการสร้างภาพลักษณ์ อัตลักษณ์ จนประสบความสำเร็จและมีผู้ติดตามจำนวนมากนั้น ครูสถาบันกวดวิชาจะมีเป้าหมาย มีความสม่ำเสมอ มีความทุ่มเทในการดำเนินงานเป็นอย่างมาก โดยในความสำเร็จและการทำงานจะต้องมีระยะเวลาในการทำงาน มีความมั่นคง ความสม่ำเสมอ และมีการพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เข้าถึงความต้องการของกลุ่มผู้ติดตาม และครูสถาบันกวดวิชามีความจริงใจในการนำเสนอตัวตนที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ติดตาม เพราะเทคโนโลยีเป็นสื่อใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นเครื่องมือที่สำคัญของครูสถาบันกวดวิชาที่ใช้เพื่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายในสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิสระจากข้อจำกัดด้านพรมแดน เนื้อหาในรูปแบบดิจิทัลเป็นเนื้อหาที่รับข้อมูลข่าวสารได้ทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็ว ทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกรับ หรือค้นหาข้อมูล ดังนั้น กลยุทธ์การสร้างเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ ถือเป็นสิ่งที่ช่วยให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว (ภุริต สุคนธ์ปัญญา, 2564) ครูสถาบันกวดวิชาจึงมีการสร้างเนื้อหาให้เข้าใจง่าย และเห็นคุณค่าของงานที่ตัวเองทำและผู้ติดตามที่รับชมข้อมูลต่าง ๆ ที่ครูทำการสื่อสารออกมา

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า อัตลักษณ์ที่สะท้อนผ่านการนำเสนอของครูสถาบันกวดวิชา ประกอบด้วย 5 อัตลักษณ์ ได้แก่ อัตลักษณ์ความซื่อสัตย์สุจริตต่อวิชาชีพ อัตลักษณ์ทางด้านเพศที่ชัดเจน อัตลักษณ์ทางบุคลิกภาพทางการสื่อสาร การพูด การกล้าแสดงออก อัตลักษณ์การสร้างสรรคทางการแสดง และอัตลักษณ์การใช้เทคโนโลยีที่มีความทันสมัย ภาพลักษณ์ที่สะท้อนผ่านการนำเสนอของครูสถาบันกวดวิชา ประกอบด้วย 5 ภาพลักษณ์ ได้แก่ ภาพลักษณ์บุคลิกเปิดเผย จริงใจ ภาพลักษณ์ทางการแต่งกายเจิดจรัส ภาพลักษณ์หัวใจนักสู้ (ขยัน อดทน ให้กำลังใจ) ภาพลักษณ์ความกตัญญู และภาพลักษณ์การช่วยเหลือสังคม ส่วนวิธีการสร้างตัวตนของครูสถาบันกวดวิชาที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ประกอบด้วย 6 วิธี ได้แก่ การมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการก้าวมาเป็นครูสถาบันกวดวิชาบนสื่อออนไลน์ มีความสม่ำเสมอในการนำเสนอตัวตนบนสื่อสังคมออนไลน์ มีการนำเสนอเนื้อหาเสริมสร้างความรู้ทางด้านภาษาได้อย่างกระชับรวดเร็ว มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น มีการให้คุณค่ากับงานและผู้ติดตามเพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางการสื่อสาร และการเป็นครูสถาบันกวดวิชาที่ชักนำสู่ความสำเร็จทางการสื่อสารอย่างยั่งยืน จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) การเรียนการสอนของครูสถาบันกวดวิชาเป็นการเรียนออนไลน์ และมีรูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของครูสถาบันกวดวิชาในกลุ่มผู้เรียน ดังนั้น ในส่วนที่เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือสื่อสารออนไลน์ในรูปแบบผสมผสานที่ครูได้ใช้เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้เรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนและทำให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น จึงควรศึกษาประเด็นในการศึกษาการสื่อสารแบบผสมผสานสื่อออนไลน์เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ผลจากการสื่อสารในเรื่องของอัตลักษณ์ตัวตนของครูสถาบันกวดวิชา 5 ประเด็น ดังนั้น ในส่วนที่เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องสามารถศึกษาต่อในส่วนของอิทธิพลของอัตลักษณ์ของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการรับรู้ของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การกำหนดอัตลักษณ์ที่เหมาะสมในการสื่อสารสร้างอัตลักษณ์ตัวตนของครูสถาบันกวดวิชา 3) ผลจากการสื่อสารในเรื่องของภาพลักษณ์ของครูสถาบันกวดวิชา 5 ประเด็น ดังนั้นในส่วนที่เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องสามารถศึกษาต่อในส่วนของอิทธิพลของภาพลักษณ์ของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการรับรู้ของผู้เรียน จึงควรเป็นประเด็นที่ได้รับการศึกษาต่อในเพื่อนำไปสู่การกำหนดภาพลักษณ์ที่เหมาะสมในการสื่อสาร 4) ผลจากการสื่อสารในเรื่องของปัจจัยสู่ความสำเร็จของครูสถาบันกวดวิชาจนมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ควรมีการศึกษาผลกระทบของการสื่อสารอัตลักษณ์ผ่านสื่อออนไลน์ในระยะยาว หรือการศึกษาความแตกต่างของการสร้างตัวตนในสื่อออนไลน์ระหว่างครูในสถาบันกวดวิชาและบุคคลในอาชีพอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- เกศินี บัวดิศ. (2563). การสร้างอัตลักษณ์บุคคลในสื่ออินสตาแกรม. วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร , 5(1), 55-68.
- นัทธนี ประสานนาม. (2561). โดยน์นี่ อีกันยี่หนึ่ง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสารคาม.
- นิตา ชูโต. (2551). การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินต์โพร จำกัด.
- ภูริต สุคนธ์ปัญญา. (2564). กลยุทธ์การสร้างเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ : กรณีศึกษากลุ่มธุรกิจอาหารที่มีผู้ติดตามกว่า 1 แสนซับไคร์บนยูทูบ. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการตลาดและแบรนด์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุภางค์ จันทวนิช. (2549). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรอุษา บัวบาน และบุหงา ชัยสุวรรณ. (2565). กระบวนการสร้างอัตลักษณ์และการสื่อสารอัตลักษณ์ของผู้หญิงที่แต่งกาย ด้วยผ้าไทยทอมือบนสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก. Journal of Modern Learning Development, 7(11), 11-19.
- Emerson, M. S. (2022). 14 Tips for test taking success. Retrieved October 15, 2024, from <http://summer.harvard.edu/blog/14-tips>
- English gang. (2024). 7 ข้อดี ที่พบได้ในเฉพาะผู้เรียนภาษาอังกฤษเท่านั้น. Retrieved October 15, 2024, จาก <https://englishgang.com/>.
- Numkingston. (2021). Social Media และ Social Network คืออะไร? แตกต่างกันอย่างไร? Retrieved October 15, 2024, from <https://www.tumwai.com/tips/1739.html>.
- Packhai. (2023). แนะนำ 7 วิธีสำหรับ การสร้างตัวตนบนโลกออนไลน์ ตัวช่วยเพิ่มยอดขายให้ปัง ของธุรกิจออนไลน์ยุคนี้. Retrieved October 15, 2024, from <https://packhai.com/how-to-build-online-presen653ce/>

ผลกระทบกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ที่ส่งผลต่อ
คุณภาพรายงานทางการเงิน ของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย*
THE IMPACT OF RPA SOFTWARE TECHNOLOGY WORK PROCESSES ON
THE QUALITY OF FINANCIAL REPORTS OF ACCOUNTANTS IN
THE INDUSTRIAL ESTATES OF THAILAND

กิตติวัฒน์ อิศรางกูร ณ อยุธยา*, ประวิง กูเมือง, นพจักร ทองเรือนดี, วิชุต นาคเถื่อน

Kittiwat Isarankulanaayudhya*, Prawing Koomuang, Naphachakorn Thongruandee, Wichuta Nakthuan

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนครกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: kittiwat.is@Northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ และ 2) เพื่อศึกษาผลกระทบกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เป็นวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เลือกโดยใช้สูตรคำนวณ จำนวน 208 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความเหมาะสมระหว่างงานและเทคโนโลยี คุณภาพเทคโนโลยี ประสิทธิภาพผู้ใช้งาน และผลลัพธ์ทางธุรกิจ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม ดังนั้น การใช้ RPA Software ในงานบัญชีนิคมอุตสาหกรรม ช่วยเพิ่มคุณภาพรายงานทางการเงินด้านความถูกต้องทันเวลา ความสามารถในการเปรียบเทียบ และการตรวจสอบได้ ความเหมาะสมระหว่างงานและเทคโนโลยีช่วยลดข้อผิดพลาด ลดภาระงานต้องดำเนินการเอง ทำให้กระบวนการบัญชีมีมาตรฐานและสอดคล้องกับข้อกำหนดทางการเงินมากขึ้น คุณภาพและประสิทธิภาพของ RPA Software ช่วยให้นักบัญชีทำงานเร็วขึ้น ลดงานซ้ำซ้อน มุ่งเน้นวิเคราะห์และวางแผนกลยุทธ์ทางการเงินมากขึ้น ช่วยลดความเครียดจากงานซ้ำ ๆ และเพิ่มความพึงพอใจในการทำงานของนักบัญชี นอกจากนี้ ผลลัพธ์ทางธุรกิจยังดีขึ้นจากการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้เป็นอัตโนมัติ ลดต้นทุนดำเนินงาน และเพิ่มความรวดเร็วในการประมวลผลข้อมูล องค์กรสามารถใช้ข้อมูลในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: ผลกระทบกระบวนการทำงาน, เทคโนโลยี RPA Software, คุณภาพรายงานทางการเงิน, นักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

Abstract

This research aims 1) To test the relationship and 2) To study the impact of the work process with RPA Software technology on the quality of financial reports of accountants in the industrial estates of Thailand. It is a quantitative research. The sample group is accountants in the industrial estates of Thailand, selected using a calculation formula, totaling 208 people. The research tools are questionnaires. Data collection is done with questionnaires. The statistics used in the research are percentage, mean, and standard deviation, multiple correlation analysis, and multiple regression analysis. The research results found that the impact of the RPA software technology process on the quality of financial reports of accountants in the industrial estates of Thailand in various aspects, including the suitability between work and technology, technology quality, user efficiency, and business results, has a positive relationship and impact on the overall quality of financial reports. Therefore, using RPA software in industrial estate accounting helps increase the quality of financial reports in terms of accuracy, timeliness, comparability, and auditability. The suitability between work and technology helps reduce errors, reduce manual workloads, and make the accounting process more standardized and in line with financial requirements. The quality and efficiency of RPA software helps accountants work faster, reduce redundant work, focus more on analyzing and planning financial strategies, reduce stress from repetitive work, and increase accountants' job satisfaction. In addition, business results are improved by improving the automation of work processes, reducing operating costs, and increasing the speed of data processing. Organizations can use data to make strategic decisions more effectively.

Keywords: Impact of Work Processes, RPA Software Technology, Financial Report Quality, Accountants in The Industrial Estate Authority of Thailand

บทนำ

ในยุคของการปฏิรูปทางดิจิทัล (Digital Transformation) เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และระบบอัตโนมัติ (Automation) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในหลายภาคอุตสาหกรรม รวมถึงงานด้านบัญชีและการเงิน หนึ่งในเทคโนโลยีที่ได้รับความนิยมอย่างมาก คือ ซอฟต์แวร์ RPA (Robotic Process Automation) ซึ่งเป็นระบบอัตโนมัติที่สามารถดำเนินงานซ้ำ ๆ ตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพ (Aguirre, S. & Rodriguez, A., 2017) นอกจากนี้ในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้องค์กรหันมาใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการทำงาน เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันให้ธุรกิจเติบโตได้อย่างยั่งยืน หนึ่งในโซลูชันนวัตกรรมที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในหลากหลายอุตสาหกรรมอย่าง Robotic Process Automation (RPA) ซอฟต์แวร์ที่ถูกออกแบบมาเพื่อช่วยลดการทำงานซ้ำ ๆ โดยเลียนแบบการทำงานของมนุษย์ ซึ่งมีหลักการทำงาน และประโยชน์สำคัญที่ควรนำไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับธุรกิจยุคใหม่ (บริษัท อินเทลลิจิสต์ จำกัด (มหาชน), 2567)

RPA จึงมีศักยภาพในการช่วยให้นักบัญชีในนิคมอุตสาหกรรมสามารถ ลดภาระงานที่ต้องทำซ้ำ ๆ เช่น การบันทึกบัญชี การกระทบยอด และการจัดทำงบการเงิน ทำให้สามารถมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์มากขึ้น (Kokina, J. & Blanchette, S., 2019) นอกจากนี้ RPA ช่วยลดความเสี่ยงของความผิดพลาดในการจัดทำรายงานทางการเงิน โดยการลดขั้นตอนที่ต้องทำซ้ำ ๆ และสามารถดำเนินการได้อย่างอัตโนมัติ ทำให้สามารถลดภาระงาน

ที่ใช้แรงงานคน และช่วยให้พนักงานบัญชีสามารถมุ่งเน้นไปทำงานที่มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน และการวางแผนกลยุทธ์ นอกจากนี้ RPA ยังช่วยให้สามารถดำเนินการตรวจสอบและควบคุมข้อมูลได้อย่างแม่นยำมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่ความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินที่สูงขึ้น (Deloitte Touche Tohmatsu Limited (DTTL), 2021) อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของ RPA ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ความเหมาะสมของเทคโนโลยีกับลักษณะงาน (Task-Technology Fit: TTF) ประกอบด้วย 1) ความเหมาะสมระหว่างงานและเทคโนโลยี (Task-Technology Fit) 2) คุณภาพของเทคโนโลยี (Technology Quality) 3) ประสิทธิภาพของผู้ใช้งาน (User Performance Impact) และ 4) ผลลัพธ์ทางธุรกิจ (Organizational Performance Impact) ตามแนวคิดของ Goodhue, D. L. & Thompson, R. L. ตลอดจนความสามารถขององค์กรในการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Goodhue, D. L. & Thompson, R. L., 1995)

คุณภาพของรายงานทางการเงินถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร นักลงทุน และหน่วยงานกำกับดูแล โดยองค์ประกอบหลักของคุณภาพรายงานทางการเงิน ได้แก่ ความถูกต้อง (Accuracy), ความทันเวลา (Timeliness), ความสามารถในการเปรียบเทียบ (Comparability) และความสามารถในการตรวจสอบย้อนกลับ (Verifiability) (International Accounting Standards Board (IASB), 2018) อย่างไรก็ตาม การจัดทำรายงานทางการเงินในเขตนิคมอุตสาหกรรมของประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาหลายประการ เช่น ข้อผิดพลาดในการป้อนข้อมูล ความล่าช้าในการปิดบัญชี และปัญหาด้านการควบคุมภายใน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงิน (Cheng, C. et al., 2021) ด้วยเหตุนี้ การนำเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบอัตโนมัติด้วยซอฟต์แวร์ (RPA) จึงเริ่มเข้ามามีบทบาทในการยกระดับคุณภาพรายงานทางการเงิน โดยช่วยลดข้อผิดพลาดจากมนุษย์ เพิ่มความรวดเร็วในการประมวลผล และส่งเสริมความโปร่งใสของข้อมูลทางบัญชี องค์กรที่ปรับตัวด้วยเทคโนโลยีเหล่านี้สามารถเสริมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้ดียิ่งขึ้น

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาหัวข้อ ผลกระทบกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยตระหนักถึงบทบาทของ RPA ในการเพิ่มประสิทธิภาพงานบัญชี ลดข้อผิดพลาดในการป้อนข้อมูล เพิ่มความรวดเร็วในการประมวลผล และยกระดับคุณภาพรายงานทางการเงินให้ถูกต้อง ทันเวลา เปรียบเทียบได้ และตรวจสอบได้ อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการใช้ RPA ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมระหว่างเทคโนโลยีกับลักษณะงาน และผลกระทบต่อองค์กร งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาผลกระทบของ RPA ต่อคุณภาพรายงานทางการเงินเพื่อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางบัญชีในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ที่ส่งผลต่อคุณภาพของรายงานทางการเงิน ของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
2. เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software กับคุณภาพของรายงานทางการเงิน ของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ นักบัญชี ในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (64 นิคม 6,937 โรงงาน) จำนวน 6,937 คน (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2567) กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ได้โดยใช้สูตรการหากลุ่มตัวอย่างของ Yamane, T. ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยยอมรับให้มีความคลาดเคลื่อนได้ 5%

ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 คน (Yamane, T., 1973) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ใช้สัดส่วนที่เท่ากันเพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวนทั้งสิ้น 208 คน

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งได้สร้างตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักบัญชี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน รายได้ต่อเดือน และตำแหน่งปัจจุบัน ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 12 ข้อ ประกอบด้วย ด้านความเหมาะสมระหว่างงานและเทคโนโลยี จำนวน 3 ข้อ ด้านคุณภาพของเทคโนโลยี จำนวน 3 ข้อ ด้านประสิทธิภาพของผู้ใช้งาน จำนวน 3 ข้อ และด้านผลลัพธ์ทางธุรกิจ จำนวน 3 ข้อ และตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานทางการเงินของนักบัญชี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 14 ข้อ ประกอบด้วย ด้านความถูกต้อง จำนวน 4 ข้อ ด้านความทันเวลา จำนวน 4 ข้อ ด้านความสามารถในการเปรียบเทียบ จำนวน 3 ข้อ และด้านความสามารถในการตรวจสอบย้อนกลับ จำนวน 3 ข้อ โดยในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 กำหนดค่าของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 5 ระดับ ดังนี้ 5 4 3 2 และ 1 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ จากนั้นวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยของคำตอบในแบบสอบถาม โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีค่าเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ มากกว่า 0.6 ทุกข้อ โดยค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.83 - 1 คะแนน ถือได้ว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมนำไปทดสอบใช้ (Try-out) จำนวน 30 คน วิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) จากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่า 1) ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.964 (ระดับดีมาก) 2) ค่าความเชื่อมั่นส่วนที่ 2 เท่ากับ 0.953 (ระดับดีมาก) และ 3) ค่าความเชื่อมั่นส่วนที่ 3 เท่ากับ 0.965 (ระดับดีมาก) สอดคล้องกับ Hair, J. F. et al. ได้เสนอว่าค่าความน่าเชื่อถือของเครื่องมือมีค่า 0.70 ขึ้นไป เป็นค่าที่ยอมรับได้ แสดงว่าเครื่องมือมีคุณภาพสามารถนำไปเก็บข้อมูลเพื่อการทำวิจัยได้ (Hair, J. F. et al., 2010)

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่าง นักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยสร้างแบบสอบถามแบบ Online ตรวจสอบความสมบูรณ์ ความครบถ้วนในเนื้อหา ผ่านการใช้งานแอปพลิเคชัน Google Form แบบสอบถามที่ได้รับตอบกลับมาทั้งหมด จำนวน 208 ฉบับ ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 54.88 ($208 \times 100 \div 379$) เมื่อเปรียบเทียบกับแบบสอบถามที่ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker, D. A. et al. ได้เสนอว่าแบบสอบถามต้องมีอัตราตอบกลับมาน้อย ร้อยละ 20 จึงถือว่ายอมรับได้ (Aaker, D. A. et al., 2001)

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Multiple Correlation Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ทดสอบความสัมพันธ์และผลกระทบของกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

$$\text{สมการ FRQ} = \beta_0 + \beta_1\text{TF} + \beta_2\text{TQ} + \beta_3\text{PU} + \beta_4\text{PI} + e$$

เมื่อ FRQ แทน คุณภาพของรายงานทางการเงินโดยรวม
 TF แทน กระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ด้านความเหมาะสมระหว่างงานและเทคโนโลยี
 TQ แทน กระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ด้านคุณภาพของเทคโนโลยี
 PU แทน กระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ด้านประสิทธิภาพของผู้ใช้งาน
 PI แทน กระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ด้านผลลัพธ์ทางธุรกิจ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

ผลการศึกษาผลกระทบของกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ที่ส่งผลต่อคุณภาพของรายงานทางการเงิน ของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 85.10) อายุ 31 - 40 ปี (ร้อยละ 42.31) รองลงมา อายุ 41 - 50 ปี (ร้อยละ 23.08) ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 68.75) ประสบการณ์ในการทำงาน มากกว่า 15 ปี (ร้อยละ 37.50) รองลงมา 5 - 10 ปี (ร้อยละ 33.17) รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 50,000 บาท (ร้อยละ 51.44) รองลงมา 50,000 - 100,000 บาท (ร้อยละ 31.25) ตำแหน่งปัจจุบันเป็นผู้จัดการฝ่ายบัญชี (ร้อยละ 47.60) รองลงมา เป็นพนักงานบัญชี (ร้อยละ 39.42) 2) วิเคราะห์สหสัมพันธ์ของกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software กับคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม ของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software กับคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม ของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ตัวแปร	FRQ	TF	TQ	PU	PI	VIFs
$\bar{X}$	4.40	4.41	4.45	4.38	4.39	
S.D.	0.44	0.54	0.49	0.51	0.52	
FRQ		0.828*	0.788*	0.842*	0.564*	
TF			0.623*	0.731*	0.480*	2.335
TQ				0.685*	0.486*	2.081
PU					0.503*	2.705
PI						1.439

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software กับคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม ของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ในแต่ละด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม (FRQ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.564 - 0.828

ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software กับคุณภาพของรายงานทางการเงิน ของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ และสร้างสมการพยากรณ์คุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม (FRQ) แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยกับคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม ของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

กระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software	คุณภาพรายงานทางการเงิน โดยรวม (FRQ)		t	p-value
	สัมประสิทธิ์ การถดถอย	ความคลาดเคลื่อน มาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	0.339	0.123	2.757*	0.006
1. ด้านความเหมาะสมระหว่างงานและเทคโนโลยี (TF)	0.297	0.33	8.926*	< 0.0001
2. ด้านคุณภาพของเทคโนโลยี (TQ)	0.264	0.034	7.729*	< 0.0001
3. ด้านประสิทธิภาพของผู้ใช้งาน (PU)	0.294	0.038	7.778*	< 0.0001
4. ด้านผลลัพธ์ทางธุรกิจ (PI)	0.067	0.027	2.490*	0.014
F = 308.264 p < 0.0001 Adj R ² = 0.856				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผลทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยกับคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม ของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software โดยรวม ด้านความเหมาะสมระหว่างงานและเทคโนโลยี (TF) ด้านคุณภาพของเทคโนโลยี (TQ) ด้านประสิทธิภาพของผู้ใช้งาน (PU) และด้านผลลัพธ์ทางธุรกิจ (PI) มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม (FRQ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 2 3 และ 4 ซึ่งสามารถสร้างสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

$$FRQ = 0.339 + 0.297TF + 0.264TQ + 0.294PU + 0.067PI$$

เมื่อพิจารณาสมการพยากรณ์คุณภาพรายงานทางการเงินเป็นรายด้าน พบว่า

1. ด้านความถูกต้อง AC = $0.710 + 0.838TQ$
2. ด้านความทันเวลา TI = $0.0001 + 0.095TF + 0.108TQ + 0.787PU$
3. ด้านความสามารถในการเปรียบเทียบ CO = $0.583 + 0.317TF + 0.176TQ + 0.236PU + 0.141PI$
4. ด้านความสามารถในการตรวจสอบย้อนกลับ VE = $0.763 + 0.829TF$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ผลการศึกษาผลกระทบของกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ที่ส่งผลต่อคุณภาพของรายงานทางการเงิน ของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 31 - 40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 15 ปี รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 50,000 บาท ตำแหน่งปัจจุบันเป็นผู้จัดการฝ่ายบัญชี 2) วิเคราะห์สหสัมพันธ์ของกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software กับคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม ของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามคุณภาพรายงานทางการเงิน

โดยรวม (FRQ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.564 - 0.828 กระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ด้านความเหมาะสมระหว่างงานและเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความทันเวลา ด้านความสามารถในการเปรียบเทียบ และด้านความสามารถในการตรวจสอบย้อนกลับ เนื่องจาก RPA ช่วยลดเวลาการดำเนินงาน เพิ่มความสม่ำเสมอของข้อมูล และบันทึกกระบวนการทำงานอัตโนมัติ ทำให้ข้อมูลมีความแม่นยำและโปร่งใส นอกจากนี้ ยังช่วยลดความผิดพลาดจากมนุษย์และเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบย้อนหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถบูรณาการข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อนำเสนอในรูปแบบมาตรฐาน ช่วยให้การเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างงวดบัญชีเป็นไปอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ การนำ RPA มาใช้จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของรายงานทางการเงินในยุคดิจิทัล โดยช่วยให้ผู้บริหาร นักลงทุน และหน่วยงานกำกับดูแลสามารถใช้ข้อมูลที่แม่นยำและทันสมัยในการตัดสินใจได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Van der Aalst, W. M. P. et al. ที่ระบุว่า RPA สามารถช่วยให้งานด้านบัญชีและการเงินมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยการลดระยะเวลาการประมวลผลข้อมูล ทำให้สามารถจัดทำรายงานทางการเงินได้รวดเร็วยิ่งขึ้น อีกทั้ง RPA ยังช่วยกำหนดมาตรฐานในการบันทึกและประมวลผลข้อมูล ส่งผลให้สามารถเปรียบเทียบข้อมูลได้อย่างถูกต้องแม่นยำระหว่างช่วงเวลาและหน่วยงาน นอกจากนี้ เทคโนโลยี RPA ยังช่วยบันทึกทุกขั้นตอนของกระบวนการทำงาน ทำให้สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้อย่างเป็นระบบและเพิ่มความโปร่งใสของข้อมูล (Van der Aalst, W. M. P. et al., 2018) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fernandez, D. & Aman, A. ศึกษาถึงผลกระทบของ Robotic Process Automation (RPA) ที่มีต่อ Global Accounting Services (GAS) พบว่า RPA ช่วยให้เกิดคุณภาพ และความแม่นยำในการทำงาน และประหยัดเวลาของนักบัญชี (Fernandez, D. & Aman, A., 2018)

ผลทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software กับคุณภาพของรายงานทางการเงิน ของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ และสร้างสมการพยากรณ์คุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม (FRQ) ได้แก่ 1) กระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software โดยรวม ด้านความเหมาะสมระหว่างงานและเทคโนโลยี (TF) ด้านคุณภาพของเทคโนโลยี (TQ) ด้านประสิทธิภาพของผู้ใช้งาน (PU) และด้านผลลัพธ์ทางธุรกิจ (PI) มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม (FRQ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) กระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ด้านคุณภาพของเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความถูกต้อง ด้านความทันเวลา และด้านความสามารถในการเปรียบเทียบ เนื่องจาก RPA ช่วยลดข้อผิดพลาดจากมนุษย์และเพิ่มความแม่นยำของข้อมูล นอกจากนี้ ยังช่วยให้กระบวนการประมวลผลข้อมูลและจัดทำรายงานเสร็จสิ้นได้รวดเร็วยิ่งขึ้นความสามารถในการเปรียบเทียบ ผ่านการกำหนดมาตรฐานในการบันทึกข้อมูล ทำให้สามารถเปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยลดภาระงานที่ต้องทำซ้ำ ๆ ของนักบัญชี ทำให้สามารถมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ ส่งผลให้รายงานทางการเงินมีความน่าเชื่อถือ และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Moffitt, K. C. et al. ที่ระบุว่า RPA ช่วยลดข้อผิดพลาดที่เกิดจากมนุษย์ในการบันทึกข้อมูล เพิ่มความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงิน อีกทั้งยังช่วยลดระยะเวลาในการจัดทำรายงาน ทำให้กระบวนการประมวลผลข้อมูลรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ RPA ยังช่วยสร้างมาตรฐานในการจัดทำรายงาน ทำให้ข้อมูลมีความสอดคล้องและสามารถนำไปเปรียบเทียบข้ามช่วงเวลาและหน่วยงานได้ง่ายขึ้น (Moffitt, K. C. et al., 2018) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัยยัญดา โรจวิสิฐภัทร และอรพรรณ คงมาลัย ที่ระบุว่าปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological Factors) มีความสำคัญกับ Relative Advantage โดยเน้นความรวดเร็ว ลดเวลา และลดข้อผิดพลาดในการทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูลบัญชี การ Compatibility กับระบบเดิมช่วยให้การใช้งาน

ราบรื่นและเต็มประสิทธิภาพ ขณะที่ Complexity ต้องมีการแสดงผลที่ชัดเจนและใช้งานง่ายเพื่อลดความซับซ้อนของระบบ (อัยย์ญาติา โรจวิสิฐภัทร์ และอรพรรณ คงมาลัย, 2566) 3) กระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ด้านประสิทธิภาพของผู้ใช้งาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความทันเวลา และด้านความสามารถในการเปรียบเทียบ เนื่องจาก RPA ช่วยลดระยะเวลาในการประมวลผลและจัดทำรายงาน ทำให้สามารถส่งมอบข้อมูลได้รวดเร็วยิ่งขึ้น และยังช่วยสร้างมาตรฐานในการบันทึกข้อมูล ทำให้สามารถเปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูลข้ามช่วงเวลาได้อย่างแม่นยำ นอกจากนี้การใช้ RPA ส่งเสริมประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงาน และช่วยให้กระบวนการจัดทำรายงานทางการเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Syed, R. et al. ที่ระบุว่า RPA สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของผู้ใช้งานโดยช่วยลดภาระงานที่ต้องทำซ้ำ ทำให้พนักงานสามารถมุ่งเน้นไปที่งานวิเคราะห์และการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ส่งผลให้การจัดทำรายงานทางการเงินสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วขึ้น นอกจากนี้ RPA ยังช่วยกำหนดมาตรฐานในการบันทึกข้อมูล ทำให้สามารถเปรียบเทียบข้อมูลทางการเงินได้อย่างแม่นยำและมีความสม่ำเสมอมากขึ้น ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถใช้ข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์แนวโน้มและตัดสินใจทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Syed, R. et al., 2020) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริประภา ศักดิ์วิงศ์ และสมบุรณ์ สารพัด พบว่า พฤติกรรมการใช้มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อธิบายได้ว่า พฤติกรรมการใช้งาน RPA ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานโดยรวม และรายด้าน คือ คุณภาพงาน ปริมาณงาน ต้นทุน และเวลา (ศิริประภา ศักดิ์วิงศ์ และสมบุรณ์ สารพัด, 2565) 4) กระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ด้านผลลัพธ์ทางธุรกิจ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความสามารถในการเปรียบเทียบ เนื่องจาก RPA ช่วยสร้างมาตรฐานในการบันทึกและประมวลผลข้อมูล ทำให้สามารถเปรียบเทียบผลประกอบการทางการเงินระหว่างช่วงเวลา หรือระหว่างหน่วยงานภายในองค์กรได้อย่างแม่นยำ และยังช่วยลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล และเพิ่มความสม่ำเสมอของรายงาน ทำให้สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ การใช้ RPA อย่างเหมาะสมยังช่วยลดต้นทุนด้านแรงงาน และเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันให้กับองค์กรในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Willcocks, L. et al. ที่ระบุว่า RPA สามารถช่วยปรับปรุงกระบวนการทางธุรกิจให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านบัญชีและการเงินที่ต้องใช้ข้อมูลจำนวนมากและมีความซับซ้อนสูง RPA ช่วยลดข้อผิดพลาดในการบันทึกข้อมูลและสร้างมาตรฐานที่เป็นระบบ ทำให้สามารถเปรียบเทียบข้อมูลทางการเงินได้อย่างแม่นยำระหว่างช่วงเวลาและหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์กร (Willcocks, L. et al., 2017)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ผลกระทบของกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ที่ส่งผลต่อคุณภาพของรายงานทางการเงิน ของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 31 - 40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ประสบการณ์ในการทำงาน มากกว่า 15 ปี รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 50,000 บาท ตำแหน่งปัจจุบันเป็นผู้จัดการฝ่ายบัญชี ผลวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software กับคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม (FRQ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.564 - 0.828 ผลทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software กับคุณภาพของรายงานทางการเงินของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ และสร้างสมการพยากรณ์คุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม (FRQ) ได้แก่ 1) กระบวนการ

ทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software โดยรวม ด้านความเหมาะสมระหว่างงานและเทคโนโลยี (TF) ด้านคุณภาพของเทคโนโลยี (TQ) ด้านประสิทธิภาพของผู้ใช้งาน (PU) และด้านผลลัพธ์ทางธุรกิจ (PI) มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงินโดยรวม (FRQ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) กระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ด้านคุณภาพของเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความถูกต้อง ด้านความทันเวลา และด้านความสามารถในการเปรียบเทียบ เนื่องจาก RPA ช่วยลดข้อผิดพลาดจากมนุษย์และเพิ่มความแม่นยำของข้อมูล ทำให้สามารถเปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) กระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ด้านประสิทธิภาพของผู้ใช้งาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความทันเวลา และด้านความสามารถในการเปรียบเทียบ เนื่องจาก RPA ช่วยลดระยะเวลาในการประมวลผลและจัดทำรายงาน ทำให้สามารถส่งมอบข้อมูลได้รวดเร็วยิ่งขึ้น 4) กระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยี RPA Software ด้านผลลัพธ์ทางธุรกิจ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความสามารถในการเปรียบเทียบ ทำให้สามารถเปรียบเทียบผลประกอบการทางการเงินระหว่างช่วงเวลา หรือระหว่างหน่วยงานภายในองค์กรได้อย่างแม่นยำ และยังช่วยลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล และเพิ่มความสม่ำเสมอของรายงาน ทำให้สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรขยายการศึกษาผลกระทบของ RPA ไปยังปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานบัญชี เช่น ความพึงพอใจของนักบัญชี และผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม รวมถึงการวิเคราะห์ผลกระทบที่ RPA อาจมีต่อโครงสร้างองค์กร เป็นต้น 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบ RPA กับเทคโนโลยีอื่น ๆ เช่น AI หรือ Blockchain ในกระบวนการบัญชีจะช่วยให้เราเห็นถึงข้อดีข้อเสียของแต่ละเทคโนโลยี และช่วยประเมินประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ควรขยายการวิจัยไปยังอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น ภาคการเงิน การธนาคาร หรือธุรกิจบริการ เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบของการใช้ RPA ในบริบทที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2567). นิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย: นิคมฯ และโรงงาน. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://www.ieat.go.th/th/estates>
- บริษัท อินเทลลิจิสต์ จำกัด (มหาชน). (2567). RPA เปลี่ยนการทำงานซ้ำให้เป็นอัตโนมัติ สู่ความสำเร็จในยุคดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://intelligist.co.th/blog/f0fe0d6e-af80-49ec-a55a-abf517ad0a8f>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บุญศรี.
- ศิริประภา คักติวงศ์ และสมบุรณ์ สารพัด. (2565). กระบวนการทำงานอัตโนมัติโดยอาศัยซอฟต์แวร์หุ่นยนต์ (RPA) มาปฏิบัติงาน กรณีศึกษาโรงงานประกอบยานยนต์แห่งหนึ่ง. วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 14(2), 1-22.
- อัยย์ญาดา โรจวิสิฐภัทร์ และอรพรรณ คงมาลัย. (2566). การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับกระบวนการทำงานหุ่นยนต์อัตโนมัติ (Robotic Process Automation: RPA) ในงานบัญชีและการเงิน. วารสารการบัญชีและการจัดการ, 19(3), 159-174.
- Aaker, D. A. et al. (2001). Marketing Research. (7th ed.). New York: John Wiley and Sons.
- Aguirre, S. & Rodriguez, A. (2017). Automation impact on business processes and the role of RPA in digital transformation. Proceedings of the IEEE International Conference on Business Process Management, 1(1), 1-7.

- Cheng, C. et al. (2021). Enhancing financial reporting quality through automation: The impact of RPA on accounting practices. *Journal of Accounting and Finance*, 26(3), 45-62.
- Deloitte Touche Tohmatsu Limited (DTTL). (2021). The Future of Financial Automation: How RPA is Transforming Accounting and Reporting. Deloitte Insights. Retrieved November 16, 2024, from <https://www2.deloitte.com/th/en/misc/search.html?q=The%20Future%20of%20Finance:%20How%20RPA%20is%20Transforming%20Financial%20Reporting>
- Fernandez, D. & Aman, A. (2018). Impacts of Robotic Process Automation on Global Accounting Services. *Asian Journal of Accounting and Governance*, 9(2018), 123-132.
- Goodhue, D. L. & Thompson, R. L. (1995). Task-technology fit and individual performance. *MIS Quarterly*, 19(2), 213-236.
- Hair, J. F. et al. (2010). *Multivariate data analysis*. (7th ed.). New Jersey: Pearson Education, Inc.
- International Accounting Standards Board (IASB). (2018). Conceptual framework for financial reporting. International Accounting Standards Board. Retrieved November 15, 2024, from https://www.ifrs.org/projects/completed-projects/2018/conceptual-framework/?utm_source=chatgpt.com
- Kokina, J. & Blanchette, S. (2019). Early evidence of RPA implementation in accounting and auditing. *Journal of Emerging Technologies in Accounting*, 16(1), 91-100.
- Moffitt, K. C. et al. (2018). Robotic Process Automation for Auditing. *Journal of Emerging Technologies in Accounting*, 15(1), 1-10.
- Syed, R. et al. (2020). Robotic Process Automation: A Case Study on Improving Efficiency in Financial Reporting. *Journal of Business Process Management*, 26(3), 455-472.
- Van der Aalst, W. M. P. et al. (2018). Robotic Process Automation: Impact on Business and Research. *Business & Information Systems Engineering*, 60(4), 269-278.
- Willcocks, L. et al. (2017). Robotic Process Automation: The Next Transformation Lever for Shared Services. *Journal of Information Technology*, 32(3), 221-234.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. (7th ed.). New York: Harper & Row.

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม
ของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2*

A STUDY ON RELATIONSHIP BETWEEN INNOVATIVE LEADERSHIP OF
SCHOOL ADMINISTRATORS AND TEACHERS' INNOVATIVE THINKING SKILLS UNDER
PHITSANULOK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

เบญจวรรณ ลิขิตรัตน์เจริญ*, นิรดา เวชญาณลักษณ์

Benjawan Likitratjaroen*, Nirada Wechayaluck

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก ประเทศไทย

Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, Thailand

*Corresponding author E-mail: benjawan.l@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครจซี่และมอร์แกน นำมาเทียบสัดส่วนตามอำเภอและกำหนดผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 97 คน และครู จำนวน 97 คน รวม 197 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.49$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การบริหารความเสี่ยง ($\bar{X} = 4.33$) 2) ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะการคิดเชื่อมโยง ($\bar{X} = 4.46$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะการสังเกต ($\bar{X} = 4.32$) 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r = .685$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูงกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมด้านทักษะการเชื่อมโยง ($r = .772$) และภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ กับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมด้านทักษะการสังเกต ($r = .375$)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) Study the innovative leadership of educational administrators 2) Study the innovative thinking skills of teachers 3) Study the relationship between the innovative

leadership of educational administrators and the innovative thinking skills of teachers under the Office of the Primary Educational Service Area 2, Phitsanulok. This is a descriptive research, with the sample size determined from the Krejci and Morgan table, compared in proportion by district, and the data providers were 97 School administrators and 97 Teachers, totaling 197 People, using a simple random sampling method, using a questionnaire as the research tool, and analyzing the data using statistics, mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient. The research results found that 1) The innovative leadership of educational administrators was overall at a high level ($\bar{X} = 4.40$). The aspect with the highest mean was creating an innovative organizational climate ($\bar{X} = 4.49$), and the aspect with the lowest mean was risk management ($\bar{X} = 4.33$). 2) Overall, the innovative thinking skills of teachers were at a high level ($\bar{X} = 4.40$). The aspect with the highest mean was the aspect with the lowest mean was the aspect of connection skills ($\bar{X} = 4.46$) and the aspect with the lowest mean was the aspect of observation skills ($\bar{X} = 4.32$). 3) The relationship between the innovative leadership of school administrators and the innovative thinking skills of teachers, overall, had a positive relationship at a fairly high level ($r = .685$) with a statistical significance level of .05. Innovative leadership had a fairly high relationship with the innovative thinking skills in connection skills ($r = .772$) and innovative leadership had a fairly low relationship with the innovative thinking skills in observation skills ($r = .375$).

Keywords: Innovative Leadership, Innovative Thinking Skills, School Administrators

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เทคโนโลยีได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและก้าวกระโดด ไม่ว่าจะเป็นองค์กร ขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ ต่างเผชิญกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีทั้งสิ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นอย่างมาก การบริหารองค์กรในปัจจุบันไม่อาจที่จะใช้วิธีการแบบดั้งเดิมอย่างที่เคยใช้มาในอดีตได้ ดังนั้น องค์กรต้องปรับตัวตลอดเวลา องค์กรที่อยู่ในสภาพแวดล้อมปัจจุบันต้องพบกับการแข่งขันสูงมากกว่าในอดีตจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วต่อเนื่อง ดังนั้น นวัตกรรมเทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งจำเป็นของการบริหารองค์กรในยุคปัจจุบันอย่างยิ่ง (พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต, 2565) รัฐบาลมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยหรือเกิดเป็นโมเดลแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลไทย คือ ประเทศไทย 4.0 หรือ Thailand 4.0 เป็นการนำพาประเทศโดยนโยบายเศรษฐกิจที่ดำเนินการต่าง ๆ ด้วยนวัตกรรม (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562) ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม เนื่องจากภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มีความสำคัญกับการบริหารงานของบุคลากร คือ ช่วยกันกระตุ้นให้ครูและบุคลากร เกิดเป็นความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน มีจุดเน้นหรือวางเป้าหมายร่วมกันในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่ม และเกิดความไว้วางใจระหว่างกันในเวลาทำงาน สามารถเป็นแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรในการปฏิบัติงาน ให้บรรลุผลตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาได้ (กุลชลี จงเจริญ, 2562) การศึกษาในประเทศไทยได้เห็นความสำคัญของการคิดเชิงนวัตกรรม จึงได้ส่งเสริมให้เป็นเชิงนโยบายในด้านการศึกษา แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริม สนับสนุน ให้คนทุกช่วงวัย มีทักษะความรู้ ความสามารถและการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยได้ชี้แนะแนวทางการพัฒนาว่า ควรพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมการเรียนรู้ที่พัฒนาการการคิดของผู้เรียน มุ่งเน้นให้เกิดเป็นนวัตกรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในวงการศึกษายังมีบุคลากรที่ขาดทักษะการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ กระบวนการคิดที่สร้างสรรค์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต่าง ๆ จะต้องพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้ที่สนับสนุนให้สร้างพัฒนาหรือนำนวัตกรรมมาใช้ในการศึกษา ก็คือ ผู้นำ หรือผู้บริหารในสถานศึกษา ที่ใช้นวัตกรรมในการนำองค์การอย่างมีประสิทธิภาพหรือเรียกว่า “ผู้นำเชิงนวัตกรรม” โดยจะต้องมีทักษะการคิดที่มีความแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์การ ที่เรียกว่า “ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม” เป็นกระบวนการคิดระดับพื้นฐาน ในการทำให้เกิดนวัตกรรมในองค์การ เนื่องจากในการบริหารการศึกษานั้น ต้องอาศัยความร่วมมือให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการความรู้ นั่นคือ จะทำให้สถานศึกษากลายเป็น “องค์กรแห่งนวัตกรรม” นั่นคือ คุณภาพผู้เรียน นับได้ว่าเป็นนวัตกรรมที่เกิดจากการบริหารเชิงนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562)

ปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ยังมีผู้บริหารสถานศึกษาที่ยังขาดทักษะการส่งเสริมหรือสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมในโรงเรียน ยังขาดการมองเห็นโอกาสหรือวิสัยทัศน์ในการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม หรือไม่สามารถกระตุ้นให้ครูและบุคลากรกล้าคิด กล้าทำสิ่งใหม่ ๆ ได้ ทั้งนี้ ยังมีครูบางส่วนที่ยังบกพร่องในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ยังยึดติดกับวิธีการสอนแบบเดิม ไม่ตอบโจทย์ผู้เรียนในยุคดิจิทัล ไม่มีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองด้านนวัตกรรมการสอน จึงเห็นได้ว่าระบบการศึกษาควรคำนึงถึงทักษะที่เกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาและครู เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมไปถึงการพัฒนาตนเองของผู้บริหารให้มีคุณลักษณะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งจะส่งผลต่อการส่งเสริมทักษะการคิด เชิงนวัตกรรมของครูได้ (นารากัทร แซ่หว้า, 2566) ดังนั้น หากผู้บริหารสถานศึกษาและครูยังขาดทักษะใน การบริหารการศึกษาและทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม ก็อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาบิรบของสถานศึกษานั้น ๆ ได้

จากความสำคัญของนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จึงมีความจำเป็น อย่างยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องพัฒนานวัตกรรมหรือนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษา รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2
2. เพื่อศึกษาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำนวนสถานศึกษา 122 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำนวนสถานศึกษา 97 แห่ง ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการเทียบสัดส่วน ตามอำเภอ และกำหนดผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 97 คน และครู จำนวน 97 คน รวมทั้งสิ้น 194 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบเครื่องมือ

1. เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) โดยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู

2. ผู้วิจัยศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำร่างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ นิยามศัพท์และขอบเขตการวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องครบถ้วน

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruence: IOC) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้น นำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) พบว่าแบบสอบถามตอนที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.962 และตอนที่ 2 ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.900 จากนั้น นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ ตามความมุ่งหมายและสมมติฐานการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการส่งและเก็บรวบรวมข้อมูลทางระบบรับ-ส่งหนังสือออนไลน์ พร้อมแนบ QR Code Google forms สำหรับตอบแบบสอบถาม จำนวน 97 แห่ง รวม 194 ฉบับ สามารถเก็บแบบสอบถาม จากผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 97 แห่ง รวม 194 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและทำการลงรหัสสถานศึกษา จำนวน 97 แห่ง โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมฯ โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมฯ อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมฯ อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมฯ อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมฯ อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมฯ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมฯ โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมฯ อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมฯ อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมฯ อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมฯ อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมฯ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู โดยใช้ข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษาและครูของสถานศึกษา 97 แห่ง มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r_{xy})

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r_{xy})

ผลการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 มีผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

ข้อ	ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		ระดับ	ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม	4.37	.47	มาก	4
2	การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม	4.33	.50	มาก	5
3	ความคิดสร้างสรรค์	4.47	.39	มาก	2
4	การสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม	4.49	.49	มาก	1
5	การบริหารความเสี่ยง	4.33	.55	มาก	6
6	การใช้เทคโนโลยีจัดการองค์ความรู้	4.39	.54	มาก	3
ค่าเฉลี่ยรวม		4.40	.44	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = .44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = .49) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การบริหารความเสี่ยง ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .55)

2. ผลการศึกษาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 มีผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

ข้อ	ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู	ระดับความคิดเห็น		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านทักษะการสังเกต	4.32	.43	มาก	3
2	ด้านทักษะการเชื่อมโยง	4.46	.43	มาก	1
3	ด้านทักษะการมีความรู้ทางเทคนิค	4.42	.45	มาก	2
ค่าเฉลี่ยรวม		4.40	.38	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = .38) เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะการเชื่อมโยง ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = .43) และ ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะการสังเกต ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = .43)

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะ การคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 มีผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ในภาพรวม (n = 194)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา	ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู			
	1. ด้านทักษะ การสังเกต	2. ด้านทักษะ การเชื่อมโยง	3. ด้านทักษะการมี ความรู้ทางเทคนิค	ทักษะการคิด เชิงนวัตกรรมของครู โดยภาพรวม
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม	.370**	.746**	.676**	.690**
2. ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม	.273**	.654**	.520**	.556**
3. ด้านความคิดสร้างสรรค์	.339**	.770**	.583**	.650**
4. ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม	.296**	.661**	.503**	.561**
5. ด้านการบริหารความเสี่ยง	.445**	.624**	.598**	.641**
6. ด้านการใช้เทคโนโลยีจัดการองค์ความรู้	.281**	.706**	.526**	.581**
ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม	.375**	.772**	.634**	.685**

** p < 0.01 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r = .685$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความความสัมพันธ์ทางบวกกับด้านทักษะการสังเกต อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ($r = .375$) ด้านทักษะการเชื่อมโยง และด้านทักษะการมีความรู้ ทางเทคนิค อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r = .772$, .634) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู และความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 มีผลการอภิปราย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อันเนื่องมาจากความสามารถของผู้บริหารในการใช้แนวคิดและวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการและพัฒนา เพื่อให้เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมและเทคโนโลยี และสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสร้างความสำเร็จให้กับนักเรียน โดยมีการบริหารจัดการและการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ ปิยโชติ รัตหลง ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ปิยโชติ รัตหลง, 2565) เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาใช้ความสามารถในการสร้างสภาพแวดล้อมหรือวัฒนธรรมในองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนาและส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การสร้างบรรยากาศนั้นนอกจากจะเกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีหรือวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ยังคงเกี่ยวข้องกับการสร้างพื้นที่ที่บุคลากรในองค์กรรู้สึกมีอิสระในการทดลองสิ่งใหม่ ๆ และสามารถนำเสนอไอเดียใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Hender, J. กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศการสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นการปรับสภาพแวดล้อมทางความคิด เปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรกล้าคิด กล้าทำ กล้านำเสนอสิ่งที่แปลกใหม่ สิ่งที่ทำทลายออกมาในรูปแบบนวัตกรรม และกระตุ้นสร้างแรงจูงใจ สนับสนุนให้สร้างสรรค์นวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพและทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ในปัจจุบัน (Hender, J., 2003)

2. ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญถึงความสำคัญของกระบวนการปฏิบัติงาน ที่ต้องใช้ทั้งทรัพยากรและการสนับสนุนในหลายมิติ ตั้งแต่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้าง การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อ การคิดสร้างสรรค์ การจัดให้มีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะใหม่ ๆ พัฒนาความสามารถของครูอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นไปจนถึงการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ Hoidn, S. & Karkkaunen, K. กล่าวว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมเป็นความสามารถในการคาดการณ์ถึงความต้องการและหาวิธีการในการแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยมุ่งหาวิธีที่ดีกว่าและสำรวจความเป็นไปได้ต่าง ๆ (Hoidn, S. & Karkkaunen, K., 2014) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Vila, L. ได้ศึกษาการศึกษาระดับอุดมศึกษาและการพัฒนาความสามารถด้านนวัตกรรมในสถานที่ทำงาน การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสำรวจเชิงปริมาณเกี่ยวกับอิทธิพลของการเรียนในระดับอุดมศึกษากับพัฒนาความสามารถที่จำเป็นในการสร้างสรรค์ สิ่งใหม่ ๆ ในที่ทำงาน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การเรียนในระดับอุดมศึกษาจำเป็นต่อการทำงาน และวิธี การเรียนการสอนที่เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพที่สุด คือ การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ เชิงนวัตกรรมในการทำงานมากที่สุด (Vila, L., 2012) เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู ด้านทักษะการคิดเชื่อมโยง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูร่วมมือและช่วยเหลือกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนำแนวความคิดมาประยุกต์ใช้กับงานของตนเอง การร่วมกันวางแผนและแบ่งหน้าที่ตามความถนัด เพื่อให้งานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ สามารถเชื่อมโยงระหว่างคำถามปัญหาหรือความคิดจากสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกัน และยังสามารถในการเชื่อมโยงความรู้จากหลาย ๆ แหล่งที่มีความแตกต่างกันของศาสตร์วิชา พร้อมนำมาประยุกต์ให้เกิดความรู้ใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับของกานนิต ไบภักดี ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การเชื่อมโยงเพื่อสร้างความรู้ใหม่เป็นการเชื่อมโยงความรู้จากหลายแหล่งที่มีความแตกต่างกันของศาสตร์วิชาพร้อมนำมาประยุกต์ให้เกิดความรู้ใหม่ (กานนิต ไบภักดี, 2563)

3. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนและส่งเสริมการคิดเชิงนวัตกรรมให้กับครูจะช่วยกระตุ้น ให้ครูมีความคิดสร้างสรรค์ และมีแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและทันสมัยยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ครูมีทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมจะช่วยสนับสนุน ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารในการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่การเติบโตและความสำเร็จทางการศึกษาในระยะยาวได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ma, Y. ได้ศึกษาเกี่ยวกับการคิดเชิงนวัตกรรมกับนักศึกษาสาขากราฟฟิคดีไซน์ พบว่า การคิดเชิงนวัตกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเกิดนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังให้ข้อเสนอแนะไว้อีกว่า ในการพัฒนานวัตกรรมนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมให้เกิดขึ้นเสียก่อน (Ma, Y., 2014) และสอดคล้องกับงานวิจัยของนเรศ ลำเลิศวัฒนา และฉลอง ชาตुरुประชีวิน ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางบวก ระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (นเรศ ลำเลิศวัฒนา และฉลอง ชาตुरुประชีวิน, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาผลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะ การคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ผู้วิจัยได้สรุปผลและนำมาเขียนในรูปแบบโมเดลที่สะท้อนองค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู

จากภาพแสดงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู ในรูปแบบของ “CI-MIO” ซึ่งได้มาจากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีรายละเอียด ได้ดังนี้

1. Creativity (C) การสร้างสรรค์งานเพื่อพัฒนานวัตกรรมการศึกษา โดยการเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีในสถานศึกษา
2. Integration (I) การบูรณาการจัดการเรียนรู้ที่ใช้แนวคิดและวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการ
3. Motivation (M) การกระตุ้นโน้มน้าวใจให้ร่วมกันพัฒนานวัตกรรม โดยมีการสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นในหลายมิติ
4. Innovation (I) การนำนวัตกรรมไปใช้จัดการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง
5. Opportunity (O) การเปิดโอกาสทางความคิด รับฟังและส่งเสริมการพัฒนาความสามารถ อย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัยยิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุป ได้ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การบริหารความเสี่ยง 2) ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะการคิดเชื่อมโยง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะการสังเกต 3) จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับ ค่อนข้างสูง ซึ่งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู ด้านทักษะการสังเกต อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ด้านทักษะการเชื่อมโยง และด้านทักษะการมีความรู้ทางเทคนิค อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังนี้ 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมองเห็นความเสี่ยงในหลากหลายมิติที่จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวและเติบโตในสภาพแวดล้อมที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตลอดจนสร้างความมั่นคงและพัฒนาองค์กรไปในทางที่ดีขึ้นได้ 2) ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาความสามารถในการสังเกตและประเมินสถานการณ์อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์ ซึ่งจะส่งผลให้ครูสามารถพัฒนากลยุทธ์การสอนและสร้างโอกาสในการพัฒนา องค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับการเรียนการสอนในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 3) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีองค์ความรู้เรื่องนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาตนเองเพื่อที่จะส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูได้ ทั้งในการเชื่อมโยงบูรณาการแนวคิดให้เกิดนวัตกรรมการศึกษาและมีทักษะการค้นคว้าพัฒนาสร้างนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป มีดังนี้ 1) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารความเสี่ยง 2) ควรศึกษาแนวทางพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู ด้านทักษะการสังเกต 3) ควรศึกษาการบริหารความเสี่ยงในการพัฒนานวัตกรรมในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษาให้มีแนวคิดรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในรูปแบบใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กามนิต ไบภักดี. (2563). แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กุลชลี จงเจริญ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นเรศ ลำเลิศวัฒนา และฉลอง ชาตรุประชีวิน. (2566). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่. วารสารศึกษาศาสตร์, 10(1), 53-61.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปิยโชติ รอดหลง. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต. (2565). นวัตกรรมจัดการภาครัฐ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ทริปเฟล กรุ๊ป จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Hender, J. (2003). Innovation leadership : Role and key imperatives. United kingdom: Grist Ltd.
- Hoidn, S. & Karkkaunen, K. (2014). Promoting skill for innovation in higher education: A literature review on the effectiveness of problem-based learning and ofteaching behaviors. Paris: OECD Publishing.
- Ma, Y. (2014). Innovative Thinking Plays Important Role in Graphic Design. International Conference on Education, Management and Computing Technology, 115(2), 111-114.
- Vila, L. (2012). Higher Education and the Development of Competencies for Innovation in the Workplace. Management Decision, 50(9), 1634-1648.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำท้องถิ่นต่อการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของที่ได้รับรางวัลการบริหาร
จัดการที่ดี ประเภทโดดเด่น อันดับที่ 1 ในประเทศไทย*

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF LOCAL ADMINISTRATORS AND ITS IMPACT
ON THE ADMINISTRATION OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANISATIONS
IN THE 21ST CENTURY : A CASE STUDY OF AWARD-WINNING LOCAL
ADMINISTRATIVE ORGANISATIONS WITH OUTSTANDING MANAGEMENT
PRACTICES, RANKED FIRST IN THAILAND

นิรันดร์ สมัตตะ*, วิษณุ สุมิตสวรรค์

Neeranuch Samattha*, Vissanu Zumitzavan

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย

College of Local Administration, Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand

*Corresponding author E-mail: neeranuch.sam@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบภาวะผู้นำที่ทำให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่เป็นพลวัต เป็นผลจากเทคโนโลยี สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมมีความเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน ผู้นำท้องถิ่นจำเป็นต้องมีความสามารถในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยที่เป็นผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประเภทโดดเด่น อันดับที่ 1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 จำนวน 10 คน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเป็นเครื่องมือในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำได้ประยุกต์ใช้รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ รูปแบบการสร้างแรงบันดาลใจ รูปแบบการกระตุ้นทางปัญญา และรูปแบบการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และเห็นว่า การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถสร้างอิทธิพลเชิงบวกต่อผู้ตาม การสร้างภาพฝันและแสดงวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนทำให้ผู้ตามมีแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและส่งเสริมการระดมความคิด เพื่อหาทางแก้ไขปัญหที่สร้างสรรค์ ช่วยกระตุ้นทางปัญญา และการให้ความสำคัญ เห็นอกเห็นใจ ตลอดจนให้โอกาสผู้ตามได้พัฒนาศักยภาพส่วนบุคคล ช่วยกระตุ้นให้ผู้ตามพัฒนาตนเองและองค์กร ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคพลวัตของศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้นำท้องถิ่น, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This research explores leadership model empowering the local administrators to manage Local Administrative Organisations (LAOs) both effectively and efficiently, with the purposes of encouraging community development in the 21st century which is an era of dynamic affected by technology. Economic, social and cultural conditions are changing rapidly. This qualitative research has been conducted by selecting 10 local administrators as a key informant from LAOs in Thailand which had been awarded the "Local Administrative Organisations with Outstanding Management Practices" ranked first during the fiscal years of 2019 to 2023 through purposive sampling method. The research tool was an in-depth interview, and the data was analysed utilising content analysis and descriptive writing. The research findings illustrate that these leaders applied all four dimensions of transformational leadership; Idealised Influence, Inspirational Motivation, Intellectual Stimulation and Individualised Consideration. They found that serving as exemplary figures creates a positive influence on their followers. In addition, they inspired their subordinates to perform at an elevated level by articulating clear visions and aspirations. They actively nurture an environment where subordinates are encouraged to express their viewpoints, promoting collective brainstorming and creativity to generate innovative solutions, thus stimulating intellectual growth. Moreover, they demonstrated a deep understanding and empathy towards their followers, providing opportunities for individuals to develop their potential. This not only motivated the subordinates to enhance themselves but also improved the overall performance of the organisation. The findings of this study indicate that transformational leadership plays a vital role in the administration of local administrative organisations in the dynamic context of the 21st century.

Keywords: Transformational Leadership, Local Administrator, Local Administrative Organisations (LAOs), The 21st century

บทนำ

วิวัฒนาการของการดำรงชีวิตของมนุษย์ในช่วงแรกเริ่มจากการพึ่งพาธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อเทคโนโลยีพัฒนาไป มนุษย์จึงมีการสร้างเครื่องมือทุ่นแรงเพื่อความสะดวกสบายและความปลอดภัยมากขึ้น โดยเริ่มจากด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และสุดท้ายเป็นการสื่อสาร (ปัญญทัต กาญจนะวิสิต, 2560) ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วในทุกภาคส่วนของสังคม ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมือง และการสื่อสาร (สุทธิวรรณ ตันติรจนางค์, 2560); (Zumitzavan, V., 2020) ในยุคปัจจุบันนี้ธุรกิจเปลี่ยนไปสู่การดำเนินการบนโลกออนไลน์ มีการลดการใช้แรงงานมนุษย์และหันมาใช้เทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และหุ่นยนต์ (Robotics) ที่สามารถทำงานซ้ำ ๆ ได้อย่างแม่นยำต่อเนื่อง ใช้พลังงานต่ำ หรือทำงานที่มีความเสี่ยงสูงมากกว่ามนุษย์ ซึ่งนอกจากจะทำให้ลดอุบัติเหตุที่เกิดจากการทำงานส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง และสามารถแข่งขันในตลาดได้มากขึ้น หากองค์กรใดไม่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วก็มีโอกาสสูงที่จะล้มเหลว เช่น กรณีของ Blockbuster ที่พ่ายแพ้ให้กับ Netflix และ Kodak ที่ล่าช้าในการเปลี่ยนผ่านสู่กล้องดิจิทัล (สุภาพร พิมล และวิชญ์สุมิตสวรรค์, 2564) อีกทั้งความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีทำให้โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนไป ผู้คนสามารถเดินทางและสื่อสารได้ทั่วโลก สร้างปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดสังคมที่มีความหลากหลายทั้งทางด้านชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม (Kamnuansilpa, P. et al., 2023)

สังคมผู้สูงอายุเป็นอีกหนึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในประเทศที่มีการพัฒนาซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาทางการแพทย์และการศึกษา ทำให้ผู้คนมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้น (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติและองค์การเฮล์เพจ อินเตอร์เนชันแนล, 2563); (กนกดา แก้วดินแท่น และวิษณุ สมิตสุวรรณ, 2564) เมื่อผู้สูงอายุเพิ่มจำนวนมากขึ้นก็นำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ เช่น รายได้ต่อหัวของประชากรลดลง ใช้งบประมาณรัฐบาลในด้านสาธารณสุขมากขึ้น และประชากรวัยแรงงานลดลง แต่ก็เป็นโอกาสสำหรับการก่อตั้งธุรกิจที่เกี่ยวกับสินค้าและบริการเพื่อสุขภาพและผู้สูงอายุด้วย (เกษรา โพธิ์เย็น, 2562) ปัญหาโควิด-19 ที่ระบาดไปทั่วโลกผ่านการเดินทางติดต่อข้ามประเทศ เป็นผลการพัฒนาของเทคโนโลยีด้านการคมนาคมศตวรรษที่ 21 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564)

การเมืองในศตวรรษที่ 21 เน้นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมทางการเมือง มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาที่ตรงจุดและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร (พระพลกร สมงคล และคณะ, 2561) โลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงมีผลกระทบต่อชีวิตของทุกคน รวมไปถึงถึงชุมชนท้องถิ่นด้วย การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนี้จำเป็นต้องมีการปรับวิธีคิดและวิธีการดำเนินให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ เพื่อให้สามารถพัฒนาและเติบโตได้อย่างยั่งยืนในยุคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้เพื่อสร้างแนวทางใหม่ในการทำงานในระดับท้องถิ่นต่อไป ซึ่งต้องการการจัดการจากผู้นำท้องถิ่นที่เข้าใจบริบทชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการแก้ปัญหา การใช้สมุนไพรรักษาในท้องถิ่น เช่น พืชหายากในการบรรเทาความรุนแรงของโรคโควิด-19 เป็นต้น เราจะเห็นได้ว่าผู้นำที่ประสบความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ Reed Hastings จาก Netflix ที่ใช้ทั้งภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงและแบบแลกเปลี่ยนในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ (McAndrew, N., 2021) และ Martin Luther King Jr. ที่ใช้ภาวะผู้นำในการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตามมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อประโยชน์ของสังคม (Northouse, P., 2019)

สรุปได้ว่า ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว โดยมีเทคโนโลยีเป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ส่งผลกระทบให้สังคมท้องถิ่นมีความหลากหลายและเป็นพลวัตมากขึ้น ผู้นำท้องถิ่นในยุคนี้ต้องมีความสามารถในการจัดการความเปลี่ยนแปลงและใช้เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น ผู้นำที่ประสบความสำเร็จในยุคนี้ต้องมีความสามารถในการปรับตัว ใช้เทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อประโยชน์ขององค์กรและสังคม ด้วยสถานการณ์ที่เต็มไปด้วยความท้าทายและความซับซ้อนของยุคนี้ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรมักสะท้อนถึงความสามารถของผู้นำ ดังนั้น ผู้นำจำเป็นต้องเข้าใจความท้าทายที่เกิดขึ้นในยุคนี้ เพื่อให้มองเห็นภาพรวมของปัญหา และเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์เหล่านั้น ด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพและให้ผลลัพธ์ที่ชัดเจน อีกทั้งยังต้องเรียนรู้ความเชื่อมโยงระหว่างโลกาภิวัตน์ (Globalisation) และท้องถิ่น (Localisation) หรือกล่าวอีกในหนึ่ง คือ มีความรู้ทั้งในเรื่องท้องถิ่นและโลกภายนอกเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดการปัญหาท้องถิ่นของตน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ที่ช่วยให้ผู้นำสร้างความน่าเชื่อถือ กระตุ้น และผลักดันผู้ตามด้วยกระบวนการการสื่อสารให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก รวมไปถึงลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของยุคที่เป็นพลวัตนี้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วนั้น (Anderson, K., 2022) ทำให้เห็นแนวทางการศึกษาเปรียบเทียบกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้นำในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในบริบทต่าง ๆ มากมาย ดังที่ กชกร เนียมท่าเสา และสมชาย เทพแสง ได้กล่าวไว้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ช่วยให้ผู้นำขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงองค์กรในศตวรรษที่ 21 ไปในทิศทางที่ดีขึ้น กล่าวคือ การแสดงออกและมีอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาของผู้นำ ซึ่งคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์, การสร้างวิสัยทัศน์และกำหนดเป้าหมาย, การสร้างความสัมพันธ์บุคลากร, การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม (กชกร เนียมท่าเสา และสมชาย เทพแสง, 2566) อย่างไรก็ตาม การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ต้องเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ในบริบทของของผู้นำท้องถิ่นยังมีน้อยมาก ประกอบกับผลการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment: LPA) ประจำปี พ.ศ. 2562 - 2564 ในภาพรวมพบว่ามีการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลคะแนนผ่านเกณฑ์ (เฉลี่ยรวม

5 ด้าน ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70) คิดเป็นร้อยละ 98.90, 96.07 และ 86.70 ตามลำดับ ซึ่งมีอัตราการลดลงอย่างต่อเนื่อง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563) ผู้วิจัยจึงได้เห็นความสำคัญของการศึกษารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อสร้างผลกระทบในแง่บวกต่อการพัฒนาท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบภาวะผู้นำที่มีส่วนทำให้ผู้นำท้องถิ่น สามารถบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยกับมนุษย์ มีกระบวนการขออนุญาตจากผู้ให้ข้อมูล (Informed Consent) โดยผู้วิจัยได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ลักษณะของการสัมภาษณ์ ระยะเวลาโดยประมาณ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย รวมถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ผู้ให้ข้อมูลได้รับการชี้แจงจากผู้วิจัยว่ามีสิทธิที่จะไม่ตอบคำถามบางข้อ หรือจะขอยุติการให้ข้อมูลเมื่อใดก็ได้โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล และข้อมูลทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้รับจะถูกเก็บเป็นความลับ โดยจะไม่นำชื่อหรือข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนมาเปิดเผยในรายงานการวิจัย ข้อมูลที่บันทึกเสียงจะใช้เพียงเพื่อการถอดเท่านั้น และจะถูกลบหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วเสร็จ เมื่อผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบรายละเอียดทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยได้ขอความยินยอมโดยสมัครใจ โดยไม่มีการบังคับ

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่วิจัย คือ พื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารท้องถิ่นในประเทศไทย ประชากร คือ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย จำนวน 7,850 คน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563) กลุ่มตัวอย่าง คือ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย จำนวน 10 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling Techniques) มีเกณฑ์ปริมาณเบื้องต้นก่อนคัดเลือกแบบเจาะจง คือ กำหนดช่วงอายุ เช่น 45 - 75 ปี เพื่อให้แน่ใจว่ามีวุฒิภาวะและประสบการณ์ในการเป็นผู้นำ เคยดำรงตำแหน่งผู้นำท้องถิ่นระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง อย่างน้อย 2 ปี เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์มีประสบการณ์ต่อเนื่องและสะท้อนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป เพื่อความเข้าใจในกระบวนการบริหาร ทั้งนี้ คัดเลือกจากผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประเภทโดดเด่น อันดับที่ 1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 ซึ่งมอบโดยคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อจะได้รับรางวัลดังกล่าว มีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม (Innovation) ในสัดส่วนที่มาก เป็นการสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างสรรค์ หรือต่อยอดแนวคิดและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ จากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อนำไปแก้ไขหรือป้องกันปัญหาให้เกิดประโยชน์แบบใหม่หรือดีมากยิ่งขึ้นกว่าที่เคยเป็นมา สอดคล้องกับสถานการณ์ในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นพลวัตและขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีสร้างผลกระทบเป็นวงกว้างรวมถึงชุมชนท้องถิ่น การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องพึ่งพาเทคโนโลยีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากผลการการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ จึงนำมาซึ่งการศึกษารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ในครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 1 ชนิด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสัมภาษณ์

เป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการสนทนาอย่างมีเป้าหมายระหว่างสองฝ่าย ได้แก่ ผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูล ข้อมูลที่ได้รับมาจากความรู้และประสบการณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก เป็นกระบวนการที่ผู้สัมภาษณ์ซักถามข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมุ่งเน้นการค้นหาข้อมูลที่ละเอียดและถี่ถ้วน นอกจากนี้

การขอให้ผู้สัมภาษณ์อธิบายความหมายแล้ว ยังต้องสอบถามถึงเหตุผลหรือเบื้องหลังของข้อมูลนั้น ๆ ด้วย เพื่อให้เข้าใจความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม และความเชื่อของผู้ให้สัมภาษณ์ จะทำให้เห็นถึงแรงจูงใจที่แท้จริงที่ผลักดันให้บุคคลเลือกคิดหรือกระทำในลักษณะนั้น (Arksey, H. & Knight, P., 1999) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกยังช่วยให้ผู้วิจัยได้เข้าถึง “ความรู้ฝังลึก” (Tacit Knowledge) ซึ่งรวมถึงประสบการณ์ มุมมอง เจตคติ ความเชื่อ ความต้องการ และความคิดเห็นเชิงอุดมคติของผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลนี้มักเป็นผลมาจากประสบการณ์ตรงของบุคคลที่ถูกสัมภาษณ์ ทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจและวิเคราะห์ได้อย่างลึกซึ้ง (สุภัททา ปิณฑะแพทย์, 2564) มีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจนของภาษา ความครอบคลุมของโครงสร้าง และความสอดคล้องตามจุดมุ่งหมาย โดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เมื่อได้รับข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขเป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงให้ที่ปรึกษางานวิจัยทำการตรวจสอบอีกครั้ง ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป (สุภาพร พิมล และวิชณสุमितสวรรณ, 2564) ระหว่างการสัมภาษณ์มีการเพิ่มเติมคำอธิบายในส่วนของคำถามโดยได้รับคำแนะนำจากผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจง่ายมากขึ้น เช่น ผู้ให้ข้อมูลแนะนำให้ยกตัวอย่างลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 แบบว่าเป็นอย่างไร เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักได้เห็นภาพมากขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสังเกตน้ำเสียง ลักษณะการพูด ความคล่องแคล่ว และความมั่นใจของผู้ให้ข้อมูล เพื่อนำมาประกอบกับข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลหลักให้มาว่ามีความน่าเชื่อถือมากเพียงใด เพื่อประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Credibility) ผู้วิจัยได้นำเทคนิค การตรวจสอบข้อมูลโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) มาใช้เป็นกลไกสำคัญในการยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยหลังจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการถอดเทปคำสัมภาษณ์อย่างละเอียดกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ เพื่อให้ยืนยันว่าข้อมูลนั้นตรงกับสิ่งที่ตนตั้งใจจะสื่อ และสะท้อนประสบการณ์ของตนได้อย่างถูกต้องและครบถ้วนหากผู้ให้ข้อมูลเสนอข้อแก้ไขหรือเพิ่มเติม ผู้วิจัยจะปรับปรุงข้อมูลตามคำชี้แจงโดยไม่บิดเบือนเนื้อหาเดิม ทั้งนี้ เพื่อให้มั่นใจว่าการตีความข้อมูลอยู่บนพื้นฐานของเจตนารมณ์ที่แท้จริงของผู้ให้ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ผ่านระบบ Video Conference ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2567 ร่วมกับการวิจัยเอกสารทางออนไลน์ ยกตัวอย่างเช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี และระดับคะแนนรวมเฉลี่ยทุกด้านของการประเมินประสิทธิภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment: LPA) เป็นต้น จากนั้นนำข้อมูลเชิงคุณภาพไปวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis Approach) ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการถอดเทปที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมด ปรับลด เพิ่ม หาข้อมูลใหม่ จากนั้นนำมาเรียงตามลำดับเวลาที่เกิดขึ้นก่อนหลัง เข้ารหัสเพื่อสกัดคำสำคัญ จัดกลุ่มข้อมูลเบื้องต้น จนได้ผลหรือข้อสรุปที่มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับข้อมูลตามกรอบแนวคิดที่ใช้ทำการศึกษาค้นคว้า ในขั้นตอนสุดท้ายคือการวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนเปรียบเทียบความแตกต่างและความสอดคล้องหา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่วางไว้ โดยเครื่องมือที่ใช้มีการสร้างกรอบในการวิเคราะห์เนื้อหาจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ (วิชณ สุमितสวรรณ และคณะ, 2564) แล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผู้อำนวยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลการบริหารจัดการที่ดีประเภทโดดเด่น ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 ท่าน ส่วนมากเป็นเพศชาย มีเพศหญิงเพียง 1 คน อายุระหว่าง 54 - 71 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ถึงปริญญาโท รายได้ระหว่าง 28,800 - 75,540 บาท ส่วนมากเป็นผู้เป็นผู้อำนวยการบริหารส่วนตำบลเทศบาลตำบล เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทางประชากรศาสตร์ส่วนตัวและครอบครัว

ที่	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	สถานภาพสมรส	รายได้/เดือน	ประเภทองค์กร	จำนวนบุคลากร
1	ชาย	62	ปริญญาโท	สมรส	75,540	เทศบาลนคร	1,273 คน
2	ชาย	63	ปริญญาโท	สมรส	75,540	เทศบาลตำบล	50 คน
3	ชาย	54	ปริญญาเอก	สมรส	35,600	องค์การบริหารส่วนตำบล	66 คน
4	ชาย	60	ปริญญาโท	โสด	70,000	เทศบาลเมือง	183 คน
5	ชาย	67	ปริญญาโท	สมรส	63,000	องค์การบริหารส่วนตำบล	301 คน
6	ชาย	60	เนติบัณฑิตไทย	สมรส	75,540	องค์การบริหารส่วนจังหวัด	1,138 คน
7	ชาย	59	ปริญญาตรี	สมรส	40,800	เทศบาลตำบล	76 คน
8	ชาย	65	ปริญญาโท	สมรส	40,000	เทศบาลตำบล	59 คน
9	หญิง	63	ปริญญาตรี	สมรส	28,800	องค์การบริหารส่วนตำบล	35 คน
10	ชาย	71	ปริญญาโท	โสด	65,000	เทศบาลนคร	1,967 คน

รูปแบบการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealised Influence: II) ซึ่งก็คือ การเป็นผู้นำที่ประพฤติตัวเป็นแบบอย่าง น่ายกย่องเคารพนับถือ มีวิสัยทัศน์และสามารถถ่ายทอดไปยังผู้ตาม การเป็นผู้นำที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้เกิดความเคารพและศรัทธาจากผู้ตาม ประพฤติตนตามหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล เช่น การควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์วิกฤต และการปฏิบัติต่อผู้ตาม ตลอดจนประชาชนอย่างเสมอภาค การถ่ายทอดอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ไปยังผู้ตามและชุมชนอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและสร้างเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนา การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาองค์กรและชุมชน เพื่อให้การบริหารงานเกิดผลสำเร็จและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน การเป็นผู้นำด้วยการลงมือปฏิบัติเพื่อให้ผู้ตามและประชาชนเห็นแนวทางในการปฏิบัติและเห็นผลลัพธ์เป็นที่ประจักษ์ควรค่าแก่การปฏิบัติตาม ผลลัพธ์ของการนำแนวคิดนี้ไปใช้จะทำให้การพัฒนาท้องถิ่นและองค์กรประสบความสำเร็จ และสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

รูปแบบการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation: IM) ซึ่งก็คือ การกระตุ้นให้ผู้ตามเกิดความกระตือรือร้นและคิดบวก ซึ่งประเด็นสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ บทบาทของผู้นำในการสร้างภาพฝันและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นทิศทางและร่วมกันทำงานอย่างแน่วแน่ การแสดงออกของผู้นำ เช่น ความกระฉับกระเฉง กระตือรือร้น และพร้อมเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมต่าง ๆ จะกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในองค์กร นอกจากนี้การใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรม ในการให้รางวัลตามผลงาน หรือการเตือนอย่างโปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ การกระจายทรัพยากรและรางวัลเพื่อให้ทุกคนได้ประโยชน์ยังช่วยให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของผู้ตามว่าจะได้รับผลตอบแทนอย่างยุติธรรม และสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองและองค์กรให้ดียิ่งขึ้น

รูปแบบการกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation: IS) ซึ่งก็คือ การกระตุ้นผู้ติดตามของตนให้มีความสร้างสรรค์โดยการตั้งคำถามกับสมมติฐาน กำหนดปัญหาใหม่ และแก้ไขสถานการณ์เดิม ๆ ด้วยวิธีใหม่ การกระตุ้นทางปัญญา คือ การกระตุ้นทางปัญญาผ่านการตั้งคำถามที่สร้างสรรค์และให้อิสระทางความคิดเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด การระดมความคิดในทีม โดยผู้นำต้องเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ สร้างสรรค์แนวทางใหม่ ๆ ร่วมกันในการทำงาน ความร่วมมือทั่วทั้งองค์กร ผู้นำควรร่วมมือกับทีมงานในการแก้ปัญหาไม่ควรตัดสินใจเพียงคนเดียว เพื่อเกิดความคิดและป้องกันการเกิดลักษณะการบริหารแบบเผด็จการ การใช้เทคโนโลยีฐานข้อมูลเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน และพัฒนาเพิ่มเติมและนำความรู้นั้นกลับมาพัฒนาองค์กร

รูปแบบการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualised Consideration: IC) คือ การมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้ได้บังคับบัญชาในแบบที่เป็นเฉพาะส่วนบุคคล โดยเปิดโอกาสให้พวกเขาได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพตามความต้องการและความสามารถของแต่ละคน ผู้นำทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลหรือที่ปรึกษาตลอดจนผลักดันให้ผู้ตามประสบความสำเร็จ ทั้งการสนับสนุนการอบรมและการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ผู้นำต้องให้ความสำคัญกับความยุติธรรมในการประเมินผลงาน การเลื่อนขั้นและการให้รางวัลควรพิจารณาจากผลงานจริง ไม่ควรมีความลำเอียง หรือมีระบบเส้นสายเข้ามาเกี่ยวข้อง และที่สำคัญ คือ ผู้นำควรให้ความสำคัญของการสื่อสารความรู้สึก ผู้นำควรจดจำและเอาใจใส่ความรู้สึกส่วนตัวของผู้ได้บังคับบัญชา สร้างความรู้สึกว่าพวกเขาเป็นส่วนสำคัญขององค์กร

การใช้รูปแบบภาวะผู้นำในการแก้ไขวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่เกิดขึ้นระหว่างการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การบริหารงานภายใต้วิกฤตการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในศตวรรษที่ 21 มีประเด็นสำคัญที่ควรคำนึงถึง ได้แก่ การทำงานร่วมกันระหว่างคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่าที่ยึดติดกับระเบียบ และคนรุ่นใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นหลัก ทำให้ต้องมีการเสริมทักษะและความเข้าใจระหว่างกัน การใช้เทคโนโลยีและฐานข้อมูล ผู้นำในยุคปัจจุบันควรรู้จักประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาท้องถิ่นของตน เช่น ระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) การใช้โดรนสำรวจพื้นที่ และแอปพลิเคชัน One Stop Service เพื่อบริการประชาชนให้ทันทั่วถึงและแม่นยำ ป้องกันข้อพิพาท ตลอดจนสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่องค์กร การแก้ไขวิกฤตทางการศึกษาโดยการปรับหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นและสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเด็กและเยาวชนให้ตอบโจทย์กับตลาดแรงงานในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการเชิงรุก คือ การทำงานเชิงป้องกันปัญหา เช่น การจัดการน้ำท่วม และการพัฒนางานบริการสาธารณะให้รวดเร็วโดยการสำรวจปัญหาไว้ก่อน เพื่อให้การบริหารงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตรงจุด การสร้างความร่วมมือทั้งภายในและนอกองค์กร โดยสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากทุกฝ่าย และทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกเพื่อการบูรณาการความรู้และนำมาใช้แก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การตัดสินใจที่ยืดหยุ่นและรวดเร็ว ผู้นำต้องตรวจสอบข้อมูลก่อนตัดสินใจและหาวิธีแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์โดยไม่ปล่อยให้ปัญหายู่นในระยะเวลา การรับฟังและเก็บข้อมูลจากประชาชนในท้องถิ่น เพื่อทำความเข้าใจและตอบสนองความต้องการของชุมชน ซึ่งสิ่งนี้เป็นกุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่โดดเด่นที่ใช้ภาวะผู้นำในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งในองค์กร ผู้นำใช้การกระตุ้นให้บุคลากรตระหนักถึงกฎระเบียบและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการละเมิดใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล รวมถึงการใช้หลักธรรมะในการแก้ไขปัญหา การบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาการจัดหลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาต่อ ผู้นำต้องระดมความร่วมมือจากภาคการศึกษาเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาเมือง เช่น ปัญหาน้ำท่วมและปัญหาฝุ่น PM 2.5 ซึ่งสามารถแก้ไขโดยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยปัญหาด้านการบริหารจัดการและการให้บริการประชาชน โดยมีอุปสรรคในด้านระเบียบราชการที่ซับซ้อน ทำให้การบริหารงานล่าช้า ผู้นำต้องหาวิธีในการทำงานเชิงรุกและลดอุปสรรคในการดำเนินงาน โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น การใช้แอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มดิจิทัลในการให้บริการประชาชนเพื่อลดเวลาในการตอบสนองและแก้ปัญหาต่าง ๆ ปัญหาการบริหารงานบุคคล ได้แก่ ความไม่เสถียรของบุคลากรระดับสูงและการขาดการยอมรับจากผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนไม่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากมีการโยกย้ายมาบรรจุในองค์กรที่ไม่ใช่บ้านเกิดของตน

อภิปรายผล

จากการวิจัยในครั้งนี้ได้พบประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจหลายประเด็นด้วยกัน โดยผู้วิจัยจะอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยจะมีทั้งส่วนที่เหมือน ส่วนที่แตกต่าง และส่วนที่เสริมเนื้อหา จากงานวิจัยที่ใกล้เคียงอื่น ๆ ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำในองค์กรปกครองท้องถิ่นมีแนวโน้มที่จะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เน้นการสื่อสารและถ่ายทอดวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ได้อย่างชัดเจน ประพฤติตนตามหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล ทำให้เกิดความไว้วางใจและเคารพจากผู้ตาม ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Zumitzavan, V. ที่พบว่า การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealised Influence: II) เป็นคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ผู้นำได้รับการยกย่อง เคารพ และไว้วางใจจากผู้ตาม เนื่องจากผู้นำปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้ตามจึงมองว่าผู้นำเป็นต้นแบบที่ควรประพฤติตาม ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะคำนึงถึงความต้องการของผู้อื่นมากกว่าของตนเอง แบ่งปันความเสี่ยงร่วมกับผู้ตาม และรักษาความสม่ำเสมอในการตัดสินใจโดยยึดหลักจริยธรรมและศีลธรรมระดับสูง หลีกเลี่ยงการใช้อำนาจเพื่อตนเอง และใช้อำนาจเฉพาะเมื่อจำเป็นเท่านั้น อย่างไรก็ตามผู้นำไม่ได้กล่าวถึงประเด็นการแบ่งปันความเสี่ยงกับผู้ติดตามตามที่ Zumitzavan, V. ได้กล่าวไว้ (Zumitzavan, V., 2020)

นอกจากนี้ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีแรงจูงใจในการทำงาน โดยแสดงภาพฝันและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้ตามเห็นทิศทางที่องค์กรต้องการไป และทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ Zumitzavan, V. ที่พบว่า การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation: IM) เกิดได้จากการจูงใจและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตามปลุกจิตวิญญาณของการทำงานเป็นทีม ทำให้ทีมงานมีความกระตือรือร้นและมองโลกในแง่ดี ผู้นำช่วยให้ผู้ติดตามเป็นส่วนหนึ่งในการจินตนาการถึงสถานะที่คาดหวังในอนาคต โดยการสื่อสารอย่างชัดเจนว่ามีความคาดหวังให้ผู้ติดตามมีความต้องการและแสดงความมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน ผู้นำยังให้แนวคิดเพิ่มเติมว่าการที่ผู้นำมีภาพลักษณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ที่กระฉับกระเฉงและมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมจะช่วยดึงดูดผู้ตามให้ปฏิบัติตาม มีแรงบันดาลใจในการให้ความร่วมมือในองค์กร สิ่งเหล่านี้จะกระตุ้นให้พวกเขาพัฒนาตนเองและองค์กรให้ดียิ่งขึ้น (Zumitzavan, V., 2020)

ซึ่งยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศูนย์เครือข่าย การศึกษา ตำบลโป่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ของ อุษา บัวหลวง ที่กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ กระบวนการผู้นำกระตุ้น ปลุกฝัง และสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานของผู้ร่วมงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นตามความคาดหวังของผู้นำ ผู้นำที่สามารถสื่อสารในองค์กรอย่างชัดเจนจะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ เนื่องจากการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูงจะนำไปสู่ความไว้วางใจและเชื่อมั่นในตัวผู้นำและองค์กร ทำให้เกิดความร่วมมือ สร้างความตระหนักรู้ถึงวิสัยทัศน์ร่วมขององค์กร ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานและส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์กร (อุษา บัวหลวง, 2565)

ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ยังแบ่งปันประสบการณ์ว่า ในหลาย ๆ สถานการณ์ผู้นำได้รับแนวคิดใหม่ ๆ ผ่านการตั้งคำถามและการระดมความคิดในทีม ผู้นำปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพื่อร่วมกันค้นหาทางเลือกที่ดีที่สุด ไม่ตัดสินใจเพียงลำพัง สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ Zumitzavan, V. ที่พบว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีการกระตุ้นผู้ตามทางปัญญา (Intellectual Stimulation: IS) เพื่อให้ผู้ติดตามมีความคิดสร้างสรรค์โดยการตั้งคำถามกับสมมติฐานเดิม ๆ และกำหนดปัญหาใหม่ ๆ เพื่อหาวิธีแก้ไขที่แตกต่างไปจากเดิม (Zumitzavan, V., 2020)

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาในแบบเฉพาะตัว โดยเปิดโอกาสให้ผู้ตามได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพตามความต้องการและความสามารถของแต่ละคน เอาใจใส่ความรู้สึกส่วนตัวของผู้ตาม ผู้นำทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและผลักดันให้ผู้ตามประสบความสำเร็จ ทั้งด้านการอบรมและการสร้างแรงจูงใจ สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ Zumitzavan, V. ที่พบว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้ความสำคัญกับความต้องการและการเติบโตของแต่ละบุคคล ได้ตอบกับผู้ติดตามเป็นแบบเฉพาะบุคคล สนับสนุนการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ โดยทำหน้าที่เป็นโค้ชหรือที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ติดตาม (Zumitzavan, V., 2020)

อีกทั้งงานวิจัยของ สุเมธ บุญมะยา พบว่า การที่ผู้นำตระหนักรู้ถึงอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง และปรับให้อยู่ในเชิงบวก ทำให้สามารถเข้าใจและสื่อสารได้อย่างตรงไปตรงมา ไม่อคติที่เข้าข้างตนเอง เห็นอกเห็นใจเพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นไปตามหลักการของภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงที่ให้ความสำคัญกับการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ทั้งยังส่งเสริมความพึงพอใจและสร้างบรรยากาศการสื่อสารที่ดี ผลลัพธ์คือการสร้างกระบวนการรับรู้ที่ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับร่วมกันในองค์กร ยังช่วยเสริมให้ข้อสรุปที่ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีส่วนช่วยให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลชัดเจนมากยิ่งขึ้น (สุเมธ บุญมะยา , 2564)

รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีส่วนทำให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผู้นำท้องถิ่นที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักมีการสร้างอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealised Influence: II) โดยการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สื่อสารและถ่ายทอดวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ได้อย่างชัดเจน ทำให้เกิดความไว้วางใจและเคารพจากผู้ตาม สร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation: IM) ให้เกิดขึ้นในตัวผู้ตามโดยกระตุ้นให้ผู้ตามทำงานอย่างกระตือรือร้นและมีชีวิตชีวา ทำให้ผู้ตามมีแนวคิดเป็นบวกและมั่นใจในการปฏิบัติงาน กระตุ้นผู้ตามทางปัญญา (Intellectual Stimulation: IS) โดยทำให้ผู้ตามใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหา เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น หาทางเลือกใหม่ ๆ อาจใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนางานและช่วยในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ยังคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualised Consideration: IC) เข้าใจความแตกต่าง ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรแต่ละบุคคล สนับสนุนการเรียนรู้ในหน้าที่และตามความถนัด

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลหลักหลายท่านยังกล่าวว่าสามารถจัดการกับปัญหาการบริหารงานในองค์กรและวิกฤตในศตวรรษที่ 21 โดยการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำงานเชิงรุก โดยใช้เทคโนโลยีในการสำรวจข้อมูลและเก็บไว้เป็นฐานข้อมูลสำหรับจัดการปัญหาท้องถิ่น เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม การศึกษา การจัดเก็บภาษี และการบริการสาธารณะอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำมีความเห็นว่าเทคโนโลยีสามารถช่วยในการบริหารจัดการงานในท้องถิ่นเป็นไปด้วยความราบรื่น ประสบความสำเร็จ และสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูธรรมศุท และคณะ ที่กล่าวไว้ว่า การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานของการปกครองส่วนท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ของไทยนั้นจะทำให้ปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว มีความโปร่งใส และสะดวก (พระครูธรรมศุท และคณะ, 2564)

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดย นฤมล คูหาแก้ว ที่พบว่า ผู้บริหารตระหนักถึงความจำเป็นในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้สามารถจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ สะดวกต่อการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน (นฤมล คูหาแก้ว, 2563)

นอกจากนี้ผลการศึกษาและสกัดคำจากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ยังชี้ให้เห็นว่า ผู้นำยังกล่าวถึงการใช้เทคโนโลยีในการบริหารและปฏิบัติงานเป็นส่วนใหญ่ ทั้งในส่วนการสำรวจข้อมูลพื้นฐานและการจัดเก็บข้อมูล รวมไปถึง

การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการวิกฤติการณ์จากภัยธรรมชาติ โดยผู้นำบางท่านถือว่าการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติหน้าที่เป็นหนึ่งในวัฒนธรรมองค์กร สิ่งนี้ทำให้สามารถสรุปได้ว่าผู้นำที่จะสามารถนำพาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันในศตวรรษที่ 21 นี้ จะต้องมีความเข้าใจถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีและสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาองค์กรและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอีกด้วย

องค์ความรู้ใหม่

1. มีการสอบเพื่อบรรจุแต่งตั้งผู้ปฏิบัติงานระดับตั้งแต่หัวหน้าฝ่ายเป็นต้นไปซึ่งถือว่าปฏิบัติงานด้านการบริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่ใช้ภูมิสำเนาของตน ทำให้เกิดความต้องการย้ายกลับภูมิลำเนา ไม่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาท้องถิ่นที่ปฏิบัติหน้าที่ เกิดการพัฒนาไม่ต่อเนื่องและเกิดปัญหาการปรับเปลี่ยนอัตรากำลัง ซึ่งหากมีการปรับแก้ระเบียบเพื่อเอื้อให้ผู้ปฏิบัติงานในระดับหัวหน้าสามารถบรรจุแต่งตั้งในภูมิลำเนาหรือพื้นที่ใกล้เคียงอาจทำให้การพัฒนาท้องถิ่นมีความต่อเนื่องและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ถึงแม้เทคโนโลยีจะมีส่วนช่วยในการพัฒนา แก้ปัญหา และบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่บุคลากรที่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เข้ากับการงานยังมีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งถ้าหากมีการจัดการอบรมเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจังจะทำให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปในเชิงบวกอย่างก้าวกระโดด

สรุปและข้อเสนอแนะ

นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเห็นว่ารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ รูปแบบการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealised Influence: II), รูปแบบการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation: IM), รูปแบบการกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation: IS) และรูปแบบการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualised Consideration: IC) และความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาขององค์กรและท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคแห่งพลวัตของศตวรรษที่ 21 สามารถนำรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไปประยุกต์ใช้ในหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นได้โดยการ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 1) ควรจัดการอบรมผู้นำท้องถิ่นเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสถานการณ์ปัจจุบัน 2) ควรขยายผลให้อบรมรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับข้าราชการและพนักงานสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานทุกท่านสามารถเป็นผู้นำในสถานการณ์ต่าง ๆ และ 3) ควรสนับสนุนให้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในงานบริการประชาชนและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในทุกระดับ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ควรมีการแก้ไขระเบียบการบรรจุแต่งตั้งผู้ปฏิบัติงานระดับตั้งแต่หัวหน้าขึ้นไป โดยให้มีการจัดการสอบคัดเลือกเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นโดยแท้จริง ๆ และ 2) ควรมีการนำรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไปใช้ในหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่น เช่น ถ่ายทอดกรณีศึกษาผู้นำท้องถิ่นต้นแบบที่มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่เคารพนับถือ จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงบวกเพื่อจูงใจทีมงานและชุมชน จัดกิจกรรมจำลองสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน เพื่อฝึกการตัดสินใจแบบมีข้อมูลส่งเสริมการเป็นพี่เลี้ยง (Mentor) และโค้ช (Coach) ภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้การเรียนรู้แบบแบ่งปันประสบการณ์ (Peer Learning) และกิจกรรมการสะท้อนคิด (Reflective Practice) ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป 1) ควรศึกษาข้อเสียของรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่อาจส่งผลกระทบต่อการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 2) ควรขยายขอบเขตการศึกษารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับผู้บริหารฝ่ายข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย 3) ควรจำกัดพื้นที่การวิจัยให้อยู่ในเฉพาะจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งเพื่อเปรียบเทียบกับพัฒนาของจังหวัดนั้นในปัจจุบันว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนั้นมีส่วนทำให้จังหวัดดังกล่าวมีความเจริญก้าวหน้าหรือไม่อย่างไร

4) ควรวิธีการดำเนินการวิจัยอาจทำในรูปแบบเชิงปริมาณและเก็บข้อมูลในรูปแบบการตอบแบบสอบถาม เนื่องจากผู้นำส่วนใหญ่มีการกิจค่อนข้างเยอะ อาจไม่สะดวกให้สัมภาษณ์ ทำให้การเก็บข้อมูลการวิจัยล่าช้าส่งผลกระทบต่อเงื่อนไขด้านเวลา และ 5) การศึกษาภาวะผู้นำโดยใช้ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบเต็มรูปแบบ (Full Range of Leadership Model: FRLM) ซึ่งประกอบไปด้วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ที่กล่าวถึงในงานวิจัยนี้ รวมถึงภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) และภาวะผู้นำแบบปล่อยสบาย (Laissez-Faire Leadership) เพื่อให้ทราบว่าแต่ละทฤษฎีมีข้อดีและข้อเสียอย่างไร ควรผสมผสาน หรือเลือกใช้ในสถานการณ์ใดจึงจะเหมาะสมที่สุดในการนำมาใช้เพื่อบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- เกษรา โพธิ์เย็น. (2562). สังคมผู้สูงอายุ: โอกาสของธุรกิจที่ยั่งยืนในอนาคต. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 21(1), 201-209.
- กชกร เนียมท่าเสา และสมชาย เทพแสง. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21. วารสารบริหาร การศึกษา มศว, 20(38), 39-50.
- กนกกลตา แก้วดินแท่น และวิชณ สุमितสุวรรณ. (2564). ความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการรับเบี้ยยังชีพผ่านระบบ จ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์กับการรับเบี้ยยังชีพ โดยเงินสด กรณีศึกษาเทศบาล ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(5), 395-407.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). ข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 18 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.dla.go.th/work/abt/index.jsp>
- กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติและองค์การเฮล์ฟเอจ อินเตอร์เนชันแนล. (2563). สูงวัยในศตวรรษที่ 21: การเฉลิมฉลองและความท้าทาย. กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติและองค์การเฮล์ฟเอจ อินเตอร์ เนชันแนล. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2565 จาก https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Thai%20summary_Ageing%20in%20the%2021st%20Century_0.pdf
- นฤมล คูหาแก้ว. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ปิ่นนัทธ์ กาญจนะวสิต. (2560). โลกยุค 4.0. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการกองทัพบก.
- พระครูธรรมศุท และคณะ. (2564). การปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในศตวรรษที่ 21. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 6(3), 84-99.
- พระพลากร สุ่มงค์ และคณะ. (2561). ภาวะผู้นำท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์, 16(3), 194-213.
- วิชณ สุमितสุวรรณ และคณะ. (2564). แนวทางการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์: กรณี ศึกษาตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(8), 29-39.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. เรียกใช้เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://www.thaihealth.or.th/ป็นผู้นำชุมชนพันธุ์ไหน/>
- สุเมธ บุญมะยา . (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักปรัชญาของสุโขทัย. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 5(1), 16-30.
- สุทธิวรรณ ตันตริจนาวงศ์. (2560). ทิศทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. Veridian E-Journal, 10(2), 2843-2854.

- สุภัททา ปิณฑะแพทย์. (2564). การสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารพัฒนารัฐกิจและอุตสาหกรรม, 1(3), 1-3.
- สุภาพร พิมล และวิชณสุमितสวรรณ. (2564). การพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์: กรณี ศึกษา ตำบลโคกสะอาด อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(7), 198-208.
- อุษา บัวหลวง. (2565). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียน ศูนย์เครือข่ายการศึกษา ตำบลปอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- Anderson, K. (2022). What is change leadership? Retrieved October 16, 2023, from <https://online.hbs.edu/blog/post/what-is-change-leadership>
- Arksey, H. & Knight, P. (1999). Interviewing for social scientists. London: Sage Publications.
- Kamnuansilpa, P. et al. (2023). Local economic development in Thailand. Journal of International Development, 35(7), 1852-1873. <https://doi.org/10.1002/jid.3758>
- McAndrew, N. (2021). Assessing leadership in business-Marketing: a critical investigation of Reed Hastings. In in honors scholar thesis Marketing. University of Connecticut.
- Northouse, P. (2019). Leadership: Theory and practice. (8th ed.). California: Sage.
- Zumitzavan, V. (2020). Learning preferences and brand management in the Thai housing estate industry. International Journal of Management and Enterprise Development, 19(1), 42-57.

ผลของการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่อสุขภาพของเกษตรกร

ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่*

EFFECT OF PESTICIDE USES ON AGRICULTURE'S HEALTH AT KUET CHANG
SUB-DISTRICT, MAE TAENG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

ปรีดา พาสนิต

Preeda Pasanit

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านแม่ตะมาน ตำบลกีดช้าง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอมะแมง เชียงใหม่ ประเทศไทย

Ban Mae Taman Sub-district Health Promotion Hospital, Kuets Chang Sub-district, Mae Taeng District Public Health Office,

Chiang Mai, Thailand

Corresponding author E-mail: preedapasanit162023@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสุขภาพของเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช 2) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช 3) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพของเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยแบบเชิงพรรณนา เก็บข้อมูลกลุ่มเกษตรกรมีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 249 คน ใช้แบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพของเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติการถดถอยโลจิสติก เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพของเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอาการต่าง ๆ ของเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช คือ 1) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศมีความสัมพันธ์กับอาการทางระบบประสาท, ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับอาการระบบทางเดินหายใจและทรวงอก, และประวัติการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับอาการทางตา การดื่มกาแฟมีความสัมพันธ์กับอาการทางระบบผิวหนังและระบบทางเดินอาหาร 2) ปัจจัยด้านการเกษตร ได้แก่ ระยะเวลาในการทำเกษตรกรรมและหน้าที่ในการทำงานมีความสัมพันธ์กับระบบทางเดินหายใจและทรวงอก และระบบผิวหนัง การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและระยะเวลาในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีความสัมพันธ์กับอาการทางระบบประสาทและระบบทางเดินหายใจและทรวงอก ส่วนการกำจัดภาชนะบรรจุสารเคมี ชนิดของเครื่องพ่น และชนิดหัวฉีดมีความสัมพันธ์กับอาการทางระบบผิวหนัง, ระบบประสาท, และอาการทางตา สรุปผลการควบคุมการใช้สารกำจัดศัตรูพืช ถือเป็นสิ่งสำคัญในการลดความเสี่ยงในการเกิดอาการที่เกี่ยวข้องกับสารกำจัดศัตรูพืช

คำสำคัญ: สารเคมีกำจัดศัตรูพืช, สุขภาพของเกษตรกร, อำเภอมะแมง, จังหวัดเชียงใหม่

Abstract

This research aimed to 1) Examine the health status of farmers who use pesticides, 2) Investigate the factors associated with their health, and 3) Explore specific factors affecting the health of farmers in Kuets Chang Sub - district, Mae Taeng District, Chiang Mai Province. This study

employed a descriptive research design. Data were collected from 249 farmers aged 18 years and older using a structured questionnaire. Descriptive statistics and logistic regression analysis were used to identify factors associated with the health of farmers who use pesticides. The results of the study showed that the factors related to various symptoms in farmers who used pesticides were as follows: 1) Demographic factors: Gender was associated with neurological symptoms, education level was related to respiratory and chest symptoms and smoking history was linked to eye symptoms. Coffee consumption was associated with skin and gastrointestinal symptoms. 2) Agricultural factors: Duration of farming and work duties were associated with symptoms across multiple systems, including the respiratory, chest, and skin systems. Pesticide use and its duration were related to neurological, respiratory, and chest symptoms. Additionally, the disposal of chemical containers, sprayer type, and nozzle type were associated with skin, nervous system, and eye symptoms. The study highlights the importance of pesticide use management to reduce health risks among farmers, emphasizing the need for proper training, protective measures, and regular health monitoring.

Keywords: Pesticide, Agriculture's Health, Mae Taeng District, Chiang Mai Province

บทนำ

อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ราบสลับพื้นที่ราบสูง ประชากรส่วนใหญ่ทำการเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก นอกจากนี้อำเภอแม่แตงยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางธรรมชาติของจังหวัดเชียงใหม่ เช่น ปางช้าง ล่องแพ สวนดอกไม้ สวนผลไม้ ไร่นา ไร่กาแฟ ตำบลอันดับหนึ่งของแม่แตง ที่มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ นักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาเที่ยว คือ ตำบลก๊ิดช้าง อำเภอแม่แตง รวมถึงเป็นแหล่งเกษตรกรรมใหญ่แห่งหนึ่งของอำเภอ เช่น สวนดอกไม้ ไร่นา สวนอะโวคาโด ไร่นา ไร่กาแฟ ไร่ข้าวโพด เป็นต้น การใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืชค่อนข้างสูง ที่ผ่านมามีตำบลก๊ิดช้างมีผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ปี 2567 จำนวนผู้ป่วย 782 ราย อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน 26.77 สุขภาพของเกษตรกรเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เนื่องจากเกษตรกรเป็นกลุ่มอาชีพที่มีความเสี่ยงต่อปัจจัยหลากหลายซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ และระดับการศึกษา มีผลต่อการรับรู้ความเสี่ยงและพฤติกรรมด้านสุขภาพ (Suntudrob, N. et al., 2021) ขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม เช่น ความยากจน ความแปรปรวนของสภาพอากาศ และการขาดการสนับสนุนจากชุมชน ล้วนมีอิทธิพลต่อความสามารถในการเข้าถึงบริการสุขภาพและการดูแลตนเอง (Naser, K. et al., 2024) นอกจากนี้ ลักษณะของงานเกษตรกรรมที่ต้องสัมผัสกับสารเคมีอย่างต่อเนื่อง เช่น ยากำจัดศัตรูพืช ยังเพิ่มความเสี่ยงต่ออาการเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ (Desye, B. et al., 2024) การเข้าใจปัจจัยเหล่านี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการวางแผนเชิงนโยบายและการส่งเสริมสุขภาพในกลุ่มเกษตรกรอย่างยั่งยืน

จากรายงานในปี 2023 ประเทศไทยมีแรงงานในภาคเกษตรกรรมมากที่สุด คิดเป็น 12.62 ล้านคน หรือร้อยละ 31.44 ของผู้มีอาชีพทั้งหมด 40.13 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) ปัจจุบันสินค้าทางการเกษตรของประเทศไทยเป็นที่นิยมมากขึ้น เช่น ข้าว กาแฟ ผัก ผลไม้ เป็นต้น เกษตรกรส่วนใหญ่มุ่งใช้สารเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้มากขึ้นตามความต้องการของตลาดและเพื่อเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น จากข้อมูลสถิติการนำเข้าปริมาณสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และมูลค่าการนำเข้าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ปี 2562 - 2566 ในอัตราการนำเข้าสารเคมีทางการเกษตร 96,800.87 ตันต่อปี 64,816.18 ตันต่อปี 86,232.18

ตั้งแต่ปี 80,115.49 ตั้งแต่ปี 105,595.40 ตั้งแต่ปี ประเทศไทยมีการใช้สารเคมีทางการเกษตรในปริมาณมาก โดยเฉพาะสารกำจัดวัชพืช (herbicide) ซึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2562-2566 มีปริมาณการนำเข้าสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งอย่างต่อเนื่อง (88,846,604.94 กก.ต่อปี, 57,007,428.61กก.ต่อปี, 74,164,721.11 กก.ต่อปี, 72,469,392.92 กก.ต่อปี, 90,465,131.30 กก.ต่อปี) (สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร, 2567) เช่น ไกลโฟเซต (glyphosate) ซึ่งสารเคมีกำจัดวัชพืชไกลโฟเซต หรือราวด็อฟ เป็นสารประเภทกรดอินทรีย์อย่างอ่อนที่ประกอบด้วยส่วนที่เป็น ไกลซีน (glycine) และฟอสโฟโนเมทิล (phosphonomethyl) ที่มีการจดสิทธิบัตรทำให้ไม่มีการเปิดเผยสูตรส่วนผสมทั้งหมด แต่โดยทั่วไป ประกอบด้วย เกลือไอโซโพรพิลลามีน (isopropylamine salt; IPA) สารลดแรงตึงผิว (surfactant) พบว่า สามารถทำให้เกิดความเป็นพิษในมนุษย์ได้ด้วย (Singh, R. et al., 2024) ทั้งนี้ ความเป็นพิษแบบเฉียบพลันของสารไกลโฟเซตที่เกิดจากการระคายเคืองทางตา อยู่ในระดับมีพิษน้อย ทางปาก ผิวหนังและการระคายเคืองผิวหนัง อยู่ในระดับมีพิษน้อยมาก ส่วนทางการหายใจ ยังไม่มีการระบุประเภทความเป็นพิษ (European Food Safety Authority, 2023) แต่การศึกษาในระยะหลัง พบว่า มีผลกระทบต่อปัญหาในระบบทางเดินหายใจ (Sidthilaw, S. et al., 2022)

สารเคมีกำจัดวัชพืชไกลโฟเซตสามารถเข้าสู่ร่างกายผ่านทางผิวหนัง ระบบทางเดินหายใจ และทางเดินอาหารสำหรับเกษตรกรที่ใช้ทางเข้าหลัก คือ ทางผิวหนัง และระบบทางเดินหายใจ โดยจะดูดซึมผ่านเยื่อหุ้มเซลล์แล้วเข้าสู่กระแสเลือดทำให้แพร่ไปยังเนื้อเยื่อของอวัยวะ ต่อจากนั้นจะไปเก็บสะสมที่ไตและตับซึ่งจะเกิดพิษที่ไตด้วยแล้วจะขับออกจากร่างกาย โดยส่วนที่ไม่มีการดูดซึมจะขับออกทางอุจจาระ สำหรับส่วนที่มีการดูดซึมกำจัดออกทางไต ซึ่งจะมีการขับออกทางปัสสาวะหลังจากสัมผัสภายใน 48 ชั่วโมง (Mueller, W. et al., 2024); (Mesnage, R. & Antoniou, M. N., 2023) ทั้งนี้สำหรับการเกิดพิษ กลไกมีความซับซ้อนและมีความยากในการแยกเพื่อระบุความเป็นพิษจากสูตรทั้งหมด อีกทั้งสารเคมีที่ใช้นำมาได้ใช้ทั้งในพืชผล พืชใบ และพืชดอก มักเป็นสารเคมีที่กำจัดแมลงที่ก่อให้เกิดโรคมามากที่สุด ได้แก่ สารกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟตและคาร์บอเนต เป็นสารที่เกิดพิษที่มีอันตราย และพบบ่อยสูงกว่าภาวะเป็นพิษทั่วไปในประเทศไทย โดยสาเหตุจากการทำงานของเกษตรกรสามารถเกิดได้จากการสัมผัสสารผ่านการรับประทานทางอาหาร ทางเดินหายใจ และผ่านผิวหนังในขณะที่ทำงานได้ (Chittrakul, J. et al., 2021) สารเคมีในกลุ่มนี้จะมีพิษรุนแรงมากกว่ากลุ่มอื่น โดยเป็นพิษทั้งกับแมลงและสัตว์อื่น ๆ หรือแม้แต่ผู้สัมผัสโดยตรง สารกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟตนี้จะออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทโดยการยับยั้งการทำงานของเอนไซม์อะซิติลโคลีนเอสเตอเรส (acetylcholinesterase; AChE) โดยเอนไซม์อะซิติลโคลีนเอสเตอเรสจะทำหน้าที่ในการสลายสารสื่อประสาทอะซิติลโคลีน (acetylcholine; Ach) ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมการส่งกระแสประสาทส่งผลให้เอนไซม์อะซิติลโคลีนเอสเตอเรสไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ และทำให้เกิดการสะสมของอะซิติลโคลีน ขึ้นบริเวณช่องว่างไซแนปส์ของเซลล์ประสาท ส่งผลให้ระบบประสาทส่วนกลาง (central nervous system; CNS) และระบบประสาทส่วนปลาย (peripheral nervous system; PNS) เกิดการกระตุ้นเกินกว่าปกติ และจะส่งผลให้เกิดอาการความผิดปกติของระบบประสาท ได้แก่ สับสน มึนงง ชีพจรเต้นผิดปกติ กล้ามเนื้อหดเกร็ง/คลายตัว เหนื่อย อ่อนเพลีย ความดันโลหิตสูง กล้ามเนื้ออ่อนแรง และกระสับกระส่าย เป็นต้น (Chittrakul, J. et al., 2022); (Wongta, A. et al., 2022)

จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า พิษจากสารกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟตมีผลกระทบต่อระบบประสาทกลางหลายระบบ อาจจะสามารถส่งผลให้บาดเจ็บและเสียชีวิตได้จากสถิติจำนวนผู้ป่วย และอัตราป่วยด้วยโรคจากพิษสารกำจัดศัตรูพืช รวมทุรกันดาร ICD-10 (T60.0 - 60.9) ประเทศไทย ปี พ.ศ. 2015 - 2019 ปี 2015 จำนวนผู้ป่วย 9,620 ราย อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน 20.92 ปี 2016 จำนวนผู้ป่วย 9,018 ราย อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน 18.82 ปี 2017 จำนวนผู้ป่วย 10,686 ราย อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน 22.72 ปี 2018 จำนวนผู้ป่วย 6,609 ราย อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน 14.15 ปี 2019 จำนวนผู้ป่วย 6,008 ราย อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน 13.13

(สุธาธิพย์ บุณยสถิตินนท์, 2563) อีกทั้งพบสถิติการเสียชีวิตจากการบาดเจ็บในภาคการเกษตรในประเทศไทย จากเกษตรกรที่ได้สัมผัสสารเคมีและอันตรายทางชีวภาพกับการใช้สารเคมีที่ไม่ถูกต้อง แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มี ข้อมูลการศึกษาทางวิชาการที่ชัดเจน เกี่ยวกับผลการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ส่งผลต่อสุขภาพของเกษตรกร ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ต่อสุขภาพของเกษตรกร ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อระบบสุขภาพของ ประชาชนตำบลกีดช้าง และเป็นแนวทางในการส่งเสริม ป้องกัน สุขภาพของประชากร อำเภอมะแมง และพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสุขภาพของเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพของเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชตำบลกีดช้าง อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ศึกษาผลของการใช้สารเคมีกำจัด ศัตรูพืชต่อสุขภาพของเกษตรกร ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่ ความสัมพันธ์ของการใช้สารเคมี กำจัดศัตรูพืชที่ส่งผลต่อสุขภาพของเกษตรกร โดยทำการศึกษาในเกษตรกรมีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่ทำการเกษตรมา อย่างน้อย 1 ปี ในพื้นที่ในตำบลกีดช้าง อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีระยะเวลาการศึกษาตั้งแต่เดือน ตุลาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2567 ซึ่งเกิดขึ้นเวลาตามลำดับก่อนและหลังกัน เก็บข้อมูลที่สำนักงานสาธารณสุข จังหวัด เชียงใหม่ งานวิจัยผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดเชียงใหม่ เลขที่โครงการวิจัย CM 45/2567 เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2567

ประชากรที่ศึกษา (Population)

การศึกษานี้คือ เกษตรกรในตำบลกีดช้าง อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการศึกษาในเกษตรกร มีอายุ 18 ปีขึ้นไปทำการเกษตรอย่างน้อย 1 ปี จำนวน 1,804 คน หาขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้เลือกใช้โปรแกรม สำเร็จรูป n4Stuied ในการคำนวณขนาดตัวอย่างโดยได้เลือกการคำนวณแบบ Descriptive study ซึ่งแทนค่าใน สูตรดังนี้ Population size (N) = 1,804 Proportion (p) = 0.75 (Sapbamrer, R., 2018) Error (d) = 0.05 จาก การคำนวณได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 249 คน จากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) จากทะเบียนกลุ่มเป้าหมาย โดยนำรายชื่อมาเรียงต่อกันแล้วกำหนดหมายเลขแต่ละราย กรณีที่จับได้ หมายเลขของกลุ่มเป้าหมายแต่ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ เช่น เข้ากับเกณฑ์การคัดออกผู้ศึกษาจะจับหมายเลขต่อไป จนครบ ตามคุณสมบัติตามเกณฑ์และยินยอมเข้าร่วมการศึกษา จำนวน 249 คน เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria) คือ เกษตรกรตามทะเบียน สำนักงานการเกษตร ในตำบลกีดช้าง อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ทำ การเกษตรเป็นเวลาอย่างน้อย 1 ปี ขึ้นไป โดยมีอายุ 18 ปี ขึ้นไป ทั้งเพศชาย และเพศหญิง เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) 1) ผู้ที่มีการบกพร่องทางการได้ยินที่ไม่ได้แก้ไข 2) ต้มเครื่องต้มที่มีแอลกอฮอล์ ก่อนทำการ ทดสอบภายใน 24 ชั่วโมง 3) ปฏิเสธการเข้าร่วมงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ส่งผลต่อสุขภาพของเกษตรกร นำมาปรับปรุงตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการวิจัย ประกอบด้วยข้อมูล 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส การศึกษา โรคประจำตัว การสูบบุหรี่ การดื่มสุรา มีจำนวน 8 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการใช้สารเคมี และการป้องกันการใช้สารเคมี ได้แก่ ระยะเวลาการประกอบอาชีพ ชนิดการปลูกพืช หน้าที่ของเกษตรกรในการทำเกษตร การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ระยะเวลาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การสัมผัสสารเคมีในแต่ละสัปดาห์ ระยะทางบ้านห่างจากสวน การเก็บอุปกรณ์ การกำจัดภาชนะบรรจุสารเคมี ชนิดของเครื่องพ่น ชนิดของหัวฉีด ความยาวด้ามพ่น การใช้อุปกรณ์ป้องกันการใช้สารเคมีก่อนพ่นสารเคมี ขณะพ่นสารเคมี และหลังพ่นสารเคมี มีจำนวน 15 ข้อ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามผลกระทบต่อการใช้สารเคมี ได้แก่ กลุ่มอาการทางระบบประสาท ระบบทางเดินหายใจและทรวงอก ผื่นหนังตา และระบบทางเดินอาหาร เป็นการตอบตัวเลือกที่มีอาการ กับไม่มีอาการ จำนวน 27 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยหาความเชื่อมั่นตามเนื้อหา และความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์มี ดังนี้ การหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) ดัชนีความตรงตามเนื้อหา (IOC) ได้ค่ามากกว่า 0.70 - 1.00 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา มี 3 ท่าน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขอำเภอเมืองมัยสิ่งแวดล้อม 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขชุมชน 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเวชศาสตร์ชุมชน และเวชศาสตร์ป้องกัน การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับในเกษตรกรมีอายุ 18 ปีขึ้นไปทำการเกษตรอย่างน้อย 1 ปี ในพื้นที่เป็นชุมชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน จากนั้นนำแบบสอบถามมาทดสอบเพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยหาความเชื่อมั่นของด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยใช้ค่าความเชื่อมั่นมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป จึงจะยอมรับว่ามีความเชื่อมั่นหรือเชื่อถือได้ของเครื่องมือ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อขออนุญาตเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล ติดต่อประสานงานขอความร่วมมือ ผ่านหน่วยงานผู้นำชุมชน และแกนนำสุขภาพชุมชน ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ และการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์จำนวน 249 คน รวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนที่จบการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการทำวิจัย

การศึกษาครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน จำนวนและร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสถิติด้วยวิธี Logistic regression analysis โดยทำการ Univariate analysis เพื่อหาค่า crude odds ratio (crude OR) และ 95% confidence intervals (CI) และถูกนำไปวิเคราะห์ Multiple logistic regression เพื่อหาค่า adjusted odds ratio (adjusted OR) และ 95% confidence intervals (CI) โดยกำหนดค่า p-value < 0.05 ถือว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัย

1. สุขภาพของเกษตรกร ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่

การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชกับอาการและอาการแสดงของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 249 คน ในตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มอาการทางระบบประสาท (Neurological symptoms) พบอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.60 กลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจและทรวงอก (Respiratory and Chest symptoms) พบอาการไอ/จามมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.90 กลุ่มอาการ

ทางระบบผิวหนัง (Skin symptoms) พบอาการคันที่ผิวหนัง/ มีตุ่ม ที่ผิวหนัง คิดเป็นร้อยละ 26.10 กลุ่มอาการทางตา (Eyes symptoms) คือ แสบตา/ ตาแดง/ คันตา คิดเป็นร้อยละ 31.70 กลุ่มอาการระบบทางเดินอาหาร (Digestive symptoms) ปากแห้งพบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.10

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของเกษตรกร

2.1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ทางสังคม

จากข้อมูลของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 249 คน ผลการศึกษา พบว่า เพศชายคิดเป็นร้อยละ 66.7 และเพศหญิงร้อยละ 33.3 ส่วนใหญ่อายุของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างอายุน้อยกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 69.10 สถานภาพสมรสมากที่สุด คือ สมรสคิดเป็นร้อยละ 75.10 กลุ่มตัวอย่างได้รับการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 87.10 กลุ่มตัวอย่างมีโรคประจำตัว คิดเป็นร้อยละ 64.70 ประวัติการสูบบุหรี่พบมากที่สุด คือ ไม่สูบ/เคยสูบบุหรี่ ร้อยละ 79.90 ประวัติการดื่มแอลกอฮอล์พบมากที่สุด คือ ไม่ดื่ม/เคยดื่ม ร้อยละ 57.40 ประวัติการดื่มกาแฟพบมากที่สุด คือ ไม่ดื่ม/เคยดื่ม ร้อยละ 55.40

2.2 ปัจจัยด้านเกษตรกรรม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 63.90 ส่วนใหญ่ปลูกพืชเพียง 1 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 62.20 พบว่า ส่วนมากการปฏิบัติหน้าที่ของเกษตรกรในการทำเกษตรกรรมทำมากกว่า 1 หน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 65.50 การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีการใช้สารเคมีมากกว่า 2 ชนิด ร้อยละ 63.90 ระยะเวลาการใช้สารเคมีมากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.20 และการสัมผัสสารเคมี พบว่า การสัมผัสมากกว่า 2 วันต่อสัปดาห์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 53.40 นอกจากนี้มีที่อยู่อาศัยระยะทางบ้านห่างจากสวนเพียง 0 - 5 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 72.70 การเก็บอุปกรณ์และภาชนะบรรจุสารเคมีกำจัดศัตรูพืชส่วนใหญ่จะเก็บที่โรงเก็บอุปกรณ์แยกจากตัวบ้าน คิดเป็นร้อยละ 83.50 การกำจัดภาชนะบรรจุสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ใช้หมดใช้วิธีการฝังกลบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64.30 ชนิดของเครื่องพ่นสารเคมีสเปกตรัมหลังแบบมอเตอร์ไฟฟ้า/ปั๊ม/โดรน คิดเป็นร้อยละ 79.50 และโดยส่วนมากใช้หัวฉีดชนิดธรรมดา คิดเป็นร้อยละ 62.20 และก้านฉีดความยาวต่ำกว่า 100 เซนติเมตรคิดเป็นร้อยละ 66.70 ลักษณะทั่วไปของอาสาสมัครในการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชการศึกษาข้อมูลของอาสาสมัครในการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (N = 249 คน) การใส่ชุดและอุปกรณ์ป้องกันขณะผสมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชก่อนพ่นสารเคมี ขณะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และขณะทำความสะอาดเครื่องมือ พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติตนในการป้องกันตนเองระดับดี ($\bar{X} \pm S.D.$; 2.60 ± 0.227 , 2.64 ± 0.265 , 2.53 ± 0.189)

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชกับอาการและอาการแสดง ของกลุ่มเกษตรกรในตำบลกีดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่

ตัวแปร	กลุ่มอาการทางระบบประสาท (Neurological symptoms)		กลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจและทรวงอก (Respiratory and Chest symptoms)		กลุ่มอาการทางระบบผิวหนัง (Skin symptoms)		กลุ่มอาการทางตา (Eyes symptoms)		กลุ่มอาการระบบทางเดินอาหาร (Digestive symptoms)	
	COR (95% CI)	AOR (95% CI)	COR (95% CI)	AOR (95% CI)	COR (95% CI)	AOR (95% CI)	COR (95% CI)	AOR (95% CI)	COR (95% CI)	AOR (95% CI)
ด้านประชากรศาสตร์ทางสังคม (socio demographic)										
เพศ	2.542 (1.440, 4.489)*	2.165 (1.067, 4.394)*	1.709 (1.005, 2.908)*	1.961 (1.036, 3.710)	1.060 (0.594, 1.890)	1.236 (0.621, 2.461)	1.119 (0.632, 1.979)	1.291 (0.662, 2.517)	1.052 (0.613, 1.806)	0.918 (0.484, 1.739)

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชกับอาการและอาการแสดง ของกลุ่มเกษตรกรในตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)

ตัวแปร	กลุ่มอาการทางระบบประสาท (Neurological symptoms)		กลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจและทรวงอก (Respiratory and Chest symptoms)		กลุ่มอาการทางระบบผิวหนัง (Skin symptoms)		กลุ่มอาการทางตา (Eyes symptoms)		กลุ่มอาการระบบทางเดินอาหาร (Digestive symptoms)	
	COR (95% CI)	AOR (95% CI)	COR (95% CI)	AOR (95% CI)	COR (95% CI)	AOR (95% CI)	COR (95% CI)	AOR (95% CI)	COR (95% CI)	AOR (95% CI)
ด้านประชากรศาสตร์ทางสังคม (socio demographic)										
อายุ	0.437 (0.226, 0.845)*	0.477 (0.223, 1.022)	0.734 (0.425, 1.269)	0.750 (0.398, 1.413)	1.188 (0.654, 2.157)	1.271 (0.650, 2.489)	1.488 (0.818, 2.708)	1.637 (0.820, 3.269)	0.694 (0.402, 1.197)	0.617 (0.329, 1.156)
สถานภาพสมรส	0.547 (0.298, 1.004)	0.769 (0.373, 1.587)	1.035 (0.580, 1.846)	1.131 (0.582, 2.196)	0.862 (0.455, 1.632)	0.871 (0.425, 1.784)	0.762 (0.403, 1.438)	0.746 (0.364, 1.532)	0.604 (0.327, 1.115)	0.528 (0.264, 1.055)
ระดับการศึกษา	0.637 (0.293, 1.383)	0.597 (0.237, 1.505)	0.572 (0.271, 1.210)	0.399 (0.170, 0.935)*	0.915 (0.402, 2.085)	0.715 (0.285, 1.797)	1.565 (0.730, 3.355)	1.155 (0.492, 2.715)	0.783 (0.359, 1.705)	0.766 (0.320, 1.833)
โรคประจำตัว	1.351 (0.752, 2.430)	1.722 (0.847, 3.504)	0.746 (0.442, 1.258)	0.699 (0.385, 1.268)	0.699 (0.389, 1.254)	0.667 (0.346, 1.283)	1.007 (0.576, 1.759)	1.070 (0.564, 2.028)	1.105 (0.650, 1.879)	1.024 (0.563, 1.861)
ด้านประชากรศาสตร์ทางสังคม (socio demographic)										
ประวัติการสูบบุหรี่	1.068 (0.542, 2.104)	2.086 (0.866, 5.040)	1.341 (0.720, 2.497)	1.983 (0.926, 4.245)	1.258 (0.625, 2.534)	1.426 (0.622, 3.271)	2.123 (1.001, 4.503)	2.649 (1.105, 6.352)*	1.074 (0.568, 2.032)	1.416 (0.659, 3.046)
ประวัติการดื่มแอลกอฮอล์	0.487 (0.272, 0.872)*	0.633 (0.297, 1.349)	0.885 (0.533, 1.469)	0.893 (0.474, 1.684)	1.040 (0.600, 1.804)	0.797 (0.408, 1.554)	1.321 (0.765, 2.279)	1.131 (0.580, 2.205)	0.916 (0.548, 1.530)	1.031 (0.522, 1.928)
ประวัติการดื่มกาแฟ	0.847 (0.486, 1.473)	1.191 (0.605, 2.347)	1.138 (0.688, 1.882)	0.979 (0.543, 1.766)	2.243 (1.263, 3.984)*	2.177 (1.147, 4.131)*	1.881 (1.081, 3.272)*	1.463 (0.776, 2.758)	0.651 (0.390, 1.086)	0.530 (0.293, 0.959)*
ด้านเกษตรกรรม (Agricultural)										
ระยะเวลาทำอาชีพ	0.609 (0.348, 1.068)	0.816 (0.309, 2.153)	0.742 (0.441, 1.248)	0.268 (0.104, 0.694)*	0.556 (0.306, 1.008)	0.335 (0.134, 0.841)*	0.813 (0.463, 1.426)	0.492 (0.197, 1.229)	0.837 (0.491, 1.426)	0.705 (0.293, 1.696)
ชนิดการปลูกพืช	0.642 (0.358, 1.151)	1.094 (0.526, 2.274)	1.272 (0.760, 2.129)	1.366 (0.742, 2.516)	0.846 (0.485, 1.476)	0.858 (0.445, 1.652)	0.912 (0.527, 1.578)	1.108 (0.575, 2.132)	0.807 (0.479, 1.361)	0.936 (0.508, 1.726)
ด้านเกษตรกรรม (Agricultural)										
หน้าที่ขณะทำเกษตร	0.505 (0.287, 0.888)*	0.914 (0.412, 2.026)	1.242 (0.732, 2.108)	2.091 (1.001, 4.367)*	1.228 (0.698, 2.161)	1.362 (0.640, 2.902)	1.246 (0.715, 2.172)	1.617 (0.746, 3.505)	1.173 (0.689, 1.998)	2.302 (1.097, 4.833)*
การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	0.496 (0.342, 0.719)*	0.386 (0.173, 0.863)*	0.815 (0.596, 1.116)	0.446 (0.216, 0.919)*	0.803 (0.572, 1.128)	1.038 (0.486, 2.214)	0.874 (0.627, 1.218)	0.518 (0.234, 1.146)	0.768 (0.559, 1.056)	0.541 (0.260, 1.126)

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชกับอาการและอาการแสดง ของกลุ่มเกษตรกรในตำบลกิตติขันธ์ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)

ตัวแปร	กลุ่มอาการทางระบบประสาท (Neurological symptoms)		กลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจและทรวงอก (Respiratory and Chest symptoms)		กลุ่มอาการทางระบบผิวหนัง (Skin symptoms)		กลุ่มอาการทางตา (Eyes symptoms)		กลุ่มอาการระบบทางเดินอาหาร (Digestive symptoms)	
	COR (95% CI)	AOR (95% CI)	COR (95% CI)	AOR (95% CI)	COR (95% CI)	AOR (95% CI)	COR (95% CI)	AOR (95% CI)	COR (95% CI)	AOR (95% CI)
ด้านเกษตรกรรม (Agricultural)										
ระยะเวลาการใช้สารเคมี	0.550 (0.316, 0.958)*	0.831 (0.312, 2.214)	1.183 (0.716, 1.953)	3.294 (1.274, 8.517)*	0.833 (0.483, 1.438)	1.691 (0.696, 4.107)	1.097 (0.643, 1.871)	2.033 (0.820, 5.041)	0.883 (0.531, 1.471)	1.346 (0.561, 3.228)
การสัมผัสสารเคมีแต่ละสัปดาห์	0.763 (0.440, 1.320)	0.847 (0.446, 1.608)	0.686 (0.415, 1.134)	0.638 (0.365, 1.114)	1.041 (0.604, 1.795)	0.986 (0.542, 1.794)	1.093 (0.641, 1.866)	0.936 (0.529, 1.753)	1.095 (0.658, 1.823)	1.157 (0.663, 2.020)
ระยะทางบ้านห่างจากสวน	1.817 (1.004, 3.286)*	1.435 (0.714, 2.886)	1.382 (0.790, 2.418)	1.320 (0.706, 2.468)	1.020 (0.554, 1.880)	1.095 (0.556, 2.153)	1.161 (0.632, 2.130)	1.113 (0.562, 2.202)	1.817 (0.999, 3.308)	1.751 (0.905, 3.385)
ด้านเกษตรกรรม (Agricultural)										
การเก็บอุปกรณ์	0.853 (0.414, 1.758)	1.143 (0.456, 2.868)	1.288 (0.650, 2.554)	1.913 (0.865, 4.234)	0.974 (0.467, 2.033)	1.169 (0.511, 2.670)	0.999 (0.486, 2.052)	1.284 (0.558, 2.953)	1.410 (0.718, 2.769)	1.878 (0.857, 4.115)
การกำจัดภาชนะบรรจุสารเคมี	1.315 (0.748, 2.313)	1.063 (0.540, 2.092)	0.848 (0.502, 1.432)	0.668 (0.387, 1.217)	0.497 (0.285, 0.869)*	0.478 (0.256, 0.894)*	0.868 (0.499, 1.510)	0.695 (0.369, 1.310)	0.805 (0.475, 1.365)	0.636 (0.348, 1.164)
ชนิดของเครื่องพ่น	1.869 (0.880, 3.972)	3.345 (1.358, 8.240)*	1.166 (0.625, 2.177)	1.168 (0.564, 2.422)	0.768 (0.382, 1.545)	0.812 (0.367, 1.797)	0.526 (0.254, 1.090)	0.587 (0.255, 1.350)	1.218 (0.653, 2.272)	1.355 (0.658, 2.790)
ชนิดของหัวฉีด	0.443 (0.240, 0.816)*	0.426 (0.211, 0.857)*	0.899 (0.536, 1.508)	0.781 (0.433, 1.408)	0.780 (0.448, 1.360)	0.744 (0.402, 1.378)	0.454 (0.263, 0.784)	0.412 (0.222, 0.763)*	0.608 (0.360, 1.025)	0.630 (0.352, 1.126)
ความยาวด้ามพ่น	0.520 (0.279, 0.970)*	0.532 (0.259, 1.093)	0.822 (0.482, 1.401)	0.861 (0.468, 1.586)	1.157 (0.646, 2.072)	1.413 (0.733, 2.723)	0.581 (0.333, 1.012)	0.599 (0.317, 1.130)	0.670 (0.392, 1.145)	0.585 (0.322, 1.063)

* มีความสำคัญสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.05) หมายถึง Adjusted Odds Ratio (adj.OR)

จากตารางที่ 1 การหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพของเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชตำบลกิตติขันธ์ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบตัวแปรพหุ (multiple logistic regression) พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอาการทางระบบประสาท ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจและทรวงอก ประวัติการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มอาการทางตา ประวัติการดื่มกาแฟมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอาการทางระบบผิวหนัง และกลุ่มอาการระบบทางเดินอาหาร ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจและทรวงอก และกลุ่มอาการทางระบบผิวหนัง หน้าที่ของเกษตรกรในการทำเกษตรกรรมมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจและทรวงอก และกลุ่มอาการระบบทางเดินอาหาร การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอาการทาง

ระบบประสาท และกลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจและทรวงอก ระยะเวลาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจและทรวงอก การกำจัดภาชนะบรรจุสารเคมีมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอาการทางระบบผิวหนัง ชนิดของเครื่องพ่นมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอาการทางระบบประสาท และชนิดของหัวฉีดมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอาการทางระบบประสาท และ กลุ่มอาการทางตา

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่า การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่อสุขภาพของเกษตรกร ตำบลกีดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ มีผลต่อสุขภาพ คือ กลุ่มอาการทางระบบประสาท (Neurological symptoms) พบอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ กลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจและทรวงอก (Respiratory and Chest symptoms) พบอาการไอ/จาม กลุ่มอาการทางระบบผิวหนัง (Skin symptoms) พบอาการคันที่ผิวหนัง/ มีตุ่ม ที่ผิวหนัง กลุ่มอาการทางตา (Eyes symptoms) คือ แสบตา/ ตาแดง/ คันตา กลุ่มอาการระบบทางเดินอาหาร (Digestive symptoms) ปากแห้ง ซึ่งอาการเหล่านี้สัมพันธ์กับปัจจัยหลายประการ ทั้งด้านประชากรศาสตร์ (เช่น เพศ การศึกษา ประวัติการสูบบุหรี่และดื่มกาแฟ) และปัจจัยด้านเกษตรกรรม (เช่น ชนิดของเครื่องพ่น หัวฉีด วิธีการกำจัดภาชนะ และระยะเวลาประกอบอาชีพ)

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ส่งผลต่อสุขภาพของเกษตรกรตำบลกีดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เพศของเกษตรกรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มอาการทางระบบประสาท (Adjusted OR = 2.165; 95% CI 1.067, 4.394) การได้รับสารเคมีกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟต ส่งผลให้เกิดผลกระทบด้านลบกับทางระบบประสาท ซึ่งผลกระทบที่แตกต่างกันตามเพศ ซึ่งเกิดจากการได้รับสารเคมีกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟต อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงต่อโรคทางระบบประสาทที่แตกต่างกันระหว่างเพศ (Vellingiri, B. et al., 2022) ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจและทรวงอก (Adjusted OR = 0.399; 95% CI 0.170, 0.935) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การมีความรู้ที่เหมาะสมและการปฏิบัติที่ปลอดภัยในทุกขั้นตอนของการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เช่น การซื้อ การเก็บรักษา การผสม การฉีดพ่น และการกำจัดของเสียอย่างถูกต้อง จะช่วยลดความเสี่ยงที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้ อย่างไรก็ตาม หากเกษตรกรมีความรู้แต่ไม่ถูกต้อง ก็อาจยังคงเสี่ยงต่อสุขภาพได้ จึงควรมีการศึกษาต่อยอดในเรื่องความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องในพื้นที่นี้เพื่อความชัดเจนและความปลอดภัยในอนาคต (Ahmadipour, H. & Nakhei, Z., 2024) ประวัติการสูบบุหรี่ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มอาการทางตา (Adjusted OR = 2.649; 95% CI 1.105, 6.352) โดยการสูบบุหรี่ทำให้เกิดการระคายเคืองต่อเยื่อตาอย่างรุนแรง นอกจากนี้ การได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชยังเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับโรคทางตาหลายชนิดอีกด้วย (Karimi, S. et al., 2023); (Rauchman, S. H. et al., 2023) ประวัติการดื่มกาแฟ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มอาการทางระบบผิวหนัง (Adjusted OR = 2.177; 95% CI 1.147, 4.131) โดยการดื่มกาแฟที่มีคาเฟอีนสามารถรบกวนการนอนหลับในเวลากลางคืน ทำให้เกิดการตื่นตัว ส่งผลให้อุณหภูมิใต้ผิวหนังส่วนปลายถึงส่วนต้นต่ำลง ซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดอาการชาและตามด้วยกลุ่มอาการทางระบบประสาทจากหลักฐานการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าระบบประสาทเป็นหนึ่งในระบบของร่างกายที่ได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญจากการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยเฉพาะในกรณีของการได้รับสารอย่างต่อเนื่องในระดับต่ำ ซึ่งอาจก่อให้เกิดกลุ่มอาการผิดปกติทางระบบประสาท ทั้งแบบเฉียบพลันและเรื้อรัง (Arab, A. & Mostafalou, S., 2022) นอกจากนี้พบประวัติการดื่มกาแฟมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มอาการระบบทางเดินอาหาร (Adjusted OR = 0.530; 95% CI 0.293, 0.959) คาเฟอีนในกาแฟมีฤทธิ์ขับปัสสาวะ ซึ่งอาจทำให้ร่างกายสูญเสียน้ำมากขึ้น ส่งผลให้เกิดภาวะขาดน้ำและนำไปสู่อาการปากแห้งในเกษตรกรได้ (Cheung, C. et al., 2025)

จากการศึกษาครั้งนี้พบความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านเกษตรกรรมกับสุขภาพของเกษตรกร ดังต่อไปนี้ ปัจจัยเรื่องระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับ กลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจและทรวงอก (Adjust OR = 0.268; 95% CI 0.104, 0.694) และกลุ่มอาการทางระบบผิวหนัง (Adjust OR = 0.335; 95% CI 0.134, 0.841) สอดคล้องกับการศึกษา Ahmad, M. F. et al. ในปี 2024 ที่ผ่าน มาพบว่า การสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเวลาที่ยาวนาน หรือปริมาณที่สูงเป็นเวลานานจะนำไปสู่การเกิดพิษกับ ร่างกายเรื้อรัง (Ahmad, M. F. et al., 2024) ปัจจัยเรื่องการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชพบมีความสัมพันธ์อย่างมี นัยสำคัญกับกลุ่มอาการทางระบบประสาท (Adjust OR = 0.386; 95% CI 0.173, 0.863) สอดคล้องกับการศึกษา ของ Ghasemnejad-Berenji, M. et al. ในปี 2021 และการศึกษาของ Chittrakul, J. et al. ในปี 2022 ที่ผ่าน มาพบว่า การใช้สารกำจัดศัตรูพืช ได้แก่ สารกำจัดแมลง สารกำจัดวัชพืช และสารฆ่าเชื้อรา ส่งผลต่อระบบประสาท ของมนุษย์ แต่อย่างไรก็ตามการได้รับสารกำจัดศัตรูพืชในระยะยาวส่งผลต่อระบบประสาทในลักษณะที่ขึ้นอยู่กับ ขนาดของสารที่ได้รับ ร่างกายอาจมีการตอบสนองเชิงปรับตัวเมื่อได้รับสารตั้งแต่ปริมาณน้อยจนถึงปริมาณสูง ซึ่งทำให้เกิดภาวะเครียดออกซิเดชัน และมีความบกพร่องในด้านความจำและการเรียนรู้ (Ghasemnejad-Berenji, M. et al., 2021); (Chittrakul, J. et al., 2022) นอกจากนี้ปัจจัยการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช พบว่า มีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจและทรวงอก (Adjust OR = 0.446; 95% CI 0.216, 0.919) เช่นเดียวกับปัจจัยเรื่องหน้าที่ของเกษตรกรในการทำเกษตรกรรมที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มอาการ ระบบทางเดินหายใจและทรวงอก (Adjust OR = 2.091; 95% CI 1.001, 4.367) และระยะเวลาการใช้สารเคมี กำจัดศัตรูพืชมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจและทรวงอก (Adjust OR = 3.294; 95% CI 1.274, 8.517) อาจจะสามารถใช้ สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า เกษตรกรที่ใช้สารเคมี กำจัดศัตรูพืช โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่ฉีดพ่นสารเคมีเป็น ระยะเวลาานอาจเสี่ยงต่อการเกิดอาการทางระบบ ทางเดินหายใจเฉียบพลันและเรื้อรังและการเปลี่ยนแปลงการทำงานของปอด อาการทางระบบทางเดินหายใจที่ ได้รับรายงานว่าเกี่ยวข้องกับการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืช ได้แก่ หายใจมีเสียงหวีด ระคายเคืองทางเดินหายใจ คอแห้งหรือเจ็บ ไอ หายใจลำบาก และแน่นหน้าอก (Sidthilaw, S. et al., 2022); (Chittrakul, J. et al., 2021) อีกทั้งปัจจัยเรื่องหน้าที่ของเกษตรกรในการทำเกษตรกรรม พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มอาการ ระบบทางเดินอาหาร (Adjust OR = 2.302; 95% CI 1.097, 4.833) การสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชส่งผลให้เกิด พิษแก่ร่างกายสามารถเข้าสู่ร่างกายได้ตั้งแต่การสัมผัส สูด และการกินสิ่งปนเปื้อนได้ (Shekhar, C. et al., 2024) ปัจจัยเรื่องการใช้สารกำจัดวัชพืชพบมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มอาการทางระบบผิวหนัง (Adjust OR = 0.478; 95% CI 0.256, 0.894) การศึกษาที่ผ่านมาของ Latt, K. K. et al. พบว่า การกำจัดวัชพืช บรรจุสารเคมีหากมีการจัดการวัชพืชไม่เหมาะสม จะก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อมและ สุขภาพของมนุษย์ได้ (Latt, K. K. et al., 2023) ทั้งนี้ ปัจจัยด้านชนิดของเครื่องพ่นสารเคมี พบว่า มีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญกับการเกิดกลุ่มอาการทางระบบประสาท โดยผู้ใช้เครื่องพ่นชนิดที่ใช้แรงดันหรือแรงกลมีโอกาส เกิดกลุ่มอาการดังกล่าวมากกว่าเมื่อเทียบกับผู้ใช้เครื่องพ่นชนิดอื่น (Adjusted OR = 3.345; 95% CI: 1.358 - 8.240) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Afolabi, B. O. et al. ในปี 2023 ที่รายงาน ว่า ชนิดของเครื่องพ่น มีบทบาทสำคัญต่อความเสี่ยงของอาการทางระบบประสาท โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรที่ใช้เครื่องพ่นที่ต้อง ออกแรงกดหรือโยกด้วยตนเอง (Afolabi, B. O. et al., 2023) เช่นเดียวกับปัจจัยชนิดของหัวฉีดสารเคมี พบว่า มีความสัมพันธ์กับอย่างมีนัยสำคัญกลุ่มอาการทางระบบประสาท (Adjust OR = 0.426; 95% CI 0.211, 0.857) จากความสัมพันธ์ที่กล่าวมาข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่า ประเภท ขนาด และแรงดันของหัวพ่นสารเคมีกำจัด ศัตรูพืช ส่งผลต่อปริมาณ ขนาด และความเร็วของละอองสารเคมีที่ถูกพ่นออกมา โดยพบความเชื่อมโยงระหว่าง ขนาดของละอองกับความเร็วของการเคลื่อนที่ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการประเมินความเสี่ยงของการฟุ้งกระจาย

ของสารเคมีในอากาศ (spray drift) ตลอดจนการประเมินปริมาณและรูปแบบการตกกระทบของสารเคมีบนเป้าหมาย (Fuchs, M. D. et al., 2025) ซึ่งหากเกษตรกรได้รับในปริมาณที่มากและนานอาจจะส่งผลต่อการเกิดความเสี่ยงทางกลุ่มอาการระบบประสาทได้ (Ghasemnejad-Berenji, M. et al., 2021) ยิ่งไปกว่านั้นการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ปัจจัยเรื่องชนิดของหัวฉีดมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มอาการทางตา (Adjust OR = 0.412; 95% CI 0.222, 0.763) อาจมาจากความเสี่ยงของการฟุ้งกระจายของสารเคมี (spray drift) จากหัวฉีดสามารถส่งผลกระทบต่อร่างกายได้เช่นกัน (Fuchs, M. D. et al., 2025)

ในส่วนของปัจจัยที่ไม่มีผลต่อสุขภาพ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ทางสังคม ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส โรคประจำตัว และประวัติการดื่มแอลกอฮอล์ และปัจจัยด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ชนิดการปลูกพืช การสัมผัสสารเคมีในแต่ละสัปดาห์ ระยะทางบ้านห่างจากสวน ความยาวด้ามพ่น ซึ่งไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในครั้งนี้ อาจสะท้อนให้เห็นว่าความเสี่ยงด้านสุขภาพของเกษตรกรไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวแปรเชิงโครงสร้างเท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ความรู้ และวิถีปฏิบัติที่เฉพาะเจาะจงมากกว่า

สรุปและข้อเสนอแนะ

การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชส่งผลให้เกิดอาการและอาการแสดงของกลุ่มอาการทางระบบประสาท กลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจและทรวงอก กลุ่มอาการทางระบบผิวหนัง กลุ่มอาการทางตา และกลุ่มอาการระบบทางเดินอาหาร ของเกษตรกร ตำบลกิตติ์ช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ข้อเสนอแนะ จากการศึกษาครั้งนี้ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และด้านการเกษตร เช่น ชนิดของเครื่องพ่น หัวฉีด วิธีการกำจัดภาชนะบรรจุสารเคมี และพฤติกรรมการดื่มกาแฟมีผลต่อระดับการสัมผัสและความเสี่ยงต่อสุขภาพของเกษตรกรในพื้นที่สามารถนำไปพัฒนาคู่มือการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัย พร้อมทั้งจัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับการป้องกันตนเองและลดความเสี่ยงจากการสัมผัสสารเคมี ควรส่งเสริมการใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (PPE) อย่างถูกต้องและต่อเนื่อง โดยควรมีการศึกษาต่อยอดด้านพฤติกรรมและมาตรการป้องกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการลดความเสี่ยงต่อสุขภาพ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการลดความเสี่ยงต่อการเกิดอาการและโรคจากการสัมผัสสารเคมีอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร. (2567). ตารางปริมาณและมูลค่าการนำเข้าวัตถุดิบสำคัญทางการเกษตร ปี 2562 - 2566 กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สังคม. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2567 จาก https://www.doa.go.th/ard/?page_id=386
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). สรุปผลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2567 จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/survey_detail/9u
- สุธาทิพย์ บุณยสถิตินนท์. (2563). การแผ้วถางสุขภาพและสถิติการเจ็บป่วยและเสียชีวิตจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2567 จาก <https://thaipan.org/wp-content/uploads/2020/11/4-sutathip.pdf>
- Afolabi, B. O. et al. (2023). Operations of Knapsack Sprayer and Its Impacts on Physiological Parameters of Selected Operators. Engineering, 15(2), 59-67.
- Ahmad, M. F. et al. (2024). Pesticides impacts on human health and the environment with their mechanisms of action and possible countermeasures. Heliyon, 10(7), 1-26.

- Ahmadipour, H. & Nakhei, Z. (2024). The effect of education on safe use of pesticides based on the health belief model. *BMC Research Notes*, 17(134), 1-6.
- Arab, A. & Mostafalou, S. (2022). Neurotoxicity of pesticides in the context of CNS chronic diseases. *International Journal of Environmental Health Research*, 32(12), 2718-2755.
- Cheung, C. et al. (2025). Dry mouth: Its etiology, symptoms, and strategies for management. *Pharmacy Practice in Focus: Health Systems*, 14(2), 16-22.
- Chittrakul, J. et al. (2021). Insecticide exposure and risk of asthmatic symptoms: A systematic review and meta-analysis. *Toxics*, 9(9), 1-11.
- _____. (2022). Exposure to organophosphate insecticides, inappropriate personal protective equipment use, and cognitive performance among pesticide applicators. *Frontiers in Public Health*, 10, 1-13. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.1060284>
- Desye, B. et al. (2024). Pesticide safe use practice and acute health symptoms, and associated factors among farmers in developing countries: A systematic review and meta-analysis of epidemiological evidence. *BMC Public Health*, 24(3313), 1-12. <https://doi.org/10.1186/s12889-024-20817-x>
- European Food Safety Authority. (2023). Conclusion on the peer review of the pesticide risk assessment of the active substance glyphosate. *EFSA Journal*, 21(10), 1-52.
- Fuchs, M. D. et al. (2025). The droplet and atmospheric dispersion drift (DAD-drift) model - A modular approach for estimating spray drift at the landscape scale. *Environmental Research*, 271, 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.envres.2025.121104>
- Ghasemnejad-Berenji, M. et al. (2021). Neurological effects of long-term exposure to low doses of pesticides mixtures in male rats: Biochemical, histological, and neurobehavioral evaluations. *Chemosphere*, 264(2), 1-9.
- Karimi, S. et al. (2023). Smoking and environmental tobacco smoke exposure: implications in ocular disorders. *Cutaneous and Ocular Toxicology*, 42(1), 1-7.
- Latt, K. K. et al. (2023). Assessment of empty pesticide container disposal and its effect on environment and human health: A review AIP Conference Proceedings. Retrieved February 5, 2025, from <https://www.researchgate.net/publication/373370189>
- Mesnage, R. & Antoniou, M. N. (2023). Evidence of human health effects of glyphosate exposure: A systematic review of epidemiological studies. *Environmental Health*, 22(1), 1-17.
- Mueller, W. et al. (2024). Factors influencing occupational exposure to pyrethroids and glyphosate: An analysis of urinary biomarkers in Malaysia, Uganda and the United Kingdom. *Environmental Research*, 242, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.envres.2023.117651>
- Naser, K. et al. (2024). The impact of climate change on health services in low- and middle-income countries: A systematised review and thematic analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 21(4), 1-22.
- Rauchman, S. H. et al. (2023). Toxic external exposure leading to ocular surface injury. *Vision*, 7(2), 1-22.

- Sapbamrer, R. (2018). Pesticide Use, Poisoning, and Knowledge and Unsafe Occupational Practices in Thailand. *New Solutions: A Journal of Environmental and Occupational Health Policy*, 28(2), 283-302.
- Shekhar, C. et al. (2024). A systematic review of pesticide exposure, associated risks, and long-term human health impacts. *Toxicology Reports*, 13, 1-23. <https://doi.org/10.1016/j.toxrep.2024.101840>
- Sidthilaw, S. et al. (2022). Effects of exposure to glyphosate on oxidative stress, inflammation, and lung function in maize farmers, Northern Thailand. *BMC Public Health*, 22(1), 1-10.
- Singh, R. et al. (2024). Systemic analysis of glyphosate impact on environment and human health. *ACS Omega*, 9(6), 6165-6183.
- Suntudrob, N. et al. (2021). Factors influencing practice of pesticide use and acute health symptoms among farmers in Nakhon Sawan, Thailand. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(16), 1-12.
- Vellingiri, B. et al. (2022). Neurotoxicity of pesticides - A link to neurodegeneration. *Ecotoxicology and Environmental Safety*, 15(243), 1-11.
- Wongta, A. et al. (2022). The relationship of organophosphate pesticide exposure and cognitive decline among residents of an agricultural area in Northern Thailand. *Journal of Health Research*, 36(6), 1-10.

การรับรู้และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน ที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติของผู้บริโภคชาวไทย*

THAI CONSUMERS' PERCEPTION AND BUYING BEHAVIOR OF HOME DECORATION PRODUCTS FROM NATURAL MATERIALS

มนีรัตน์ รัตนพันธ์^{1*}, ประสิทธิ์ รัตนพันธ์², นพดล ชูเศษ³, วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล¹, ลินี กิตติชนมวรกุล⁴
Maneerat Rattanaphan^{1*}, Prasit Rattanaphan², Noppadon Chooset³, Woraluck Lalitsasivimol¹, Sinee Kittichonvorakun⁴

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

¹Hatyai Business School, Hatyai University, Songkhla, Thailand

²สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

²School of Management, Walailak University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

³คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ประเทศไทย

³Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Songkhla, Thailand

⁴นักวิชาการอิสระ สงขลา ประเทศไทย

⁴Independent Scholar, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: maneerat@hu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้และพฤติกรรมการซื้อ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการรับรู้และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากผู้บริโภคชาวไทยที่มีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ยตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป ที่รสนิยมชอบใช้ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ หรือผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเท่านั้น 400 ตัวอย่าง ใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ และทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่าไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เพศหญิง มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 50,000 - 60,000 บาท การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพนักธุรกิจ/ประกอบอาชีพส่วนตัว รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านจากสื่อโซเชียลมีเดียมากที่สุด สื่อโซเชียลมีเดียที่ทำให้รับรู้มากที่สุด คือ เฟซบุ๊ก วิธีการส่งเสริมการตลาดที่รับรู้มากที่สุด คือ โฆษณา ข้อความทางการตลาดที่สามารถสร้างการรับรู้ได้มากที่สุด คือ เน้นเกี่ยวกับหน้าที่คุณสมบัติสินค้า รูปแบบของสื่อออนไลน์ที่สนใจมากที่สุด คือ วิดีโอ ช่องทางออนไลน์ที่นิยมซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านมากที่สุด คือ เฟซบุ๊ก ช่องทางออฟไลน์ที่ซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านมากที่สุด คือ ห้างสรรพสินค้า ร้านค้าเฉพาะอย่าง และพฤติกรรมภายหลังการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน คือ รีวิวลินค้าด้วยข้อความและภาพ และผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า เพศและระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับช่องทางซื้อบนอินเทอร์เน็ต เฟลส และพฤติกรรมภายหลังซื้อ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับประเภทของสื่อช่องทางซื้อแบบออฟไลน์ และพฤติกรรมภายหลังซื้อ ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับช่องทางซื้อแบบออฟไลน์ รูปแบบของสื่อออนไลน์ และช่องทางซื้อแบบออนไลน์ และอาชีพมีความสัมพันธ์กับวิธีการส่งเสริมการตลาด ประเภทของสื่อโซเชียลมีเดีย บุคคลที่มีอิทธิพล และข้อความทางการตลาด

คำสำคัญ: การรับรู้และพฤติกรรมการซื้อ, ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน, ผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ

Abstract

This research aimed to investigate consumer perception, purchasing behavior, and the factors associated with the perception and purchasing behavior of home decoration products made from natural materials. This quantitative study employed structured questionnaires to collect data from 400 Thai consumers with an average monthly income of 50,000 Baht or more, who preferred natural or uniquely crafted products. Descriptive statistics including frequency and percentage, along with the chi-square test, were used to analyze the data. The findings revealed that the majority of respondents were female, earning an average monthly income between 50,000 - 60,000 Baht, holding a bachelor's degree, and working as business owners or self-employed. Most respondents received information about home decoration products through social media, with Facebook being the most influential platform. The most effective marketing promotion method was advertising, while marketing messages focusing on product functions and features were found to create the highest level of awareness. Video content was the most preferred type of online media. Facebook was identified as the most popular online purchasing channel, while department stores and specialty shops were the most preferred offline purchasing venues. Post-purchase behaviors commonly included reviewing products with text and images. Furthermore, the analysis showed significant relationships between gender and education level with e-marketplace purchasing channels and post-purchase behaviors. Average monthly income was related to types of offline purchasing media and post-purchase behaviors. Education level was associated with offline purchasing channels, types of online media, and online purchasing channels. Occupation was also related to marketing promotion strategies, types of social media platforms, influencers, and marketing messages.

Keywords: Consumer Perception and Purchasing Behavior, Home Decoration Products, Products Made from Natural Materials

บทนำ

จากการสำรวจโดยสำนักงานวิจัยของธนาคาร Mediobanca ได้ให้ข้อมูลว่าอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านโลก ปี 2565 มีมูลค่าประมาณ 530 พันล้านยูโร เพิ่มขึ้น +12% เมื่อเทียบกับปี 2564 ที่มีมูลค่า 470 พันล้านยูโร (+14% เมื่อเทียบกับปี 2563) ส่วนในปี 2566 น่าจะเติบโตอยู่ที่ +5% ในปี 2570 คาดการณ์ว่าน่าจะมีมูลค่าการค้า 690 พันล้านยูโร ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน ได้แก่ ผู้ประกอบการต้องตระหนักถึงประเด็นสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแล (ESG: Environmental, Social, Governance) และการใช้ประโยชน์จากระบบดิจิทัลในระบบอุตสาหกรรมและการส่งเสริมการขาย ซึ่งเป็นระบบที่กระจายได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว ในปี 2565 มูลค่าการซื้อขายผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน เฟอร์นิเจอร์ผ่านอีคอมเมิร์ซเกิน 3.5 พันล้านยูโร เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับปี 2560 ที่มีมูลค่าต่ำกว่าหนึ่งพันล้านยูโรเล็กน้อย (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2566)

ศูนย์วิจัยกสิกรไทยได้สำรวจมุมมองและพฤติกรรมของผู้บริโภคต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความตระหนักและต้องการมีส่วนร่วมในการลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่และวัยทำงาน อายุ 20 - 35 ปี ที่สนใจเลือกซื้อสินค้าและบริการรวมถึงผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ตั้งแต่การหันไปใช้บรรจุภัณฑ์แบบนำกลับมาใช้ใหม่ได้ และสินค้าที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ หรือวัตถุดิบ

ย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ นอกจากนี้ผู้บริโภคได้ปรับเปลี่ยนมุมมองจากการช่วยลดผลกระทบหลังการบริโภคไปสู่การเลือกซื้อสินค้าจากผู้ผลิตหรือผู้ขายที่แสดงถึงมาตรฐานในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมตลอดกระบวนการตั้งแต่แหล่งที่มาของวัตถุดิบ กระบวนการผลิต บรรจุภัณฑ์ การขนส่ง และการจัดการขยะหลังการบริโภค โดยผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 55 มีความเต็มใจจ่ายเพิ่มขึ้นถึง 20% จากราคาสินค้าปกติ และร้อยละ 20 ของผู้ตอบแบบสำรวจเต็มใจจ่ายเพิ่มขึ้นสูงสุดถึง 40% จากราคาสินค้าปกติ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2564) งานวิจัยกลุ่มผู้บริโภคในอาเซียน โดยศูนย์วิจัยความเป็นอยู่ ฮาคูโฮโด อาเซียน หรือ ฮิลล์อาเซียน (Hakuhodo Institute of Life and Living ASEAN: HILL ASEAN) ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมในประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย เวียดนาม สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ ญี่ปุ่น และไทย ผ่านช่องทางออนไลน์ จำนวน 4,500 คน พบว่า ผู้บริโภคในอาเซียน 80% ใส่ใจสิ่งแวดล้อมและนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างจริงจัง ผู้บริโภคกว่า 80% ให้ความสำคัญกับแบรนด์ที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ขณะที่ผู้บริโภค 81% เต็มใจจ่ายแพงขึ้นเพื่อสนับสนุนสินค้าที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม โดยกลุ่ม Baby Boomer หรือ Gen B (อายุ 55 - 73 ปี) มีแนวโน้มเป็นกลุ่มที่มีความตั้งใจทำทุกอย่างและยินดีจ่ายแพงขึ้นเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเมื่อผู้บริโภคยังมีอายุมาก จะยังมีความพร้อมทางด้านรายได้และมีความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย (ธนาคารกรุงเทพ, 2565) และสอดคล้องกับชนากานต์ อุณาพรหม ที่ได้ศึกษาความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรม การซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคในตำบลโพธาราม อำเภอนางรอง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้บริโภคมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ชนากานต์ อุณาพรหม, 2565) นอกจากนี้ พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยเป็นอีกปัจจัยสำคัญในการสร้างการรับรู้และส่งผลการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ การเก็บสถิติจากสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สดช.) ในโครงการศึกษา Thailand Digital Outlook ที่ศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต โดยสะท้อนให้เห็นการเข้าสู่สังคมดิจิทัลยุคใหม่มากขึ้น จากผลสำรวจนี้ชี้เห็นว่า “คนไทยมีแนวโน้มในการใช้เวลาบนอินเทอร์เน็ตมากขึ้น” โดยกิจกรรมบนโลกอินเทอร์เน็ตที่คนไทยนิยมใช้งานในปี 2566 92.46% ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ 91.59% สนทนาแชต และส่งข้อความหากัน 72.98% รับชม VDO Content (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

นอกจากนี้ Kotler, P. & Armstrong, G. ได้กล่าวถึงสภาพตลาดที่มีการแข่งขันสูงและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้มีผลิตภัณฑ์เกิดขึ้นใหม่ในตลาดจำนวนมาก ส่งผลให้วงจรชีวิตผลิตภัณฑ์สั้นลง ผลิตภัณฑ์ที่จะอยู่รอดได้ในตลาดจำเป็นต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มีความแตกต่างและสอดคล้องตรงกับความต้องการของผู้บริโภคสามารถแก้ปัญหาให้กับผู้บริโภคได้ (Kotler, P. & Armstrong, G., 2015) รวมถึง Solomon, M. R. ได้กล่าวไว้ว่าการศึกษเกี่ยวกับการรับรู้และพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมากสำหรับธุรกิจ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดให้มีความสอดคล้องและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด (Solomon, M. R., 2012)

ดังนั้น จากข้อมูลแนวโน้มตลาดผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านและเฟอร์นิเจอร์ที่สูงขึ้น กอปรกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี ผู้วิจัยจึงมุ่งหวังที่จะศึกษาการรับรู้และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติของผู้บริโภคชาวไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเตรียมรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างทัน่วงทีและสามารถปรับกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการและพฤติกรรมของผู้บริโภค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการรับรู้และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคชาวไทย ซึ่งมีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ยตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป เป็นผู้ที่มีรสนิยมชอบใช้ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ หรือผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเท่านั้น ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงสูตรของ Cochran, W. G. โดยมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% มีค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 384 ตัวอย่าง (Cochran, W. G., 1977) ทั้งนี้เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นจากการตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 ตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง ภูมิภาคละ 80 ตัวอย่าง คือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ โดยการสอบถามกลุ่มตัวอย่างก่อนเก็บข้อมูลว่าเป็นบุคคลที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป มีรสนิยมชอบใช้ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ หรือผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะหรือไม่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมีโครงสร้างจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะตรวจสอบรายการ (Check-list) จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ รายได้ต่อเดือน เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการรับรู้และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะตรวจสอบรายการ (Check-list) จำนวน 11 ข้อ ประกอบด้วย การรับรู้ 7 ข้อ ได้แก่ 1) ประเภทสื่อที่ทำให้รู้จักผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน 2) ประเภทของสื่อโซเชียลมีเดียที่ทำให้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน 3) บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อ 4) วิธีการส่งเสริมการตลาด 5) วิธีการส่งเสริมการขายที่สนใจ 6) ข้อความทางการตลาด และ 7) รูปแบบของสื่อออนไลน์ และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ 1) ช่องทางซื้อแบบออนไลน์ 2) ช่องทางซื้อแบบอิมเมอร์สีกัลเพด 3) ช่องทางซื้อแบบออฟไลน์ และ 4) พฤติกรรมหลังซื้อ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณวุฒิปริญญาเอกด้านการตลาดและบริหารธุรกิจ จำนวน 5 ท่าน โดยต้องพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .60 ขึ้นไป (วรัญญา ภัทรสุข, 2554) ผลการตรวจสอบ พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .67 - 1.00 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ทุกข้อ จากนั้นนำแบบสอบถามดังกล่าวไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อพิจารณาคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาค ตามเกณฑ์ของ Fraenkel, R. J. & Wallen, E. N. ซึ่งระบุว่าค่าความเชื่อมั่นไม่ควรต่ำกว่า .70 โดยแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .952 ซึ่งถือว่ามีความสามารถนำไปใช้ได้ (Fraenkel, R. J. & Wallen, E. N., 2006)

นิยามศัพท์

การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริโภคคัดกรอง ตีความ และให้ความหมายกับข้อมูลหรือสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่ได้รับ ประกอบด้วย ประเภทสื่อที่ทำให้รู้จักผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน ประเภทของสื่อโซเชียลมีเดียที่ทำให้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อ วิธีการส่งเสริมการตลาด วิธีการส่งเสริมการขายที่สนใจ ข้อความทางการตลาด และรูปแบบของสื่อออนไลน์ ซึ่งใช้ค่าความถี่ และร้อยละเป็นเกณฑ์ในการวัดพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน หมายถึง กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน ประกอบด้วย ช่องทางซื้อแบบออนไลน์ ช่องทางซื้อแบบอิมเมอร์สีกัลเพด ช่องทางซื้อแบบออฟไลน์ และพฤติกรรมหลังซื้อ ซึ่งใช้ค่าความถี่ และร้อยละเป็นเกณฑ์ในการวัด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริโภคที่มีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ยตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป และมีรสนิยมชอบใช้ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ หรือผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเท่านั้น โดยมีการสอบถามคัดกรองก่อนตอบแบบสอบถามในสองประเด็น คือ รายได้ และรสนิยม โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลตามสถานที่ทำงาน ห้างสรรพสินค้า สถาบันการศึกษา บริษัท ห้างร้าน และที่อยู่อาศัย ในพื้นที่ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ภูมิภาคละ 80 อย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตัวเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ รายได้ ระดับการศึกษา และอาชีพ ที่มีต่อการรับรู้และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ โดยใช้สถิติของการทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test) เป็นค่าวัดความสัมพันธ์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.25 เพศชาย ร้อยละ 44.75 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 50,000 - 60,000 บาท ร้อยละ 63.75 รองลงมา คือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 60,001 - 70,000 บาท ร้อยละ 14.50 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่า 80,000 บาท ร้อยละ 11.00 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 70,001 - 80,000 บาท ร้อยละ 10.75 การศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 51.00 สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 31.75 ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 17.25 อาชีพนักธุรกิจ/ประกอบอาชีพส่วนตัว ร้อยละ 40.25 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 31.50 และพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 28.25

2. ผลการวิเคราะห์การรับรู้และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ

การวิเคราะห์การรับรู้และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านจากสื่อโซเชียลมีเดียมากที่สุด ร้อยละ 47.50 รองลงมา เว็บไซต์ ร้อยละ 19.25 สื่อโซเชียลมีเดียที่ทำให้รับรู้มากที่สุด คือ เฟซบุ๊ก ร้อยละ 47.25 รองลงมา คือ ยูทูบ ร้อยละ 26.25 บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มากที่สุด คือ ผู้บริโภค (รีวิว) ร้อยละ 44.50 รองลงมา คือ ดารา ร้อยละ 20.50 วิธีการส่งเสริมการตลาดที่รับรู้มากที่สุด คือ โฆษณา ร้อยละ 41.00 รองลงมา คือ การส่งเสริมการขาย ร้อยละ 20.75 ประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 19.25 วิธีการส่งเสริมการขายด้วยวิธีส่วนลดในโอกาสพิเศษ ร้อยละ 23.75 บริการให้คำปรึกษาการตกแต่งบ้าน ร้อยละ 22.25 การรับประกันสินค้า ร้อยละ 21.75 ข้อความทางการตลาดที่สามารถสร้างการรับรู้ได้มากที่สุด คือ เน้นเกี่ยวกับหน้าที่คุณสมบัติสินค้า ร้อยละ 64.50 และเน้นอารมณ์ เช่น ความรัก ความอบอุ่น ความทันสมัย ร้อยละ 35.50 รูปแบบของสื่อออนไลน์ที่สนใจมากที่สุด คือ วิดีโอ ร้อยละ 36.25 รองลงมา คือ อัลบั้มคอนเทนต์ ร้อยละ 25.75 อินโฟกราฟิก และเว็บเพจ ร้อยละ 15.25

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านผ่านช่องทางออนไลน์มากที่สุด คือ เฟซบุ๊ก ร้อยละ 42.50 รองลงมา คือ เว็บไซต์ ร้อยละ 21.50 ช่องทางซื้อบนอีอาร์เก็ตเพลสมากที่สุด คือ โสมโปรออนไลน์ ร้อยละ 19.00 รองลงมา คือ ลาซาด้า ร้อยละ 18.50 ช้อปปี้ ร้อยละ 15.00 โสมไพรส์ ร้อยละ 12.50 และอาลีบาบา ร้อยละ 11.75 ส่วนใหญ่ซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านด้วยช่องทางออฟไลน์มากที่สุด คือ ห้างสรรพสินค้า ร้านค้าเฉพาะอย่าง ร้อยละ 47.25 รองลงมา คือ งานแสดงสินค้า ร้อยละ 24.25 และพฤติกรรมภายหลังการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านมากที่สุด คือ รีวิวสินค้าทั้งข้อความและภาพ ร้อยละ 31.75 รองลงมา คือ ไม่รีวิวสินค้า ร้อยละ 27.00

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีต่อการรับรู้และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ รายได้ ระดับการศึกษา และอาชีพ ที่มีต่อการรับรู้ ได้แก่ ประเภทของสื่อ ประเภทของสื่อโซเชียลมีเดีย บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อ วิธีการส่งเสริมการตลาด วิธีการส่งเสริมการขาย ข้อความทางการตลาด รูปแบบของสื่อออนไลน์ และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ ได้แก่ ช่องทางซื้อแบบออนไลน์ ช่องทางซื้อแบบอิมาร์เก็ตเพลส ช่องทางซื้อแบบออฟไลน์ และพฤติกรรมหลังซื้อ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีต่อการรับรู้และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ

การรับรู้และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ	เพศ		รายได้ต่อเดือน		ระดับการศึกษา		อาชีพ	
	Pearson Chi-Square	Cramer's V	Pearson Chi-Square	Cramer's V	Pearson Chi-Square	Cramer's V	Pearson Chi-Square	Cramer's V
การรับรู้								
ประเภทของสื่อ	14.433	.190	22.185*	.136	21.462	.164	11.618	.121
ประเภทของสื่อโซเชียลมีเดีย	7.722	.139	9.990	.091	18.678	.153	20.749**	.161
บุคคลที่มีอิทธิพล	8.525	.146	17.338	1.20	21.534	.164	19.021**	.154
วิธีการส่งเสริมการตลาด	9.207	.152	20.945	.132	17.115	.146	24.024***	.173
วิธีการส่งเสริมการขาย	.894	.047	20.550	.131	8.967	.106	11.836	.122
ข้อความทางการตลาด	.876	.047	3.738	.097	.970	.049	4.459*	.106
รูปแบบสื่อออนไลน์	8.655	.147	8.124	.082	11.838*	.122	27.482	.185
พฤติกรรมการซื้อ								
ช่องทางซื้อออนไลน์	2.907	.085	20.666	.131	10.915*	.117	19.068	.154
ช่องทางซื้อบนอิมาร์เก็ตเพลส	21.964***	.234	30.280	.159	21.935***	.166	36.709	.214
ช่องทางซื้อออฟไลน์	7.939	.141	14.294*	.109	22.572**	.168	12.977	.127
พฤติกรรมภายหลังการซื้อ	12.452***	.176	22.252*	.136	31.084***	.197	25.391	.178

* = Sig. .05 ** = Sig. .01 *** = Sig. .001

3.1 ปัจจัยด้านความแตกต่างของเพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อ ได้แก่ ช่องทางซื้อบนอิมาร์เก็ตเพลส และพฤติกรรมภายหลังซื้อ ที่ระดับนัยสำคัญ .001

3.2 ปัจจัยด้านความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ ได้แก่ ประเภทของสื่อ และพฤติกรรมการซื้อ ได้แก่ ช่องทางซื้อแบบออฟไลน์ และพฤติกรรมภายหลังซื้อ ที่ระดับนัยสำคัญ .05

3.3 ปัจจัยด้านความแตกต่างของระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อ ได้แก่ ช่องทางซื้อบนอิมาร์เก็ตเพลส และพฤติกรรมภายหลังซื้อ ที่ระดับนัยสำคัญ .001 มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อ ได้แก่ ช่องทางซื้อแบบออฟไลน์ ที่ระดับนัยสำคัญ .01 และมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ ได้แก่ รูปแบบของสื่อออนไลน์ และ

พฤติกรรมกรซื้อ ได้แก่ ช่องทางซื้อแบบออนไลน์ ที่ระดับนัยสำคัญ .05

3.4 ปัจจัยด้านความแตกต่างของอาชีพมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ได้แก่ วิธีการส่งเสริมการตลาด ที่ระดับนัยสำคัญ .001 ประเภทของสื่อโซเชียลมีเดีย บุคคลที่มีอิทธิพล ที่ระดับนัยสำคัญ .01 และข้อความทางการตลาด ที่ระดับนัยสำคัญ .05

อภิปรายผล

ผลการวิจัยค้นพบว่า การรับรู้และพฤติกรรมกรซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์กับการรับรู้และพฤติกรรมกรซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ สามารถเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและแนวคิดในงานวิจัย ได้ดังนี้

1. การรับรู้และพฤติกรรมกรซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุธรรมชาติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านจากสื่อประเภทสื่อโซเชียลมีเดียและเว็บไซต์ โดยสื่อโซเชียลมีเดียที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้มากที่สุด คือ เฟซบุ๊ก รองลงมาคือ ยูทูบ ความสอดคล้องกับพฤติกรรมกรใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยในปี 2566 โดยการเก็บสถิติจากสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สดช.) ในโครงการศึกษา Thailand Digital Outlook ที่ศึกษาพฤติกรรมกรใช้งานอินเทอร์เน็ต โดยสะท้อนให้เห็นการเข้าสู่สังคมดิจิทัลในยุคใหม่มากขึ้น กิจกรรมบนโลกอินเทอร์เน็ตที่คนไทยนิยมใช้งานในปี 2566 พบว่า 92.46 % ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ 91.59 % สนทนา แชต และส่งข้อความหากัน 72.98 % รับชม VDO (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ยังสอดคล้องกับการศึกษาของวัชร เทพพิทักษ์ศักดิ์ พบว่า กลยุทธ์ที่สำคัญที่ทำให้พีดีเอ็มแบรนด์ประสบความสำเร็จ คือ กลยุทธ์การสร้างแบรนด์ และการสื่อสารแบรนด์ผ่านสื่อออนไลน์ ผลการวิจัยยังพบว่า วิธีการส่งเสริมการตลาด คือ โฆษณา ประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย โดยวิธีการส่งเสริมการขายด้วยการให้ส่วนลดในโอกาสพิเศษ บริการให้คำปรึกษาการตกแต่งบ้าน การรับประกันสินค้า (วัชร เทพพิทักษ์ศักดิ์, 2562) และผู้บริโภครู้ความสำคัญเกี่ยวกับการได้รับส่วนลด เมื่อซื้อเฟอร์นิเจอร์ การโฆษณาตามสื่อต่าง ๆ และการจัดโปรโมชั่นช่วงเทศกาล การให้คำแนะนำข้อมูล การรับประกันคุณภาพสินค้า (ชนิดา โมทอง และทิพย์วรรณ งามศักดิ์, 2560) นอกจากนี้การศึกษาของมณีนรัตน์ รัตนพันธ์ และคณะ ยังพบว่า การสร้างการรับรู้และออกแบบผลงานสื่อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน ควรประกอบด้วย ความน่าสนใจดึงดูดใจลูกค้า ความเอาใจใส่ ชักนำชักจูงให้ลูกค้าเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ความปรารถนา เป็นการทำให้ลูกค้าเกิดความอยากได้ และพฤติกรรมลงมือทำ ต้องบอกชัดเจนว่าทำไมลูกค้าต้องทำในสิ่งที่ธุรกิจเสนอ (มณีนรัตน์ รัตนพันธ์ และคณะ, 2567) ดังนั้น กลยุทธ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุธรรมชาติ ได้แก่ การสร้างแบรนด์และการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ การจัดโปรโมชั่น การให้คำปรึกษา และการรับประกันสินค้า ขณะเดียวกันการออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์ควรมีความน่าสนใจ ชักนำให้ลูกค้ามีส่วนร่วม กระตุ้นความปรารถนา และจงใจให้เกิดการตัดสินใจซื้ออย่างชัดเจน

ข้อความทางการตลาดที่สามารถสร้างการรับรู้มากที่สุดต้องเน้นเหตุผลเกี่ยวกับหน้าที่คุณสมบัติสินค้าและเน้นอารมณ์ เช่น ความรัก ความอบอุ่น ความทันสมัย โดยรูปแบบของสื่อออนไลน์ที่สนใจมากที่สุด คือ วิดีโอสอดคล้องกับการศึกษาของนิชาวดี ตานีเหิง ที่พบว่า การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์มีการใช้สื่อที่มีความหลากหลาย ได้แก่ คลิปวิดีโอ การออกร้านจำหน่ายและสาธิตกระบวนการผลิต การสร้างคอนเทนต์ผ่านสื่อเฟซบุ๊ก เนื้อหาที่นำเสนอเป็นข้อความที่แสดงรายละเอียดของการนำเสนอลักษณะ สรรพคุณ คุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ (นิชาวดี ตานีเหิง, 2562) นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านผ่านช่องทางออนไลน์มากที่สุด คือ เฟซบุ๊ก รองลงมา คือ เว็บไซต์ ช่องทางซื้อบนอีมาร์เก็ตเพลสมากที่สุด คือ โคมโพรออนไลน์ รองลงมา คือ ลาซาด้า ช้อปปี้ โคมไพรส์ และอาลีบาบา การที่ช่องทางซื้อบนอีมาร์เก็ตเพลสได้รับความนิยมเพราะ E-Marketplace เป็นรูปแบบของแพลตฟอร์มสินค้าให้ลูกค้าสามารถเลือกซื้อได้อย่างสะดวก สั่งซื้อได้จากทุกมุมโลก

ตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันมากขึ้น และสอดคล้องกับ ข้อมูลของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) พบว่า ในปี 2566 ช่องทางการขายออนไลน์ที่ได้รับความนิยมสูงสุดในประเทศไทย คือ E-Marketplace โดยมีสัดส่วนการใช้งานถึง 24.58% ของช่องทางการขายออนไลน์ทั้งหมด (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2567) และแพลตฟอร์ม E-Marketplace ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ได้แก่ Shopee และ Lazada โดยจากผลสำรวจ พบว่า Shopee มีผู้ใช้งานสูงถึง 75% และ Lazada มีผู้ใช้งาน 67% (PS-engage, 2024) นอกจากนี้ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการหาข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของภวิดา ศรีรัตนะ และพิรพงษ์ พุศิริ ได้ศึกษากลยุทธ์ในการเพิ่มยอดขายเฟอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้านที่อิกเกีย สาขาบางใหญ่ พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภคมีเหตุผลในการเลือกซื้อเฟอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้าน คือ มีดีไซน์ที่แตกต่าง โดดเด่น สวยงาม และหาข้อมูลก่อนตัดสินใจ (ภวิดา ศรีรัตนะ และพิรพงษ์ พุศิริ, 2563) ดังนั้น การรับรู้และพฤติกรรม การซื้อผลิตภัณฑ์ ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุธรรมชาติของผู้บริโภคในปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากสื่อโซเชียลมีเดียและสื่อออนไลน์เป็นหลัก โดยเฉพาะ Facebook และ YouTube ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยยุคดิจิทัล ทั้งนี้ ข้อความทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพสูงต้องเน้นเหตุผลเกี่ยวกับคุณสมบัติสินค้า ควบคู่กับการสื่อสารด้านอารมณ์ผ่านสื่อในรูปแบบวิดีโอ และการจัดโปรโมชั่นที่จูงใจ นอกจากนี้ ช่องทางการซื้อที่ได้รับความนิยมสูงสุด คือ Facebook และ E-Marketplace เช่น Shopee และ Lazada อันสะท้อนถึงแนวโน้มการเลือกซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ที่สะดวกและเข้าถึงง่าย อีกทั้งผู้บริโภคยังให้ความสำคัญกับการหาข้อมูลสินค้าและรายละเอียดก่อนตัดสินใจซื้อ ซึ่งทั้งหมดนี้สอดคล้องกับการศึกษาที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวางกลยุทธ์การตลาดออนไลน์เชิงรุกเพื่อเพิ่มโอกาสทางการขายและสร้างการรับรู้ในกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์กับการรับรู้และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ พบว่า ปัจจัยความแตกต่างของเพศมีความสัมพันธ์กับช่องทางซื้อบนอีมาร์เก็ตเพลส และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ความแตกต่างด้านรายได้มีความสัมพันธ์กับประเภทของสื่อช่องทางซื้อแบบออฟไลน์ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ความแตกต่างด้านการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับช่องทางซื้อบนอีมาร์เก็ตเพลส พฤติกรรมหลังซื้อ ช่องทางซื้อแบบออนไลน์ รูปแบบของสื่อออนไลน์ และช่องทางซื้อแบบออนไลน์ และความแตกต่างด้านอาชีพ มีความสัมพันธ์กับวิธีการส่งเสริมการตลาดประเภทของสื่อโซเชียลมีเดีย บุคคลที่มีอิทธิพล และข้อความทางการตลาด มีความสอดคล้องกับการศึกษาของเกตุวดี สมบูรณ์ทวี และวริษฐ์ รินทอง ที่ได้ศึกษาเรื่องความตั้งใจในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายแบบบูรณาการ (Omi Channel) ในรูปแบบ Buy Online Pickup in Store (BOPS) พบว่า ปัจจัยด้านการค้นข้อมูล ทศนคติต่อพฤติกรรม เวลา และการรับรู้ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายแบบบูรณาการในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ (เกตุวดี สมบูรณ์ทวี และวริษฐ์ รินทอง, 2563) ยังสอดคล้องกับการศึกษาของมณีนรัตน์ รัตนพันธ์ ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ในภาคใต้ตอนล่าง พบว่า ปัจจัยด้านเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับการซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางเว็บไซต์ เฟสบุ๊ก (มณีนรัตน์ รัตนพันธ์, 2557) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของวรรณา วันหมด ได้ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าทางอินเทอร์เน็ต พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าทางอินเทอร์เน็ตทุกด้าน (วรรณา วันหมด, 2558) นอกจากนี้การศึกษาของธนูทองศิริวงค์ และสินีนาล เริ่มลาวรรณ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รูปแบบที่อยู่ อาศัย ที่แตกต่าง มีการตัดสินใจเลือกซื้อเฟอร์นิเจอร์แตกต่างกัน (ธนูทอง ศิริวงค์ และสินีนาล เริ่มลาวรรณ, 2567) แสดงให้เห็นว่าการทำการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ควรวางกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับลักษณะประชากรศาสตร์และพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของกลุ่มเป้าหมายอย่างรอบด้าน เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงและสร้างยอดขายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงความแตกต่างของผู้บริโภคในแต่ละกลุ่ม ทั้งด้านเพศ อายุ รายได้ การศึกษา และอาชีพ รวมถึงพฤติกรรม

การเลือกช่องทางซื้อและการรับข้อมูลข่าวสารในยุคดิจิทัล เพื่อวางแผนสื่อสาร นำเสนอสินค้าได้ตรงตามความต้องการ และสร้างประสบการณ์การซื้อที่ตอบโจทย์ในแต่ละกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาการรับรู้และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติของผู้บริโภคชาวไทย เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ โดย แหล่งรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านมากที่สุด คือ สื่อโซเชียลมีเดียและเว็บไซต์ สื่อโซเชียลมีเดียที่กลุ่มตัวอย่างรับรู้มากที่สุด ได้แก่ เฟซบุ๊ก รองลงมา คือ ยูทูบ ข้อความทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ต้องเน้นเหตุผลเกี่ยวกับ คุณสมบัติสินค้า และเน้นอารมณ์ เช่น ความรัก ความอบอุ่น ความทันสมัย รูปแบบสื่อออนไลน์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ วิดีโอ และปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ (เพศ รายได้ การศึกษา อาชีพ) มีความสัมพันธ์กับการรับรู้และ พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการสื่อสารแบรนด์ไปยังผู้บริโภคด้วยสื่อออนไลน์ วิดีโอคอนเทนต์ ผสมผสานกับกิจกรรม การส่งเสริมการขายทั้งการให้ส่วนลดพิเศษ การรับประกันคุณภาพสินค้า เป็นปัจจัยทำให้ผู้บริโภครับรู้ข้อมูลผลิตภัณฑ์ และนำไปสู่การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ ดังนั้น ภาครัฐหรือผู้ประกอบการทั้งเป็นผู้ผลิต และจัดจำหน่ายเฟอร์นิเจอร์ และสินค้าตกแต่งบ้านสามารถนำผลวิจัยไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด การสื่อสารแบรนด์ การสร้างคอนเทนต์การตลาด และการเลือกสื่อออนไลน์ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภค โดยภาครัฐหรือผู้ประกอบการในด้านเฟอร์นิเจอร์และสินค้าตกแต่งบ้านสามารถนำผลวิจัยนี้ไปใช้ในการพัฒนา กลยุทธ์การตลาดได้หลายวิธี ได้แก่ เลือกใช้สื่อออนไลน์ที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ควรเน้นการใช้สื่อที่กลุ่มผู้บริโภค มักใช้ เช่น เฟซบุ๊ก และยูทูบ เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และสามารถนำเสนอคอนเทนต์ ที่น่าสนใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจกับวิดีโอคอนเทนต์ การสร้างวิดีโอที่แสดง ให้เห็นถึงคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ เช่น ความทันสมัย ความทนทาน หรือประโยชน์การใช้งาน จะช่วยดึงดูดผู้บริโภค และเพิ่มการรับรู้ การใช้กิจกรรมส่งเสริมการขาย เช่น การให้ส่วนลดพิเศษในช่วงเวลาต่าง ๆ หรือการรับประกัน คุณภาพสินค้า เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคและกระตุ้นการตัดสินใจซื้อได้เร็วขึ้น การสร้างคอนเทนต์ที่สอดคล้อง กับอารมณ์ของผู้บริโภค เช่น ความรัก ความอบอุ่น หรือความทันสมัย ช่วยสร้างการเชื่อมโยงกับผู้บริโภคได้ดีขึ้น และ เลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับไลฟ์สไตล์ โดยการคำนึงถึงพฤติกรรมการใช้งานสื่อออนไลน์ของกลุ่มเป้าหมาย การสร้างเนื้อหาที่ตรงตามความสนใจของกลุ่มเป้าหมายจะช่วยให้การสื่อสารแบรนด์มีประสิทธิภาพสูงสุด และ 2) การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์และผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านในยุคดิจิทัลนั้น ผู้ประกอบการควรเน้นช่องทาง การจัดจำหน่ายแบบออมมิแชแนล (Omi Channel) เพื่อสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้บริโภคได้สัมผัสผลิตภัณฑ์จริง สามารถเข้าถึงข้อมูลและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ง่ายสะดวก ทุกที่ ทุกเวลา นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับหน้าที่คุณสมบัติ สินค้า ให้ดูทันสมัย สอดคล้องกับพฤติกรรมและไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภค

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของ ประเทศ (บพข.) ที่ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณการวิจัย ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อยเรื่อง “การจัดจำหน่ายและสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านจากเส้นใยสับปะรดสู่ตลาดบน” อยู่ภายใต้ชุดโครงการ นวัตกรรมพัฒนาและเพิ่มมูลค่าจากเส้นใยสับปะรดสู่การสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์เพื่อการแข่งขันระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2566). แนวโน้มอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์อิตาลี ปี 2566 เด็บโตต่อเนื่อง. เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2567 จาก <https://www.ditp.go.th/post/137052>
- เกตุวดี สมบูรณ์ทวี และวริษฐ์ รินทอง. (2563). ความตั้งใจในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางทางการจัดจำหน่ายแบบบูรณาการ (Omi-Channel) ในรูปแบบ Buy Online Pickup in Store (BOPS). วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 41(1), 89-104.
- ชนากานต์ อุณาพรหม. (2565). พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคในตำบลโพธิ์งาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 32(2), 32-49.
- ชนิดา โมทอง และทิพย์วรรณ งามศักดิ์. (2560). กลยุทธ์การตลาดเพื่อเพิ่มยอดขายเฟอร์นิเจอร์ร้าน ABC ในเขตอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ, 10(2), 115-131.
- ธนาคารกรุงเทพ. (2565). แม้ราคาสูงขึ้นก็ยอม เจาะลึกพฤติกรรมผู้บริโภค พร้อมจ่ายเพื่อสินค้ารักษ์โลก SME ปรับตัวอย่างไรไม่ตกเทรนด์. เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2567 จาก <https://www.bangkokbanksme.com/en/expensive-and-willing-to-pay-for-environmentally-friendly-products>
- ธนูทอง ศิริวงศ์ และสินีนารถ เริ่มลาวรรณ. (2567). ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ของผู้บริโภค ในอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 8(1), 114-126.
- นิชาวดี ตานีเหิง. (2562). การสร้างแบรนด์และการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผลิตภัณฑ์จักสานจากเตยหนามสู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ชุมชนพวงปูลีระ ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ภวิดา ศรีรัตน และพิรพงษ์ พุศิริ. (2563). กลยุทธ์ในการเพิ่มยอดขายเฟอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้านที่อู่เกียสาขาบางใหญ่. ใน รายงานการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 15. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- มณีนรัตน์ รัตนพันธ์. (2557). พฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ กรณีศึกษาภาคใต้ตอนล่าง. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- มณีนรัตน์ รัตนพันธ์ และคณะ. (2567). สร้างการรับรู้และออกแบบผลงานสื่อ ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แบรนด์ SAPPAROT. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(2), 314-326.
- วรรณ วนัหมัด. (2558). ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อสินค้าทางอินเทอร์เน็ต. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร, 10(2), 132-141.
- วรัญญา ภัทรสุข. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชร เทพพิทักษ์ศักดิ์. (2562). กลยุทธ์การตลาดธุรกิจสินค้าตกแต่งบ้าน พีดีเอ็มแบรนด์. ใน สารนิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2564). ผู้บริโภคเต็มใจจ่ายเพื่อสินค้าและบริการรักษ์โลก. เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2567 จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Green-FB-12-10-21.aspx>
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). ผลการศึกษาการสำรวจและจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาดิจิทัล ประจำปี 2566 โครงการศึกษา Thailand Digital Outlook ประจำปี พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2567 จาก https://tdo.onde.go.th/Survey_Result2566.html

- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2567). ETDA เผยมูลค่าอีคอมเมิร์ซไทย ปี 66 พุ่งแตะ 5.96 ล้านล้านบาท อุตสาหกรรมประกันภัย โทมากที่สุด ร้อยละ 31. เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2567 จาก https://www.etda.or.th/th/pr-news/Dgt_ecom_survey2024.aspx?utm
- Cochran, W. G. (1977). Sampling techniques. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Fraenkel, R. J. & Wallen, E. N. (2006). How to design and evaluate research in education. (6th ed.). Boston: McGraw-Hill.
- Kotler, P. & Armstrong, G. (2015). Principles of Marketing. (16th ed.). London: Pearson Education.
- PS-engage. (2024). Thailand's E-commerce Landscape: Popular Channels and Government Roles. Retrieved March 28, 2024, from <https://ps-engage.com/thailands-e-commerce-landscape-popular-channels-and-government-roles/>
- Solomon, M. R. (2012). Consumer Behavior. (10th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการผลิตสื่อวีดิทัศน์*

DEVELOPMENT OF A BLENDED LEARNING PROCESS THROUGH ORGANIZING LEARNING ACTIVITIES FOR VIDEO MEDIA PRODUCTION

นิชกานต์ ไชยจักร*, ชาญ จารวงกรังสี, ณัฐพงษ์ อัครปฐมลักษณ์, คณาภาณูญ รักไพฑูรย์, ภคชาติ พุทธิปกรณ์

Nichakan Chaiyajak*, Chan Jaruwongrungrsee, Nattapong Akkrathomlak, Kanakarn Ruxpaitoon, Pakachart Puttipakorn

คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Information Technology, Thai-Nichi Institute of Technology, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: nichakan@tni.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนแบบผสมผสานผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการผลิตสื่อวีดิทัศน์ 2) ศึกษาประสิทธิผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานกระบวนการเรียนรู้ 3) สรุปองค์ความรู้กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อการผลิตสื่อวีดิทัศน์และการพัฒนาทักษะผู้เรียน เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ประชากร คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาเทคโนโลยีดิจิทัลทางสื่อสารมวลชน จำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือ 1) แบบทดสอบ 2) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) แบบประเมินชุดกิจกรรมเพื่อวิเคราะห์ทักษะ ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการผลิตสื่อวีดิทัศน์ ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ 1.1) ค้นหาหัวข้อโครงงาน สามารถพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันและผลลัพธ์โครงงานที่ดี 1.2) การคัดเลือกตำแหน่งปฏิบัติงาน สามารถพัฒนาทักษะด้านอาชีพตามความสนใจของผู้เรียน 1.3) การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง สามารถพัฒนาทักษะด้านกระบวนการเรียนรู้ การแก้ปัญหาจากการลงมือ ปฏิบัติจริงของผู้เรียน 2) ประสิทธิผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้ ทักษะความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อวีดิทัศน์หลังเรียน ($\bar{X} = 85.10$) มากกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 47.70$) และผู้เรียนพึงพอใจต่อคุณภาพของผลงานสื่อวีดิทัศน์ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ผลประเมินความพึงพอใจชุดกิจกรรมด้านการเรียนรู้จากโครงงานด้านการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และด้านการเรียนรู้ส่วนบุคคล พบว่า ทุกด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 3) สรุปองค์ความรู้กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อการผลิตสื่อวีดิทัศน์และการพัฒนาทักษะผู้เรียน พบว่า ควรมี 3 กิจกรรมตามผลการวิจัยข้อที่ 1 จึงจะสามารถพัฒนาทักษะผู้เรียนให้ครบทุกด้านได้

คำสำคัญ: การผลิตสื่อวีดิทัศน์, การจัดกิจกรรมการเรียนรู้, การเรียนการสอนแบบผสมผสาน

Abstract

This research aims to 1) Study and develop a blended learning process by organizing learning activities for video production, 2) Assess the effectiveness of a set of blended learning activities, and 3) Summarize knowledge about effective learning activities for video production and the development of learner skills. This study is experimental research and focuses on a population

of 20 third-year students majoring in Digital Technology in Mass Communication, selected through purposive sampling. The research instruments include: 1) A test, 2) A learning activity set, and 3) An evaluation form to assess skills development related to the activity set. The findings revealed several key points: 1) The organization of learning activities for video production included: Activity 1: Searching for project topics, which helped develop teamwork skills and yielded positive project outcomes. Activity 2: Choosing work positions based on learners' interests, which fostered career skills. Activity 3: Gaining insights through real experiences, which enhanced learners' processes for learning and problem-solving skills through practical application. 2) The effectiveness of the learning activity set was notable; students' knowledge and understanding of video production skills improved significantly after the course. The average score after learning was 85.1 points, compared to an average score of 47.7 points before the course. Additionally, learners expressed high satisfaction with the quality of the video media produced during the project. 3) The summary of effective learning activities for video media production and skill development identified three key activities, as described in item 1, essential for enhancing learner skills across various aspects.

Keywords: Video Media Production, Learning Activity Organization, Blended Learning

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์ รวมถึงกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะวิชาชีพ จากแผนการศึกษาแห่งชาติตั้งแต่ปี 2553 - 2557 พบว่า คุณภาพการศึกษาทางด้านคุณภาพของผู้เรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ และการพัฒนาแรงงานยังไม่ตอบสนองกับความต้องการผู้ประกอบการ ดังนั้น ยุทธศาสตร์ที่ 2 เป้าหมายที่ 2 จึงมุ่งเน้นให้สถาบันการศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีความเป็นเลิศเฉพาะด้าน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ดังนั้น กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะพัฒนาองค์ความรู้ของผู้เรียนการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมที่อาศัยการเรียนการสอนแบบบรรยาย (Lecture-based Learning) และการท่องจำเพียงอย่างเดียวไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนยุคใหม่ที่ต้องการประสบการณ์การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับ Rungwachira, O. et al. ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ในโลกยุคใหม่จะต้องมีการปรับเปลี่ยน (Rungwachira, O. et al., 2021) ถ้าการเรียนการสอนของครูอาจารย์ยังคงเน้นการถ่ายทอดวิชาความรู้เป็นลักษณะสั่งสอน ความรู้ ความจำเพื่อนำไปสอบย่อมส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะด้านความคิดวิจารณ์ญาณ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดไม่เป็น และไม่สามารถแก้ปัญหาการขับเคลื่อนประเทศด้วยนวัตกรรมก็เป็นไปได้ยาก การจัดการเรียนการสอนโดยใช้องค์ความรู้เดิมย่อมไม่เพียงพอต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (วิไลวรรณ วงศ์จินดา, 2567)

การเรียนการสอนในสาขาวิชาดิจิทัลทางสื่อสารมวลชน คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้พัฒนาองค์ความรู้และทักษะวิชาชีพ เพื่อให้นักศึกษาเป็นนักพัฒนาสื่อที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งเป็นผู้ที่สามารถพัฒนาศักยภาพตัวเองได้ตลอดเวลา เพื่อตอบโจทย์กับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน จากการสังเกตผู้วิจัย พบว่า ความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนในการผลิตสื่อวีดิทัศน์ของในระดับชั้นปีการศึกษาที่ 3 ส่วนใหญ่พบปัญหาในด้านทักษะวิชาชีพ และประสบการณ์ทำงานจริง รวมถึงความเข้าใจในด้านตำแหน่งวิชาชีพของตัวเองในอนาคต จากปัญหาดังกล่าวทำให้นักศึกษาขาดความเชี่ยวชาญทักษะวิชาชีพ และการพัฒนาความสามารถของนักศึกษาด้วยตนเองในอนาคต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษารูปแบบการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และพบว่า การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL)

การเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning) และการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) สามารถพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาและยังส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตลอดชีพ โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) เป็นการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาองค์ความรู้ผู้เรียนแบบรายบุคคล มีความเฉพาะตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ มีความมั่นใจในการเผชิญกับปัญหา รวมทั้งการฝึกฝนให้รู้จักค้นคว้าหาความรู้ตลอดชีวิต (รุ่งทิพย์พร เสน่หา และสิรินภา กิจเกื้อกูล, 2567) นอกจากนี้ การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ยังเป็นวิธีการเรียนที่เริ่มต้นด้วยปัญหาที่เกิดขึ้นจริงหรือสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้ สนใจ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความต้องการของผู้เรียน ได้ทำการศึกษาค้นคว้าจนค้นพบคำตอบด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการกลุ่มนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาร่วมกันอภิปราย ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด การแก้ปัญหา โดยครูผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำ (พระพันธ์วัฒน์ ธมมวาทธน และวิทยา ทองดี, 2565) อีกทั้ง การเรียนรู้ส่วนบุคคลเป็นกระบวนการเรียนที่สำคัญมากในการพัฒนาตัวเองเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการศึกษาตลอดชีวิต และกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองจะได้ผลเป็นอย่างดีเมื่อเกิดการเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่าง ๆ ภายในตนเอง บุคคลรอบข้าง และสิ่งอื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ในตนเอง การพัฒนาดังกล่าว จึงมีความเป็นพลวัตรที่ไม่หยุดนิ่ง และยังคงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ลาวพร สุกียาม่า และคณะ, 2560) และการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ของ Kolb, D. A. นักทฤษฎีการศึกษา ที่ได้ทำการพัฒนาและนำเสนอออกมาเป็น ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ หรือ Experiential Learning Theory (ELT) ซึ่งอธิบายว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดจากกระบวนการที่เชื่อมโยงประสบการณ์ตรงเข้ากับการไตร่ตรองและนำไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งกว่าการเรียนรู้แบบดั้งเดิม (Kolb, D. A., 1984) เช่นเดียวกับ วิจารณ์ พานิช ได้ให้ความหมายถึงการเรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึง การเรียนรู้แบบที่ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์จริงของสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ไม่ใช่การฟัง การท่องจำ หรือจากการอ่าน และประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มีทั้งประสบการณ์ภายนอก และประสบการณ์ภายในตนเองในหลากหลายมิติ (วิจารณ์ พานิช, 2567)

จากรูปแบบการเรียนการสอนที่กล่าวมาผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนในสาขาวิชาดิจิทัลทางสื่อสารมวลชน คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้พัฒนาองค์ความรู้และทักษะวิชาชีพ เพื่อให้ นักศึกษาเป็นนักพัฒนาสื่อที่มีคุณภาพ ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการผลิตสื่อวีดิทัศน์ และเพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและตอบสนองทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนแบบผสมผสานผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการผลิตสื่อวีดิทัศน์
2. ศึกษาประสิทธิผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานกระบวนการเรียนรู้
3. สรุปองค์ความรู้กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อการผลิตสื่อวีดิทัศน์และการพัฒนาทักษะผู้เรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มประชากร คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา DTM-413 เทคโนโลยีการผลิตภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ จำนวน 20 คน ทุกคนเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาเทคโนโลยีดิจิทัลทางสื่อสารมวลชน คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 7 ขั้นตอน คือ

1. ศึกษาข้อมูลกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้จากโครงงาน (Project-Based Learning) การเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning) การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (Experiential Learning)
2. ประเมินทักษะความรู้ความเข้าใจในการทำงานด้านผลิตสื่อวีดิทัศน์ของกลุ่มเป้าหมาย (Pretest)
3. พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานกระบวนการเรียนรู้
4. นำกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานกระบวนการเรียนรู้ทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย
5. ประเมินทักษะความรู้ความเข้าใจในการทำงานด้านผลิตสื่อวีดิทัศน์ของกลุ่มเป้าหมาย Posttest
6. ประเมินความพึงพอใจเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิผลของชุดกิจกรรมการเรียนรู้การผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

7. สรุปวิเคราะห์สรุปองค์ความรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้การผลิตสื่อวีดิทัศน์ เขียนเล่มรายงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบ Pretest และ Posttest ใช้สำหรับการประเมินทักษะเฉพาะบุคคลในการทำงานด้านผลิตสื่อวีดิทัศน์ของผู้เรียน

2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านผลิตสื่อวีดิทัศน์ในรายวิชา DTM-413 เทคโนโลยีการผลิตภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์

3. แบบประเมินชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์แนวคิดการผสมผสานกระบวนการเรียนรู้ 3.1) ทักษะการทำงานและผลลัพธ์ของโครงงาน 3.2) ทักษะด้านด้านอาชีพตามความสนใจของผู้เรียน 3.3) กระบวนการเรียนรู้การแก้ปัญหาจากการลงมือปฏิบัติจริงของผู้เรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ก่อนเรียนผู้วิจัยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ประเมินทักษะความรู้ความเข้าใจในการทำงานด้านผลิตสื่อวีดิทัศน์ จำนวน 20 ข้อ และทำการสอบแบบกระดาษ (Paper & Pencil) โดยให้เวลาทำ 30 นาที

2. เมื่อสิ้นสุดการสอนตามกิจกรรมแล้วให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) ทักษะความรู้ความเข้าใจในการทำงานด้านผลิตสื่อวีดิทัศน์ จำนวน 20 ข้อ และทำการสอบแบบกระดาษ (Paper & Pencil) โดยให้เวลาทำ 30 นาที

3. เมื่อสิ้นสุดการกิจกรรมแล้วให้ผู้เรียนทำแบบสอบถามแสดงความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนการสอน จำนวน 15 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน 1) การเรียนรู้จากโครงงาน 2) การเรียนรู้ส่วนบุคคล 3) การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ในรูปแบบ google form

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. วิเคราะห์ทักษะความรู้ความเข้าใจ Pretest- Posttest เพื่อเปรียบเทียบทักษะความรู้ความเข้าใจในการทำงานด้านผลิตสื่อวีดิทัศน์ก่อนเรียนและหลังด้วยการทดสอบค่าที (t-test) แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน

2. วิเคราะห์ความพึงพอใจของชุดกิจกรรมจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา DTM-413 เทคโนโลยีการผลิตภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ จำนวน 20 คน วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) กำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนความพึงพอใจของผู้เรียนตามเกณฑ์การประเมินคะแนนเฉลี่ยและความหมาย ดังนี้ 1) 4.51 - 5.00 มีความพึงพอใจมากที่สุด 2) 3.51 - 4.50 มีความพึงพอใจมาก 3) 2.51 - 3.50 มีความพึงพอใจปานกลาง 4) 1.51 - 2.50 มีความพึงพอใจน้อย 5) 1.00 - 1.50 มีความพึงพอใจน้อยที่สุด (ทวิพงศ์ ศรีสุวรรณ, 2568)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานกระบวนการเรียนรู้เพื่อผลิตสื่อวีดิทัศน์สำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

กิจกรรมที่ 1 ค้นหาหัวข้อโครงงาน

1. ผู้เรียนจับกลุ่มร่วมประชุมเสนอแนวคิด (Concept) เพื่อร่างแนวคิดและแนวทางผลิตสื่อวีดิทัศน์ (Proposal) จากนั้นนำไปสู่ขั้นตอนเสนอต่ออาจารย์ผู้สอน (Pitching)

2. ผู้เรียนสำรวจสถานที่จริงตามจังหวัดต่าง ๆ เพื่อค้นหาสถานที่ที่เหมาะสม (Location Scouting)

3. ค้นหา Reference ตามโจทย์ที่ได้ตั้งเอาไว้ เช่น โทนของงาน (Mood & Tone) จัดทำแผนงานคัดเลือกนักแสดงเบื้องต้น (Typecast) จัดเตรียมองค์ประกอบด้านเสื้อผ้า การแต่งหน้า อุปกรณ์การทำงาน

4. แผนงานการถ่ายทำ คัดเลือกสถานที่และกำหนดโจทย์สร้างความน่าสนใจในการเล่าเรื่อง เช่น โฆษณาสถานที่ท่องเที่ยวในรูปแบบมิวสิกวิดีโอ ศึกษาดูสถานที่ท่องเที่ยวที่โดดเด่นของแต่ละจังหวัดนั้นจะมีอะไรบ้าง ความแตกต่างของศิลปะและวัฒนธรรม รวมถึงเอกลักษณ์ของแต่ละสถานที่ต่าง ๆ ก่อนนำมาผลิตเป็นตัวอย่างโฆษณาในลำดับต่อไป

ทั้งนี้ กิจกรรมค้นหาหัวข้อโครงงานผู้เรียนจับกลุ่มร่วมประชุมเสนอแนวคิดจากนั้นลงพื้นที่สำรวจสถานที่จริงตามจังหวัดต่าง ๆ ค้นหา Reference และแผนงานการถ่ายทำดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ตัวอย่างกิจกรรมที่ 1 ค้นหาหัวข้อโครงงาน

กิจกรรมที่ 2 การคัดเลือกตำแหน่งปฏิบัติงาน

1. นำเสนอสอบัติ Portfolio ก่อนการเรียนรู้จากสถานที่ฝึกงาน

2. ผู้เรียนเลือกตำแหน่งสายโปรดัคชั่นที่ตนเองสนใจ

3. เพื่อนในห้องทุกคนจะร่วมกันโหวตเลือกตำแหน่งที่คิดว่าเหมาะสมกับผู้เรียนแบบรายบุคคล

4. ผู้เรียนสามารถรู้สถานะ ตำแหน่งที่เหมาะสมกับตนเอง คือเลือกตำแหน่งได้ตรงกับผลโหวตของเพื่อนทุกคน จากนั้นสรุปผลเป็นตัวเลขว่าเหมาะสมหรือไม่

5. ถ้าผลตำแหน่งไม่ตรงตามตำแหน่งที่สนใจผู้เรียนมีอิสระในการเลือกที่จะไม่ยอมแพ้ ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นหรือเลือกปรับเปลี่ยนตำแหน่งของตนเองตามข้อมูลที่เพื่อนทุกคนได้สรุปผลไว้ได้

11. ฝึกผสมงานด้านกราฟฟิกลงบนวิดีโอ ประกอบด้วย Graphic Logo, Super, End Credit, งาน Visual Effects, ปรับทำสีภาพ (Color Grading)
 12. ผู้เรียนทดลองการนำเสนอผลงานเหมือนกับการนำเสนอผลงานกับลูกค้าจริง มีการตรวจสอบดูรายละเอียดแก้ไขผลงาน Final Mix ก่อนที่จะนำไปเผยแพร่ออกอากาศ
 13. เผยแพร่ออกอากาศ ผู้เรียนได้จัดงานนำเสนอผลงานสื่อวีดิทัศน์ ให้ผู้อื่นได้รับชม
- ทั้งนี้ กิจกรรมที่ 3 การลงพื้นที่ปฏิบัติงาน เรียนรู้จากประสบการณ์จริง บรรยายภาคการเรียนการสอนจะเป็นนอกสถานที่ที่มีการถ่ายทำนอกสถานที่ จากนั้นจึงทำการตัดต่อ (VDO Editing) ภายในห้องเรียนสตูดิโอ และจัดแสดงผลงานให้ผู้ชมภายนอกได้ชมที่ห้องโฮมเธียเตอร์ดังภาพตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 3 ลงพื้นที่ปฏิบัติงาน เรียนรู้จากประสบการณ์จริง

กิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานกระบวนการเรียนรู้เพื่อผลิตสื่อวีดิทัศน์มีกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม แต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดกิจกรรมย่อยแตกต่างกันไป ทั้งนี้กิจกรรมที่ 3 ลงพื้นที่ปฏิบัติงานเรียนรู้จากประสบการณ์จริงจะมีรายละเอียดการดำเนินงานที่ค่อนข้างเยอะมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ เพราะเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะสามารถฝึกทักษะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้งานด้านผลิตสื่อวีดิทัศน์ได้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ผลิตสื่อวีดิทัศน์จากประสบการณ์

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะความรู้ความเข้าใจในการทำงานด้านผลิตสื่อวีดิทัศน์ก่อนเรียนและหลังเรียนจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ผลิตสื่อวีดิทัศน์จากประสบการณ์ของผู้เรียน

ผลคะแนน	จำนวน	คะแนนเต็ม 100	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	(S.D.)	ค่าที (t-test)
ก่อนเรียน	20	100	47.70	0.82	14.9
หลังเรียน	20	100	85.10	0.64	

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการเปรียบเทียบทักษะความรู้ความเข้าใจในการทำงานด้านผลิตสื่อวีดิทัศน์ก่อนเรียนและหลังเรียนจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ผลิตสื่อวีดิทัศน์จากประสบการณ์ของผู้เรียน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน พบว่า คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 47.70$, S.D. = 0.82) และคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 85.10$, S.D. = 0.64) ดังนั้น พบว่า ทักษะ

ความรู้ความเข้าใจในการทำงานในด้านการผลิตสื่อวีดิทัศน์หลังเรียนจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ผลิตสื่อวีดิทัศน์จากประสบการณ์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือน้อยกว่านั้น ($p < 0.05$) กล่าวคือ ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X} = 47.70$) และหลังเรียน ($\bar{X} = 85.10$) ไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่เป็นผลมาจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ผลิตสื่อวีดิทัศน์จากประสบการณ์สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจทักษะและมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อวีดิทัศน์อย่างแท้จริง

ตารางที่ 2 ผลประเมินความพึงพอใจเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิผลของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ผลิตสื่อวีดิทัศน์

กระบวนการเรียนรู้	คำถามประเมินประสิทธิผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ผลิตสื่อวีดิทัศน์จากประสบการณ์	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
การเรียนรู้จากโครงการ (Project-Based Learning)	1. ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน และสามารถสื่อสารการทำงานภายในกลุ่มได้	4.78	0.42	พึงพอใจมากที่สุด
	2. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม และร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ	4.78	0.42	พึงพอใจมากที่สุด
	3. ผู้เรียนเข้าใจถึงการวางแผนการทำงาน และการจัดระเบียบความสำคัญตามกระบวนการผลิตสื่อวีดิทัศน์	4.71	0.46	พึงพอใจมากที่สุด
	4. ผู้เรียนและผู้สอนมีการติดตามความก้าวหน้าของโครงการเป็นระยะ	4.78	0.42	พึงพอใจมากที่สุด
	5. ผู้เรียนพึงพอใจต่อผลงานและผลงานมีคุณภาพตามเป้าหมาย	4.78	0.42	พึงพอใจมากที่สุด
	รวมผลค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) การเรียนรู้จากโครงการ	4.77	0.03	พึงพอใจมากที่สุด
การเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning)	1. ผู้เรียนสามารถประเมินอาชีพที่เหมาะสมต่อตนเองได้	4.64	0.49	พึงพอใจมากที่สุด
	2. ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะด้านตำแหน่งอาชีพที่สนใจได้ไม่น้อยเพียงใด	4.71	0.46	พึงพอใจมากที่สุด
	3. ผู้เรียนสามารถต่อยอดความรู้ในบทเรียน ไปใช้ในวิชาชีพของตนเองได้ในอนาคต	4.78	0.42	พึงพอใจมากที่สุด
	4. ผู้เรียนคิดว่าการเรียนรู้ตามกิจกรรมการสอนเหมาะสมกับตนเอง	4.5	0.51	พึงพอใจมาก
	รวมผลค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) การเรียนรู้ส่วนบุคคล	4.66	0.11	พึงพอใจมากที่สุด
การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (Experiential Learning)	1. ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้การสอนนี้ไม่น้อยเพียงใด	4.92	0.26	พึงพอใจมากที่สุด
	2. ผู้เรียนเกิดข้อสังเกตหรือเกิดคำถามและพบคำตอบจากประสบการณ์จริง	4.71	0.46	พึงพอใจมากที่สุด
	3. ผู้เรียนได้นำแนวคิด ทฤษฎี หรือทักษะที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง	4.85	0.36	พึงพอใจมากที่สุด
	4. ผู้เรียนได้เชื่อมโยงประสบการณ์ที่ได้รับกับความรู้หรือทักษะที่มีอยู่เดิม	4.64	0.63	พึงพอใจมากที่สุด
	5. ผู้เรียนสามารถเข้าใจในหลักการและทฤษฎีในวิชาที่เรียนเป็นอย่างดี	4.57	0.51	พึงพอใจมากที่สุด
	6. ผู้เรียนได้นำความรู้หรือทักษะที่ได้ในกิจกรรมการเรียนการสอนไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้	4.85	0.36	พึงพอใจมากที่สุด
	รวมผลค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง	4.76	0.14	พึงพอใจมากที่สุด

ตารางที่ 2 สรุปผลประเมินความพึงพอใจเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ผลิตสื่อวิทัศน์ ทั้ง 3 ด้าน ด้านที่พึงพอใจมากที่สุด คือ การเรียนรู้จากโครงงาน (Project-Based Learning) ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.03) ระดับความพึงพอใจ คือ พึงพอใจมากที่สุด รองลงมา คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (Experiential Learning) รวมผลค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.14) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด และสุดท้าย คือ การเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning) รวมผลค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.11) ระดับความพึงพอใจมากที่สุดเช่นกัน และจะเห็นว่าค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทุกกระบวนการเรียนรู้ค่อนข้างต่ำส่วนใหญ่น้อยกว่า 0.5 แสดงว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน

ตอนที่ 3 องค์ความรู้กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อการผลิตสื่อวิทัศน์และการพัฒนาทักษะผู้เรียน

ภาพที่ 4 โมเดลองค์ความรู้กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อการผลิตสื่อวิทัศน์และการพัฒนาทักษะผู้เรียน

จากการดำเนินงานตามขั้นตอนวิจัยและการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่สอดคล้องต่อแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 4 โดยจะพบว่า จากการเรียนรู้จากโครงงาน การเรียนรู้ส่วนบุคคล การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง สามารถออกแบบกิจกรรมได้ 3 ช่วง กิจกรรมที่ 1 ค้นหาหัวข้อโครงงาน ผู้เรียนจะเกิดทักษะการทำงานร่วมกันและผลลัพธ์โครงงานที่ดี ทั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เรียนสำรวจสถานที่จริงเพื่อหาจุดเด่น แนวทางการนำเสนอ พร้อมทั้งให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันเสนอแนวคิดวางแผน ช่วยกันแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ให้มากที่สุด กิจกรรมที่ 2 การคัดเลือกตำแหน่งปฏิบัติงาน ผู้เรียนจะเกิดทักษะด้านอาชีพตามความสนใจของผู้เรียน ทั้งนี้ ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานของตนเองและมีรูปแบบการประเมินจากผู้เรียนร่วม ขึ้นเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้มีการผลิตผลงานที่ดีมีคุณภาพหรือแสดงศักยภาพในตำแหน่งที่ตนเองสนใจพร้อมมีความรับผิดชอบในหน้าที่นั้น กิจกรรมที่ 3 การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ผู้เรียนจะเกิดทักษะด้านกระบวนการเรียนรู้ การแก้ปัญหาจากการลงมือปฏิบัติงานจริงของผู้เรียน ผู้สอนต้องทำหน้าที่เป็นเพียงผู้แนะนำให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางการทำงาน แต่ไม่ควรแก้ปัญหาให้ผู้เรียนด้วยตนเองเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการวิเคราะห์การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าการประยุกต์

แนวคิดร่วมศาสตร์ต่าง ๆ ได้เอง ซึ่งองค์ความรู้กิจกรรมการเรียนรู้ในการผลิตสื่อวีดิทัศน์ครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นการสรุปแนวทางกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อการผลิตสื่อวีดิทัศน์เพราะผู้เรียนพึงพอใจต่อผลงานและผลงานมีคุณภาพตามเป้าหมาย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.78$) ระดับความพึงพอใจมากที่สุด พร้อมการพัฒนาทักษะผู้เรียนที่สามารถนำไปใช้กับการเรียนการสอนด้านการผลิตสื่อวีดิทัศน์ได้กับผู้เรียนระดับอุดมศึกษาได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผล

1. จากกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานกระบวนการเรียนรู้เพื่อผลิตสื่อวีดิทัศน์สำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม กิจกรรมที่ 1 ค้นหาหัวข้อโครงการ โดยออกแบบกิจกรรมตามหลักการเรียนรู้จากโครงการ (Project-Based Learning) ทั้งนี้ กิจกรรมจะเป็นรูปแบบจับกลุ่มร่วมประชุมเสนอแนวคิด แนวทางผลิตสื่อวีดิทัศน์ ซึ่งผู้เรียนต้องสำรวจสถานที่จริงตามจังหวัดต่าง ๆ ค้นหาตัวอย่างผลงานและแผนงานการถ่ายทำ กิจกรรมที่ 2 การคัดเลือกตำแหน่งปฏิบัติงาน โดยออกแบบกิจกรรมตามหลักการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning) ทั้งนี้ กิจกรรมเป็นรูปแบบนำเสนอสอบวัดผล Portfolio ก่อนการเรียนรู้จากสถานที่ปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้เรียนเลือกตำแหน่งสายโปรดัคชันที่ตนเองสนใจและร่วมกันโหวตเลือกตำแหน่งแบบรายบุคคล ซึ่งผู้เรียนสามารถมีอิสระในการเลือกตำแหน่งนั้นหรือปรับปรุงพัฒนานตนเองเพื่อปรับเปลี่ยนตำแหน่งได้ กิจกรรมที่ 3 ลงพื้นที่ปฏิบัติงาน เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยออกแบบกิจกรรมตามหลักการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (Experiential Learning) ทั้งนี้ กิจกรรมจะรูปแบบการวางแผนลงพื้นที่จริง ฝึกปฏิบัติเรียนรู้จากการทำงานจริง ดังเช่น การติดต่อขอเข้าใช้พื้นที่ การเตรียมนักแสง การออกแบบฉากและอุปกรณ์ในฉาก การสร้างบรรยากาศ การกำหนดมุมกล้อง การจัดแสดง เมื่อถ่ายทำเสร็จจะเป็นขั้นตอนตัดต่อที่ต้องให้ความสำคัญกับการนำเสนอที่มีคุณภาพด้านการลำดับเรื่อง คุณภาพของภาพและเสียงต่าง ๆ ตลอดจนการเตรียมพร้อมนำเสนอให้ผู้เข้าชมได้ชมผลงานจริง ซึ่งกระบวนการที่กล่าวมาได้สอดคล้องกับแนวคิดของ กานต์ชนก สร้อยคำและจิราวรรณ หันตุลา พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ไม่ได้มีกิจกรรมการเรียนรู้แค่ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว กิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถเกิดขึ้นที่นอกห้องเรียนก็ได้ และเมื่อกิจกรรมการเรียนรู้ได้ผ่านการลงมือทำร่วมกันเป็นกลุ่ม ที่เน้นความร่วมมือกันระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียน โดยครูผู้สอนจะติดตามให้ข้อเสนอแนะแนวทางไปจนผู้เรียนสามารถค้นพบคำตอบได้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีมิติและประสบความสำเร็จในการนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ไปปรับใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ของช่วงเวลาต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างมีศักยภาพ (กานต์ชนก สร้อยคำ และจิราวรรณ หันตุลา, 2567) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) จะช่วยในการพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยแนวคิดใหม่ในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานที่เป็นแนวคิดที่ไม่ใช่เพียงแค่การผสมผสานระหว่างออนไลน์และออฟไลน์หรือระหว่างออนไลน์และเทคโนโลยีต่าง ๆ แต่เป็นการผสมผสานที่พิจารณาถึงความยืดหยุ่นในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเน้นแก้ปัญหาด้วยตนเองและเน้นที่การบริหารจัดการเวลาของชั้นเรียนของผู้สอนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้เรียน (Inprasitha, M., 2023)

2. จากการประเมินทักษะก่อนเรียนและหลังเรียน รวมทั้งความพึงพอใจในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะความรู้ความเข้าใจในการทำงานด้านผลิตสื่อวีดิทัศน์ก่อนเรียนและหลังเรียน ค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจในการทำงานด้านผลิตสื่อวีดิทัศน์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยก่อนเรียน 47.70 และหลังเรียน 85.10 นั้นผลมาจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ผลิตสื่อวีดิทัศน์จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้นสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจทักษะและมีความรู้ ความเข้าใจในการผลิตสื่อวีดิทัศน์อย่างแท้จริง เพราะชุดกิจกรรมนี้เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการตั้งแต่เริ่มต้น จนจบการทำงาน ทั้งนี้ ผลประเมินความพึงพอใจเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ผลิตสื่อวีดิทัศน์

พบว่า ความพึงพอใจการเรียนรู้จากโครงการ (Project-Based Learning) รวมผลค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.77) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดเพราะผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันค้นหาหัวข้อ แนวคิด และสามารถสื่อสารการทำงานภายในกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำงานการแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันวางแผนการทำงานเช่นจัดเตรียมองค์ประกอบด้านเสื้อผ้า การแต่งหน้า และทรงผมต่าง ๆ รวมถึงอุปกรณ์การทำงานและแผนงานการถ่ายทำ และการจัดระเบียบความสำคัญ และผู้สอนมีการติดตามความก้าวหน้าของโครงการเป็นระยะเพื่อ คัดเลือกสถานที่และกำหนดโจทย์และความน่าสนใจของผลงาน ความพึงพอใจด้านการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning) รวมผลค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.66) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดโดยผู้เรียนสามารถประเมินอาชีพที่เหมาะสมต่อตนเองได้สามารถพัฒนาทักษะด้านตำแหน่งอาชีพที่สนใจต่อยอดความรู้ในบทเรียน ไปใช้ในวิชาชีพเรียนรู้ตามกิจกรรมการสอนเนื่องจากกิจกรรมการคัดเลือกตำแหน่งปฏิบัติงานผู้วิจัยได้สร้างกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องนำเสนอสอบวัดผล Portfolio ก่อนการเรียนรู้จากสถานที่ฝึกงานรายบุคคลจากนั้นให้เลือกตำแหน่งสายโปรดัคชั่นเพื่อให้สมาชิกในห้องทุกคนร่วมกันโหวตตำแหน่งที่คิดว่าเหมาะสมกับผู้เรียนรายนั้น และผู้เรียนสามารถเลือกตำแหน่งนั้นหรือที่เลือกที่จะไม่ยอมแพ้ โดยการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นและเมื่อระหว่างการทำงานต้องมีการรายงานผลข้อดีข้อเสียถ้าตำแหน่งใดที่ไม่พัฒนาดตนเองในข้อผิดพลาดอาจเกิดการลงโทษหรือให้เปลี่ยนตำแหน่งงานได้ สอดคล้องต่อแนวคิดของ วิไลวรรณ วงศ์จินดา ที่กล่าวว่าการศึกษาในโลกยุคปัจจุบัน ควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนสามารถที่จะพัฒนาศักยภาพองค์ความรู้ของตนโดยการมีโอกาเลือกเส้นทางสู่ความสำเร็จ จึงควรมีการจัดศึกษาให้หลากหลายยิ่งขึ้น โดยผู้สอนจะต้องเข้าใจว่าผู้เรียนอาจเรียนรู้ด้วยวิธีที่ต่างกันและในอัตราที่ไม่เท่ากันทางด้านเวลาและเนื้อหา เน้นการเรียนรู้แบบใฝ่รู้โดยใช้เทคนิค สื่อการสอน และประสบการณ์เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนโดยที่ผู้สอนจะต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเองเป็นผู้มีส่วนร่วมในการศึกษา (วิไลวรรณ วงศ์จินดา, 2567) การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (Experiential Learning) รวมผลค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.76) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนนี้เมื่อเกิดข้อสังเกตหรือเกิดคำถามจะสามารถพบคำตอบจากประสบการณ์จริง สามารถ นำแนวคิด ทฤษฎี หรือทักษะที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง เชื่อมโยงประสบการณ์ที่ได้รับกับความรู้หรือทักษะเดิม ประยุกต์ความรู้หรือทักษะไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้จากกิจกรรมลงพื้นที่ปฏิบัติงาน เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างกิจกรรมที่ผู้เรียนได้มีการแผนผังวิเคราะห์สถานที่ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่สร้างไอดีในการออกแบบสถานที่ออกแบบอุปกรณ์ประกอบฉาก ได้เรียนรู้การถ่ายทำวิดีโอที่มีประสิทธิภาพ เช่น การวางมุมกล้อง การจัดแสง จัดองค์ประกอบ ฉาก และการวาง Blocking นักแสดง รวมถึงการจัดอุปกรณ์ต่าง ๆ ลงในฉากในแต่ละซีนที่ได้มีการลงรายละเอียดไว้ การเตรียมการถ่ายทำ เมื่อผู้เรียนได้มีการลงพื้นที่ถ่ายทำวิดีโอจริง ตามสถานที่และจังหวัดต่าง ๆ และสามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคเฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสมตรงตามแผนงานที่ได้วางเอาไว้ สู่การผลิตการตัดต่อ (Edit) ภาพรวมของการลำดับภาพ การเล่าเรื่อง ระบบเสียง (Sound mixing) การอัดเสียง พากย์เสียง ปรับทำสีวิดีโอ และ Visual Effects ต่าง ๆ ตลอดจนรูปแบบการนำเสนอผลงานออกอากาศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวิทย์ และคณะ ที่ได้ทำการศึกษา นักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีพบว่าการเรียนการสอนที่ใช้แนวคิดการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์และการเรียนรู้แบบสืบสอบสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น และยังสามารถสร้างมโนทัศน์เพิ่มขึ้น ช่วยให้ ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายก่อให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนจะได้องค์ความรู้และยังสามารถทำให้ผู้เรียนปรับการเรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ (ศิริวิทย์ ปฐมชัยวาลย์ และคณะ, 2567)

3. จากโมเดลองค์ความรู้กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพต่อการผลิตสื่อวีดิทัศน์และการพัฒนาทักษะผู้เรียน พบว่า การเรียนรู้จากโครงงานควรฝึกผู้เรียนให้ค้นหาหัวข้อโครงงานอย่างมีกระบวนการ ผู้เรียนจะเกิดทักษะการทำงานร่วมกันและผลลัพธ์โครงงานที่ดี การเรียนรู้ส่วนบุคคลควรฝึกผู้เรียนให้คัดเลือกตำแหน่งปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมตามความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนจะเกิดทักษะด้านอาชีพตามความสนใจ การเรียนรู้จาก

ประสบการณ์จริงควรฝึกผู้เรียนจากประสบการณ์จริงลงพื้นที่จริงแก้ปัญหาจริงผู้เรียนจะเกิดทักษะด้านกระบวนการเรียนรู้การแก้ปัญหาจากการลงมือปฏิบัติจริงของผู้เรียนเอง สอดคล้องกับ จูตินันท์ ดาวศรี และคณะ การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นสร้างทักษะใหม่ ๆ ผู้เรียนและผู้สอนนั้นต้องพัฒนาทักษะและกระบวนการของตัวเองที่แตกต่างกัน การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนจึงจำเป็นต้องมีรูปแบบใหม่ ๆ เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้แบบจริง และการเรียนรู้แบบการสอนให้น้อยเรียนรู้ให้มาก พัฒนาพลเมืองให้เป็นผู้มีทักษะ สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในสังคมได้ (จูตินันท์ ดาวศรี และคณะ, 2564) ตามหลักการของ Kolb, D. A. ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ 4 ด้าน Experiencing คือ เรียนรู้ข้อมูลผ่านการมีประสบการณ์และการลงมือทำ Reflecting คือ นำข้อมูลและประสบการณ์มาทบทวนใคร่ครวญ Thinking คือ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ Acting คือ ลงมือทำจากความรู้ใหม่ที่ได้ แล้วเรียนรู้ว่าสิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนควรปรับปรุง (Kolb, D. A., 1984)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย ดังนี้ 1) ผลการเปรียบเทียบทักษะความรู้ความเข้าใจในการทำงานด้านผลิตสื่อวีดิทัศน์ หลังเรียนจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ผลิตสื่อวีดิทัศน์จากประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมายสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนค่อนข้างมากแสดงว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ผลิตสื่อวีดิทัศน์จากประสบการณ์สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจทักษะและมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อวีดิทัศน์อย่างแท้จริง 2) ชุดกิจกรรม 3 ช่วง คือ 2.1) ค้นหาหัวข้อโครงงาน 2.2) การคัดเลือกตำแหน่งปฏิบัติงานที่เหมาะสมต่อตนเอง 2.3) ลงพื้นที่ปฏิบัติงานเรียนรู้จากประสบการณ์จริง พบว่า เมื่อผู้เรียนดำเนินกิจกรรมครบทั้ง 3 ชุดกิจกรรม จะสามารถส่งเสริมทักษะความรู้ความเข้าใจต่อกระบวนการผลิตสื่อวีดิทัศน์มากขึ้น เกิดการเรียนรู้ส่วนบุคคลในด้านอาชีพที่ตนสนใจ เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 3) จากผลประเมินทั้งหมดวิเคราะห์ได้ว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบผสมผสานกระบวนการเรียนรู้ถือว่าเป็นโมเดลองค์ความรู้กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพต่อการผลิตสื่อวีดิทัศน์และการพัฒนาทักษะผู้เรียน ข้อเสนอแนะในการวิจัยดังต่อไปนี้ 1) สามารถนำแนวทางการเรียนการสอนนี้ใช้กับผู้เรียนรุ่นอื่น ๆ ที่ยังขาดทักษะความรู้ความเข้าใจต่อกระบวนการผลิตสื่อ วีดิทัศน์หรือแม้กระทั่งจัดเป็นหลักสูตรระยะสั้นได้ 2) สามารถใช้โมเดลองค์ความรู้กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพต่อการผลิตสื่อวีดิทัศน์และการพัฒนาทักษะผู้เรียนกับกลุ่มผู้เรียนที่ต้องการค้นหาความชอบ ด้านตำแหน่งการผลิตสื่อวีดิทัศน์ ดังเช่นกลุ่มมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้กลุ่มเหล่านี้เข้าใจกระบวนการและเรียนรู้ทักษะด้านผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อเป็นฐานประสบการณ์ในการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กานต์ชนก สร้อยคำ และจิรดาวรรณ หันตุลา. (2567). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนด้วยกิจกรรม STEM ที่ประยุกต์แนวคิดพิสิกส์ในการออกแบบผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (BLC). *Journal of Inclusive and Innovative Education*, 8(1), 76-90.
- จูตินันท์ ดาวศรี และคณะ. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, 11(1), 59-74.
- ทวิพงศ์ ศรีสุวรรณ. (2568). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการ สอนแบบกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา (Problem Solving Process) และเทคนิค KWDL เพื่อเสริมสร้าง

- ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการเรื่องแสงเชิงรังสีและแสงเชิงคลื่น รหัส ว30203 วิ. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 12(2), 191-203.
- พระพันธ์วัฒน์ ธมมวาทโน และวิทยา ทองดี. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning). วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(1), 967-976.
- รุ่งทิพย์พร เสนหา และสิรินภา กิจเกื้อกูล. (2567). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักศึกษาอาชีวศึกษา เรื่องการเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 43(3), 457-469.
- ลวพร สุกียาม่า และคณะ. (2560). องค์ประกอบและกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับครู กศน. ตำบล. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 45(4), 126-142.
- วิจารณ์ พานิช. (2567). ไตรภาค Experiential Learning การเรียนรู้ขั้นสูง จากประสบการณ์ 3 ทำมองนอก ออกแบบใน กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แปลน พรินท์ติ้ง.
- วิไลวรรณ วงศ์จินดา. (2567). ผลของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตนนทบุรี. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ศิริวิทย์ ปฐมชัยวาลย์ และคณะ. (2567). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบสืบสอบร่วมกับ แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมมนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. วารสารการเรียนรู้และเทคโนโลยี, 4(1), 1-15.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13>
- Inprasitha, M. (2023). Blended learning classroom model: A new extended teaching approach for new normal. International Journal for Lesson & Learning Studies, 12(4), 288-300.
- Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Rungwachira, O. et al. (2021). Management of learning in modern world to enhance the characteristics of the new generation. Journal of UBRU Educational Review, 1(1), 97-106.

การพัฒนาแนวทางกรอบวิธีวิจัยอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษาเพื่อการประยุกต์ใช้
ในบริบทสถาบันอุดมศึกษาที่มีสาขาวิชาอิสลามศึกษาในประเทศไทย*

THE DEVELOPMENT OF A FRAMEWORK FOR RESEARCH METHODOLOGY IN
ISLAMIC AND MUSLIM STUDIES FOR APPLICATION IN HIGHER EDUCATION
INSTITUTIONS OFFERING ISLAMIC STUDIES PROGRAMS IN THAILAND

อิสมาแอ กาเต๊ะ

Ismaie Katih

คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย

Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Pattani, Thailand

Corresponding author E-mail: isma-ie.k@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางกรอบวิธีวิจัยอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษาให้สามารถประยุกต์ใช้ได้
ได้ในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนสาขาอิสลามศึกษาในประเทศไทย โดยเน้นการผสมผสานหลักการศาสนา
อิสลามกับระเบียบวิธีวิจัยร่วมสมัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่มีความเที่ยงตรง คุณธรรม และตอบโจทย์สังคมมุสลิม
ร่วมสมัย การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากสองแหล่ง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ และการสัมภาษณ์
ผู้ทรงคุณวุฒิจาก 8 สถาบัน รวม 22 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ข้อมูลทั้งสองส่วนถูกวิเคราะห์แบบ
คู่ขนาน โดยเปรียบเทียบประเด็นจากวรรณกรรมกับข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญ แล้วสังเคราะห์ร่วมกันภายใต้กรอบ
ของอิสลามและแนวคิดการวิจัยสมัยใหม่ โดยเน้นความเป็นระบบ ความถูกต้องเชิงหลักการ และความสอดคล้อง
กับความเป็นจริงของสังคมมุสลิมไทยร่วมสมัยทั้งในมิติทฤษฎีและการประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการใช้จริงในพื้นที่
จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสารและข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัยได้นำไปสู่การพัฒนาแนวทางกรอบวิธี
วิจัยอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษา ที่ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดหัวข้อวิจัยที่ตอบสนอง
ปัญหาสังคมมุสลิมร่วมสมัย 2) การตั้งวัตถุประสงค์และคำถามวิจัยที่อยู่บนหลักศาสนา 3) การเลือกแนวทางวิจัย
ที่ผสมผสานกับกรอบสมัยใหม่ 4) การใช้กรอบทฤษฎีจากอัลกุรอานและฮิสซันนะฮ์ 5) การเก็บข้อมูลและอ้างอิง
ตามหลักวิชาการอิสลาม 6) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยยึดหลักการอิสลาม เช่น อัล-ฮัดล และอัล-บัยยีนะฮ์ และ
7) การจัดทำบรรณานุกรมและภาคผนวกอย่างเป็นระบบ งานวิจัยนี้มีคุณูปการต่อการพัฒนาหลักสูตร การเรียน
การสอน และการสร้างนักวิจัยที่สามารถผสมผสานศรัทธากับการแก้ปัญหาสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: วิธีวิจัย, อิสลามศึกษา, มุสลิมศึกษา

Abstract

This study aims to develop a framework for research methodology in Islamic and Muslim studies that can be effectively applied within the context of higher education institutions offering programs in Islamic studies in Thailand. Emphasis is placed on integrating Islamic principles with

*Received May 6, 2025; Revised May 21, 2025; Accepted May 24, 2025

contemporary methodological approaches to produce knowledge that is accurate, ethical, and responsive to the needs of contemporary Muslim societies. The study employs a qualitative research design, collecting data from two primary sources: academic literature and structured interviews with 22 experts from eight institutions. The data from both sources were analyzed in parallel by comparing insights from the literature with expert opinions, then synthesizing them within an Islamic epistemological framework alongside modern research paradigms. The analysis emphasizes systematicity, conceptual accuracy, and contextual relevance to the socio-religious realities of contemporary Thai Muslim society, both in theory and practice, to promote localized applicability. Findings from the document analysis and expert consultations led to the formulation of a seven-component integrated framework: 1) Selecting research topics that address contemporary issues within Muslim communities, 2) Articulating research objectives and questions grounded in Islamic principles, 3) Choosing research paradigms that integrate revelation (wahy) with modern approaches, 4) Applying theoretical frameworks based on the Qur'an and Sunnah, 5) Employing data collection and citation methods aligned with Islamic scholarly ethics, 6) Analyzing data based on Islamic values such as justice (Al-'Adl) and evidence (Al-Bayyinah), and 7) Preparing bibliographies and appendices systematically. This research contributes to curriculum development, instructional practices, and the cultivation of researchers capable of integrating faith with effective responses to contemporary societal challenges.

Keywords: Research Methodology, Islamic Studies, Muslim Studies

บทนำ

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกยุคใหม่ การวิจัยถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ที่สามารถตอบสนองต่อปัญหาและพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนสาขาวิชาอิสลามศึกษาในประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการผลิตองค์ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ทว่าหลายแห่งยังขาดกรอบวิธีวิจัยที่มีความชัดเจนและเหมาะสมกับธรรมชาติของศาสตร์อิสลามศึกษาและบริบทของมุสลิมศึกษาในสังคมไทย แม้ว่านโยบายระดับชาติ เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาของ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2566) จะให้ความสำคัญกับการส่งเสริมงานวิจัยที่ตอบโจทย์สังคมและมีคุณภาพ แต่ยังไม่มีความชัดเจนเฉพาะที่ชี้แนะการวิจัยในศาสตร์อิสลามศึกษาโดยสอดคล้องกับกรอบนโยบายจาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์และการเสริมสร้างสังคมฐานความรู้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) นอกจากนี้งานวิจัยร่วมสมัยในระดับนานาชาติได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการพัฒนากรอบวิธีวิจัยที่สอดคล้องกับหลักการอิสลามและสามารถประยุกต์ใช้ในบริบทปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การศึกษาของ (Bakar, M. A. et al., 2022) ได้เสนอแนวทางการวิจัยที่ผสมผสานระหว่างหลักการอิสลามและระเบียบวิธีวิจัยร่วมสมัย เพื่อให้การวิจัยในศาสตร์อิสลามมีความทันสมัยและตอบสนองต่อความท้าทายของยุคปัจจุบัน

ในปัจจุบัน การพัฒนางานวิจัยในสาขาอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษายังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะในด้านกรอบแนวทางและระเบียบวิธีวิจัย (research methodology) ที่ใช้ในการผลิตองค์ความรู้ให้มีคุณภาพสอดคล้องทั้งกับหลักวิชาการสมัยใหม่และหลักการของศาสนาอิสลาม จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น งานของ อับดุลรอซซัค มะณี พบว่า กรอบวิธีวิจัยในงานอิสลามศึกษายังขาดความเป็นระบบและ

ไม่สามารถเชื่อมโยงกับแนวทางทางวิชาการร่วมสมัยได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้การพัฒนาองค์ความรู้ในสาขานี้มีข้อจำกัดในด้านคุณภาพและการนำไปใช้จริงในบริบทสังคมมุสลิมไทย (อับดุลรอซซัค มะณี, 2565) นอกจากนี้แนวคิดเชิงปรัชญาการวิจัยร่วมสมัย โดยเฉพาะการเลือกกรอบแนวคิดวิธีวิทยา (research paradigm) ที่เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของศาสตร์ศาสนา ได้รับการเน้นย้ำในงานของ Nasution, A. et al. ว่า การวิจัยในสาขาอิสลามศึกษา ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของ epistemology of revelation (วะหีย์) ควบคู่กับเครื่องมือเชิงเหตุผลและประจักษ์นิยมจากสังคมศาสตร์ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างความศรัทธาและกรอบวิเคราะห์เชิงวิชาการ อันเป็นแนวทางที่สามารถตอบสนองต่อความซับซ้อนของปัญหาในโลกสมัยใหม่ (Nasution, A. et al., 2023)

ในทางปฏิบัติ กลุ่มผู้สอนและนักวิจัยในระดับอุดมศึกษาจำนวนมากยังคงประสบปัญหาในการเลือกแนวทางการวิจัยที่เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของปัญหาที่ศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเทววิทยาอิสลาม (Islamic Theology), จริยธรรม (Akhlaq), หรือความหลากหลายทางวัฒนธรรมของมุสลิมร่วมสมัย ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทั้งกรอบวะหีย์และแนวคิดร่วมสมัยในการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง (Najimudeen, M. R., 2022) อย่างไรก็ตาม การขาดกรอบแนวทางการบูรณาการที่ชัดเจน ทำให้ผลงานวิจัยที่ได้มักไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาหรือเสนอแนวทางแก้ไขที่ตรงประเด็นกับบริบทของสังคมมุสลิมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากรายงานของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) พบว่า ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มีการผลิตวิทยานิพนธ์และงานวิจัยในสาขาอิสลามศึกษากว่า 1,000 เรื่อง แต่กว่า 70% ไม่มีการอ้างอิงถึงกรอบทฤษฎีหรือวิธีวิทยาที่มีรากฐานจากหลักการอิสลามโดยตรง (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565) ส่งผลให้การพัฒนาองค์ความรู้ในสาขานี้ยังไม่สามารถสะท้อน “จิตวิญญาณของศาสตร์อิสลาม” อย่างแท้จริงได้

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาแนวทางกรอบวิธีวิจัยอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษาที่มีความสอดคล้องกับหลักการศาสนาอิสลามและสามารถประยุกต์ใช้ในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง งานวิจัยชิ้นนี้มีเป้าหมายเพื่อเสนอแนวทางกรอบวิธีวิจัยที่เป็นระบบ ชัดเจน และสามารถนำไปใช้ได้จริง อันจะช่วยยกระดับคุณภาพงานวิจัยทางอิสลามศึกษาในประเทศไทย และส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ที่มีความหมายต่อการแก้ไขปัญหาและยกระดับสังคมมุสลิมไทยในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาแนวทางกรอบวิธีวิจัยอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษาที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักการอิสลามและบริบทของสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาอิสลามศึกษาในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้ แนวคิด และประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแนวทางกรอบวิธีวิจัยอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษาให้สามารถประยุกต์ใช้ในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาไทยได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากสองแหล่งหลัก ได้แก่ การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งให้ข้อมูลทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้าง

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อศึกษาทัศนะและข้อเสนอแนะในการพัฒนาแนวทางกรอบวิธีวิจัยในสาขาอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษาในระดับอุดมศึกษา กระบวนการ ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีวิจัยอิสลามศึกษา และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้คำถามที่ออกแบบไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประเด็น ข้อมูลทั้งหมดได้รับการวิเคราะห์และตีความตามหลักวิชาการและแนวคิดหลักในอิสลาม เช่น มักอศิดะรีอะฮ์ และอุซูลุดดีน เพื่อ

จัดทำกรอบวิธีวิจัยที่สอดคล้องกับบริบทของสถาบันอุดมศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นไปที่บุคลากรในระดับอุดมศึกษาที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษา ทั้งในด้านการสอน การวิจัย และการพัฒนาหลักสูตร ประชากรเป้าหมายประกอบด้วย นักวิจัย อาจารย์ และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์หรือมีบทบาทเชิงนโยบายในศาสตร์ดังกล่าวในบริบทของประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติเฉพาะตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมทั้งสิ้น 22 คน จาก 8 หน่วยงานหลัก ที่มีบทบาทในการจัดการอิสลามศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 10 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์ 2 คน มหาวิทยาลัยฟาฏอนี 3 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 1 คน มหาวิทยาลัยรังสิต 1 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา 1 คน ศูนย์วิจัยมุสลิมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 1 คน สำนักงานจุฬาราชมนตรี 1 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างครอบคลุมผู้เชี่ยวชาญจากภูมิภาคต่าง ๆ และหลากหลายประเภทของสถาบัน ทำให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนมุมมองเชิงระบบของการจัดการอิสลามศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้อย่างรอบด้านและน่าเชื่อถือ

วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยยึดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยคุณสมบัติสำคัญของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) มีประสบการณ์ในด้านการสอนหรือการวิจัยเกี่ยวกับอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี 2) ดำรงตำแหน่งวิชาการ หรือมีบทบาทสำคัญในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรหรือกำกับทิศทางการวิจัยในสาขาดังกล่าว และ 3) มีผลงานตีพิมพ์หรือได้รับการยอมรับในแวดวงวิชาการ

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างในลักษณะนี้เปิดโอกาสให้สามารถเข้าถึงข้อมูลที่มีความลึก (Depth) และหลากหลายของมุมมอง (Diversity) จากผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาทในบริบทที่แตกต่างกัน ทั้งด้านภูมิศาสตร์ ประเภทของสถาบัน และภารกิจทางวิชาการ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผลการวิจัยมีความรอบด้านและเชื่อถือได้ในเชิงวิชาการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Schedule) ซึ่งออกแบบตามกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และประเด็นศึกษาที่กำหนดไว้ เครื่องมื่อดังกล่าวผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 คน โดยพิจารณาใน 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อให้มั่นใจว่าคำถามสอดคล้องกับเป้าหมายของการวิจัย 2) ความชัดเจนของถ้อยคำ เพื่อป้องกันความคลุมเครือ และ 3) ความครอบคลุมของประเด็นที่เกี่ยวข้อง

แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย คำถามทั้งปลายเปิดและปลายปิด ซึ่งแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ตามหัวข้อสำคัญ ได้แก่ แนวทางการวิจัยที่เหมาะสมกับอิสลามศึกษา ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิจัย และข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลถูกรวบรวมจาก 2 แหล่งหลัก

1. ข้อมูลทุติยภูมิ: การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีวิจัยอิสลามศึกษา เช่น หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ วารสาร งานวิจัยที่ผ่านมา แนวคิดเชิงทฤษฎี และมาตรฐานงานวิจัยในโลกมุสลิมและไทย

2. ข้อมูลปฐมภูมิ: ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลัก ข้อมูลที่ได้รับจะนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเอกสาร เพื่อพัฒนาให้ได้กรอบแนวทางการวิจัยที่ครอบคลุมและหลากหลายมิติ

ผู้วิจัยยังใช้ วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ซึ่งเหมาะสมกับลักษณะของข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมุ่งเน้นการตีความหมายในบริบทของผู้ให้ข้อมูล และการสังเคราะห์สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดของงานวิจัย รวมถึงหลักการอิสลามศึกษาในบริบทของสังคมไทย

ขั้นตอนการวิเคราะห์เริ่มจากการสรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดอย่างเป็นระบบ โดยจัดเรียงเนื้อหาตามลำดับคำถามในแบบสัมภาษณ์ จากนั้นผู้วิจัยได้จำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะของคำตอบ ได้แก่ แนวคิด ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และแนวทางการพัฒนา โดยยึดหลักการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งมุ่งวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีโครงสร้าง เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์หรือข้อคิดเห็นต่าง ๆ ได้อย่างมีนัยสำคัญและสอดคล้องกับบริบทการวิจัย

ในการวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงข้อมูลกับกรอบแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของประเด็นที่ปรากฏ และเพื่อให้สามารถสังเคราะห์ข้อค้นพบที่เป็นองค์รวม โดยข้อค้นพบเหล่านี้จะนำมาใช้ในการจัดทำข้อเสนอสำหรับพัฒนารอบระเบียบวิธีวิจัยที่สะท้อนหลักการอิสลาม และสอดคล้องกับบริบทของอิสลามศึกษาในประเทศไทย

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในลักษณะที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง ทั้งในระดับหลักสูตรการเรียนการสอนและในระดับการกำหนดนโยบายการศึกษา เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอิสลามศึกษาในระดับอุดมศึกษาอย่างมีทิศทาง มีรากฐานเชิงวิชาการ และมีความเชื่อมโยงกับโลกสมัยใหม่อย่างสมดุล

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากเอกสารทางวิชาการ (ข้อมูลทุติยภูมิ) และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้แบบสอบถาม (ข้อมูลปฐมภูมิ) ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากรอบวิธีวิจัยอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยเน้นความสัมพันธ์กับหลักการศาสนาอิสลาม การเข้าใจบริบทสังคมไทยที่หลากหลาย และการผสานองค์ความรู้ร่วมสมัย ซึ่งข้อมูลจากทั้งสองแหล่งได้ถูกนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้กรอบแนวทางที่มีมิติครอบคลุมและสมดุลระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง ซึ่งกรอบแนวทางที่เสนอนี้สามารถสรุปได้เป็น 7 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การกำหนดหัวข้อวิจัยที่ควรตอบโจทย์ปัญหาร่วมสมัยของมุสลิมไทยหรือสังคมมุสลิมในระดับโลก สอดคล้องกับศาสตร์อิสลาม และสามารถดำเนินการได้จริงในเชิงภาคสนาม ทั้งในรูปแบบการวิจัยมีส่วนร่วมหรือเชิงปฏิบัติการ 2) การกำหนดวัตถุประสงค์และคำถามวิจัยที่ควรมีลักษณะชัดเจน กระชับ และสัมพันธ์กัน โดยตั้งอยู่บนหลักศาสนาอิสลามและมุ่งสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 3) การเลือกแนวทางวิจัยที่ครอบคลุมทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร เชิงคุณภาพ ปฏิบัติการ หรือแบบมีส่วนร่วม โดยอาจบูรณาการแนวคิดจากสังคมศาสตร์หรือมานุษยวิทยากับหลักการอิสลาม (Islamic Epistemology) เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมจริง 4) การใช้กรอบทฤษฎีและหลักการอิสลามที่อิงแหล่งความรู้หลัก เช่น อัลกุรอาน อัซซุนนะฮ์ อิจญ์มาอ์ กียาส และองค์ความรู้ของอุละมาอ์ ควบคู่กับการประยุกต์แนวคิดร่วมสมัยที่ไม่ขัดกับหลักศรัทธา เพื่อสร้างความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ของสังคม

มุสลิมร่วมสมัยอย่างเป็นระบบ 5) การเก็บข้อมูลและการอ้างอิงที่ควรใช้วิธีวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ สังเกต และแบบสอบถาม โดยอ้างอิงตามมาตรฐานวิชาการ พร้อมการจัดบรรณานุกรมเรียงตามภาษา และการระบุดัชนีอัลกุรอานและหะดีษในภาคผนวก 6) การวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผลที่ควรอาศัยหลักสังคมศาสตร์ควบคู่กับการตีความตามหลักอิสลาม เช่น ตัฟซีร อุซูลุลฟิกฮ์ หรืออิจญ์ติฮาด โดยยึดหลักความยุติธรรม ความไคร้ครวญ และความถูกต้องตามหลักฐาน และ 7) การจัดทำบรรณานุกรมและภาคผนวกที่เป็นระบบ แยกตามภาษา พร้อมปริวรรตอักษรที่จำเป็น และรวมข้อมูลประกอบที่เอื้อต่อการตรวจสอบงานวิจัยอย่างครบถ้วน

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารทางวิชาการและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 22 ท่าน พบว่า การออกแบบวิธีวิจัยในศาสตร์อิสลามศึกษายังมีช่องว่างระหว่างความเข้าใจทางทฤษฎีกับการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในสามประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การขาดโมเดลวิจัยที่มีลักษณะเฉพาะของศาสตร์อิสลาม 2) ความไม่มั่นใจในการเชื่อมโยงหลักฐานจากคัมภีร์กับทฤษฎีสมัยใหม่ และ 3) ช่องว่างระหว่างผู้สอนกับนักวิจัยรุ่นใหม่ในด้านการวางกรอบแนวทางวิจัย

1. การขาดโมเดลเฉพาะทางของการวิจัยในอิสลามศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านให้ความเห็นว่า งานวิจัยด้านอิสลามศึกษามักพึ่งพาแนวทางจากสังคมศาสตร์หรือมนุษยศาสตร์ตะวันตกเป็นหลัก โดยขาดโครงสร้างที่สะท้อนเอกลักษณ์ของศาสตร์อิสลาม เช่น การเริ่มต้นจาก Masa'il (ปัญหาทางศาสนา) และใช้วิธี Istinbat (การอนุมานเชิงหลักศาสนา) ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของศาสตร์อิสลามมาตั้งแต่ยุคคลาสสิก หากนำมาออกแบบเป็นกรอบวิธีวิจัย จะช่วยให้แนวทางการศึกษามีความเป็นอิสลามที่แท้จริงมากขึ้น

2. ความไม่มั่นใจในการผสมผสานคัมภีร์กับกรอบทฤษฎีร่วมสมัย

หลายกรณี พบว่า ผู้วิจัยรุ่นใหม่มีความรู้ด้านทฤษฎีร่วมสมัย เช่น Critical Theory, Grounded Theory, หรือ Symbolic Interactionism แต่ขาดความรู้ด้านอุซูลุลฟิกฮ์, ตัฟซีร, หรือทักษะการตีครีญหะดีษ ซึ่งเป็นรากฐานของการตีความในศาสตร์อิสลาม ทำให้เกิดการพิจารณาหลักฐานศาสนาอย่างผิวเผิน หรือไม่สามารถเชื่อมโยงกับทฤษฎีได้อย่างสมดุล

ในทางกลับกัน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านอิสลามศึกษาแบบดั้งเดิม กลับมีข้อจำกัดในการเข้าถึงแนวคิดร่วมสมัย ส่งผลให้เกิดการแบ่งขั้วความคิดระหว่างสายวิชาการอิสลามแบบคลาสสิกและสายสังคมศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งควรได้รับการจัดเวทีแลกเปลี่ยนและบูรณาการ

3. ข้อเสนอเชิงระบบเพื่อการพัฒนาหลักสูตรวิจัยในอิสลามศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาในระดับอุดมศึกษาควรเสริมรายวิชาด้านการวิจัยที่สะท้อนทั้งหลักการอิสลามและแนวคิดสมัยใหม่ เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และการผลิตงานวิชาการในสาขานี้ ข้อเสนอหลักคือการเพิ่มรายวิชา “วิธีวิจัยอิสลามศึกษา” ที่บูรณาการหลักการจากอัลกุรอาน-หะดีษ กับระเบียบวิธีทางสังคมศาสตร์ เพื่อสร้างกรอบวิธีวิจัยที่สอดคล้องกับบริบทอิสลาม

นอกจากนี้เสนอให้จัดรายวิชา “การใช้แหล่งข้อมูลอิสลามขั้นสูง” เพื่อฝึกการตีครีญหะดีษ การค้นคว้าทัศนะอุละมาอ์ และการอ้างอิงตำราอาหรับต้นฉบับ รวมถึงวิชา “ปรัชญาการวิจัยกับอิสลาม” เพื่อวิเคราะห์ทฤษฎีวิจัยสมัยใหม่ เช่น Epistemology และ Paradigm of Inquiry จากมุมมองอิสลาม

ในภาพรวม ยังเสนอให้จัดตั้ง ศูนย์วิจัยเฉพาะด้าน เพื่อพัฒนาแนวทางวิจัยในสาขาเฉพาะ เช่น อิสลามกับรัฐศาสตร์หรือเทคโนโลยี โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงหลักศรัทธากับความร่วมมือ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมการพัฒนาการเรียนการสอนด้านการวิจัยในสาขาอิสลามศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยสามารถเสนอแนวทางเชิงนโยบายในสามระดับ ดังนี้

ระดับมหาวิทยาลัย ควรมีการจัดอบรมหรือเวิร์กช็อป สำหรับอาจารย์ผู้สอนรายวิชาวิจัย เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการอิสลามในการวิจัย ควบคู่กับการใช้ระเบียบวิธีวิจัยร่วมสมัย การส่งเสริมดังกล่าวจะช่วยพัฒนาศักยภาพอาจารย์ให้สามารถออกแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทของอิสลามศึกษาได้อย่างเหมาะสม

ระดับชาติ หน่วยงานศาสนาและการศึกษา เช่น สำนักงานจุฬาราชมนตรี ควรมีบทบาทในการจัดทำมาตรฐานหรือแนวทางกลางเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยเชิงอิสลาม เพื่อให้สถาบันการศึกษาใช้เป็นกรอบอ้างอิงในการพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนประกันคุณภาพงานวิจัยในสาขานี้อย่างเป็นระบบ

ระดับนานาชาติ ควรเปิดเวทีความร่วมมือทางวิชาการกับประเทศมุสลิมอื่น ๆ ในรูปแบบการประชุมหรือโครงการวิจัยร่วม เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางวิจัย และยกระดับบทบาทของอิสลามศึกษาไทยในเวทีโลกมุสลิมร่วมสมัย

ข้อเสนอเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อวางรากฐานการวิจัยในอิสลามศึกษาให้สอดคล้องทั้งกับหลักการศาสนาและความก้าวหน้าทางวิชาการในระดับสากล

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนา “กรอบวิธีวิจัยอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษา” จำเป็นต้องมีความเป็นระบบ สอดคล้องกับหลักการศาสนาอิสลาม และสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้านนี้ในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์สะท้อนแนวโน้มของการวิจัยร่วมสมัยที่เน้นกรอบวิธีวิจัยเฉพาะทาง (Discipline-Based Methodology) ที่ตอบโจทย์บริบทของศาสตร์และกลุ่มสังคมเป้าหมาย โดยประเด็นสำคัญประการแรก คือ 1) การกำหนดหัวข้อวิจัย ซึ่งควรมุ่งตอบปัญหาหรือร่วมสมัย เช่น ความเหลื่อมล้ำหรือการตีความคำสอนในยุคใหม่ โดยต้องสอดคล้องกับหลักการอิสลามและสามารถศึกษาระดับพื้นที่ได้จริง สอดคล้องกับ Najimudeen, M. R. ที่เสนอว่า การวิจัยในศาสตร์อิสลามควรตั้งอยู่บนฐานของ “Social Relevance” และ “Religious Integrity” ถัดมาใน 2) การกำหนดวัตถุประสงค์และคำถามวิจัย ควรมีลักษณะที่ชัดเจน กระชับ และสัมพันธ์กันในเชิงตรรกะ โดยต้องตั้งอยู่บนเป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (Najimudeen, M. R., 2022) ตามแนวคิดของ Mahmudulhassan, M. et al. ที่เสนอว่าควรเชื่อมโยง “วะหฺย” เข้ากับบริบททางสังคมร่วมสมัย ส่วน 3) แนวทางการวิจัย ควรเลือกใช้ระเบียบวิธีแบบคุณภาพ ปฏิบัติการ หรือแบบมีส่วนร่วม โดยผสมผสานความรู้จาก อัลกุรอานและฮะดีษกับแนวคิดสังคมศาสตร์ร่วมสมัย (Mahmudulhassan, M. et al., 2025) ทั้งนี้ สอดคล้องกับ Hassan, S. A. ที่เสนอกรอบวิจัยอิสลามที่รวมวะหฺยและเหตุผลไว้ในหลักจริยธรรม พร้อมเน้นประโยชน์ต่อชุมชน (Hassan, S. A., 2019) ขณะเดียวกัน Alias, A. ยังเสนอว่า ระเบียบวิธีจากสังคมศาสตร์ควรอยู่ภายใต้กรอบความคิดแบบอิสลาม เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือทางวิชาการและคุณค่าศรัทธา สำหรับ 4) การวางกรอบทฤษฎีและหลักฐานทางศาสนา ควรอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีร่วมสมัย เช่น Grounded Theory กับหลักฐานจากวะหฺย โดยใช้หลักของอิสลาม เช่น ความยุติธรรม (Al-'Adl) การไตร่ตรอง (Tadabbur) และหลักฐานที่ชัดเจน (Al-Bayyinah) (Alias, A., 2020) แนวทางนี้สอดคล้องกับ Nasution, A. et al. ที่เน้นความน่าเชื่อถือและจริยธรรมในการตีความศาสนา ขณะเดียวกัน 5) การพัฒนาวิธีวิจัยในยุคดิจิทัล ก็มีความสำคัญ นักวิจัยจำเป็นต้องปรับตัวกับเทคโนโลยี (Nasution, A. et al., 2023) โดยไม่ละทิ้งสาระของศาสนา ดังที่ Zahraini, Z. et al. ระบุว่า การปรับหลักสูตรควรผสมผสานเทคโนโลยีและอัตลักษณ์อิสลามร่วมกันอย่างกลมกลืน ท้ายที่สุด ใน 6) ประเด็นช่องว่างเชิงระบบ ระหว่างนักวิชาการแนวคลาสสิกกับผู้วิจัยรุ่นใหม่ที่ขาดทักษะด้านการใช้แหล่งข้อมูลดั้งเดิม เช่น การตีครีญาห์หะดีษหรือตัฟซีร หากไม่เร่งปรับปรุงหลักสูตร อาจกระทบคุณภาพงานวิจัยในระยะยาว (Zahraini, Z. et al., 2025) ซึ่งสอดคล้องกับ Mukarom, Z. et al. ที่เสนอการปฏิรูปหลักสูตรวิจัยในระดับมหาวิทยาลัย และ 7) เรื่องจริยธรรมการวิจัย (Mukarom, Z. et al., 2024) และ Ali, B. เสนอว่าควรมีแนวทางจริยธรรมชัดเจนตั้งแต่

การตั้งคำถามไปจนถึงการเผยแพร่ผลการวิจัย เพื่อรักษาเกียรติของแหล่งความรู้และเป้าหมายทางศาสนา (Ali, B., 2025) โดยสรุป งานวิจัยนี้เสนอแนวทางพัฒนาวิธีวิจัยอิสลามศึกษาในเชิงระบบ ได้แก่ การออกแบบหลักสูตรการจัดทำคู่มือวิจัยเฉพาะทาง และการจัดตั้งศูนย์วิจัยเฉพาะด้าน เพื่อยกระดับคุณภาพงานวิจัยและเชื่อมโยงอย่างยั่งยืนระหว่างศาสนาอิสลามกับมาตรฐานวิชาการร่วมสมัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้สร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางกรอบวิธีวิจัยอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษาในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนสาขาดังกล่าวในประเทศไทย โดยเน้นการผสมผสานหลักการศาสนาอิสลามเข้ากับระเบียบวิธีวิทยาร่วมสมัยอย่างสมดุล จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ปัจจุบันยังขาดโมเดลวิจัยเฉพาะทางที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของศาสตร์อิสลามอย่างเป็นระบบ นักวิจัยจำนวนมากยังไม่มั่นใจในการเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดจากสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์สมัยใหม่ งานวิจัยนี้จึงได้นำเสนอกรอบองค์ประกอบที่ครอบคลุมการกำหนดหัวข้อ การตั้งวัตถุประสงค์ การเลือกแนวทางการวิจัย การวางกรอบทฤษฎี และการใช้เครื่องมือวิจัยบนพื้นฐานของหลักศรัทธาและจริยธรรมอิสลาม โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพการวิจัยและสร้างรากฐานองค์ความรู้ทางอิสลามศึกษาที่มั่นคงและยั่งยืน รวมถึงสามารถผลิตนักวิจัยที่มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงสังคม ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ 1) นำกรอบแนวคิดไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษา 2) พัฒนาระบบการอบรมนักวิจัยรุ่นใหม่ให้ยึดหลักวิธีวิทยาอิสลามร่วมสมัย 3) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างศาสตร์เพื่อการบูรณาการองค์ความรู้ทางอิสลามกับศาสตร์อื่น ๆ และ 4) สนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยในเวทีวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต คือ 1) ศึกษาระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์อิสลามและการประยุกต์ใช้ในงานประวัติศาสตร์ทั่วไป 2) วิจัยแนวทางตะฮ์กิกเอกสารต้นฉบับโดยเฉพาะในตำราลายูโบราณ (Manuscripts) ในภูมิภาคนูซันตารา และ 3) ศึกษาและพัฒนาระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่เหมาะสมกับอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษาในบริบทร่วมสมัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2566). ยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). รายงานการวิเคราะห์ข้อมูลผลงานวิจัยด้านอิสลามศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อับดุลรอซัค มะณี. (2565). แนวทางการเลือกกรอบวิธีวิจัยในอิสลามศึกษา: บทวิเคราะห์เชิงวิพากษ์. วารสารอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 13(2), 45-60.
- Ali, B. (2025). Research methods in religious studies: Focus on Islamic methodology and ethics. Paper presented at the Multi-Disciplinary Research Workshop on the Theme: Multi-Disciplinary Research: A Tool for Academic Development. Retrieved April 4, 2025, from <https://shorturl.asia/7z1e5>

- Alias, A. (2020). Social science research methods and statistics from an Islamic perspective. Retrieved April 4, 2025, from <https://core.ac.uk/download/pdf/300359253.pdf>
- Bakar, M. A. et al. (2022). Islamic Research Methodology in Contemporary Research: Is it Applicable? *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 11(1), 919-938.
- Hassan, S. A. (2019). Islamic-based research methodology for development studies. Paper presented at the First International Conference on Islamic Development Studies (ICIDS 2019), Bandar Lampung. Indonesia: EAI.
- Mahmudulhassan, M. et al. (2025). The Integration of Islamic Epistemology in Ethical and Multicultural Education: Pedagogical Strategies and Challenges. *Multicultural Islamic Education Review*, 2(2), 123-135.
- Mukarom, Z. et al. (2024). Islamic education curriculum innovation in the digital era: Challenges and opportunities. *International Education Trend Issues*, 2(2), 317-328.
- Najimudeen, M. R. (2022). Re-Envisioning Islamic Scholarship: Maqasid Methodology as a New Approach. *ICR Journal*, 13(1), 168-171.
- Nasution, A. et al. (2023). Islamic epistemology. *Proceedings Series on Social Sciences & Humanities*, 12, 386-396.
- Zahraini, Z. et al. (2025). Islamic Education Reform in the Digital Age: Challenges and Opportunities for a Modern Curriculum. *Journal of Noesantara Islamic Studies*, 2(1), 1-11.

**การพัฒนาการเรียนวิทย์ ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอบแบบเทคนิค STAD
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโปะหมอ (พรหมเทพราษฎร์บำรุง)***
**DEVELOPMENT OF SCIENCE LEARNING BASED ON THE LIFESTYLE OF BAN PO MO
USING THE STAD FOR FOURTH-YEAR PRIMARY SCHOOL STUDENTS AT
BAN PO MO SCHOOL (PHROMTHEP RATBUMROONG)**

ประจักษ์ ไชยมาลีอุปถัมภ์

Prachoen Chaimaleeappathum

โรงเรียนบ้านโปะหมอ (พรหมเทพราษฎร์บำรุง) สงขลา ประเทศไทย

Ban Po Mo School (Phromthep Ratbumroong), Songkhla, Thailand

Corresponding author E-mail: panuwatjok2@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างรูปแบบการสอนและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอโดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model และ 3) ศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ โดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโปะหมอ (พรหมเทพราษฎร์บำรุง) การศึกษาวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนบ้านโปะหมอ (พรหมเทพราษฎร์บำรุง) การสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอโดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model พบว่า 1) ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเท่ากับ 82.35/81.72 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ และรูปแบบการสอน AOPE Model มีองค์ประกอบ คือ A = Active กระตุ้นให้นักเรียนมุ่งมั่นตั้งใจเรียนรู้ ใช้กระบวนการสร้างพลังบวกในการเรียน O = Observation ให้นักเรียนสังเกตรายละเอียดเนื้อหา เรียนรู้ด้วยตนเอง P = Process ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์อย่างมีขั้นตอน E = end result นั่นคือ หาภาพความสำเร็จร่วมกัน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาการเรียนวิทย์, ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, เทคนิค STAD

Abstract

This research aimed to: 1) Develop an instructional model and evaluate the effectiveness of a science learning activity package based on the Ban Po Mo lifestyle for Grade 4 students, targeting an efficiency criterion of 80/80; 2) Compare the science and technology learning achievement of

Grade 4 students before and after using the activity package integrated with the STAD technique and the AOPE Model; and 3) Examine the students' satisfaction with the activity package. This study was conducted as an experimental research. The sample group consisted of Grade 4/2 students from Ban Po Mo School (Phromtheprat Bamrung), selected by cluster sampling. Research instruments included a lesson plan, a learning achievement test, and a satisfaction questionnaire. The findings revealed that 1) The activity package achieved an effectiveness score of 82.35/81.72, meeting the 80/80 criterion. The instructional model the AOPE Model comprised key components: A = Active, encouraging students' motivation and engagement in learning; O = Observation, fostering self-directed learning through content exploration; P = Process, applying scientific methods in a structured manner; and E = End Result, emphasizing shared success. 2) Students' post-test scores in science and technology were significantly higher than their pre-test scores at the .01 level. 3) Student satisfaction with the activity package was at the highest level.

Keywords: Development of Science Learning, Fourth-Year Primary School, STAD Technique

บทนำ

การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญของยุคปัจจุบันและเป็นรากฐานของสังคมที่มีบทบาทในการพัฒนามนุษย์ให้มีความรู้ความสามารถ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กล่าวว่า แผนการดำเนินงานชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 มีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 3 เป็นหลักสำคัญในการดำเนินงาน คือ การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ ที่ได้เน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้ และแก้ปัญหาที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลาย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีบทบาท มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ดำเนินชีวิตตลอดเวลา นั่นคือ ให้ได้ทั้งกระบวนการและองค์ความรู้ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มุ่งเน้นที่จะให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ในรูปแบบต่าง ๆ ให้นักเรียนได้มีการคิดวิเคราะห์ได้ตามทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์จากการเรียนรู้ในห้องเรียน สู่วิถีชีวิตของชุมชน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล งานวิชาการโรงเรียนบ้านโปะหมอ (พรหมเทพราษฎร์บำรุง) ประเมินเกี่ยวกับการอ่าน การเขียน การพูด การฟัง และการคิดวิเคราะห์ในวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลปรากฏว่า ผลการประเมินความสามารถทักษะการอ่านอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 9.23 อยู่ในระดับดีร้อยละ 33.86 อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 26.18 อยู่ในระดับพอใช้ร้อยละ 20.03 และอยู่ในระดับปรับปรุง 10.7 ผลการประเมินความสามารถทักษะการเขียนอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 6.16 อยู่ในระดับดีร้อยละ 19.89 อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 41.57 อยู่ในระดับพอใช้ร้อยละ 29.30 และอยู่ในระดับปรับปรุง 3.08 ผลการประเมินความสามารถทักษะการพูดอยู่ในระดับดีมากร้อยละ 3.12 อยู่ในระดับดีร้อยละ 23.30 อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 29.17 อยู่ในระดับพอใช้ร้อยละ 33.57 และอยู่ในระดับปรับปรุง 10.84 ผลการประเมินความสามารถทักษะการฟัง อยู่ในระดับดีร้อยละ 27.61 อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 41.62 อยู่ในระดับพอใช้ร้อยละ 24.62 และอยู่ในระดับปรับปรุงร้อยละ 6.15 และผลการประเมินความสามารถทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 1.52 อยู่ในระดับ

ดีร้อยละ 9.18 อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 37.07 อยู่ในระดับพอใช้ร้อยละ 44.47 และอยู่ในระดับปรับปรุง 7.76 (งานวิชาการโรงเรียนบ้านโปะหมอ (พรหมเทพราชบุรีบำรุง), 2567)

จากการประเมินจะเห็นได้ว่าระดับพอใช้และระดับปรับปรุงมีค่าร้อยละที่ควรได้รับการแก้ไข การเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีฝึกให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ หากผู้เรียนอ่าน คิดวิเคราะห์ไม่ได้ก็ไม่สามารถที่จะทำการปฏิบัติตามทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้ ผู้เรียนต้องมีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากการปฏิบัติ นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนาด้านสติปัญญาและความคิดของผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ตามทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าและสรุปผลการหาความรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคล และจากภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นมาบูรณาการกับการเรียนรู้ในห้องเรียน ขนาธิป พรกุล กล่าวว่า การบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนทำเป็นกลุ่ม มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมสร้างความรู้และผลงานร่วมกัน ผู้เรียนได้สัมผัสกับสภาพจริงมีส่วนร่วมในการวางแผน ทำกิจกรรม หรือแก้ปัญหาสู่วิถีชีวิตของผู้เรียน จนทำให้ผู้เรียนปฏิบัติเป็นกิจนิสัย (ขนาธิป พรกุล, 2561) และ ทิศนา แคมมณี กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มเป็นการดำเนินการเรียนการสอนโดยที่ผู้สอนให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม พร้อมทั้งแนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มที่ดีควบคู่ไปกับการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (ทิศนา แคมมณี, 2563) สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน กระบวนการเรียนรู้จะ ส่งเสริมการมีอิสระทางด้านความคิด และการกระทำของนักเรียน ให้มีการคิดสร้างสรรค์ นักเรียนจะมีโอกาส มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) และ นันทน์ธัญ ค้อชากุล และคณะ กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD (Student Teams Achievement Division) เน้นผู้เรียนช่วยกันศึกษา และทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย ร่วมกันจนสำเร็จ มีการทดสอบรายบุคคล และหาคะแนนเฉลี่ยของแต่ละกลุ่ม เพื่อดูความก้าวหน้าของผู้เรียน (นันทน์ธัญ ค้อชากุล และคณะ, 2563)

จากปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้มีการคิดไปสู่วิธีแก้ปัญหาโดยการสร้างรูปแบบการสอนที่สามารถทำให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอโดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สร้างรูปแบบการสอนและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอโดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model
3. ศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ โดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโปะหมอ (พรหมเทพราชบุรีบำรุง)

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาการเรียนรู้อยู่ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ โดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ใช้แบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียวทดสอบก่อน-หลัง (One Group Pretest-Posttest Design)

1 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน หลักการที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ จากตำรา วารสาร เอกสารและรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านโปะหมอ (พรหมเทพราษฎร์บำรุง)

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย

1. สร้างชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ใช้เวลาเรียน 21 ชั่วโมง
3. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ จำนวน 30 ข้อ ชนิด 4 ตัวเลือก
4. สร้างแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอโดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการใช้

นำชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอโดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบหาคุณภาพโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามลำดับต่อไป

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพในด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ นำผลที่ได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ คำนวณหาค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence : IOC) จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ได้ทำการคัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 และได้มีการปรับปรุงนวัตกรรมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ไปดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวน 30 คน เพื่อหาความยากง่าย อำนาจจำแนก และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามลำดับต่อไป

ศึกษาผลการพัฒนาการเรียนรู้ ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอโดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผล

แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ โดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ใช้ศึกษาจากนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโปะหมอ (พรหมเทพราษฎร์บำรุง) ตำบลบ้านพรุ อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ปีการศึกษา 2567 ภาคเรียนที่ 1 จำนวน 2 ห้อง จำนวน 61 คน

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 31 คน การสุ่มแบบกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้อง รายงานการวิจัย และบทความวิจัย เพื่อสร้างเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอและแบบสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ โดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model หลังจากนั้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย โดยมีผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประเมินความเหมาะสม โดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) การพิจารณาค่าเฉลี่ยความเหมาะสม ตั้งแต่ 3.50 คะแนน เป็นต้นไป หมายความว่า มีความเหมาะสมระดับดี กรณีที่ค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 3.50 คะแนน ถือว่าต้องปรับปรุงตามประเด็นการประเมินนั้น ๆ (พล เหลืองรังษี, 2568) ผลการหาคุณภาพของชุดการเรียนรู้ พบว่า ค่าความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการทดสอบประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม โดยกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพที่ 80/80 กิจกรรม (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) พบว่า มีค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเท่ากับ 82.35/81.72

2. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ โดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model จำนวนเวลาเรียน 21 ชั่วโมง ประเมินความเหมาะสม โดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุดกิจกรรม พบว่า ค่าความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 อยู่ในระดับมากที่สุด

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย และข้อเสนอแนะด้านความถูกต้องชัดเจนของภาษา (Index of objective congruence: IOC) ใช้เกณฑ์การพิจารณาค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป (ณัฏฐภรณ์ หลาวทอง, 2559) พบว่า IOC มีค่าระหว่าง 0.67 - 1.00 ค่าความยากง่าย 0.20 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก 0.20 ขึ้นไป

4. แบบสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ โดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model จำนวน 20 ข้อคำถาม โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และข้อเสนอแนะด้านความถูกต้องชัดเจนของภาษา พบว่า IOC มีค่าระหว่าง 0.67 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินการงานต่าง ๆ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยได้นำชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นสื่อที่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพัฒนาการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอแบบเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model และนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนบ้านโปะหมอ (พรหมเทพราชภรณ์บำรุง) ตำบลบ้านพรุ อำเภอนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

2. เก็บข้อมูลด้วยแบบทดสอบก่อนเรียน จำนวน 30 ข้อ จากนั้นดำเนินการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้นักเรียนดำเนินการร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ รวมจำนวน 21 ชั่วโมง

3. เก็บข้อมูลด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน จำนวน 30 ข้อ

4. เก็บข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อพัฒนาการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ โดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ผลการวิจัย

การพัฒนาการเรียนวิทย์ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอบแบบเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโปะหมอ (พรหมเทพราษฎร์บำรุง) มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการสร้างรูปแบบการสอนและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนวิทย์ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการสร้างรูปแบบการสอน AOPE Model ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ A = Active กระตุ้นให้นักเรียนมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้ ใช้กระบวนการ เทคนิคที่หลากหลาย สร้างพลังบวกในการเรียนรู้ O = Observation ให้นักเรียนมีการสังเกตรายละเอียดเนื้อหาในการปฏิบัติเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง P = Process ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์อย่างมีขั้นตอน เพื่อกระตุ้นการส่งเสริมการอ่าน E = end result นั่นคือ หาภาพความสำเร็จร่วมกันในเป้าหมาย และผลการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนวิทย์ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.35/81.72 เนื่องจากแบบฝึกหัดและกิจกรรมที่อยู่ในชุดกิจกรรมแต่ละชุดมีความยากง่ายใกล้เคียงกัน และในกิจกรรมครูมีการสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ และจัดกิจกรรมเข้าร่วมกับชุมชนด้วยแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนบ้านโปะหมอ ในสถานที่จริง ให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมทั้งเป็นรายบุคคล และกลุ่ม แสดงผลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนวิทย์ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

แบบทดสอบระหว่างเรียน (E ₁)		แบบทดสอบหลังเรียน (E ₂)		ประสิทธิภาพ
คะแนนเต็ม	ร้อยละ	คะแนนเต็ม	ร้อยละ	E ₁ /E ₂
100	82.35	100	81.72	82.35/81.72

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนวิทย์ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.35/81.72 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ได้กำหนดไว้

2. ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนวิทย์ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอโดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model พบว่า การวิจัยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนวิทย์ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอโดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงผลตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนวิทย์ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอโดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model

วิธีการสอน	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ก่อนทดสอบ	8.76	1.52	8.72	.000
หลังทดสอบ	24.26	1.76		

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก่อนทดสอบได้คะแนนเฉลี่ย 8.76 คะแนน และหลังการทดสอบได้คะแนนเฉลี่ย 24.26 คะแนน สรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนวิทย์ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอโดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการวิเคราะห์การศึกษาคความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนวิทย์ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ โดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโปะหมอ (พรหมเทพราษฎร์บำรุง) แสดงผลตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้ชุดกิจกรรม

ข้อที่	รายการที่ประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหา				
1	เนื้อหา ภาษา ภาพประกอบ รูปแบบน่าสนใจ	4.83	0.37	มีความพึงพอใจมากที่สุด
2	เนื้อหาเรียงลำดับจากง่ายไปสู่ยาก เข้าใจน่าติดตาม	4.90	0.30	มีความพึงพอใจมากที่สุด
3	จัดเนื้อหาเหมาะสมกับเวลาเรียน	4.96	0.17	มีความพึงพอใจมากที่สุด
4	ความยากง่ายของเนื้อหาเหมาะสม กับนักเรียนชั้น ป.4	4.96	0.17	มีความพึงพอใจมากที่สุด
5	มีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม	4.87	0.34	มีความพึงพอใจมากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.90	0.28	มีความพึงพอใจมากที่สุด
ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน				
6	การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิต บ้านโปะหมอมีการเข้าใจ ได้เรียนรู้ที่หลากหลาย	4.90	0.30	มีความพึงพอใจมากที่สุด
7	กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.90	0.30	มีความพึงพอใจมากที่สุด
8	นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	4.83	0.37	มีความพึงพอใจมากที่สุด
9	นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน	4.90	0.30	มีความพึงพอใจมากที่สุด
10	นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้	4.93	0.24	มีความพึงพอใจมากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.89	0.30	มีความพึงพอใจมากที่สุด
ด้านครูผู้สอน				
11	ครูชี้แจงกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมชุดสนุกคิด กับวิทยาศาสตร์ ให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน	4.90	0.30	มีความพึงพอใจมากที่สุด
12	ครูกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้	4.93	0.24	มีความพึงพอใจมากที่สุด
13	ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยละความสามารถ และเพศชาย - หญิง อย่างเหมาะสม	4.90	0.30	มีความพึงพอใจมากที่สุด
14	ครูให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแล นักเรียนในการเรียนรู้อย่างทั่วถึง	4.93	0.24	มีความพึงพอใจมากที่สุด
15	ครูให้การเสริมแรงโดยการให้รางวัลแก่กลุ่มที่ทำกิจกรรมสำเร็จ สูงสุด เช่น กล่าวชมเชย มอบใบ	4.93	0.24	มีความพึงพอใจมากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.92	0.26	มีความพึงพอใจมากที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล				
16	มีการประเมินความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้	4.83	0.45	มีความพึงพอใจมากที่สุด
17	มีการประเมินผลการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม	4.83	0.37	มีความพึงพอใจมากที่สุด
18	นักเรียนทราบผลการเรียนรู้ของตนเอง	4.93	0.24	มีความพึงพอใจมากที่สุด
19	มีการประเมินพฤติกรรมการทำงานร่วมกันภายในกลุ่ม	4.90	0.30	มีความพึงพอใจมากที่สุด
20	การประเมินครอบคลุมเนื้อหาที่เรียน	4.90	0.30	มีความพึงพอใจมากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.88	0.34	มีความพึงพอใจมากที่สุด
รวมเฉลี่ยทุกด้าน		4.90	0.30	มีความพึงพอใจมากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิต บ้านโปะหมอโดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้านครูผู้สอนมีความพึงพอใจเฉลี่ย 4.92 ด้านเนื้อหามีความพึงพอใจเฉลี่ย 4.90 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนมีความพึงพอใจเฉลี่ย 4.89 และ ด้านการวัดและประเมินผลมีความพึงพอใจเฉลี่ย 4.88 เนื่องจากทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการปฏิบัติจากกิจกรรมการเรียนรู้มีความสุขและประสบความสำเร็จ เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมได้ผ่านเกณฑ์นักเรียนได้รับการยกย่องชมเชยจากคุณครูและเพื่อน ๆ นักเรียนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ประเพณี วิถีชีวิตที่มีความสงบสุข

สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มีความผูกพันต่อท้องถิ่นของตนเอง โดยเริ่มจากบริเวณรอบ ๆ โรงเรียน และนำไปสู่สภาพภายนอกโรงเรียน สู่ชุมชน ร่วมสานต่ออาชีพของชุมชนให้มีความเจริญเติบโตและยั่งยืน สามารถส่งผลให้นักเรียนทำงานกลุ่มด้วยความสามัคคี มีความตระหนักการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงกับชุมชนได้อย่างเหมาะสม สร้างสังคมสงบสุข ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข นักเรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอบแบบเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโปะหมอ (พรหมเทพราษฎร์บำรุง) พบว่าโดยรวมค่าเฉลี่ย 4.90 อยู่ในระดับมีความพึงพอใจมากที่สุด

อภิปรายผล

จากการพัฒนาการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอบแบบเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโปะหมอ (พรหมเทพราษฎร์บำรุง) ผู้วิจัยนำประเด็นที่ได้ค้นพบมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า AOPE Model ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ A = Active กระตุ้นให้นักเรียนมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้ ใช้กระบวนการ เทคนิคที่หลากหลาย สร้างพลังบวกในการเรียนรู้ O = Observation ให้นักเรียนมีการสังเกตรายละเอียดเนื้อหาในการปฏิบัติเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง P = Process ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์อย่างมีขั้นตอน E = end result นั่นคือ หาภาพความสำเร็จร่วมกันในเป้าหมายและเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ชุดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมทั้งเป็นรายบุคคล และกลุ่ม ตามกระบวนการทักษะวิทยาศาสตร์ ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ปลุกฝังให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มทำให้เกิดกระบวนการคิดแก้ปัญหาาร่วมกัน สามารถค้นพบความรู้และข้อเท็จจริงด้วยตนเองโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและกระบวนการกลุ่ม เรียนรู้ตามบริบทที่ต้องการศึกษา โดยใช้แหล่งเรียนรู้จริงได้เรียนรู้จากสภาพจริง และชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ จัดกิจกรรมโดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model มีประสิทธิภาพ 82.35/81.72 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ เนื่องจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มของนักเรียน โดยปฏิบัติการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ตามกระบวนการเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model เน้นให้นักเรียนได้ศึกษาและปฏิบัติ กิจกรรมด้วยตนเองตามความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้วิจัยมีการเสริมแรงด้วยวิธีต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน และความสำเร็จของกลุ่ม ตามกระบวนการเรียนรู้แบบเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ซึ่งสอดคล้องกับอามิเนะ แวะหะมะ ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วย AOPE เพื่อใช้ในการยกระดับผลสัมฤทธิ์วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่ามีประสิทธิภาพ 84.13/82.39 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ (อามิเนะ แวะหะมะ, 2565) สอดคล้องกับ ปิยนุช ธรรมสุทธิ ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา เศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า มีประสิทธิภาพ 82.33/82.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 80/80 (ปิยนุช ธรรมสุทธิ, 2566)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ โดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากเกิดจากการเรียนรู้ในการปฏิบัติโดยใช้ชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มแบบร่วมมือ ครูมีหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงบทบาทในการหาความรู้ด้วยตนเอง ระดมความคิดเห็นเป็นความคิดรวบยอดของกลุ่ม เป็นความรู้ที่นักเรียนได้รับและมีความเข้าใจในการเรียนรู้ได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับ พิชญะ กันธิยะ ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่า

ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (พิชญา กันธิยะ, 2559) สอดคล้องกับศิริรักษ์ แก้วหานาม ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เสียงกับการได้ยิน โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับผังมโนทัศน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ศิริรักษ์ แก้วหานาม, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับ อามีเนาะ แวหะมะ ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วย AOPE เพื่อใช้ในการยกระดับผลสัมฤทธิ์วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (อามีเนาะ แวหะมะ, 2565)

3. นักเรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอโดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้านครูผู้สอนมีความพึงพอใจเฉลี่ย 4.92 ด้านเนื้อหา มีความพึงพอใจเฉลี่ย 4.90 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนมีความพึงพอใจเฉลี่ย 4.89 และด้านการวัดและประเมินผล มีความพึงพอใจเฉลี่ย 4.88 เนื่องจากทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการปฏิบัติตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสุขและประสบความสำเร็จ เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมได้ผ่านเกณฑ์นักเรียนได้รับการยกย่องชมเชยจากคุณครู และเพื่อน ๆ นักเรียนได้เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ประเพณี และส่งผลให้นักเรียนทำงานกลุ่มด้วยความสามัคคี มีความตระหนักถึงการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงกับชุมชนได้อย่างเหมาะสม นักเรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอแบบเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโปะหมอ (พรมเทพราษฎร์บำรุง) พบว่า โดยรวมค่าเฉลี่ย 4.90 อยู่ในระดับมีความพึงพอใจมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับกับ พิชญา กันธิยะ ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก (พิชญา กันธิยะ, 2559) สอดคล้องกับกับ ศิริรักษ์ แก้วหานาม ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เสียงกับการได้ยิน โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับผังมโนทัศน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (ศิริรักษ์ แก้วหานาม, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการสอน AOPE Model องค์ประกอบหลัก คือ A = Active กระตุ้นให้นักเรียนมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้ ใช้กระบวนการ สร้างพลังบวกในการเรียนรู้ O = Observation ให้นักเรียนสังเกตรายละเอียดเนื้อหา เรียนรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง P = Process ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์อย่างมีขั้นตอน E = end result นั่นคือ หาภาพความสำเร็จร่วมกันเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองตามความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย 2) ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ จัดกิจกรรมโดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.35 /81.72 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ มีแบบฝึกหัดและกิจกรรมที่อยู่ในชุดกิจกรรมมีการปฏิบัติการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ตามกระบวนการเทคนิค STAD ด้วย และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ก่อนเรียนสูงกว่าหลังเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอโดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้านครูผู้สอนมีความพึงพอใจเฉลี่ย 4.92 ด้านเนื้อหา มีความพึงพอใจเฉลี่ย 4.90 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนมีความพึงพอใจเฉลี่ย 4.89 และด้านการวัดและประเมินผลมีความพึงพอใจเฉลี่ย 4.88 รวมเฉลี่ยทุกด้าน 4.90 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ ไปใช้ในการจัดกิจกรรม

การเรียนการสอน ครูควรศึกษา ทำความเข้าใจ และศึกษาบริบทวิถีชีวิตบริเวณโรงเรียน และควรนำชุดกิจกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอ ไปใช้กับนักเรียนชั้นอื่นเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และควรศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตบ้านโปะหมอโดยเทคนิค STAD ด้วย AOPE Model ที่ส่งผลต่อทักษะการคิดของผู้เรียนในระดับชั้นอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- งานวิชาการโรงเรียนบ้านโปะหมอ (พรหมเทพราชภูริบำรุง). (2567). รายงานการอ่าน การเขียน การพูด การฟัง และการคิดวิเคราะห์ในวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. สงขลา: โรงเรียนบ้านโปะหมอ (พรหมเทพราชภูริบำรุง).
- ชนาธิป พรกุล. (2561). กระบวนการสร้างความรู้ของครูกรณีการสอนบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 7-8.
- ณัฐภรณ์ หลาวทอง. (2559). การสร้างเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี. (2563). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทน์ธู ค้อชากุล และคณะ. (2563). ผลการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ STAD เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของ โพลยาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทาง คณิตศาสตร์ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 9(1), 93 .
- ปิยบุษ ธรรมสุทธิ. (2566). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาเศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พล เหลืองรังษี. (2568). การวิจัยทางหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา: อะวา 2013 จำกัด.
- พิชญะ กันธิยะ. (2559). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น วิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารบัณฑิตวิจัย, 7(2), 137-152.
- ศิริรักษ์ แก้วหานาม. (2562). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเสียงกับการได้ยิน โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับผังมโนทัศน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนวิทยาศาสตร์จังหวัดสกลนคร. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลด เวลาเรียนเพิ่มเวลารู้. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2567 จาก <http://academic.obec.go.th/web/document/view/143>

อามีนะ แวะมะ. (2565). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วย AOPE เพื่อใช้ในการยกระดับผลสัมฤทธิ์วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. สงขลา: โรงเรียนบ้านคลองหะ (ทวิรัตน์ราษฎร์บำรุง).

การศึกษาสาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดง*

A STUDY OF THE CAUSES AND GUIDELINE FOR CONFLICT RESOLUTION OF SCHOOL PERSONNEL UNDER JAO MUEN DONG NETWORK

ชนิษฐา บุญคำ*, นิรดา เวชชาลักข์

Kanittha Bunkham*, Nirada Wechayaluck

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก ประเทศไทย

Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, Thailand

*Corresponding author E-mail: khanittha.b@psru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสาเหตุความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดง 2) ศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 9 แห่ง ซึ่งใช้แบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เลือกประเด็นสาเหตุความขัดแย้งด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก และรายชื่อที่มีสาเหตุความขัดแย้งที่สูงสุดในระดับมากขึ้นไป มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการบริหารสถานศึกษา บริหารการศึกษา และบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา จำนวน 11 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาตามแต่ละประเด็น แล้วสรุปผลที่ได้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ผลการวิจัยพบว่า 1) สาเหตุความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.14$, $\sigma = 1.08$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านองค์ประกอบส่วนบุคคล มีจำนวน 5 ข้อ ที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษามีความเชื่อ ค่านิยมที่แตกต่างกัน, บุคลากรในสถานศึกษามีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน, บุคลากรในสถานศึกษามีเป้าหมายของความสำเร็จในการทำงานที่แตกต่างกัน, บุคลากรในสถานศึกษามีประสบการณ์ในการทำงานด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน และบุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน 2) แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา คือ มอบหมายงานตรงกับความถนัด ปรับทัศนคติ มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและการปฏิบัติงานขององค์กร ปฏิบัติด้วยความเท่าเทียม เสริมประสบการณ์ในการทำงาน รวมไปถึงเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมเพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง

คำสำคัญ: สาเหตุความขัดแย้ง, ความขัดแย้ง, แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

Abstract

The purposes of this research were to study 1) To Study the Causes of Conflict of School Personnel under Jao Muen Dong Network, and 2) To explore approaches to conflict resolution. This was a descriptive research study conducted with actual sample groups from 9 institutions.

A 5-point Likert scale questionnaire was used to collect data, which were analyzed using mean and standard deviation. Conflict issues with high average scores, particularly those rated at a high level or above, were selected as topics for further interviews 1) To Study the Causes of Conflict of School Personnel under Jao Muen Dong Network were at a moderate level ($\mu = 3.14$, $\sigma = 1.08$). When considering specific aspects, the highest average score was found in the area of personal factors. Five items were rated at a high level: Differences in beliefs and values among personnel, differences in personality, differences in work-related goals for success, differences in work experiences across various areas, and differences in knowledge and competencies. 2) Guidelines for resolving conflicts among personnel in educational institutions are: Assigning tasks that are in line with their abilities, adjusting attitudes, participating in setting goals and operating the organization, treating with equality, enhancing work experience, and strengthening teamwork to reduce conflicts.

Keywords: Causes of Conflict, Conflict, Guideline for Conflict Resolution

บทนำ

ความขัดแย้งเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและการทำงาน อาจส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ เมื่อมีแรงจูงใจทางบวกจะก่อให้เกิดความอยากและความพยายามในการทำงานให้สำเร็จ แต่เมื่อเกิดความขัดแย้งอาจทำให้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงานและองค์กรได้ เนื่องจากในภาวะสังคมปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูง เอื้อให้เกิดความขัดแย้งที่สูงขึ้น อาจนำไปสู่ความรุนแรง แต่ในทางกลับกัน บางครั้งความขัดแย้งก็เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Lewis A. Coser กล่าวว่า ความขัดแย้งในสังคมมีทั้งด้านบวกและลบ เป็นส่วนที่ช่วยให้สังคมเกิดความเสมอกันและเกิดการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ต่าง ๆ จากด้านหนึ่งไปสู่อีกด้านหนึ่งเพื่อให้เป็นไปตามความปรารถนาของตนเอง ทำให้เกิดการแบ่งกลุ่มจนนำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือและความขัดแย้งนั้น (ภูมิพัฒน์ รักพรหมคง, 2564) ถ้าผู้บริหารสามารถจัดการกับความขัดแย้งได้อย่างชาญฉลาด จะส่งผลให้องค์กรนั้น ๆ มีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ มีความสุข เกิดความสามัคคี มีความคิดที่จะริเริ่มทำสิ่งใหม่ ๆ ร่วมกันและนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นำพาองค์กรไปสู่ความก้าวหน้าและความสำเร็จได้ตรงตามเป้าหมาย

ในปัจจุบัน พบว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันและยากที่จะทำงานร่วมกัน รวมไปถึงสถานศึกษาที่มีสาเหตุและปัญหาความขัดแย้งที่หลากหลาย การศึกษาความขัดแย้งจะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม เพื่อทำให้องค์กรเกิดความสงบสุข และมีบรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงานของบุคลากรในองค์กร จากผลการศึกษาของ สกกริต วรรณสวาท ที่พบว่า สาเหตุและแนวทางการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 และสรุปสาเหตุความขัดแย้งตามองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ประกอบส่วนบุคคล สาเหตุของความขัดแย้ง คือ การที่บุคลากรมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่แตกต่างกัน ด้านปฏิสัมพันธ์ ในการทำงาน สาเหตุของความขัดแย้ง คือ การขาดความเข้าใจในความหมายของข้อมูลที่ได้รับมาปฏิบัติไม่ตรงกัน และด้านสภาพองค์กร สาเหตุของความขัดแย้ง คือ องค์กรไม่มีความเป็นธรรมและยุติธรรมในการให้รางวัล (สกกริต วรรณสวาท, 2563)

สถานศึกษาในเครือข่ายเจ้าหมื่นดงมีจำนวนทั้งหมด 9 แห่ง ต่างก็มีบุคลากรที่หลากหลายช่วงอายุ เพศ ซึ่งแผนปฏิบัติการประจำปี 2567 ได้ระบุว่า เนื่องจากมีการผลัดเปลี่ยน โยกย้าย บรรจุแต่งตั้งใหม่ของบุคลากรทำให้เกิดความหลากหลายทางความคิด อารมณ์ ทัศนคติ ค่านิยม ซึ่งส่งผลกระทบการทำงานร่วมกันทำให้เกิดความขัดแย้งในสถานศึกษาขึ้น ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะช่วยบรรเทาและแก้ปัญหา

ความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาโดยใช้หลักการ แนวทาง ความรู้ต่าง ๆ รวมถึงจิตวิทยาเข้ามาบริหารความขัดแย้งเพื่อให้เป็นที่พอใจและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ส่งผลให้มีแรงบันดาลใจนำมาผลักดันการทำงานในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล พัฒนางค์กรให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2, 2567)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษาเครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง ซึ่งเป็นสังคมที่มีความแตกต่างทางบุคลากร ความคิด และทัศนคติ โดยผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยในครั้งนี้จะสามารถนำมาเป็นข้อมูลที่บอกให้ทราบถึงสาเหตุของการขัดแย้งและสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางที่จะบริหารความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาและเป็นการนำความรู้จากการศึกษาและวิจัยในครั้งนี้ไปสู่การบริหารความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการบริหารความขัดแย้งภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องให้สามารถนำไปพัฒนางค์กรของตนเองสืบต่อไปได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง
2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ สถานศึกษาในเครือข่ายเจ้าหมื่นดั่งจำนวนทั้งหมด 9 แห่ง ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 9 คน ครู 61 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มประชากรจริงในการศึกษาสาเหตุความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง 9 แห่ง จำนวน 70 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้ใช้แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของ ลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในการหาแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุความขัดแย้ง แล้วนำมากำหนดเป็นประเด็นในการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัย โดยแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating Scale)

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและนำไปแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาการบริการการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 1 คน และผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน และนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวแปร (Index of item objectives congruence : IOC) ผลลัพธ์ได้ค่า IOC (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผลการตรวจ พบว่า ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสาเหตุความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

4. จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .980 และตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา โดยนำประเด็นคำถามจากตอนที่ 1 การศึกษาสาเหตุความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา พิจารณา

ค่าเฉลี่ยด้านที่สูงที่สุดและพิจารณารายข้อ ที่มีสาเหตุความขัดแย้งที่สูงที่สุดในระดับมากขึ้นไปมาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการขอหนังสือจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก เรียนถึงผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลประกอบการวิจัยจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู ดำเนินการส่งและรับแบบสอบถามด้วยตนเอง หรือเก็บข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ (Google Form) เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มผู้ได้รับการประเมินของกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ในการส่งแบบสอบถามคืนและแบบสอบถามบางส่วนผู้วิจัยเก็บรวบรวมด้วยตนเอง ตอนที่ 1 จากการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างสถานศึกษา 9 แห่ง โดยผู้ที่ตอบคำถาม คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ทางด้านการสอน ผู้วิจัยสามารถรวบรวมแบบสอบถามได้จำนวนทั้งสิ้น 70 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ตอนที่ 2 โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 11 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 70 ฉบับ ถูกวิเคราะห์จากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยข้อมูลจากตอนที่ 1 วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตอนที่ 2 ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ จำนวน 11 ฉบับ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งได้จากการนำข้อมูลจากการสรุปการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ตามแต่ละประเด็น แล้วสรุปผลที่ได้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาสาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสาเหตุความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสาเหตุความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่งในภาพรวม

ข้อ	สาเหตุความขัดแย้งในสถานศึกษาเครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง	N = 70		แปลผล	ลำดับ
		μ	σ		
1	ด้านองค์ประกอบส่วนบุคคล	3.56	1.02	มาก	1
2	ด้านการติดต่อสื่อสาร	2.89	1.20	ปานกลาง	3
3	ด้านสภาพองค์การ	2.96	1.27	ปานกลาง	2
รวม		3.14	1.08	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 พบว่า สาเหตุของความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.14$, $\sigma = 1.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านองค์ประกอบส่วนบุคคลอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.56$, $\sigma = 1.02$) รองลงมา คือ ด้านสภาพองค์การอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.96$, $\sigma = 1.27$) และด้านการติดต่อสื่อสารอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.89$, $\sigma = 1.20$)

2. ผลการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง
ตารางที่ 2 สรุปแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง

ข้อ	ประเด็นการสัมภาษณ์	แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
1	ท่านมีแนวทางในการแก้ไข ปัญหาบุคลากรในสถานศึกษามี ความเชื่อ ค่านิยมที่แตกต่างกัน อย่างไรบ้าง	มอบหมายงานตรงกับความถนัด สำเร็จตามเวลา กำหนดกรอบระเบียบร่วมกัน สื่อสารให้ เห็นความสำคัญของความแตกต่าง ส่งเสริมบุคลากรทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างเป้าหมาย ร่วมกัน ผู้บริหารเป็นกลาง ปรับความเข้าใจกัน ใช้นโยบายเป็นตัวควบคุม ใช้วัฒนธรรม องค์กรและข้อตกลงจากการประชุม เจรจาต่อรอง ประนีประนอม การบริหารงานโดย การมีส่วนร่วม สร้างความเท่าเทียม ความยุติธรรม ค่านิยม ดึงข้อดีข้อเสียทั้งครูรุ่นเก่า และรุ่นใหม่แล้วหาข้อสรุปที่เป็นกลางสำหรับทั้งสองฝ่าย
2	ท่านมีแนวทางในการแก้ไข ปัญหาบุคลากรในสถานศึกษามี บุคลิกภาพที่แตกต่างกัน อย่างไรบ้าง	กำหนดแนวทางปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน สื่อสารให้เห็นความสำคัญของบุคลิกภาพที่ หลากหลาย ให้ความสำคัญเท่าเทียมกัน สร้างขวัญกำลังใจ ชื่นชมในที่ประชุม ดึงจุดเด่น ของแต่ละคนมาใช้ประโยชน์ นำความแตกต่างมาปรับความเข้าใจ การวางตัวที่ดี แต่ง กายเหมาะสม ยิ้มแย้มแจ่มใส ให้เกียรติต่อศักดิ์ศรีตัวเองและผู้อื่น ใช้รูปแบบการนิเทศ ชั้นเรียน ประเมินและให้คำแนะนำเพิ่มเติม มอบหมายงานที่ตรงกับบุคลิกภาพและ ความถนัด รับฟังทั้งสองฝ่าย ศึกษาบุคลิกภาพของทุกคน ผู้บริหารเป็นต้นแบบให้กับครู
3	ท่านมีแนวทางในการแก้ไข ปัญหาบุคลากรในสถานศึกษามี เป้าหมายของความสำเร็จใน การทำงานที่แตกต่างกัน อย่างไรบ้าง	กำหนดเป้าหมายในการทำงานให้ชัดเจน วางคนให้ถูกกับงาน สื่อสารให้เข้าใจบริบท หรือความแตกต่างของแต่ละบุคคล จัดกิจกรรมร่วมกัน เน้นผลสำเร็จที่เกิดกับผู้เรียน สร้างทัศนคติที่ดีต่อองค์กร ประชุมทำความเข้าใจร่วมกัน เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มี พฤติกรรมทางวิชาการ มีความรู้ความสามารถ บุคลากรกำหนดเป้าหมายความสำเร็จ ของตนเอง กำกับติดตามการพัฒนาตามข้อตกลงรายบุคคล การวางแผน ปรับตัว กำหนดตัวชี้วัด ร้อยละที่ชัดเจน ช่วยกันทำงาน เน้นความสำเร็จตามที่ครูต้องการ ให้ ครูแสดงความสามารถได้เต็มที่
4	ท่านมีแนวทางในการแก้ไข ปัญหาบุคลากรในสถานศึกษามี ประสบการณ์ในการทำงานด้าน ต่างๆที่แตกต่างกันอย่างไรบ้าง	มีแบบอย่างที่ดีในการทำงาน อธิบายความสำคัญและประโยชน์ที่เป็นประสพการณ์ใน การทำงาน จัดกิจกรรมร่วมกัน สร้างทีม สร้างผู้นำ ผู้ตามตามสถานการณ์ ปรับทัศนคติ ดึงจุดเด่นของแต่ละคนออกมาใช้ มอบงานให้ตรงกับความเก่ง เสริมประสบการณ์ พี่สอนน้อง ทำงานเป็นทีม รับผิดชอบร่วมกัน ผู้บริหารเป็นผู้นำในการทำงาน ศึกษาดู งาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งงานตามกลุ่มงาน 4 ฝ่าย สร้างความเข้าใจในขอบข่ายงาน ที่ชัดเจน ผสมผสานระหว่างวิธีของครูรุ่นเก่าและครูรุ่นใหม่มาปรับใช้ในการทำงาน ร่วมกัน ให้งานตามความสมัครใจ ผู้บริหารสอนงานให้กับครู ตรวจสอบงาน สนับสนุน ครูเข้ารับการอบรม
ข้อ	ประเด็นการสัมภาษณ์	แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
5	ท่านมีแนวทางในการแก้ไข ปัญหาบุคลากรในสถานศึกษามี ความรู้ความสามารถที่แตกต่าง กันอย่างไรบ้าง	ส่งเสริมครูที่มีความถนัดในแต่ละด้านให้ชำนาญ ถ่ายทอดให้กับเพื่อนร่วมงาน มอบหมาย งานและหน้าที่ให้เหมาะสมกับบุคคล ทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างทีมพี่สอนน้อง สร้าง วัฒนธรรมองค์กร ดึงจุดเด่นออกมาใช้ สื่อสารเปิดเผย เคารพความแตกต่างทาง ความคิด สร้างบรรยากาศเรียนรู้ เป็นตัวอย่างที่ดี มอบหมายงานในลักษณะที่ช่วยเหลือ กัน ส่งเสริมครูได้แสดงความสามารถ ประเมินตนเอง สร้างความเข้าใจให้เกิดความเท่า เทียม ผู้บริหารชื่นชม ให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาและช่วยกันทำ

จากตารางที่ 2 แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง สรุปได้ว่า
มอบหมายงานตรงกับความถนัด กำหนดกรอบระเบียบร่วมกัน กำหนดแนวทางปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน สื่อสาร
ให้เห็นความสำคัญของบุคลิกภาพที่หลากหลาย กำหนดเป้าหมายในการทำงานให้ชัดเจน วางคนให้ถูกกับงาน
มีแบบอย่างที่ดีในการทำงาน จัดกิจกรรมร่วมกัน สร้างทีม สร้างผู้นำ ผู้ตามตามสถานการณ์ ส่งเสริมครูที่มีความถนัด
ในแต่ละด้านให้ชำนาญ มอบหมายงานและหน้าที่ให้เหมาะสมกับบุคคล สร้างทีมพี่สอนน้อง และสร้างวัฒนธรรมองค์กร

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง ผู้วิจัยอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญของการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาสาเหตุความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง จากผลการวิจัยการศึกษาสาเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากความแตกต่างทางความเชื่อ ค่านิยม ความคิด และลักษณะนิสัยของแต่ละคน ความไม่ลงรอย เมื่อมาทำงานหรือมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีความต้องการในแบบของตน ผลประโยชน์ที่ไม่สอดคล้อง รวมไปถึงการมีวัฒนธรรมและศาสนาที่แตกต่างกันจึงเกิดความขัดแย้งขึ้น สอดคล้องกับ ชูติพนธ์ ไชยเวช และนิรดา เวชญาลักษณ์ ได้ศึกษาสาเหตุและพฤติกรรมการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง (ชูติพนธ์ ไชยเวช และนิรดา เวชญาลักษณ์, 2564) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปราย ดังนี้

1.1 ด้านองค์ประกอบส่วนบุคคล พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคลากรในสถานศึกษามีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษาเป็นศูนย์รวมของคนจำนวนมาก แต่ละบุคคลมีลักษณะนิสัยส่วนตัวหรือบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน ความเชื่อและค่านิยม ตลอดจนมีประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกัน วุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เอาตนเองเป็นที่ตั้ง เมื่อแสดงออกมาจึงส่งผลกระทบต่อผู้อื่นจนเกิดเป็นความขัดแย้ง สอดคล้องกับปรารณา หลีกภัย ได้ศึกษาการจัดการความขัดแย้งจากการทำงานของข้าราชการครูในจังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูแต่ละคนในโรงเรียนมีความแตกต่างของประสบการณ์ ความแตกต่างของค่านิยม ความแตกต่างของบุคลิกภาพ และความแตกต่างของเป้าหมายตามลำดับ ดังนั้น เมื่อข้าราชการครูต้องมาทำงานร่วมกัน จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีความขัดแย้งเกิดขึ้นบ้าง (ปรารณา หลีกภัย, 2564)

1.2 ด้านการติดต่อสื่อสาร เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคลากรในสถานศึกษา มีความต้องการในการสื่อสารข้อมูลที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากบุคลากรในสถานศึกษามีการสื่อสารที่ข้อมูลไม่ครบถ้วนจนเกิดความเข้าใจผิดระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร การใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสม การฟังที่ไม่ดี การใช้อารมณ์ในการสื่อสาร เช่น ความโกรธ ความเครียด จนนำไปสู่ความเข้าใจผิดและความขัดแย้ง สอดคล้องกับอริสรา หิรัญศิริพล ได้ศึกษาการบริหารความขัดแย้งในการทำงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารที่ไม่ชัดเจนทำให้เกิดการเข้าใจผิดในการทำงาน อาจจะมาจากการที่พนักงานไม่เข้าใจในข้อมูลที่ได้รับ หรือการพูดคุยผ่านช่องทาง Social Media เช่น Line, E-mail ทำให้การสื่อสารนั้นผิดพลาด ขาดความชัดเจนนำไปสู่การเกิดความขัดแย้งขึ้น (อริสรา หิรัญศิริพล, 2566)

1.3 ด้านสภาพองค์การ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคลากรในสถานศึกษา ได้รับมอบหมายงานจากผู้บริหารอย่างไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษา มีวัฒนธรรมขององค์การ ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐานที่กำหนดพฤติกรรมของคนในองค์การ การให้รางวัลที่ไม่เท่าเทียม รวมถึงการจัดระเบียบและการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และความกดดันต่าง ๆ ที่ส่งผลให้การทำงานเกิดความขัดแย้งขึ้น สอดคล้องกับ สกลกริต วรรณสวาท ได้ศึกษาสาเหตุและแนวทางการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า องค์การไม่มีความเป็นธรรมและยุติธรรมในการให้รางวัล (สกลกริต วรรณสวาท, 2563)

2. แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง ผู้วิจัยนำผลการศึกษาสาเหตุความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษาจากข้อที่ 1 มาศึกษาแนวทางโดยพิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด มาศึกษาแนวทาง พบประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 บุคลากรในสถานศึกษามีความเชื่อ ค่านิยมที่แตกต่างกัน โดยมีแนวทางการแก้ปัญหา คือ กำหนดกรอบระเบียบร่วมกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการในการทำงานร่วมกัน เมื่อมีคนมารวมกันเป็นจำนวนมากต่างคนต่างความคิด มีความต้องการที่แตกต่างกัน ทำให้การทำงานอาจเกิดความสับสนวุ่นวายขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้การทำงานมีความเป็นระเบียบ ปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับ Ghaffar et al. ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของครูใหญ่โรงเรียนมัธยมของรัฐและเอกชน พบว่าวิธีการแบบร่วมมือ เป็นรูปแบบการจัดการความขัดแย้งที่ใช้มากที่สุด (Ghaffar. et al, 2012)

2.2 บุคลากรในสถานศึกษามีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน โดยแนวทางการแก้ปัญหา คือ ความเท่าเทียม ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการในการทำงานร่วมกัน สิ่งสำคัญของการควบคุมดูแลบุคลากรคือความ เท่าเทียม การบริหารงานอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมจะทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกพอใจและสบายใจในการทำงาน เต็มที่กับงาน ลดการเกิดปัญหาและความขัดแย้งในเรื่องต่าง ๆ ได้ สอดคล้องกับ สุภาพร หลีจ๊ะ ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานด้วยความเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก่อนเสมอใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารราชการด้วยความเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ (สุภาพร หลีจ๊ะ, 2565)

2.3 บุคลากรในสถานศึกษามีเป้าหมายของความสำเร็จในการทำงานที่แตกต่างกัน โดยมีแนวทางการแก้ปัญหา คือ เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการในการทำงาน การบริหารคนและองค์กร ผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางในการทำงาน การตัดสินใจได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การบริหารงานประสบความสำเร็จและมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุด สอดคล้องกับพัชรินทร์ อักษรพอม และสุนทรี วรรณไพเราะ ได้ศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงวางกลยุทธ์ในการบริหารจัดการความรู้ในองค์กร พัฒนาความรู้และนวัตกรรมตลอดเวลา (พัชรินทร์ อักษรพอม และสุนทรี วรรณไพเราะ, 2567)

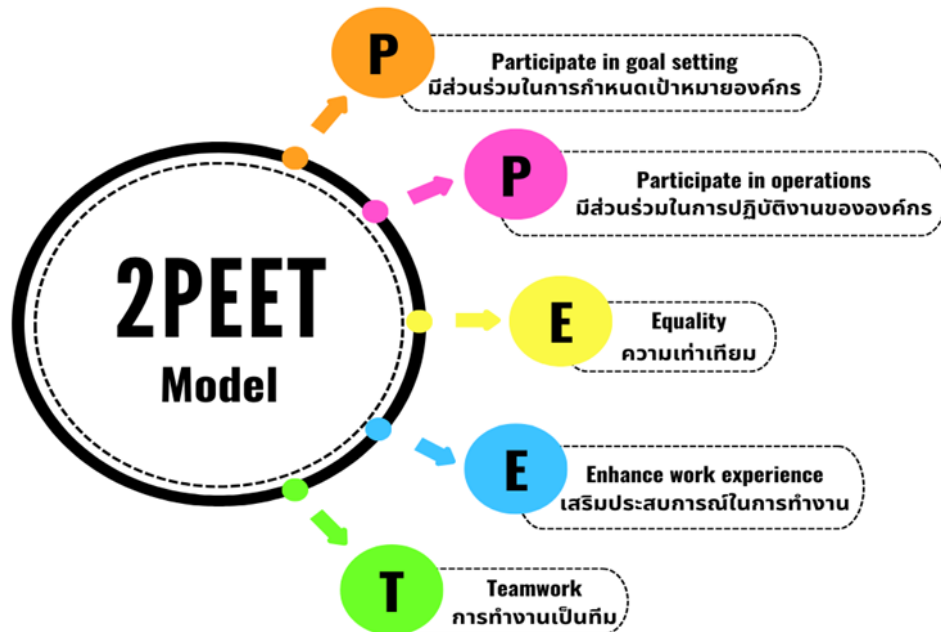
2.4 บุคลากรในสถานศึกษามีประสบการณ์ในการทำงานด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน โดยมีแนวทางการแก้ปัญหา คือ ทำงานเป็นทีม ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการทำงานร่วมกันจะช่วยส่งเสริมกันและกัน ครูที่มีประสบการณ์น้อยจะถูกสอนงานโดยครูที่มีประสบการณ์ในงานด้านนั้นมาก มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานหลากหลายด้าน การทำงานเป็นทีมจึงช่วยให้งานต่าง ๆ ออกมามีคุณภาพ และเหมาะสมกับการทำงานที่บุคลากรมีประสบการณ์ต่างกัน สอดคล้องกับสมชาย เทศปลื้ม และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารเครือข่ายสถานศึกษาไทย โดยใช้แนวคิดการบริหารแบบคล่องตัว ผลการวิจัยพบว่า สร้างการทำงานร่วมกัน วิธีการที่คล่องตัวเน้นการทำงานร่วมกันและการทำงานเป็นทีมสิ่งนี้มีประโยชน์อย่างยิ่งในพัฒนาเครือข่ายการศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนได้เสียในการศึกษาแต่ละแห่งที่อาจไม่มีโอกาสพบกันแบบเห็นหน้ากันหรือระหว่างการค้าเนินงานอาจพบปัญหาหรืออุปสรรคขึ้น การทำงานเป็นทีมจะสามารถช่วยแก้ปัญหาได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพโดยการทำงานร่วมกันบนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันจะสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเครือข่ายสถานศึกษาได้ (สมชาย เทศปลื้ม และคณะ, 2566)

2.5 บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน โดยมีแนวทางการแก้ปัญหา คือ มอบหมายงานและหน้าที่ให้เหมาะสมกับบุคคล ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการในการทำงานถ้างานเหมาะสมกับความสามารถหรือความถนัดของบุคคล จะส่งเสริมให้งานออกมามีคุณภาพ ลดข้อผิดพลาดของงาน ลดความเครียดในการทำงาน รวมไปถึงลดเวลาในการทำงานต่าง ๆ ได้ สอดคล้องกับศรีประภา ประเมินชัย และคณะ ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการความขัดแย้งของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การมอบหมายงานให้เหมาะสมตรงกับความสามารถของบุคคล เพื่อสร้างความตระหนักในการทำงาน กำหนด

ปฏิทินการนิเทศที่ชัดเจนเป็นไปความต้องการของครู บริหารสถานศึกษาด้วยหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส ยุติธรรม ไม่เลือกข้างวางตัวเป็นกลาง สร้างความท้าทายและสละให้เมื่อบรรลุผลที่วางไว้ (ศรีประภา ประเมินชัย และคณะ, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง ผู้วิจัยได้สรุปผลและนำมาเขียนในรูปแบบโมเดลที่สะท้อนองค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนมโนทัศน์ แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง 2PEET MODEL

2P การมีส่วนร่วม (Participate) เป็นการสร้างทีมงานในการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ออกแบบการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงกำหนดเป้าหมายของการทำงานในองค์กรร่วมกัน

E ความเท่าเทียม (Equality) บุคลากรทุกคนได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมในด้านต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน

E เสริมประสบการณ์ (Enhance work experience) เสริมสร้างประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่ส่งผลต่อความสำเร็จในงาน

T ทีมเวิร์ค (Teamwork) สร้างการทำงานเป็นทีม ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายได้ทำงานร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างความสามัคคีในการทำงาน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษาเครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง สรุปผลการวิจัยตามจุดมุ่งหมายและขั้นตอนการวิจัย ได้ดังนี้ ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสาเหตุความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหมื่นดั่ง ผลการศึกษาสาเหตุความขัดแย้งในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านองค์ประกอบส่วนบุคคล อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านสภาพ

องค์การ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับปานกลาง ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษา เครือข่ายเจ้าหน้าที่ ผู้วิจัยได้นำเสนอในรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดและพิจารณารายข้อที่มีสาเหตุความขัดแย้งที่สูงที่สุดในระดับมากขึ้นไป ซึ่งประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านองค์ประกอบส่วนบุคคล มีจำนวน 5 ข้อที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ 1) บุคลากรในสถานศึกษา มีความเชื่อ ค่านิยมที่แตกต่างกัน มีแนวทางคือ มอบหมายงานตรงกับความสามารถ กำหนดกรอบระเบียบร่วมกัน 2) บุคลากรในสถานศึกษามีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน มีแนวทาง คือ กำหนดแนวทางปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน สื่อสารให้เห็นความสำคัญของบุคลิกภาพที่หลากหลาย 3) บุคลากรในสถานศึกษามีเป้าหมายของความสำเร็จในการทำงานที่แตกต่างกัน มีแนวทาง คือ กำหนดเป้าหมายในการทำงานให้ชัดเจน วางคนให้ถูกกับงาน 4) บุคลากรในสถานศึกษามีประสบการณ์ในการทำงานด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน มีแนวทางคือ มีแบบอย่างที่ดีในการทำงาน จัดกิจกรรมร่วมกัน สร้างทีมสร้างผู้นำ ผู้ติดตามสถานการณ์ และ 5) บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน มีแนวทาง คือ ส่งเสริมครูที่มีความถนัดในแต่ละด้านให้ชำนาญ มอบหมายงานและหน้าที่ให้เหมาะสมกับบุคคล สร้างทีมพี่สอนน้อง สร้างวัฒนธรรมองค์กร ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ผู้บริหารควรมอบหมายงานที่ตรงกับความสามารถ ส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและการปฏิบัติงานขององค์กร ปฏิบัติด้วยความเท่าเทียม เสริมประสบการณ์ในการทำงาน รวมถึงเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมเพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาลักษณะหรือบุคลิกภาพส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการทำงาน เพื่อหาแนวทางลดความขัดแย้งของบุคลากรในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงาน เพื่อนำมาปรับใช้และเกิดผลดีที่สุดต่อการทำงานร่วมกันควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมความรู้ความสามารถ รวมไปถึงประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารของผู้บริหารต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชุดิพนธ์ ไชยเวช และณิศา เวชญาลักษณ์. (2564). การศึกษาสาเหตุและพฤติกรรมการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์. วารสารร้อยแก่นสาร, 7(5), 68-77.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปรารธนา หลีกภัย. (2564). การจัดการความขัดแย้งจากการทำงานของข้าราชการครูในจังหวัดตรัง. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 19(1), 2-145.
- พัชรินทร์ อักษรพอม และสุนทรี วรรณไพเราะ. (2567). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21. วารสารบรรณการศึกษาศาสตร์และมนุษยสังคมศาสตร์, 5(1), 401-408.
- ภูมิพัฒน์ รักพรหมคล. (2564). หลักการทฤษฎีและปฏิบัติทางการบริหารการศึกษา. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ศรีประภา ประเมินชัย และคณะ. (2565). แนวทางการบริหารจัดการความขัดแย้งของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. วารสาร มจร อุบลราชธานี, 7(2), 1510-1520.
- สกลกริต วรรณสวาท. (2563). การศึกษาสาเหตุและแนวทางการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สมชาย เทศปลื้ม และคณะ. (2566). การบริหารเครือข่ายสถานศึกษาไทยโดยใช้แนวคิดการบริหารแบบคล่องตัว. วารสารวิชาการเชอร์รี่อีสท์บางกอก, 9(2), 122-136.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปี. เรียกใช้เมื่อ 27 มกราคม 2567 จาก https://sukhothai2.go.th/2020/?page_id=42789
- สุภาพร หลีจ๊ะ. (2565). การศึกษาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขา การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- อริสรา หิรัญศิริพล. (2566). ได้ศึกษาการบริหารความขัดแย้งในการทำงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ. ใน สารนิพนธ์ การจัดการมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Ghaffar. et al. (2012). A Comparative Study of Conflict Management Styles of Public & Private Secondary Schools' Principals. Bulletin of Education and Research, 34(2), 59-70.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน
เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES USING A GAME-BASED
LEARNING APPROACH TO ENHANCE ANALYTICAL THINKING SKILLS OF
GRADE 9 STUDENTS

พัชรินทร์ แก้วมาเมือง*, ธาปกรณ แก้วมาเมือง

Patcharin Kaewmamuang*, Thapakorn Kaewmamuang

โรงเรียนนวมินทราชินูทิศเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Nawamintharachinuthit Triamudonsuksanomklao School, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: patcharin140425@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรม 3) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรม 4) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อกิจกรรม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 83 คนจาก 3 ห้องเรียน โดยการสุ่มอย่างง่าย ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 2) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ 3) แบบประเมินคุณภาพกิจกรรม 4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5) แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ 6) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบคะแนนโดยใช้ t-test for Dependent Samples ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน มีคุณภาพระดับดีมาก 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน ผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนของนักเรียน ที่เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน ผลคะแนนการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ความคิดเห็นของนักเรียน ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้, กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน, ทักษะการคิดวิเคราะห์

Abstract

The research aimed to 1) Develop learning activities 2) Compare the academic achievement before and after learning of students who learned with activities 3) Compare the analytical thinking skills of students who learned with activities 4) Study the opinions of Mathayom 3 students on the

activities. This was a quantitative research. The sample group was Mathayom 3 students of Nawaminthrachinuthit Triam Udom Suksa Nomklao School, Semester 1, Academic Year 2024, totaling 83 people from 3 classrooms by simple random sampling using the classroom as the sampling unit. The research instruments were 1) Structured interview form for interviewing experts 2) Learning activity plan using game-based learning process in Science 3) Activity quality assessment form 4) Academic achievement test 5) Analytical thinking skill test 6) Student opinion questionnaire The statistics used in data analysis were mean, standard deviation (S.D.) and score comparison using t-test for Dependent Samples. The results of the research found that 1) The quality of learning activities using game-based learning process Very good quality 2) Academic achievement of students who studied with learning activities using game-based learning process had higher scores after studying than before studying with statistical significance at the .01 level. 3) Analytic thinking skills of students who studied using game-based learning process had higher scores after studying than before studying with statistical significance at the .01 level. 4) Students' opinions towards learning activities were at the highest level.

Keywords: Learning Activity Development, Game-Based Learning Approach, Analytical Thinking Skills

บทนำ

ทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ คือ ทรัพยากรมนุษย์ โดยการพัฒนา และยกระดับให้ทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ จะต้องผ่านกระบวนการที่เรียกว่า การเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ถือเป็นกระบวนการสำคัญของการศึกษาที่จะทำให้ทรัพยากรมนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลง และมีส่วนพัฒนาประเทศได้ โดยเฉพาะสถานการณ์ของโลกปัจจุบัน ที่เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลง และเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นยุคที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสารมากมาย การเรียนรู้จึงไม่ได้จำกัดในห้องเรียนเท่านั้น แต่ต้องเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดหลักการสำคัญด้านการจัดการศึกษาของประเทศไทย ที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รวมทั้งยึดหลักว่ามุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) กระทรวงศึกษาธิการได้ขับเคลื่อนนโยบาย “เรียนรู้เพื่ออนาคต” ภายใต้แผนนโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี และสามารถประยุกต์ใช้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติจริง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

ในการเรียนรู้จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยเน้น และเชื่อมโยงเนื้อหาให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งซึ่งในยุคดิจิทัลที่ผู้เรียนต้องการทั้งความสนุก ความท้าทาย และความแปลกใหม่ในการเรียนรู้ หนึ่งในแนวทางสำคัญที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง คือ การจัดการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning) ซึ่งช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ โดย ชุตติกาญจน์ ศรีวิบูลย์ อธิบายว่าการใช้เกมในการเรียนรู้สามารถสร้างแรงจูงใจภายใน และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตั้งใจเรียน เนื่องจากเกมมีโครงสร้างที่ท้าทาย และมีการให้ผลตอบกลับอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนรู้ที่ยั่งยืน (ชุตติกาญจน์ ศรีวิบูลย์, 2563) สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิชา วรรณะภูดี

ที่เสนอว่าเกมสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) โดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องการทักษะการคิดขั้นสูง เช่น วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สุวิชา วรธนธัญ, 2561)

กระบวนการคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) ถือได้ว่า เป็นหนึ่งในทักษะที่สำคัญของยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต การเรียนรู้ รวมทั้งการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในยุคของการเปลี่ยนแปลง โดยมีข้อมูลข่าวสารมากมาย และรวดเร็ว ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะ และความสามารถในการแยกแยะ ตรวจสอบข้อมูล ให้มีความถูกต้อง รวมทั้งการเชื่อมโยงความรู้ และใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นองค์ประกอบของทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ส่งผลต่อคุณภาพของการเรียนรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนในระยะยาว เสาวนีย์ ผลภัทร ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่าเป็น “กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล มีลำดับขั้นตอน และมีการพิจารณาข้อมูลอย่างรอบคอบเพื่อหาข้อสรุปที่เหมาะสม” ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถาม ตรวจสอบ และอภิปรายในประเด็นที่หลากหลาย (เสาวนีย์ ผลภัทร, 2557) สอดคล้องด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ สุธีรา เตชะไพฑูริย์ ได้เสนอว่า การคิดวิเคราะห์เป็นทักษะที่พัฒนาได้ผ่านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) และการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) โดยเชื่อว่าการวิเคราะห์ข้อมูลและแสวงหาทางเลือกเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนผ่านสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสสะท้อนความคิดอย่างเป็นระบบ (สุธีรา เตชะไพฑูริย์, 2560) ขณะที่ อภิชาติ ทองอยู่ ชี้ให้เห็นว่าการคิดวิเคราะห์ในบริบทของการศึกษาไทยควรเป็นการคิดที่เชื่อมโยงกับคุณธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการตัดสินใจที่ดีทั้งต่อตนเองและสังคม อันเป็นเป้าหมายที่สอดคล้องกับการพัฒนามนุษย์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์จึงเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะพัฒนาพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถ วิเคราะห์ปัญหาได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ (อภิชาติ ทองอยู่, 2559) ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยรับผิดชอบนั้น ตามตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ว่า “เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ วิทยาการ และเทคโนโลยี รวมถึงความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สังคม และคุณธรรมจริยธรรม โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Inquiry) เพื่อพัฒนาความสามารถในการสังเกต ตั้งคำถาม ตั้งสมมติฐาน ทดลอง เก็บข้อมูล วิเคราะห์ และสื่อสารผลการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) อย่างไรก็ตาม จากการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาพบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะพื้นฐานในการปฏิบัติตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในด้านการตั้งคำถามเชิงวิทยาศาสตร์ การตั้งสมมติฐานที่มีเหตุผล การวางแผนการทดลองที่เหมาะสม และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งยังมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ มองว่าวิชานี้ยากและไม่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาชีวิตประจำวันได้ จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ยังอยู่ในระดับต่ำหลักสูตรวิทยาศาสตร์ยังมีเป้าหมายในการเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ กระตุ้นความสนใจใฝ่รู้ และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ที่เน้นให้การจัดการศึกษามุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

จากเหตุผล และความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสนใจในการนำกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐานและการใช้กระบวนการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ และช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพิ่มขึ้น โดยการทบทวนครั้งนี้ ผู้วิจัยจะการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้

กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ในการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของผู้วิจัย และเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนในระดับชั้นอื่น ๆ ของผู้วิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 13 ห้อง จำนวนนักเรียนทั้งหมด 373 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 3 ห้อง จำนวนนักเรียนทั้งหมด 83 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ มี 6 ชนิด ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยจัดทำขึ้นจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ สร้างขึ้นโดยอิงจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และแนวคิดของการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning) โดยผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วย ท่านที่ 1 เชี่ยวชาญด้านการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรวิทยาศาสตร์ ม. ต้น ท่านที่ 2 เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning และ Game-Based Learning และท่านที่ 3 เชี่ยวชาญด้านการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ และการบูรณาการเกมกับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์
3. แบบประเมินคุณภาพกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้สำหรับประเมินแผนกิจกรรมการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหาและด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 ท่าน ประกอบด้วย ท่านที่ 1 เชี่ยวชาญด้านการประเมินหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนรู้ ท่านที่ 2 เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา ท่านที่ 3 เชี่ยวชาญด้านเทคนิคการออกแบบกิจกรรมและการใช้เครื่องมือประเมิน ท่านที่ 4 เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ท่านที่ 5 เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการเรียนรู้และการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้เรียน และท่านที่ 6 เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาและการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อการเรียนรู้ร่วม เพื่อประเมินคุณภาพในด้านความสอดคล้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของกิจกรรม และความเป็นไปได้ในการใช้จริง โดยมีค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และกิจกรรมมีระดับคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับ “ดีมาก”

4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ สร้างจากจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของบทเรียน และผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าความเที่ยงโดยใช้สูตร KR-20 เท่ากับ 0.81

5. แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ พัฒนาโดยอิงจากกรอบแนวคิดการคิดวิเคราะห์ของ (เสาวนีย์ ผลภัทร, 2557) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การแยกแยะ การจัดกลุ่ม การหาความสัมพันธ์ และการใช้เหตุผล ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าความตรงของเนื้อหา (IOC) เฉลี่ย 0.93 และค่าความเที่ยง (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.85

6. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เกมเป็นฐาน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม และด้านสื่ออุปกรณ์ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.87

วิธีการดำเนินการทดลอง

1. ขั้นเตรียมการทดลอง เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - 1.1 เตรียมความพร้อมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนทดสอบการใช้งาน
 - 1.2 เตรียมความพร้อมของสถานที่ อุปกรณ์การสอน และระบบเครือข่าย
 - 1.3 เตรียมความพร้อมผู้เรียน โดยการสำรวจอุปกรณ์ และระบบเครือข่ายของนักเรียน
2. ขั้นดำเนินการทดลอง เป็นขั้นตอนที่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้
3. ขั้นหลังการทดลอง
 - 3.1 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
 - 3.2 ให้นักเรียนทำแบบประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน
 - 3.3 ให้นักเรียนทำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบคะแนนโดยใช้ t-test for Dependent Samples

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์

ผลการประเมินคุณภาพกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 3 ท่าน สามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านเนื้อหา			
1.1 เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทเรียน	4.67	0.195	ดีมาก
1.2 เนื้อหามีความสมบูรณ์ ชัดเจน เข้าใจง่าย	4.73	0.171	ดีมาก

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.3 เรื่องที่เรียนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ	4.66	0.231	ดีมาก
1.4 การใช้ภาษามีความเหมาะสมและถูกต้องตามหลักภาษาไทย	4.50	0.159	ดี
1.5 เนื้อหามีความเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน	4.30	0.212	ดี
เฉลี่ย	4.57	0.196	ดีมาก
2. ด้านแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน			
2.1 แผนการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	4.80	0.118	ดีมาก
2.2 แผนการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับกระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน	4.56	0.255	ดีมาก
2.3 กิจกรรมส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.68	0.192	ดีมาก
2.4 ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	4.50	0.159	ดี
เฉลี่ย	4.64	0.190	ดีมาก
3. ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน			
3.1 กิจกรรมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.87	0.131	ดีมาก
3.2 กิจกรรมเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน	4.66	0.231	ดี
3.3 กิจกรรมมีความน่าสนใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้	5.00	0.148	ดีมาก
3.4 มีกิจกรรมที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน	4.69	0.222	ดีมาก
3.5 กิจกรรมสามารถเชื่อมโยงความรู้ไปยังแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ได้	4.31	0.212	ดี
3.6 สื่อประกอบการเรียนมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน	4.10	0.149	ดี
3.7 ใบงานหรือแบบฝึกทักษะมีความครอบคลุมวัตถุประสงค์ของบทเรียน	4.68	0.192	ดีมาก
3.8 การวัดและประเมินผลมีความหลากหลาย ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของกิจกรรมได้	4.85	0.133	ดีมาก
เฉลี่ย	4.64	0.180	ดีมาก
เฉลี่ยรวม	4.62	0.187	ดีมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน กระบวนการเรียนแบบสืบเสาะมีระดับคุณภาพ อยู่ในระดับดีมาก

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 83 คน โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียน และหลังเรียน ซึ่งมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	p
ก่อนเรียน	83	30	8.45	5.00	82	25.00	0.0000
หลังเรียน	83	30	25.20	6.73			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐานหลังเรียน ($\bar{X}$ = 25.20, S.D. = 6.73) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 8.45, S.D. = 5.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 83 คน โดยการหาเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียน และหลังเรียน ซึ่งมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	p
ก่อนเรียน	83	30	12.50	5.00	82	20.00	0.000
หลังเรียน	83	30	25.72	6.61			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน หลังเรียน ($\bar{X}$ = 25.72, S.D. = 6.61) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 12.50, S.D. = 5.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาวิทยาศาสตร์

การศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 83 คน โดยการหาเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียน และหลังเรียน ซึ่งมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	คุณภาพ
1. ด้านเนื้อหา			
1.1 คำอธิบายเนื้อหามีความชัดเจน	4.31	0.254	มาก
1.2 การจัดลำดับเนื้อหาเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง	4.71	0.183	มากที่สุด
1.3 การจัดลำดับเนื้อหาเข้าใจง่าย	4.80	0.181	มากที่สุด
1.4 ปริมาณเนื้อหาเหมาะสมกับเวลา	4.74	0.193	มากที่สุด
1.5 สามารถศึกษา และทบทวนเนื้อหาได้ด้วยตนเอง	4.85	0.202	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.68	0.204	มากที่สุด

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	คุณภาพ
2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้			
2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เกมเป็นฐานมีความน่าสนใจและกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้มากขึ้น	4.52	0.261	มากที่สุด
2.2 กิจกรรมช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาและหาวิธีแก้ไขได้อย่างเป็นระบบ	4.39	0.261	มาก
2.3 ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนในห้องเรียน	4.77	0.207	มาก
2.4 ลำดับขั้นตอนของกิจกรรมมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถทำตามได้	4.62	0.28	มากที่สุด
2.5 นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน	4.88	0.185	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.68	0.204	มากที่สุด
3. ด้านการใช้สื่อ และอุปกรณ์			
3.1 สื่อที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและวัยของผู้เรียน	4.21	0.2	มาก
3.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีคุณภาพ และเพียงพอต่อการใช้งานของนักเรียน	4.80	0.181	มากที่สุด
3.3 การใช้สื่อประกอบการสอน เข้าใจง่าย	4.64	0.192	มากที่สุด
3.4 ครูอธิบายวิธีการใช้สื่อและอุปกรณ์ได้อย่างชัดเจนก่อนเริ่มกิจกรรม	4.62	0.28	มากที่สุด
3.5 การใช้สื่อและอุปกรณ์ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น	4.55	0.243	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.56	0.222	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.63	0.223	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.223)

อภิปรายผล

1. ผลการประเมินคุณภาพกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเหมาะสมในด้าน เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้เรียน และผลที่เกิดกับผู้เรียน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐาน ออกเป็นขั้นตอนจากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ รวมทั้งข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ และได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ โดยมีกระบวนการประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นสำรวจความรู้ : ครูทบทวนเนื้อหาในบทเรียนการสุ่มคำถามให้นักเรียนตอบ ขั้นที่ 2 ขั้นอธิบายกิจกรรม : บอกชื่อเกม บอกกติกาการเล่น เกม แจกอุปกรณ์ในการเล่น เกม แบ่งกลุ่มนักเรียน ขั้นที่ 3 ขั้นเล่นเกม : นักเรียนเล่นเกมและผู้สอนควบคุมกติกาการเล่นให้เป็นไปตามขั้นตอน ขั้นที่ 4 ขั้นเสนอความคิด : ผู้สอนสามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเสนอความคิด หรือสร้างสรรค์ไอเดียใหม่ ๆ ในการเล่น เช่น การสร้างกติกาใหม่ที่สนุกและท้าทายมากยิ่งขึ้น ขั้นที่ 5 ขั้นอภิปรายหลังการเล่น และสรุปผล : ผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ประเด็นคำถามเกี่ยวกับเทคนิคหรือทักษะต่าง ๆ ที่ผู้เรียนได้รับ ประเด็นคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่ได้รับ นอกจากนี้ ยังพบว่า กิจกรรมดังกล่าวช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในชั้นเรียน ได้สอดคล้องกับแนวคิดของ ชุตินาถกุล ศรีวิบูลย์ ที่ชี้ว่า “การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสามารถกระตุ้นแรงจูงใจภายในของผู้เรียน และส่งผลให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นต่อการเรียนรู้มากขึ้น”

(ชุตติกาญจน์ ศรีวิบูลย์, 2563) อีกทั้ง ผลการประเมินระดับดีมากยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิชา วรรณะภูติ ที่ระบุว่า “การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ” (สุวิชา วรรณะภูติ, 2561)

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน พบว่า ผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐาน มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมในการสอน โดยจัดห้องเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกันเอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียน รวมทั้งการทำกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐาน ได้แก่ เกมชิงคำศัพท์ ปริศนารูปภาพ สร้างความสนุกสนาน และความรู้อย่างสนุกสนาน ซึ่งกระบวนการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning: GBL) มีลักษณะที่เน้นความสนุก ความท้าทาย และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Vygotsky, L. S. ที่กล่าวถึง “การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นผ่านการปฏิสัมพันธ์กับบริบทและผู้อื่นจะช่วยพัฒนาทักษะทางปัญญาได้ดีขึ้น” และสอดคล้องกับ สุวิชา วรรณะภูติ ได้ระบุว่า “การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ช่วยสร้างแรงจูงใจภายใน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้มากขึ้น (Vygotsky, L. S., 1978) ทำให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาได้ดีขึ้นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (สุวิชา วรรณะภูติ, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ เสาวนีย์ ผลภัทร ยังเสนอว่า “ผู้เรียนที่มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่มีความหมาย เช่น เกม จะเกิดการเชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่เข้ากับความรู้เดิมได้ดีกว่า ส่งผลต่อความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง” ซึ่งช่วยอธิบายได้ว่าทำไมกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐานจึงสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ (เสาวนีย์ ผลภัทร, 2557)

3. ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนของนักเรียน ที่เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน พบว่า ผลคะแนนการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เนื่องจากการเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียน แก้ปัญหา หาคำตอบ จากคำถาม เป็นการกระตุ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และหาคำตอบด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ สุขประเสริฐ กล่าวไว้ว่า “การใช้เกมในการเรียนรู้มีผลต่อการกระตุ้นสมองของผู้เรียน ทำให้เกิดการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลที่ซับซ้อนได้ดียิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยลดความตึงเครียดและเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน” ซึ่งสะท้อนว่าการเรียนรู้ผ่านเกมไม่เพียงช่วยเสริมด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วม แต่ยังส่งเสริมการคิดเชิงเหตุผลในลักษณะลึกซึ้งด้วย (วราภรณ์ สุขประเสริฐ, 2559) อีกทั้งสอดคล้องกับ ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ ซึ่งให้เห็นว่า “เกมที่ออกแบบมาอย่างมีจุดประสงค์ทางการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา Soft Skills โดยเฉพาะด้านการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และความสามารถในการประเมินสถานการณ์อย่างรอบด้าน” ซึ่งช่วยอธิบายว่า ทำไมผลการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนจึงดีขึ้นหลังจากได้เรียนผ่านกิจกรรมที่ใช้เกมเป็นฐาน (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2562)

4. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบใช้เกมเป็นฐาน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของทั้งผู้เรียนและผู้สอน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า

4.1 ด้านเนื้อหา มีความคิดเห็นของผู้เรียนในระดับมากที่สุด โดยมีคำอธิบายเนื้อหาที่มีความชัดเจน มีการจัดลำดับเนื้อหาเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง ปริมาณเนื้อหาเหมาะสมกับเวลา การจัดลำดับเนื้อหาเข้าใจง่าย สามารถศึกษา และทบทวนเนื้อหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการนำเนื้อหาจากการค้นคว้า เอกสาร และหนังสือเรียน วิทยาศาสตร์ ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐาน ที่เสนอว่า “เนื้อหาที่ดีในการเรียนรู้ควรมีลักษณะ 3 ประการ คือ 1) มีความชัดเจน เข้าใจง่าย 2) มีการจัดลำดับเนื้อหาตามหลักการทางวิชาการ และ 3) มีปริมาณเนื้อหาที่เหมาะสมกับระยะเวลาการเรียนรู้” ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเข้าใจและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถศึกษาและทบทวนเนื้อหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดการเนื้อหาให้อยู่ในรูปแบบที่เป็นมิตรกับผู้เรียน เช่น การใช้ภาพประกอบแบบอินโฟกราฟิก สัญลักษณ์ การสรุปใจความสำคัญ และการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ในบริบทของเกม ซึ่งเอื้อให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้เดิมกับเนื้อหาใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องจากผู้เรียนมีความพึงพอใจ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ กิจกรรมช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ปัญหา และหาวิธีแก้ไขได้อย่างเป็นระบบ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เกมเป็นฐานมีความน่าสนใจ และกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้มากขึ้น อีกทั้งลำดับขั้นตอนของกิจกรรมมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถทำตามได้ เนื่องจากเกมมีองค์ประกอบของความสนุก ความท้าทาย และการแข่งขันอย่างสร้างสรรค์ ช่วยสร้างแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก ส่งผลให้ผู้เรียนมีสมาธิและความตั้งใจเรียนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ ที่ระบุว่า “กิจกรรมเกมช่วยกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน และเป็นเครื่องมือที่สามารถพัฒนาเจตคติและทักษะทางปัญญาได้พร้อมกัน” (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2562)

4.3 ด้านด้านการใช้สื่อ และอุปกรณ์ ผู้เรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งพบว่า สื่อที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและวัยของผู้เรียน เนื่องจากผู้วิจัยมีการออกแบบส่วนเนื้อหา และส่วนภาพประกอบ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น ปรับขนาดตัวอักษรให้มีความชัดเจน อ่านง่าย และใช้สีตัวอักษรให้มีความเหมาะสมกับสายตา สามารถอ่านผ่านอุปกรณ์ที่ผู้เรียนใช้ในการเรียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ ณ สงขลา ที่เสนอว่า “การออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่ดี ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหา ความชัดเจนของตัวอักษร ภาพประกอบที่เข้าใจง่าย และสามารถเข้าถึงได้ผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ผู้เรียนใช้งานจริง” ซึ่งจะช่วยลดภาระทางปัญญา (Cognitive Load) และทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่รู้สึกเครียด หรือสับสน (จุฑามาศ ณ สงขลา, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เป็นการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานส่งเสริมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจสูงต่อกิจกรรมการเรียนรู้ และรูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสม ทันสมัย และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนได้ดี ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ ประเด็นที่ 1 ผู้สอนควรศึกษาและทำความเข้าใจแนวคิดของกระบวนการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning: GBL) อย่างถ่องแท้ รวมถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม รูปแบบการจัดกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินงาน และแนวทางการประเมินผล ประเด็นที่ 2 ผู้สอนควรชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ก่อนดำเนินการจัดกิจกรรม กำหนดข้อตกลงร่วมกัน และอธิบายวิธีการเรียนรู้ผ่านเกมอย่างชัดเจน และประเด็นที่ 3 ผู้สอนควรสำรวจความพร้อมของผู้เรียนในด้านอุปกรณ์ เทคโนโลยี และความสามารถในการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในระดับชั้นอื่น ๆ เช่น มัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 4, 5 และ 6 เพื่อศึกษาความแตกต่างของผลลัพธ์ที่เกิดจากการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐาน ทั้งนี้ สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปเปรียบเทียบกับรูปแบบการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อประเมินประสิทธิภาพของแต่ละรูปแบบในการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในอนาคต โดยจะทำวิจัยในเรื่องพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). แผนนโยบายและจุดเน้นการพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2568 จาก <https://www.moe.go.th>
- จุฑามาศ ณ สงขลา. (2561). แนวทางการออกแบบสื่อการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในยุคดิจิทัล. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 13(1), 33-44.
- ชุตินาถณ์ ศรีวิบูลย์. (2563). การพัฒนาเกมการศึกษาเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เชิงรุกในระดับประถมศึกษา. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 17(2), 45-59.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2562). การพัฒนา Soft Skills โดยใช้กิจกรรมเกมการเรียนรู้. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 27(1), 77-90.
- วรารณ สุขประเสริฐ. (2559). จิตวิทยาการศึกษาและการใช้เกมเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุธีรา เตชะไพบูลย์. (2560). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ผ่านการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 14(2), 55-68.
- สุวิชา วรรณะภูติ. (2561). นวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน. วารสารเทคโนโลยีการศึกษา, 31(1), 112-126.
- เสาวนีย์ ผลภัทร. (2557). การคิดวิเคราะห์เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- อภิชาติ ทองอยู่. (2559). การคิดวิเคราะห์กับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเด็กไทย. วารสารการพัฒนาคู, 10(1), 22-33.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge: Harvard University Press.

**ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิด
ผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน***
**A NEEDS ASSESSMENT OF SECONDARY SCHOOL ACADEMIC MANAGEMENT BASED
ON THE CONCEPT OF STEAM EDUCATION LEARNING OUTCOMES UNDER OFFICE
OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION**

วัลย์ลดา ภาวตานนท์*, เพ็ญวรา ชูประวัตติ, พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์

Wanlada Pawutanon*, Penvara Xupravati, Pruet Siribanpitak

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: wanlada.pa@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของ สะเต็มศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 340 โรงเรียน โดยสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของ สะเต็มศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก (4.09) และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด (4.64) เมื่อจำแนกการบริหารวิชาการ พบว่า ความจำเป็นสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอน (0.140) รองลงมา คือ การพัฒนาหลักสูตร (0.139) และการวัดและประเมินผล (0.133) ตามลำดับ เมื่อจำแนกผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ การบูรณาการความรู้เข้าไปในการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาได้กับชีวิตจริง (0.154) รองลงมา คือ การบูรณาการความรู้เข้าไปในการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (0.138) และการบูรณาการความรู้เข้าไปในการทำงานร่วมกัน และการทำงานเป็นทีม (0.119) ตามลำดับ ส่วนด้านสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุด ด้านนโยบายของรัฐ คือ การวัดและประเมินผล (0.153) ด้านสภาพเศรษฐกิจ คือ การพัฒนาหลักสูตร (0.169) ด้านสภาพสังคม คือ การวัดและประเมินผล (0.169) และด้านเทคโนโลยี คือ การวัดและประเมินผล (0.146)

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, สะเต็มศึกษา, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

This research article aims to: 1) Examine the current and desired conditions of academic administration in secondary schools under the Office of the Basic Education Commission, based on the concept of learning outcomes in STEM education; and 2) Study the priority needs for developing academic administration in accordance with the learning outcomes framework of STEM education in schools under the Office of the Basic Education Commission. The study employed a survey research design. The sample group consisted of 340 secondary schools under the Office of the Basic Education Commission, selected through multistage random sampling. A questionnaire was used as the research instrument, and data were analyzed using descriptive statistics and the Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}). The research findings revealed that the current condition of academic administration based on the STEM education learning outcomes framework was at a high level (mean = 4.09), while the desired condition was at the highest level (4.64). When classified by components of academic administration, the area with the highest priority need was instructional management (0.140), followed by curriculum development (0.139), and measurement and evaluation (0.133), respectively. Regarding the learning outcomes of STEM education, the highest priority need was the integration of knowledge for critical thinking and real-life problem solving (0.154), followed by the integration of knowledge for creative thinking and innovation (0.138), and the integration of knowledge for collaboration and teamwork (0.119), respectively. For the external environment, the highest priority needs were found in the following areas: in government policy, the need was for improved measurement and evaluation (0.153); in the economic context, curriculum development (0.169); in the social context, measurement and evaluation (0.169); and in the technological context, measurement and evaluation (0.146). These findings suggest the importance of enhancing academic administration to support effective learning outcomes in STEM education. Emphasis should be placed on instructional strategies, curriculum design, and assessment systems that foster students' critical thinking, creativity, and collaboration skills in response to both internal and external environmental demands.

Keywords: Needs Assessment, STEAM Education, Secondary School

บทนำ

การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการก้าวไปสู่ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันที่รุนแรงองค์กรต่าง ๆ จะปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่ดำเนินไป การปรับเปลี่ยนสภาพทางสังคมในศตวรรษที่ 21 เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง การศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาศักยภาพของแต่ละประเทศ โดยมุ่งเน้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า และเป็นศูนย์การการพัฒนาอย่างแท้จริง (อดุลย์ วังศรีคุณ, 2557)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ 3 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 6 ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 22 มีสาระสำคัญ คือ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” เพื่อพัฒนาศักยภาพให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

จากผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยสะท้อนผ่านผลการประเมิน PISA ตั้งแต่ PISA 2000 - PISA 2015 มีคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนอายุ 15 ปี ทั้ง 3 สมรรถนะของนักเรียนไทยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD (ประมาณ 500 คะแนน) มาตลอด 15 ปี ในระยะแรกคะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 สมรรถนะมีแนวโน้มลดลง ตั้งแต่ PISA 2003 และค่าเฉลี่ยสูงขึ้น อีกครั้งในโครงการ PISA 2012 และลดลงต่ำที่สุดในโครงการ PISA 2015 จากการจัดลำดับผลคะแนนของ OECD ทำให้คะแนนเฉลี่ยของประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ ซึ่งอยู่ในช่วง 25% ร้อยท้ายของตารางการจัดอันดับ ประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับเดียวกันกับ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ความถดถอยของคะแนนเฉลี่ย PISA ใน ระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมาจากการเข้าร่วมโครงการประเมิน PISA สะท้อนให้เห็นประเทศไทยยังไม่สามารถขับเคลื่อน นโยบายการศึกษาในการพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพในการพัฒนาทักษะเพื่อแข่งขันกับนานาชาติได้ (ภัทรมนัส ศรีตระกูล, 2563) จึงเป็นเหตุให้ประเทศไทยไม่สามารถผลิตแรงงานที่มีคุณภาพสู่ตลาดแรงงานได้ ถึงแม้หลายปีที่ผ่านมา การยกระดับคะแนน PISA ได้ถูกกำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาการศึกษาของชาติ ถึงแม้ประเทศไทยจะลงทุนทางการศึกษาถึงร้อยละ 4.2-4.5 ของจีดีพีโดยประมาณ โดยที่ค่าใช้จ่ายของภาครัฐในด้านการศึกษาก็มีแนวโน้มสูงขึ้นด้วยก็ตาม แต่คะแนน PISA กลับที่มีคะแนนลดลงสะท้อนให้เห็นว่าการลงทุนของการศึกษาไทยไม่เกิดความคุ้มค่า (ชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์, 2560)

จากที่กล่าวมาข้างต้นของปัญหาผลการประเมิน PISA และในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการเรียนวิทยาศาสตร์ (Science) คณิตศาสตร์ (Mathematic) และเทคโนโลยี (Technology) ในโรงเรียนเป็นการจัดการเรียนรู้ที่แยกออกจากกันอย่างอิสระ การเรียนรู้ในแนวทางดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้เรียนไม่เห็นว่าการเรียนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนและขาดทักษะในการนำสิ่งที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (รักษพล ธนานุวงศ์, 2556) โดยการศึกษา พบว่า การพัฒนาระบบการเรียนรู้ด้วย STEAM EDUCATION ที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการบูรณาการในวิชาวิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) เข้าด้วยกัน จะช่วยส่งเสริมและกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เพื่อหาวิธีการหรือกระบวนการใหม่ในการแก้ปัญหาและนำไปประยุกต์ต่อสิ่งที่เรียนรู้ต่อไปได้ (Fioriello, P., 2010) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรม มีความคิดแบบองค์รวมตามแนวคิด STEAM EDUCATION จะสามารถทำให้เห็นได้ชัดในนักเรียนมัธยมศึกษาเพราะมีการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงทุกรายวิชา สอดคล้องกับผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (คุณลักษณะของคนไทย 4.0) ซึ่งมีความต่อเนื่องสอดคล้องกันและมีระดับความลึกต่างกัน สำหรับแต่ละระดับ การศึกษาของมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ว่าคุณลักษณะของ ผู้ร่วมสร้างสรรค์ นวัตกรรม (Innovative Co-creator) เพื่อสังคมที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายต้องมีทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการสื่อสาร มีความรอบรู้ทางข้อมูลสารสนเทศ และทางดิจิทัลเพื่อแก้ปัญหา มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำ ความคิด สู่การสร้างผลงาน ในลักษณะต่าง ๆ สามารถแก้ปัญหา สื่อสารเชิงบวก ทักษะข้ามวัฒนธรรม มีทักษะการสะท้อนคิด การวิพากษ์เพื่อสร้างนวัตกรรม และสามารถเป็นผู้ประกอบการได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) จากศึกษาและทบทวนวรรณกรรม พบว่า

ในการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดการบูรณาการแนวคิด ผลลัพธ์การเรียนรู้สู่สะเต็มศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรม มีความเหมาะสม สอดคล้องและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิด ผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิด ผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์ การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการวิจัยแบบบรรยาย (Descriptive Research) มีขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมจำนวน 2,244 โรงเรียน ทั่วประเทศแบ่งเป็นขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 340 โรงเรียน โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณได้จากสูตรขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ดำเนินการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรโดยมีขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยลำดับแรกผู้วิจัยแบ่งภาค ตามเขตการปกครอง 4 ภาค ประกอบด้วย ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ หลังจากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายโดยสุ่มจังหวัดในแต่ละภาค โดยกำหนดจำนวนโรงเรียนตามจำนวนสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างครบทั้ง 4 กลุ่มจังหวัด จะได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 340 โรงเรียน

ตารางที่ 1 ตารางแสดงขนาดกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนจากแต่ละภูมิภาคแบ่งตามขนาดโรงเรียน

ภูมิภาค	จำนวนประชากร(โรงเรียน)	กลุ่มตัวอย่าง (โรงเรียน)	ขนาดโรงเรียน (โรงเรียน)		
			ใหญ่	กลาง	เล็ก
เหนือ	458	69	37	24	8
กลาง	933	141	45	26	8
ตะวันออกเฉียงเหนือ	519	79	74	42	15
ใต้	334	51	17	27	7
รวม	2,244	340	183	119	38

3. ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการหรือรักษาการแทน จำนวน 1 คน หัวหน้าหรือครูผู้สอน หรือฝ่ายสนับสนุน ทางการวิชาการหรือด้านหลักสูตร 1 คน และครูผู้สอนหรือฝ่ายสนับสนุนที่มีความรู้ด้าน สะเต็มศึกษาหรือครูกลุ่มสาระคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ 1 คน และรวมจำนวนผู้ให้ข้อมูล โรงเรียนละ 3 คน จำนวน 340 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 1,020 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา จำนวน 1 ชุด โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยอาศัยเทคนิคของลิเคิร์ต (Likert Scale) (Likert, R., 1932) และคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) สถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาในตำแหน่งในปัจจุบัน

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา ศึกษาโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษาโดยใช้คำถามปลายเปิด

การสร้างแบบสอบถามในการวิจัยและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษา ค้นคว้าและวิเคราะห์แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา เพื่อรวบรวมข้อมูลมาสร้าง ข้อคำถาม โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย

2. ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามของการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา

3. การหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ด้านการศึกษามัธยมศึกษา เพื่อพิจารณาคุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบด้วยความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของภาษาที่ใช้ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item - Objective Congruence: IOC) ในการพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่เหมาะสมโดยมีค่า IOC รายข้อมากกว่า 0.5 ขึ้นไป (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552)

ผลการประเมินความเหมาะสมของแบบสอบถามทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) อยู่ 1.0 ซึ่งมากกว่า 0.5 ตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงถือว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการวิจัย

4. ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้ง

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ครอบคลุมผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่ม รวมทั้งสิ้น 30 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Co-efficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990)

ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่า 0.992 แสดงว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสูง เหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ โดยการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน 2568 รวมทั้งหมด 1,020 ฉบับ จากนั้นติดตามผลการทำแบบสอบถาม ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามที่มีการตอบอย่างสมบูรณ์จำนวน 919 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปวิเคราะห์โดยค่าความถี่และร้อยละ
2. การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. การวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็นและจัดอันดับตามค่า Modified Priority Need Index ($PNI_{modified}$) เพื่อระบุความต้องการจำเป็นจากสูตร $PNI_{modified} = (I - D) / D$ โดย I (Importance) หมายถึง ระดับความคาดหวังที่ต้องการให้เกิด D (Degree of Success) หมายถึง ระดับสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีผลวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิด ผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 2 ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา

การบริหาร วิชาการ	ประเด็น	ผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา			เฉลี่ย รวมราย ด้านการ บริหาร วิชาการ	แปลผล	ลำดับ ความ ต้องการ จำเป็น
		การบูรณาการความรู้ นำไปใช้ในการคิดเชิง วิพากษ์และการแก้ปัญหา ได้กับชีวิตจริง	การบูรณาการความรู้ นำไปใช้ในการคิด สร้างสรรค์และนวัตกรรม	การบูรณาการความรู้ นำไปใช้ในการทำงาน ร่วมกันและการทำงาน เป็นทีม			
การพัฒนา หลักสูตร	D	3.94	4.06	4.19	4.06	มาก	2
	I	4.60	4.61	4.67	4.63	มากที่สุด	
	$PNI_{modified}$	0.166	0.135	0.155	0.139		
	(ลำดับ)	1	3	2	(2)		
การวิเคราะห์ ความต้องการที่ สอดคล้องกับ บริบท สังคม และผู้เรียน	D	4.04	4.03	4.22	4.10	มาก	
	I	4.61	4.61	4.71	4.64	มากที่สุด	
	$PNI_{modified}$	0.141	0.144	0.116	0.133		
	(ลำดับ)	2	1	3	(3)		
การกำหนด จุดมุ่งหมายและ ผลลัพธ์การ เรียนรู้ของสะ เต็มศึกษา	D	3.94	4.00	4.14	4.03	มาก	
	I	4.58	4.61	4.61	4.60	มากที่สุด	
	$PNI_{modified}$	0.162	0.153	0.114	0.142		
	(ลำดับ)	1	2	3	(2)		

ตารางที่ 2 ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา (ต่อ)

การบริหาร วิชาการ	ประเด็น	ผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา			เฉลี่ย รวมราย ด้านการ บริหาร วิชาการ	แปลผล	ลำดับ ความ ต้องการ จำเป็น
		การบูรณาการความรู้ นำไปใช้ในการคิดเชิง วิพากษ์และการแก้ปัญหา ได้กับชีวิตจริง	การบูรณาการความรู้ นำไปใช้ในการคิด สร้างสรรค์และนวัตกรรม	การบูรณาการความรู้ นำไปใช้ในการทำงาน ร่วมกันและการทำงาน เป็นทีม			
การกำหนด โครงสร้าง รายวิชาและ กิจกรรมเสริม หลักสูตร	D	3.70	4.16	4.23	4.03	มาก	
	I	4.58	4.61	4.69	4.63	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	0.238	0.108	0.109	0.148		
	(ลำดับ)	1	3	2	(1)		
การประเมินผล หลักสูตร	D	4.09	4.06	4.16	4.10	มาก	
	I	4.62	4.62	4.66	4.63	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	0.130	0.138	0.120	0.129		
	(ลำดับ)	2	1	3	(4)		
การจัดการ เรียนการสอน	D	3.98	4.09	4.17	4.08	มาก	1
	I	4.63	4.65	4.67	4.65	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	0.165	0.136	0.118	0.140		
	(ลำดับ)	1	2	3	(1)		
การจัดกิจกรรม ในการเรียนรู้	D	3.59	4.15	4.26	4.00	มาก	
	I	4.63	4.70	4.69	4.67	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	0.290	0.133	0.101	0.168		
	(ลำดับ)	1	2	3	(1)		
การพัฒนา กระบวนการ เรียนรู้	D	4.13	4.16	4.23	4.17	มาก	
	I	4.66	4.61	4.70	4.66	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	0.128	0.108	0.111	0.116		
	(ลำดับ)	1	3	2	(5)		
การวิจัยเพื่อ พัฒนาคุณภาพ การศึกษา	D	4.02	3.96	4.04	4.01	มาก	
	I	4.62	4.65	4.58	4.62	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	0.149	0.174	0.134	0.152		
	(ลำดับ)	2	1	3	(2)		
การพัฒนาและ ส่งเสริมให้มี แหล่งการ เรียนรู้	D	4.07	4.09	4.12	4.09	มาก	
	I	4.64	4.62	4.67	4.64	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	0.140	0.130	0.133	0.134		
	(ลำดับ)	1	3	2	(3)		
การพัฒนาสื่อ การเรียนการสอน	D	4.08	4.09	4.21	4.13	มาก	
	I	4.62	4.65	4.69	4.65	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	0.132	0.137	0.114	0.128		
	(ลำดับ)	2	1	3	(4)		

ตารางที่ 2 ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา (ต่อ)

การบริหาร วิชาการ	ประเด็น	ผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา			เฉลี่ย รวมราย ด้านการ บริหาร วิชาการ	แปลผล	ลำดับ ความ ต้องการ จำเป็น
		การบูรณาการความรู้ นำไปใช้ในการคิดเชิง วิพากษ์และการแก้ปัญหา ได้กับชีวิตจริง	การบูรณาการความรู้ นำไปใช้ในการคิด สร้างสรรค์และนวัตกรรม	การบูรณาการความรู้ นำไปใช้ในการทำงาน ร่วมกันและการทำงาน เป็นทีม			
การวัดและ ประเมินผล	D	4.11	4.06	4.16	4.11	มาก	3
	I	4.66	4.64	4.67	4.66	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	0.132	0.144	0.122	0.133		
	(ลำดับ)	2	1	3	(3)		
การกำหนด กรอบการวัดผล และประเมินผล	D	4.13	4.09	4.18	4.13	มาก	
	I	4.64	4.64	4.68	4.65	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	0.123	0.134	0.120	0.126		
	(ลำดับ)	2	1	3	(3)		
การใช้การ วัดผลที่ หลากหลาย	D	4.12	4.09	4.17	4.13	มาก	
	I	4.66	4.64	4.66	4.65	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	0.131	0.134	0.118	0.128		
	(ลำดับ)	2	1	3	(2)		
การนำผลที่ ได้มาพัฒนา และปรับปรุง	D	4.09	4.00	4.14	4.08	มาก	
	I	4.67	4.65	4.68	4.67	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	0.142	0.163	0.130	0.145		
	(ลำดับ)	2	1	3	(1)		
เฉลี่ยรวม	D	4.01	4.07	4.17	4.09	มาก	
	I	4.63	4.63	4.67	4.64	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	0.154	0.138	0.119	0.137		
	(ลำดับ)	1	2	3	-		

จากตารางที่ 2 การจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา พบว่า

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา จำแนกตามการบริหารวิชาการ พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.09$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวัดและประเมินผล ($M = 4.11$) รองลงมา คือ การจัดการเรียนการสอน ($M = 4.08$) และการพัฒนาหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($M = 4.06$)

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.64$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวัดและประเมินผล ($M = 4.66$) รองลงมา คือ การจัดการเรียนการสอน ($M = 4.65$) และการพัฒนาหลักสูตร ($M = 4.63$)

1.3 ความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอน ($PNI_{modified} = 0.140$) รองลงมา คือ การพัฒนาหลักสูตร ($PNI_{modified} = 0.139$) และการวัดและประเมินผล ($PNI_{modified} = 0.133$) ตามลำดับ

2. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา จำแนกตามผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา พบว่า

2.1 สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.09$) เมื่อพิจารณารายผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา พบว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบูรณาการความรู้นำไปใช้ในการทำงานร่วมกันและการทำงานเป็นทีม ($M = 4.17$) รองลงมา คือ การบูรณาการความรู้นำไปใช้ในการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ($M = 4.07$) และการบูรณาการความรู้นำไปใช้ในการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาได้กับชีวิตจริงที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($M = 4.01$)

2.2 สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.64$) เมื่อพิจารณารายผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา พบว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบูรณาการความรู้นำไปใช้ในการทำงานร่วมกันและการทำงานเป็นทีม ($M = 4.67$) รองลงมา คือ การบูรณาการความรู้นำไปใช้ในการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และการบูรณาการความรู้นำไปใช้ในการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาได้กับชีวิตจริง ($M = 4.63$)

2.3 ความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การบูรณาการความรู้นำไปใช้ในการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาได้กับชีวิตจริง ($PNI_{modified} = 0.154$) รองลงมา คือ การบูรณาการความรู้นำไปใช้ในการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ($PNI_{modified} = 0.138$) และการบูรณาการความรู้นำไปใช้ในการทำงานร่วมกันและการทำงานเป็นทีม ($PNI_{modified} = 0.119$) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3 สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา

สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	X	S.D.	การแปลผล	X	S.D.	การแปลผล	$PNI_{modified}$	ลำดับที่
นโยบายรัฐ								
การพัฒนาหลักสูตร	3.98	0.766	มาก	4.57	0.583	มากที่สุด	0.148	3
การจัดการเรียนการสอน	3.96	0.790	มาก	4.56	0.655	มากที่สุด	0.151	2
การวัดและประเมินผล	3.95	0.804	มาก	4.56	0.643	มากที่สุด	0.153	1
สภาพเศรษฐกิจ								
การพัฒนาหลักสูตร	3.83	0.786	มาก	4.48	0.656	มาก	0.169	1
การจัดการเรียนการสอน	3.86	0.782	มาก	4.49	0.649	มาก	0.165	2
การวัดและประเมินผล	3.86	0.779	มาก	4.48	0.629	มาก	0.160	3
สภาพสังคม								
การพัฒนาหลักสูตร	3.89	0.76	มาก	4.53	0.576	มากที่สุด	0.165	2
การจัดการเรียนการสอน	3.92	0.737	มาก	4.52	0.572	มากที่สุด	0.155	3
การวัดและประเมินผล	3.89	0.739	มาก	4.54	0.569	มากที่สุด	0.169	1

ตารางที่ 3 สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา (ต่อ)

สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	X	S.D.	การแปลผล	X	S.D.	การแปลผล	$PNI_{modified}$	ลำดับที่
เทคโนโลยี								
การพัฒนาหลักสูตร	4.01	0.731	มาก	4.57	0.545	มากที่สุด	0.140	3
การจัดการเรียนการสอน	4.01	0.75	มาก	4.58	0.540	มากที่สุด	0.143	2
การวัดและประเมินผล	4.00	0.744	มาก	4.59	0.537	มากที่สุด	0.146	1

จากตารางที่ 3 การจัดลำดับความต้องการจำเป็นในสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา พบว่า

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา โดยภาพรวม พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบัน สภาพแวดล้อมภายนอก ด้านนโยบายของรัฐ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาหลักสูตร ($M = 3.98$) รองลงมา คือ การจัดการเรียนการสอน ($M = 3.96$) และการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($M = 3.95$) ด้านสภาพเศรษฐกิจ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล ($M = 3.86$) และการพัฒนาหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($M = 3.83$) ด้านสภาพสังคม พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอน ($M = 3.92$) และการวัดและประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($M = 3.89$) และ ด้านเทคโนโลยี พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตร ($M = 4.01$) และการวัดและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($M = 4.00$)

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ สภาพแวดล้อมภายนอก ด้านนโยบายของรัฐ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาหลักสูตร ($M = 4.57$) และการวัดและประเมินผลและการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($M = 4.56$) ด้านสภาพเศรษฐกิจ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอน ($M = 4.49$) และการวัดและประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($M = 4.48$) ด้านสภาพสังคม พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวัดและประเมินผล ($M = 4.54$) รองลงมา คือ การพัฒนาหลักสูตร ($M = 4.53$) และการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($M = 4.52$) และด้านเทคโนโลยี พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวัดและประเมินผล ($M = 4.59$) รองลงมา คือ การจัดการเรียนการสอน ($M = 4.58$) และการพัฒนาหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($M = 4.57$)

1.3 ความต้องการจำเป็นสูงสุด ด้านนโยบายของรัฐ คือ การวัดและประเมินผล ($PNI_{modified} = 0.153$) ด้านสภาพเศรษฐกิจ คือ การพัฒนาหลักสูตร ($PNI_{modified} = 0.169$) ด้านสภาพสังคม คือ การวัดและประเมินผล ($PNI_{modified} = 0.169$) และด้านเทคโนโลยี คือ การวัดและประเมินผล ($PNI_{modified} = 0.146$)

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

1. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา โดยภาพรวม พบว่า การจัดการเรียนการสอน มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bybee, R. W. ที่เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางสะเต็มศึกษาจะต้องบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม คณิตศาสตร์ และศิลปะอย่างเป็นระบบ อาจสะท้อนถึงข้อจำกัดของโรงเรียนในปัจจุบันที่ยังขาดแนวทางหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการบูรณาการสะเต็มศึกษาเข้าสู่ห้องเรียน (Bybee, R. W., 2010) ครูผู้สอนอาจยังขาดความมั่นใจในการออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงความรู้แบบบูรณาการหรือยังไม่สามารถวัดผลลัพธ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sanders ที่พบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบสะเต็มที่มีประสิทธิภาพ ควรออกแบบให้มีลักษณะของปัญหาที่ท้าทาย และเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตจริง (Sanders, M., 2009) เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการสื่อสาร นอกจากนี้แนวคิดของประภา แสงทอง พบว่า ครูในระดับมัธยมศึกษา มีความต้องการความรู้และทักษะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการสะเต็ม โดยเฉพาะการจัดลำดับเนื้อหา การกำหนดภาระงานของผู้เรียน และการประเมินผลที่สอดคล้องกับแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ (ประภา แสงทอง, 2562) จากแนวคิดและงานวิจัยเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพตามแนวสะเต็มศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาทั้งด้านการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และศักยภาพของครูผู้สอนอย่างรอบด้าน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง รองลงมา คือ การพัฒนาหลักสูตร ทางโรงเรียนมัธยมศึกษาหลายแห่งยังขาดแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาหลักสูตรที่สามารถบูรณาการองค์ความรู้จากหลายสาขาให้สอดคล้องกับแนวคิดสะเต็มศึกษา โดยเฉพาะในด้านการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ กิจกรรม และการวัดผลที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ จึงส่งผลให้เกิดความต้องการจำเป็นในการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Beers พบว่า หลักสูตรสะเต็มที่มีประสิทธิภาพต้องมีการออกแบบที่ไม่เพียงแต่เชื่อมโยงวิชาแต่ละสาขาเข้าด้วยกัน แต่ยังต้องเน้นการออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้จากหลายสาขาเพื่อสร้างนวัตกรรม (Beers, S. Z., 2011)

2. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา ผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษาที่ต้องการพัฒนาเป็นอันดับแรก คือ การบูรณาการความรู้นำไปใช้ในการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาได้กับชีวิตจริง สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างนักเรียนที่สามารถคิดเชิงวิพากษ์และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนได้ การบูรณาการการเรียนรู้ในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้ในสาขาต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหา การบูรณาการความรู้จากหลายสาขาวิชาทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ที่จำเป็นในการประเมินและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง โดยเน้นการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มที่เน้นการบูรณาการและการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริงนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Beers, S. Z. ที่กล่าวว่า การเรียนการสอนตามแนวสะเต็มจะช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผ่านกิจกรรมที่บูรณาการการเรียนรู้จากหลากหลายสาขาวิชา ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเชื่อมโยงข้อมูลและใช้ความรู้ในการตัดสินใจที่มีผลลัพธ์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้ Beers, S. Z. ยังกล่าวอีกว่า การพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการบูรณาการความรู้และการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง เป็นสิ่งสำคัญในระบบการศึกษาปัจจุบัน เนื่องจากการศึกษาทั่วไปมักเน้นการถ่ายทอดความรู้ในลักษณะที่แยกส่วน ทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับการฝึกฝนในการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาหรือรับมือกับสถานการณ์ที่มีความท้าทายทางสังคมและเศรษฐกิจในโลกยุคใหม่ (Beers, S. Z., 2011)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา สามารถสรุป ดังนี้ 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา จำแนกการบริหารวิชาการ พบว่าความจำเป็นสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอน รองลงมาคือการพัฒนาหลักสูตร และการวัดและประเมินผล ตามลำดับ เมื่อจำแนกผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การบูรณาการความรู้ไปใช้ในการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาได้กับชีวิตจริง รองลงมา คือ การบูรณาการความรู้ไปใช้ในการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และการบูรณาการความรู้ไปใช้ในการทำงานร่วมกันและการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ 3) ความต้องการจำเป็นในสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของสะเต็มศึกษา พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุด ด้านนโยบายของรัฐ คือ การวัดและประเมินผล ด้านสภาพเศรษฐกิจ คือ การพัฒนาหลักสูตร ด้านสภาพสังคม คือ การวัดและประเมินผล และด้านเทคโนโลยี คือ การวัดและประเมินผล ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาแนวทางการบริหารวิชาการ ที่มุ่งเน้นด้านการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวคิดสะเต็มศึกษา ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสะเต็มของโรงเรียนโดยเชิญครูกลุ่มสาระต่าง ๆ มาทำงานร่วมกัน 2) ครูผู้สอน ควรปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้มีลักษณะบูรณาการ โดยเน้นการเรียนรู้แบบ สหวิทยาการ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง ทั้งนี้ ควรได้รับการอบรมหรือสนับสนุนจากต้นสังกัดอย่างต่อเนื่องโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 3) ผู้กำหนดนโยบายด้านการศึกษา เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการออกแบบนโยบายการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้สะเต็มในระดับมัธยมศึกษา และกำหนดกรอบผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจน พร้อมจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เหมาะสม ตามขนาดและภูมิภาคที่ตั้งของโรงเรียน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในขอบข่ายการบริหารวิชาการเช่นการประเมินผลการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา การพัฒนาครู หรือการสร้างสื่อการเรียนรู้บูรณาการ เพื่อให้ได้แนวทางเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้พัฒนาต่อได้จริง 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในขอบข่ายการบริหารวิชาการกับกลุ่มโรงเรียนระดับอื่น เช่น ประถมศึกษา หรือสายอาชีพ เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะ

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สิทธิ์. (2560). นโยบายการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประภา แสงทอง. (2562). ความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาของครูระดับมัธยมศึกษา. วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 11(2), 45-58.
- ภัทรมนัส ศรีตระกูล. (2563). ผลกระทบของผลการประเมิน PISA ต่อการจัดการเรียนการสอนในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- รักษพล ธนานวงส์. (2556). การเปรียบเทียบผลการประเมิน PISA ของประเทศไทยกับประเทศในอาเซียนและแนวทางการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการศึกษา.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). สถิติสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2567). รายงานข้อมูลจำนวนนักเรียนและสถานศึกษารายเขตพื้นที่การศึกษา ปีการศึกษา 2567. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). คุณลักษณะของคนไทย 4.0 ตามเป้าหมายการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- อดุลย์ วังศรีคุณ. (2557). แนวทางการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งหนึ่ง.
- Beers, S. Z. (2011). Teaching 21st century skills: An ASCD action tool. Alexandria, VA: ASCD.
- Bybee, R. W. (2010). Advancing STEM Education: A 2020 Vision. *Technology and Engineering Teacher*, 70(1), 30-35.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper & Row.
- Fioriello, P. (2010). What is STEAM education? Retrieved April 30, 2025, from <https://artsintegration.com/what-is-steam-education-in-k-12-schools/>
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 140(1932), 1-55.
- Sanders, M. (2009). STEM, STEAM Education, STEMmania. *The Technology Teacher*, 68(4), 20-26.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
กับการบริหารวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1*

A STUDY OF RELATIONSHIP BETWEEN DIGITAL LEADERSHIP OF SCHOOL
ADMINISTRATORS AND ACADEMIC ADMINISTRATION UNDER PHICHIT PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

จตุพล พันธุ์ไชยา*, ณิชดา เวชญาณลักษณ์

Jatupol Phanchaiya*, Nirada Wechayaluck

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก ประเทศไทย

Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, Thailand

*Corresponding author E-mail: jatupolphanchaiya@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบเชิงปริมาณ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 97 คน เลือกเฉพาะเจาะจง และครูผู้สอนจำนวน 97 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 194 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = .41) ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติที่เป็นมืออาชีพ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านทักษะการเรียนรู้บูรณาการสร้างสรรค์นวัตกรรม 2) การบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = .41) ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รองลงมา คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัลกับด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รองลงมา คือ ด้านความสามารถใช้ทางดิจิทัลกับด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์น้อยที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลกับด้านการนิเทศการศึกษา

คำสำคัญ: การศึกษาความสัมพันธ์, ภาวะผู้นำดิจิทัล, การบริหารวิชาการ

Abstract

The purposes of this study were: 1) To examine the digital leadership of school administrators; 2) To Investigate their academic administration practices; and 3) To analyze the relationship between

digital leadership and academic administration among school administrators under the Phichit Primary Educational Service Area Office 1. This study employed a quantitative research design. The sample included 97 institutions, with respondents comprising 97 school administrators selected through purposive sampling and 97 teachers selected using simple random sampling, yielding a total of 194 participants. Questionnaire was used as the research instrument. Data were analyzed using descriptive statistics percentages, means, standard deviations as well as Pearson's product moment correlation coefficient. The findings indicated that: 1) The overall level of digital leadership among school administrators was high ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = .41), with the highest mean score in digital citizenship, followed by professional practice, and the lowest in integrated learning skills and innovation; 2) The overall level of academic administration was also high ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = .41), with the highest mean in the development and use of educational technology, followed by educational supervision, and the lowest in curriculum development; and 3) There was a moderately high positive correlation between digital leadership and academic administration. The strongest correlation was found between digital citizenship and the development and use of educational technology, followed by digital competency and educational technology development, while the weakest correlation was observed between digital vision and educational supervision.

Keywords: Relationship Study, Digital Leadership, Academic Administration

บทนำ

สังคมในปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกวัน ดังเช่นประเทศไทยในตอนนี้จึงต้องหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อมุ่งสู่ การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว จากผลิตผลทางด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ดังนั้น ประเทศไทยได้จัดทำ แผนยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 ที่มุ่งเน้นการสร้างความมั่นคงอย่างยั่งยืน ผ่านยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา ทุนมนุษย์ เพื่อบรรลุตามความคาดหวังในผลลัพธ์ของการศึกษาในยุคปัจจุบันจากภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม ที่ต้องการคนไทยที่ดี เก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580, 2561)

จากความมุ่งหวังของยุทธศาสตร์ชาติ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมดังกล่าวที่มีแทบทุกชั่วขณะ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นผู้บริหารยุคใหม่ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญสำหรับผู้นำยุคนี้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้ประกอบการบริหารสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และสามารถมองโลกที่หลากหลาย เข้าถึงทุกคนได้และสร้าง ความประทับใจ เชื่อมโยงบูรณาการสิ่งต่าง ๆ ของการบริหารงานภายในองค์กรได้ จนกลายเป็นที่ยอมรับ นับถือของผู้ร่วมงานในหน่วยงานองค์กร ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคดิจิทัลมีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ (ปทุมรัตน์ สิริบุ, 2560) จึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ แต่ในปัจจุบันนี้ทักษะของผู้บริหารยังไม่เพียงพอกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้ต้องมีภาวะผู้นำแบบดิจิทัล ซึ่งเป็นกระบวนการหรือความสามารถหรือพฤติกรรมของผู้บริหารใช้ในหน่วยงานเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มใจ โดยมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถในการทางดิจิทัลเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และสนับสนุนการจัดการศึกษาการทำงานได้สอดคล้องกับสภาพบริบท (กนกอร สมปราชญ์, 2562) นอกจากภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว ยังมีการบริหารงานวิชาการของของ

ผู้บริหารสถานศึกษา ที่จำเป็นต้องควบคู่กันไป ถือเป็นหัวใจของการบริหารจัดการต้องให้ความสำคัญของงานวิชาการและดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับการเสริมสร้างผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Phetmalaiikul, T., 2017)

สอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ได้มีกรอบแนวทางในการปฏิบัติราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ และสนับสนุนการขับเคลื่อน โดยได้นำสาระสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 สู่การปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีกลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะ ทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา บนพื้นฐานความสามารถและมาตรฐานตำแหน่ง โดยมีวิธีการดำเนินงาน คือ พัฒนารูปแบบการพัฒนาครู ผ่านระบบดิจิทัล เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกประเภททั้งระบบ ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกประเภทพัฒนา ตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านระบบดิจิทัล ทั้งยังจัดอบรม พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณสมบัติ สมรรถนะ และความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมอันจะทำให้การปฏิบัติงานสามารถตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1, 2565) แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีดิจิทัลยังจำเป็นต่อการนำมาใช้บริหารต่อองค์กร โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้นำควรต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัลเพื่อนำไปปรับใช้กับสถานศึกษาให้ทันกับบริบทในสังคมปัจจุบัน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อนำข้อมูลที่ได้มานำเสนอเป็นแนวทางให้กับผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ และกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ นโยบาย ในการปฏิรูปการศึกษาของภาครัฐ อีกทั้งเป็นข้อมูลเพื่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1
2. เพื่อศึกษาการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 จำนวน 129 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) จำนวน 97 แห่ง กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 97 คน เลือกเฉพาะเจาะจงและครูผู้สอนจำนวน 97 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 194 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามโดยเป็นแบบเลือกตอบรายการ (Check List) และแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

3. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ศึกษาค้นคว้าเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัลและการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา นำมากำหนดเป็นประเด็นสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และขอบเขตการวิจัย โดยแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ ที่ปรึกษาเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและนำไปแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขา การบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 1 คน และผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน นำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวแปร (Index of item objectives congruence : IOC) โดยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลลัพธ์ได้ค่า IOC (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผลการตรวจ พบว่า แบบสอบถามเกี่ยวกับแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ทั้ง 2 แบบ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ผลการทดลองใช้ได้โดยผลมีความเชื่อมั่น พบว่า แบบสอบถามเกี่ยวกับแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .953 และแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .971

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ขอความอนุเคราะห์ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 เพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลประกอบการวิจัยจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู ดำเนินการส่งและรับแบบสอบถามด้วยตนเอง หรือเก็บข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ (Google Form) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างสถานศึกษา 97 แห่ง โดยตอบคำถามแต่ละ 2 คน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ผู้วิจัยสามารถรวบรวมแบบสอบถามได้จำนวนทั้งสิ้น 194 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 194 ฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยข้อมูลจากตอนที่ 1 วิเคราะห์ด้วยการหาค่าร้อยละ ข้อมูลจากตอนที่ 2 และตอนที่ 3 วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม

ข้อ	ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	n = 194		ระดับ
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.46	.44	มาก
2	ด้านความสามารถการใช้ทางดิจิทัล	4.42	.49	มาก
3	ด้านการปฏิบัติที่เป็นมืออาชีพ	4.49	.50	มาก
4	ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล	4.49	.46	มาก
5	ด้านการเรียนรู้บูรณาการสร้างสรรค์นวัตกรรม	4.35	.46	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		4.45	.41	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = .41) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = .46) รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติที่เป็นมืออาชีพ ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = .50) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการเรียนรู้บูรณาการสร้างสรรค์นวัตกรรม ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = .46)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม

ข้อ	การบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	n = 194		ระดับ
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา	4.38	.33	มาก
2	ด้านการนิเทศการศึกษา	4.54	.42	มากที่สุด
3	ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.60	.45	มากที่สุด
4	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	4.51	.55	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม		4.51	.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = .41) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = .45) รองลงมา คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = .42) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = .33)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการ

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการ (n = 194)

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	การบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา				ภาพรวม
	ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา	ด้านการนิเทศการศึกษา	ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	
ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	.523**	.499**	.553**	.620**	.596**
ด้านความสามารถการใช้ทางดิจิทัล	.642**	.647**	.697**	.588**	.687**
ด้านการปฏิบัติที่เป็นมืออาชีพ	.603**	.634**	.662**	.540**	.650**
ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล	.627**	.656**	.720**	.552**	.681**

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการ (ต่อ)
(n = 194)

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา	การบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา				ภาพรวม
	ด้านการพัฒนา หลักสูตรใน สถานศึกษา	ด้านการ นิเทศ การศึกษา	ด้านการพัฒนา และใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อ การศึกษา	ด้านการวิจัยเพื่อ พัฒนาคุณภาพ การศึกษาใน สถานศึกษา	
ด้านการเรียนรู้บูรณาการสร้างสรรค์ นวัตกรรม	.506**	.541**	.614**	.509**	.583**
ภาพรวม	.670**	.688**	.749**	.646**	.737**

** p < .01 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r = .737^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่า ด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัลกับการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($r = .720^{**}$) มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมา คือ ด้านความสามารถการใช้ทางดิจิทัลกับการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($r = .697^{**}$) มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์น้อยที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลกับการนิเทศการศึกษา ($r = .499^{**}$) มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 อภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันนี้ การเปลี่ยนแปลงของโลกได้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องปรับตัวและก้าวให้ทันยุคสังคม ในขณะนี้ทำให้ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาของสถานศึกษา พร้อมทั้งมีประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองและก้าวทันยุคดิจิทัลในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เลอศักดิ์ ตามา และสุมาลี ศรีพุทธธินทร เรื่องภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบประกัน คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (เลอศักดิ์ ตามา และสุมาลี ศรีพุทธธินทร, 2564) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการเรียนรู้บูรณาการสร้างสรรค์นวัตกรรม

ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุดภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยทั้งนี้ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย และผู้บริหารสถานศึกษารับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสาร อาจเป็นเพราะผู้บริหารสนับสนุนให้ครูและนักเรียนได้ใช้ประโยชน์และเรียนรู้จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้ถูกต้อง ส่งเสริมให้ครูรู้เท่าทันสื่อ สามารถถ่วงถ่วงตรวจสอบพร้อมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ที่สำคัญให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติตนที่ถูกกฎหมายที่ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ Mike Ribble ว่า พลเมืองดิจิทัลเป็นเรื่องที่คนยุคนี้ทำความเข้าใจและเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลนี้ได้อย่างถูกต้องตาม

กฎหมายของเทคโนโลยี และปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักของพลเมือง (Mike, R., 2011)

ส่วนด้านการเรียนรู้บูรณาการสร้างสรรค์นวัตกรรม ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แต่ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยทั้งนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษานำองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการบริหาร ทั้งนี้ อาจเพราะผู้บริหารทักษะการปรับประยุกต์องค์ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาได้นำมาใช้ในการระบบงานในองค์กรเกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่นำมาถ่ายทอดให้กับครูเพื่อส่งต่อปรับใช้ให้กับนักเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุภัทรพงศ์ รวงผึ้งรุ่งโรจน์ และคณะ ที่ศึกษาเรื่องนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารมีอาชีพ คือ การที่ผู้บริหารบริหารจัดการนำเทคโนโลยี นวัตกรรมมาปรับประยุกต์ใช้กับงานอย่างสร้างสรรค์ เป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีอย่างหลากหลายและครอบคลุม สนับสนุนบุคลากรใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของชั้นเรียน บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารนั้นถือเป็นการนำองค์กรก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล (สุภัทรพงศ์ รวงผึ้งรุ่งโรจน์ และคณะ, 2566)

2. ระดับการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการบริหารวิชาการเป็นอย่างมาก เพราะงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้ได้ประสิทธิผลสำเร็จของการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน โดยมีการพัฒนาสื่อและนำเสนอเทคโนโลยีมาใช้กับผู้เรียน ซึ่งได้ส่งเสริมการสอนควบคู่ไปกับการสอนในชั้นเรียน ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ได้ดีขึ้น สอดคล้องกับ มณีรัตน์ สุดเต๊ะ ที่ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (มณีรัตน์ สุดเต๊ะ, 2563) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา

ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารต้องการให้ครูและนักเรียนเข้าถึงสื่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลนำไปใช้ในระบบของงานและการสอน มีการจัดอบรมส่งเสริมการพัฒนาสื่อและการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องทุกปีเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ปัจจุบัน สอดคล้องกับ อับดุลบาซิดร์ มูเก็ม และกนกกร ศิริสุข ที่ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด (อับดุลบาซิดร์ มูเก็ม และกนกกร ศิริสุข, 2566)

ส่วนด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แต่ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ทันต่อยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลง มีการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการร่วมมือทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียนและชุมชนในการกำหนดจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย ออกแบบแผนและนำแผนการออกแบบไปใช้กับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ไกรสร ปทุมไพโรจน์ และธารารัตน์ มัลลย์เถาว์ เรื่องการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่านเขต 2 ที่ศึกษา พบว่า สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาน่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ไกรสร ปทุมไพโรจน์ และธารารัตน์ มัลลย์เถาว์, 2566)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการ ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย และมีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้ประสบการณ์ และการเรียนรู้ของภาวะผู้นำของตนเอง และการบริหารงานด้วยตนเอง เป็นกระบวนการช่วยเสริม ให้ประสบผลสำเร็จ อีกทั้งยังมี

การปรับปรุงยุคสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารของสถานศึกษาทำให้ดำเนินการควบคู่ไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐสิริ เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา และณิรดา เวชญาลักษณ์ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมกับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ณัฐสิริ เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา และณิรดา เวชญาลักษณ์, 2566)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่า ด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัลกับการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเนื่องมาจากผู้บริหารจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัยเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อตนเองและสังคมภายนอก ให้อยู่ในกรอบของกฎหมายของการใช้เทคโนโลยี และคำนึงถึงหลักการและประโยชน์และความรับผิดชอบจากการใช้เทคโนโลยีของผู้ใช้งานของการเป็นพลเมืองดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Xu, S. et al. เรื่องความสัมพันธ์ของความสามารถในการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ศึกษาวิจัย พบว่าการยอมรับความสามารถใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ การมีประสบการณ์การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ถึงความซับซ้อนในการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ถึงคุณประโยชน์และการใช้งานเพื่อเพิ่มความสามารถและการรับรู้ว่ามีความช่วยเหลือจากระบบของสื่อสังคมออนไลน์ มีความสัมพันธ์กับความเป็นพลเมืองบนสื่อดิจิทัล เพราะผู้บริหารให้ความสำคัญการการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ถูกต้อง และปลอดภัยสำหรับการศึกษาและการทำงาน (Xu, S. et al., 2018)

ส่วนด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์น้อยที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลกับการนิเทศการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาได้บริหารงานในยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและทุกมิติ จึงทำให้ผู้บริหารจึงต้องใช้ประสบการณ์เดิมและองค์ความรู้ จากประสบการณ์ให้มาบริหารงานถึงจะนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จได้ ทำให้เทคโนโลยีเข้ามามีใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์การทำงานของบริบทสถานศึกษา รวมถึงการกำกับติดตามของการนิเทศผู้บริหารจึงต้องกำกับติดตามและตรวจสอบอยู่เสมอว่าการดำเนินงานจะต้องเป็นไปตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด สอดคล้องกับ ผนทิพย์ หาญชนะ และศีกฤทธิ์ ศิลาลาย ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนสหวิทยาเขตชลบุรี 1 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน (ผนทิพย์ หาญชนะ และ ศีกฤทธิ์ ศิลาลาย, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้วิจัยพิจารณาจากความสัมพันธ์และสังเคราะห์องค์ความรู้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนมโนทัศน์ 4 สัมพันธการบริหาร IT

4 สัมพันธการบริหาร IT คือ ปัจจัยในการพัฒนาผู้บริหารในยุคดิจิทัล เป็นสัญลักษณ์เพื่อนำไปปฏิบัติงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพสู่ยุคดิจิทัล

1. ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษากับความสามารถการใช้ทางดิจิทัล

เป็นการพัฒนาหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด จะช่วยให้มีทักษะความสามารถการใช้ทางดิจิทัลการทำงานตรงตามวัตถุประสงค์ ทั้งยังมีการปรับเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศการศึกษากับการเป็นพลเมืองดิจิทัล

เป็นการมีส่วนร่วมในการนิเทศกับมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เข้าใจถึงการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษากับการเป็นพลเมืองดิจิทัล

เป็นการพัฒนาส่งเสริมสื่อเทคโนโลยีและการใช้สื่อที่หลากหลายมาใช้ในสถานศึกษาจะช่วยให้เกิดการตระหนักรู้ถึงการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง รับผิดชอบต่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารปฏิบัติตนได้ถูกกฎหมาย

4. ความสัมพันธ์ระหว่างด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษากับการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล

เป็นการวิเคราะห์นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยการใช้สื่อที่เหมาะสมกับครูและนักเรียนจะช่วยให้นำไปสู่การปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้ทันสมัยส่งเสริมความสามารถการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก
- 2) การบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก และ
- 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการเป็นพลเมือง

ดิจิทัลกับด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผู้บริหารจึงควรสื่อสารข้อมูลข่าวสารต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้สื่อหลากหลายรูปแบบเพื่อไม่ให้เกิดการคลาดเคลื่อนในการทำงานและเข้าใจปฏิบัติได้ตรงเนื้องาน ควรปรับปรุงและพัฒนาสื่ออย่างต่อเนื่องเพื่อใช้สำหรับทางการศึกษา เพื่อก้าวเข้าให้ทันยุค และควรนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในองค์กรและส่งเสริมคนในองค์กรใช้เทคโนโลยี เพื่อประสิทธิภาพในการทำงานของยุคดิจิทัล ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัล ด้านการเรียนรู้บูรณาการสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้บริหาร เพื่อนำมาบูรณาการนำเทคโนโลยีเข้ามาบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป 2) ควรศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัล ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา เพื่อนำไปปรับปรุงออกแบบการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในยุคดิจิทัล และ 3) ควรศึกษาความสัมพันธ์ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลกับด้านการนิเทศการศึกษาเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรและนักเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราชญ์. (2562). ภาวะผู้นำ: แนวคิด ทฤษฎีและการพัฒนา. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไกรสร ปทุมไพโรจน์ และธารารัตน์ มาลัยเถาว์. (2566). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 9(2), 362-374.
- ณัฐสิริ เดชาดิวงษ์ ณ อยุธยา และณิรดา เวชญาลักษณ์. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 18(1), 191-206.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปทุมรัตน์ สีรูป. (2560). การพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ของโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พนทิพย์ หาญชนะ และศีกฤทธิ์ ศิลาลาย. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. Journal of Roi kaensarn Akademi, 7(6), 117-133.
- มณีรัตน์ สุดเต้. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 7(8), 344-326.
- ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. (2561). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 153 ตอนที่ 82 ก หน้า 30 (13 ตุลาคม 2561).
- เลอศักดิ์ ตามา และสุมาลี ศรีพุทธรินทร์. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. วารสารรัชต์ภาคย์, 15(38), 224-240.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของกลุ่มอำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. เรียกใช้เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2567 จาก https://www.phichit2.go.th/?page_id=14244
- สุภัทรพงศ์ รวงผึ้งรุ่งโรจน์ และคณะ. (2566). นวัตกรรมสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย, 19(1), 192-204.

- อับดุลบาซิดร์ มูเก็ม และกนกกร ศิริสุข. (2566). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1. วารสาร มจร อุบลราชธานี, 8(2), 331-342.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-609.
- Mike, R. (2011). *Digital Citizenship in Schools*. (2nd ed.). United States of America: International Society for Technology in Education.
- Phetmalaiikul, T. (2017). Academic administration and management to enhance learners' skills and characteristics in the 21st Century. *International Journal of Educational Science and Research (IJESR)*, 7(1), 1-12.
- Xu, S. et al. (2018). Social media competence and among college students. *Journal of Research into New Media Technologies*, 25(4), 735-752.

สมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออก ในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ*

COMPETENCY OF PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN THE EASTERN REGION IN PROVIDING EDUCATION FOR PERSONS WITH DISABILITIES

ธีระพงษ์ ฐิริปาณิก

Teerapong Puripanik

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี ประเทศไทย

Faculty of Political Science and Law, Burapha University, Chonburi, Thailand

Corresponding author E-mail: teerapong@go.buu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สมรรถนะหลัก และสมรรถนะด้านการจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ และ 3) ปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ เป็นการวิจัยผสมระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรครูของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออก จำนวน 317 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอ้างอิงคือ t-test, One-way ANOVA, สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงเส้น และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะหลักขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) และสมรรถนะด้านการจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) 2) ผลการวิเคราะห์ t-test และ One-way ANOVA พบว่า ปัจจัยที่มีนัยสำคัญต่อสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงสุด และความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม และ 3) สมรรถนะของบุคลากรทางการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกมีความสัมพันธ์ปานกลาง ($r = .444$) กับสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: สมรรถนะ, องค์การบริหารส่วนจังหวัด, การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

Abstract

This article has the objective to study 1) The core competency management of the Provincial Administrative Organization in the Eastern Region in providing education for persons with disabilities; 2) The factors correlated with the competency of the Provincial Administrative

Organization in the Eastern Region in providing education for persons with disabilities; 3) The problems and limitations in developing the competencies of the Provincial Administrative Organization in the Eastern Region in providing education for persons with disabilities. The research combines mixed methods: Quantitative and qualitative. The sample group consists of educators, e.g. teachers working in schools under the supervision of the Provincial Administrative Organization in the Eastern Region, totaling 317 people. The research tools include questionnaires and descriptive statistics analysis, such as percentage, mean, deviation and inference statistics, e.g. t-test, one-way Anova, Linear Coefficient Correlation and Multiple Regression Analysis. The research result has shown that 1) The core competency of the Eastern Region Provincial Administrative Organization in providing education for persons with disabilities is overall at a high level ($\bar{X} = 3.88$) and the competency in system management is also at a high level ($\bar{X} = 3.68$); 2) The analysis of t-test and one-way ANOVA reveals that the highest educational level and knowledge of inclusive education are significant factors affecting the competency of the Eastern Region Provincial Administrative Organization in providing education for persons with disabilities and 3) The core competency of educational personnel in the Eastern Region Provincial Administrative Organization shows a moderate correlation ($r = .444$) with the competency of these organization in providing education for persons with disabilities with statistical significance at the .05 level.

Keywords: Competency, Provincial Administrative Organizations, Providing Education for Persons with Disabilities

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน และยิ่งจะมีบทบาทมากขึ้นในอนาคต อันเนื่องมาจากนโยบายการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ ได้แก่ เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และกรุงเทพมหานคร มีอำนาจในการจัดการศึกษา และถ่ายโอนภารกิจการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่จากการศึกษาของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหา และอุปสรรคในการบริหารจัดการศึกษาหลายประการ เช่น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจในการศึกษาหรือไม่เห็นความสำคัญด้านการศึกษา ขาดความต่อเนื่องทางการเมือง ผู้บริหารสถานศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจและความมุ่งมั่นในการปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง ส่งผลให้คุณภาพของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งไม่เป็นที่ยอมรับจากชุมชนและผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเพื่อเข้าเรียนสถานศึกษาในสังกัด เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจการภายในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นการตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย, การจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด และสนับสนุนหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้ ในพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ยังได้ระบุถึงหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ไว้ในข้อ (7 ตริ) ของมาตรา 45 ว่ามีหน้าที่ จัดการ ส่งเสริม และสนับสนุน

การจัดการศึกษา รวมทั้งการจัดการหรือสนับสนุนการดูแลและพัฒนาเด็กเล็ก (องค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2566) การปฏิบัติงานบริการสาธารณะในด้านคนพิการ ในด้านการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ จึงเป็นการรวมพลังระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน องค์กรคนพิการ ผู้ปกครองคนพิการ และองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทุกระดับและครบวงจร จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมพัฒนาระบบการทำงานร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ ยิ่งในการพัฒนาผู้เรียน และผลิตกำลังคนให้มีศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันด้านเศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีกับนานาประเทศได้ ดังนั้น การมี “โรงเรียนคุณภาพ” เพื่อรองรับการจัดการศึกษาพิเศษ ได้แก่ ผู้พิการ ถือเป็นนโยบายเร่งด่วนที่สำคัญในการเป็นกลไกให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มีความเป็นเลิศ และมีความเสมอภาคในการให้บริการทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันในมาตรฐาน ยึดหยุ่นและหลากหลายในทางปฏิบัติการจัดการศึกษาเพื่อสู่ความเป็นเลิศ จึงเป็นเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียนให้มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มาตรฐาน เป็นต้นแบบการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม และท้าทายความสามารถของผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ (ศราวุธ สุตะวงศ์, 2554)

ปัจจุบันสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ยังไม่มีรูปแบบบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสน่ห์ จัยโต ได้ศึกษา การพัฒนาขีดสมรรถนะบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ขาดการนำเอาซึ่งการบริหารสมรรถนะมาใช้ทั้งการสรรหา การคัดเลือกบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากร และการจ่ายค่าตอบแทน (เสน่ห์ จัยโต, 2554) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การที่สถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดการศึกษาให้เต็มคุณภาพมีมาตรฐาน และเพิ่มพูนศักยภาพตนเองอย่างต่อเนื่องสู่ความเป็นเลิศหรือทำให้สถานศึกษาเป็นองค์การที่มีสมรรถนะสูงนั้น สถานศึกษาจะต้องบริหารตนเองให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ประกอบกับที่ผ่านมาจากประเด็นการลงพื้นที่เบื้องต้นของผู้วิจัย พบว่า การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องศึกษาและหาแนวทางเพื่อให้ความช่วยเหลือ เช่น 1) ปัญหาด้านโครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อาจยังไม่มี การกระจายอำนาจอย่างแท้จริงจากกระทรวง หรือกรมต้นสังกัด 2) ปัญหาในการสรรหา บรรจุ และแต่งตั้งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ 3) ปัญหาด้านงบประมาณ เนื่องจากโรงเรียนที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้รับอุดหนุนจากรัฐบาล แค อาหารกลางวัน นมโรงเรียน สมุด หนังสือ หรืออุปกรณ์การเรียนบางส่วน ซึ่งไม่เพียงพอต่อการดูแลคนพิการที่มาขอรับความช่วยเหลือในการจัดการเรียนการสอน ดังกล่าว 4) ปัญหาด้านความพร้อมของสถานที่ในโรงเรียนที่ออกแบบมาไม่เอื้อต่อคนพิการ ไม่ว่าจะเป็นสื่อการเรียนการสอน อาคาร ทางเดิน เป็นต้น

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการที่จะทราบว่าสมรรถนะหลัก และสมรรถนะด้านการจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการอยู่ในระดับใด ปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ และปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการเป็นอย่างไร เพื่อให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถนำไปกำหนดนโยบาย และแผนกลยุทธ์และแนวทางในการส่งเสริมการศึกษาสำหรับคนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้อย่างเต็มที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะหลัก และสมรรถนะด้านการจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการเสริมสร้างสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรครูของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,525 คน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2566) ซึ่งมีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ ซึ่งได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเป็น จำนวน 317 คน จากนั้นใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างจากบุคลากรครูของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบบสัดส่วนเพื่อให้ได้จำนวนตามขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดจากทฤษฎี เอกสารต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้นพร้อมแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีความรู้และประสบการณ์เฉพาะด้านตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ โดยอาศัยดุลยพินิจของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวจะตรวจสอบความครอบคลุมตามองค์ประกอบที่กำหนดและพิจารณาประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับนิยามศัพท์เฉพาะของการวิจัย และความชัดเจน ความเป็นปรนัยของคำถาม โดยกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านพิจารณาลงคะแนนความคิดเห็น นำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาแบบวัดความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruency: IOC) โดยได้ค่า IOC = 0.99 ถือว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนพฤติกรรมที่ต้องการวัดได้ มีความเที่ยงตรง สามารถนำข้อคำถามนั้นไปใช้ได้

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์สถิติจากโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์เพื่อบรรยายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยสถิติความถี่ และค่าร้อยละ 2) การวิเคราะห์เพื่อบรรยายข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะของบุคลากรครู สมรรถนะหลักขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และสมรรถนะด้านการจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ด้วยสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยใช้สถิติ t-test สำหรับคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่แบ่งได้ 2 กลุ่ม และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) สำหรับคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่แบ่งได้ 3 กลุ่มขึ้นไปที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 หรือความเชื่อมั่น 95% 4) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะส่วนบุคคลกับสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการโดยใช้สถิติวิเคราะห์ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงเส้น และ 5) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อพยากรณ์ตัวแปรตามตัวหนึ่งซึ่งส่งผลมาจากตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวขึ้นไป ได้แก่ การหาค่าความสัมพันธ์ของสมรรถนะส่วนบุคคลกับสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้รูปแบบการเก็บข้อมูล 2 แบบ คือ 1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยอาศัยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 4 คน, คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 2 คน, ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน, และนักวิชาการด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ จำนวน 2 คน และ 2) การสนทนากลุ่ม เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม ผู้ให้สัมภาษณ์ในการจัดกลุ่มสนทนาค้างนี้คือ ตัวแทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน และบุคลากรครูของโรงเรียน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 17 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ดำเนินการควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูล ตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้าย ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้หลักการตีความ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้ 1) การถอดเทปข้อมูลการสัมภาษณ์แล้วเขียนสรุป 2) การจัดหมวดหมู่ และเชื่อมโยงระหว่างเชิงเหตุและผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ได้แก่ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยตระหนักได้ถึงความสำคัญของหลักการทั้ง 3 ประการของ Belmont Report ดังนั้น จึงได้ทำหนังสือยินยอมเข้าร่วมงานวิจัย ที่มีรายละเอียด ประกอบด้วย 1) ชื่อโครงการวิจัย 2) ชื่อผู้วิจัย 3) หลักการและเหตุผลพร้อมวัตถุประสงค์โครงการวิจัย 4) กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมในการวิจัย 5) ประโยชน์และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากงานวิจัย 6) การรักษาความลับในงานวิจัย 7) อัตราค่าตอบแทนการเข้าร่วมงานวิจัย และ 8) ช่องทางการติดต่อผู้วิจัย โดยงานวิจัยนี้ได้รับการรับรองมาตรฐานจริยธรรมทางการทำวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา วันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2566 ซึ่งเป็นวันที่ก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูลแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ มีผลการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาสมรรถนะหลักขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ สามารถนำเสนอตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์สมรรถนะหลักขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมายระดับ	ลำดับที่
ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	3.82	.89	มาก	5
ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม	3.88	.85	มาก	3
ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน	3.90	.86	มาก	2
ด้านการบริการเป็นเลิศ	3.91	.87	มาก	1
ด้านการทำงานเป็นทีม	3.87	.89	มาก	4
รวม	3.88	0.87	มาก	-

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะหลักขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พบว่า โดยภาพรวมองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) โดยสามารถเรียงลำดับด้านจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริการเป็นเลิศ มีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน มีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้อง

และจริยธรรม มีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) ด้านการทำงานเป็นทีม มีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$)

2. การศึกษาสมรรถนะการจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ สามารถนำเสนอตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์สมรรถนะการจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมายระดับ	ลำดับที่
ด้านโครงสร้าง	3.78	.87	มาก	1
ด้านบุคลากร	3.49	1.03	มาก	5
ด้านงบประมาณ	3.64	.93	มาก	4
ด้านสถานที่	3.77	.87	มาก	2
ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้	3.70	.90	มาก	3
รวม	3.68	0.92	มาก	-

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะการจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พบว่า โดยภาพรวมองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) โดยสามารถเรียงลำดับด้านจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านโครงสร้าง พบว่า มีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) ด้านสถานที่ พบว่า มีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ พบว่า มีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) ด้านงบประมาณ พบว่า มีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) และด้านบุคลากร พบว่า มีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$)

3. การศึกษาความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ สามารถนำเสนอตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

ปัจจัยส่วนบุคคล	สมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ t-test, One-way ANOVA	
เพศ	.429	เพศต่างกันมีสมรรถนะในการจัดการศึกษาไม่ต่างกัน
อายุ	.066	อายุต่างกันมีสมรรถนะในการจัดการศึกษาไม่ต่างกัน
ระดับการศึกษาสูงสุด	.050*	ระดับการศึกษาสูงสุดต่างกันมีสมรรถนะในการจัดการศึกษาต่างกัน
ระดับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษ	.512	ระดับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษต่างกันมีสมรรถนะในการจัดการศึกษาไม่ต่างกัน
ตำแหน่งปัจจุบัน	.672	ตำแหน่งปัจจุบันต่างกันมีสมรรถนะในการจัดการศึกษาไม่ต่างกัน
การสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด	.455	การสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดต่างกันมีสมรรถนะในการจัดการศึกษาไม่ต่างกัน
ประสบการณ์ในการทำงาน	.067	ประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีสมรรถนะในการจัดการศึกษาไม่ต่างกัน
ประสบการณ์ในการทำงานกับนักเรียนพิเศษ	.835	ประสบการณ์ในการทำงานกับนักเรียนพิเศษต่างกันมีสมรรถนะในการจัดการศึกษาไม่ต่างกัน
ระยะเวลาประสบการณ์ในการทำงานกับนักเรียนพิเศษ	.170	ระยะเวลาประสบการณ์ในการทำงานกับนักเรียนพิเศษต่างกันมีสมรรถนะในการจัดการศึกษาไม่ต่างกัน
ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม	.000*	ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมต่างกันมีสมรรถนะในการจัดการศึกษาต่างกัน

*ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ด้วย t-test และ One-way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พบว่า ระดับการศึกษาสูงสุดต่างก็มีสมรรถนะในการจัดการศึกษาต่างกัน และความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมต่างก็มีสมรรถนะในการจัดการศึกษาต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่มีความแตกต่างกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษ ตำแหน่งปัจจุบัน การสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประสบการณ์ในการทำงาน ประสบการณ์ในการทำงานกับนักเรียนพิเศษ และระยะเวลาประสบการณ์ในการทำงานกับนักเรียนพิเศษ

4. การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ สามารถนำเสนอตามตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

สมรรถนะของบุคลากรทางการศึกษา	r	p-value
ด้านความรู้	.301	.000*
ด้านทักษะ	.315	.000*
ด้านความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง	.410	.000*
ด้านนิสัย	.315	.000*
ด้านแรงจูงใจ	.408	.000*
สมรรถนะของบุคลากรทางการศึกษาโดยรวม	.444	.000*

*ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงเส้น (Linear Coefficient Correlation, r) พบว่า สมรรถนะของบุคลากรทางการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่า $r = .444$ แสดงว่ามีความสัมพันธ์ปานกลาง ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสมรรถนะของบุคลากรทางการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในรายด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง ด้านนิสัย และด้านแรงจูงใจ กับสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พบว่า มีความสัมพันธ์ปานกลางทุกด้าน

5. การศึกษาปัจจัยพยากรณ์สมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ สามารถนำเสนอตามตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยพยากรณ์สมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

ตัวแปรอิสระ	Unstandardized Coefficients (β)	Standardized Coefficients (β)	t	Sig
ค่าคงที่	1.191		3.585	.000**
ด้านความรู้	.061	.056	.725	.469
ด้านทักษะ	.058	.047	.588	.557
ด้านความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง	.264	.210	2.387	.018**
ด้านนิสัย	-.010	-.007	-.098	.922
ด้านแรงจูงใจ	.271	.250	4.021	.000**

**ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, $R = .466$, Adjusted $R^2 = .205$

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ด้วยการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า จากปัจจัยทำนาย 5 ปัจจัย พบว่า มี 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับตนเอง และด้านแรงจูงใจที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (sig) .000** ถึง .018** โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ด้านแรงจูงใจ ($\beta = .250$) และด้านความรู้เกี่ยวกับตนเอง ($\beta = .210$) โดยทั้งหมดเป็นอิทธิพลทางบวก และมี 3 ปัจจัย ที่ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้แก่ ด้านความรู้ (sig = .469) ด้านทักษะ (sig = .557) และด้านนิสัย (sig = .922) โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้ร้อยละ 20.5 (Adjusted $R^2 = .205$)

ค่าสถิติดังกล่าว สรุปได้ว่า สมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านแรงจูงใจของสมรรถนะของบุคลากรทางการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับตนเอง ส่วนด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านนิสัย ไม่มีผลต่อสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

6. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการเสริมสร้างสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีปัญหา และอุปสรรค ในการเสริมสร้างสมรรถนะในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ดังนี้

6.1 ปัญหาด้านสมรรถนะทางวิชาการ (technical competency) ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการยังไม่มีครูหรือบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนหรือในส่วนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีวุฒิการศึกษาหรือได้รับการอบรมเพื่อจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ซึ่งการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการนั้นต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่ตรงสาขา เพื่อการพัฒนาผู้พิการให้มีพัฒนาการเป็นไปตามขั้นตอน และเหมาะสมกับภาวะของพัฒนาการของแต่ละช่วง

6.2 ปัญหาในด้านองค์ประกอบของสมรรถนะด้านแรงจูงใจในการทำงาน แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบสำคัญด้านหนึ่งที่จะทำให้บุคคลมีความมุ่งมั่นที่จะแสดงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของงานและขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่ได้มีการตั้งเป้าหมายของความสำเร็จไว้อย่างเป็นรูปธรรมรวมไปถึงองค์การไม่ได้ให้ความสำคัญในด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงานเพื่อเด็กนักเรียนกลุ่มที่เป็นเด็กพิเศษ เช่น เงินค่าตำแหน่งสำหรับบุคลากรทางการศึกษาที่จบตรงสาขาการศึกษาพิเศษ หรือผู้ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพิเศษต่าง ๆ ที่ตรงกับการพัฒนาเด็กพิเศษโดยเฉพาะ เป็นต้น ซึ่งการขาดแรงจูงใจดังกล่าวส่งผลต่อการจัดการองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

6.3 ปัญหาในด้านสมรรถนะการจัดการในประเด็นเรื่องวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ เช่น สื่อการเรียนการสอนตามรายวิชาต่าง ๆ ที่ตรงตามพัฒนาการ ห้องเรียนที่มีวัสดุสำหรับเด็กพิเศษที่ต้องมีการใช้สีและสื่อต่าง ๆ ที่แตกต่างกับปกติการฟื้นฟูสมรรถภาพของเด็ก

6.4 การขอกรอบอัตรากำลังเฉพาะครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่จบตรงสาขาการศึกษาพิเศษ โดยปฏิเสธจากต้นสังกัดเนื่องจากการจะมีกรอบอัตรากำลังได้จะต้องมีจำนวนของนักเรียนที่เป็นไปตามระเบียบ แต่เนื่องจากผู้ปกครองไม่ได้ให้ความร่วมมือในการพานักเรียนไปตรวจเพื่อขอใบรับรองสุขภาพ ทำให้ต้องจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมซึ่งส่งผลต่อการให้การพัฒนานักเรียนที่เป็นเด็กพิเศษไม่เป็นไปตามแบบและความสมควรต่อพัฒนาการ

อภิปรายผล

ข้อค้นพบจากการศึกษาสมรรถนะหลัก และสมรรถนะด้านการจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสมรรถนะหลักอยู่ในระดับมาก โดยมีสมรรถนะหลักด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ด้านความเข้าใจองค์กรและระบบงาน ด้านการบริการเป็นเลิศ ด้านการทำงานเป็นทีม จะเห็นได้ว่า สมรรถนะหลักขององค์การในระดับมากนั้น สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Zwell, M. ซึ่งได้จัดองค์ประกอบของสมรรถนะออกเป็น 5 ด้าน คือสมรรถนะด้านการใฝ่สัมฤทธิ์ ในหน้าที่งาน สมรรถนะด้านสัมพันธภาพ สมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล สมรรถนะด้านการจัดการ และสมรรถนะด้านความเป็นผู้นำ (Zwell, M., 2000) และ ทฤษฎีของ Kaplan, R. S. & Norton, D. P. แบ่งองค์ประกอบของสมรรถนะเป็น 3 องค์ประกอบ (Kaplan, R. S. & Norton, D. P., 2004) ดังนี้ความรู้ ทักษะ และค่านิยม และแนวคิดของ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในการสร้างสมรรถนะหลักเชิงพฤติกรรมที่กำหนดเป็นคุณลักษณะร่วมของข้าราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อที่จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้สำเร็จลุล่วงตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนงาน และโครงการต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2557) โดยสมรรถนะหลัก ประกอบด้วย การมุ่งสัมฤทธิ์ การยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน การบริการเป็นเลิศ การทำงานเป็นทีม และสอดคล้องกับการศึกษาของ สุธี บุรณะแพทย์ ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (สุธี บุรณะแพทย์, 2557) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เช่น ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน และการบริการเป็นเลิศ และสอดคล้องกับการศึกษาของ อาริณี จินดาธรรม ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคเหนือตอนบน ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้ สภาพปัจจุบันและสภาพความต้องการของสมรรถนะหลักการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคเหนือตอนบน (อาริณี จินดาธรรม, 2560) โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเร่งด่วน เรียงลำดับตามความสำคัญคือ ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พบว่า 1) กระบวนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ยังไม่มีคุณภาพเพียงพอ 2) นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนทั่วไปอย่างแท้จริง 3) การให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้รับสิทธิเข้ารับการศึกษิตตามกฎหมายยังไม่สามารถดำเนินการได้ครบถ้วนและทั่วถึง ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดของงบประมาณ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548)

2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสมรรถนะด้านการจัดการอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสมรรถนะของการจัดการองค์การมีปัจจัยในการจัดการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านโครงสร้าง ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านสถานที่ และปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสมรรถนะการจัดการอยู่ในระดับมากทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อาริณี ภูวิทย์พันธุ์ ที่กล่าวว่าองค์การจัดแบ่งสมรรถนะ ที่ใช้กันอยู่ในองค์การ โดยส่วนใหญ่จะแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ความสามารถหลัก ความสามารถด้านบริหารจัดการองค์กร และ ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับงานเฉพาะ (อาริณี ภูวิทย์พันธุ์, 2553) และสอดคล้องกับ Ulrich, D., & Lake, D. ที่ได้ให้ความหมายของสมรรถนะองค์การว่า หมายถึง ความสามารถของหน่วยงานที่จะกำหนดโครงสร้าง และกระบวนการภายในให้มีผลต่อสมาชิกขององค์การ

ในการสร้างสรรค์สมรรถนะเฉพาะขององค์การขึ้นมา และสมรรถนะดังกล่าวก็จะทำให้หน่วยงานสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า และสอดคล้องกับความต้องการในเชิงยุทธศาสตร์ (Ulrich, D. & Lake, D., 1990) แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ลักขณา กุลเจ็ก กล่าวไว้ว่า ปัญหาการจัดการเรียนร่วมเกิดจากการกำหนดนโยบายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหรือดำเนินการเป็นแนวทางเดียวกัน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนร่วม (ลักขณา กุลเจ็ก, 2553) และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ทำการวิจัยการติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ ซึ่งสามารถอธิบายรายด้าน ได้ดังนี้ มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบในงานการจัดการเรียนร่วมของในระดับโรงเรียนอยู่เสมอ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545) ซึ่งเป็นสาเหตุที่มีส่วนทำให้ทั้งผู้บริหารและครูไม่สามารถทำหน้าที่ดูแลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอย่างเต็มที่เต็มเวลาและอย่างต่อเนื่อง และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สรุปผลการประเมินใน 6 เดือนแรก โดยการนิเทศเชิงลึกเด็กพิเศษเป็นเฉพาะบุคคล จากโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม 189 โรงเรียน เมื่อนำข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้ของโรงเรียนทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา พบว่า การเตรียมครูและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการศึกษาพิเศษยังดำเนินการได้ไม่เพียงพอกับความต้องการในการพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ การสร้างความตระหนักรู้ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะคนในหน่วยปฏิบัติ ซึ่งยังไม่ยอมรับ และยังไม่พร้อมรับการปรับเปลี่ยน และเป็นอุปสรรคสำคัญ จึงต้องมีการเตรียมการอย่างมาก และการประสานงานระหว่างเขตพื้นที่การศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัด สถานศึกษา ผู้ปกครอง องค์กรในชุมชนและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องยังมีน้อย และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ วราภรณ์ แผนทอง ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารสถาบันทางวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครโดยใช้การเทียบเคียงสมรรถนะองค์กร ผลการวิจัยพบว่าความเป็นสถาบันทางวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครโดยใช้การเทียบเคียงสมรรถนะองค์กรด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร สามารถกำหนดประเด็นสำคัญได้ คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนสามารถกำหนดประเด็นสำคัญได้ คือ งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ (วราภรณ์ แผนทอง, 2554)

ส่วนข้อค้นพบจากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้ ในประเด็นปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีผลกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงสุด และความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม โดยปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่มีผลกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษ ตำแหน่งปัจจุบัน การสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประสบการณ์ในการทำงาน ประสบการณ์ในการทำงานกับนักเรียนพิเศษ และระยะเวลาประสบการณ์ในการทำงานกับนักเรียนพิเศษ จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อสมรรถนะในการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ เทียน ทองแก้ว ที่กล่าวว่า สมรรถนะส่วนบุคคล หมายถึง สมรรถนะที่แต่ละคนมี เป็นความสามารถเฉพาะตัวคนอื่นไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ สมรรถนะเฉพาะงาน สมรรถนะองค์การ สมรรถนะหลัก สมรรถนะในงาน ส่งผลต่อการจัดการองค์การและสมรรถนะขององค์การ (เทียน ทองแก้ว, 2545) และสอดคล้องกับ ณรงค์วิทย์ แสนทอง ได้ระบุว่าสมรรถนะเกิดขึ้นได้ 3 ทาง คือ พรสวรรค์ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด เกิดจากประสบการณ์การทำงาน และเกิดจากการศึกษาฝึกอบรม (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2546) และสอดคล้องกับแนวคิดของ อาภรณ์ ภูวพิทยพันธุ์ ได้ระบุว่า สมรรถนะเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลในพฤติกรรมที่แตกต่างกัน (อาภรณ์ ภูวพิทยพันธุ์, 2553) และสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสมรรถนะองค์การของ สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ ที่จำแนกสมรรถนะออกเป็น

5 ประเภท คือ สมรรถนะส่วนบุคคล สมรรถนะเฉพาะงาน สมรรถนะองค์การ สมรรถนะหลัก และสมรรถนะในงาน ดังนั้น หากจะเพิ่มสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ปัจจัยส่วนบุคคลก็จะเป็นประเด็นสำคัญที่จะทำให้การจัดการองค์การประสบความสำเร็จ หรือเป็นองค์การที่มีสมรรถนะสูง (สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, 2549)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ไม่ว่าจะเป็นสมรรถนะของบุคลากรทางการศึกษา สมรรถนะหลัก และสมรรถนะด้านการจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกประเด็น ดังนี้ สมรรถนะของบุคลากรทางการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) สมรรถนะหลักโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) และสมรรถนะด้านการจัดการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) แม้จากการศึกษาเชิงปริมาณโดยภาพรวมทุกประเด็นจะออกมาในระดับมาก แต่จากการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพกลับพบว่า ยังมีปัญหาเบื้องต้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องปรับปรุง แก้ไข คือ 1) ไม่มีครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาหรือได้รับการอบรมเพื่อจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ 2) ไม่มีแผนหรือเป้าหมายของความสำเร็จไว้อย่างเป็นรูปธรรม รวมไปถึงองค์การไม่ได้ให้ความสำคัญในด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงานเพื่อเด็กนักเรียนกลุ่มที่เป็นเด็กพิเศษ และ 3) มีปัญหาในด้านสมรรถนะการจัดการในประเด็นเรื่องวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ ที่เกี่ยวเนื่องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีประสิทธิภาพผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังต่อไปนี้ 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือโรงเรียนที่สังกัดควรส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษาในสังกัดเข้ารับการอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ หรือจิตวิทยา เพื่อให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข 2) องค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือโรงเรียนที่สังกัดควรมีพัฒนาความสามารถให้เด็กพิเศษเข้าเรียนในชั้นเรียนร่วม หรือจัดกิจกรรมให้เด็กออกสู่สังคม เพื่อให้สังคมยอมรับว่าคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความเป็นสหวิทยาการ ได้พัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ อันจะนำมาซึ่งการไม่เป็นภาระของสังคม 3) องค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือโรงเรียนที่สังกัดควรมีการนำหลักการบริหารงานแบบบูรณาการ มาใช้ในการบริหารโรงเรียน โดยการขอใช้กำลังคนที่มีความรู้ความสามารถจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียนการศึกษาพิเศษ โรงพยาบาล สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีศักยภาพในการอบรมหลักสูตรการศึกษาพิเศษ หรือจิตวิทยาในระยะสั้น เป็นต้น เพื่อการพัฒนาศักยภาพครู 4) องค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือโรงเรียนที่สังกัดควรมีการสร้างแรงจูงใจโดยการให้รางวัล การพิจารณาขึ้นเงินเดือน หรือเงินตำแหน่ง หรือการจ้างงานในระยะยาว เพื่อเพิ่มสมรรถนะในการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ 5) องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรมีนโยบายที่เป็นรูปธรรมและชัดเจนในการส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษาในสังกัด จัดทำสื่อการเรียนการสอน สำหรับเด็กพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน หรือการจัดทำคู่มือมาตรฐานการสอน และ 6) องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรมีแนวทางในการจัดการโรงเรียนเพื่อรองรับเด็กพิเศษในอนาคต โดยการมีกรอบอัตราจ้างที่ชัดเจนและสร้างห้องเรียน ที่เป็นห้องเรียนพิเศษเพื่อเสริมทักษะและพัฒนาศักยภาพของเด็กเหล่านั้นให้สามารถพัฒนาได้เท่าทันเพื่อน และสามารถดำรงอยู่หรือหาเลี้ยงชีพตัวเองได้ในอนาคตอย่างมีคุณภาพ และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย เพื่อให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีโรงเรียนในสังกัดได้มีข้อมูลมากำหนดนโยบาย รูปแบบการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนต่อไป 2) ควรมีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทุกรูปแบบอย่างเป็นรูปธรรมไม่ว่าจะเป็นคนที่มี

ความบกพร่องทางการมองเห็น, ความบกพร่องทางการได้ยิน, ความบกพร่องทางสติปัญญา, ความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ, ปัญหาทางการเรียนรู้, ความบกพร่องทางการพูดและภาษา, ปัญหาทางพฤติกรรม ทางอารมณ์ หรือเด็กสมาธิสั้น, ออทิสติก และความพิการซ้ำซ้อน เพื่อนำข้อมูลจากการศึกษาดังกล่าวไปกำหนดนโยบายให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปให้ความช่วยเหลือคนพิการตามความต้องการแต่ละประเภทได้ และ 3) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะ หรือรูปแบบ การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในกลุ่มประเทศอาเซียน กลุ่มประเทศเอเชีย กลุ่มประเทศยุโรป กลุ่มประเทศอเมริกา หรือกลุ่มอื่น ๆ ที่มีการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ เพื่อให้เห็นข้อมูลการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ซึ่งจะทำให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์นำข้อมูลดังกล่าวมาบูรณาการสำหรับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2557). คู่มือการกำหนดสมรรถนะสำหรับข้าราชการส่วนท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.mai.go.th/pdf/15738014151.pdf>
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2546). เทคนิคการจัดทำ Job Description บนพื้นฐานของ Competency และ KPI. กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- เทือน ทองแก้ว. (2545). สมรรถนะการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤศจิกายน 2566 จาก <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2640/1/58252336.pdf>
- ธาริณี จินดาธรรม. (2560). กลยุทธ์การเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคเหนือตอนบน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ลักขณา กุลเจ็ก. (2553). ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์. ใน หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วราภรณ์ แพนทอง. (2554). รูปแบบการบริหารสถาบันทางวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครโดยใช้การเทียบเคียงสมรรถนะองค์กร. ใน หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและผู้นำการเปลี่ยนแปลง. มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- ศราวุธ สุตะวงศ์. (2554). การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 13(3), 21-41.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545). การจัดการศึกษาเรียนร่วม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2548). การนิเทศเชิงลึกเด็กพิเศษเป็นเฉพาะบุคคล. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). รายงานการติดตามการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. (2549). แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency. กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์จำกัด (มหาชน).

- สุธี บุรณะแพทย์. (2557). สมรรถนะของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย ราชภัฏกาญจนบุรี.
- เสน่ห์ จัยโต. (2554). การพัฒนาขีดสมรรถนะบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออก. (2566). รายงานประจำปีขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาค ตะวันออก. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2566 จาก https://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2567/3/2374_6320.pdf
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. (2553). Competency-Based training road map (TRM). กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์ เซนเตอร์.
- Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (2004). Strategy MAPS: Converting Intangible Asset into Tangible Outcome. New York: Harvard Business School.
- Ulrich, D. & Lake, D. (1990). Organizational capacity: Competing from the inside out. New York: John Wiley and Sons.
- Zwilling, M. (2000). Creating a Culture of Competence. New York: John Wiley and Sons.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานที่มีต่อทักษะความสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัย*

THE EFFECTS OF TEAM-BASED LEARNING
ON YOUNG CHILDREN'S RELATIONSHIP SKILLS

ชนาภรณ์ ภูศรีพงษ์*, ชลาธิป สมาหิโต, ปัทมาวดี เล่ห์มงคล

Chanaporn Poosrepong*, Chalutip Samahito, Pattamavadi Lehmongkol

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: chanabow14@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานที่ส่งผลต่อทักษะความสัมพันธ์ในเด็กปฐมวัย รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5 - 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดบ้านหมี่ใหญ่ จังหวัดลพบุรี จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน จำนวน 24 แผน 2) แบบประเมินทักษะความสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.00 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.61 คะแนน และหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.55 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.21 คะแนน ซึ่งหลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานเด็กมีทักษะความสัมพันธ์สูงขึ้น แสดงให้เห็นว่าเด็กปฐมวัยสามารถแสดงออกถึงทักษะความสัมพันธ์ได้อย่างเหมาะสม โดยมีพฤติกรรมในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สื่อสารและสนทนาได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม ในการเรียนรู้สามารถที่จะเสนอความรู้หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น บอกเล่าประสบการณ์ของตนเองเพื่อช่วยในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็น เมื่อทำกิจกรรมกลุ่มสามารถยอมรับบทบาททั้งการเป็นผู้นำที่ทำหน้าที่หัวหน้าทีมและผู้ตามที่เป็นสมาชิกภายในทีมได้เป็นอย่างดี พร้อมทั้งให้ความร่วมมือในการคิดหรือปฏิบัติกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจ สามารถแบ่งปันช่วยเหลือบุคคลอื่นได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ และปฏิบัติตามกติกาที่กำหนดร่วมกันอย่างมีความสุข

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน, ทักษะความสัมพันธ์, ปฐมวัย

Abstract

This research aimed to examine the effects of team-based learning on relationship skills in young children's. The research is an experimental study. The target group consisted of 11 Young children's aged 5 - 6 years who were studying in Kindergarten 3, semester 2, academic Year 2024 at Wat Ban Mi Yai School, Lopburi province. The research instruments in cluded: 1) 24 team-based learning experience plans, and 2) Relationship skills assessment forms for young children's.

Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis. The results revealed that before the implementation of team-based learning, the children had an average score of 16.00 with a standard deviation of 1.61. After the implementation, the average score increased to 26.55 with a standard deviation of 1.21. This indicates that team-based learning led to an improvement in the children's relationship skills. It was found that the children were able to appropriately express their relationship skills through various behaviors. They demonstrated appropriate interactions with others, and were able to communicate and engage in conversations independently.

Keywords: Team-Based Learning, Relationship Skills, Young Children

บทนำ

ในปัจจุบันที่โลกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ ส่งผลให้วิถีชีวิตของผู้คน สังคม เศรษฐกิจ และการศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้วยสื่อออนไลน์และเทคโนโลยี เป็นทางเลือกที่สะดวกและทันสมัยสำหรับผู้ปกครองในยุคปัจจุบัน แต่หากไม่มีการกำกับดูแลอย่างเหมาะสม ก็อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อการพัฒนาการของเด็กได้อย่างมาก เด็กอาจเกิดพฤติกรรมขาดปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และมีพัฒนาการทางภาษา อารมณ์ และสังคมที่ล่าช้า เด็กปฐมวัยซึ่งเติบโตในการเลี้ยงดูผ่านสื่อดิจิทัล พบว่า มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนรอบข้างลดลง ทั้งที่มนุษย์มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกันในสังคม การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีจึงเป็นรากฐานสำคัญที่ต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่วัยเยาว์ โดยการเริ่มจากผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดู และครูซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทส่งเสริมและเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกการใช้ทักษะความสัมพันธ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และสังคม เข้าใจความรู้สึกตนเองและผู้อื่น แสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการมีสัมพันธภาพ ที่ดี รับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง มีความสุขและแสดงออก มีทักษะชีวิต ช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ในการเรียนรู้ทางอารมณ์ และสังคม เด็กจึงควรริเริ่มความสัมพันธ์ได้ด้วยตนเอง และรักษาความสัมพันธ์นั้นได้เป็นอย่างดี เรียนรู้ที่จะทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลอื่น แบ่งปัน ช่วยเหลือเด็กคนอื่นได้ด้วยตนเอง จัดการกับปัญหา ที่เกิดขึ้นได้ด้วยความเหมาะสม (Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning CASEL, 2018) ทักษะความสัมพันธ์เป็นส่วนสำคัญของประสบการณ์ในชีวิตเด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่เด็กจะเริ่มสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งเด็กในวัยนี้จะมีอารมณ์ความรู้สึกที่หลากหลาย โดยเวลาส่วนใหญ่เด็กจะใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียน ซึ่งถ้าเด็กมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ครู และผู้คนรอบข้างจะส่งผลให้เกิดทักษะความสัมพันธ์ที่ดีและ มีความสุข แต่ถ้าเด็กมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนและบุคคลอื่น อาจส่งผลรุนแรงต่อความรู้สึกของเด็ก (สถาบันสุขภาพจิตสิริเวช, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริภรณ์ อมรรัตนชัย และคณะ ที่ศึกษาพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยโดยใช้การจัดกิจกรรมละครเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดลพบุรี แล้วพบว่า เด็กที่มีทักษะในการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีทำให้ได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ทางสังคมที่ดีและเกิดความสุข (ศิริภรณ์ อมรรัตนชัย, 2567) ซึ่งถือว่าการพัฒนาผู้เรียนตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ที่กำหนดไว้ว่า การศึกษาควรเป็นการพัฒนาคนในทุกด้าน ทำให้ผู้รับการศึกษาเป็นคนดีคนเก่งและมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) การพัฒนาผู้เรียนในช่วงปฐมวัยมีความสำคัญเนื่องจากเป็นช่วงเวลา ที่เด็กเริ่มเรียนรู้และสร้างรากฐาน ทั้งในด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม การพัฒนาผู้เรียนในวัยนี้ควรเน้นการส่งเสริมทักษะ โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับวัย เด็กจะสามารถเรียนรู้และเติบโตไปพร้อมกับการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวในอนาคต การพัฒนาเด็กในช่วงปฐมวัยจึงเป็นการวางรากฐานสำคัญที่จะช่วยให้พวกเขามีพื้นฐานที่ดีในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในปีการศึกษา 2566 ที่ผ่านมา พบว่า เด็กระดับปฐมวัยประสบปัญหาในการทำงานและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการแบ่งปัน การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อเผชิญกับปัญหา รวมถึงการขาดการสนทนา สื่อสาร และการแสดงความคิดเห็นร่วมกันในระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม สะท้อนให้เห็นถึงการขาดทักษะทางสังคมที่จำเป็นต่อการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่เริ่มต้นตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 และยังคงส่งผลกระทบอย่างต่อเนื่องในระยะเวลาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดนโยบายการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์ COVID-19 โดยเน้นรูปแบบการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) ซึ่งแนวทางดังกล่าวส่งผลให้เด็กปฐมวัยขาดโอกาสในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในบริบทของการเรียนรู้ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมที่ควรเกิดขึ้นตามช่วงวัยอย่างเหมาะสม เนื่องจากในช่วงปฐมวัยซึ่งเป็นวัยแห่งการเริ่มต้นเรียนรู้ เด็กจะเริ่มพัฒนาทักษะพื้นฐานหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะความสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ การที่เด็กสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เช่น การเล่นร่วมกัน แบ่งปัน และสื่อสารอย่างเหมาะสม จะช่วยให้เด็กเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเข้าใจและเห็นคุณค่า การส่งเสริมทักษะความสัมพันธ์ในช่วงวัยนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเด็กให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพและสามารถปรับตัวในสังคมได้อย่างมั่นคงในอนาคต ครูผู้สอนในระดับปฐมวัย จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดูแลและพัฒนาเด็กในช่วงวัยที่มีการเรียนรู้และเติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ด้วยความเอาใจใส่และการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ครูสามารถส่งเสริมศักยภาพของเด็กแต่ละคนให้พัฒนาได้เต็มที่ การสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยอบอุ่น และกระตุ้นการเรียนรู้ จะช่วยให้เด็กเกิดความมั่นใจ กล้าแสดงออก และมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย ดังนั้น ครูในระดับปฐมวัยจึงเปรียบเสมือนรากฐานสำคัญที่ช่วยวางแนวทางชีวิตและการเรียนรู้ของเด็กในอนาคตอย่างมั่นคง

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูระดับปฐมวัยจึงมีความสนใจการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน ซึ่งเป็นแนวทางที่เน้นการพัฒนาความรู้ควบคู่กับการเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกัน โดยมุ่งให้เกิดการเรียนรู้จากบุคคลสู่การมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มย่อย ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมให้เด็กสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ได้จริง (ยอดยิ่ง แดงประไพ, 2566) การเรียนรู้ในลักษณะนี้เน้นการมีส่วนร่วมอย่างมีเป้าหมาย เปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ตรงและการทำงานร่วมกันในทีม ซึ่งคาดว่าจะมีผลต่อการพัฒนาทักษะความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม (ไอยฤทธิ์ ไทยพิสุทธิกุล, 2023)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการนำการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานมาปรับใช้ในเด็กระดับปฐมวัยผ่านหน่วยการเรียนรู้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เพื่อให้เด็กได้มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม สามารถสื่อสารและแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ตลอดจนสามารถแบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พัฒนาทักษะความสัมพันธ์ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญ ที่ช่วยเตรียมความพร้อมให้เด็กสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต การปลูกฝังทักษะความสัมพันธ์นี้ตั้งแต่วัยปฐมวัยจะช่วยให้เด็กเรียนรู้การเข้าใจผู้อื่น เมื่อเติบโตขึ้น เด็กที่มีทักษะความสัมพันธ์ที่ดีจะสามารถสร้างความร่วมมือกับผู้อื่นได้ดี ปรับตัวในสังคมได้ง่าย และมีความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบได้ดี ซึ่งล้วนเป็นประโยชน์ต่อการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานที่ส่งผลต่อทักษะความสัมพันธ์ในเด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามรูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ได้แก่ เด็กปฐมวัยชาย หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดบ้านหมี่ใหญ่ สังกัด สำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 จังหวัดลพบุรี จำนวน 11 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการ ดังนี้

1. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน จำนวน 24 แผน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเพื่อให้สอดคล้องกับองค์ประกอบของทักษะความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 8 เรื่อง 1) สิ่งมีชีวิต 2) ดอกไม้แสนสวย 3) สัตว์หลากหลายน่ารู้ 4) กลางคืนสุขสันต์ กลางวันหรรษา 5) หลบลมร้อน 6) ฝนฉ่ำเย็นใจ 7) กินดีมีสุข 8) สนุกไปกับของเล่น มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้น ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นก่อตั้งทีม เป็นขั้นที่จัดตั้งกลุ่มทำงานกลุ่มละ 3 - 4 คน ด้วยวิธีการที่ครูเป็นผู้จัดตั้งทีม โดยในทีมมีเพศ ชายและหญิง ซึ่งภายในทีมครูจะเป็นผู้พิจารณาถึง ความถนัด ความสนใจ และทักษะพื้นฐานของเด็กภายในทีม ขั้นที่ 2 ขั้นช่วยเหลือกันในการทำงาน เป็นขั้นที่สมาชิกในกลุ่ม ต้องร่วมรับผิดชอบทั้งในงานส่วนตัวและงานกลุ่มโดยครูจะมอบหมายการศึกษาด้วยตนเอง โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง หรือครูและผู้มีความรู้ในการหาข้อมูล เพื่อนำมาเสนอความคิดเห็นร่วมกัน ขั้นที่ 3 ขั้นมอบหมายงาน เป็นขั้นที่สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนเลือกที่จะทำภารกิจของงานที่ครูมอบหมายให้แต่ละกลุ่มและทำงานสำเร็จ ขั้นที่ 4 ขั้นร่วมกันสะท้อนความคิด ความรู้สึก เป็นขั้น ขั้นตอนที่ สมาชิกในกลุ่มได้แลกเปลี่ยนความรู้วิธีคิด ทักษะ ประสบการณ์ และช่วยกันกระตุ้นความคิดซึ่งกันและกันโดยการสนทนา และตัดสินใจร่วมกันในการทำงาน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของแผน กำหนดเกณฑ์การประเมิน 3.51 - 4.50 หมายถึง แผนการจัดประสบการณ์มีความเหมาะสมมาก ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินมาโดยให้ค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 4.50 หมายถึง สามารถนำไปใช้ได้

2. แบบประเมินทักษะความสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นเพื่อใช้ประเมินทักษะความสัมพันธ์ สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วย การประเมินองค์ประกอบ 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นมี 3 ข้อ ด้านการยอมรับการเป็นผู้นำ ผู้ตามมี 3 ข้อ และด้านการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมี 3 ข้อ ผู้วิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบค่าความตรง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และพบว่า มีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้งานได้ (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้กับเด็กกลุ่มเป้าหมาย ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน วันละ 1 แผนการเรียนรู้ แผนรวมทั้งสิ้น 24 แผนในช่วงเวลาตั้งแต่ 09.00 - 09.50 น. วันละ 50 นาที โดยใช้แบบสังเกตทักษะความสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัยรายบุคคล โดยผู้วิจัยเป็นผู้บันทึกคะแนนตามเกณฑ์การประเมินทุกครั้งหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน ซึ่งแบ่งเป็นรายด้าน 3 ด้าน จำนวนด้านละ 3 ข้อย่อย ได้แก่ ด้านสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ประกอบด้วย 1) การสนทนาเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น 2) การแลกเปลี่ยนความคิดและตัดสินใจร่วมกัน 3) แสดงออกถึงการแบ่งปันและการรับอย่างเหมาะสม ด้านยอมรับการเป็นผู้นำผู้ตาม ประกอบด้วย 1) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ตนเองได้รับมอบหมาย 2) ปฏิบัติตามกฎระเบียบกติกาในสังคมได้อย่างเต็มใจและเข้าใจ 3) รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น และด้านให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ประกอบด้วย 1) มีส่วนร่วมในการคิดหรือปฏิบัติกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย 2) ยอมรับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น 3) เสนอความช่วยเหลือได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ และในระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน ผู้วิจัยทำการสังเกตและจดบันทึกการสนทนาและพฤติกรรมแสดงออกถึงการมีทักษะ

ความสัมพันธ์ตามรายละเอียดในแต่ละด้าน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมทักษะความสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัยที่ได้รับจัดการเรียนรู้โดยใช้ทิมเป็นฐาน (Creswell, J. W. & Poth, C. N., 2017)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทิมเป็นฐานที่มีผลต่อทักษะความสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยได้นำเสนอ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลคะแนนเฉลี่ยทักษะความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้โดยใช้ทิมเป็นฐาน โดยภาพรวม

กลุ่มเป้าหมาย	คะแนนเต็ม	μ	σ
ก่อนจัดการเรียนรู้โดยใช้ทิมเป็นฐาน	27	16.00	1.61
หลังจัดการเรียนรู้โดยใช้ทิมเป็นฐาน	27	26.55	1.21

จากตารางที่ 1 พบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดการเรียนรู้โดยใช้ทิมเป็นฐาน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.00 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.61 คะแนน และหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทิมเป็นฐาน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.55 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.21 คะแนน ซึ่งหลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทิมเป็นฐานเด็กมีทักษะความสัมพันธ์สูงขึ้น

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนทักษะความสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัยสำหรับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ทิมเป็นฐานรายบุคคล

คะแนนทักษะความสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัยสำหรับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ทิมเป็นฐานรายบุคคล ดังนี้

เด็กคนที่	คะแนนก่อนการทดลอง	คะแนนหลังการทดลอง	ผลต่างของคะแนน
	Pre - test	Post - test	D
1	17	27	10
2	15	27	12
3	18	26	8
4	14	23	9
5	17	27	10
6	15	27	12
7	15	27	12
8	14	27	13
9	15	27	12
10	18	27	9
11	18	27	9
μ	16.00	26.55	10.55
σ	1.61	1.21	1.69

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยทักษะความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองคะแนนมากที่สุด คือ 18 คะแนน คะแนน น้อยที่สุด คือ 14 คะแนน คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.00 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.61 คะแนน และหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยคะแนนมากที่สุด คือ 27 คะแนน น้อยที่สุด คือ 23 คะแนน ผลต่างคะแนนสูงสุด คือ 13 คะแนน น้อยที่สุด คือ 9 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.55 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.21 คะแนน

ตารางที่ 3 แสดงผลคะแนนทักษะความสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังจากการเรียนรู้โดยใช้ทิมเป็นฐาน จำแนกรายด้าน

ผู้วิจัยขอเสนอผลคะแนนทักษะความสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังจากการเรียนรู้โดยใช้ทิมเป็นฐาน จำแนกรายด้าน ดังนี้

ทักษะความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย						
เด็กคนที่	สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น		ยอมรับการเป็นผู้นำผู้ตาม		ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม	
	Pre-test (9 คะแนน)	Post-test (9 คะแนน)	Pre-test (9 คะแนน)	Post-test (9 คะแนน)	Pre-test (9 คะแนน)	Post-test (9 คะแนน)
1	6	9	5	9	6	9
2	5	9	5	9	5	9
3	6	8	6	9	6	9
4	4	9	5	7	5	7
5	6	9	5	9	6	9
6	5	9	5	9	5	9
7	5	9	5	9	5	9
8	4	9	4	9	6	9
9	4	9	6	9	5	9
10	6	9	6	9	6	9
11	6	9	6	9	6	9
μ	5.18	8.91	5.27	8.82	5.55	8.82
σ	0.87	0.30	0.65	0.60	0.52	0.60

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยรายด้าน ทั้งด้านสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านยอมรับการเป็นผู้นำผู้ตามและด้านให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทิมเป็นฐานรายด้านทุกด้านสูงขึ้น โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเท่ากับ 8.91 คะแนน ด้านยอมรับการเป็นผู้นำผู้ตามและด้านให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมีคะแนนเท่ากัน เท่ากับ 8.82 คะแนน ตามลำดับ

อภิปรายผล

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ทิมเป็นฐาน สามารถพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย เนื่องด้วยการเรียนรู้รูปแบบนี้ได้รับการออกแบบให้เน้นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น มีความสามารถในการสื่อสาร แสดงความคิดเห็น รวมถึงเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น ในระยะแรกของการจัดกิจกรรม พบว่า เด็กแต่ละคนมีแนวโน้มที่จะแสดงความคิดเห็นของตนเองโดยไม่คำนึงถึงความคิดเห็นของผู้อื่น เมื่อกิจกรรมดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เด็กเริ่มเรียนรู้ที่จะฟังผู้อื่น เข้าใจบทบาทของการเป็นผู้นำและผู้ตาม และเกิดความสามารถในการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างได้อย่าง

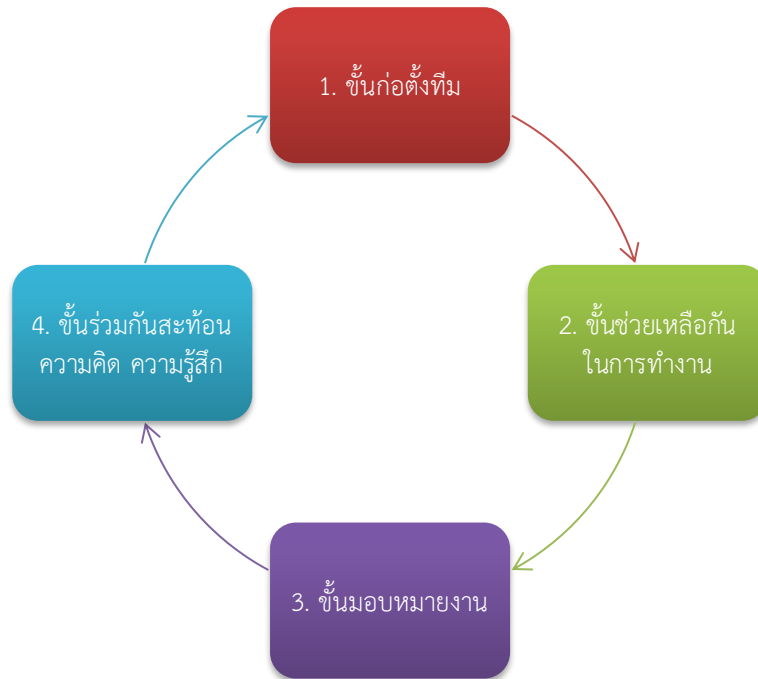

เหมาะสม พฤติกรรมที่แสดงออกในช่วงท้ายของการจัดการเรียนรู้สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการด้านความสัมพันธ์อย่างเด่นชัด เด็กมีความสามารถในการให้อภัยกัน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม และรักษาความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี เด็กมีความกล้าในการเริ่มต้นบทสนทนาและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมีส่วนร่วมในการคิดและปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนตัดสินใจในการให้และรับความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ อีกทั้งยังสามารถนำทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ไปปรับใช้ในสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน เช่น การแบ่งปันสิ่งของ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ และการทำงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของทักษะความสัมพันธ์ในช่วงปฐมวัย ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมในการส่งเสริมทักษะความสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัย

ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนตั้งทีม ขั้นตอนตั้งทีม ขั้นตอนช่วยเหลือกันในการทำงาน ขั้นตอนมอบหมาย และขั้นร่วมกันสะท้อนความคิด ความรู้สึก นั้น ผู้วิจัยได้ออกแบบให้ในแต่ละขั้นตอนเด็กได้เรียนรู้ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลให้เกิดทักษะความสัมพันธ์ที่พัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัดซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้โดยการลงมือทำจริง (Learning by Doing) โดยเด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มและสามารถนำทักษะความสัมพันธ์ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมได้ สอดคล้องกับทฤษฎีจิตสังคม (Psychosocial Development Theory) ของ Erik Erikson ที่เชื่อว่าพัฒนาการของบุคคลมีความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางสังคมและจิตใจ ซึ่งเด็กในช่วงวัยสองถึงหกปี เด็กในวัยนี้เริ่มมีความสนใจสังคมและการเรียนรู้ใหม่และควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาอย่างเหมาะสม (Erikson, E. H., 1963) ซึ่งการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มทำให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ความสามารถของตนเองว่าตนเองทำอะไรได้ เพื่อนในกลุ่มคนไหนทำอะไรได้ เมื่อทำกิจกรรมที่ครูมอบหมาย กิจกรรมนั้นไม่สามารถทำสำเร็จได้ด้วยตัวคนเดียว เด็กต้องอาศัยการพึ่งพากัน ช่วยเหลือกัน เด็กได้แสดงบทบาทของการเป็นผู้นำในการนำเสนอความคิด และเป็นผู้ตามในการปฏิบัติตามกฎกติกาในสังคม มีการวางแผนร่วมกันและเมื่อตัวเองทำกิจกรรม เพื่อนไม่ยอมรับความคิดเห็น เด็กต้องเรียนรู้จะที่ยอมรับฟังและเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นที่ตนได้เสนอไปในตอนแรก ซึ่งในระยะแรก เด็กยังไม่เกิดการเรียนรู้ แต่เมื่อจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานในสัปดาห์ที่ 8 ก็พบว่าเด็กสามารถที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ด้วยตนเองในการพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ และนำไปปรับใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Theory) ของ Vygotsky ที่มีความเชื่อว่าเด็กควรได้รับการเรียนรู้ผ่านบทบาทของ สังคม วัฒนธรรม และภาษาเพื่อสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี (Vygotsky, L. S., 1978)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานที่มีต่อทักษะความสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัย มีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนตั้งทีม เป็นขั้นที่จัดตั้งกลุ่มทำงานกลุ่มละ 3 - 4 คน ด้วยวิธีการที่ครูเป็นผู้จัดตั้งทีม โดยในทีมมีเพศ ชายและหญิง ซึ่งภายในทีมครูจะเป็นเป็นผู้พิจารณาถึง ความถนัด ความสนใจ และทักษะพื้นฐานของเด็กภายในทีม 2) ขั้นช่วยเหลือกันในการทำงาน เป็นขั้นที่สมาชิกในกลุ่ม ต้องร่วมรับผิดชอบทั้งในงานส่วนตัวและงานกลุ่มโดยครูจะมอบหมายการศึกษาด้วยตนเอง โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง หรือครูและผู้มีความรู้ในการหาข้อมูล เพื่อนำมาเสนอความคิดเห็นร่วมกัน 3) ขั้นตอนมอบหมายงาน เป็นขั้นที่สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนเลือกที่จะทำภารกิจของงานที่ครูมอบหมายให้แต่ละกลุ่มและทำจนสำเร็จ 4) ขั้นร่วมกันสะท้อนความคิด ความรู้สึก เป็นขั้น ขั้นตอนที่ สมาชิกในกลุ่มได้แลกเปลี่ยนความรู้วิธีคิด ทักษะ ประสบการณ์ และช่วยกันกระตุ้นความคิดซึ่งกันและกันโดยการสนทนา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย สามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน ส่งผลต่อทักษะความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่สูงขึ้น ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านการยอมรับการเป็นผู้นำผู้ตาม ด้านการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม โดยหลังการทดลอง พบว่า ปฐมวัยมีคะแนนทักษะความสัมพันธ์ ด้านการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นสูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านยอมรับการเป็นผู้นำผู้ตามและด้านให้ความร่วมมือในลำดับคะแนนที่เท่ากัน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) ครูผู้สอนระดับปฐมวัยสามารถนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานในการพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ได้อย่างเป็นระบบ เนื่องจากกิจกรรมรูปแบบกลุ่ม สามารถเน้นการมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง มีการสื่อสาร รับฟังความคิดเห็นบุคคลอื่นและแก้ปัญหาร่วมกัน 2) สามารถประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐานผ่านการออกแบบกิจกรรมที่เด็กมีการสร้างเป้าหมายร่วมกัน เช่น การสร้างสื่อในชั้นเรียน การเล่านิทานหมุนเวียนหรือการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยมีการหมุนเวียนบทบาทผู้นำ ผู้ตาม เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้บทบาทที่หลากหลาย โดยมีการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการสร้างสื่อหรือคู่มือกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัย 3) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างชัดเจนออกแบบกิจกรรมหรือชุดกิจกรรมที่มีเป้าหมาย ชื่อกิจกรรม วิธีการดำเนินกิจกรรมและแบบประเมินผลเพื่อใช้ในสถานศึกษา เพื่อใช้ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2560). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ยอดยิ่ง แดงประไพ. (2566). เหตุใดควรใช้ Team-Based Learning. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2568 จาก https://shee.si.mahidol.ac.th/knowledge/ebook/2566/issue3-66/3_2023_journal.pdf
- ศิริภรณ์ อมรัตน์ชัย. (2567). การพัฒนาพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยโดยใช้การจัดกิจกรรมละครเกี่ยวกับวัฒนธรรม ท้องถิ่นของจังหวัดลพบุรี โรงเรียนบ้านโคกตูม. สิกขา วารสารศึกษาศาสตร์, 11(1), 178-187.
- สถาบันสุขภาพจิตเสียวเหอ. (2565). เด็กจะต้องรู้เทคนิคในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม. ใน ณราชิต นามเรืองศรี (บ.ก.), การตุนจิตวิทยาปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ วารรา พับลิชชิงจำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ Covid-19. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2568 จาก <https://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1853-file.pdf>
- ไอยฤทธิ ไทยพิสุทธิกุล. (2023). Team Based Learning in Healthcare Education. Retrieved April 4, 2025, from https://shee.si.mahidol.ac.th/knowledge/ebook/2566/issue3-66/3_2023_journal.pdf
- Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning CASEL. (2018). CASEL education hearts inspiring minds. Retrieved April 2, 2025, from <https://casel.org/>
- Creswell, J. W. & Poth, C. N. (2017). Qualitative Inquiry and Research Design Choosing among Five Approaches. (4th ed.). Thousand Oaks, United States of America: SAGE Publications.
- Erikson, E. H. (1963). Childhood and society. New York: Norton.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Dutch Journal of Educational Research, 2(2), 49-60.
- Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Cambridge, United States of America: Harvard University Press.

แนวทางการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่การเป็น “เมืองอัจฉริยะ” GUIDELINES FOR DEVELOPING LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS INTO “SMART CITIES”

เชาว์ เอื้อเพื่อ*, อรุณ สนใจ, ธีรภัทร กิจจาร์ภักษ์, สุภชัย ตรีเทศ, องอาจ ลานจันทร์

Chao Ueafue*, Arun Sonchai, Teeraphat Kitjarak, Supachai Tritose, Ongaaaj Lanchan

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เพชรบูรณ์ ประเทศไทย

Doctor of Philosophy in Public Administration, Phetchabun Rajabhat University, Phetchabun, Thailand

*Corresponding author E-mail: bright135799@gmail.com

บทคัดย่อ

องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่บริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีต้องอาศัยผู้บริหารและข้าราชการที่มีความเป็นมืออาชีพสูง ยึดหลักการทำงานที่รวดเร็ว แม่นยำ และรองรับความหลากหลายของบริบทท้องถิ่น ภายใต้การมีส่วนร่วมและความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม บทความวิชาการนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่การเป็น “เมืองอัจฉริยะ” พร้อมนำเสนอแนวคิด วิธีการ และแนวทางในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่การเป็น “เมืองอัจฉริยะ” ในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านมุมมองตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการและสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน จากการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่การเป็น “เมืองอัจฉริยะ” ได้แก่ 1) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวางแผนและการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อให้บริการประชาชนอย่างรวดเร็วและสะดวก 2) การปรับปรุงกระบวนการทำงาน เช่น ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการ ฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ 3) การสร้างความปลอดภัยและการตรวจสอบได้ เช่น เปิดเผยข้อมูลการทำงานและการใช้จ่ายขององค์กรต่อประชาชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะแก่องค์กร

คำสำคัญ: การพัฒนา, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, เมืองอัจฉริยะ, ดิจิทัล, เทคโนโลยีอัจฉริยะ

Abstract

Local government organizations are organizations that provide public services for the benefit of local people based on the principles of sustainable development. Good local administration requires highly professional executives and civil servants, adhering to the principles of fast, precise work, and supporting the diversity of local contexts under the participation and cooperation

between the government sector, private sector, civil society, and the public in determining the appropriate direction of local development. This academic article is a documentary study with the objective of studying the development guidelines for local government organizations to become “smart cities” and presenting concepts, methods, and guidelines for developing local government organizations into “smart cities” in various forms through perspectives based on concepts and theories about smart cities. Concepts and theories about local government organizations and smart city development are processes that require cooperation from all sectors. Incorporating technology into management will help increase service efficiency and create sustainable satisfaction for local people. The study found that the development guidelines for local government organizations to become “smart cities” include: 1) Application of information technology, such as using information systems for effective planning and decision-making, developing applications to provide services to the public quickly and conveniently; 2) Improving work processes, such as reducing unnecessary steps to increase service efficiency, training personnel to have knowledge and skills in using new technologies; 3) Creating transparency and accountability, such as disclosing information about the organization’s work and spending to the public. Promote public participation in monitoring and providing suggestions to organizations.

Keywords: Development, Local Government, Smart City, Digital, Smart Technology

บทนำ

ประเทศไทยมีหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด 7,850 แห่ง ประกอบด้วย 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด 76 แห่ง 2) เทศบาล 2,472 แห่ง ประกอบด้วย เทศบาลนคร 30 แห่ง เทศบาลเมือง 195 แห่ง เทศบาลตำบล 2,247 แห่ง 3) องค์การบริหารส่วนตำบล 5,300 แห่ง 4) องค์การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา) 2 แห่ง มีการค้นหารูปแบบพัฒนาองค์การการปกครองส่วนท้องถิ่นกันอย่างต่อเนื่อง รูปแบบหนึ่งที่เคยได้รับความนิยม คือ การบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นการปกครองที่เป็นธรรมมีองค์ประกอบ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า ต่อมาเมื่อโลกเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น แนวทางที่จะใช้พัฒนามักต้องปรับเปลี่ยน แนวทางหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในการพัฒนาองค์การการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การพัฒนาให้เป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) เพราะสามารถใช้เทคโนโลยีในการเชื่อมต่อข้อมูลระหว่างระบบและการสื่อสาร มีการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนช่วยให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการเรียนรู้และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนและมีการเชื่อมต่อระบบการขนส่ง การสื่อสาร และการเชื่อมต่อสังคมเพื่อสร้างความสะดวกสบายและประสิทธิภาพในการใช้ชีวิตของประชาชน โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการโดยเริ่มจากการวิเคราะห์และสำรวจสภาพเดิมของเมืองแล้วนำมากำหนดวิสัยทัศน์กลยุทธ์ในการพัฒนาเมือง มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเป็นเมืองอัจฉริยะ สร้างระบบสารสนเทศที่สามารถเชื่อมต่อข้อมูลจากหลายแหล่งเข้าด้วยกัน เก็บรวบรวมและจัดการข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนการพัฒนาเมืองได้อย่างต่อเนื่อง (ปาริชาติ คุณปลื้ม, 2566)

การบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีในยุคเมืองอัจฉริยะนั้นไม่เพียงแต่ต้องการความเป็นมืออาชีพจากผู้บริหารและข้าราชการ แต่ยังต้องอาศัยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการท้องถิ่นในปัจจุบันจึงเป็นเรื่องที่ท้าทาย เนื่องจากต้องการผู้บริหารและข้าราชการที่มีความเป็นมืออาชีพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ซึ่งระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) เป็นเครื่องมือสำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน โดยเฉพาะในบริบทของ เมืองอัจฉริยะ (Smart City) ซึ่งมีการประยุกต์ใช้ในหลายด้าน ได้แก่ 1) ระบบขนส่งและจราจร คือ การจัดการจราจรให้มีประสิทธิภาพ ลดปัญหาการจราจรติดขัด 2) ระบบบริหารจัดการพลังงานไฟฟ้า คือ การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ลดค่าใช้จ่ายและการใช้ทรัพยากร 3) ระบบควบคุมด้านความปลอดภัยและความมั่นคง คือ การติดตั้งกล้องวงจรปิดและระบบตรวจสอบเพื่อเพิ่มความปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะ 4) ระบบตรวจสอบสถานะและการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน คือ การติดตามและบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพ 5) ระบบบริหารจัดการขยะ คือ การใช้เทคโนโลยีในการจัดการขยะอย่างมีระบบ เพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อม 6) ระบบบริหารการให้บริการของหน่วยงานราชการ คือ การทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการของหน่วยงานราชการได้ง่ายและสะดวก (ณัฐณิชา ไซประเสริฐ, 2565)

จากการสำรวจเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคนั้น โดยภาพรวมแล้วมีระดับความพร้อมการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ โดยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการพัฒนาเมืองอัจฉริยะที่โดดเด่นมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากถึงร้อยละ 42.57 รองลงมาเป็น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ในภาคกลางที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 41.27 ขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันตกมีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 40.63, 40.35 และ 40.15 ตามลำดับ สุดท้ายเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ในภาคใต้ที่มีความโดดเด่นในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะน้อยที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 38.58 (คณิตา ราชภูน้อย และเบญจวรรณ ไวยวุฒิพันธ์, 2565) ซึ่งปัญหาล่าช้าที่ทำให้การพัฒนาเมืองน่าอยู่อัจฉริยะไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เกิดจากการขาดความเข้าใจในแนวคิดของการพัฒนา เมืองน่าอยู่อัจฉริยะของพื้นที่ ขาดการบูรณาการและการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบ และงบประมาณไม่รองรับการปฏิบัติ (สำนักการประชุม สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2567)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นองค์กรที่บริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น การนำแนวคิด Smart City มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะช่วยให้เกิดการพัฒนายั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในทุกด้านในอนาคต การปรับตัวและการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมจะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างเมืองที่น่าอยู่และมีความสามารถในการแข่งขันในโลกยุคใหม่

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ

แนวคิดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะต้องการสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความปลอดภัย โดยมุ่งเน้นในมิติต่าง ๆ ทางสังคม และมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีในการสร้างเครือข่ายการสื่อสารที่เชื่อมโยงทั้งระบบของเมือง การออกแบบและการพัฒนาเมือง จึงต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญจากนักวิชาการหลายภาคส่วนและบุคลากรภาครัฐบาล บุคลากรภาคเอกชน ร่วมกันขับเคลื่อนให้ไปสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะที่มีความปลอดภัยและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชน (นิภาพรณ เจนสันติกุล, 2563)

ความหมายของ “เมืองอัจฉริยะ”

Glasmeier & Christopherson ได้ให้ความหมายของเมืองอัจฉริยะ (Smart City) หมายถึง เมืองอัจฉริยะเป็นแนวทางที่มุ่งหวังในการพัฒนาเมืองให้มีความสะดวกสบายและมีประสิทธิภาพ แต่ยังคงใส่ใจในด้านสุขภาพ ความยั่งยืน และคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ครบวงจรและยั่งยืนในระยะยาว เป็นแนวคิดที่มุ่งหวังในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในเมืองให้มีความสะดวกสบายและมีประสิทธิภาพ โดยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบริหารจัดการเมืองในหลายด้าน (Glasmeier, A. & Christopherson, S., 2015)

ณัฐชา สิลลาภิรักษ์ และเฉลิมพร เย็นเอือก ได้ให้ความหมายของเมืองอัจฉริยะ (Smart City) หมายถึง เมืองที่มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการเมืองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการและคุณภาพชีวิตของประชาชน เป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองที่มุ่งหวังให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน (ณัฐชา สิลลาภิรักษ์ และเฉลิมพร เย็นเอือก, 2566)

สรุปได้ว่า เมืองอัจฉริยะ หมายถึง เมืองที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยมาประยุกต์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการทุกภาคส่วน เช่น พลังงานน้ำ การเคลื่อนย้าย การสร้างสภาพแวดล้อมโอกาสในการจ้างงาน การสร้างความมั่นคงและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจความต้องการเพิ่มมูลค่าและนวัตกรรมเพื่อให้ครอบคลุมและทั่วถึงสำหรับการให้บริการในพื้นที่

องค์ประกอบ “เมืองอัจฉริยะ”

“เมืองอัจฉริยะ” หมายความว่า เมืองที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยและชาญฉลาดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการและการบริหารจัดการเมือง ลดค่าใช้จ่ายและการใช้ทรัพยากรของเมืองและประชากรเป้าหมาย โดยเน้นการออกแบบที่ดี และการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจและภาคประชาชนในการพัฒนาเมืองภายใต้แนวคิดการพัฒนา เมืองน่าอยู่ เมืองทันสมัย ให้ประชาชนในเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข อย่างยั่งยืน การพัฒนาเมืองอัจฉริยะมีมิติการพัฒนาได้หลายด้าน มีมิติที่สำคัญ 7 ด้าน คือ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2564)

1. สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart Environment)

- การปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการจัดการน้ำ ดูแลสภาพอากาศ และเฝ้าระวังภัยพิบัติ
- การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ

2. การเดินทางและขนส่งอัจฉริยะ (Smart Mobility)

- ความสะดวกและประสิทธิภาพ โดยพัฒนาระบบการขนส่งที่สะดวกและปลอดภัย
- เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเดินทางที่ยั่งยืน

3. การดำรงชีวิตอัจฉริยะ (Smart Living)

- บริการด้านสุขภาพ โดยการส่งเสริมสุขภาพที่ดี โดยเฉพาะสำหรับสังคมสูงอายุ
- ความปลอดภัย โดยการเฝ้าระวังภัยจากอาชญากรรมและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต

4. พลเมืองอัจฉริยะ (Smart People)

- การพัฒนาความรู้ โดยการสร้างพลเมืองที่มีความรู้และสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้และความหลากหลาย

ทางสังคม

5. พลังงานอัจฉริยะ (Smart Energy)

- การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการส่งเสริมการใช้พลังงานทางเลือกและพลังงานสะอาด

6. เศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy)

- การเพิ่มประสิทธิภาพธุรกิจ โดยการสร้างความเชื่อมโยงและความร่วมมือทางธุรกิจ
- การประยุกต์ใช้นวัตกรรม โดยการพัฒนาธุรกิจใหม่ ๆ เช่น เมืองเกษตรอัจฉริยะและเมืองท่องเที่ยว

อัจฉริยะ

7. การบริหารภาครัฐอัจฉริยะ (Smart Governance)

- การเข้าถึงบริการภาครัฐ โดยการพัฒนากระบวนการที่สะดวกและรวดเร็ว
- ความโปร่งใส โดยการเปิดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลเพื่อสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้

สรุปได้ว่า การพัฒนาเมืองอัจฉริยะมีมิติการพัฒนาได้หลายด้าน มีมิติที่สำคัญ 7 ด้าน คือ 1) สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart Environment) 2) การเดินทางและขนส่งอัจฉริยะ (Smart Mobility) 3) การดำรงชีวิตอัจฉริยะ (Smart Living) 4) พลเมืองอัจฉริยะ (Smart People) 5) พลังงานอัจฉริยะ (Smart Energy) 6) เศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy) และ 7) การบริหารภาครัฐอัจฉริยะ (Smart Governance)

ตัวอย่างเมืองอัจฉริยะทั่วโลก

ตัวอย่างเมืองอัจฉริยะชั้นนำ 5 แห่งทั่วโลก และวิธีการนำเอาเทคโนโลยีอัจฉริยะมาใช้ (NEC, 2022) มีดังต่อไปนี้ 1) สิงคโปร์ : สิงคโปร์ครองอันดับหนึ่งของเมืองอัจฉริยะของโลกมาโดยตลอดไม่ว่าจะได้รับการจัดอันดับอย่างไรก็ตาม สิงคโปร์เป็นเมืองเดียวใน 10 อันดับแรกของการจัดอันดับของ IMD ที่ไม่เลื่อนอันดับจากปี 2020 เป็นปี 2021 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของเมืองที่มีต่อเทคโนโลยีอัจฉริยะ ซึ่งสิงคโปร์ได้รับการยกย่องอย่างกว้างขวางว่าเป็นผู้นำในด้านเทคโนโลยีอัจฉริยะ เนื่องจากประเทศนี้มีประชากรสูงอายุมากขึ้น และรัฐบาลให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีดิจิทัลและโครงการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิตในเศรษฐกิจขั้นสูงของประเทศ ซึ่งรวมถึงการเปลี่ยนไปใช้ระบบดูแลสุขภาพแบบดิจิทัล ซึ่งทำให้การปรึกษาทางวิดีโอกลายเป็นเรื่องปกติ รวมถึงการนำอุปกรณ์ IoT ที่สวมใส่ได้มาใช้เพื่อตรวจสอบผู้ป่วยจากระยะไกล 2) ออสโล : ออสโลเป็นเมืองอัจฉริยะที่มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แม้ว่าเมืองที่ยั่งยืนและเมืองอัจฉริยะมักมีเป้าหมายร่วมกันหลายอย่าง แต่ทั้งสองเมืองก็มีความแตกต่างกัน เมืองสามารถยั่งยืนได้โดยไม่จำเป็นต้องเป็นเมืองอัจฉริยะ ในกรณีนี้ ออสโลตอบโจทย์ทั้งสองข้อ โดยเมืองนี้มีไฟ LED มากกว่า 650,000 ดวงที่เชื่อมต่อกับสถานีประมวลผล และไฟเหล่านี้สามารถปรับปริมาณแสงได้อย่างชาญฉลาดตามความต้องการในปัจจุบัน และยังมุ่งมั่นพัฒนารถยนต์ไฟฟ้าโดยตั้งเป้าว่ารถยนต์ทุกคันในเมืองจะต้องเป็นรถยนต์ไฟฟ้าภายในปี 2025 3) นิวยอร์ก : เป็นหนึ่งในเมืองอัจฉริยะที่สุดในโลก เช่น เซอร์อัจฉริยะหลายร้อยตัวถูกติดตั้งไว้ทั่วทุกเขตของนิวยอร์กซิตี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการนำร่องเมืองอัจฉริยะในปี 2020 โปรแกรมนี้จะรวบรวมข้อมูลจำนวนมหาศาลเพื่อช่วยจัดการบริการที่จำเป็นต่าง ๆ ทั่วเมือง รวมถึงการจัดการและรวบรวมขยะอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังปรับปรุงการเชื่อมต่อสำหรับประชาชน โดยเปลี่ยนตู้โทรศัพท์เป็นสถานีชาร์จที่รองรับ WiFi 4) ลอนดอน : Connect London เป็นโครงการเมืองอัจฉริยะอีกโครงการหนึ่งที่มุ่งหวังที่จะให้บริการเชื่อมต่อ 5G และให้บริการไฟเบอร์ออปติกครอบคลุมทั่วทั้งเมือง เสาไฟถนนอันเป็นสัญลักษณ์ซึ่งตั้งตระหง่านอยู่ริมเส้นขอบฟ้าจะติดตั้งเซ็นเซอร์และจุดชาร์จรถยนต์ไฟฟ้าด้วยเช่นกัน เนื่องจากลอนดอนมีเป้าหมายที่จะลดการปล่อยมลพิษและลดปัญหาการจราจรติดขัด 5) โคเปนเฮเกน : ในปี 2017 Copenhagen Solutions Lab ได้รับรางวัลสำหรับระบบที่ตรวจสอบคุณภาพอากาศ การใช้พลังงาน การจราจร และการจัดการขยะ นอกจากนี้ ระบบดังกล่าวยังเชื่อมต่อกับระบบที่จอดรถ ไฟจราจร อาคาร มาตรวัดอัจฉริยะ และระบบชาร์จสำหรับยานยนต์ไฟฟ้าเพื่อกำหนดทิศทางการจราจรแบบเรียลไทม์อีกด้วย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ

จากนโยบายของรัฐบาล ที่มีความต้องการให้หน่วยงานของรัฐและรวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาช่วยในการปฏิบัติงานและบริหารงาน รวมทั้งการกระจายข้อมูลข่าวสารไปสู่ประชาชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานตามภารกิจ เกิดบูรณาการและเอกภาพในระบบข้อมูลลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน ประชาชนได้รับบริการที่สะดวก รวดเร็ว มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ อันจะสนับสนุนบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น (คณิตา ราชภูน้อย และเบญจวรรณ ไวยวุฒิพันธ์, 2565) ซึ่งในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่ง ยังมีความพร้อมในการพัฒนาที่ไม่มากนักอีกทั้งการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในบางมิติยังคงมีระดับความพร้อมในการพัฒนาที่ค่อนข้างต่ำ หากแต่การพัฒนาเมืองได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญอย่างมาก เพราะการอาศัยอยู่ในเมืองต่อไปในอนาคตเราอาจจะต้องเผชิญกับสถานการณ์วิกฤติอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นโรคระบาด ภัยพิบัติทางธรรมชาติ รวมถึงสถานการณ์ระเบิดคนเมือง อันส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ดังนั้น แล้วการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ หรือ Smart City จึงเป็นทางออกสำหรับทุกภาคส่วนในสังคมที่จะต้องมาร่วมกันคิดและหาแนวทางส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้จริงตลอดจนการจูงใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดทางออกในการพัฒนาเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ โดยการกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปสู่ระดับพื้นที่สนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น การวางระบบเทคโนโลยี จัดทำมาตรฐานให้คำแนะนำ และถ่ายทอดความรู้ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และเครือข่ายภาคประชาสังคมในพื้นที่ร่วมกันกำหนดทิศทาง และแนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ของตน หรือใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งซึ่งจะนำไปสู่การตอบสนองต่อปัญหา และความต้องการของประชาชนและชุมชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง โดยองค์ประกอบการขับเคลื่อนเมืองอัจฉริยะของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้ 1) การพัฒนาเมืองอัจฉริยะควรเริ่มที่ท้องถิ่น กล่าวคือ การบริการสาธารณะและการบริการประชาชนในพื้นที่ ในการกระจายอำนาจไปยังหน่วยการปกครองที่อยู่ใกล้ประชาชนมากที่สุดเป็นอันดับแรก 2) เมืองอัจฉริยะควรมีผู้บริหารเมืองที่อัจฉริยะ กล่าวคือ การพัฒนาเมืองอัจฉริยะในระดับท้องถิ่นไปสู่เป้าหมายที่กำหนดอย่างเป็นรูปธรรมและมีวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน มีความรอบรู้และรู้เท่าทันโดยรู้บริบทในพื้นที่ของตนเป็นอย่างดีเข้าใจสภาพปัญหา/ความต้องการของประชาชนอย่างถ่องแท้และรอบรู้เหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเมือง 3) ประชาชนในฐานะเจ้าของเมืองควรเข้าถึงถึงเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียม กล่าวคือ การพัฒนาเมืองอัจฉริยะให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน ชุมชน และประชาชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัยที่ประชาชนสามารถเข้าถึงอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

สรุปได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ โดยองค์ประกอบการขับเคลื่อนเมืองอัจฉริยะของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้ 1) การพัฒนาเมืองอัจฉริยะควรเริ่มที่ท้องถิ่น 2) เมืองอัจฉริยะควรมีผู้บริหารเมืองที่อัจฉริยะ และ 3) ประชาชนในฐานะเจ้าของเมืองควรเข้าถึงถึงเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียม

แนวทางการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่เมืองอัจฉริยะ

การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยีและสังคมนำไปสู่ความท้าทายให้ท้องถิ่นมีการปรับเปลี่ยนองค์กรให้มีความยืดหยุ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นและนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมจากการกระจายความเจริญสู่ที่ต่าง ๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญและสามารถเข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด แต่การเปลี่ยนแปลงในระดับโลกได้ส่งผลมาต่อการพัฒนาท้องถิ่นถึงเรื่องราวได้ และแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ทำให้แนวทางการดำเนินงานของท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปสู่การสร้างเมืองอัจฉริยะ

เพื่อกระจายความเจริญให้ทั่วถึง เช่น การจ้างงาน การผลิต และการจัดเก็บรายได้ของรัฐซึ่งเป็นหน้าที่หนึ่งของท้องถิ่น ในการบริหารจัดการ รวมถึงด้านคุณภาพชีวิต ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุขด้วยเช่นกัน ในการดำเนินงานในปัจจุบันนั้นท้องถิ่นจึงต้องมุ่งเน้นไปที่การขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองโดยอาศัยหลายภาคส่วนและมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์เพิ่มเติม ซึ่งโครงการการยกระดับการพัฒนาท้องถิ่นด้วยกลไกความรู้และความร่วมมือระดับประเทศ จึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเชิงพื้นที่ การพัฒนาชุมชน หรือท้องถิ่น ที่มีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการรายใหม่ รวมถึงการพัฒนาองค์กรของท้องถิ่นให้สามารถเป็นองค์กรสมัยใหม่ในการเป็นผู้นำการพัฒนาได้ ซึ่งโครงการนี้ก็ได้ดำเนินการผ่านปฏิบัติการบนพื้นฐานงานวิจัยที่สำคัญใน 5 ส่วน คือ การพัฒนาองค์ความรู้และกลไกการเปลี่ยนแปลงองค์กรกระบวนการทำงานสู่ดิจิทัลอย่างเหมาะสม การพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวและเศรษฐกิจหมุนเวียน การพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม การพัฒนารายได้ใหม่และกลไกการเงินใหม่สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และวิสัยทัศน์ผู้นำสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงนำมาสู่ข้อสรุปที่สำคัญ คือ การพัฒนาองค์ความรู้และกลไกการเปลี่ยนแปลงองค์กรกระบวนการทำงานสู่ดิจิทัลอย่างเหมาะสม (Digital Economy and Digital Transformation) โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) กระบวนการ (Process) และเทคโนโลยี (Technology) ให้มีความสามารถมากขึ้นในการยกระดับท้องถิ่น รวมถึงปรับเปลี่ยนให้เมืองสามารถยืดหยุ่นได้เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสของประชาชนและยังต้องมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อประมวลผลข้อมูลและนำไปสู่แนวทางการบริหารต่อไป นอกจากนี้ประเด็นต่อมา คือ การพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวและเศรษฐกิจหมุนเวียน (Green Economy & BCG) ที่เป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและตระหนักถึงคุณค่า ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงจึงเป็นเศรษฐกิจที่ทุกประเทศต้องนำไปเป็นแนวทางพัฒนา โดยมุ่งเน้นไปที่การเป็นเมืองอัจฉริยะทำให้ต้องใส่ใจสภาพแวดล้อมมากขึ้น เช่น การใช้พลังงานสะอาด การมีเศรษฐกิจหมุนเวียนจากการนำขยะกลับมาใช้ใหม่อีกครั้ง นับว่าเป็นความท้าทายอย่างหนึ่งที่จะอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (Historical and Cultural Economy) เป็นเทคนิคการขับเคลื่อนเมืองที่สำคัญ นอกจากการวางนโยบายในการพัฒนาเมือง ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สอดคล้องกับวาระเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goal เป้าหมายที่ 4 มุ่งพัฒนาส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาอย่างเสมอภาค โดยการทำเมืองแห่งการเรียนรู้เป็นการใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาถ่ายทอดให้เห็นภาพของชุมชนโดยมองถึงมรดกทางวัฒนธรรมและสามารถใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน การพัฒนารายได้ใหม่และกลไกการเงินใหม่สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Financial Mechanism & Special Purpose Vehicle) ที่ให้ความสำคัญกับการหารายได้ใหม่และกลไกทางการเงินใหม่ให้กับท้องถิ่นเป็นการสะท้อนว่าการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันทำให้ต้องเปลี่ยนแปลงการหารายได้ของท้องถิ่น ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและการเข้ามาของเศรษฐกิจสีเขียวจึงได้นำมาสู่การอาศัยการร่วมทุนระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public Private Partnership หรือ PPP) เพื่อลดแรงเสียดทานกับทางด้านการคลังของรัฐ (มูลนิธิธรรมาภิบาลส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2566)

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่เมืองอัจฉริยะ ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ การพัฒนาองค์ความรู้และกลไกการเปลี่ยนแปลงองค์กรกระบวนการทำงานสู่ดิจิทัลอย่างเหมาะสม การพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวและเศรษฐกิจหมุนเวียน การพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม การพัฒนารายได้ใหม่และกลไกการเงินใหม่สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และวิสัยทัศน์ผู้นำสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตัวอย่างความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ

การพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทยกำลังเป็นนโยบายสำคัญระดับชาติ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับพื้นที่ ซึ่งมีตัวอย่างความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ดังต่อไปนี้ (กฤษฎา แก้ววัดปริง, 2568)

1. เทศบาลนครขอนแก่น
 - การพัฒนาระบบขนส่งอัจฉริยะ
 - การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ในการวางแผน
 - การมีส่วนร่วมของประชาชน
2. เทศบาลนครภูเก็ต
 - การพัฒนาระบบท่องเที่ยวอัจฉริยะ
 - การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ
 - การใช้เทคโนโลยี IoT ในการบริหารจัดการเมือง

สรุปได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ได้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและบริหารงานในองค์กร ให้มีความ smart มากขึ้น เช่น การพัฒนาระบบขนส่งอัจฉริยะ การพัฒนาระบบท่องเที่ยวอัจฉริยะ การใช้เทคโนโลยี IoT ในการบริหารจัดการเมือง เป็นต้น

สรุป

จากบริบทการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั่วโลกส่งผลให้เกิดความท้าทายต่อนโยบายการพัฒนาเมืองเป็นอย่างมาก ซึ่งการกระจายอำนาจนั้นมีความสำคัญและมีความจำเป็นในฐานะที่เป็นทางรอดของประเทศ เนื่องจากเป็น การเสริมพลังอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการบริหารงานสาธารณะ ภายใต้การมีส่วนร่วมและความร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในยุคสมัยแห่งความผันผวนทางเทคโนโลยีถือว่าเป็นความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการประยุกต์ใช้ความก้าวหน้าทางองค์ความรู้และเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณะที่จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาระบบบริหารงานให้สามารถส่งมอบบริการสาธารณะแก่ประชาชนให้ได้ อย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ ซึ่งแนวคิดเมืองอัจฉริยะ หรือ Smart City มีมิติการพัฒนาที่สำคัญ 7 ด้าน คือ 1) สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ 2) การเดินทางและขนส่งอัจฉริยะ 3) การดำรงชีวิตอัจฉริยะ 4) พลเมืองอัจฉริยะ 5) พลังงานอัจฉริยะ 6) เศรษฐกิจอัจฉริยะ และ 7) การบริหารภาครัฐอัจฉริยะ และเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานภาครัฐในระดับเมืองหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบกับกำหนดในเป็น ทิศทางการพัฒนาประเทศในยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนา กระบวนการปฏิบัติงานภายในองค์กรมีประสิทธิผลเพิ่มขึ้น ลดขั้นตอน ลดเวลาการทำงาน รวมไปถึงการให้บริการ สาธารณะที่สร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนและเป็นฐานในการพัฒนาประเทศไปสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยองค์ประกอบของการขับเคลื่อนเมืองอัจฉริยะของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญ คือ 1) การพัฒนาเมืองอัจฉริยะควรเริ่มที่ท้องถิ่น 2) เมืองอัจฉริยะควรมีผู้บริหารเมืองที่อัจฉริยะ และ 3) ประชาชนในฐานะเจ้าของเมือง ควรเข้าถึงถึงเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียม สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ควรมีการเร่งยกระดับ โครงสร้างพื้นฐาน 2) ควรมีการอบรมบุคลากรท้องถิ่น 3) ควรมีการกำหนดมาตรฐาน Smart City ระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา แก้ววัดปริง. (2568). ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยกับการเข้าสู่การเป็นสมาร์ทซิตี้. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤษภาคม 2568 จาก <https://www.scira.kmitl.ac.th/4986/>
- คณิดา ราชภูน้อย และเบญจวรรณ ไวยวุฒินันท์. (2565). แนวทางการดำเนินโครงการเมืองอัจฉริยะ (Smart City). กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานวิชาการและวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- ณัฏฐ์ณัชชา ไชยประเสริฐ. (2565). บทบาทท้องถิ่นกับการบริหารจัดการเมืองแบบ Smart City. วารสาร มจร บาลีศึกษายุทธศาสตร์บริหาร, 8(1), 71-84.
- ณัฐชา ลีลาภิรักษ์ และเฉลิมพร เย็นเยือก. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ กรณีศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี. เรียกใช้เมื่อ 23 มีนาคม 2568 จาก <https://publicad.rsu.ac.th/>
- นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2563). เมืองอัจฉริยะ : ความหมายและข้อควรพิจารณาสำหรับการพัฒนาเมือง. วารสาร สังคมศาสตร์บูรณาการ, 7(1), 3-20.
- ปาริชาติ คุณปลื้ม. (2566). การบริหารจัดการเมืองอัจฉริยะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี, 20(1), 99-108.
- มูลนิธิส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2566). ชุดความรู้ปฏิบัติการบนพื้นฐานงานวิจัย โครงการยกระดับการพัฒนาท้องถิ่นด้วยกลไกความรู้และความร่วมมือระดับประเทศ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- สำนักงานประชุม สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2567). ชุมชนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนการพัฒนา เพื่อนำไปสู่ เมืองน่าอยู่อัจฉริยะ Smart Local to Smart City. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤษภาคม 2568 จาก <https://www.senate.go.th/view/386/News/Latest/166/TH-TH>
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2564). การส่งเสริมเมืองอัจฉริยะ. เรียกใช้เมื่อ 23 มีนาคม 2568 จาก <https://www.depa.or.th/th/smart-city-plan/smart-city-office>
- Glasmeier, A. & Christopherson, S. (2015). Thinking about Smart Cities. Cambridge Journal of Regions, Economy and Society, 8(1), 3-12.
- NEC. (2022). Which cities are smart cities? 5 examples of smart cities around the world. Retrieved March 23, 2025, from <https://www.nec.co.nz/market-leadership/publications-media/which-cities-are-smart-cities-5-examples-of-smart-cities-around-the-world/>

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่นของลูกค้า

กลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก*

FACTORS AFFECTING PURCHASING DECISION TO LUBRICANT PRODUCT OF INDUSTRIAL CUSTOMER IN EASTERN AREA

ศุภรัตน์ นิตรัตน์โชติ*, นิภา นีรุตติกุล

Suparat Nitirattanachod*, Nipa Niruttikul

สถาบันวิชาการวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ชลบุรี ประเทศไทย

Academy of Management Sciences, Kasetsart University, Chonburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: suparat.ni@ku.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่นและคุณภาพการบริการของสินค้าในการเลือกซื้อน้ำมันหล่อลื่นของลูกค้ากลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลภาพลักษณ์ตราสินค้าของผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อน้ำมันหล่อลื่นของลูกค้ากลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก และ 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลคุณภาพบริการ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ได้แก่ พนักงานของนิคมอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก ในเขตพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และสระแก้ว จำนวน 384 คน โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือวัดผลและเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้ในการทดสอบ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอย ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความสำคัญของภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่น และระดับความสำคัญคุณภาพการบริการของสินค้าที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อน้ำมันหล่อลื่นของลูกค้ากลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก อยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด อันดับแรก คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ รองลงมา คือ ด้านการตอบสนองต่อผู้บริโภค ด้านการดูแลเอาใจใส่ ด้านความน่าเชื่อถือของการบริการ และด้านการสร้างความมั่นใจ ด้านการรับประกัน ด้านความชำนาญ 2) อิทธิพลภาพลักษณ์ตราสินค้าของผลิตภัณฑ์ ด้านคุณสมบัติ และด้านคุณสมบัติส่งผลต่อการเลือกซื้อน้ำมันหล่อลื่นของลูกค้ากลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก ที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ 3) อิทธิพลคุณภาพบริการด้านการตอบสนองต่อผู้บริโภค ด้านการสร้างความมั่นใจ ด้านการรับประกัน และด้านความชำนาญส่งผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่นของลูกค้ากลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก ที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางกลยุทธ์ด้านภาพลักษณ์และการบริการของบริษัทผู้จำหน่ายน้ำมันหล่อลื่นในอุตสาหกรรม

คำสำคัญ: การตัดสินใจซื้อ, ผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่น, กลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก

Abstract

The objectives of this study were 1) To study the level of Brand Image, The lubricant product of industrial customer in Eastern area. 2) To study the influence of the brand image that affects

loyalty to lubricant product of industrial customer in Eastern area and 3) To study the influence of service quality that affects loyalty purchasing decision to lubricant product of industrial customer in Eastern area. In which this research is quantitative research and the population used in this study is employees who are involved in the Eastern area with industrial estates located in all 5 provinces, Chon Buri, Rayong, Chachoengsao, Prachin Buri and Sa Kaeo using a sample size of 384 samples by using questionnaires as a tool for measuring and collecting data. The statistical techniques used for analyzing the data were descriptive statistics and regression analysis. The results of the research are as follows: 1) Overall Brand Image level, The lubricant product of industrial customer in Eastern area is at a very important level. The first is physical appearance, followed by responsiveness to consumers, care and service reliability. 2) The influence of the brand image in features and benefits affects loyalty to lubricant product of industrial customer in Eastern area at the significant level of .05 3) The influence of service quality of Responsiveness, Build confidence, Warranty aspect and expertise affects loyalty purchasing decision to lubricant product of industrial customer in Eastern area at the significant level of .05. The research results can be used as a guideline for image and service strategy planning of lubricant distributors in the industry.

Keyword: Decision, Lubricant Product, Industrial in Eastern Area

บทนำ

ในปี 2563 - 2566 อุตสาหกรรมในภาคตะวันออกมีแนวโน้มในการเติบโตของความต้องการผลิตภัณฑ์น้ำมันปิโตรเลียมเคมี เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่องทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐ โดยในปี 2563 ผลประกอบการของอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกถูกกดดันจากภาวะเศรษฐกิจโลก และทำให้เศรษฐกิจของอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกหดตัว ซึ่งเป็นผลมาจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 (เทียน เทียมศักดิ์, 2563) ทำให้ภาคอุตสาหกรรมหลังสถานการณ์การแพร่ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2563 เป็นต้นมา หลายประเทศเริ่มมีการล็อกดาวน์ประเทศ ส่งผลให้การนำเข้าวัตถุดิบเพื่อนำมาใช้ในการผลิตต้องหยุดชะงัก รวมถึงการส่งออกที่ชะลอตัวซึ่งเกิดจากข้อจำกัดให้ไม่สามารถนำเข้าและส่งออกได้ตามปกติ ซึ่งอุตสาหกรรมน้ำมันปิโตรเลียมจัดอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบมาก การเปลี่ยนแปลงของปี 2563 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2562 ลดลงร้อยละ 11.61 (ศิริประภา เอื้อวิวัฒน์สกุล, 2563)

สำหรับภาพรวมตลาดน้ำมันหล่อลื่นทั้งหมดในประเทศไทยมีมูลค่าราว 5 หมื่นล้านบาทหรือคิดเป็น 600 ล้านลิตรต่อปี โดยมีการจัดหาแบ่งออกเป็นการผลิตภายในประเทศและการนำเข้าจากต่างประเทศ ในปี พ.ศ. 2565 การจัดหาภายในประเทศ ปริมาณ 352637513.43 ลิตร คิดเป็นร้อยละ 96.64 และการนำเข้า ปริมาณ 12245071.29 ลิตร คิดเป็นร้อยละ 3.36 การจำหน่ายภายในประเทศและการส่งออก ในปี พ.ศ. 2565 ปริมาณ 281021390.03 ลิตร คิดเป็นร้อยละ 83.85 และการส่งออก 54129555.86 ลิตร คิดเป็นร้อยละ 16.15 (กรมธุรกิจพลังงาน, 2565) การจำหน่ายน้ำมันหล่อลื่นภายในประเทศตามมาตรฐานที่ขอรับความเห็นชอบ ได้แก่ มาตรฐาน API มาตรฐาน JASO มาตรฐาน ACEA มาตรฐาน ILSAC มาตรฐาน OEM และ มาตรฐาน NMMA ซึ่งได้พบว่าในแต่ละปี มีความต้องการใช้แบ่งตามมาตรฐานที่เพิ่มขึ้นและลดลงแตกต่างกัน อุตสาหกรรมน้ำมันปิโตรเลียมมีผลประกอบการที่มีแนวโน้มจะฟื้นตัวตามทิศทางเศรษฐกิจโลกซึ่งหนุนให้กลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกมีความต้องการผลิตภัณฑ์ ปิโตรเคมีเพิ่มมากขึ้น การผลิตเริ่มมีการฟื้นตัวแบบค่อยเป็นค่อยไป หลังจากประกาศผ่อนคลายมาตรการ ล็อกดาวน์ตามลำดับ (สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, 2563) ในปัจจุบันผู้บริโภคเริ่มให้

การยอมรับกับสินค้าน้ำมันหล่อลื่นมากขึ้นกว่าในอดีตเนื่องจากกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลและออกประกาศกำหนดลักษณะและคุณภาพของน้ำมันหล่อลื่น ลงในราชกิจจานุเบกษา โดยฉบับล่าสุดเป็น “ประกาศกรมธุรกิจพลังงาน เรื่อง กำหนดลักษณะและคุณภาพของน้ำมันหล่อลื่น พ.ศ. 2559” กำหนดลักษณะและคุณภาพของน้ำมันหล่อลื่นให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล และเพื่อให้สามารถกำกับดูแลผู้ค้าน้ำมันได้อย่างรัดกุมขึ้น (สถาบันเทคโนโลยีจิฬทวิทยาาสตร์บริการ, 2564) เป็นแนวโน้มที่ดีที่สินค้าน้ำมันหล่อลื่นจะได้รับการยอมรับมากขึ้น ซึ่งในส่วนของผู้ประกอบการเองจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาและยกระดับทั้งคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ การผลิตต่อตัวสินค้า การบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคเพื่อสร้างความมั่นใจและการยอมรับให้มากขึ้น ซึ่งในประเทศไทยมีนิคมอุตสาหกรรมในไทยจำนวนมากถึง 65 นิคม กระจายอยู่ใน 16 จังหวัด ทั่วประเทศไทย และในภาคตะวันออกนั้นถือว่ามีจำนวนนิคมอุตสาหกรรมมากที่สุดถึง 33 นิคม (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2564) ผลประกอบการของธุรกิจ ปีโตรเคมีปี 2564 มีทิศทางปรับตัวขึ้นจากความต้องการที่เพิ่มขึ้นในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ตามการฟื้นตัวของอุตสาหกรรมต่อเนื่องทั้งในและต่างประเทศ พื้นที่ภาคอุตสาหกรรมตะวันออกส่วนใหญ่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้น้ำมันหล่อลื่นที่เป็นส่วนประกอบสำคัญในกระบวนการการทำงานของเครื่องจักร ประสิทธิภาพน้ำมันหล่อลื่นอุตสาหกรรมมีบทบาทสำคัญในการรับประกันประสิทธิภาพ และอายุการใช้งานของเครื่องจักร และอุปกรณ์ในหลากหลายอุตสาหกรรม น้ำมันไฮดรอลิก น้ำมันเกียร์ น้ำมันตัดกลึงโลหะ น้ำมันกันสนิม และจาระบี มีความจำเป็นต่อระบบเครื่องกลที่แตกต่างกัน โดยแต่ละชนิดมีหน้าที่เฉพาะในการเพิ่มประสิทธิภาพ และหลีกเลี่ยงความเสียหาย สามารถจำแนกได้ตามการใช้งาน และองค์ประกอบทางเคมีน้ำมันไฮดรอลิกโดดเด่นเป็นพิเศษในบทบาทของการส่งผ่านแรงดัน และกำลังในเครื่องจักรทางวิศวกรรม ขณะที่น้ำมันเกียร์ มีความสำคัญในการหล่อลื่นเฟือง และตลับลูกปืนภายใต้สภาวะแรงดันและความเร็วสูง ในทางกลับกัน น้ำมันตัดกลึงโลหะ ได้รับการออกแบบมาเป็นพิเศษเพื่อระบายความร้อน และหล่อลื่นเครื่องมือตัดระหว่างกระบวนการตัดเฉือน ซึ่งจะช่วยยืดอายุการใช้งานของเครื่องมือ และคุณภาพของชิ้นงาน น้ำมันกันสนิม หรือที่รู้จักกันว่าน้ำมันป้องกันสนิม มีความสำคัญในการปกป้องพื้นผิวโลหะจากการกัดกร่อน ซึ่งจะช่วยยืดอายุการใช้งานของอุปกรณ์อุตสาหกรรม การทำความเข้าใจคุณสมบัติ และการใช้งานเฉพาะของน้ำมันหล่อลื่น อุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ จะช่วยในการเลือกน้ำมันหล่อลื่นที่เหมาะสม สำหรับความต้องการเฉพาะแต่ละอย่าง มีการพิจารณาเลือกใช้ น้ำมันหล่อลื่นมีปัจจัยหลายประการ เช่น ความเร็วในการทำงานของแกนเครื่องจักร ประเภทของการเสียดสี โหลด สภาพแวดล้อม และมาตรฐานอุตสาหกรรม โดยอิงจากปัจจัยเหล่านี้ คุณสามารถกำหนดได้ว่าสารหล่อลื่นอุตสาหกรรมใดที่คุณต้องการ ความสำคัญต่อการรักษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และความน่าเชื่อถือของระบบอุตสาหกรรม ป้องกันการหยุดทำงาน และการซ่อมแซมที่มีราคาแพง มีอายุการใช้งานที่ยาวนาน และมีประสิทธิภาพสูงสุด การพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม คือ การจัดสรรพื้นที่เพื่อให้โรงงานอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการกิจการต่าง ๆ มารวมอยู่ด้วยกัน เช่น โรงงานปิโตรเคมี กลั่นน้ำมัน เหล็ก ผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ แปรรูปสินค้าการเกษตร เทคโนโลยี ฯลฯ เพื่อความสะดวกในการดูแลด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อขยายขอบเขตการพัฒนาพื้นที่ภาคอุตสาหกรรมสู่ภาคบริการ เพื่อเพิ่มมูลค่า และเพื่อการส่งออกสร้างรายได้หลักให้กับประเทศ ในนิคมอุตสาหกรรมภาคตะวันออกครอบคลุมในชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และสระแก้ว เนื่องจากเป็นพื้นที่ศูนย์รวมของอุตสาหกรรมหลักของประเทศ จังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ได้ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก Eastern Economic Corridor Development (EEC) เพราะเป็นจังหวัดที่มีความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีคุณสมบัติที่ภาครัฐและภาคเอกชนสามารถเข้าไปต่อยอดพัฒนา โดยเฉพาะนิคมอุตสาหกรรม ชลบุรี ศรีราชา ที่เป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเล เหมาะจะใช้สำหรับรองรับและเป็นฐานของภาคอุตสาหกรรม ช่วยลดพื้นที่ภาคอุตสาหกรรมที่กระจุกตัวอยู่ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล และยังเป็นการเปิดประตูส่งออกเพิ่มขึ้นไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีในระดับสูง ในทุก ๆ ด้าน

เช่น การขนส่ง ถนน เส้นทางรถไฟ ท่าเรือ น้ำลึก การผลิตน้ำมัน ปิโตรเคมี ตลอดจนสาธารณูปโภคต่าง ๆ มีบทบาทและความสำคัญทางเศรษฐกิจอย่างมากและยกระดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ

ในภาวะที่เศรษฐกิจโลกที่กำลังฟื้นตัวของอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกอย่างต่อเนื่องทั้งในและต่างประเทศ นอกจากน้ำมันหล่อลื่นจะมีหน้าที่หล่อลื่นและปกป้องระบบยานยนต์ยังเป็นหัวใจสำคัญที่ขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมให้เติบโตอีกด้วยเทคโนโลยีที่ทรงส่วนประกอบสำคัญต่อตลาดส่วนประกอบหลักน้ำมันหล่อลื่น ความต้องการใช้น้ำมันหล่อลื่นอุตสาหกรรมที่ต้องการพิจารณาเป็นพิเศษเพื่อตรวจสอบคุณสมบัติทางเทคโนโลยีเป็นแรงผลักดันให้ผู้ผลิตพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิภาพและปรับปรุงประสิทธิภาพระบบสูตรขั้นสูงที่ผสมสารเติมแต่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่วนประกอบของน้ำมันหล่อลื่นเติมแต่งสมรรถนะของประสิทธิภาพการทำงานที่สนับสนุนการขับเคลื่อนจากส่วนประกอบของสมรรถนะทั่วไปเช่น สารเติมสารลดการเสียดสีของเศษเปลือกซึ่งเป็นสารที่ช่วยในการทำความสะดวกเครื่องยนต์ สารกันสึกหรอ เป็นสารที่ช่วยลดการสึกหรอของชิ้นส่วนภายในเครื่องยนต์ สารป้องกันการกัดกร่อน เป็นสารที่ช่วยป้องกันการกัดกร่อนของชิ้นส่วนภายในเครื่องยนต์ สารลดการเสียดสีของสารผง เป็นสารที่ช่วยในการละลาย และการกระจายสารสกรปรกและเศษเปลือกในน้ำมัน สารลดการเสียดสีสภาพเป็นสารที่ช่วยลดการสัมผัสระหว่างชิ้นส่วนภายในเครื่องยนต์ เพื่อลดการเสียดสีสภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพของเครื่องยนต์ เพื่อให้เกิดการให้การป้องกันและยืดอายุการใช้งานของผู้ให้บริการ และการสร้างโอกาสการเติบโตที่สำคัญสำหรับตลาดสารหล่อลื่นอุตสาหกรรม ในขณะที่ประเทศต่าง ๆ ยังคงพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตต่อไป ความต้องการสารหล่อลื่นอุตสาหกรรมจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องปัจจัยหลักประการหนึ่งของการเติบโตนี้คือ ความต้องการเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่เพิ่มขึ้น เมื่อโรงงานและโรงงานอุตสาหกรรมอื่น ๆ ขยายตัว เครื่องจักรมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการในการผลิต เครื่องจักรเหล่านี้ต้องการการหล่อลื่นเพื่อให้ทำงานได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสร้างความต้องการสารหล่อลื่นอุตสาหกรรมที่เพิ่มมากขึ้นเป็นโอกาสของผู้ผลิตสินค้าน้ำมันหล่อลื่นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่นของกลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเพราะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมทุกพื้นที่ที่ใช้ในการประกอบการผลิตชิ้นงาน เพราะถือเป็นส่วนประกอบสำคัญในการดำเนินงานในระบบเครื่องยนต์และเครื่องจักรอย่างมากเพื่อให้ธุรกิจดำเนินต่อตามแบบแผนของโรงงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งเป็นผู้ใช้ปลายทางของน้ำมันหล่อลื่นอุตสาหกรรม ความต้องการที่เพิ่มขึ้นสำหรับรถยนต์โดยสารและรถยนต์เชิงพาณิชย์ รวมถึงการให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพการใช้เชื้อเพลิงและการลดการปล่อยมลพิษมากขึ้น ทำให้ความต้องการน้ำมันหล่อลื่นประสิทธิภาพสูงเพิ่มขึ้น ภูมิภาคนี้กำลังเผชิญกับการลงทุนครั้งสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะในเศรษฐกิจเกิดใหม่ ซึ่งเป็นแรงผลักดันความต้องการน้ำมันหล่อลื่นในอุตสาหกรรมก่อสร้าง การก่อสร้างสนามบิน ท่าเรือ ทางรถไฟ และทางหลวงแห่งใหม่ ต้องใช้เครื่องจักรและอุปกรณ์จำนวนมากที่ต้องใช้น้ำมันหล่อลื่นเพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่น และคุณภาพการบริการของสินค้าในการเลือกซื้อน้ำมันหล่อลื่นของลูกค้ากลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลภาพลักษณ์ตราสินค้าของผลิตภัณฑ์ ที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อน้ำมันหล่อลื่นของลูกค้ากลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่นของลูกค้ากลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้น้ำมันหล่อลื่นของลูกค้าในกลุ่มอุตสาหกรรม ในภาคตะวันออก เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research Method) จากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นพนักงานของนิคมอุตสาหกรรมภาคตะวันออก โดยการศึกษาเน้นการพิจารณาถึงความคุ้มค่าในการเลือกใช้น้ำมันหล่อลื่น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ พนักงานของนิคมอุตสาหกรรม ที่ปฏิบัติงานอยู่นิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่ทั้งหมด 5 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และสระแก้ว ทั้งสิ้นจำนวน 23 นิคมอุตสาหกรรม (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2564) ลักษณะการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (non probability Sampling) จึงต้องคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ทำการสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างนิคมอุตสาหกรรมละ 32 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 384 ตัวอย่าง

วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถามสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่นของลูกค้ากลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกโดยนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและนิยามศัพท์
2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตัวแปรที่กำหนดตามดัชนีชี้วัด โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา

วิธีการตรวจสอบเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวแปรที่ต้องการวัด เพื่อให้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นสามารถวัดได้เที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตามที่ต้องการโดยการหาดัชนีความสอดคล้อง โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item Objective Congruence Index)
2. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มประชากรเป้าหมาย แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน
3. นำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) เป็นการนำข้อมูล rotating scale มาวิเคราะห์ได้จากโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (Cronbach's alpha coefficient) (Cronbach, L. J., 1974) ได้ค่าแอลฟา Cronbach 0.87

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประสานงานกับนิคมอุตสาหกรรม ตั้งอยู่ทั้งหมด 5 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และสระแก้ว ที่ต้องการแจกแบบสอบถาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์แล้ว นำมาลงรหัสและนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยต่อไป

วิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic)

1.1 ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้อธิบายข้อมูลแบบสอบถามด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน แผนก ของกลุ่มตัวอย่าง เป็นต้น

1.2 ประเมินระดับความสำคัญของปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า ปัจจัยคุณภาพการบริการ และปัจจัยด้านการเลือกซื้อน้ำมันหล่อลื่นโดยผู้วิจัยนำข้อมูลมาหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐานจะใช้สถิติ ได้แก่ การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อใช้พยากรณ์ค่าตัวแปรตาม 1 ตัวแปรจากค่าตัวแปรต้น ตั้งแต่ 2 ตัวแปรขึ้นไปใช้ทดสอบสมมติฐานของ 1 และ 2

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า

ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านที่ 1 คุณสมบัติสินค้า	4.58	.413	สำคัญมากที่สุด
ด้านที่ 2 คุณประโยชน์	4.56	.415	สำคัญมากที่สุด
ด้านที่ 3 คุณค่าของสินค้า	4.59	.409	สำคัญมากที่สุด
ด้านที่ 4 ความทันสมัยทางเทคโนโลยี	4.61	.393	สำคัญมากที่สุด
ด้านที่ 5 เอกลักษณ์ขององค์กร	4.62	.400	สำคัญมากที่สุด
ภาพลักษณ์ตราสินค้าโดยรวม	4.59	.367	สำคัญมากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า โดยรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 ซึ่งหมายถึง ระดับความสำคัญของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด และเมื่อพิจารณาแยกตามรายด้าน พบว่า ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านที่ 5 เอกลักษณ์ขององค์กร พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด ลำดับถัดไป คือ ด้านที่ 4 ความทันสมัยทางเทคโนโลยี พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด ลำดับถัดไป คือ ด้านที่ 3 คุณค่าของสินค้า พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด ลำดับถัดไป คือ ด้านที่ 1 คุณสมบัติสินค้า พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด ลำดับสุดท้าย คือ ด้านที่ 2 คุณประโยชน์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลของปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ

ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านที่ 1 ลักษณะทางกายภาพ	4.62	.457	สำคัญมากที่สุด
ด้านที่ 2 ความน่าเชื่อถือของบริการ	4.57	.401	สำคัญมากที่สุด
ด้านที่ 3 การตอบสนองต่อผู้บริโภค	4.58	.451	สำคัญมากที่สุด
ด้านที่ 4 การดูแลเอาใจใส่	4.58	.421	สำคัญมากที่สุด
ด้านที่ 5 การสร้างความมั่นใจ	4.55	.431	สำคัญมากที่สุด
ด้านที่ 6 การรับประกัน	4.55	.406	สำคัญมากที่สุด
ด้านที่ 7 ความชำนาญ	4.55	.399	สำคัญมากที่สุด
คุณภาพการบริการโดยรวม	4.57	.368	สำคัญมากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ โดยรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ซึ่งหมายถึง ระดับความสำคัญของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด และเมื่อพิจารณาแยกตามรายด้าน พบว่า ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านที่ 1 ลักษณะทางกายภาพ พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด ลำดับถัดไป คือ ด้านที่ 3 การตอบสนองต่อผู้บริโภค พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด ลำดับถัดไป คือ ด้านที่ 4 การดูแลเอาใจใส่ พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด ลำดับถัดไป คือ ด้านที่ 2 ความน่าเชื่อถือของบริการ พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด ลำดับถัดไป คือ ด้านที่ 7 ความชำนาญ ด้านที่ 5 การสร้างความมั่นใจ พบว่า และด้านที่ 6 การรับประกัน พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.55 ซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ระดับความสำคัญของภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่น และระดับความสำคัญคุณภาพการบริการของสินค้า ที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อน้ำมันหล่อลื่นของลูกค้ากลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก พบว่า ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า โดยรวมอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด ลำดับแรก คือ ด้านที่ 5 เอกลักษณ์ขององค์กร รองลงมา คือ ด้านที่ 4 ความทันสมัยทางเทคโนโลยี ด้านที่ 2 คุณประโยชน์ ด้านที่ 3 คุณค่าของสินค้า และลำดับสุดท้าย คือ ด้านที่ 1 คุณสมบัติสินค้า ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ โอวาท ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสมุนไพร ในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภาพลักษณ์ตราสินค้าในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านคุณประโยชน์ รองลงมาด้านความชื่นชอบการเชื่อมโยงตราสินค้า ด้านทัศนคติ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสมุนไพรในจังหวัดปทุมธานี (พรทิพย์ โอวาท, 2564)

2. อิทธิพลภาพลักษณ์ตราสินค้า ผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อน้ำมันหล่อลื่นของลูกค้ากลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณสมบัติและด้านคุณประโยชน์ส่งผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่นของลูกค้ากลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก ทั้งนี้ เนื่องจากคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ และประโยชน์ของผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งที่ผู้บริโภคมักคำนึงถึงในการตัดสินใจเลือกซื้อ เพราะผู้บริโภคเชื่อว่าการใช้ผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่นเป็นการป้องกันการสึกหรอ การหล่อลื่นเป็นหัวใจสำคัญในการรักษาประสิทธิภาพ และยืดอายุการใช้งานของเครื่องยนต์ การเลือกผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานอุตสาหกรรมเพื่อให้อุ่นใจในคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดิเรก สะสง พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณสมบัติ และคุณประโยชน์มีผลต่อความภักดีที่มีต่อซัพพลายเออร์ (ดิเรก สะสง, 2563)

3. อิทธิพลคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่นของลูกค้ากลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก พบว่า คุณภาพการบริการ ด้านการสร้างความมั่นใจ ด้านการรับประกัน ด้านความชำนาญและด้านการตอบสนองต่อผู้บริโภคส่งผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่นของลูกค้ากลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรา ศรีพระบุ และเชษฐา ชำนาญหล่อ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ 2 อัตราการให้บริการที่เหมาะสม ปัจจัยที่ 3 การประสานงานและการบริการแบบครบวงจร ปัจจัยที่ 4 บุคลากรที่ทำงานอย่างมีอาชีพและเครื่องมือที่มีคุณภาพ ปัจจัยที่ 5 การบริการที่มีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่ 6 คุณภาพการให้บริการ ปัจจัยที่ 5 การบริการที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การดูแลสินค้าอย่างปลอดภัย การส่งมอบสินค้าได้ครบถ้วนถูกต้อง และมีความรู้และความชำนาญในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ (พัชรา ศรีพระบุ และเชษฐา ชำนาญหล่อ, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีนภัสร์ ล้อมวลีรักษ์ และคณะ ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพการให้บริการด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า และด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้ามีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้าบริษัทห้องเย็นอุตรดิตถ์ จำกัดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ศรีนภัสร์ ล้อมวลีรักษ์ และคณะ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่นของลูกค้ายกลุ่มอุตสาหกรรม ในภาคตะวันออก พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้ามีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกซื้อ และเอกลักษณ์ขององค์กรสามารถสร้างความเชื่อมั่นต่อคุณภาพของสินค้า และส่งผลต่อการเลือกซื้อสำคัญมากที่สุด ผู้วิจัยจึงขอเสนอข้อเสนอแนะที่อาจนำไปเป็นประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่น ในการที่จะนำไปพิจารณาการปรับปรุงภาพลักษณ์ตราสินค้าของผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่น และคุณภาพการบริการของผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่นในลักษณะทางกายภาพของสินค้า เป็นสิ่งที่ผู้ผลิตต้องรักษาไว้ ซึ่งคุณภาพและมาตรฐาน โดยสารเคมีในน้ำมันหล่อลื่นที่มีส่วนประกอบในการเพิ่มความเหนียว และความลื่นของน้ำมันเพื่อลดการสัมผัสระหว่างชิ้นส่วนภายในเครื่องยนต์ เป็นสารเคมีที่ใช้เพิ่มความหนืดของน้ำมันในอุณหภูมิที่สูงขึ้นที่ผู้ผลิตต้องสร้างมาตรฐานสากลต่อเครื่องยนต์ของรถยนต์ และยังทำให้น้ำมันหล่อลื่นมีคุณสมบัติในการทำงานที่ดีในอุณหภูมิที่ต่างกัน สารลดการสะสมของเศษเปลือก ซึ่งเป็นสารที่ช่วยในการทำความสะอาดเครื่องยนต์ โดยลดการสะสมของเศษเปลือก และสารสกปรก สารกันสึกหรอ เป็นสารที่ช่วยลดการสึกหรอของชิ้นส่วนภายในเครื่องยนต์ ซึ่งช่วยเสริมความคงทนของเครื่องยนต์ สารป้องกัน การกัดกร่อน เป็นสารที่ช่วยป้องกันการกัดกร่อนของชิ้นส่วนภายในเครื่องยนต์ ที่สัมผัสกับน้ำหรือสารสกปรก สารลดการสะสมของสารผง เป็นสารที่ช่วยในการละลาย และการกระจายสารสกปรกและเศษเปลือกในน้ำมัน เพื่อป้องกันการสะสมของสารผงที่อาจเป็นอันตรายต่อเครื่องยนต์ สารลดการเสื่อมสภาพ เป็นสารที่ช่วยลดการสัมผัสระหว่างชิ้นส่วนภายในเครื่องยนต์ เพื่อลดการเสื่อมสภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพของเครื่องยนต์ สารเคมีเหล่านี้ ผู้ผลิตต้องผสมรวมกันในส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้ได้น้ำมันเครื่องที่มีคุณสมบัติ และประสิทธิภาพที่เหมาะสม สำหรับการใช้งานในเครื่องยนต์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปลอดภัย การผสมสารเคมีในน้ำมันเครื่องเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน และต้องการความรอบคอบเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ เมื่อผู้ผลิตมีสินค้าที่มีคุณภาพผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ควรให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ตราสินค้า โดยเฉพาะในด้านคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่น ที่มีคุณภาพลดการสึกหรอของเครื่องจักร ป้องกันการเกิดสนิมและการกัดกร่อนจากการเกิดออกซิเดชันที่ผิวโลหะ ช่วยป้องกันการเสียดสีระหว่างโลหะและลดแรงเสียดทานของเครื่องจักร และช่วยลดค่าใช้จ่ายในโรงงานและค่าบำรุงรักษาเครื่องจักร ด้านคุณสมบัติสินค้า ผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่นควรมี OEM Approval หรือมาตรฐานรองรับคุณภาพ ผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่นเพราะช่วยลดระยะเวลาการเปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่องจักรได้ดี และต้องป้องกันการก่อตัวของตะกอน เขม่าสะสม และป้องกันการเติบโตของอนุภาคสารปนเปื้อน และผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพการบริการ โดยเฉพาะการสร้างเชื่อมั่นของสินค้าและการบริการที่มอบให้ผู้เลือกซื้อ การเตรียมตัวก่อนเข้าพบผู้เลือกซื้อ เช่น คำพูด สีนัย และการแต่งกาย การรับประกันในการเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ ในกรณีจัดส่งสินค้าไม่ตรงตามการสั่งซื้อการชดเชยค่าเสียหายในกรณีเกิดความเสียหายจากความประมาทและการใช้งานผิดประเภทของผู้จำหน่าย ความชำนาญในการวางแผนกลยุทธ์การขายที่เหมาะสมให้กับผู้เลือกซื้อ และการศึกษาข้อมูลบริษัทของผลิตภัณฑ์มาเป็นอย่างดีและสามารถให้คำปรึกษากับลูกค้าได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมธุรกิจพลังงาน. (2565). รายงานข้อมูลการจัดหา การจำหน่าย และยอดคงเหลือของน้ำมันหล่อลื่น ประจำปี พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร: กองคุณภาพน้ำมันเชื้อเพลิง.
- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2564). รายงานประจำปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 19 เมษายน 2567 จาก <https://www.ieat.go.th/th/annual-report>

- ดิเรก สะสง. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีที่มีต่อซัพพลายเออร์ของลูกค้ากลุ่มอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาอุตสาหกรรม สถาบันวิชาการวิทยาการ จัดการ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เทียน เทียมศักดิ์. (2563). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2568 - 2570: อุตสาหกรรมโรงกลั่นน้ำมัน. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/energy-utilities/refinery/io/industry-outlook-refinery-2025-2027>
- พรทิพย์ โอวาท. (2564). ปัจจัยภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสมุนไพร ในจังหวัดปทุมธานี. ใน รายงานการวิจัยการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติครั้งที่ 16 ปีการศึกษา 2564. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- พัชรา ศรีพระบุ และเชษฐา ขำนาญหล่อ. (2565). การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ประกอบ การขนส่งสินค้า ในจังหวัดชลบุรี. วารสารวิศวกรรมศาสตร์ ราชมงคลธัญบุรี, 19(1), 55-66.
- ศรินกัสน์ ล้อมวลีรักษ์ และคณะ. (2565). ปัจจัยส่วนประสมทาง การตลาด และคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพล ต่อความพึงพอใจของลูกค้าบริษัทห้องเย็นอุดรดิตถ์ จำกัด. วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน, 4(3), 91-105.
- ศิริประภา เอื้อวิวัฒน์สกุล. (2563). ผลกระทบและทิศทางของภาคอุตสาหกรรมหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19. กรุงเทพมหานคร: กองวิจัยอุตสาหกรรม.
- สถาบันเทคโนโลยีดิจิทัลวิทยาศาสตร์บริการ. (2564). น้ำมันหล่อลื่นต้องได้คุณภาพมาตรฐาน. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2567 จาก <https://lib1.dss.go.th/bsti/index.php/th/bsti-infographic/5875-2021-08-30-07-00-03>
- สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. (2563). สถานการณ์พลังงาน ไตรมาสแรกของปี 2565. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร กระทรวงพลังงาน.
- Cronbach, L. J. (1974). *Essentials of Psychological Testing*. (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.

ปัญหากฎหมายการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน*

LEGAL PROBLEMS IN THE ENFORCEMENT OF
TIME-BARRED DEBT BY FINANCIAL INSTITUTIONS

วรยุทธ พูลสุข

Vorrayuth Poonsuk

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Law, Krirk University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: pantip2ong@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับอายุความของหนี้ในระบบสถาบันการเงิน 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามหาวิทยาลัยเกริก และกระบวนการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ผลการวิจัยพบว่า 1) กฎหมายเกี่ยวกับอายุความของหนี้ในระบบสถาบันการเงิน คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยอายุความ พระราชบัญญัติสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 186 (พ.ศ. 2534) ออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ 2) วิเคราะห์ปัญหากระบวนการพิจารณาคดีแพ่งหนี้ขาดอายุความยังยึดหลักคู่ความต้องยกข้อเท็จจริงขึ้นเอง ศาลไม่สามารถยกประเด็นขาดอายุความขึ้นวินิจฉัยได้โดยลำพัง เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/29 บัญญัติห้ามไว้ 3) แนวทางแก้ไขปัญหามหาวิทยาลัยเกริก ปัญหาการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน คือ ควรแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยการยกข้อต่อสู้คดีขาดอายุความ มาตรา 193/29 แก้ไขเพิ่มเติมเป็นวรรคหนึ่งคงเดิม เพิ่มเติมวรรคสอง “เว้นแต่อายุความมูลหนี้สินเชื่อผู้ประกอบการที่สิทธิเรียกร้องห้าปีตามมาตรา 193/33 สิทธิเรียกร้องสองปีตามมาตรา 193/34 ศาลสามารถยกอายุความขึ้นวินิจฉัยยกฟ้องเองได้” และแก้ไขปัญหามหาวิทยาลัยเกริกกระบวนการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน กำหนดให้ควบคุมกลุ่มธุรกิจเอกชนที่รับซื้อหนี้สูญทวงถามและฟ้องคดีแพ่งต่อลูกหนี้ภายในอายุความ มาตรา 193/33 มาตรา 193/34 และรายงานผลการติดตามทวงถามหนี้ของลูกหนี้เป็นรอบระยะบัญชีผลการติดตามทวงถามหนี้ของลูกหนี้เป็นรอบระยะบัญชี

คำสำคัญ: การฟ้องคดี, หนี้ขาดอายุความ, สถาบันการเงิน, ธนาคารพาณิชย์, ลูกหนี้

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) Study the laws concerning the statute of limitations on debts within the financial institution system; 2) Analyze the issues related to legal actions filed by financial institutions for time-barred debts; and 3) Propose solutions to the legal and procedural problems regarding such lawsuits. The study adopts a qualitative research

*Received May 5, 2025; Revised May 23, 2025; Accepted May 25, 2025

approach using documentary research methodology. The research findings indicate that: 1) The laws related to the statute of limitations on debts in the financial institution system include the Civil and Commercial Code concerning prescription, the Financial Institution Business Act B.E. 2551, and Ministerial Regulation No. 186 B.E. 2534, issued under the Revenue Code concerning the write-off of bad debts from debtor accounts. 2) The analysis of the procedural problems in civil cases involving time-barred debts shows that the current litigation process still adheres to the adversarial system, which requires parties to raise the issue themselves. The court is not authorized to raise the issue of prescription on its own initiative due to the restriction under Section 193/29 of the Civil and Commercial Code. 3) To resolve legal issues regarding lawsuits on time-barred debts, it is proposed that Section 193/29 of the Civil and Commercial Code be amended. The first paragraph should remain unchanged, while a second paragraph should be added as follows: “However, in the case of debt claims arising from credit granted to business operators, where the right of claim is subject to a five-year limitation under Section 193/33 or a two-year limitation under Section 193/34, the court shall have the authority to raise the issue of prescription and dismiss the case on its own motion.” Additionally, to address procedural issues in lawsuits on time-barred debts filed by financial institutions, there should be regulation of private businesses that purchase bad debts, requiring them to pursue debt collection and initiate legal action within the prescribed limitation periods under Sections 193/33 and 193/34. Moreover, debt collection follow-up activities must be reported periodically as part of the accounting cycle.

Keywords: The Enforcement, Time-Barred Debt, Financial Institutions, Commercial Bank, Debtor

บทนำ

สถาบันการเงินของประเทศไทย คือ ธุรกิจประเภทธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ อยู่ในการกำกับและควบคุมของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง ตาม พระราชบัญญัติ ธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ “สถาบันการเงิน” หมายความว่า 1) ธนาคารพาณิชย์ 2) บริษัทเงินทุน 3) บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ มาตรา 7 ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้แล้วให้ใช้บังคับได้ และ มาตรา 8 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ (พระราชบัญญัติ สถาบันการเงิน พ.ศ. 2551, 2551) ธนาคารพาณิชย์ (commercial bank) คือ สถาบันการเงินภาคเอกชนที่มีความสำคัญที่สุดในประเทศไทย เพราะมีปริมาณเงินฝากและจำนวนเงินให้กู้สูงสุดเมื่อเทียบกับสถาบันการเงินอื่น ๆ ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์เป็นบริษัทมหาชนจำกัด โดยยอมให้ไม่ต้องใช้คำว่า “บริษัท” นำหน้า แต่ให้มีคำว่า “จำกัด” ไว้ท้ายชื่อนั้น เช่น ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เป็นต้น ธนาคารพาณิชย์ให้บริการด้านการเงินในด้านต่าง ๆ ดังเช่น การรับฝากเงิน การปล่อยสินเชื่อ การโอนเงิน การเรียกเก็บเงิน การซื้อขายเงินตราระหว่างประเทศ (ทีมงานทูลเกล้าฯ, 2565) บริการหนึ่งที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์ คือ การปล่อยสินเชื่อให้กู้ยืมเงินต่อประชาชนทั่วไปและผู้ประกอบการธุรกิจรวมถึงองค์กรต่าง ๆ ในกลุ่มของประชาชนผู้บริโภคส่วนใหญ่จะปล่อยสินเชื่อหลายรูปแบบ เช่น บัตรเครดิต บัตรกดเงินสดส่วนบุคคล สินเชื่อเช่าซื้อรถ สินเชื่อกู้ซื้อบ้าน เป็นต้น สินเชื่อกลุ่มนี้จัดเป็นหนี้ครัวเรือนของประเทศที่มีประชาชนเป็นลูกหนี้ปริมาณสูง

ท่ามกลางสถานการณ์เศรษฐกิจที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน นับตั้งแต่การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็นต้นมา ภาคธุรกิจทั้งรายใหญ่รายเล็กไปจนถึงประชาชนทั่วไปล้วนประสบปัญหาขาดสภาพคล่อง รายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย ความสามารถในการชำระหนี้ลดลง ส่งผลให้ตัวเลขหนี้เสียและหนี้ครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นอย่างน่าเป็นห่วง ธนาคารแห่งประเทศไทยเฝ้าติดตามแก้ไขสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการปรับโครงสร้างหนี้ มาตรการแก้ปัญหานี้ครัวเรือนอย่างยั่งยืน มาตรการให้สินเชื่ออย่างรับผิดชอบและเป็นธรรม (Responsible lending) ตามมาด้วยมาตรการแก้หนี้เรื้อรัง เพื่อช่วยเหลือให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากกับดักหนี้ ณ ไตรมาส 2 ของปี พ.ศ. 2567 สัดส่วนตัวเลขหนี้ครัวเรือนอยู่ที่ร้อยละ 89 ต่อจีดีพี ผลจากการเป็นหนี้อาจกระทบต่อทั้งตัวบุคคลและครอบครัว ถ้ามีหนี้เกินตัวก็จะเกิดความเครียด และถ้าวิธีการแก้หนี้ไม่เหมาะสมก็จะส่งผลต่อการเข้าถึงสินเชื่อในอนาคตด้วย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2567) แต่ในปัจจุบันนี้สถาบันการเงินหลายแห่งและกลุ่มธุรกิจเอกชนที่ซื้อหนี้สูญของสถาบันการเงินไปยังคงฟ้องคดีผิดสัญญาเงินกู้และสินเชื่อต่าง ๆ ต่อลูกหนี้ แม้จะพ้นกำหนดอายุความแล้ว ซึ่งก่อให้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมาย และความยุติธรรมที่ลูกหนี้พึงได้รับ แม้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะกำหนดอายุความไว้ชัดเจน เช่น มาตรา 193/33 สิทธิเรียกร้องต่อไปนี้มีกำหนดอายุความห้าปี 1) ดอกเบี้ยค้างชำระ 2) เงินที่ต้องชำระเพื่อผ่อนคืนเป็นงวด ๆ มาตรา 193/34 สิทธิเรียกร้องต่อไปนี้มีกำหนดอายุความสองปี 1) ผู้ประกอบการค้าหรืออุตสาหกรรม ผู้ประกอบหัตถกรรม ผู้ประกอบศิลปอุตสาหกรรม หรือช่างฝีมือ เรียกเอาค่าของที่ส่งมอบ ค่าการงานที่ได้ทำ หรือค่าดูแลกิจการของผู้อื่น รวมทั้งเงินที่ได้ออกทรงออกไป เว้นแต่เป็นการได้ทำเพื่อกิจการของฝ่ายลูกหนี้ตนเอง มาตรา 193/30 อายุความนั้น ถ้าประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้มีกำหนดอายุความ 10 ปี (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, 2468) สถาบันการเงินยังมีสิทธิจำหน่ายหนี้สูญในระบบของตนเองออกไปให้กลุ่มธุรกิจเอกชนรับซื้อหนี้ไปฟ้องคดีแพ่งต่อลูกหนี้ได้ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 186 (พ.ศ. 2534) ออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ และฉบับที่ 364 (พ.ศ. 2564) (กฎกระทรวง ฉบับที่ 186 (พ.ศ. 2534), 2534) แม้ว่าจะบัญญัติให้สถาบันการเงินจำหน่ายหนี้สูญประเภทที่ยังไม่ขาดอายุความตามบทบัญญัติ “ข้อ 3 หนี้สูญที่จะจำหน่ายจากบัญชีลูกหนี้ต้องเป็นหนี้ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ 1) ต้องเป็นหนี้จากการประกอบกิจการหรือเนื่องจากการประกอบกิจการ หรือหนี้ที่รวบรวมเป็นเงินได้ในการคำนวณกำไรสุทธิ ทั้งนี้ ไม่รวมหนี้ที่ผู้เป็นหรือเคยเป็นกรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการเป็นลูกหนี้ ไม่ว่าหนี้นั้นจะเกิดขึ้นก่อนหรือในขณะที่ยุ้นั้นเป็นกรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการ 2) ต้องเป็นหนี้ที่ยังไม่ขาดอายุความและมีหลักฐานโดยชัดแจ้งที่สามารถฟ้องลูกหนี้ได้” แต่กลุ่มธุรกิจเอกชนที่รับซื้อหนี้สูญนี้ไปก็ทำการติดตามฟ้องร้องคดีต่อลูกหนี้ต่อเนื่องแม้หนี้จะขาดอายุความแล้วก็ตาม โดยในทางปฏิบัติเมื่อเจ้าหนี้สถาบันการเงินหรือกลุ่มธุรกิจเอกชนที่รับซื้อหนี้สูญของสถาบันการเงินทำการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความลูกหนี้จำนวนมากไม่ได้ยกข้อต่อสู้คดีขาดอายุความ ส่งผลให้ศาลจะยกอ้างเอาอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องคดีโจทก์ขาดอายุความไม่ได้ จำต้องมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ชดใช้หนี้และดอกเบี้ยรอบใหม่ต่อไป สร้างภาระหนี้เกินควรให้กับลูกหนี้ต้องกลับมาหาเงินรายได้เพิ่มไปชำระหนี้เก่าค้างเกิน 10 ปี หรือได้รับความเดือดร้อนถูกบังคับคดียึดทรัพย์สินหรือตัดเงินเดือน และอาจถือได้ว่าสถาบันการเงินและกลุ่มธุรกิจเอกชนที่รับซื้อหนี้สูญเป็นการใช้สิทธิไม่สุจริตนำมูลหนี้ที่ควรจะต้องติดตามฟ้องร้องคดีกับลูกหนี้ภายในกำหนดอายุความมาฟ้องร้องเมื่อคดีขาดอายุความแล้วเป็นจำนวนมาก กลับก่อให้เกิดปัญหาทางกฎหมายที่มีความซับซ้อนอย่างยิ่ง ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยอายุความมีขึ้นเพื่อส่งเสริมความแน่นอนทางกฎหมาย และคุ้มครองลูกหนี้จากการถูกฟ้องร้องไม่มีกำหนดก่อให้เกิดข้อกังวลเกี่ยวกับความเป็นธรรมของการกระทำความผิดกล่าว และความเพียงพอของกลไกทางกฎหมายที่มีอยู่ระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) นักกฎหมายในระบบนี้ถือว่า “หลักสุจริต” เป็นพื้นฐานหรือเป็นหัวใจของกฎหมายแพ่งและได้ทำหน้าที่ปรับเสริมเติมแต่งกฎหมายแพ่งให้เป็นธรรมอยู่เสมอ (สุจิต ปัญญาพฤษ, 2541) ซึ่งสามารถปรับให้เข้ากับสภาพเปลี่ยนแปลงในสังคมของมนุษย์เป็นอย่างดี หลักสุจริตได้เข้ามามีบทบาทสำคัญใน

การเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศเยอรมัน ได้มีการยอมรับว่าหลักสุจริตเป็นพื้นฐานของระบบกฎหมายของกฎหมายแพ่งทั้งระบบและยังเป็นหลักเกณฑ์ที่สะท้อนมาตรฐานของสังคมในแต่ละสังคม สำหรับประเทศไทยซึ่งใช้ระบบประมวลกฎหมายนั้นแนวคิดเรื่องหลักสุจริตได้นำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายแพ่งหลายมาตรา (ตรีเนตร สารพงษ์, 2557) โดยเฉพาะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “มาตรา 5 ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” หลักสุจริตเป็นคุณธรรมศีลธรรมขั้นสูงถือได้ว่าเป็นเสาหลักของระบบกฎหมายที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นกอนิติสัมพันธ์อะไรแบบไหนก็ต้องคำนึงถึงหลักสุจริตเป็นที่ตั้งเสมอ ความสุจริตเป็นสิ่งที่ป็นความรู้ที่รู้ตัวในตนมนุษย์ ซึ่งคนนำมาใช้ปรุงแต่งกฎหมายเพื่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นมา ที่ได้มีการพัฒนาการหลักสุจริตที่ตีความเท่าใดก็เป็นสังคมที่สูงด้วยความเจริญเท่านั้น ในประเทศที่จะเจริญแล้วก็จะมีการปรุงแต่งพัฒนาขยายขอบเขตหลักสุจริตเพื่ออำนวยความสะดวกให้แกสังคม (กมล ตันจินวัฒนกุล, 2555) แต่การที่สถาบันการเงินและกลุ่มธุรกิจเอกชนที่ซื้อหนี้สูญจากสถาบันการเงินไปติดตามทวงถามฟ้องคดีความต่อลูกหนี้แม้จะขาดอายุความแล้วก็ตามยังคงเป็นปัญหากลางแคลงใจในการดำเนินธุรกิจอย่างสุจริตใจอยู่หรือไม่

งานวิจัยนี้ศึกษาปัญหากฎหมายการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน เพื่อวิเคราะห์เสนอแนวทางแก้ไขปัญหามกฎหมายและกระบวนการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน อันจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยอายุความทางแพ่งให้ศาลได้มีกฎหมายยกเหตุขาดอายุความยกฟ้องคดีสถาบันการเงินฟ้องลูกหนี้เกินกำหนดอายุความ ทำให้ลูกหนี้ได้รับความยุติธรรมมากขึ้นไม่ต้องกลับมาชำระหนี้และดอกเบี้ยเพราะเหตุถูกฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความ และได้แนวทางแก้ไขปัญหานี้คร่าวๆที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศได้อีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับอายุความของหนี้ในระบบสถาบันการเงิน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามกฎหมายและกระบวนการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) กำหนดขั้นตอนการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ คือ กลุ่มกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสถาบันการเงิน คำพิพากษาศาลฎีกาคดีเกี่ยวกับอายุความและหนี้ ข่าวนิตยสารและเอกสารเผยแพร่ทางออนไลน์ เว็บไซต์ของส่วนราชการ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย กรมสรรพากร และเอกชน เช่น ธนาคารพาณิชย์ เกี่ยวกับข้อมูลและสถิติการติดตามทวงถามหนี้และฟ้องคดีของสถาบันการเงิน และเอกสารทุติยภูมิ เอกสารทางวิชาการ หนังสืองานวิจัย บทความวิชาการ บทวิเคราะห์ เกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ กฎหมายเกี่ยวกับอายุความของหนี้ในระบบสถาบันการเงิน แบ่งข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการติดตามทวงถามหนี้ของสถาบันการเงิน และ กลุ่มที่ 2 กฎหมายเกี่ยวกับอายุความการฟ้องคดีแพ่งของหนี้ในระบบสถาบันการเงิน

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน โดยใช้จำแนกข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ปัญหากฎหมายการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน และกลุ่มที่ 2 ปัญหากระบวนการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหามกฎหมายและกระบวนการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน โดยการรวบรวมข้อมูลประเด็นหลักสำคัญจากขั้นตอนที่ 1 - 2 ทำการสังเคราะห์ ข้อมูล ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 การแก้ไขปัญหามกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน กลุ่มที่ 2 การแก้ไข

ปัญหากระบวนการฟ้องคดีนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน และสรุปผลการวิจัย องค์ความรู้ใหม่ และข้อเสนอแนะ โดยใช้หลักการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหากฎหมายการฟ้องคดีนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน ผู้วิจัยจะได้เสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับอายุความของหนี้ในระบบสถาบันการเงิน พบว่า

1.1 แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการติดตามทวงถามหนี้ของสถาบันการเงิน พบว่า หลักสุจริต เป็นแนวคิดพื้นฐานสำคัญของระบบกฎหมายแพ่งที่ปรับให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงในสังคมของมนุษย์ให้ปฏิบัติต่อกันอย่างยุติธรรมได้เป็นอย่างดี หลักสุจริตได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่สำคัญในประเทศเยอรมันและประเทศอื่น ๆ ได้ยอมรับนำหลักสุจริตไปใช้เป็นพื้นฐานของระบบกฎหมายแพ่ง หลักสุจริตเป็นหลักเกณฑ์ที่สะท้อนมาตรฐานของสังคมในแต่ละสังคมในการพัฒนาคนและประเทศให้เจริญก้าวหน้า ประเทศไทยนำหลักสุจริตบัญญัติไว้ในระบบกฎหมายแพ่งเช่นกัน ดังกฎหมายแพ่งหลักที่สำคัญ คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “มาตรา 5 ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” เป็นหลักพื้นฐานและในอีกหลายมาตราในการทำนิติกรรมสัญญาทางแพ่ง รวมถึงนำหลักสุจริตมาปรับใช้ในการติดตามทวงถามหนี้ของสถาบันการเงินด้วย โดยการกำกับควบคุมดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง

1.2 กฎหมายเกี่ยวกับอายุความการฟ้องคดีแพ่งของหนี้ในระบบสถาบันการเงิน พบว่า กฎหมายที่สำคัญเกี่ยวข้อง มีดังนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยอายุความ บทบัญญัติ “มาตรา 193/9 สิทธิเรียกร้องใด ๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ” หมายความว่า ถ้าเจ้าหนี้ฟ้องคดีแพ่ง ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ได้ ดังความ “มาตรา 193/10 สิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความ ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้” หมายความว่า ถ้าลูกหนี้ไม่ปฏิเสธก็ต่อไปศาลจะไปหยิบยกอายุความขึ้นวินิจฉัยเพื่อยกฟ้องโดยที่จำเลยไม่สู้ไม่ได้ ดังจะเห็นได้จาก “มาตรา 193/29 เมื่อไม่ได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลจะอ้างเอาอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้” ทั้งนี้ เพราะเป็นเรื่องของเอกชน หนี้ขาดอายุความนั้นจึงมิใช่หนี้สูญสิ้นไป หนี้ก็ยังคงอยู่ เป็นแต่เพียงให้สิทธิลูกหนี้ที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ได้เท่านั้น

กฎหมายว่าด้วยสถาบันการเงิน คือ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติคำจำกัดความการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงินไว้ในมาตรา 4 บัญญัติว่า “ธุรกิจสถาบันการเงิน หมายความว่า ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ธุรกิจเงินทุน และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ และให้หมายความรวมถึงการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ” “ธุรกิจธนาคารพาณิชย์” หมายความว่า การประกอบธุรกิจรับฝากเงินหรือรับเงินจากประชาชนที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อระยะเวลาอันกำหนดไว้ และให้ประโยชน์จากเงินนั้นโดยวิธีหนึ่งวิธีใด เช่น ให้สินเชื่อซื้อขายตัวแลกเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด ซื้อขายเงินปรัวรรตต่างประเทศ” “การให้สินเชื่อ หมายความว่า การให้กู้ยืมเงิน หรือซื้อ ซื้อลด รับช่วงซื้อลดตัวเงิน เป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายหรือสั่งให้จ่ายเงินเพื่อประโยชน์ของผู้เคยค้า หรือเป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายเงินตามภาระผูกพันตามเล็ดเตอร์ออฟเครดิตหรือภาระผูกพันอื่น” “มาตรา 5 การประกอบกิจการใดที่มีลักษณะเป็นการระดมเงินจากประชาชนโดยการรับฝากเงินหรือโดยวิธีอื่นใด ให้สินเชื่อ หรือธุรกิจทางการเงิน หากกิจการนั้นมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมและมีได้มีกฎหมายที่ควบคุมการประกอบกิจการดังกล่าวเป็นการเฉพาะแล้ว ธนาคารแห่งประเทศไทยอาจเสนอให้มีการตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อกำหนดให้การประกอบกิจการประเภทนั้นอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดหรือบางส่วน รวมทั้งบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้อง โดยจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลการประกอบกิจการดังกล่าวด้วยก็ได้” แม้

กฎหมายฉบับนี้จะได้กล่าวถึง อายุความฟ้องคดีนี้ไว้โดยตรง แต่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับ “ความสุจริตในการประกอบธุรกิจ” และการดูแลลูกค้า ซึ่งสามารถตีความประกอบกับหลักการไม่ใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 ได้ ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกประกาศและแนวนโยบายหลายฉบับที่เกี่ยวกับการติดตามหนี้ เช่น ให้สถาบันการเงินต้องให้ข้อมูลที่ “ชัดเจน ถูกต้อง และครบถ้วน” ห้ามใช้วิธีการทวงถามหนี้ที่เป็นการคุกคามหรือจู่โจมให้ชำระหนี้ที่หมดอายุความโดยไม่รู้ตัว เป็นต้น หากสถาบันการเงินไม่ปฏิบัติตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยอาจส่งผลในทางวินัยและการกำกับสถาบันการเงินจากธนาคารแห่งประเทศไทย แต่อย่างไรก็ตามสถาบันการเงินยังมีสิทธิจำหน่ายหนี้สูญในระบบของตนเองออกไปให้กลุ่มธุรกิจเอกชนรับซื้อหนี้ไปฟ้องคดีแพ่งต่อลูกหนี้ได้ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 186 (พ.ศ. 2534) ออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ และฉบับที่ 364 (พ.ศ. 2564) แม้ว่าจะบัญญัติให้สถาบันการเงินจำหน่ายหนี้สูญประเภทที่ยังไม่ขาดอายุความตามบทบัญญัติ “ข้อ 3 หนี้สูญที่จะจำหน่ายจากบัญชีลูกหนี้ต้องเป็นหนี้ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ 1) ต้องเป็นหนี้จากการประกอบกิจการหรือเนื่องจากการประกอบกิจการ หรือหนี้ที่ได้รวมเป็นเงินได้ในการคำนวณกำไรสุทธิ ทั้งนี้ ไม่รวมหนี้ที่ผู้เป็น หรือเคยเป็นกรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการเป็นลูกหนี้ ไม่ว่าหนี้นั้นจะเกิดขึ้นก่อนหรือในขณะที่ผู้เป็น เป็นกรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการ 2) ต้องเป็นหนี้ที่ยังไม่ขาดอายุความและมีหลักฐานโดยชัดแจ้งที่สามารถฟ้องลูกหนี้ได้” แต่กลุ่มธุรกิจเอกชนที่รับซื้อหนี้สูญนี้ไปก็ทำการติดตามฟ้องร้องคดีต่อลูกหนี้ต่อเนื่องแม้หนี้จะขาดอายุความแล้วก็ตาม

จึงสรุปได้ว่า กฎหมายเกี่ยวกับอายุความของหนี้ในระบบสถาบันการเงิน คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยอายุความ พระราชบัญญัติ สถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 กระบวนการพิจารณาคดีแพ่งหนี้ขาดอายุความยังใช้หลักคู่ความต้องยกข้อเท็จจริงขึ้นเอง ศาลไม่สามารถยกประเด็นขาดอายุความขึ้นวินิจฉัยได้โดยลำพังเนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/29 บัญญัติห้ามไว้ แนวปฏิบัติของธนาคารแห่งประเทศไทยและกฎหมายธุรกิจการเงินอาจส่งเสริมให้สถาบันการเงินประกอบกิจการด้วยความสุจริตและโปร่งใสได้มากขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาหนี้ครัวเรือนที่เรื้อรังไม่หมดออกจากวงจรเศรษฐกิจของประเทศ เพราะสถาบันการเงินยังมีสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยอายุความในการนำหนี้ที่ขาดอายุความมาฟ้องร้อง คดีแพ่งให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบหนี้ได้อยู่นั่นเอง

2. ผลการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน พบว่า

2.1 ปัญหากฎหมายการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน พบว่า

ธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนที่ปล่อยสินเชื่อให้กู้ยืมเงินแก่ประชาชนทั่วไปที่เป็นผู้บริโภคในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สินเชื่อเช่าซื้อรถ บัตรเครดิต บัตรกดเงินสดสินเชื่อส่วนบุคคล หากลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ สถาบันการเงินต้องทวงถามฟ้องคดีแพ่งภายในอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/33 และมาตรา 193/34 แต่หากมีการนำมูลหนี้ที่ขาดอายุความแล้วไปฟ้องคดีแพ่งต่อศาล และมีลูกหนี้ที่ไม่รู้กฎหมายไม่ได้ใช้สิทธิต่อสู้ว่าคดีขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/10 และศาลไม่สามารถยกเอาเรื่องขาดอายุความมาพิจารณาฟ้องคดีแพ่งได้เนื่องจาก มาตรา 193/29 บัญญัติห้ามไว้ ทำให้ลูกหนี้ยังต้องรับผิดชอบหนี้ให้กับเจ้าหนี้สถาบันการเงินวนเวียนรอบใหม่เป็นหนี้เรื้อรังจำต้องหาเงินรายได้มาปลดหนี้และดอกเบี้ยไม่จบสิ้นส่งผลกระทบให้จำนวนหนี้ครัวเรือนในระบบเศรษฐกิจของประเทศไม่ลดลง ดังนั้น จึงถือได้ว่าการใช้สิทธิดังกล่าวของสถาบันการเงินไม่สุจริตต่อลูกหนี้ แม้กฎหมายแพ่งจะกำหนดหลักเกี่ยวกับอายุความไว้อย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติยังมีช่องว่างที่สถาบันการเงินสามารถใช้สิทธิโดยไม่สุจริตได้ โดยเฉพาะเมื่ออยู่ภายใต้บริบทที่ลูกหนี้ไม่มีความรู้หรือโอกาสต่อสู้ในทางกฎหมาย ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการปฏิรูปทั้งด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้คุ้มครองสิทธิของลูกหนี้อย่างแท้จริง

2.2 ปัญหากระบวนการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงินจากการศึกษา พบว่า ระบบการบริหารจัดการของสถาบันการเงิน ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน มีจำนวนหนี้สูญหรือหนี้เสียในระบบเป็นจำนวนมาก จึงทำการจำหน่ายหนี้สูญหรือหนี้เสียให้กับกลุ่มธุรกิจเอกชนไปดำเนินการติดตามทวงหนี้ต่อไป ซึ่งกลุ่มธุรกิจเอกชนได้ทำการติดตามทวงถามฟ้องร้องคดีต่อลูกหนี้แล้วเกินกว่า 10 ปีขึ้นไป อันเป็นปัญหาทำให้หนี้หมุนเวียนเป็นหนี้เรื้อรังในระบบเศรษฐกิจ และทำให้ลูกหนี้ที่ไม่รู้กฎหมายไม่ได้โต้แย้งต่อสู้ประเด็นเรื่องคดีขาดอายุความต้องรับผิดชอบใช้หนี้รอบใหม่พร้อมดอกเบี้ยรอบใหม่อีกครั้ง ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ ลูกหนี้จำนวนมากต้องชำระหนี้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลต้องรับภาระในการพิจารณาคดีที่อาจไม่มีเหตุผลเพียงพอในทางกฎหมาย สังคมมองว่าระบบกฎหมายอาจไม่ยุติธรรมต่อลูกหนี้ โดยเฉพาะประชาชนผู้ด้อยโอกาส

จึงสรุปได้ว่า ปัญหากฎหมายการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน เกิดจากสถาบันการเงินและกลุ่มธุรกิจเอกชนรับซื้อหนี้สูญทำการฟ้องคดีกับลูกหนี้แม้หนี้จะขาดอายุความแล้ว หากลูกหนี้ไม่ยกข้อต่อสู้คดีขาดอายุความ ศาลไม่สามารถพิจารณายกฟ้องโจทก์คดีขาดอายุความได้ ทำให้ลูกหนี้ต้องรับภาระหนี้รอบใหม่ ถือว่าไม่ยุติธรรมกับลูกหนี้ สถาบันการเงินและกลุ่มธุรกิจเอกชนรับซื้อหนี้โดยไม่สุจริต ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศทำให้หนี้ครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นหมุนเวียนแก้ไขปัญหาล้มเหลว

3. ผลการศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหามหาวิทยาลัยนครพนมและกระบวนการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน พบว่า

3.1 แนวทางแก้ไขปัญหามหาวิทยาลัยนครพนมการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน พบว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยการยกข้อต่อสู้คดีขาดอายุความ มาตรา 193/29 เดิมบัญญัติว่า “เมื่อไม่ได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลจะอ้างเอาอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้” แก้ไขเพิ่มเติมเป็นวรรคหนึ่งคงเดิม “เมื่อไม่ได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลจะอ้างเอาอายุความเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้” เพิ่มเพิ่มวรรคสอง “เว้นแต่อายุความมูลหนี้สินเชื่อผู้ประกอบการที่สิทธิเรียกร้องห้าปีตามมาตรา 193/33 สิทธิเรียกร้องสองปีตามมาตรา 193/34 ศาลสามารถยกอายุความขึ้นวินิจฉัยยกฟ้องเองได้” เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาในการที่สถาบันการเงินหรือกลุ่มธุรกิจเอกชนที่ซื้อหนี้สูญไปติดต่อทวงถามต่อนาคัดอายุความไปฟ้องคดีแพ่งต่อศาล ศาลสามารถยกข้อกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมนี้มาพิจารณาพิพากษายกฟ้องเจ้าหนี้โจทก์ได้เอง อันเป็นการให้ความยุติธรรมต่อประชาชนผู้บริโภคผู้เป็นลูกหนี้ได้หลุดพ้นจากวงจรหนี้เรื้อรังได้อย่างเด็ดขาด

3.2 แนวทางการแก้ไขปัญหากลุ่มธุรกิจเอกชนการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน พบว่า ธนาคารแห่งประเทศไทยควรออกมาตรการในการควบคุมกำกับดูแลการจำหน่ายหนี้สูญของสถาบันการเงิน ตามฉบับที่ 186 (พ.ศ. 2534) ออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ ข้อ 3. กำหนดให้สถาบันการเงินควบคุมกลุ่มธุรกิจเอกชนที่รับซื้อหนี้สูญไปทวงหนี้กับลูกหนี้ต่อไปนั้นให้ทำการเพิ่มเงื่อนไขการติดตามทวงถามหนี้และการฟ้องคดีแพ่งต้องดำเนินการภายในอายุความประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/33 และมาตรา 193/34 เท่านั้น และจัดทำรายงานผลการติดตามทวงถามคดีใช้หนี้ของลูกหนี้เป็นรอบระยะบัญชี เพื่อให้เป็นไปตามหลักสุจริตและหลักยุติธรรมต่อลูกหนี้ ขจัดความไม่เสมอภาคระหว่างคู่ความคู่สัญญา

จึงสรุปได้ว่า แนวทางแก้ไขปัญหามหาวิทยาลัยนครพนมการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/29 และแนวทางแก้ไขปัญหากลุ่มธุรกิจเอกชนการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความ คือ ธนาคารแห่งประเทศไทยควรออกมาตรการในการควบคุมการจำหน่ายหนี้สูญของสถาบันการเงินและการติดตามทวงถามฟ้องคดีของกลุ่มธุรกิจเอกชนที่ซื้อหนี้สูญให้ฟ้องคดีภายในอายุความ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหากฎหมายการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. กฎหมายเกี่ยวกับอายุความของหนี้ในระบบสถาบันการเงิน กระบวนการพิจารณาคดีแพ่งหนี้ขาดอายุความยังยึดหลักคู่ความต้องยกข้อเท็จจริงขึ้นเอง ศาลไม่สามารถยกประเด็นขาดอายุความขึ้นวินิจฉัยได้โดยลำพังเนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/29 บัญญัติห้ามไว้ แนวปฏิบัติของธนาคารแห่งประเทศไทยและกฎหมายธุรกิจการเงินอาจส่งเสริมให้สถาบันการเงินประกอบกิจการด้วยความสุจริตและโปร่งใสได้มากขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาหนี้ครัวเรือนที่เรื้อรังไม่หมดออกจากวงจรเศรษฐกิจของประเทศ เพราะสถาบันการเงินยังมีสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยอายุความในการนำหนี้ที่ขาดอายุความมาฟ้องร้องคดีแพ่งให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบหนี้ได้อีกนั่นเอง สอดคล้องกับงานวิชาการของ พรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย เรื่อง หลักสุจริตในระบอบรัฐธรรมนูญ ผลการศึกษาพบว่า หลักสุจริตในฐานะของหลักทั่วไปถือเป็นหลักการทางกฎหมายที่สำคัญยิ่ง โดยแรกเริ่มเดิมทีมีจุดกำเนิดมาจากการทำสัญญาระหว่างเอกชนด้วยกัน กล่าวคือ หลักสุจริตจะเข้าไปควบคุมการทำหน้าที่ของคู่สัญญาให้ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้เคยพูดคุยกันไว้ ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นป้องกันมิให้คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบิดพลิ้วละเลยไม่ทำตามคำมั่นสัญญาที่เคยได้ให้ไว้ หรือกระทำการใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นการเอารัดเอาเปรียบอันนำไปสู่ความเสียหายของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง (พรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย, 2559) และสอดคล้องกับงานวิชาการของ ญัฐพงศ์พันธ์ บัวผัน เรื่อง อายุความฟ้องร้องในคดีแพ่ง ผลการศึกษาพบว่า สรุปลูกหนี้ส่วนมากเข้าใจว่า เมื่อขาดอายุความแล้วเจ้าหนี้ฟ้องไม่ได้ก็จบกันแค่นั้น หรือถ้าฟ้องศาลก็คงจะไม่รับคำฟ้องเพราะขาดอายุความ แต่ความจริงกลับไม่เป็นอย่างที่เข้าใจ เพราะถึงจะขาดอายุความไปแล้ว แต่ทางฝ่ายเจ้าหนี้ก็สามารถยื่นฟ้องได้ โดยศาลก็จะดำเนินการไปตามกระบวนการของกฎหมายตามขั้นตอนต่าง ๆ ต่อไป การที่จะให้ศาลหยิบยกเอาเรื่องการขาดอายุความขึ้นมาพิจารณานั้น ลูกหนี้จะต้องยื่นคำให้การต่อสู้คดีในเรื่องของการขาดอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในชั้นศาล ซึ่งศาลก็จะนำมาพิจารณาตรวจสอบข้อเท็จจริง และหากเป็นจริงตามที่ลูกหนี้ยื่นคำให้การต่อสู้มา ศาลก็จะพิพากษายกฟ้องต่อเจ้าหนี้ต่อไป ดังนั้น ปัญหาเรื่อง อายุความในคดีแพ่ง แม้จะเป็นปัญหาข้อกฎหมายแต่ก็มีไขปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน หากลูกหนี้มิได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลจะยกเอาอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้ ตามมาตรา 193/29 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (5) (ญัฐพงศ์พันธ์ บัวผัน, 2568)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปปัญหากฎหมายหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน คือ กระบวนการพิจารณาคดีแพ่งหนี้ขาดอายุความยังยึดหลักคู่ความต้องยกข้อเท็จจริงขึ้นเอง ศาลไม่สามารถยกประเด็นขาดอายุความขึ้นวินิจฉัยได้โดยลำพังเนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/29 บัญญัติห้ามไว้ แต่ในทางปฏิบัติกลับเป็นช่องว่างที่สถาบันการเงินสามารถใช้สิทธิโดยไม่สุจริตได้ โดยเฉพาะเมื่ออยู่ภายใต้บริบทที่ลูกหนี้ไม่มีความรู้หรือโอกาสต่อสู้ในทางกฎหมาย ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการปฏิรูปทั้งด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้คุ้มครองสิทธิของลูกหนี้อย่างแท้จริง จึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหากฎหมายการฟ้องคดีหนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน คือ ควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยการยกข้อต่อสู้คดีขาดอายุความ มาตรา 193/29 เดิมบัญญัติว่า “เมื่อไม่ได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลจะอ้างเอาอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้” แก้ไขเพิ่มเติมเป็น วรคหนึ่งคงเดิม “เมื่อไม่ได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลจะอ้างเอาอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้” เพิ่มเติมวรรคสอง “เว้นแต่อายุความมูลหนี้สิ้นเชื้อผู้ประกอบการที่สิทธิเรียกร้องทำไปตามมาตรา 193/33 สิทธิเรียกร้องสองปีตามมาตรา 193/34 ศาลสามารถยกอายุความขึ้นวินิจฉัยยกฟ้องเองได้” และแนวทางการแก้ไข

ปัญหากระบวนการฟ้องคดีนี้ขาดอายุความของสถาบันการเงิน คือ ธนาคารแห่งประเทศไทยควรออกมาตรการในการควบคุมกำกับดูแลการจำหน่ายหนี้สูญของสถาบันการเงิน ตามฉบับที่ 186 (พ.ศ. 2534) ออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ ควรเพิ่มเงื่อนไขการติดตามทวงถามหนี้และการฟ้องคดีแพ่งต้องดำเนินการภายในอายุความประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/33 และมาตรา 193/34 เท่านั้น และจัดทำรายงานผลการติดตามทวงถามคดีหนี้ของลูกค้าให้เป็นรอบระยะบัญชี

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวง ฉบับที่ 186 (พ.ศ. 2534). (2534). ออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 194 หน้า 22 (7 พฤศจิกายน 2534).
- กมล ตันจันต์วัฒนกุล. (2555). หลักสุจริต. วารสารกระบวนการยุติธรรม, 5(2), 79-89.
- ณัฐพงศ์พันธ์ บัวผัน. (2568). อายุความฟ้องร้องในคดีแพ่ง. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤษภาคม 2568 จาก https://www.kaodin.go.th/dnm_file/project/333482151_center.pdf
- ตรีเนตร สารพงษ์. (2557). แนวคิดเรื่องหลักสุจริตในตัวเงิน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(1), 84-105.
- ทีมงานทรูปลูกปัญญา. (2565). ระบบสินเชื่อ สถาบันการเงิน และรายได้ของรัฐ. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤษภาคม 2568 จาก <https://www.trueplukpanya.com/learning/detail/13659>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2567). ธนาคารแห่งประเทศไทยกับการกักหนี้ครัวเรือน บนฐานความรับผิดชอบและเป็นธรรม. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤษภาคม 2568 จาก <https://fairfinancethailand.org/article/2024/interview-bot-oramone-chantapant/>
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. (2468). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 42 ตอนที่ 0 ก หน้า 1 (11 พฤศจิกายน 2568).
- พรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย. (2559). หลักสุจริตในระบอบรัฐธรรมนูญ. วารสารสังคมศาสตร์, 46(1), 141-160.
- พระราชบัญญัติ สถาบันการเงิน พ.ศ. 2551. (2551). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 57 ก หน้า 1 (5 กุมภาพันธ์ 2551).
- สุจิต ปัญญาพฤกษ์. (2541). การใช้สิทธิโดยสุจริต. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายแพ่ง. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การศึกษาคุณภาพของฟ้าทะลายโจรจากแปลงเพาะปลูกและจากบ่อวงซีเมนต์*

INVESTIGATION OF THE QUALITY OF ANDROGRAPHIS PANICULATA (BURM.F.) NEES FROM AGRICULTURAL PLANTATIONS AND CEMENT PONDS

นคร จันดีวงษ์, โชคชัย แซ่ว่าง*, ชัยนรินทร์ เรือนเจริญ, พรพรรณ มณีวรรณ

Nakorn Jantawong, Chokchai Sae-Wang*, Chainarin Ruanchaoen, Pomphun Maneewan

วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เชียงราย ประเทศไทย

School of Traditional and Alternative Medicine, Chiang Rai Rajabhat University, Chiang Rai, Thailand

*Corresponding author E-mail: chainarinbr@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาคุณภาพของฟ้าทะลายโจรจากแปลงเพาะปลูกและจากบ่อวงซีเมนต์ เพื่อเปรียบเทียบคุณสมบัติของฟ้าทะลายโจรจากแปลงเพาะปลูกและจากบ่อวงซีเมนต์ โดยเริ่มต้นจากศึกษาและทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตวัตถุดิบและการควบคุมคุณภาพฟ้าทะลายโจร พัฒนาระบบการผลิตและทดลองผลิตวัตถุดิบสมุนไพรฟ้าทะลายโจรในรูปแบบการเพาะปลูกในแปลงปลูกและบ่อวงซีเมนต์ เพื่อเปรียบเทียบผลผลิตทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ พัฒนาเครื่องมือการวิจัย คือ แบบบันทึกผลการตรวจสอบคุณภาพฟ้าทะลายโจรรวบรวมติดตามผล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล จากการศึกษาวิจัยพบว่า การผลิตวัตถุดิบสมุนไพรฟ้าทะลายโจรในการเพาะปลูก 2 รูปแบบ คือ 1) เพาะปลูกฟ้าทะลายโจรในแปลงปลูก 2) เพาะปลูกฟ้าทะลายโจรในบ่อวงซีเมนต์ให้ผลผลิตเชิงปริมาณที่แตกต่างกัน ซึ่งการเพาะปลูกฟ้าทะลายโจรในบ่อวงซีเมนต์ให้ผลผลิตในปริมาณที่มากกว่าการเพาะปลูกในแปลงปลูก และจากผลการเปรียบเทียบคุณภาพทางกายภาพภายนอกผ่านการใช้กระดาษสี ฟิล์ม และสี บ่งชี้ถึงคุณลักษณะของวัตถุดิบยาสมุนไพรฟ้าทะลายโจรที่ดี ประกอบกับการยืนยันด้วยการตรวจสอบเอกลักษณ์ทางเคมีจากลายพิมพ์นิ้วมือทั้ง 2 รูปแบบ มีผลใกล้เคียงกัน บ่งชี้ถึงสรรพคุณทางยาที่มีความใกล้เคียงกัน รวมถึงผลการตรวจสอบการปนเปื้อนโลหะหนักและจุลินทรีย์ก่อโรค พบว่า ผลการตรวจวิเคราะห์มีความปลอดภัยเนื่องจากพบการปนเปื้อนโลหะอยู่ในระดับไม่เกินเกณฑ์มาตรฐาน อีกทั้งไม่พบการปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์ก่อโรคเมื่อเทียบกับมาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนด ส่งผลให้วัตถุดิบสมุนไพรฟ้าทะลายโจรมีคุณภาพ ประสิทธิภาพและความปลอดภัย สามารถนำไปแปรรูปหรือปรุงเป็นยารักษาโรคได้อย่างปลอดภัย

คำสำคัญ: วัตถุดิบสมุนไพร, การควบคุมคุณภาพวัตถุดิบสมุนไพร, ฟ้าทะลายโจร

Abstract

Investigation of the quality of *Andrographis paniculata* from agricultural areas and cement ponds. To compare the characteristics of *Andrographis paniculata* from agricultural fields and cement ponds. Commencing with the examination and analysis of research documents relevant to the manufacture of raw materials and quality control of *Andrographis paniculata*. Enhancing the manufacturing process and evaluating the cultivation of *Andrographis paniculata* raw materials in

both plantation and cement pond models. To evaluate the outcomes in terms of quality and quantity, create research instruments, specifically a recording form for *Andrographis paniculata* quality test results, gather and monitor results, analyze data, and synthesize findings. The research investigation revealed that the production process of *Andrographis paniculata* raw materials in cultivation occurs in two forms: 1) Cultivate *Andrographis paniculata* in the plots. 2) Cultivate *Andrographis paniculata* in cement ponds. The two cultivation methods produced varying quantitative yields. The growing of *Andrographis paniculata* in cement ponds produces a superior yield compared to cultivation in plots. The comparative results of external physical quality, assessed through observation of look, taste, odor, and color, reveal the attributes of high-grade herbal medicine raw materials. Furthermore, the chemical authenticity of the fingerprints was verified through examination. The two types yielded comparable outcomes. Denotes analogous therapeutic characteristics. Incorporating quality assessment for heavy metal contamination and harmful microbes. The analysis results are deemed safe as metal contamination levels are within the established requirements, No hazardous microorganisms were identified in accordance with the criteria established by the Food and Drug Administration. Consequently, *Andrographis paniculata* raw materials are proved their quality and safety. It can be formulated or administered as a secure pharmaceutical.

Keywords: Herbal Raw Material, Quality Control of Herbal, *Andrographis Paniculata*

บทนำ

สมุนไพร คือ ผลผลิตธรรมชาติที่ได้จากพืช สัตว์ จุลชีพ หรือแร่ธาตุ (พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2562, 2562) ถูกนำมาใช้เป็นยาหรือผสมกับสารอื่นตามตำรับยา เพื่อบำบัดโรค บำรุงร่างกาย ซึ่งสะท้อนถึงภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของมนุษย์ ที่ได้เรียนรู้ สังเกต และลองผิดลองถูกในการที่จะใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร รวมถึงเกิดบทพิสูจน์ของพืชภัยจากการใช้สมุนไพรผิดประเภทหรือผิดวิธีจนสามารถก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต จึงเป็นจุดก่อเกิดภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของบรรพบุรุษที่หล่อเลี้ยงและดูแลรักษาสุขภาพของมนุษย์จวบจนปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากบทบาทของพืชสมุนไพรกลับมาได้รับการยอมรับและเป็นที่พึ่งให้กับประชาชนท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) รวมถึงยังเป็นตัวเร่งให้ประชาชนตระหนักและให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเองมากขึ้น ด้วยภาวะขาดแคลนยารักษาโรค วัคซีน และอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล จากวิกฤติในครั้งนี้ทำให้องค์กรภาคส่วนต่าง ๆ ตื่นตัวและเร่งรัดศึกษา วิจัย และพัฒนาเวชภัณฑ์ขึ้นมาทดแทนจนพบว่า สมุนไพรฟ้าทะลายโจรสดมีประสิทธิภาพในการรักษาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) มีผลข้างเคียงน้อย ไม่รุนแรง และหายได้เอง เมื่อเทียบกับยาแผนปัจจุบันแล้วยังพบว่า ฟ้าทะลายโจรหาได้ง่ายและมีราคาที่ถูกลงกว่า ยิ่งทำให้เห็นถึงคุณประโยชน์ของพืชสมุนไพรผ่านความต้องการใช้เป็นยารักษาโรคชัดเจนมากขึ้น (ศิริดา ภูริวัฒนพงศ์ และคณะ, 2566)

เมื่อสถานการณ์ของการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรของประเทศไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนผ่านของสังคม ไปสู่ยุคสมัย สมุนไพรยังคงอยู่คู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด ใช้สมุนไพรเพื่อเป็นอาหาร ยารักษาโรค เครื่องสำอาง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่มีโอกาสได้อยู่ใกล้ชิดกับป่าธรรมชาติและถูกแวดล้อมไปด้วยทรัพยากรทางพืชพันธุ์ที่ถือว่ายังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่และได้เปรียบกว่าชุมชนเมือง นอกจากจะใช้สมุนไพรตามภูมิปัญญาดั้งเดิม ยังมีการพัฒนาสมุนไพรสู่ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐ มูลนิธิหรือองค์กรอิสระ รวมถึงภาคอุตสาหกรรมเอกชน อีกทั้งยังมีแรงสนับสนุนจากนโยบายของภาครัฐ ที่มุ่งให้พืชสมุนไพรเข้ามาเป็นพืชเศรษฐกิจ

ตัวใหม่ทดแทนพืชเศรษฐกิจเดิม ที่มีคู่แข่งทางการตลาดจากประเทศในภูมิภาคเดียวกันเพิ่มมากขึ้น และกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการด้านสมุนไพรแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2566 - 2570 ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญที่จะพัฒนาสมุนไพรต่อยอดทั้งด้านการรักษาและผลิตภัณฑ์ประเภทอื่น ๆ การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงและครบวงจร (กองเศรษฐกิจสมุนไพร, 2566) ด้วยสถานการณ์ของความนิยมบริโภคสมุนไพรโดยเฉพาะในรูปแบบของยา รวมถึงนโยบายต่าง ๆ คาดหวังให้สมุนไพรช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจ จึงเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเพาะปลูกสมุนไพรฟ้าทะลายโจรกันอย่างแพร่หลาย แต่กระบวนการเพาะปลูกมักดำเนินไปตามแนวทางของการเพาะปลูกพืชทั่วไป จึงไม่สามารถทำให้ฟ้าทะลายโจรมีฤทธิ์ทางยาหรือควบคุมคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ถูกต้องได้

ด้วยแนวโน้มของอัตราการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรเพิ่มสูงขึ้น รวมถึงวิถีชีวิตของประชาชนเริ่มหันกลับมาดูแลสุขภาพด้วยการพึ่งพาธรรมชาติมากขึ้น เช่น การเลือกดูแลสุขภาพด้วยการพึ่งพาแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก หมอพื้นบ้าน และหรือปราศรัยสมุนไพร รวมถึงสารออกฤทธิ์ที่มีสรรพคุณทางยาสมุนไพรยังทวีความสำคัญก้าวเข้าสู่การพัฒนาในฐานะวัตถุดิบทางภาคอุตสาหกรรมหลากหลายประเภททั้งอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป อุตสาหกรรมผลิตยาแผนไทย อุตสาหกรรมการผลิตยาพัฒนา จากสมุนไพรและอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์สมุนไพร รูปแบบต่าง ๆ เช่น ยาเม็ด ยาง ยาคapsule เจล หรือ ครีมทาภายนอก ซึ่งการพัฒนาสมุนไพรดังกล่าวนี้ มีผลมาจากความต้องการใช้สมุนไพรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2561)

ดังนั้น ผู้ศึกษาวิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้กระบวนการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานของการควบคุมคุณภาพวัตถุดิบสมุนไพรตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชสมุนไพร มกษ. 3502 - 2561 เช่น น้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุดิบทรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต เป็นต้น (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2562) และเนื่องด้วยวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เป็นหน่วยงานที่ได้สนองต่อนโยบายและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายในการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น จึงให้ความสำคัญกับการนำภูมิปัญญาด้านพืชสมุนไพรมาต่อยอดและสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนากระบวนการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรฟ้าทะลายโจรให้มีคุณภาพ เพื่อให้สมุนไพรฟ้าทะลายโจรที่อยู่ในกระแสความสนใจของประชาชน ถูกหยิบยกรมาพัฒนากระบวนการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพและมีคุณสมบัติของความเป็นยา และนำองค์ความรู้นี้ไปสอนแก่นักศึกษาหลักสูตรแพทย์เวชกรรมไทยร่วมสมัยและนักเทคโนโลยีสมุนไพรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบคุณสมบัติของฟ้าทะลายโจรจากแปลงเพาะปลูกและจากบ่อวงซีเมนต์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ประเภทประชากรที่มีจำนวนจำกัด (Finite population)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ต้นพันธุ์ฟ้าทะลายโจรที่เพาะปลูกลงในแปลงปลูก จำนวน 150 ต้น และต้นพันธุ์ฟ้าทะลายโจรที่เพาะปลูกในบ่อวง จำนวน 150 ต้น คัดเลือกออกมาทำการศึกษาประเภทการปลูกละ 3 ตัวอย่าง โดยเลือกจากต้นที่เจริญเติบโตสมบูรณ์เป็นระยะที่เริ่มออกดอกร้อยละ 20 - 25 ของทั้งแปลง ซึ่งเป็นช่วงที่ฟ้าทะลายโจรมีสารสำคัญสูง (กรมวิชาการเกษตร, 2566)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกผลการตรวจสอบคุณภาพฟ้าทะลายโจรแบ่งออกเป็นตอนๆ คือ ผลการตรวจสอบคุณภาพทางกายภาพ ได้แก่ สีของใบ-ลำต้น น้ำหนัก ขนาดใบ ความสูงของลำต้น การตรวจสอบคุณภาพเอกลักษณ์ทางเคมี การปนเปื้อนจุลินทรีย์ก่อโรค และการปนเปื้อนโลหะหนักตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ฉบับเผยแพร่ปี พ.ศ. 2564

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมผลการตรวจสอบคุณภาพทางกายภาพ น้ำหนัก การตรวจสอบคุณภาพเอกลักษณ์ทางเคมี การปนเปื้อนจุลินทรีย์ก่อโรค และการปนเปื้อนโลหะหนัก เพื่อทำการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างการเพาะปลูกฟ้าทะลายโจรในแปลงปลูกกับการเพาะปลูกฟ้าทะลายโจรในบ่อวงซีเมนต์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลผลการเจริญเติบโตของสมุนไพรฟ้าทะลายโจร

6. ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาคุณภาพของฟ้าทะลายโจรจากแปลงเพาะปลูกและจากบ่อวงซีเมนต์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างครอบคลุม โดยดำเนินการ ดังนี้

6.1 ศึกษาและทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและควบคุมคุณภาพฟ้าทะลายโจร

ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการเพาะปลูกพืชสมุนไพรฟ้าทะลายโจรที่ปฏิบัติเป็นแบบแผนทั่วไปในปัจจุบัน เพื่อศึกษาแนวทางการเพาะปลูกที่พิถีพิถัน ซึ่งวางแผนตั้งแต่การคัดเลือกสายพันธุ์ยาดี การเพาะขยายพันธุ์ที่ไม่กลายพันธุ์ การเพาะปลูกที่สามารถควบคุมคุณภาพวัตถุดิบและควบคุมสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยการเจริญเติบโตของสมุนไพรตามธรรมชาติ โดยคัดเลือกแนวทางการปลูกฟ้าทะลายโจรจากคู่มือการปลูกฟ้าทะลายโจรของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2564)

6.2 พัฒนาระบบการผลิตและทดลองผลิตวัตถุดิบสมุนไพรฟ้าทะลายโจร

พัฒนาระบบการผลิตและทดลองเพาะปลูกสมุนไพรใน 2 รูปแบบ คือ การเพาะปลูกสมุนไพรฟ้าทะลายโจรในแปลงเพาะปลูก และการเพาะปลูกสมุนไพรฟ้าทะลายโจรในบ่อวงซีเมนต์ โดยเริ่มจากการเตรียมแปลงปลูกและบ่อวงซีเมนต์ เพาะขยายพันธุ์และปลูกกล้าฟ้าทะลายโจรที่มีอายุเท่ากัน จำนวนเท่ากันคือ 150 ต้น และควบคุมดินปลูกและปุ๋ยในอัตราส่วนที่เท่ากัน ดูแลรักษาตามแนวทางเดียวกัน

6.3 ตรวจสอบคุณภาพฟ้าทะลายโจรตามแนวทางที่พัฒนา

นำผลผลิตที่ได้จากการเพาะปลูกทั้ง 2 รูปแบบ คือ การเพาะปลูกสมุนไพรฟ้าทะลายโจรในแปลงเพาะปลูก และการเพาะปลูกสมุนไพรฟ้าทะลายโจรในบ่อวงซีเมนต์มาตรวจสอบหาน้ำหนักเฉลี่ย สังเกตและบันทึกลักษณะทางกายภาพโดยเทียบกับตัวชี้วัดของลักษณะยาสมุนไพรที่ดีที่สามารถตรวจสอบหรือประเมินได้จากประสาทสัมผัสทั้งห้า (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2557) และตรวจสอบคุณภาพเอกลักษณ์ทางเคมีด้วยเทคนิคโครมาโทกราฟีแบบชั้นบาง (Thin Layer Chromatography: TLC) การปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์ก่อโรคและการปนเปื้อนโลหะหนัก

6.4 รวบรวมติดตามผล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล

ผลการวิจัย

เพื่อศึกษาและพัฒนาระบบการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรในระดับสมุนไพรที่ใช้ทำยา (Medical Grade) สามารถแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ กระบวนการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรฟ้าทะลายโจร ผลการเปรียบเทียบการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรฟ้าทะลายโจร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กระบวนการเพาะปลูกฟ้าทะลายโจรที่ใช้เป็นยา

การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรฟ้าทะลายโจรในครั้งนี้ เพื่อศึกษาและพัฒนากระบวนการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรในระดับสมุนไพรที่ใช้ทำยา (Medical Grade) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการควบคุมการผลิตที่พิถีพิถันตั้งแต่การคัดเลือกสายพันธุ์ยาดี การเพาะขยายพันธุ์ที่ไม่กลายพันธุ์ การเพาะปลูกที่สามารถควบคุมคุณภาพวัตถุดิบและควบคุมสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยการเจริญเติบโตของสมุนไพรตามธรรมชาติ เมื่อทำการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรฟ้าทะลายโจร โดยนำข้อมูลที่ได้ทำการศึกษามารวบรวม วิเคราะห์ และเรียบเรียงเป็นกระบวนการพัฒนาการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรฟ้าทะลายโจร และนำไปสู่การทดลองเพาะปลูกสมุนไพรใน 2 รูปแบบ คือ การเพาะปลูกสมุนไพรฟ้าทะลายโจรในแปลงเพาะปลูก และการเพาะปลูกสมุนไพรฟ้าทะลายโจรในบ่อวงซีเมนต์

1.1 ข้อมูลทั่วไปของฟ้าทะลายโจร

1.1.1 ชื่อวิทยาศาสตร์: *Andrographis paniculata* (Burm.f.) Nees

1.1.2 ชื่อวงศ์: Acanthaceae

1.1.3 ชื่ออื่น ๆ : ฟ้าทะลาย ฟ้าสะท้าน ขุนโจรห้าร้อย หย้ากันงู น้ำลายพังพอน เมฆทะลาย ขวงขิมน้อย เจ็กเกียงฮี้ โข่วเช่า ขวนชินเหลียน

1.1.4 ความสำคัญ: “ฟ้าทะลายโจร” เป็นสมุนไพรที่ใช้มานานมากกว่า 2,000 ปี มีงานวิจัยด้านไวรัสแบบออกฤทธิ์ได้กว้างขวาง อยู่ในบัญชียาที่องค์การอนามัยโลกให้ใช้ป้องกันและรักษาการติดเชื้อทางเดินหายใจส่วนบนหลอดลมอักเสบและทอนซิลอักเสบ ปัจจุบันในประเทศไทย ฟ้าทะลายโจรเป็นสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ และเป็นยาพัฒนาจากสมุนไพร 1 ใน 2 ลำดับแรก (First Line Drug) ของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กำหนดให้ใช้สำหรับบรรเทาอาการเจ็บคอ และบรรเทาอาการของโรคหวัด (Common Cold) เช่น เจ็บคอ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ แทนการใช้ยาแผนปัจจุบันที่มีราคาแพง

1.1.5 ลักษณะทั่วไป: ฟ้าทะลายโจรมีถิ่นกำเนิดในอินเดียและศรีลังกา เป็นพืชล้มลุกที่ ชอบอากาศร้อนชื้น พบมากในประเทศจีน อินเดีย และไทยเป็นพืชที่ปลูกง่าย เจริญเติบโตได้ดีในดินร่วนซุยระบายน้ำดีต้นสูงประมาณ 30 - 70 เซนติเมตร ลำต้นเป็นสี่เหลี่ยม แตกกิ่งแขนงจำนวนมาก ใบสีเขียวเข้ม มีรูปร่างเรียวยาวปลายแหลม ดอกขนาดเล็กสีขาวมีรอยกระสีม่วงแดง ฝักคล้ายฝักต้อยติ่ง เมล็ดสีน้ำตาลอ่อน ลักษณะดังกล่าวนี้สามารถกำหนดเป็นตัวชี้วัดของลักษณะยาสมุนไพรที่ดีที่สามารถตรวจสอบหรือประเมินได้จากประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ รูปลักษณะ รสชาติ กลิ่น และสี

1.2 สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการปลูกสมุนไพรฟ้าทะลายโจร

1.2.1 สภาพพื้นที่: ความสูงจากระดับน้ำทะเล ถึง 3,200 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล

1.2.2 สภาพดิน: ดินร่วนซุย หลีกเลียงดินเหนียว หรือดินทรายจัด มีอินทรีย์วัตถุไม่น้อยกว่า 3.5 % ความเป็นกรดต่างของดิน (pH) ประมาณ 5.5-8 ดินสามารถระบายน้ำได้ดี น้ำไม่ท่วมขัง

1.2.3 สภาพภูมิอากาศ: อุณหภูมิร้อนชื้น ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย 60 - 80% แสงร่มรำไร หรือปลูกกลางแจ้ง แหล่งปลูกต้องไม่มีลมพัดแรง ถ้าลมแรงควรทำแนวบังลมเพื่อป้องกันลำต้นหักล้ม

1.3 สายพันธุ์ฟ้าทะลายโจร

ฟ้าทะลายโจรมีหลายสายพันธุ์ซึ่งจะมีปริมาณสารสำคัญ และผลผลิต ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ฤดูกาล วิธีการปลูก ดูแลรักษาและเก็บเกี่ยว ปัจจุบันมีพันธุ์ที่ปลูกกันทั่วไป และพันธุ์ที่กรมวิชาการมีการวิจัยพัฒนาสายพันธุ์และกำลังส่งเสริมให้เกษตรกรนำไปปลูก เช่น

1.3.1 พันธุ์แนะนำจากกรมวิชาการเกษตร เช่น พันธุ์พิษณุโลก 5 - 4 อายุการเก็บเกี่ยวประมาณ 77 วัน และพันธุ์จิตร 4 - 4 อายุเก็บเกี่ยวประมาณ 82 วัน

1.3.2 พันธุ์อื่นที่ปลูกกันทั่วไป เช่น พันธุ์จาก อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม พันธุ์จากกระยอง พันธุ์ศรีสะเกษ และพันธุ์พื้นเมือง เป็นต้น

การศึกษาในครั้งนี้เลือกใช้พันธุ์พื้นเมืองของจังหวัดเชียงราย

1.4 การเตรียมก่อนการปลูก

1.4.1 การเตรียมดิน: ควรมีการวิเคราะห์คุณภาพดินก่อนปลูก ขุดหรือไถพรวนเพื่อให้ดินร่วน หากวัชพืชมีไม่มากให้ทำการไถพรวนครั้งเดียว ถ้ามีมากให้ไถพรวน 2 ครั้ง คือ ไถตะเปิดหน้าดินและตากดินไว้ประมาณ 2 สัปดาห์แล้วจึงไถแปร พื้นที่ต้องไม่มีน้ำท่วมขัง หากเป็นพื้นที่ลุ่มต้องยกร่องทำแปลง กว้าง 1 - 2 เมตร ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก

1.4.2 ยกแปลงสูง 15 - 20 เซนติเมตรกว้าง 1 เมตร แปลงยาว 3 - 5 เมตรตามสภาพพื้นที่ ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ รดน้ำ ป่วยทิ้งไว้อย่างน้อย 30 - 45 วันก่อนปลูก

1.4.3 การเตรียมพันธุ์ ฟักทะลายโจรสามารถขยายพันธุ์ได้ 2 วิธี คือ 1) ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด โดยใช้เมล็ดจากฝักแก่จัด เมล็ดต้องมีสีน้ำตาลแดง ลักษณะสมบูรณ์ ปราศจากโรคและแมลง และเนื่องจากเมล็ดมีเปลือกแข็งอาจนำเมล็ดมาแช่น้ำ (ไม่แช่น้ำก็ได้) ถ้าแช่น้ำ ให้แช่ที่อุณหภูมิห้องใช้เวลาประมาณ 6 - 12 ชั่วโมง หรือ แช่น้ำอุ่น 50 - 60 องศาเซลเซียส 1 คืน และห่อผ้าขาวบาง หรือกระดาษทิชชู ทิ้งไว้ 2 คืน ก่อนนำไปปลูก การใช้เมล็ดหว่านลงแปลงหรือโรยเป็นแถวโดยตรงจะค่อนข้างเปลืองเมล็ดพันธุ์หากต้องการประหยัดเมล็ดพันธุ์ควรใช้วิธีการเพาะและย้ายกล้าปลูก 2) ขยายพันธุ์โดยปักชำกิ่ง โดยเลือกกิ่งจากต้นพันธุ์ที่ดียังไม่ออกดอก แข็งแรง ไม่มีโรค และแมลง

1.5 วิธีการขยายพันธุ์และการเพาะปลูกฟักทะลายโจร

1.5.1 การเตรียมต้นกล้าฟักทะลายโจรก่อนย้ายลงปลูกในแปลงปลูกหรือในบ่อวงซีเมนต์ เริ่มจากการเพาะกล้าโดยใช้ถาดเพาะเมล็ดขนาดกว้าง 30 เซนติเมตร ยาว 50 เซนติเมตร ลึก 8 เซนติเมตร ใช้วัสดุในการเพาะได้แก่ แกลบดำ:ทราย:ดิน ในอัตราส่วน 2:1:1 หนึ่งถาดสามารถหว่านเมล็ดได้ 100 - 200 เมล็ด รดน้ำวันละ 2 ครั้งเช้า-เย็น เมื่อต้นกล้ามีใบจริง 3 - 6 ใบ จึงย้ายลงถาดเพาะขนาด 2 x 5 เซนติเมตร โดยใช้ดินที่มีส่วนผสมได้แก่ ดิน:แกลบดิบ:หมัก:แกลบดำ:ปุ๋ยหมัก:ใบไม้:ขุยมะพร้าว ในอัตราส่วน 2:2:1:1:1 นำมาวางเรียงในพื้นที่ร่มรำไร ดูแลรดน้ำวันละ 2 ครั้ง เช้า-เย็น จนกว่าต้นกล้าจะแข็งแรงและแตกใบ 6 - 10 ใบ จึงย้ายลงปลูก

1.5.2 การปลูกฟักทะลายโจรแบบแปลงแปลง เตรียมดินโดยการไถตะเพื่อเป็นการเปิดหน้าดินให้ร่วนซุยและกำจัดวัชพืชอีกทางหนึ่ง จากนั้นตากดินไว้ประมาณ 2 สัปดาห์ เพื่อเป็นการกำจัดศัตรูพืชจำพวกไข่แมลง หรือเชื้อโรคในดิน ก่อนทำการปลูกจะทำการไถแปร เพื่อกลับหน้าดิน ทำให้ดินร่วนซุยละเอียดมากยิ่งขึ้น ทำการขุดยกแปลงทั้งนี้เพื่อป้องกันน้ำท่วมขังเป็นเวลานาน ๆ อันเป็นเหตุทำให้ต้นกล้าฟักทะลายโจรเน่าตายได้ ขุดยกแปลงสูง 15 เซนติเมตร แปลงกว้าง 1.5 เมตร ความยาวแปลง 10 เมตร มีช่องว่างระหว่างแปลง 1 เมตร หลังจากนั้นทำการขุดหลุมปลูกขนาดกว้างประมาณ 15 เซนติเมตร ลึกประมาณ 8 - 12 เซนติเมตร เป็นแถว ระยะปลูก 30 x 40 เซนติเมตร จึงทำการย้ายต้นกล้าฟักทะลายโจรลงปลูก ในหลุมที่เตรียมไว้ 1 ต้นต่อหลุม ปลูกได้จำนวนทั้งหมด 150 ต้น หลังปลูกรดน้ำทันที และด้วยพื้นที่แปลงปลูกอยู่ภายใต้ร่มเงาต้นไม้ใหญ่ จึงไม่ต้องทำการพรางแสงแดด รดน้ำวันละ 2 ครั้ง เช้า-เย็น เมื่อปลูกฟักทะลายโจรอายุครบ 100 วันหลังย้ายลงปลูก ซึ่งถือเป็นช่วงเวลาที่ฟักทะลายโจรส่วนใบจะมีปริมาณสารแอนโดรกราโฟไลด์ (andrographolide) มากที่สุดเหมาะสมกับการเก็บเกี่ยวมาใช้เป็นวัตถุดิบปรุงยา

1.5.3 การปลูกฟักทะลายโจรในบ่อวงซีเมนต์โดยเริ่มจากการเตรียมสถานที่จัดวางบ่อวงซีเมนต์ โดยในครั้งนี้ใช้พื้นที่ลานคอนกรีต ซึ่งเป็นที่ที่ได้รับแสงแดด 80% ใช้บ่อวงซีเมนต์ขนาดกว้าง 1 เมตร สูง 50 เซนติเมตร วางเรียงกันเป็นแถวระยะห่างกัน 30 เซนติเมตรต่อบ่อ จากนั้นทำการผสมดินและวัสดุปลูกใน

อัตราส่วนเดียวกันกับแปลงปลูก ผสมคลุกเคล้าให้เข้ากันแล้วนำมาใส่บ่อวงซีเมนต์จนเต็มขอบบ่อ รดน้ำให้ชุ่มแล้ว จึงย้ายต้นกล้าที่มีใบจริง 3 - 10 ใบลงปลูกกระยะในการปลูก 30×40 เซนติเมตร พื้นที่ 1 บ่อปลูกได้ 10 ต้น ใช้ทั้งหมด 15 บ่อวง ปลูกได้จำนวนทั้งหมด 150 ต้น ดูแลและรดน้ำวันละ 2 ครั้ง เช้า-เย็น เมื่อปลูกฟ้าทะลายโจร อายุครบ 100 วันหลังย้ายลงปลูก ซึ่งถือเป็นช่วงเวลาที่ฟ้าทะลายโจรส่วนใบจะมีปริมาณสารแอนโดรกราโฟไลด์ มากที่สุดเหมาะสมกับการเก็บเกี่ยวมาใช้เป็นวัตถุดิบปรุงยา

1.6 การให้น้ำ

ฟ้าทะลายโจรเป็นพืชที่ไม่ควรขาดน้ำ และน้ำที่ใช้ต้องสะอาด จึงควรมีการตรวจวิเคราะห์คุณภาพ ของน้ำ การให้น้ำ ระยะ 30 - 60 วันแรกหลังจากปลูกถ้าแดดจัดให้น้ำวันละ 2 ครั้ง เช้า - เย็น ถ้าแดดไม่จัดให้น้ำ วันละครั้ง หลังจากอายุ 60 วันไปแล้วอาจให้น้ำวันเว้นวันก็ได้หรือให้ตามความเหมาะสมตามสภาพพื้นที่และสภาพ อากาศ ในช่วงฤดูแล้งควรคลุมแปลงด้วยฟางข้าว หรือหญ้าแห้งให้หนาขึ้นเพื่อช่วยรักษาความชื้นให้นานขึ้น

1.7 การให้ปุ๋ย

ช่วงเตรียมดินย้ายกล้าให้ใส่ปุ๋ยอินทรีย์หว่านบาง ๆ หลังจากนั้น 15 วัน ใส่ปุ๋ยอินทรีย์รอบสอง ประมาณ 125 กรัมต่อต้น หรือ 300 - 400 กรัมต่อ 1 ตารางเมตร

1.8 ศัตรูพืชที่สำคัญและการกำจัดศัตรูพืช

1.8.1 วัชพืช ควรกำจัดโดยการถอน โดยเฉพาะในระยะ 2 เดือนแรกหลังจากปลูก และ ควรกำจัดวัชพืชทุกครั้งเดือนจนกระทั่งฟ้าทะลายโจรเจริญเติบโตคลุมแปลง

1.8.2 โรค ไม่พบโรคที่ทำความเสียหายรุนแรง แต่ยังพบโรคที่ทำความเสียหายเล็กน้อย ได้แก่ โรคโคนเน่าและรากเน่าจากเชื้อรา หากพบให้ถอนทำลายทันทีและโรคแอนแทรกคโนส มักจะเกิดตรงกลาง หรือปลายใบ หากพบให้ตัดส่วนที่เป็นโรคทิ้ง

1.8.3 แมลงหรือสัตว์ที่เป็นศัตรูสำคัญ ไม่พบแมลงชนิดใดที่ทำความเสียหายรุนแรง อาจ พบหอยทากบ้างในช่วงระยะต้นกล้าให้กำจัดด้วยมือ

2. ผลการเปรียบเทียบการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรฟ้าทะลายโจร

2.1 การเปรียบเทียบผลผลิตฟ้าทะลายโจรเชิงปริมาณระหว่างฟ้าทะลายโจรที่เพาะปลูกในแปลง ปลูกกับฟ้าทะลายโจรที่เพาะปลูกในบ่อวงซีเมนต์ โดยสุ่มทดสอบผลผลิตที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างรูปแบบการเพาะปลูก ละ 3 ตัวอย่าง และนำมาตรวจสอบหาค่าเฉลี่ย

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบน้ำหนักทั้งต้นและน้ำหนักเฉพาะใบของฟ้าทะลายโจรจากแปลงเพาะปลูก และจากการเพาะปลูกในบ่อวงซีเมนต์

รูปแบบการเพาะปลูก	น้ำหนักทั้งต้น (กรัม)	น้ำหนักเฉพาะใบ (กรัม)
แปลงปลูก	152.98	62.88
บ่อวงซีเมนต์	286.61	125.03

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลผลิตฟ้าทะลายโจรจากการเพาะปลูกในแปลงเพาะปลูก มีน้ำหนักเฉลี่ยน้อยกว่า ผลผลิตฟ้าทะลายโจรจากการเพาะปลูกในบ่อวงซีเมนต์โดยเก็บตัวอย่างมาตรวจสอบด้วยการเปรียบเทียบกัน 2 ลักษณะ คือ น้ำหนักทั้งต้นและน้ำหนักที่คัดเฉพาะใบ

ภาพที่ 1 ผลผลิตฟ้าทะลายโจรจากการเพาะปลูกในแปลงเพาะปลูก

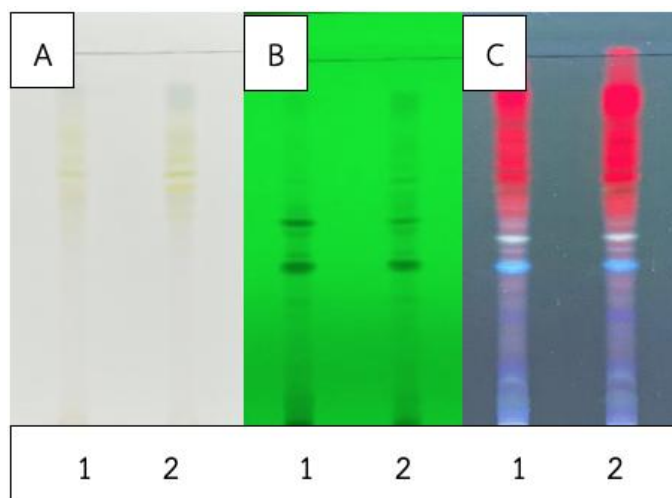

ภาพที่ 2 ผลผลิตฟ้าทะลายโจรจากการเพาะปลูกในบ่อวงซีเมนต์

2.2 ผลการศึกษาเปรียบเทียบผลผลิตวัตถุดิบสมุนไพรฟ้าทะลายโจรจากแปลงเพาะปลูกและการเพาะปลูกในบ่อวงซีเมนต์

การตรวจสอบเอกลักษณ์ทางเคมีของฟ้าทะลายโจรจากลายพิมพ์นิ้วมือ (Fingerprint)

การศึกษานี้จะทำการตรวจสอบเอกลักษณ์ทางเคมีของฟ้าทะลายโจรจากลายพิมพ์นิ้วมือ โดยอาศัยเทคนิคโครมาโทกราฟีแบบชั้นบาง (Thin Layer Chromatography : TLC) เพื่อใช้บ่งบอกคุณภาพทางฤทธิ์ยา หรือตรวจสอบสารสำคัญของฟ้าทะลายโจรทั้ง 2 ตัวอย่าง ได้แก่ ฟ้าทะลายโจรจากแปลงเพาะปลูกและฟ้าทะลายโจรจากการเพาะปลูกในบ่อวงซีเมนต์ โดยนำฟ้าทะลายโจรทั้ง 2 ตัวอย่าง มาทำการสกัดด้วย 80% เอทานอล เป็นเวลา 24 ชั่วโมง จากนั้นทำการทดสอบโดยเทคนิคโครมาโทกราฟีแบบชั้นบาง โดยใช้เฟสเคลื่อนที่ (Mobile phase) คือ Toluene : Ethyl Acetate : Formic Acid ในอัตราส่วน 5:4:1

ภาพที่ 3 TLC chromatogram ของการเพาะปลูกฟ้าทะลายโจรทั้ง 2 รูปแบบ

(A) ภายใต้แสงธรรมชาติ (B) ภายใต้แสง UV 254 nm และ (C) ภายใต้แสง UV 366 nm

Lane 1: ฟ้าทะลายโจรจากแปลงเพาะปลูก Lane 2: ฟ้าทะลายโจรจากการเพาะปลูกในบ่อวงซีเมนต์

Adsorbent: Silica gel; Solvent system: Toluene: Ethyl Acetate: Formic Acid = 5:4:1

ตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบเอกลักษณ์ทางเคมีของการเพาะปลูกฟ้าทะลายโจรจากแปลงเพาะปลูก และจากการเพาะปลูกในบ่อวงซีเมนต์

Detection	TLC fraction	ค่า R _f	
		ฟ้าทะลายโจร จากแปลงเพาะปลูก	ฟ้าทะลายโจร จากการเพาะปลูกในบ่อวงซีเมนต์
Normal lighting	1	0.69	0.69
	2	0.74	0.75
	3	0.79	0.78
	4	0.89	0.89
UV254	1	0.09	0.31
	2	0.18	0.36
	3	0.35	0.45
	4	0.45	0.50
	5	0.48	0.61
	6	0.54	0.65
	7	0.58	0.70
	8	0.69	0.71
UV366	1	0.43	0.45
	2	0.46	0.48
	3	0.53	0.53
	4	0.57	0.55
	5	0.61	0.60
	6	0.66	0.64
	7	0.69	0.69
	8	0.78	0.79
	9	0.85	0.83

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลจากการตรวจสอบเอกลักษณ์ทางเคมีของฟ้าทะลายโจรจากแปลงเพาะปลูกและฟ้าทะลายโจรจากการเพาะปลูกในบ่อวงซีเมนต์ ภายใต้แสงธรรมชาติ ตรวจพบแถบของสารจำนวน 4 แถบสารทั้ง 2 ตัวอย่าง สำหรับการตรวจสอบเอกลักษณ์ทางเคมี ภายใต้แสง UV254 ตรวจพบแถบของสารจำนวน 8 แถบสารทั้ง 2 ตัวอย่าง และการตรวจสอบเอกลักษณ์ทางเคมี ภายใต้แสง UV366 ตรวจพบแถบของสารจำนวน 9 แถบสารทั้ง 2 ตัวอย่าง (แสดงใน ภาพที่ 3 และตารางที่ 2) จากผลการทดสอบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ฟ้าทะลายโจรทั้ง 2 ตัวอย่าง มีการตรวจพบสารองค์ประกอบทางเคมีที่คล้ายกันหรือใกล้เคียงกัน

การตรวจสอบการปนเปื้อนโลหะหนักและเชื้อจุลินทรีย์ของฟ้าทะลายโจร

การนำพืชสมุนไพรมาพัฒนาหรือผลิตเป็นยารักษาผู้ป่วยจำเป็นต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ป่วยด้วย โดยปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือ อย. ได้กำหนดมาตรฐานการปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์และโลหะหนัก โดยจะต้องทำการตรวจวิเคราะห์ปริมาณของ 1) สารหนู (Arsenic (As)) 2) แคดเมียม (Cadmium (Cd)) 3) ตะกั่ว (Lead (Pb)) และ 4)ปรอท (Mercury (Hg)) ซึ่งจะต้องตรวจพบได้ไม่เกิน 4, 0.3, 10 และ 0.5 ppm ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงผลการตรวจสอบโลหะหนักของการเพาะปลูกฟ้าทะลายโจรจากแปลงเพาะปลูกและการเพาะปลูกในบ่อวงซีเมนต์

โลหะหนัก	ค่ามาตรฐาน	ฟ้าทะลายโจร จากแปลงเพาะปลูก	ฟ้าทะลายโจร จากการเพาะปลูกในบ่อวงซีเมนต์
Arsenic (As)	< 4 ppm	0.032 ppm	0.033 ppm
Cadmium (Cd)	< 0.3 ppm	Not Detected	Not Detected
Lead (Pb)	< 10 ppm	0.26 ppm	<0.050 ppm
Mercury (Hg)	< 0.5 ppm	Not Detected	Not Detected

จากตารางที่ 3 พบว่า ฟ้าทะลายโจรที่เพาะปลูกในบ่อวงซีเมนต์พบปริมาณสารหนูและตะกั่ว เท่ากับ 0.032 ppm, 0.26 ppm ตามลำดับ ส่วนแคดเมียมและปรอทไม่พบการปนเปื้อน ขณะที่ฟ้าทะลายโจรที่เพาะปลูกในแปลงเพาะปลูกพบปริมาณสารหนูและตะกั่ว เท่ากับ 0.033 ppm, < 0.050 ppm ตามลำดับ ส่วนแคดเมียมและปรอทไม่พบการปนเปื้อน (แสดงใน ตาราง 3) จะเห็นได้ว่าการเพาะปลูกฟ้าทะลายโจรทั้ง 2 รูปแบบมีค่าการปนเปื้อนโลหะหนักไม่เกินมาตรฐานตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือ อย. กำหนด

การตรวจสอบการปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์

สำหรับการตรวจสอบการปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์ในการศึกษานี้จะทำการตรวจหาเชื้อ 1) Clostridium spp. 2) E. coli 3) Salmonella spp. และ 4) Staphylococcus spp. และเชื้อรา โดยมีเกณฑ์มาตรฐานการปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์ ดังนี้ ห้ามตรวจพบเชื้อ 1) Clostridium spp. 2) E. coli 3) Salmonella spp. และ 4) Staphylococcus spp. และเชื้อราสามารถตรวจพบได้ไม่เกิน 5.0×10^4 CFU/g

ตารางที่ 4 แสดงผลการตรวจสอบเชื้อจุลินทรีย์ของการเพาะปลูกฟ้าทะลายโจรจากแปลงเพาะปลูกและการเพาะปลูกในบ่อวงซีเมนต์

เชื้อจุลินทรีย์	ค่ามาตรฐาน	ฟ้าทะลายโจร จากแปลงเพาะปลูก	ฟ้าทะลายโจร จากการเพาะปลูกในบ่อวงซีเมนต์
Clostridium spp.	Not found	Not found	Not found
E. coli	Not found	Not found	Not found
Salmonella spp.	Not found	Not found	Not found
Staphylococcus spp.	Not found	Not found	Not found
Fungi	< 5.0×10^4 CFU/g	Not found	Not found

จากตารางที่ 4 พบว่า ฟัทะลายโจรจากแปลงเพาะปลูกและเพาะปลูกในบ่อวงซีเมนต์ ไม่พบการปนเปื้อนของเชื้อจุลินทรีย์ 1) Clostridium spp. 2) E.coli 3) Salmonella spp. 4) Staphylococcus spp. และเชื่อว่า การทดลองนี้แสดงให้เห็นว่า ฟัทะลายโจรจากการเพาะปลูกทั้ง 2 รูปแบบ ไม่พบการปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์ตามมาตรฐานตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือ อย. กำหนด ซึ่งเป็นผลมาจากการควบคุมปัจจัย การเจริญเติบโตของพืชทั้งดิน น้ำและการใช้ปุ๋ย ทำให้สามารถควบคุมการปนเปื้อนของฟัทะลายโจรได้ อันนำมาซึ่งความปลอดภัยแก่ผู้ช้ยา

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อศึกษากระบวนการผลิต และการควบคุมคุณภาพวัตถุดิบสมุนไพร โดยพิจารณาให้มีความสำคัญปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อคุณภาพของพืชสมุนไพร ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ ความชื้น สายพันธุ์ วิธีการเพาะพันธุ์ขยายพันธุ์ การเพาะปลูก และการเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญนำไปสู่การพัฒนากระบวนการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพและมีคุณสมบัติของความเป็นยาแผนไทย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของกรกช รักษ์เพชร และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่องการปลูก สรรพคุณ และฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของฟัทะลายโจรในทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนจีน ที่พบว่า การเพาะปลูก ฟัทะลายโจรให้มีคุณภาพนั้นจะต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สารอินทรีย์ในดินและปริมาณการให้น้ำ (กรกช รักษ์เพชร และคณะ, 2565) ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะส่งผลต่อสารสำคัญและคุณภาพของสมุนไพร และนำองค์ความรู้ไปเป็นสาระสำคัญในการสอนนักศึกษาหลักสูตรแพทย์เวชกรรมไทยร่วมสมัยและนักเทคโนโลยีสมุนไพร ที่มีศักยภาพในการประกอบวิชาชีพและเป็นที่พึ่งของประชาชน จากการศึกษาวิจัยพบว่า การเพาะปลูกสมุนไพร ทั้ง 2 รูปแบบ คือ 1) การเพาะปลูกฟัทะลายโจรในแปลงปลูก 2) การเพาะปลูกฟัทะลายโจรในบ่อวงซีเมนต์ ให้ผลผลิตเชิงปริมาณที่แตกต่างกัน ซึ่งการเพาะปลูกฟัทะลายโจรในบ่อวงซีเมนต์ให้ผลผลิตในปริมาณมากกว่าการเพาะปลูกในแปลงปลูก เนื่องจากการเพาะปลูกในพื้นที่บ่อวงซีเมนต์สามารถควบคุมปัจจัยการเจริญเติบโตของสมุนไพรได้ดีกว่าการปลูกในแปลงเพาะปลูกทั่วไป ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของนคร จันตะวงษ์ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาวิธีการปลูกขอบชะนางแดงเพื่อลดการปนเปื้อนและการประหยัดพื้นที่ ภายใต้การเพาะปลูกแบบกระบะและแบบยกชั้น การศึกษาพบว่า สามารถควบคุมคุณภาพของวัตถุดิบของสมุนไพรได้ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งช่วยประหยัดพื้นที่ในการเพาะปลูก (นคร จันตะวงษ์ และคณะ, 2566) และจากผลการเปรียบเทียบคุณภาพการตรวจสอบเอกลักษณ์ทางเคมีของฟัทะลายโจรจากสายพันธุ์นิ้วมือ ทั้ง 2 รูปแบบ มีผลใกล้เคียงกัน รวมถึงผลการตรวจสอบคุณภาพการปนเปื้อนโลหะหนัก และจุลินทรีย์ก่อโรค การเพาะปลูกฟัทะลายโจรทั้ง 2 รูปแบบ อยู่ในระดับที่ไม่เกินมาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของพรพรรณ ก่อใจ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาการปนเปื้อนโลหะหนักและเชื้อจุลินทรีย์ในดีป्लीที่เพาะปลูกในพื้นที่จำกัด การศึกษาพบว่า การเพาะปลูกสมุนไพรในพื้นที่จำกัดขอบเขตในกระถางนั้น ไม่พบการปนเปื้อนของโลหะหนักและเชื้อจุลินทรีย์ที่เกินมาตรฐาน นอกจากนี้ยังพบว่าผลผลิตวัตถุดิบสมุนไพรดังกล่าวยังคงมีสารสำคัญ เช่นเดียวกับกับต้นพันธุ์โดยเทียบลายพิมพ์นิ้วมือของพืช (Fingerprint) ด้วยเทคนิคโครมาโทกราฟีแบบชั้นบาง (พรพรรณ ก่อใจ และคณะ, 2566) ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงส่งผลให้วัตถุดิบฟัทะลายโจรมีคุณภาพปราศจากการปนเปื้อน และองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นยังสามารถถ่ายทอดให้กับประชาชนที่เห็นความสำคัญของการปลูกสมุนไพรไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือนหรือบริเวณสวนครัวรั้วบ้าน ตลอดจนสามารถปรับรูปแบบการเพาะปลูกฟัทะลายโจรในบ่อวงซีเมนต์ ซึ่งสามารถควบคุมปัจจัยการผลิตและวัสดุปลูกให้ปลอดภัยการปนเปื้อนสารตกค้าง อีกทั้งยังช่วยประหยัดต้นทุนและประหยัดแรงงานในการดูแลและกำจัดวัชพืชซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปแบบการเพาะปลูกที่ยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้สรุปได้ว่า การเพาะปลูกสมุนไพรทั้ง 2 รูปแบบ คือ 1) การเพาะปลูกฟ้าทะลายโจรในแปลงปลูก 2) การเพาะปลูกฟ้าทะลายโจรในบ่อวงซีเมนต์ ให้ผลผลิตเชิงปริมาณที่แตกต่างกัน ซึ่งการเพาะปลูกฟ้าทะลายโจรในบ่อวงซีเมนต์ให้ผลผลิตในปริมาณมากกว่าการเพาะปลูกในแปลงปลูก และผลจากการเปรียบเทียบเชิงคุณภาพพบว่า มีลักษณะเป็นยาดีใกล้เคียงกัน รวมถึงมีความปลอดภัยจากการปนเปื้อนโลหะหนักและจุลินทรีย์ก่อโรค เป็นไปตามมาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนด ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้ควรมีการศึกษาปริมาณแอนโดรกราโฟไลด์ หรือศึกษาวิเคราะห์คุณภาพเทียบกับตำรามาตรฐานยาสมุนไพรไทย (Thai Herbal Pharmacopoeia; THP) สามารถนำงานวิจัยนี้ไปพัฒนาต่อยอดสู่การผลิตวัตถุดิบยาสมุนไพรชนิดอื่น ๆ เพื่อเป็นทางเลือกใหม่ในการผลิตวัตถุดิบยาสมุนไพรในพื้นที่จำกัดที่สามารถควบคุมปัจจัยการเพาะปลูกให้สอดคล้องกับถิ่นที่อยู่ของพืชสมุนไพรตามธรรมชาติ (Habitat) ผลการวิจัยนี้ได้นำไปเป็นบทเรียนตัวอย่างในการเรียนการสอนหลักสูตรแพทย์เวชกรรมไทยร่วมสมัยและหลักสูตรเทคโนโลยีสมุนไพร ตลอดจนบริการนวัตกรรมนี้สู่ชุมชนเพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้วยการปลูกสมุนไพรเพื่อดูแลสุขภาพในเบื้องต้นด้วยตนเอง รวมถึงถ่ายทอดความรู้สู่วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตวัตถุดิบสมุนไพร เนื่องจากรูปแบบการเพาะปลูกฟ้าทะลายโจรในบ่อวงซีเมนต์ สามารถควบคุมปัจจัยการผลิตและวัสดุปลูกให้ปลอดภัยการปนเปื้อนสารตกค้าง อีกทั้งยังช่วยประหยัดต้นทุนและประหยัดแรงงานในการดูแลและกำจัดวัชพืชซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปแบบการเพาะปลูกที่ยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้สามารถสำเร็จลงได้ก็เพราะผู้วิจัยขอขอบพระคุณวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่สนับสนุนงบประมาณในการวิจัยและสถานที่ในการดำเนินการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กรกช รัชเพชร และคณะ. (2565). การปลูก สรรพคุณ และฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของฟ้าทะลายโจรในทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนจีน. วารสารการแพทย์แผนจีนในประเทศไทย, 1(1), 136-148.
- กรมวิชาการเกษตร. (2566). คู่มือการผลิตฟ้าทะลายโจรเพื่อเป็นแนวทางการรับรองแหล่งผลิต GAP พืชสมุนไพร. พิจิตร: อนันตชัยการพิมพ์.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2557). พืชสมุนไพร ภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กองเศรษฐกิจสมุนไพร. (2566). แผนปฏิบัติการด้านสมุนไพรแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เปเปอร์ จำกัด.
- นคร จันตะวงษ์ และคณะ. (2566). การศึกษาวิธีการปลูกขอบชะนางแดงเพื่อลดการปนเปื้อนและการประหยัดพื้นที่. วารสารหมอยาไทย, 9(3), 1-17.
- พรพรรณ ก่อใจ และคณะ. (2566). การศึกษาการปนเปื้อนโลหะหนักและเชื้อจุลินทรีย์ในดินปลูกที่เพาะปลูกในพื้นที่จำกัด. วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร, 40(3), 43-54.
- พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก หน้า 122 (30 เมษายน 2562).
- ศิริดา ภูริวัฒนพงศ์ และคณะ. (2566). งานวิจัยแบบสุ่มและมีกลุ่มเปรียบเทียบผลของฟ้าทะลายโจร กับฟาวิพิราเวียร์ ในการรักษาโควิด-19 ที่มีอาการน้อยหรือไม่มีอาการ. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 1(3), 526-542.

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. (2564). คู่มือการปลูกฟ้าทะลายโจร. เรียกใช้เมื่อ 5 ตุลาคม 2567 จาก <https://alro.go.th/>

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2561). เริ่มเส้นทางการพัฒนา “พืชสมุนไพร” ภูมิปัญญาไทยสู่ตลาดโลก. เรียกใช้เมื่อ 5 ตุลาคม 2567 จาก <https://warning.acfs.go.th/th/journal/>

_____. (2562). การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชสมุนไพร. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2567 จาก https://e-book.acfs.go.th/Book_view/68

การพัฒนาแบบการทำงานที่ปลอดภัย ของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุง
ในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง*
DEVELOPMENT OF SAFE WORK MODEL FOR MAINTENANCE CONTRACTORS,
IN PETRPCHEMICAL INDUSTRY, AT MAP TA PHUT INDUSTRIAL ESTATE AREA,
RAYONG PROVINCE

กฤษฎา ประเสริฐสุโข*, พรสุข หุ่นนิรันดร์

Kridsada Prasertsuko*, Pronsuk Hoonnirun

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Public Health, Western University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author: E-mail: kridsada.p@pttcgroup.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านความปลอดภัย 2) พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบด้านความปลอดภัย และ 3) ประเมินผลรูปแบบ การวิจัยเป็นแบบวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบัน โดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ชำนาญการ 12 คน คัดเลือกแบบเจาะจง และเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม 275 คน (Daniel, 2010) คัดเลือกตัวอย่างแบบสุ่มหลายขั้นตอน ระยะที่ 2 พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบกับกลุ่มทดลอง 40 คน และกลุ่มควบคุม 40 คน เป็นเวลา 3 สัปดาห์ ระยะที่ 3 ประเมินผลรูปแบบด้านความรู้ การรับรู้ภัยคุกคาม และพฤติกรรมที่ปลอดภัย ก่อนและหลังใช้รูปแบบในสัปดาห์ที่ 3 และติดตามผลในสัปดาห์ที่ 4 โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงเปรียบเทียบและหาความสัมพันธ์แบบไม่ใช้พารามิเตอร์ ได้แก่ Mann Whitney U-test, Friedman's Q Test และ Wilcoxon Signed Rank Sum Test ผลวิจัยพบว่า สถานการณ์ปัจจุบันของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุง ร้อยละ 67.27 มีระดับความรู้ด้านความปลอดภัยน้อย ร้อยละ 63.28 - 74.55 มีระดับการรับรู้ภัยคุกคามน้อย และร้อยละ 61.09 มีระดับพฤติกรรมที่ปลอดภัยน้อย โดยหลังใช้รูปแบบตาม KPM Model ที่พัฒนาขึ้น กับกลุ่มทดลอง 3 สัปดาห์ แล้วประเมินผลเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ช่วงก่อนการใช้รูปแบบ หลังการใช้ และระยะติดตามผล พบว่า หลังการใช้รูปแบบระดับความรู้ ระดับการรับรู้ภัยคุกคาม และระดับพฤติกรรมที่ปลอดภัย ของกลุ่มทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ค่า $p\text{-value} < 0.001^*$ แสดงว่ารูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมีตาม KPM Model ส่งผลให้ ระดับความรู้ ระดับการรับรู้ภัยคุกคาม และระดับพฤติกรรมที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุง กลุ่มทดลองสูงขึ้น

คำสำคัญ: รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัย, ความปลอดภัยในการทำงาน, ผู้รับเหมาซ่อมบำรุง, อุตสาหกรรม ปิโตรเคมี, พฤติกรรมที่ปลอดภัย

Abstract

The objectives of this research were to study 1) The current safety situation 2) To develop and experiment safe work model 3) To evaluate the safe work model. The research methodology was Research and Development which classified into three phases. First Phase Study the current safety situation by interviewing 12 maintenance and safety specialists which specific sampling. Multistage Sampling method for 275 maintenance contractors (Daneil 2010) to answer the questionnaires. Second Phase Develop and experiment with safe work models to maintenance contractors. 40 were the experimental group and the other 40 were the controlled group. Third Phase Evaluated the safe work model which was developed. Analytical statistics were Descriptive statistics, and non-parametric statistics were Mann Whitney U-test Friedman's Q Test and Wilcoxon Signed Rank Sum Test. The results concluded that the current safety situation showed 67.27 percent of maintenance contractors stay in low level of safety knowledge, 63.28 - 74.55 percent stay in low level of Perceived Threat and 61.09 percent stay in low level of safe work behavior. After 3 weeks executed safe work model or KPM Model in experimental group. The evaluation was done 3 times with experiment and controlled group as pre-test, post-test and follow up test, then comparing and analyzed by non-parametric statistics. The results showed that the level of Safety knowledge, Perceived Threat and Safe work behavior in the experimental group were significantly changed after implementing KPM Model at $p\text{-value} < 0.001$. These results verify that the safe work model for maintenance contractors in Petrochemical Industry or KPM Model enhanced Safety knowledge, Perceived Threat and Safe behavior significantly.

Keywords: Safe Work Model, Occupational Health and Safety, Maintenance Contractor, Petrochemical Industry, Safe Work Behavior

บทนำ

อุตสาหกรรมปิโตรเคมีและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เป็นอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูง เนื่องจากมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุร้ายแรง ได้แก่ เพลิงไหม้ สารเคมีรั่วไหล และเกิดการระเบิดได้ โดยข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุของโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2559 - 2563 ของกองส่งเสริมเทคโนโลยีความปลอดภัยโรงงาน กรมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม พบว่า มีการเกิดอุบัติเหตุ ทั้งสิ้น 484 ครั้ง (กองส่งเสริมเทคโนโลยีความปลอดภัยโรงงาน, 2563) และเมื่อพิจารณาประเภทของโรงงานอุตสาหกรรมที่เกิดอุบัติเหตุดังกล่าว พบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และปิโตรเคมี มีการเกิดอุบัติเหตุรวม 38 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.85 และกลุ่มอุตสาหกรรมพลาสติกและโฟม ซึ่งเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมต่อเนื่องของอุตสาหกรรมปิโตรเคมี มีอุบัติเหตุเกิดขึ้น 93 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 19.21 และเมื่อรวมจำนวนครั้งของการเกิดอุบัติเหตุทั้งสองกลุ่มเข้าด้วยกัน พบว่า เกิดอุบัติเหตุรวมทั้งสิ้น 131 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 27.07 ของอุบัติเหตุทั้งหมด ซึ่งเป็นสัดส่วนค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น ๆ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาข้อมูลจากรายงานการเฝ้าระวังภัยด้านสารเคมี ประจำปี พ.ศ. 2559 - 2563 ของสำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ได้สรุปสถานการณ์การเกิดอุบัติเหตุจากสารเคมี พบว่าในระหว่างปี พ.ศ. 2559 - 2561 จังหวัดระยอง มีจำนวนครั้งที่เกิดอุบัติเหตุจากสารเคมีสูงที่สุดในประเทศไทย และปี พ.ศ. 2562 อยู่ลำดับที่ 2 ส่วนในปี พ.ศ. 2563 ลำดับที่ 4 ตามลำดับ ถือว่าเป็นจังหวัดที่มีการเกิดอุบัติเหตุจากสารเคมีอยู่ลำดับต้น ๆ มาโดยตลอด (สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, 2563)

สอดคล้องกับผลการศึกษาของสายใจ พินิจเวชการ, สำเร็จ สาวิวัฒน์พงษ์กุล การวิจัยเอกสารวิเคราะห์สถานการณ์อุบัติเหตุสารเคมีของประเทศไทย พ.ศ. 2560 - 2565 สรุปว่า ในรอบ 6 ปี พบว่า อุบัติภัยสารเคมี มีเกิดขึ้นทุกปี ด้วยจำนวนครั้งที่มากขึ้นในบางสาเหตุและลดลงในบางสาเหตุ เช่น เกิดจากไฟไหม้ สารเคมีรั่วไหล และพบว่า วัสดุที่ทำให้เกิดเหตุมากที่สุด คือ พลาสติก/ยาง/โฟม เมื่อพิจารณาประเภทของโรงงานอุตสาหกรรมที่เกิดอุบัติเหตุจากสารเคมี พบว่า ส่วนใหญ่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูงซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง (สายใจ พินิจเวชการ และสำเร็จ สาวิวัฒน์พงษ์กุล, 2567) สอดคล้องกับข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ในระหว่างปี พ.ศ. 2560 - 2565 พบว่า พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด มีการเกิดอุบัติเหตุ จำนวน 176 ครั้ง โดยส่วนใหญ่เป็นการเกิดอัคคีภัยและสารเคมีรั่วไหล และเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุของปี พ.ศ. 2565 พบว่า มีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ทั้งหมด 37 ครั้ง โดยเกิดในอุตสาหกรรมผลิตเคมีภัณฑ์และวัสดุเคมีมากที่สุดเป็นลำดับแรก และอุตสาหกรรมผลิตพลาสติกและเม็ดพลาสติก ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเคมีและปิโตรเคมี เป็นลำดับที่สอง ทั้งนี้ การเกิดอุบัติเหตุส่วนใหญ่จะเกิดกับผู้รับเหมางานซ่อมบำรุง โดยเมื่อวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ พบว่า ส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมการทำงานที่ไม่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุง ที่เข้าปฏิบัติงานในช่วงการซ่อมบำรุงใหญ่ (Shutdown Turnaround) ของโรงงาน (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2565) ดังนั้น สรุปได้ว่า งานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีปัญหาการเกิดอุบัติเหตุสูงเป็นลำดับต้น ๆ ในประเทศไทย

พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง มีผู้รับเหมาเข้ามาทำงานซ่อมบำรุงใหญ่ มากกว่าปีละ 30,000 คน โดยผู้รับเหมาดังกล่าวมาจากกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทั้งความรู้และประสบการณ์ และบางคนเพิ่งเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมปิโตรเคมีเป็นครั้งแรก จึงขาดความรู้ความเข้าใจในการทำงานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ทำให้มีพฤติกรรมการทำงานที่ไม่ปลอดภัย เช่น ไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนการทำงานที่กำหนดไว้ จึงทำให้เกิดอันตรายตั้งแต่การเกิดอุบัติเหตุเล็กน้อยจนถึงอุบัติเหตุร้ายแรงที่ทำให้เกิดการเสียชีวิต หรือทรัพย์สินเสียหายเป็นมูลค่าสูง ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุง ในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานรับเหมางานซ่อมบำรุง และช่วยป้องกันหรือลดอุบัติเหตุร้ายแรงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี และอุตสาหกรรมต่อเนื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบัน ด้านความปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง
2. เพื่อพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี
3. เพื่อประเมินผลรูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ศึกษาระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2567 ถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2567 ในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เลขที่ WTU 2567-0048 วันที่รับรอง 17 มิถุนายน พ.ศ. 2567 รหัสโครงการ HE-WTU 2567-0048 มีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยสามารถสมัครใจร่วมตอบแบบสอบถามหรือร่วมกิจกรรม และสามารถถอนตัวในช่วงที่เก็บข้อมูล หรือช่วงดำเนินกิจกรรมได้

ขั้นตอนการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ด้านความปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2567 ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ชำนาญด้านความปลอดภัย และผู้ชำนาญด้านงานซ่อมบำรุง ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ที่คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive selection) จำนวน 12 คน เพื่อสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่จัดเตรียมไว้ และสุ่มกลุ่มตัวอย่างสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จากผู้รับเหมาซึ่งปฏิบัติงาน อยู่ในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จำนวน 6 แห่ง มีขนาดประชากรจำนวน 30,000 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Daniel, W. W. (Daniel, W. W., 2010) ได้จำนวน 275 คน สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ร่วมกับใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยสุ่มเลือกนิคมอุตสาหกรรม 3 แห่ง โดยการจับฉลาก ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมผาแดง นิคมอุตสาหกรรมอาร์ไออาร์แอล และท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด จากนั้นสุ่มเลือกโรงงานในกลุ่ม ปตท. และกลุ่มเอสซีจี มาอย่างละ 2 โรงงาน เพื่อสุ่มเลือกบริษัทผู้รับเหมาที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงงานทั้ง 4 แห่ง ด้วยวิธีการจับฉลากจากบริษัทผู้รับเหมา ให้ครอบคลุมประเภทงานที่มีความเสี่ยงสูง 6 ประเภท คัดเลือกผู้ปฏิบัติงานของผู้รับเหมาทั้ง 6 ประเภท งานที่มีความเสี่ยงสูง โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบสัดส่วน (Proportion Stratified Sampling) ตามประเภทงาน

ระยะที่ 2 พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2567 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2567 โดยคัดเลือกพนักงานผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงที่ปฏิบัติงานที่โรงกลั่นน้ำมันของกลุ่ม ปตท. จำนวน 40 คน เป็นกลุ่มควบคุม และผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงที่ปฏิบัติงานที่โรงงานผลิตโพลีเมอร์ ของกลุ่ม ปตท. จำนวน 40 คน เป็นกลุ่มทดลอง โดยกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานที่อยู่ในประเภทงานที่มีความเสี่ยงสูงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี จำนวน 3 ประเภท ได้แก่ 1) งานประกอบงานเชื่อม เจียร์ ตัด เจาะ 2) งานติดตั้งและรื้อถอนนั่งร้าน และ 3) งานในที่อับอากาศ

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เป็น 3 ช่วง ได้แก่ ก่อนใช้รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัย หลังทดลองใช้รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัย ในสัปดาห์ที่ 3 และระยะติดตามหลังทดลอง ในสัปดาห์ ที่ 4 โดยใช้แบบสอบถามความรู้ด้านความปลอดภัย แบบสอบถามการรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนอง และแบบสอบถามพฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัย การประเมินรูปแบบการทำงานที่ปลอดภัย โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยในกลุ่มทดลอง

เครื่องมือวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามจำนวน 5 ชุด ที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สารานุกรมเปิดโลกปิโตรเคมี จิตวิทยากับพฤติกรรมสุขภาพ ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค Loss Prevention System, Practical Loss Control Leadership, Introduction to health behavior theory, Organizational Behavior: Human Behavior at Work และ MORT safety assurance systems และผ่านการตรวจสอบคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือ มีค่าระหว่าง 0.60 - 1.00 ส่วนความเชื่อมั่นของเครื่องมือ แบบสอบถามความรู้ด้านความปลอดภัย ใช้ค่าสัมประสิทธิ์ ของ Kuder Richardson มีค่า KR-21 เท่ากับ 0.782 และใช้ค่า Cronbach's coefficient alpha ของแบบสอบถามการรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนอง เท่ากับ 0.718 และแบบสอบถามพฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัย เท่ากับ 0.852 ส่วนเครื่องมือในการทดลอง หลังพัฒนาเสร็จจะตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงก่อนนำไปใช้กับกลุ่มทดลอง

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้ชำนาญด้านความปลอดภัย และผู้ชำนาญด้านงานซ่อมบำรุง ประเด็นสัมภาษณ์ เรื่องปัญหาด้านความปลอดภัย สาเหตุ แนวทางแก้ไขป้องกัน ลักษณะพฤติกรรมความปลอดภัยที่คาดหวัง 2) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ในกลุ่ม

ผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ลักษณะคำถามแบบเลือกตอบและเติมลงในช่องว่าง จำนวน 12 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา ประเภทงาน ประสบการณ์ทำงาน ระดับความเสี่ยงของงาน ประวัติการสูบบุหรี่ ประวัติการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ประวัติการฝึกอบรมด้านความปลอดภัย ประวัติการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน และประวัติการเจ็บป่วยจากการทำงาน 3) แบบสอบถามความรู้ด้านความปลอดภัยของงานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี จำนวน 38 ข้อ เป็นคำถามแบบถูกหรือผิด แล้วนำคะแนนที่ได้ทั้งหมดมารวมกัน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ตอบถูกต้อง เพื่อจัดระดับความรู้ แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับรู้น้อย หากได้คะแนนน้อยกว่า 60% ระดับรู้นปานกลาง หากได้คะแนนระหว่าง 60% - 79% และระดับรู้นมาก หากได้คะแนนตั้งแต่ 80% ขึ้นไป (Best, J. W., 1977) 4) แบบสอบถามการรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนองด้านปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง ประกอบด้วย การรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม การรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม การรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง และการรับรู้ความสามารถของตนเอง แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ คือ ระดับมาก 3 คะแนน ปานกลาง 2 คะแนน น้อย 1 คะแนน (Best, J. W., 1977) 5) แบบสอบถามพฤติกรรมที่ปลอดภัยในการทำงานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุง จำนวน 25 ข้อ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ คือ ปฏิบัติทุกครั้ง 3 คะแนน ปฏิบัติบางครั้ง 2 คะแนน ไม่เคยปฏิบัติเลย 1 คะแนน (Best, J. W., 1977) 6) แบบสอบถามความพึงพอใจในกิจกรรมตามรูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี สัปดาห์ที่ 4 ในกลุ่มทดลอง แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) คือ พึงพอใจมากที่สุด 5 คะแนน พึงพอใจมาก 4 คะแนน พึงพอใจปานกลาง 3 คะแนน พึงพอใจน้อย 2 คะแนน พึงพอใจน้อยที่สุด 1 คะแนน (Best, J. W., 1977)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัย ของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี โดยประยุกต์แนวคิดทฤษฎีโดมิโน (Domino Theory) (Frank, E. B. & George, L. G., 1986) ทฤษฎีปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory: SCT) (อมราพร สุรการ, 2565) ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค (Protection Motivation Theory : PMT) (Hayden, J., 2019); (พรสุข หุ่นจันทร์, 2565) แนวคิดเรื่อง เทคนิคในการวิเคราะห์หรือคาดการณ์อันตรายด้วย KYT (Kiken Yoshi Technic) แนวคิดเรื่อง Behavior Base Safety (BBS) (Bennett, J. D., 1997) ได้นำเสนอ เรื่อง การสังเกตการทำงานเพื่อลดความสูญเสีย (Loss Prevention Observations) โดยจัด กิจกรรมเพื่อสังเกตพฤติกรรมการทำงานที่ไม่ถูกต้องและดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง โดยกำหนดแนวทางการดำเนินการโดยใช้แนวคิดในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามหลักการของ BBS และผลการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านความปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี โดยประกอบด้วย 3 โมดูล 8 กิจกรรม เรียกว่า KPM Model ได้แก่

โมดูลที่ 1 การพัฒนาความรู้และทักษะด้านความปลอดภัยในการทำงาน (Knowledge and Skill Development : K) ประกอบด้วยกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 เรียนรู้หลักการทำงานซ่อมบำรุงที่ปลอดภัยในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี และกิจกรรมที่ 2 ฝึกทักษะความปลอดภัยเฉพาะด้านตามประเภทงานซ่อมบำรุง

โมดูลที่ 2 พัฒนาการรับรู้และการตอบสนองต่อภัยคุกคาม (Perceived Threat and Response Development : P) ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การรับรู้ความรุนแรงและโอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม ด้วยกิจกรรมที่ 3 การวิเคราะห์อันตรายและความเสี่ยงในการปฏิบัติงานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี และองค์ประกอบที่ 2 การรับรู้ความสามารถของตนเองและการตอบสนอง ด้วยกิจกรรมที่ 4 กิจกรรมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ทำงานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

โมดูลที่ 3 การกระตุ้นและจูงใจให้เกิดพฤติกรรมความปลอดภัย (Motivation and Encouragement for Safe Behavior : M) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การสื่อสาร (Communication) ด้วย

กิจกรรมที่ 5 สร้างความพร้อมก่อนเริ่มงาน องค์ประกอบที่ 2 การกระตุ้นโดยทีมและสภาพแวดล้อม (Group and Environment Encouragement) ด้วยกิจกรรมที่ 6 เพื่อนช่วยเพื่อน และกิจกรรมที่ 7 ป้ายแสดงสถานการณ์ปฏิบัติ ที่สอดคล้องตามมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ปลอดภัย (Safety Dashboard) องค์ประกอบที่ 3 การให้รางวัล (Reward and Recognition) ด้วยกิจกรรมที่ 8 บุคคลตัวอย่างด้านความปลอดภัย (Safety idol)

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลการทดลอง

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้ แบบสอบถามความรู้ด้านความปลอดภัย แบบสอบถามการรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนอง และแบบสอบถามพฤติกรรมที่ปลอดภัย แบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลา ได้แก่

ครั้งที่ 1 ก่อนใช้รูปแบบ ในสัปดาห์ที่ 1 (pre-test) ให้ตอบแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามความรู้ด้านความปลอดภัย แบบสอบถามการรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนอง และแบบสอบถามพฤติกรรมที่ปลอดภัย

ครั้งที่ 2 สิ้นสุดการทดลองในสัปดาห์ที่ 3 (post-test) ให้ตอบแบบสอบถามความรู้ด้านความปลอดภัย แบบสอบถามการรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนอง และแบบสอบถามพฤติกรรมที่ปลอดภัย

ครั้งที่ 3 สิ้นสุดการทดลองในสัปดาห์ที่ 4 (follow up) ให้ตอบแบบสอบถามความรู้ด้านความปลอดภัย แบบสอบถามการรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนอง และแบบสอบถามพฤติกรรมที่ปลอดภัย

สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัย ได้แก่ หลังการทดลองใช้รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ตาม KPM Model ผู้รับเหมางานซ่อมบำรุง มีระดับความรู้ด้านความปลอดภัย ระดับการรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง ประกอบด้วย การรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม การรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม การรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง และการรับรู้ความสามารถของตนเอง รวมทั้งระดับพฤติกรรมที่ปลอดภัย ดีขึ้นกว่าก่อนทดลองใช้รูปแบบ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบและหาความสัมพันธ์ของข้อมูล ใช้เครื่องมือทางสถิติแบบไม่ใช้พารามิเตอร์ (Nonparametric) ได้แก่ Mann Whitney U-test, Friedman's Q Test และ Wilcoxon Signed Rank Sum Test เนื่องจากการทดสอบการแจกแจงของข้อมูลของตัวแปร ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดย Shapiro-Wilk ที่ค่านัยสำคัญ 0.05 พบว่า ข้อมูลก่อนการใช้รูปแบบ หลังการใช้รูปแบบ และระยะติดตามผล มีค่า p-value < 0.001* จึงเป็นการแจกแจงแบบไม่ปกติ

ผลการวิจัย

1. สรุปสถานการณ์ด้านความปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง

จากผลวิจัยพบว่า ผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ของกลุ่มตัวอย่าง 275 คน ร้อยละ 68.36 เป็นเพศชาย ร้อยละ 26.90 มีอายุระหว่าง 37 ถึง 45 ปี ร้อยละ 55.27 มีสถานะโสด ร้อยละ 45.09 จบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 37.09 ทำงานประกอบงานเชื่อม เจียร ตัด เจาะ ร้อยละ 85.81 มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 3 ปี ร้อยละ 61.81 คิดว่างานที่ปฏิบัติอยู่ในระดับความเสี่ยงสูง และร้อยละ 64.72 ไม่สูบบุหรี่ แต่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 50.90 พบว่า ร้อยละ 83.63 ไม่เคยฝึกอบรมด้านความปลอดภัยเฉพาะงานซ่อมบำรุงที่รับผิดชอบมาก่อน ร้อยละ 96.72 ไม่เคยเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน และร้อยละ 95.27 ไม่เคยเจ็บป่วยจากการทำงาน

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ของระดับความรู้ ระดับการรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนอง และระดับพฤติกรรมที่ปลอดภัย ของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี (n = 275)

ตัวแปร	ผลวิเคราะห์						
	Median	ระดับน้อย		ระดับปานกลาง		ระดับมาก	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ความรู้ด้านความปลอดภัย	21.00	185	67.27	88	32.00	2	0.73
2. การรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง							
2.1 การรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม	12.00	174	63.28	100	36.36	1	0.36
2.2 การรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม	14.00	201	73.09	74	26.91	0	0.00
2.3 การรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง	8.00	205	74.55	70	25.45	0	0.00
2.4 การรับรู้ความสามารถของตนเอง	10.00	185	67.27	87	31.64	3	1.09
3. พฤติกรรมที่ปลอดภัย	41.00	168	61.09	107	38.91	0	0.00

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าสถานการณ์ปัจจุบันของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง พบว่า ร้อยละ 67.27 มีระดับความรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานซ่อมบำรุงอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่ระดับการรับรู้ภัยคุกคามและตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุงจำแนกเป็น ร้อยละ 63.28 มีระดับการรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคามน้อย ร้อยละ 73.09 มีระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคามน้อย ร้อยละ 74.55 มีระดับการรับรู้ความสามารถในการตอบสนองน้อย และร้อยละ 67.27 มีระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองน้อย รวมทั้งร้อยละ 61.09 มีระดับพฤติกรรมที่ปลอดภัยน้อย

2. พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนารูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี โดยประยุกต์แนวคิดและทฤษฎี และผลการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านความปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง เพื่อพัฒนารูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ซึ่งประกอบด้วย 3 โมดูล 8 กิจกรรม เรียกว่า KPM Model ได้แก่ โมดูลที่ 1 การพัฒนาความรู้และทักษะด้านความปลอดภัยในการทำงาน ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 เรียนรู้หลักการการทำงานซ่อมบำรุงที่ปลอดภัย และกิจกรรมที่ 2 ฝึกทักษะความปลอดภัยเฉพาะด้านตามประเภทงาน โมดูลที่ 2 พัฒนาการรับรู้และการตอบสนองต่อภัยคุกคาม ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 3 การวิเคราะห์อันตรายและความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ทำงาน โมดูลที่ 3 การกระตุ้นและจูงใจให้เกิดพฤติกรรมความปลอดภัย กิจกรรมที่ 5 สร้างความพร้อมก่อนเริ่มงาน กิจกรรมที่ 6 เพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมที่ 7 ป้ายแสดงสถานะการปฏิบัติงานที่ปลอดภัย และกิจกรรมที่ 8 บุคคลตัวอย่างด้านความปลอดภัย

ขั้นตอนที่ 2 ทดลองใช้รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ตาม KPM Model กับผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงที่เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 40 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 40 คน เป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ และติดตามผลในสัปดาห์ที่ 4 โดยมีการประเมินผลเพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้ด้านความปลอดภัย ระดับการรับรู้ภัยคุกคามและตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง ซึ่งประกอบด้วย ระดับการรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง และระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง รวมทั้งระดับพฤติกรรมที่ปลอดภัย ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง เป็น 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนการใช้รูปแบบ หลังการใช้รูปแบบ และระยะติดตามผล โดยสรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่าง ของกลุ่มควบคุม (n = 40) และกลุ่มทดลอง (n = 40) ของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ก่อนการใช้รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

ตัวแปร	Median		Statistics values (z)	p-value
	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม		
1. ความรู้ด้านความปลอดภัย	22.00	22.00	0.029	0.977
2. การรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง				
2.1. การรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม	13.00	13.00	0.332	0.740
2.2. การรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม	14.00	14.00	0.185	0.853
2.3. การรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง	8.00	8.00	0.197	0.844
2.4. การรับรู้ความสามารถของตนเอง	9.00	9.00	0.204	0.839
3. พฤติกรรมที่ปลอดภัย	41.00	41.00	0.015	0.988

จากตารางที่ 2 เมื่อวิเคราะห์ผลด้วย Mann Whitney U-test เพื่อหาความแตกต่างของระดับความรู้ด้านความปลอดภัย ระดับการรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง ระดับพฤติกรรมความปลอดภัย พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคะแนนค่ามัธยฐาน (Median) เท่ากันทั้งสองกลุ่ม เมื่อพิจารณาค่านัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ระดับความรู้ด้านความปลอดภัย มีค่า p-value = 0.977 การรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม มีค่า p-value = 0.740 การรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม มีค่า p-value = 0.853 การรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง มีค่า p-value = 0.844 การรับรู้ความสามารถของตนเอง มีค่า p-value = 0.839 และพฤติกรรมที่ปลอดภัย มีค่า p-value = 0.988 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่า ก่อนการใช้รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ตาม KPM Model กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีระดับความรู้ระดับการรับรู้ภัยคุกคามและตอบสนอง และระดับพฤติกรรมที่ปลอดภัยไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การประเมินผลระดับความรู้ด้านความปลอดภัย ระดับการรับรู้และตอบสนองภัยคุกคาม และระดับพฤติกรรมที่ปลอดภัย ของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี กลุ่มทดลอง (n = 40) และกลุ่มควบคุม (n = 40) หลังการใช้รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุง ในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ทุกช่วงเวลา

ตัวแปร/กลุ่มตัวอย่าง	Median			Friedman's Q Test	
	ก่อนใช้รูปแบบ	หลังใช้รูปแบบ	ระยะติดตามผล	Friedman's Q	p-value
1. ความรู้ด้านความปลอดภัย					
1.1 กลุ่มควบคุม	22.00	22.50	23.00	5.333	0.069
1.2 กลุ่มทดลอง	22.00	27.00	33.00	54.415	< 0.001*
2. การรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง					
2.1. การรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม					
2.1.1 กลุ่มควบคุม	13.00	12.00	13.50	6.000	0.051
2.1.2 กลุ่มทดลอง	13.00	14.00	20.00	60.667	< 0.001*

ตารางที่ 3 การประเมินผลระดับความรู้ด้านความปลอดภัย ระดับการรับรู้และตอบสนองภัยคุกคาม และระดับพฤติกรรมที่ปลอดภัย ของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี กลุ่มทดลอง ($n = 40$) และกลุ่มควบคุม ($n = 40$) หลังการใช้รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุง ในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ทุกช่วงเวลา (ต่อ)

ตัวแปร/กลุ่มตัวอย่าง	Median			Friedman's Q Test	
	ก่อนใช้รูปแบบ	หลังใช้รูปแบบ	ระยะติดตามผล	Friedman's Q	p-value
2. การรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง					
2.2. การรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม					
2.2.1 กลุ่มควบคุม	14.00	16.00	16.00	5.700	0.058
2.2.2 กลุ่มทดลอง	14.00	20.00	23.00	50.540	< 0.001*
2.3. การรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง					
2.3.1 กลุ่มควบคุม	8.00	7.50	8.50	3.785	0.144
2.3.2 กลุ่มทดลอง	8.00	11.00	14.00	48.424	< 0.001*
2.4. การรับรู้ความสามารถของตนเอง					
2.4.1 กลุ่มควบคุม	9.00	9.50	9.00	2.333	0.311
2.4.2 กลุ่มทดลอง	9.00	14.00	15.00	56.162	< 0.001*
3. พฤติกรรมที่ปลอดภัย					
3.1 กลุ่มควบคุม	41.00	41.50	42.50	4.667	0.097
3.2 กลุ่มทดลอง	41.00	54.00	71.00	47.289	< 0.001*

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินโดยใช้ Friedman Q Test หลังการใช้รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ทุกช่วงเวลา ของกลุ่มทดลอง มีการเปลี่ยนแปลงของระดับความรู้ด้านความปลอดภัย ระดับการรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง ซึ่งประกอบด้วย ระดับการรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง และระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง รวมทั้งระดับพฤติกรรมที่ปลอดภัยในการทำงานซ่อมบำรุง เปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่านัยสำคัญ 0.05 โดยพบว่า กลุ่มทดลองมีค่า Friedman Q Test ในแต่ละตัวแปรที่ 54.415, 60.667, 50.540, 48.424, 56.162 และ 47.289 ตามลำดับ โดยมีค่า p-value < 0.001*) ในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า p-value = 0.069, 0.051, 0.058, 0.144, 0.311 และ 0.097 ซึ่งมีค่าสูงกว่า 0.05 ทุกค่า

เพื่อเป็นการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบสมมติฐานวิจัยโดยการเปรียบเทียบรายคู่ ด้วยกระบวนการเปรียบเทียบภายหลัง (Posteriori Test or Post hoc test) ระหว่างช่วงเวลาก่อนและหลังการใช้รูปแบบ ก่อนและระยะติดตามผล และหลังการใช้รูปแบบและระยะติดตามผล ของกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง โดยใช้ Wilcoxon Signed Rank Sum Test ได้ผลสรุปตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 กระบวนการเปรียบเทียบภายหลัง (Post hoc) และผลการทดสอบรายคู่ของ ความรู้ด้านความปลอดภัย การรับรู้และตอบสนองภัยคุกคาม และพฤติกรรมที่ปลอดภัย ของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี กลุ่มทดลอง (n = 40) และกลุ่มควบคุม (n = 40) ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ ก่อนการใช้และระยะติดตามผล และหลังการใช้และระยะติดตามผล การใช้รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุง ในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

ตัวแปร/กลุ่มตัวอย่าง	Wilcoxon Signed Rank Sum Test					
	กลุ่มควบคุม (n = 40)			กลุ่มทดลอง (n = 40)		
	Mean Rank	Statistics value(z)	p-value	Mean Rank	Statistics value(z)	p-value
1. ความรู้ด้านความปลอดภัย						
1.1 ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ	1.00	0.447	0.655	7.50	3.298	< 0.001*
1.2 ก่อนและระยะติดตามผล	3.60	1.590	0.112	17.50	5.093	< 0.001*
1.3 หลังการใช้รูปแบบและระยะติดตามผล	2.50	1.841	0.066	12.50	4.292	< 0.001*
2. การรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง						
2.1. การรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม						
2.1.1 ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ	1.50	1.414	0.157	8.50	3.539	< 0.001*
2.2.2 ก่อนและระยะติดตามผล	2.50	1.809	0.059	18.50	5.246	< 0.001*
2.2.3 หลังการใช้รูปแบบและระยะติดตามผล	1.50	1.342	0.180	15.00	4.725	< 0.001*
2.2. การรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม						
2.2.1 ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ	0.00	1.633	0.102	9.50	3.748	< 0.001*
2.2.2 ก่อนและระยะติดตามผล	4.50	1.577	0.115	15.00	4.718	< 0.001*
2.2.3 หลังการใช้รูปแบบและระยะติดตามผล	3.00	2.041	0.041	12.50	4.327	< 0.001*
2.3. การรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง						
2.3.1 ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ	0.00	1.342	0.180	9.00	3.631	< 0.001*
2.3.2 ก่อนและระยะติดตามผล	2.33	0.135	0.892	19.47	5.192	< 0.001*
2.3.3 หลังการใช้รูปแบบและระยะติดตามผล	2.50	1.890	0.059	15.96	4.646	< 0.001*
2.4. การรับรู้ความสามารถของตนเอง						
2.4.1 ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ	1.50	0.816	0.414	10.50	3.958	< 0.001*
2.4.2 ก่อนและระยะติดตามผล	3.63	0.843	0.399	16.50	4.973	< 0.001*
2.4.3 หลังการใช้รูปแบบและระยะติดตามผล	2.00	1.633	0.102	14.00	4.596	< 0.001*
3. พฤติกรรมที่ปลอดภัย						
3.1 ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ	1.50	1.342	0.180	7.50	3.297	< 0.001*
3.2 ก่อนและระยะติดตามผล	2.00	1.633	0.102	17.50	5.001	< 0.001*
3.3 หลังการใช้รูปแบบและระยะติดตามผล	1.00	1.000	0.317	13.50	4.353	< 0.001*

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้รูปแบบ พบว่า กลุ่มทดลอง มีระดับความรู้ด้านความปลอดภัย ระดับการรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง ซึ่งประกอบด้วย ระดับการรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง และระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง รวมทั้งระดับพฤติกรรมที่ปลอดภัยในการทำงานซ่อมบำรุง โดยมีค่า p-value < 0.001* ในขณะที่กลุ่มควบคุม พบว่า ระดับความรู้ด้านความปลอดภัย มีค่า p-value = 0.655 ระดับการรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง ซึ่งประกอบด้วย ระดับการรับรู้

ความรุนแรงของภัยคุกคาม มีค่า $p\text{-value} = 0.157$ ระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม มีค่า $p\text{-value} = 0.102$ ระดับการรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง มีค่า $p\text{-value} = 0.180$ ระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีค่า $p\text{-value} = 0.414$ และระดับพฤติกรรมที่ปลอดภัย มีค่า $p\text{-value} = 0.180$

ผลการเปรียบเทียบก่อนและระยะติดตามผล พบว่า กลุ่มทดลองมีระดับความรู้ด้านความปลอดภัย ระดับการรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง ซึ่งประกอบด้วย ระดับการรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง และระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง รวมทั้งระดับพฤติกรรมที่ปลอดภัยในการทำงานซ่อมบำรุง มีค่า $p\text{-value} < 0.001^*$ ในขณะที่กลุ่มควบคุม พบว่า ระดับความรู้ด้านความปลอดภัย มีค่า $p\text{-value} = 0.112$ ระดับการรับรู้ภัยคุกคามและตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง ซึ่งประกอบด้วย ระดับการรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม มีค่า $p\text{-value} = 0.059$ ระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม มีค่า $p\text{-value} = 0.115$ ระดับการรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง มีค่า $p\text{-value} = 0.892$ ระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีค่า $p\text{-value} = 0.399$ ระดับพฤติกรรมความปลอดภัย มีค่า $p\text{-value} = 0.102$

ผลการเปรียบเทียบหลังการใช้รูปแบบและระยะติดตามผล พบว่า กลุ่มทดลองมีระดับความรู้ด้านความปลอดภัย ระดับการรับรู้ภัยคุกคามและการตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง ซึ่งประกอบด้วย ระดับการรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง และระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง รวมทั้งระดับพฤติกรรมที่ปลอดภัยในการทำงานซ่อมบำรุง มีค่า $p\text{-value} < 0.001^*$ ในขณะที่กลุ่มควบคุม พบว่า มีระดับความรู้ด้านความปลอดภัย มีค่า $p\text{-value} = 0.180$ ระดับการรับรู้ภัยคุกคามและตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง ซึ่งประกอบด้วย ระดับการรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม มีค่า $p\text{-value} = 0.180$ ระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม มีค่า $p\text{-value} = 0.041$ ระดับการรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง มีค่า $p\text{-value} = 0.059$ ระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีค่า $p\text{-value} = 0.102$ ระดับพฤติกรรมความปลอดภัย มีค่า $p\text{-value} = 0.317$

จากข้อมูลเปรียบเทียบรายคู่ข้างต้นสามารถสรุปสมมุติฐานวิจัย ได้ดังนี้ หลังใช้รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ตาม KPM Model ระดับความรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานซ่อมบำรุง ระดับการรับรู้ภัยคุกคามและตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง ซึ่งประกอบด้วย ระดับการรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง และระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง รวมทั้งระดับพฤติกรรมความปลอดภัย ของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมีสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ

3. ประเมินรูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

หลังการใช้รูปแบบฯ สัปดาห์ที่ 4 พบว่า กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจในกิจกรรมตามรูปแบบการทำงานที่ปลอดภัย เกี่ยวกับความเข้าใจวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ขั้นตอนการนำรูปแบบไปใช้งาน การปฏิบัติตามกิจกรรมตามรูปแบบ และประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้รูปแบบ อยู่ในระดับพึงพอใจมาก มีคะแนนเฉลี่ย 4.83

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุง ในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ตาม KPM Model สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันด้านความปลอดภัยของผู้รับเหมาในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผู้รับเหมางานซ่อมบำรุง ร้อยละ 67.27 มีระดับความรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานซ่อมบำรุง อยู่ในระบด้น้อย เป็นสาเหตุทำให้เกิดอุบัติเหตุได้มากขึ้นตามหลักการของทฤษฎีโดมิโน ระบุว่า

การขาดความรู้เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน ร้อยละ 63.28 มีระดับการรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคามอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 73.09 มีระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคามอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 74.55 มีระดับการรับรู้ความสามารถในการตอบสนองอยู่ในระดับน้อย และร้อยละ 67.27 มีระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองอยู่ในระดับน้อย ซึ่งส่งผลให้ผู้รับเหมางานซ่อมบำรุง มีความตระหนักถึงภัยคุกคามที่จะเกิดกับตนเองน้อยลง และมีแนวโน้มที่จะไม่ปฏิบัติตามมาตรการด้านความปลอดภัยในการทำงาน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุรดา ลัดลอย ที่พบว่า การรับรู้ความปลอดภัยในการทำงานกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานในแต่ละด้านของพนักงาน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และผลเปรียบเทียบการรับรู้ด้านความปลอดภัยก่อนและหลังการจัดโปรแกรมปรับปรุงและพัฒนาการรับรู้ พบว่า ระดับคะแนนสูงขึ้นตามหลักการของทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค และร้อยละ 61.09 มีระดับพฤติกรรมความปลอดภัยอยู่ในระดับน้อย ตามหลักการของทฤษฎีโดมิโน ระบุว่า การมีพฤติกรรมที่ไม่ปลอดภัยจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ (สุรดา ลัดลอย, 2558) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Mousavipour, S. et al พบว่า สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุมากกว่า 90% ในอุตสาหกรรมปิโตรเคมีเกิดจากการทำที่ไม่ปลอดภัยของพนักงาน (Mousavipour, S. et al, 2016)

2. การพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุง ในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง

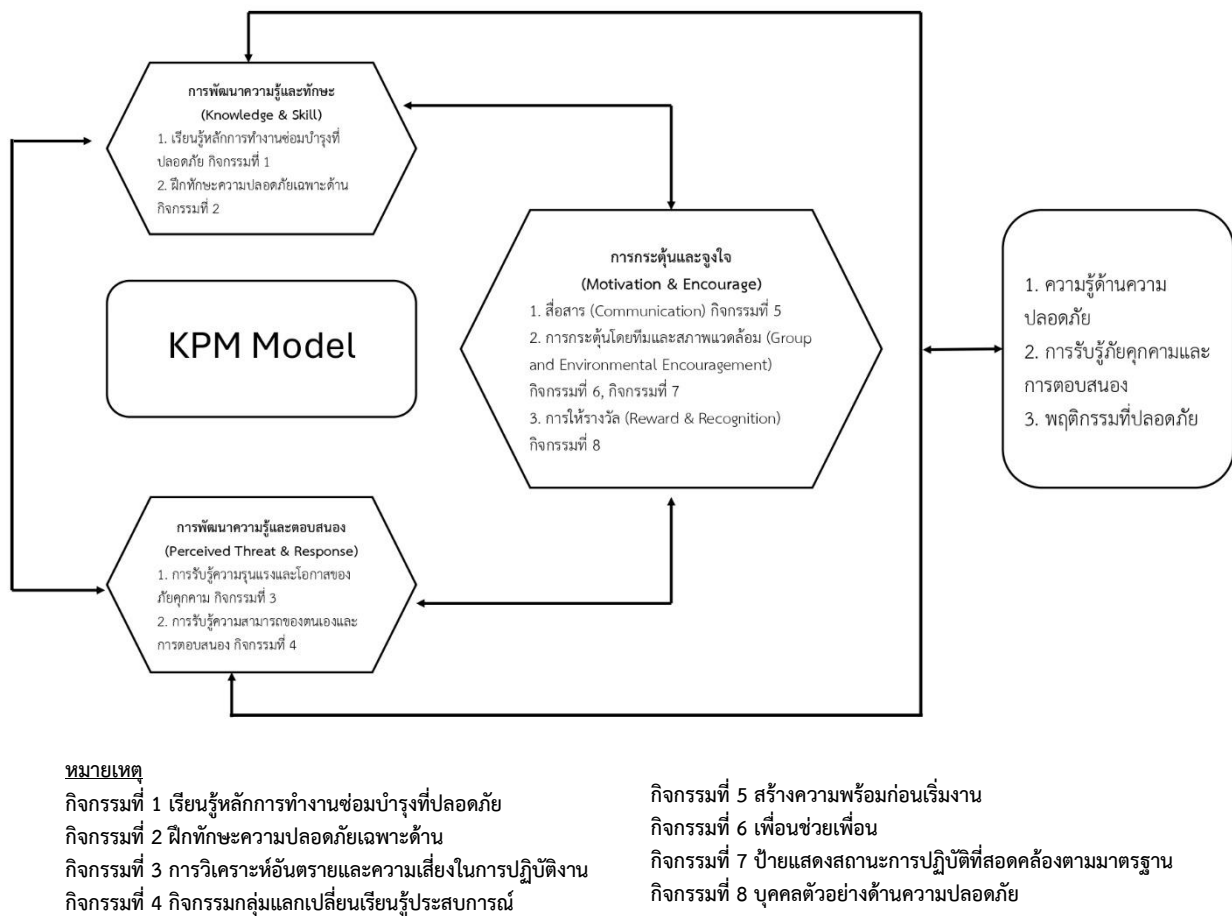
การวิเคราะห์ผลการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย 3 โมดูล 8 กิจกรรม เรียกว่า KPM Model เพื่อทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง จำนวน 40 คน เป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ และติดตามผลในสัปดาห์ที่ 4 เปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมที่มีลักษณะเดียวกัน จำนวน 40 คน พบว่า ก่อนการใช้รูปแบบฯ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีระดับความรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานซ่อมบำรุง ระดับการรับรู้ภัยคุกคามและตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง จำแนกเป็นระดับการรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง และระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง รวมทั้งระดับพฤติกรรมความปลอดภัย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากเมื่อวิเคราะห์ด้วย Mann Whitney U-test พบว่า p-value = 0.977, 0.740, 0.853, 0.844, 0.839 และ 0.988 ซึ่งมากกว่า 0.05

หลังการใช้รูปแบบฯ และระยะติดตามผล พบว่า ระดับความรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานซ่อมบำรุง ระดับการรับรู้ภัยคุกคามและตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง จำแนกเป็นระดับการรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง และระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง รวมทั้งระดับพฤติกรรมความปลอดภัยของกลุ่มทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยวิเคราะห์ด้วย Friedman's Q Test พบว่า ค่า p-value < 0.001* ซึ่งน้อยกว่า 0.05 ในขณะที่กลุ่มควบคุม มีค่า p-value สูงกว่า 0.05 ทุกตัวแปร และเมื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย โดยการเปรียบเทียบรายคู่ ด้วยกระบวนการเปรียบเทียบภายหลัง (Posteriori Test or Post hoc test) ระหว่างช่วงเวลาก่อนและหลังการใช้รูปแบบฯ ก่อนใช้รูปแบบฯ และระยะติดตามผล และหลังใช้รูปแบบฯ และระยะติดตามผล ของกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง โดยใช้ Wilcoxon Signed Rank Sum Test พบว่า p-value < 0.001* ซึ่งน้อยกว่า 0.05 ในขณะที่กลุ่มควบคุม มีค่า p-value สูงกว่า 0.05 ทุกตัวแปร เช่นกัน แสดงว่า รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ตาม KPM Model มีผลทำให้ระดับความรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานซ่อมบำรุง ระดับการรับรู้ภัยคุกคามและตอบสนองด้านความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง จำแนกเป็นระดับการรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงของภัยคุกคาม ระดับการรับรู้ความสามารถในการตอบสนอง และระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง รวมทั้งระดับพฤติกรรมความปลอดภัยสูงขึ้น และช่วยให้เกิดความปลอดภัยในการทำงานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมีเพิ่มขึ้นได้

3. ประเมินผลรูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจ รูปแบบฯ จากผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงกลุ่มทดลอง อยู่ในระดับพึงพอใจมาก มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.83 สรุปได้ว่า ผู้รับเหมางานซ่อมบำรุง เห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมในการนำไปใช้งานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ตาม KPM Model ประกอบด้วย 3 โมดูล 8 กิจกรรม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ตาม KPM Model

สรุปและข้อเสนอแนะ

รูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมีพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ตาม KPM Model ซึ่งประยุกต์แนวคิดทฤษฎี ทฤษฎีปัญญาสังคม ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค แนวคิดเรื่องเทคนิคในการวิเคราะห์หรือคาดการณ์อันตรายด้วย KYT และแนวคิดเรื่อง Behavior Base Safety (BBS) สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี และอุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้ ซึ่งจะช่วยยกระดับตามมาตรฐานความปลอดภัยในงานซ่อมบำรุง ของโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพดีขึ้นเทียบเท่าระดับสากล ข้อเสนอแนะในการวิจัยเพิ่มเติม ควรศึกษาวิจัยด้วยสมการโครงสร้าง (Structural Equation

Model : SEM) เพื่อศึกษาถึงอิทธิพลของกลุ่มกิจกรรมตาม KPM Model ของรูปแบบการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมที่ปลอดภัยของพนักงานผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี และควรศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะด้านพฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัยของผู้รับเหมางานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ที่สามารถนำไปใช้ในการประเมินพฤติกรรมที่ปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กองส่งเสริมเทคโนโลยีความปลอดภัยโรงงาน. (2563). สรุปสถิติการเกิดอุบัติเหตุในโรงงานประจำปี พ.ศ. 2563. กรุงเทพมหานคร: กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.
- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2565). “วีริศ” เผยสถิติอุบัติเหตุ-อุบัติภัยในนิคมฯ และท่าเรือฯ ช่วง 9 เดือนปี 64 กำชับทุกนิคมฯ เพิ่มมาตรการป้องกันภัยก่อนเกิดเหตุซ้ำอีก! เรียกใช้เมื่อ 4 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.ieat.go.th/th/ieat-news/4993>
- พรสุข หุ่นนิรันดร์. (2565). ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค : แนวคิดและการประยุกต์ใช้. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 21. มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- สายใจ พินิจเวชการ และสำเร็จ สาสัวัฒนพงษ์กุล. (2567). การวิจัยเอกสารวิเคราะห์สถานการณ์อุบัติภัยสารเคมีของประเทศไทย พ. ศ. 2560 - 2565. The Journal of Chulabhorn Royal Academy, 6(4), 240-248.
- สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. (2563). รายงานสถานการณ์การเฝ้าระวังภัยด้านสารเคมี พ.ศ. 2563. กรุงเทพมหานคร: กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- สุรดา ลัดลอย . (2558). การศึกษาการรับรู้ความปลอดภัยต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานกรณีศึกษา บริษัทผลิตภัณ์พลาสติก เขตจังหวัดสมุทรปราการ. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอผลการวิจัย ระดับชาติ และนานาชาติ กลุ่มระดับชาติ ด้านวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อมราพร สุรการ. (2565). จิตวิทยากับพฤติกรรมสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บุ๊คพลัส พับลิชชิง จำกัด.
- Bennett, J. D. (1997). Loss Prevention System. United States of America: s.n. publisher.
- Best, J. W. (1977). Research in Education. (3rd ed.). New Jersey: Prentice hall Inc.
- Daniel, W. W. (2010). Biostatistics: Basic Concepts and Methodology for Health Sciences. (9th ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Frank, E. B. & George, L. G. (1986). Practical Loss Control Leadership. United States of America: International Loss Control Institute.
- Hayden, J. (2019). Introduction to health behavior theory Burlington. Burlington: Jones & Bartlett Learning.
- Mousavipour, S. et al. (2016). Study of the Unsafe Actions of Staff in the Maintenance and Overhaul Unit at a Petrochemical Complex and the Presentation of Control Strategies. Biotech Health Sci, 3(1), e32561.

**การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา”
สำหรับโรงเรียนในพื้นที่อุทยานธรณีผาชันสามพันโบก จังหวัดอุบลราชธานี***
**THE DEVELOPMENT OF A LOCAL CURRICULUM ON "GEOTOURISM" FOR SCHOOLS
IN THE PHACHAN-SAMPANBOK GEOPARK AREA, UBON RATCHATHANI PROVINCE**

ปิยาภรณ์ พิษณุภรณ์¹, ปวีรรต สมนึก^{2*}

Piyaporn Phitchayapirath¹, Pariwat Somnuek^{2*}

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี อุบลราชธานี ประเทศไทย

¹Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Ubon Ratchathani, Thailand

²คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี อุบลราชธานี ประเทศไทย

²Faculty of Liberal Art, Ubon Ratchathani University, Ubon Ratchathani, Thailand

*Corresponding author E-mail: pariwat.s@ubu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 2) พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” สำหรับโรงเรียนในพื้นที่อุทยานธรณีผาชันสามพันโบก จังหวัดอุบลราชธานี 3) ประเมินและปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น รูปแบบการวิจัยใช้การวิจัยและพัฒนา กลุ่มทดลอง นำร่อง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อุทยานธรณีผาชันสามพันโบก 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน รวม 127 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินคุณภาพหลักสูตร และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา การทดสอบค่าที ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) หลักสูตรท้องถิ่น มืองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่ ที่มาและความสำคัญ หลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้างเนื้อหาและเวลา การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล เนื้อหา ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน 20 ชั่วโมง ร่างหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด การศึกษานำร่องการใช้หลักสูตร พบว่า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาสูงขึ้นเมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) การประเมินหลักสูตรท้องถิ่นด้านความเป็นไปได้ ความถูกต้องเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และประเด็นการปรับปรุง หลักสูตร คือ การมีส่วนร่วมของบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในเนื้อหาแต่ละหน่วย การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้มากขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น, การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา, โรงเรียนในพื้นที่อุทยานธรณี ผาชัน สามพันโบก

Abstract

This research aims to 1) Study the problems and needs related to the development of a local curriculum, 2) Develop a local curriculum on "Geotourism" for schools in the Phachan Sampanbok

Geopark area, Ubon Ratchathani Province, and 3) Evaluate, improve, and disseminate the curriculum. The research design uses a research and development (R&D) approach. The pilot group for curriculum implementation consists of 4 classrooms of Grade 10 students, selected through cluster sampling. The research tools include lesson plans, a curriculum quality evaluation form, and a satisfaction survey. The statistical methods used for data analysis include percentage, mean, standard deviation, content analysis, and t-tests. The study's results revealed the following: 1) The overall condition of problems and needs for the development of the local curriculum was at the highest level. 2) The local curriculum consists of six components: background and significance, principles, objectives, content structure and time, teaching management, and assessment and evaluation. The content includes four learning units, with 20 hours of study. The draft curriculum was found to be highly appropriate. The pilot study showed that students' knowledge and understanding of Geotourism significantly improved, surpassing the 70% criterion and with statistical significance at the .05 level. 3) The evaluation of the local curriculum in terms of feasibility, accuracy, appropriateness, and usefulness was at the highest level in all aspects. Students were highly satisfied with the curriculum overall. Suggested improvements include greater involvement of knowledgeable and experienced individuals in each unit's content and increased use of community learning resources.

Keywords: Local Curriculum Development, Geotourism, Schools in the Phachan Samphanbok Geopark

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 กำหนดไว้ในมาตรา 27 ให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานมีหน้าที่ทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรณคดีในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และมาตรา 29 ที่ระบุว่า มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม 2545, 2551) จากข้อความในมาตราดังกล่าว สะท้อนถึงการจัดการศึกษาที่ต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และสถานศึกษาต้องเชื่อมโยงความเป็นบริบทชุมชนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมทั้งหลักสูตรสถานศึกษาที่สะท้อนความเป็นท้องถิ่นและการจัดการเรียนรู้

อุทยานธรณีผาชันสามพันโบก เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรณีวิทยาในจังหวัดอุบลราชธานี ครอบคลุม 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอโขงเจียม อำเภอศรีเมืองใหม่ และอำเภอสรินธร โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อาทิ สามพันโบก ภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ผาแต้ม เสาเฉลียง โคมผาส่วม - แหล่งไดโนเสาร์ยุคสุดท้าย เป็นต้น นับได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและความโดดเด่นทางธรณีวิทยา 1 ใน 5 แห่งของประเทศไทย (อุทยานธรณีอุบลราชธานี, 2565) ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอุทยานธรณี และการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้อุทยานธรณีประสบความสำเร็จเนื่องจากเกิดการกระจายรายได้

ไปสู่ท้องถิ่นและนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการผลักดันการท่องเที่ยวในรูปแบบที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ลักษณะธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่รวมถึงวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น แต่จากรายงาน พบว่า การขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยวของอุทยานธรณีผาชันสามพันโบกยังคงเผชิญกับปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะด้านการจัดการท่องเที่ยวและสร้างการรับรู้ด้านการอนุรักษ์มรดกธรณีและอุทยานธรณียังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2565) สภาพดังกล่าวจะส่งผลต่อการเสริมสร้างให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ การส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้ในพื้นที่ และการประสานความร่วมมือในการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นของคนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ถือเป็นกำลังสำคัญของชุมชน

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีลักษณะสำคัญคือ ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น เนื้อหาการเรียนรู้มีความหมายกับผู้เรียน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ เน้นการสอนให้นักเรียนได้คิด ได้ลงมือปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การสอนบูรณาการเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อชีวิตและสังคมรวมทั้งการวัดและประเมินผล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษาที่สถานศึกษาชั้นพื้นฐานต้องเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาขึ้นใช้จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมหรือบริบทของชุมชนนั้น ๆ (รัตนะ บัวสนธ์, 2556) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ และพัฒนาชุมชนและสังคม (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2560); (รติ จิรนิติศัย และยศวีร์ สายฟ้า, 2562) รวมถึงช่วยเสริมสร้างให้เกิดความรู้สึกรัก ภาคภูมิใจ และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542); (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2558) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การท่องเที่ยวของอุทยานธรณีผาชันสามพันโบก จึงเป็นแนวทางที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ส่งเสริมให้มีความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น สามารถเป็นตัวแทนของชุมชนท้องถิ่นในการสืบสานและสื่อสารสิ่งดีงามของชุมชนต่อสังคมและบุคคลภายนอกได้รับทราบ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของอุทยานธรณีผาชันสามพันโบกให้มีความเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับ โดยนักเรียน ชุมชน และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายสามารถนำหลักสูตรไปประยุกต์ใช้กับบริบทพื้นที่ของตน ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปต่อยอด เพิ่มทักษะ และพัฒนาศักยภาพของตนให้ดียิ่งขึ้น รวมถึงสามารถนำไปใช้ในการนำเที่ยวได้จริงจากเหตุผลดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” สำหรับโรงเรียนในพื้นที่อุทยานธรณีผาชันสามพันโบก จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” และประเมินและปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น สำหรับโรงเรียนในพื้นที่อุทยานธรณีผาชันสามพันโบก จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งนี้จะได้ออกแบบโครงสร้างในการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวให้เหมาะสม นำไปเป็นต้นแบบที่สามารถถ่ายทอดหรือฝึกประสบการณ์ความรู้ รวมถึงนำไปสู่การสร้างเป็นหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” สำหรับโรงเรียนในพื้นที่อุทยานธรณีผาชันสามพันโบก จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” สำหรับโรงเรียนในพื้นที่อุทยานธรณีผาชันสามพันโบก จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อประเมินและปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” สำหรับโรงเรียนในพื้นที่อุทยานธรณีผาชันสามพันโบก จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งการดำเนินการวิจัยเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” สำหรับโรงเรียนในพื้นที่อุทยานธรณีผาชันสามพันโบก จังหวัดอุบลราชธานี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนศึกษานิเทศก์ของ สำนักงานเขตการศึกษามัธยม ของ 4 อำเภอ จำนวน 5 คน ตัวแทนครูวิชาวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนเหล่างามพิทยาคม โรงเรียนศรีเมืองวิทยาการ โรงเรียนโขงเจียมพิทยาคม โรงเรียนสิรินธรวิทยานุสรณ์ จำนวน 35 คน ตัวแทนนักเรียนชั้น ม.4 ของโรงเรียนเหล่างามพิทยาคม โรงเรียนศรีเมืองวิทยาการ โรงเรียนโขงเจียมพิทยาคม โรงเรียนสิรินธรวิทยานุสรณ์ จำนวน 100 คน ตัวแทนชุมชน/หน่วยงานภาครัฐ/หน่วยงานภาคเอกชนในพื้นที่อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอโขงเจียม และอำเภอสิรินธร จำนวน 50 คน และตัวแทนนักวิชาการทางด้านธรณีวิทยาของกรมทรัพยากรธรณี จำนวน 10 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามโควตา รวมทั้งสิ้น 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่อทำการช่วยสรุปลักษณะที่สำคัญของข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ จะใช้วิธีการวิเคราะห์แบบพรรณนา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อพรรณนาหรือบรรยายข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” สำหรับโรงเรียนในพื้นที่อุทยานธรณีผาชันสามพันโบก จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินคุณภาพเครื่องมือประกอบหลักสูตร จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จำนวน 3 คน และด้านเนื้อหาของหลักสูตร จำนวน 2 คน 2) กลุ่มทดลองนำร่อง (Pilot Study) หลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีเมืองวิทยาการ โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม โรงเรียนโขงเจียมพิทยาคม และโรงเรียนสิรินธรวิทยานุสรณ์ โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน โดยแบ่งการทดลองนำร่องกับทั้ง 4 ห้องเรียน ดังนี้ หน่วยที่ 1 รู้จักการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา โรงเรียนสิรินธรวิทยานุสรณ์ หน่วยที่ 2 เส้นทางธรณีวิทยาสู่คุณค่าแหล่งท่องเที่ยวเมืองดอกบัวโรงเรียนเหล่างามพิทยาคม หน่วยที่ 3 WOW Geo by New Gen โรงเรียนศรีเมืองวิทยาการ หน่วยที่ 4 วิธีการสืบสานเพื่อสร้างสรรค์ความยั่งยืน โรงเรียนโขงเจียมพิทยาคม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างหลักสูตร แบบประเมินผลงาน/ชิ้นงาน และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และการวิเคราะห์ค่าที่แบบกลุ่มเดียว (One sample t-test)

ระยะที่ 3 การประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” สำหรับโรงเรียนในพื้นที่อุทยานธรณีผาชันสามพันโบก จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหาของหลักสูตร จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพของหลักสูตรท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 4 การปรับปรุงและเผยแพร่หลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” สำหรับโรงเรียนในพื้นที่อุทยานธรณีผาชันสามพันโบก จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ที่ร่วมประเมินหลักสูตร และ โรงเรียนที่สนใจนำหลักสูตรท้องถิ่นไปศึกษาและปรับใช้ จำนวน 5 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เอกสารหลักสูตรท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น แสดงดังตารางที่ 1 - 3

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
ศึกษานิเทศก์	5	2.50
ครู	35	17.50
ตัวแทนชุมชน	50	25.00
นักวิชาการธรณีวิทยา	10	5.00
นักเรียน	100	50.00
รวม	200	100

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 200 คน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย นักเรียน 100 คน (50.00 %) ตัวแทนชุมชน 50 คน (25.00 %) ครู 35 คน (17.50 %) นักวิชาการธรณีวิทยา 10 คน (5.00 %) และศึกษานิเทศก์ (2.50 %)

ตารางที่ 2 แสดงผลการศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา”

ข้อที่	ประเด็น	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		
		$\bar{X}$	S.D.	สรุปผล
1	การกำหนดจุดเน้นและนโยบายของสถานศึกษาในการกำหนดให้มีหลักสูตรท้องถิ่น	4.55	.538	มากที่สุด
2	ความรู้ความเข้าใจของครูในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	4.51	.585	มากที่สุด
3	การมีประสบการณ์จากการปฏิบัติของครูในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	4.62	.487	มากที่สุด
4	การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหาและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น	4.57	.517	มากที่สุด
5	การได้รับการนิเทศ ติดตาม ชี้แนะเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	4.61	.509	มากที่สุด
6	การได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	4.57	.516	มากที่สุด
7	การเข้าร่วมอบรม สัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	4.55	.547	มากที่สุด
8	การมีข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่สามารถนำมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	4.58	.514	มากที่สุด
9	การเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน	4.57	.526	มากที่สุด
10	การเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลในชุมชนเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบเนื้อหาของหลักสูตร	4.55	.538	มากที่สุด
รวม		4.57	.528	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า สภาพปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” พบว่า ทุกรายการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$)

ตารางที่ 3 แสดงผลความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา”

ข้อที่	ประเด็น	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		
		$\bar{X}$	S.D.	สรุปผล
1	การกำหนดจุดเน้นและนโยบายของสถานศึกษาในการกำหนดให้มีหลักสูตรท้องถิ่น	4.65	.480	มากที่สุด
2	การสร้างความรู้ความเข้าใจของครูในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	4.62	.508	มากที่สุด
3	การส่งเสริมการปฏิบัติของครูในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	4.58	.504	มากที่สุด

ตารางที่ 3 แสดงผลความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” (ต่อ)

ข้อที่	ประเด็น	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		
		$\bar{X}$	S.D.	สรุปผล
4	การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหาและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น	4.67	.471	มากที่สุด
5	การได้รับการนิเทศ ติดตาม ชี้แนะเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง	4.63	.484	มากที่สุด
6	การได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	4.63	.485	มากที่สุด
7	การส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมอบรม สัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	4.64	.503	มากที่สุด
8	การจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่สามารถนำมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	4.61	.499	มากที่สุด
9	การเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน	4.62	.518	มากที่สุด
10	การประสานความร่วมมือกับผู้ให้ข้อมูลในชุมชนเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบเนื้อหาของหลักสูตร	4.58	.533	มากที่สุด
รวม		4.63	.499	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” พบว่า ทุกรายการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$)

ผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” สำหรับโรงเรียนในพื้นที่อุทยานธรณีผาชันสามพันโบก จังหวัดอุบลราชธานี มีองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่ ที่มาและความสำคัญ หลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้างเนื้อหาและเวลา การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล หลักสูตรท้องถิ่นประกอบด้วยโครงสร้างเนื้อหา 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 รู้จักการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา 4 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เส้นทางธรณีวิทยาสู่คุณค่าแหล่งท่องเที่ยวเมืองดอกบัว 6 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 WOW Geo by New Gen 6 ชั่วโมง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 วิธีการสืบสานเพื่อสร้างสรรค์ความยั่งยืน 4 ชั่วโมง รวมเวลาเรียน 20 ชั่วโมง และได้ดำเนินการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปทดลองนำร่อง (Pilot study) กับนักเรียนจำนวน 4 ห้องเรียน จาก 4 โรงเรียน แสดงผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาผาชันสามพันโบก หน่วยที่ 1 ในการทดลองนำร่องหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา”

หน่วยที่	N	เกณฑ์	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	P-value
1	30	70	100	70.87	5.237	74.112*	.000
2	30	70	100	69.10	4.866	77.778*	.000
3	32	70	100	69.71	4.675	88.218*	.000
4	35	70	100	69.47	4.649	84.531*	.000

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา ผาชันสามพันโบก หน่วยที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจสูงขึ้นเมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา ผาชันสามพันโบก หน่วยที่ 1 ในการทดลองนำร่องหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจสูงขึ้นเมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” สำหรับโรงเรียนในพื้นที่อุทยานธรณีผาชันสามพันโบก จังหวัดอุบลราชธานี การประเมินคุณภาพหลักสูตรด้านความเป็นไปได้ ความถูกต้องเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรท้องถิ่น แสดงผลดังตารางที่ 5 - 6

ตารางที่ 5 แสดงผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน

ด้านที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1	ความเป็นไปได้	4.52	0.14	มากที่สุด
2	ความถูกต้องเหมาะสม	4.60	0.14	มากที่สุด
3	ความเป็นประโยชน์	4.52	0.00	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุดทุกด้าน

ตารางที่ 6 แสดงผลความพึงพอใจของผู้เรียนต่อหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา”

ด้านที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1	ความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น	4.60	0.12	มากที่สุด
2	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร	4.73	0.07	มากที่สุด
3	การประเมินผลการเรียนรู้	4.60	0.04	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.65	0.09	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรท้องถิ่นในระดับมากที่สุดทุกด้าน

ผลการปรับปรุงและเผยแพร่หลักสูตรภายหลังจากการสรุปผลการทดลองนำร่องหลักสูตรท้องถิ่น ผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” และผลการสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา” ได้นำข้อค้นพบมาทำการปรับปรุงในด้านการมีส่วนร่วมของบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในเนื้อหาแต่ละหน่วย การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้มากขึ้น

อภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่มีทั้งบุคคลภายในท้องถิ่นและบุคคลภายนอกท้องถิ่น ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการนำมาใช้กำหนดกรอบเนื้อหาและกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการออกแบบกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมจาก 3 ฝ่าย ได้แก่ 1) บุคลากรในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครู และนักเรียน 2) ผู้รู้/ปราชญ์/ภูมิปัญญาในท้องถิ่น และ 3) นักวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องที่จำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่มีคุณค่าสำหรับการพัฒนาหลักสูตร เป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตร (ชวลิต ชูกำแหง, 2559) สอดคล้องกับ รติ จิรนิติศัย และ ยศวีร์ สายฟ้า ที่ทำการสังเคราะห์

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรเป็นบุคลากรในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้างานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้รับผิดชอบปฏิบัติการสอนเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น และทีมงานผู้ประสานงานกับชุมชน/ท้องถิ่น อีกทั้งบุคลากรนอกสถานศึกษา อาทิเช่น ศึกษานิเทศก์ ผู้ปกครอง วิทยากร ท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน/ด้านการวัดและประเมินผล (รติ จิรนิติศัย และยศวีร์ สายฟ้า, 2562) และสอดคล้องกับการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสาระท้องถิ่นของ ชัยวัฒน์ รังสิมันต์วงศ์ และทิพย์วิมล วงแก้วหิรัญ ที่นำเสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นขั้นตอนแรก คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่เกี่ยวข้อง สสำรวจความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง หรือชุมชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่า การดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่รอบด้านและเกิดจากการมีส่วนร่วมจาก ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรท้องถิ่นที่มีความถูกต้อง เหมาะสมของเนื้อหา รวมถึงมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ทำให้หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นเสมือนตัวแทนของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน (ชัยวัฒน์ รังสิมันต์วงศ์ และทิพย์วิมล วงแก้วหิรัญ, 2559)

2. แนวทางการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ผ่านการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก เน้นการปฏิบัติกิจกรรม การมีส่วนร่วมของนักเรียนทุกคน การใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้ ส่งผลให้การนำเสนอเนื้อหาของหลักสูตรผ่านกิจกรรมการเรียนรู้น่าสนใจ การได้ทำผลงาน/ชิ้นงานที่ได้ใช้ความคิด การสร้างสรรค์ และการเชื่อมโยงประสบการณ์ของนักเรียนกับชุมชน ส่งผลให้นักเรียนสะท้อนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งธรณีวิทยาในชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียนรู้ ดังที่ ชรินทร์ มั่งคั่ง กล่าวว่ารูปแบบการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้เชิงรุกมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน กิจกรรมเชื่อมโยงไปสภาพแวดล้อมใกล้ตัว เป็นการส่งผลให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการคิดของตนเองอย่างมีเหตุผลเปิดโอกาสให้เกิดการอภิปรายแสดงความคิดเห็น อันนำมาสู่ความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น จนสามารถนำเอาองค์ความรู้ที่ได้ไปการประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการจัดการเรียนการสอนที่นำแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ช่วยให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้นมีการเสริมแรงให้ผู้เรียนมากขึ้นผู้เรียนเกิดมโนคติที่ถูกต้องคุ้นเคยและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันได้สัมผัสกับบุคคลสถานที่ และสิ่งของในท้องถิ่นด้วยตนเอง นอกจากนี้สภาพความเปลี่ยนแปลงของโลกทำให้ระบบการศึกษาต้องปรับตัว การสอนแบบเดิมต้องเปลี่ยนเป็นการสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อสร้างทักษะและต่อยอดสู่สมรรถนะ อันเป็นเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนผ่านระบบการศึกษา (ชรินทร์ มั่งคั่ง และคณะ, 2561) สอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ กล่าวว่า ครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้อบรมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมโดยรอบ ทั้งด้านสังคม เทคโนโลยี เป็นต้น และการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการที่ผู้สอน คือ ผู้ถ่ายทอดเป็นผู้ให้ความรู้ปรับเปลี่ยนบทบาทกลายเป็นผู้ชี้แนะ และให้วิธีการค้นคว้าหาความรู้เพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้สามารถแสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ทักษะต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจด้วยตนเองจนเกิดเป็นการเรียนรู้ด้วยความหมาย (Meaningful Learning) ได้ในที่สุด ผลจากการเลือกแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้ในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่น ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรท้องถิ่นและสามารถปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2559)

3. หลักสูตรท้องถิ่นช่วยสร้างเสริมความรักและภาคภูมิใจในชุมชนท้องถิ่น จากการกำหนดกรอบเนื้อหาที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่นที่บรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นมา ความสำคัญ และแนวทางในการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผ่านกิจกรรมการสะท้อนคิดด้วยการพูด การนำเสนอผลงาน และการเขียน ทำให้ พบว่า นักเรียนมีความรักและภาคภูมิใจในชุมชนท้องถิ่น อยากเป็นส่วนหนึ่งของ

การนำเสนอประชาสัมพันธ์ในนักท่องเที่ยวหรือบุคคลทั่วไปได้รู้จักและมาท่องเที่ยวที่อุทยานธรณีผาชันสามพันโบก อุบลราชธานี ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล กล่าวว่า แนวโน้มเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษายุคใหม่ คือ สถานศึกษาเป็นรากฐานการสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยการจัดการเรียนการสอนในสิ่งที่ปัญหาความต้องการของ ชุมชน ส่งผ่านองค์ความรู้ ระบบคิด ระบบคุณค่า ตลอดจน ค่านิยมจากเด็กไปยังผู้ปกครอง และนำภูมิปัญญาที่มี อยู่ในชุมชนเข้ามาสู่การจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กสืบทอดและดำรงรักษาภูมิปัญญานั้นไว้ให้เข้มแข็งยั่งยืน (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ และคณะ ที่ทำ การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับเสริมสร้างการเป็นมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และ การเกษตรในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบความรู้ใน หลักสูตรท้องถิ่นก่อนและหลังการใช้หลักสูตรท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ย ประสิทธิภาพและความเหมาะสมของหลักสูตรจากความคิดเห็นของผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ และคณะ, 2567)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา สำหรับโรงเรียนใน เขตอุทยานผาชันสามพันโบก มีความสอดคล้องกับบริบทชุมชนท้องถิ่น และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรใช้ หลักการมีส่วนร่วม สถานศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินการกระบวนการพัฒนาหรือปรับหลักสูตร สถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนท้องถิ่นและสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย 2) การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น มุ่งเน้นการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับ แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้นในปัจจุบัน สถานศึกษานำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้กับครูผู้สอนได้ 3) การนำกรอบเนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้สามารถปรับได้ตามความเหมาะสมและบริบทของโรงเรียน อาทิ นำไปจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก, นำไปจัดทำเป็นหลักสูตรสาระเพิ่มเติม หรือ นำไปจัดทำเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้เรียน จึงมีข้อเสนอแนะว่า 1) ควรนำ การพัฒนาผลของหลักสูตรท้องถิ่นการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา สำหรับโรงเรียนในเขตอุทยานผาชันสามพันโบก ที่มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรโดยการมีส่วนร่วม การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 2) ควรนำไปเป็นแนวทางในการปรับหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับบริบท ชุมชนท้องถิ่น 3) ควรนำกรอบเนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้สามารถปรับได้ตามความเหมาะสมและบริบทของ โรงเรียน 4) ควรให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์บริบทของโรงเรียนร่วมด้วย ซึ่งจะช่วยให้รู้ทิศทางความเป็นไปได้ของ ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนตนเองว่าจะสร้างเป็นรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ หรือจะเป็น การบูรณาการเข้าไปในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง อาจปรับได้ตามความเหมาะสมและบริบทของ โรงเรียน เช่น นำไปใช้บางหน่วย บูรณาการในการสอนปกติ หรือจัดนอกเวลาเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ชรินทร์ มั่งคั่ง และคณะ. (2561). องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลิต ชูกำแพง. (2559). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร: แนวคิดและกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ รังสิมันต์วงศ์ และทิพย์วิมล วงแก้วศิริ. (2559). การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา ชุมชน. วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ, 3(2), 94-102.

- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2560). การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ .(พิมพ์ครั้งที่6). กรุงเทพมหานคร: วี พรินท์.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม 2545. (2551). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก หน้า 28 (19 สิงหาคม 2545).
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2559). การศึกษา 4.0 เราต้องแปลงกับดักให้เป็นความหวังดี การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รติ จิรนิติชัย และยศวีร์ สายฟ้า. (2562). การสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 11(2), 457-471.
- รัตน์ บัวสนธ์. (2556). การวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี พรินท์ 1991 จำกัด.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2558). กระบวนทัศน์การโค้ชเพื่อเสริมสร้างทักษะการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสนิทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.
- วิระยุทธ ชาทะกาญจน์ และคณะ. (2567). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับเสริมสร้างการเป็นมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการเกษตรในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารนาครบุตรปริทรรศน์, 16(2), 128-139.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2565). 27 มีนาคม 2565 ผลักดัน “อุทยานธรณีผาชัน สามพันโบก” ขึ้นเป็น “อุทยานธรณีระดับโลก”. เรียกใช้เมื่อ 24 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.onep.go.th/>
- อุทยานธรณีอุบลราชธานี. (2565). อุทยานธรณี. เรียกใช้เมื่อ 24 ตุลาคม 2565 จาก <https://ubongeopark.org/geopark/th-geopark/>

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริม ของกลุ่มผู้ออกกำลังกายในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*

CAUSAL FACTORS INFLUENCING DIETARY SUPPLEMENT PURCHASING BEHAVIOR AMONG EXERCISERS IN THE BANGKOK AND METROPOLITAN AREA

จริยากรณ์ หวังศุภกิจโกศล¹, ธนธร ชื่นยินดี^{2*}

Jareeyakorn Hwangsuphakitkoson¹, Thanatorn Chuenyindee^{2*}

¹กองวิชาวิทยาการการบิน สถาบันการบินพลเรือน กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Aviation Science Management Division, Civil Aviation Training Center, Bangkok, Thailand

²ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหการและการจัดการการบิน กองการศึกษา โรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช

สระบุรี ประเทศไทย

²Department of Industrial Engineering and Aviation management, Division of Education, Navaminda Kasatriyadhiraj,

Royal Air Force Academy, Saraburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: thanatorn_chu@rtaf.mi.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริมในกลุ่มผู้ออกกำลังกายในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยอ้างอิงกรอบแนวคิดจากทฤษฎีแรงจูงใจด้านสุขภาพและทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน เพื่อสร้างแบบจำลองเชิงโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้ที่ออกกำลังกายในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 505 คน เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามผ่านทางออนไลน์ สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปรแฝง ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริม ได้แก่ แรงจูงใจด้านสุขภาพ การรับรู้ถึงประโยชน์ของอาหารเสริม แรงจูงใจทางการตลาด (5Ps) การรับรู้ถึงคุณภาพผลิตภัณฑ์ คุณสมบัติของอาหารเสริม ความสะดวกสบาย และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมของกลุ่มตัวอย่าง อีกทั้งยัง พบว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่า $\chi^2 = 147.451$ ค่า $\chi^2/df = 1.161$ ค่า GFI = 0.975 ค่า AGFI = 0.950 ค่า CFI = 0.993 ค่า TLI = 0.988 ค่า NFI = 0.955 ค่า RMR = 0.034 ค่า RMSEA = 0.018 นอกจากนี้ ผลของการวิเคราะห์เชิงเหตุและผลแสดงให้เห็นถึงความสะดวกสบายและการรับรู้ถึงคุณภาพเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความตั้งใจซื้อ ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมของกลุ่มผู้ออกกำลังกาย

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ, พฤติกรรมการซื้ออาหารเสริม, ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม, ความตั้งใจซื้อ, กลุ่มผู้ออกกำลังกาย

Abstract

This research aimed to study and analyze the causal relationships of factors influencing dietary supplement purchasing behavior among exercisers in Bangkok and metropolitan area, based on the theoretical frameworks of Health Motivation Theory and the Theory of Planned Behavior to construct a structural equation model. The sample consisted of 505 individuals who exercise regularly in Bangkok and metropolitan area. Data were collected using an online questionnaire and selected through a convenience sampling method. Data analysis was conducted using confirmatory factor analysis (CFA) and structural equation modeling (SEM) to examine causal relationships among latent variables. The results revealed that the factors influencing supplement purchasing behavior included health motivation, perceived benefits of supplements, marketing motivation (5Ps), perceived product quality, supplement properties, convenience, and subjective norms. These factors significantly influenced the purchase intention of these sample. The structural equation model fit with the empirical data well: $\chi^2 = 147.451$, $\chi^2/df = 1.161$, GFI = 0.975, AGFI = 0.950, CFI = 0.993, TLI = 0.988, NFI = 0.955, RMR = 0.034, RMSEA = 0.018. Furthermore, the causal analysis revealed that convenience and perceived quality were the most influential factors on purchase intention. These findings aligned with the research objective to examining the causal relationships of factors affecting purchasing intention for dietary supplements among Bangkok and metropolitan area exercisers.

Keywords: Causal Factors, Supplements Purchasing Behavior, Supplements, Buying Intention, Exercisers

บทนำ

แนวโน้มการออกกำลังกายและดูแลสุขภาพกำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของบุคคลในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากการตระหนักรู้ด้านสุขภาพมากขึ้น ทั้งในด้านการป้องกันโรคและการเสริมสร้างสุขภาพที่ดี (Fu, T. et al, 2024) คนไทยเริ่มให้ความสำคัญกับสุขภาพเพิ่มขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและเข้าสู่ยุคดิจิทัล ทำให้การสื่อสารทางการตลาดมีความหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะการสื่อสารทางการตลาดด้วยผู้มีอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์ (Influencer Marketing) เป็นการตลาดรูปแบบหนึ่งในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์การตลาดที่กระตุ้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้บริโภคอย่างรวดเร็ว โดยดึงดูดความสนใจ มีความน่าเชื่อถือ และเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ ด้วยพลังเชิงอิทธิพลของตน นำไปสู่ผลลัพธ์ของผู้บริโภคให้เกิดการมีส่วนร่วม ทัศนคติที่ดีต่อตราสินค้า และความตั้งใจซื้อได้ (Vrontis, D. et al, 2021) นอกจากนี้การขยายตัวของสังคมเมืองส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนไทยอย่างมีนัยสำคัญ ผู้ประกอบการจึงนำเสนออาหารสำเร็จรูปและอาหารพร้อมรับประทาน ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ง่ายผ่านร้านสะดวกซื้อและไฮเปอร์มาร์เก็ตที่ตอบสนองต่อวิถีชีวิตที่เร่งรีบของคนเมือง (ศุภกร บุญญไตรทศ, 2567) จากผลสำรวจเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของประชาชนไทย พบว่า กลุ่มวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 15 - 59 ปี มีแนวโน้มรับประทานอาหารที่ไม่ดีต่อสุขภาพ และมักงดอาหารบางมื้อ เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2567) สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายของสังคมไทยในด้านการสร้างพฤติกรรมการบริโภคที่ดีต่อสุขภาพ จากปัญหาในช่วงต้นจึงมีนวัตกรรมและโภชนาการที่เป็นทางเลือก อาทิ สินค้าประเภทอาหารเสริมและเวย์โปรตีน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบผง น้ำ หรือเม็ด เพื่อทดแทนมื้ออาหารตามชีวิตที่เร่งรีบและไม่มีเวลาดูแลตนเองด้านอาหาร (จิตชนก ลิ้มวัณณะ, 2564)

พฤติกรรมและการดูแลสุขภาพของผู้บริโภคในกลุ่มผู้ซื้อออกกำลังกายเป็นประจำมีแนวโน้มให้ความสนใจในการบริโภคอาหารเสริม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านสุขภาพและสมรรถภาพร่างกาย อย่างไรก็ตามปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริมในกลุ่มดังกล่าวยังคงเป็นประเด็นควรศึกษาเพิ่มเติม เพื่อทำความเข้าใจถึงแรงจูงใจ ปัจจัยด้านทัศนคติ และอิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า ดังนั้นการศึกษานี้มุ่งเน้นวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริมในกลุ่มผู้ซื้อออกกำลังกาย โดยอ้างอิงกรอบทฤษฎีแรงจูงใจด้านสุขภาพ (Health motivation theory) ถูกใช้ในการประเมินความเข้าใจหรือกระตุ้นด้านการรับรู้ถึงประโยชน์และมีโทษต่อสุขภาพของตนเอง รวมถึงประสบการณ์ด้านสุขภาพต่าง ๆ ที่เคยได้รับ เช่น อาการบาดเจ็บ หรือการเป็นโรคติดต่อ ตลอดจนประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจส่งผลต่อการตอบสนองต่อสิ่งเร้าของบุคคลในด้านสุขภาพ โดยนำองค์ประกอบใช้สำหรับการสร้างสมมติฐาน ได้แก่ 1) แรงจูงใจด้านสุขภาพ (Health Motivation) 2) การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Benefit) (Rosenstock, I. M. et al, 1988) ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารเสริมผ่านการรับรู้ถึงความจำเป็นในการบริโภคอาหารเสริม เพื่อส่งเสริมสุขภาพหรือป้องกันปัญหาสุขภาพที่ตนเองตระหนัก และทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) เป็นทฤษฎีเชิงจิตวิทยาที่ต่อยอดมาจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ซึ่งถูกแสดงออกมาจากเจตนาที่แท้จริงของมนุษย์ โดยเพิ่มเติมข้อจำกัดในด้านของพฤติกรรมบุคคลในการควบคุมพฤติกรรมที่ไม่ได้แสดงออกจากการกระทำด้วยเหตุผล ประกอบไปด้วย ทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มตัวอย่าง และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการควบคุมพฤติกรรม โดยนำองค์ประกอบใช้สำหรับการสร้างสมมติฐาน ได้แก่ การรับรู้ถึงคุณภาพ (Perceived Quality) 2) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) 3) ความตั้งใจที่จะซื้อ (Intention to Buy) (Ajzen, I., 1991); (Conner, M. & Norman, P., 2015) ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารเสริมผ่านความเชื่อของบุคคลต่อผลิตภัณฑ์ การยอมรับแรงจูงใจจากผู้อื่น และเจตนาที่มีต่อการซื้อในสถานการณ์จริง ซึ่งงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริมในกลุ่มผู้ซื้อออกกำลังกายในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเพื่อหาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Causal relationship) ของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริมในกลุ่มผู้ซื้อออกกำลังกายในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลที่ได้จากงานวิจัยนี้อาจสะท้อนให้เห็นข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการและภาคธุรกิจต่อไป เป็นการเชื่อมโยงแนวคิดเชิงทฤษฎีโดยใช้แรงจูงใจด้านสุขภาพ เพื่ออธิบายแรงจูงใจภายในที่ผลักดันให้บุคคลเกิดการรับรู้และเห็นคุณค่าของอาหารเสริม ประกอบกับการใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน เพื่ออธิบายบทบาทของปัจจัยภายนอก เช่น การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และทัศนคติต่อพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการตัดสินใจซื้ออย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริมในกลุ่มผู้ซื้อออกกำลังกายในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

วิธีดำเนินการวิจัย

ได้รับการพิจารณาและอนุมัติการรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ หมายเลขโครงการ FM-RC-22-04 จากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ของ Mapua University ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling, SEM) เป็นเทคนิคทางสถิติขั้นสูงที่ใช้สำหรับศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปรแฝงต่าง ๆ (Causal relationship) ที่มีความสัมพันธ์กันต่อเนื่องหลายตัวแปร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ตอบแบบสอบถามอาศัยอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กระจายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มเฉพาะผู้ซื้อออกกำลังกาย ซึ่งมีคำถามคัดกรอง ท่านเป็นผู้อาศัยอยู่ในจังหวัด

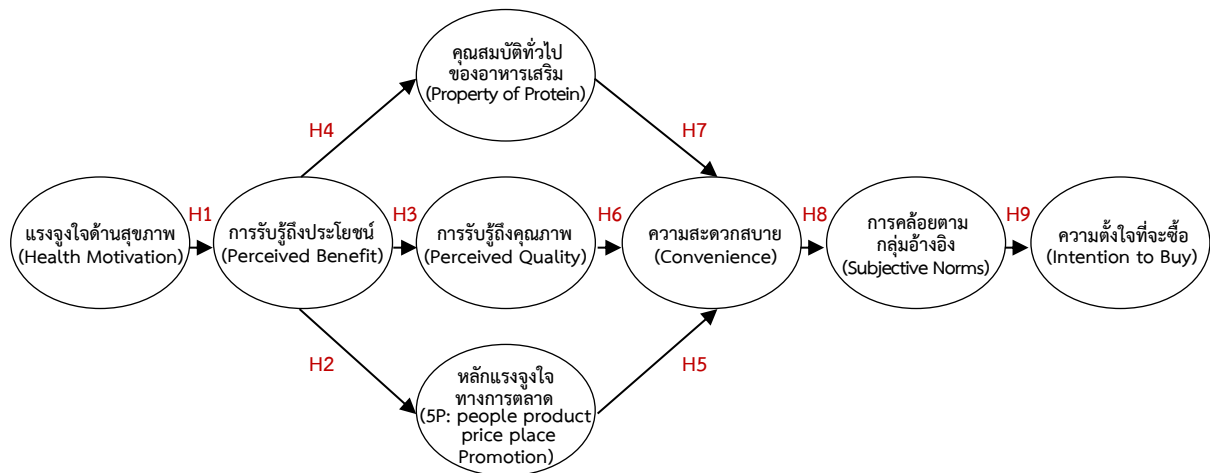
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเคยซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมประเภทเวย์โปรตีน งานวิจัยในครั้งนี้มีตัวแปรแฝง จำนวน 8 ตัวแปรแฝง การกำหนดขนาดตัวอย่างพิจารณาตามความเหมาะสมที่ Hair, J. F. et al. เสนอว่า ขนาดตัวอย่างต่ำสุดควรมีอย่างน้อย 500 ตัวอย่าง เมื่อมีตัวแปรแฝงมากกว่า 7 ตัวแปรแฝง (Hair, J. F. et al., 2010)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม (Demographics) จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ต่อเดือน และเคยรับประทานเวย์โปรตีน, อาหารเสริมหรือไม่ ส่วนที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริมในกลุ่มผู้ออกกำลังกาย โดยอ้างอิงจากกรอบทฤษฎีแรงจูงใจด้านสุขภาพ และทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน จำนวน 8 ด้าน ประกอบด้วย 1) แรงจูงใจด้านสุขภาพ (HM) จำนวน 5 ข้อ ความใส่ใจในสุขภาพ (HM1) สนใจออกกำลังกายแบบ weight training (HM2) ควบคุมแคลอรี (HM3) ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ (HM4) และสนใจอาหารเสริม (Ntoumanis, N. et al, 2020) 2) การรับรู้ถึงประโยชน์ (PB) จำนวน 5 ข้อ ทำให้รูปร่างดีขึ้น (PB1) ปริมาณกล้ามเนื้อเพิ่มขึ้น (PB2) สุขภาพดีขึ้น (PB3) ได้รับสารอาหารที่ครบถ้วน (PB4) และช่วยซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ (PB5) (Ntoumanis, N. et al, 2020); (Antoniak, M. A. et al, 2022) 3) หลักแรงจูงใจในการตลาด (5P) จำนวน 5 ข้อ ราคา (5P1) การจัดโปรโมชั่น (5P2) การบริการของผู้ขาย (5P3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (5P4) และวัสดุหีบห่อ (5P5) (Roux, C. et al, 2023); (Yuduang, N. et al, 2024) 4) การรับรู้ถึงคุณภาพ (PQ) จำนวน 5 ข้อ ความคุ้มค่าเงิน (PQ1) ผลตรวจสอบที่น่าเชื่อถือ (PQ2) ปริมาณโปรตีน (PQ3) อัตราการดูดซึม (PQ4) ความชัดเจนของฉลาก (PQ5) (Aschemann-Witzel, J. & Peschel, A. O., 2019) 5) คุณสมบัติทั่วไปของอาหารเสริม (PP) จำนวน 4 ข้อ รสชาติ (PP1) ประเภท (PP2) แหล่งที่มาของโปรตีน (PP3) เนื้อสัมผัส (PP4) (Meganaharshini, M. et al, 2023) 6) ความสะดวกสบาย (C) จำนวน 4 ข้อ เพิ่มความสะดวกสบาย (C1) (Tanaveerakul, P. et al, 2024) พกพห้หลังออกกำลังกาย (C2) ทดแทนมื้ออาหารได้ (C3) และลดความยุ่งยาก (C4) (Contini, C. et al, 2020) 7) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (SN) จำนวน 5 ข้อ สื่อโซเชียลมีเดีย (SN1) คนรอบตัว (SN2) อิทธิพลทางสังคม (SN3) ได้ทดลองชิมด้วยตนเอง (SN4) และมีงบประมาณสนับสนุน (SN5) (Dunn, M. S. et al, 2001); (Hurst, P. et al, 2024) และ 8) ความตั้งใจที่จะซื้อ (IB) จำนวน 5 ข้อ ความสำคัญต่อตนเอง (IB1) งบประมาณเพียงพอ (IB2) สารอาหารไม่เพียงพอ (IB3) การวางแผน (IB4) และสภาพคล่อง (IB5) (Dunn, M. S. et al, 2001); (Hurst, P. et al, 2024) รวมทั้งสิ้น 38 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert scale) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นที่ต้องการวัด ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.911 แสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นสูงมาก (Sutrisno, H., 2016)

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย Google Form กับกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience sampling method) กระจายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มเฉพาะผู้ออกกำลังกาย Fit whey Family ซึ่งมีคำถามคัดกรอง ท่านเป็นผู้อาศัยอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเคยซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมประเภทเวย์โปรตีน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดในการรักษาข้อมูลให้เป็นความลับ ขอความยินยอมด้วยการกระทำ ได้จำนวน 505 ชุด ซึ่งเพียงพอสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริมในกลุ่มผู้ออกกำลังกายในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งตัวแปรแฝงภายนอก ได้แก่ แรงจูงใจด้านสุขภาพ (HM) และตัวแปรแฝงภายใน ได้แก่ การรับรู้ถึงประโยชน์ (PB) หลักแรงจูงใจในการตลาด (5P) การรับรู้ถึงคุณภาพ (PQ) คุณสมบัติทั่วไปของอาหารเสริม (PP) ความสะดวกสบาย (C) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (SN) และความตั้งใจที่จะซื้อ (IB)

โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและสมมติฐาน ดังภาพที่ 1 และเกณฑ์ดัชนีชี้วัด ความกลมกลืนของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ก่อนและหลังปรับแบบจำลอง ดังตารางที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

- สมมติฐานที่ 1 (H1) : แรงจูงใจด้านสุขภาพส่งผลกระทบบโดยตรงต่อการรับรู้ถึงประโยชน์
 สมมติฐานที่ 2 (H2) : การรับรู้ถึงประโยชน์ส่งผลกระทบบโดยตรงต่อหลักแรงจูงใจทางการตลาด
 สมมติฐานที่ 3 (H3) : การรับรู้ถึงประโยชน์ส่งผลกระทบบโดยตรงต่อการรับรู้ถึงคุณภาพ
 สมมติฐานที่ 4 (H4) : การรับรู้ถึงประโยชน์ส่งผลกระทบบโดยตรงต่อคุณสมบัติทั่วไปของอาหารเสริม
 สมมติฐานที่ 5 (H5) : หลักแรงจูงใจทางการตลาดส่งผลกระทบบโดยตรงต่อความสะดวกสบาย
 สมมติฐานที่ 6 (H6) : การรับรู้ถึงคุณภาพส่งผลกระทบบโดยตรงต่อความสะดวกสบาย
 สมมติฐานที่ 7 (H7) : คุณสมบัติทั่วไปของอาหารเสริมส่งผลกระทบบโดยตรงต่อความสะดวกสบาย
 สมมติฐานที่ 8 (H8) : ความสะดวกสบายส่งผลกระทบบโดยตรงต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง
 สมมติฐานที่ 9 (H9) : การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงส่งผลกระทบบโดยตรงต่อความตั้งใจที่จะซื้อ

ตารางที่ 1 เกณฑ์ดัชนีชี้วัด ความกลมกลืนของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ก่อนและหลังปรับแบบจำลอง

ค่าดัชนี	เกณฑ์	อ้างอิง
χ^2/df	≤ 3.00	(Hair, J. F. et al., 2010)
GFI	≥ 0.90	(Joreskog, K. G. & Sorbom, D., 1984)
AGFI	≥ 0.90	(Schumacker, R. E. & Lomax, R. G., 2016)
CFI	≥ 0.90	(Hu, L. T. & Bentler, P. M. , 1999)
TLI	≥ 0.90	(Schumacker, R. E. & Lomax, R. G., 2016)
NFI	≥ 0.90	(Schumacker, R. E. & Lomax, R. G., 2016)
RMR	≤ 0.05	(Schumacker, R. E. & Lomax, R. G., 2016)
RMSEA	≤ 0.08	(Schreiber, J. B. et al, 2006)

ผลการวิจัย

ข้อมูลสถานภาพการซื้ออาหารเสริมในกลุ่มผู้ออกกำลังกายในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สามารถแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละ สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง (n = 505)

ลักษณะประชากรศาสตร์	ประเภท	กลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
เพศ	ชาย	432	85.54
	หญิง	65	12.87
	ไม่ระบุ	8	1.58
อายุ	15 - 24 ปี	127	25.15
	25 - 34 ปี	238	47.13
	35 - 44 ปี	108	21.39
	45 - 54 ปี	30	5.94
	54 ปีขึ้นไป	2	0.40
รายได้ต่อเดือน	ต่ำกว่า 15,000 บาท	182	36.04
	15,001 - 25,000 บาท	144	28.51
	25,001 - 35,000 บาท	67	13.27
	35,001 - 45,000 บาท	46	9.11
	45,000 บาทขึ้นไป	66	13.07
ท่านเคยรับประทานเวย์โปรตีน, อาหารเสริมหรือไม่	เคย	479	94.85
	ไม่เคย	26	5.15

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้ออกกำลังกายในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 505 คนนั้น ส่วนใหญ่เป็นชาย จำนวน 432 คน คิดเป็นร้อยละ 85.54 มีอายุระหว่าง 25 - 34 ปี จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 47.13 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 182 คิดเป็นร้อยละ 36.04 และส่วนใหญ่เคยบริโภคอาหารเสริมประเภทเวย์โปรตีน จำนวน 479 คน คิดเป็นร้อยละ 94.85

โดยรูปแบบการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) จะต้องเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ผลการตรวจสอบค่าสถิติการแจกแจงของตัวแปร ค่าความเบ้ต้องอยู่ในช่วง -3 ถึง 3 และค่าความโด่งต้องอยู่ในช่วง -10 ถึง 10 ซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง -2.591 ถึง -0.083 และ -0.781 ถึง 7.419 ตามลำดับ สามารถพิจารณาข้อมูลได้ว่าการแจกแจงปกติ สามารถประมาณค่าพารามิเตอร์ (Maximum Likelihood) ได้ ตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละคู่ไม่ควรมีความสัมพันธ์กันมากกว่า 0.75 (ค่า r ไม่เกิน 0.75) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระหว่าง 0.22 ถึง 0.51 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้และไม่มีปัญหาการมีความสัมพันธ์ระหว่างกันสูงเกินไป พิจารณาร่วมกับค่า KMO เท่ากับ 0.864 และ Bartlett's Test ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 อธิบายได้ว่า ตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมดีมากที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ

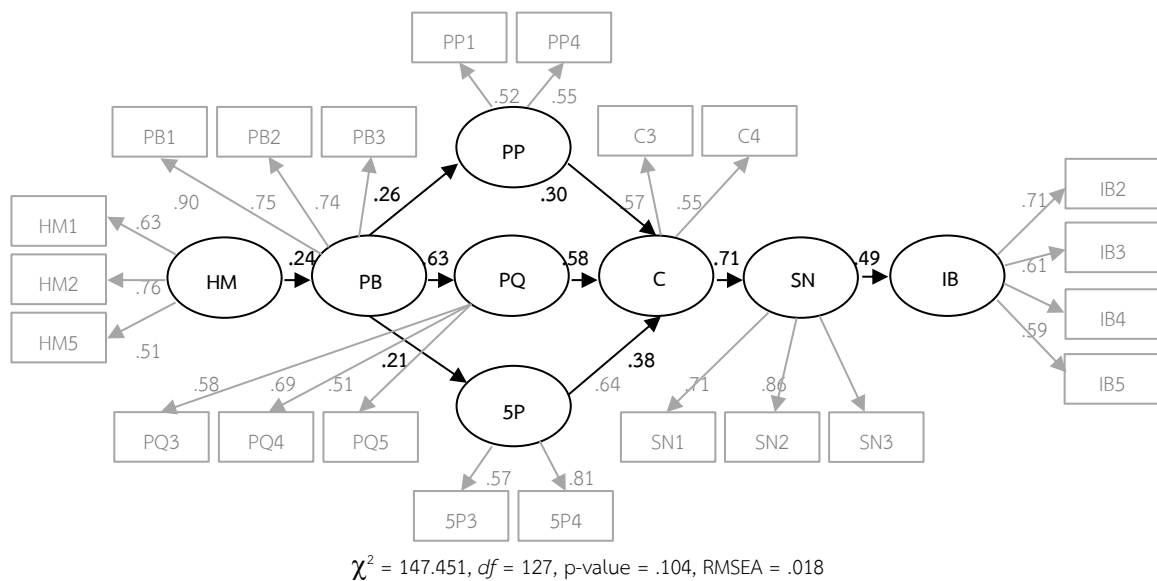
จากนั้นคณะผู้วิจัยนำข้อมูลไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis, CFA) ก่อนว่าตัวแปรสังเกตได้ สามารถสะท้อนตัวแปรแฝงได้อย่างถูกต้อง ผลการวิเคราะห์ พบว่า แบบจำลองตามสมมติฐานยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงปรับเส้นเชื่อมลูกศรแบบสองหัวระหว่างค่าความคลาดเคลื่อน (error) หลังจากปรับแบบจำลองแล้ว แบบจำลองตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีตามเกณฑ์ทดสอบความเหมาะสม (Model Fit) แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าดัชนีตามเกณฑ์ทดสอบความเหมาะสม และผลการประมาณค่าแบบจำลองการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA)

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ผลการวิเคราะห์	ค่าดัชนี	เกณฑ์	ผลการวิเคราะห์
χ^2/df	≤ 3.00	1.442	TLI	≥ 0.90	0.967
GFI	≥ 0.90	0.958	NFI	≥ 0.90	0.925
AGFI	≥ 0.90	0.938	RMR	≤ 0.05	0.031
CFI	≥ 0.90	0.975	RMSEA	≤ 0.08	0.030

จากตารางที่ 3 พบว่า แบบจำลองตามทฤษฎีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่า $\chi^2 = 250.863$ ค่า $\chi^2/df = 1.442$ ค่า GFI = 0.958 ค่า AGFI = 0.938 ค่า CFI = 0.975 ค่า TLI = 0.967 ค่า NFI = 0.925 ค่า RMR = 0.031 ค่า RMSEA = 0.030 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกข้อ ค่าดัชนีดังกล่าวบ่งชี้ว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องตามทฤษฎี จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีค่าตั้งแต่ 0.529 ถึง 0.897 ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยคัดตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำกว่า 0.50 ออก ดังนั้น HM3 HM4 PB4 PB5 A5P1 A5P2 A5P5 PQ1 PQ2 PP2 PP3 C1 C2 SN4 SN5 และ IB1

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) พบว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างของพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริมในกลุ่มผู้ออกกำลังกายในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (ตัวแบบเริ่มต้น) ยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงปรับเส้นเชื่อมลูกศรแบบสองทิศทางระหว่างค่าความคลาดเคลื่อน (error) หลังจากปรับแบบจำลอง (ตัวแบบสุดท้าย) มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงดังภาพที่ 2 และตารางที่ 4

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างของพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริมในกลุ่มผู้ออกกำลังกายในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (ตัวแบบสุดท้าย)

ตารางที่ 4 ค่าดัชนีตามเกณฑ์ทดสอบความเหมาะสม และผลการประมาณค่าแบบจำลองการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ของพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริมในกลุ่มผู้ออกกำลังกายในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ผลการวิเคราะห์ (ตัวแบบเริ่มต้น)	ผลการวิเคราะห์ (ตัวแบบสุดท้าย)
χ^2/df	≤ 3.00	3.320	1.161
GFI	≥ 0.90	0.886	0.975
AGFI	≥ 0.90	0.855	0.950
CFI	≥ 0.90	0.847	0.993
TLI	≥ 0.90	0.823	0.988
NFI	≥ 0.90	0.796	0.955
RMR	≤ 0.05	0.072	0.034
RMSEA	≤ 0.08	0.069	0.018

จากตารางที่ 4 พบว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างของพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริมในกลุ่มผู้ออกกำลังกายในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (ตัวแบบสุดท้าย) มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่า $\chi^2 = 147.451$ ค่า $\chi^2/df = 1.161$ ค่า GFI = 0.975 ค่า AGFI = 0.950 ค่า CFI = 0.993 ค่า TLI = 0.988 ค่า NFI = 0.955 ค่า RMR = 0.034 ค่า RMSEA = 0.018 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกข้อ ค่าดัชนีดังกล่าวบ่งชี้ว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริมในกลุ่มผู้ออกกำลังกายในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริมในกลุ่มผู้ออกกำลังกาย ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

สมมติฐาน	β	CR (t-value)	ผลลัพธ์
(H1) แรงจูงใจด้านสุขภาพส่งผลกระทบต่อการรับรู้ถึงประโยชน์	0.238	3.870***	ยอมรับ
(H2) การรับรู้ถึงประโยชน์ส่งผลกระทบต่อหลักแรงจูงใจทางการตลาด	0.210	3.598***	ยอมรับ
(H3) การรับรู้ถึงประโยชน์ส่งผลกระทบต่อการรับรู้ถึงคุณภาพ	0.625	8.414***	ยอมรับ
(H4) การรับรู้ถึงประโยชน์ส่งผลกระทบต่อคุณสมบัติทั่วไปของอาหารเสริม	0.261	4.238***	ยอมรับ
(H5) หลักแรงจูงใจทางการตลาดส่งผลกระทบต่อความสะดวกสบาย	0.384	4.507***	ยอมรับ
(H6) การรับรู้ถึงคุณภาพส่งผลกระทบต่อความสะดวกสบาย	0.580	6.377***	ยอมรับ
(H7) คุณสมบัติทั่วไปของอาหารเสริมส่งผลกระทบต่อความสะดวกสบาย	0.294	3.564***	ยอมรับ
(H8) ความสะดวกสบายส่งผลกระทบต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง	0.708	8.757***	ยอมรับ
(H9) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงส่งผลกระทบต่อความตั้งใจที่จะซื้อ	0.490	6.235***	ยอมรับ

หมายเหตุ (n = 505) *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($p < .001$)

อภิปรายผล

แรงจูงใจด้านสุขภาพส่งผลกระทบต่อการรับรู้ถึงประโยชน์ของอาหารเสริม สะท้อนให้เห็นว่า คนไทยตระหนักถึงพฤติกรรมด้านสุขภาพ ใส่ใจในการเลือกรับประทานอาหาร หรืออาหารเสริม เพราะอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ (อาหารประเภทไขมันต่ำ โปรตีนสูง) มีผลดีต่อสุขภาพของตน สามารถควบคุมน้ำหนักได้ และไม่เกิดโรคภัยต่าง ๆ สอดคล้องกับการศึกษาในบริบทของสาธารณรัฐเกาหลีที่ระบุว่า การรับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง อาจช่วยลดความเสี่ยงต่อการเป็นโรคต่าง ๆ ได้และอาจช่วยให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง (Kim, D. et al, 2021) ซึ่งแรงจูงใจด้านสุขภาพคือ ความตระหนักรู้ของบุคคลต่อความสำคัญของการมีสุขภาพที่ดีและความพยายามในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงด้านสุขภาพต่าง ๆ ทำให้เกิดการรับรู้ถึงประโยชน์ของอาหารเสริม

เพราะบุคคลจะประเมินว่าอาหารเสริมสามารถช่วยในการบรรลุเป้าหมายด้านสุขภาพ เช่น การฟื้นฟูร่างกาย การเสริมสร้างกล้ามเนื้อ และการป้องกันการขาดสารอาหาร ซึ่งตอบสนองต่อแรงจูงใจในการดูแลสุขภาพของตนเอง (Rosenstock, I. M. et al, 1988)

การรับรู้ถึงประโยชน์ของอาหารเสริมจึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อหลักแรงจูงใจทางการตลาด แสดงให้เห็นว่าเมื่อคนไทยส่วนใหญ่ตระหนักถึงประโยชน์ของการบริโภคอาหารเสริมแล้ว พฤติกรรมของคนไทยส่วนใหญ่ หากสนใจที่จะซื้อสิ่งของชนิดใด ก็จะพยายามเสาะหาราคาที่ดีที่สุด โปรโมชั่นที่คุ้มค่า ความยากง่ายในการหาซื้อ รูปแบบของวัสดุภัณฑ์ ซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกันที่ชี้ให้เห็นว่านักการตลาดต้องพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่เน้นย้ำถึงประโยชน์ต่อสุขภาพ จึงจะทำให้ผู้บริโภคมีความตั้งใจในการซื้ออาหารเสริมสำหรับออกกำลังกายเพิ่มขึ้นได้ (Nagar, K., 2020) การรับรู้ถึงประโยชน์ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการรับรู้ถึงคุณภาพ ผู้ที่มีความสนใจในการดูแลสุขภาพเล็งเห็นถึงประโยชน์ของอาหารเสริม อาทิ อาหารเสริมอาจทำให้มีรูปร่างที่ดีขึ้น มีสุขภาพที่ดีขึ้น หรือได้รับสารอาหารครบถ้วน เป็นต้น ทำให้มีการตระหนักถึงคุณภาพของอาหารเสริม ในแง่ของงบประมาณที่วางไว้เป็นไปตามเป้าหมาย ปริมาณคุณค่าทางโภชนาการต่อหน่วยการบริโภค ผลากโภชนาการที่ระบุคุณค่าทางอาหารที่ชัดเจน ความคุ้มค่าที่ได้รับถือเป็นสิ่งที่สำคัญ สอดคล้องกับ Chen, Y. et al. ที่ว่า การประเมินคุณภาพของผลิตภัณฑ์ มักอาศัยการรับรู้ส่วนตัวมากกว่า เนื่องจากมองว่าอาหารเสริมที่มีหลายส่วนผสมและปริมาณสูงกว่านั้นมีประสิทธิภาพดีกว่า (Chen, Y. et al, 2022)

อย่างไรก็ตามความเชื่อของผู้บริโภคเกี่ยวกับคุณภาพของอาหารเสริมอาจขัดแย้งกับหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Homer, P. & Mukherjee, S. ที่ระบุว่าแม้ผู้บริโภคมักประเมินว่าสินค้าที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงจะมีประสิทธิภาพมากกว่า แต่หลักฐานทางวิทยาศาสตร์กลับไม่ได้สนับสนุนข้อสันนิษฐานนั้นอย่างชัดเจน (Homer, P. & Mukherjee, S., 2018) การรับรู้ถึงประโยชน์ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณสมบัติทั่วไปของอาหารเสริม ปัจจัยดังกล่าวถือว่ามีความสำคัญไม่น้อยในด้านการเลือกซื้ออาหารเสริม สอดคล้องกับ Khan, J. et al. ระบุว่าผู้บริโภคมักจะให้ความสำคัญกับรสชาติของอาหารเสริมก่อนเป็นอันดับแรก (Khan, J. et al, 2022) และหากเป็นรสชาติที่คุ้นเคยอาจช่วยเพิ่มการยอมรับของผู้บริโภคได้ (Withers, C. et al, 2013) เช่นเดียวกับคนไทยติดในเรื่องของรสชาติ ผู้ประกอบการผลิตอาหารเสริมออกมาได้ตรงตามความต้องการของคนไทย (รสชาติ) บางคนนิยมดื่มชาสมุนไพร หรือชาเขียวนม ผู้ประกอบการชาวไทยก็เล็งเห็นในข้อนี้ จึงทำการผลิตสินค้าประเภทเวย์โปรตีนที่มีรสชาติต่าง ๆ ออกมาวางขาย เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของคนไทยได้อย่างเต็มรูปแบบ (Withers, C. A. et al, 2014)

หลักแรงจูงใจทางการตลาดส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสะดวกสบาย ปัจจุบันอาหารเสริมประเภทเวย์โปรตีนนั้นหาซื้อได้อย่างสะดวก ทั้งจากร้านค้าสะดวกซื้อ หรือช่องทางออนไลน์ อีกทั้งยังมีโปรโมชั่นและรูปแบบการชำระเงินที่ยืดหยุ่น เช่น การชำระเงินปลายทาง (COD: Cash On Delivery) ซึ่งช่วยลดความกังวลเรื่องการถูกหลอกลวงทางออนไลน์ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ผู้บริโภคหันมานิยมซื้อเวย์โปรตีนมากขึ้นเพื่อใช้แทนอาหารมื้อหลัก โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีไลฟ์สไตล์เร่งรีบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gruen, T., & Corsten, D. ที่ชี้ว่าความสะดวกในการเข้าถึงสินค้าและทางเลือกในการซื้อ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคอย่างแท้จริง (Gruen, T. & Corsten, D., 2021) การรับรู้ถึงคุณภาพส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสะดวกสบาย เนื่องจากอาหารเสริมประเภทเวย์โปรตีนเป็นอาหารเสริมที่มีปริมาณโปรตีนที่สูงมาก ในขณะที่ปริมาณไขมัน และคาร์โบไฮเดรตค่อนข้างต่ำ ทำให้กลายเป็นตัวเลือกที่ดีในการรับประทานแทนอาหารมื้อหลัก โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ออกกำลังกายเป็นประจำ (West, D. et al, 2017) หากเทียบปริมาณกันต่อกรัม เวย์โปรตีน 1 หน่วยบริโภคมีปริมาณโปรตีนราว ๆ 25 - 32 กรัมต่อการดื่ก 30 กรัมโดยประมาณ (หนึ่งหน่วยบริโภค) ซึ่งหากต้องการปริมาณโปรตีนที่เท่ากัน ต้องบริโภคเนื้อไก่ส่วนอกประมาณ 130 กรัม ซึ่งถือว่าเยอะ และรสชาติไม่มารับประทาน ด้วยความที่เนื้อส่วนดังกล่าวมี

ความร่วนและแข็ง ไม่เหมาะสำหรับการนำมารับประทาน ทำให้เวย์โปรตีนถือเป็นทางออกที่ดีสำหรับความต้องการโปรตีนที่เหมาะสมในแต่ละวัน (Rama Channel, 2018)

คุณสมบัติทั่วไปของอาหารเสริมส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสะดวกสบาย พฤติกรรมของผู้บริโภคในเขตเมืองหลวงและปริมณฑลมักได้รับอิทธิพลจากวิถีชีวิตที่เร่งรีบและข้อจำกัดด้านเวลา ส่งผลให้ความสะดวกสบายนั้นกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริม โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่สามารถพกพาและบริโภคได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hydelund, N. B. et al. ที่ระบุว่า ผู้บริโภควัยรุ่นและวัยทำงานที่มีเวลาจำกัด มีแนวโน้มเลือกผลิตภัณฑ์ที่ช่วยประหยัดเวลาแต่ยังคงให้คุณค่าทางโภชนาการที่สูงได้ แม้เพียงการเสียเวลาเตรียมอาหารเพียง 10 นาทีนั้น ก็อาจทำให้พลาดรถไฟฟ้าวหรือเดินทางไปทำงานสาย จึงทำให้อาหารเสริมในรูปแบบพร้อมดื่มหรือพร้อมบริโภคได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในกลุ่มผู้บริโภคเมือง (Hydelund, N. B. et al, 2020) ฉะนั้น อาหารเสริมจึงเป็นตัวเลือกเหมาะกับการเป็นอาหารในช่วงเร่งด่วนยามเช้า หรือหลังออกกำลังกายก็ทำได้ เนื่องจากรูปแบบของอาหารเสริมส่วนใหญ่เพียงแค่อีกซอง หรือตักผสมน้ำหรือนม ก็สามารถนำไปดื่มบนยานพาหนะก่อนไปทำงานได้แล้ว อาหารเสริมจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคหลายคนนิยมบริโภคมากกว่าอาหารสำเร็จรูปหรืออาหารทำเอง (Tanaveerakul, P. et al, 2024) ความสะดวกสบายส่งผลกระทบโดยตรงต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าหากผู้บริโภคมีความพร้อมในด้านของงบประมาณ หรือการได้รับคำแนะนำจากคนรอบตัว จะทำให้ตัดสินใจซื้ออาหารเสริมประเภทเวย์โปรตีนได้อย่างไม่ลังเล ซึ่งถือเป็นผลดีของการสร้างหลักใจทางการตลาดที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดความคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจในการซื้ออาหารเสริม สอดคล้องกับ Shrestha, S. K. et al. ที่ระบุว่ากลุ่มอ้างอิง เช่น เพื่อน ครอบครัว หรือผู้มีชื่อเสียงที่ได้รับความไว้วางใจ สามารถมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยเฉพาะในกรณีของผลิตภัณฑ์ที่ต้องใช้เป็นประจำ เช่น อาหารเสริมและสินค้าสุขภาพ เมื่อผู้ที่สนใจดูแลสุขภาพหรือควบคุมน้ำหนักได้รับข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์ของเวย์โปรตีนจากบุคคลใกล้ชิด หรือจากสื่อโซเชียลมีเดียที่เชื่อถือได้ ความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์จะเพิ่มขึ้น (Shrestha, S. K. et al, 2023) ส่งผลให้เกิดการรับรู้ในเชิงบวกต่อสินค้าและกระตุ้นให้เกิดความตั้งใจในการซื้อในที่สุด ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rengthian, K. et al; Prabarini, D. & Setiawan, M.; Shrestha, S. K. et al ที่ล้วนชี้ให้เห็นว่ากลุ่มอ้างอิงมีบทบาทสำคัญในการโน้มน้าวการตัดสินใจซื้อผ่านความไว้วางใจและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของผลิตภัณฑ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวโน้มเชิงบวกของพฤติกรรมสุขภาพของคนไทยในปัจจุบัน (Rengthian, K. et al, 2021); (Prabarini, D. & Setiawan, M., 2022); (Shrestha, S. K. et al, 2023)

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้ออาหารเสริมในกลุ่มผู้ออกกำลังกายในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยประยุกต์ใช้กรอบทฤษฎีแรงจูงใจด้านสุขภาพและทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ร่วมกับการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) จากกลุ่มตัวอย่าง 505 คน พบว่า ความสะดวกสบาย การรับรู้ถึงคุณภาพ และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อ ซึ่งสรุปประเด็นสำคัญให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ความตั้งใจในการซื้ออาหารเสริมของกลุ่มผู้ออกกำลังกายเกิดจากทั้งแรงจูงใจภายใน (เช่น ความสะดวกในการใช้และการรับรู้ถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์) และแรงจูงใจภายนอก (เช่น อิทธิพลจากบุคคลรอบข้างหรือสื่อสังคม) ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้พัฒนากลยุทธ์การตลาดและส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่เหมาะสมของคนไทยในอนาคตได้ โดยการออกแบบการสื่อสารการตลาดที่เน้นความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในสื่อสังคมออนไลน์ (เช่น การการันตีคุณค่าทางโภชนาการผ่านการทดสอบการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ) และการพัฒนาอาหารเสริมในรูปแบบที่สะดวกต่อการบริโภคในชีวิตประจำวัน เช่น

เวย์โปรตีนแบบพกพาหรือพร้อมดื่ม ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ อาจนำข้อมูลปัจจัยในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของคนไทย เพื่อเป็นแนวทางและประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับพฤติกรรมผู้บริโภคชาวไทย และเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพที่ดีของคนไทย โดยเฉพาะการวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เช่น ผู้ที่ออกกำลังกายเป็นประจำ โดยคำนึงถึงรสชาติ ความหลากหลายของสารอาหาร และช่องทางการจัดจำหน่ายที่เข้าถึงง่าย ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาแรกที่ผนวกทฤษฎีแรงจูงใจด้านสุขภาพ (Health Motivation Theory) และทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) มาใช้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริม ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการผสมผสานทฤษฎีเชิงจิตวิทยาและพฤติกรรมผู้บริโภคในการอธิบายพฤติกรรมเชิงซับซ้อนในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นระบบ และมีศักยภาพในการนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของผลิตภัณฑ์สุขภาพอื่น ๆ ได้ในอนาคต ซึ่งในงานวิจัยครั้งถัดไปอาจใช้โมเดลการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning Algorithm) และการเรียนรู้กฎความเกี่ยวพัน (Association rules) มาประยุกต์ใช้เพื่อวิเคราะห์และทำนายพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารประเภทต่าง ๆ ได้อีกด้วย โดยสามารถนำข้อมูลพฤติกรรมการบริโภคในระดับบุคคลหรือจากแพลตฟอร์มออนไลน์มาวิเคราะห์ เพื่อสร้างระบบแนะนำผลิตภัณฑ์ (Product Recommendation System) ที่แม่นยำและเหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคลมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชิดชนก ลีวัฒนะ. (2564). การตัดสินใจที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร Proflex Whey Protein ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ศุภกร กรบุญไทรทศ. (2567). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรมปี 2567 - 2569: อุตสาหกรรมอาหารพร้อมทาน. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://www.krungsri.com/en/research/industry/summary-outlook/industry-outlook-2024-2026>
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2567). โครงการศึกษาสถานการณ์การบริโภคอาหาร ความมั่นคงทางอาหาร และความรู้ด้านอาหารของประชากรไทย. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Antoniak, M. A. et al. (2022). The source of protein or its value? Consumer perception regarding the importance of meat (-like) product attributes. *Applied Sciences*, 12(9), 4128.
- Aschemann-Witzel, J. & Peschel, A. O. (2019). Consumer perception of plant-based proteins: The value of source transparency for alternative protein ingredients. *Food Hydrocolloids*, 96(2019), 20-28.
- Chen, Y. et al. (2022). Effects of Perceived Benefit on Vitamin D Supplementation Intention: A Theory of Planned Behaviour Perspective. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(4), 1952.
- Conner, M. & Norman, P. (2015). Predicting and changing health behaviour: A social cognition approach. In M. Conner & P. Norman (Eds.), *Predicting and changing health behaviour: Research and practice with social cognition models*. (3rd ed.). London: McGraw-Hill Education.

- Contini, C. et al. (2020). Drivers of plant-based convenience foods consumption: Results of a multicomponent extension of the theory of planned behaviour. *Food Quality and Preference*, 84(2020), 103931. <https://doi.org/10.1016/j.foodqual.2020.103931>
- Dunn, M. S. et al. (2001). The influence of significant others on attitudes, subjective norms and intentions regarding dietary supplement use among adolescent athletes. *ADOLESCENCE-SAN DIEGO*, 36(143), 583-592.
- Fu, T. et al. (2024). Global hotspots and trends of nutritional supplements in sport and exercise from 2000 to 2024: A bibliometric analysis. *Journal of Health, Population and Nutrition*, 43(1), 1-16.
- Gruen, T. & Corsten, D. (2021). Accessibility and availability: A cross-cultural study of shopper responses to online retail stock-outs. *Journal of Global Scholars of Marketing Science*, 1(3), 415-432.
- Hair, J. F. et al. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7th ed.). New York: Pearson Education.
- Homer, P. & Mukherjee, S. (2018). The impact of dietary supplement form and dosage on perceived efficacy. *Journal of Consumer Marketing*, 35(2), 228-238.
- Hu, L. T. & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1-55.
- Hurst, P. et al. (2024). Dietary supplement use is related to doping intention via doping attitudes, subjective norms, and perceived behavioural control. *Performance Enhancement & Health*, 12(2), 100278. <https://doi.org/10.1016/j.peh.2024.100278>
- Hyldebrand, N. B. et al. (2020). Convenience may increase vegetable intake among young consumers. *Food Quality and Preference*, 83(1), 103925. <https://shorturl.asia/XZali>
- Joreskog, K. G. & Sorbom, D. (1984). *Advances in factor analysis and structural equation models*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
- Khan, J. et al. (2022). Evaluating the palatability of an oral nutritional supplement (Livity®): A consumer-based, cross-sectional study. *International Journal of Endorsing Health Science Research (IJEHSR)*, 10(4), 391-397.
- Kim, D. et al. (2021). Do Dietary Supplements Improve Perceived Health Well-Being? Evidence from Korea. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(3), 1-14.
- Meganaharshini, M. et al. (2023). Review on recent trends in the application of protein concentrates and isolates A food industry perspective. *Food and Humanity*, 1(2023), 308-325.
- Nagar, K. (2020). An Examination of Gym Supplement Choice: Using the Modified Theory of Planned Behaviour. *Journal of Food Products Marketing*, 26(7), 499-520.
- Ntoumanis, N. et al. (2020). A meta-analysis of self-determination theory-informed intervention studies in the health domain: effects on motivation, health behavior, physical, and psychological health. *Health Psychology Review*, 15(2), 214-244.

- Prabarini, D. & Setiawan, M. (2022). Product quality, reference group, convenience and its effect on the repurchase intentions of Janji Jiwa brand coffee. *International Journal of Research in Business and Social Science*, 11(8), 92-101.
- Rama Channel. (2018). เวย์โปรตีน หากไม่กิน ต้องกินอะไรเพื่อสร้างกล้ามเนื้อ. Retrieved March 20, 2025, from <https://www.rama.mahidol.ac.th/ramachannel/article/เวย์โปรตีน-หากไม่กินแต่/>
- Rengthian, K. et al. (2021). Marketing Mix Factors Affecting the Decision to Purchase Whey Protein Supplements Products in Bangkok. In 2021 6th International Conference on Business and Industrial Research (ICBIR). IEEE Xplore.
- Rosenstock, I. M. et al. (1988). Social learning theory and the health belief model. *Health Education Quarterly*, 15(2), 175-183.
- Roux, C. et al. (2023). On the role of scarcity in marketing: Identifying research opportunities across the 5Ps. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 51(6), 1197-1202.
- Schreiber, J. B. et al. (2006). Reporting Structural Equation Modeling and Confirmatory Factor Analysis Results: A Review. *The Journal of Educational Research*, 99(6), 323-337.
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2016). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. (4th ed.). New York: Routledge.
- Shrestha, S. K. et al. (2023). Impact of Celebrity Endorsement and Reference Group on Customer Purchase Intention for Non-durable Goods. *Ganeshman Darpan*, 8(1), 1-12.
- Sutrisno, H. (2016). An analysis of the mathematics school examination test quality. *Journal Riset Pendidikan Matematika*, 3(2), 162-177.
- Tanaveerakul, P. et al. (2024). Determining Factor Influencing Consumer Behavior During The Covid 19 Pandemic: Omicron Variant. *Nakrafa Journal of Science And Technology*, 20(2), 110-125.
- Vrontis, D. et al. (2021). Social media influencer marketing: A systematic review, integrative framework and future research agenda. *International Journal of Consumer Studies*, 45(4), 617-644.
- West, D. et al. (2017). Whey Protein Supplementation Enhances Whole Body Protein Metabolism and Recovery of Performance after Resistance Exercise: A Double-blind Crossover Study. *The FASEB Journal*, 9(7), 735. <https://doi.org/10.3390/nu9070735>
- Withers, C. A. et al. (2014). proteins: A comparison of casein- and whey-rich ingredients. *Journal of Dairy Science*, 97(3), 1233-1247.
- Withers, C. et al. (2013). Potential sources of mouth drying in beverages fortified with dairy proteins: A comparison of casein- and whey-rich ingredients. *Journal of Dairy Science*, 97(3), 1233-1247.
- Yuduang, N. et al. (2024). Factors Influencing COVID-19 Medicine Purchasing Decision Behavior: A Case Study of Model Government Hospitals. *Nakrafa Journal of Science And Technology*, 20(1), 48-58.

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย 4.0

ด้านสมรรถนะอาชีพเกษตรกรรม

สำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่*

A LEARNING MANAGEMENT INNOVATION TO PROMOTE CHARACTERISTICS OF THAI PEOPLE 4.0 IN TERMS OF AGRICULTURAL OCCUPATION COMPETENCY FOR HIGHLAND SCHOOLS OMKOI DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

สายฝน แสนใจพรหม

Saiphon Sanjaiprom

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย

Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai, Thailand

Corresponding author E-mail: saiphon_san@cmru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 2) พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ และ 3) ประเมินผลการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพเกษตรกรรมสำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนาประชากรที่ใช้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนในอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 583 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความต้องการจำเป็น แบบบันทึกการประชุม แบบประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) โรงเรียนมีความต้องการจำเป็นในการจัดทำหลักสูตรควรวิเคราะห์ถึงอาชีพตามบริบทของชุมชนและท้องถิ่น ต้องการครูที่มีความสามารถด้านการสอนงานอาชีพและเทคโนโลยี ต้องการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ และต้องการให้มีการออกแบบการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับสมรรถนะอาชีพ 2) ผลการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้นวัตกรรมที่เป็นหลักสูตรกาแพที่ถูกกำหนดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมการเรียนรู้เป็นทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ออกแบบจัดกิจกรรมตามแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก ประกอบด้วย 8 หน่วย คือ ต้นกาแพ การบำรุงรักษาและการขยายพันธุ์กาแพ การเก็บผลกาแพ การคั่วกาแพ และการทำบรรจุภัณฑ์ การชงกาแพเมนูต่าง ๆ การทำ Branding การตัดต่อวิดีโอ และการขายของออนไลน์ ผลการประเมินหลักสูตรในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับ ดีมาก และ 3) หลังการนำหลักสูตรไปใช้ นักเรียนมีผลการประเมินสมรรถนะอาชีพเกษตรกรรมในระดับดีมาก คุณลักษณะด้านเกษตรกรรม และการใช้เทคโนโลยีมีผลการประเมินในระดับดีมาก ส่วนความรู้เบื้องต้นด้านการเกษตรมีผลการประเมินในระดับดี

คำสำคัญ: นวัตกรรม, การจัดการเรียนรู้, คนไทย 4.0, อาชีพเกษตรกรรม, โรงเรียนบนพื้นที่สูง

Abstract

This research aimed to: 1) Examine the necessity of developing learning management, 2) Design a learning management process to foster the characteristics of Thais 4.0 in agricultural career competence, and 3) Evaluate the effectiveness of this learning management approach for highland schools in Chiang Mai Province. The research was conducted using a research and development methodology. The population consisted of 583 school administrators and teachers in Omkoi District, Chiang Mai Province. Research instruments included a needs assessment questionnaire, meeting record forms, instructional plan quality assessment forms, and student learning outcome evaluation forms. Data were analyzed using the Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) and content analysis. The findings revealed that: 1) Schools expressed critical needs in curriculum development that reflects local community and occupational contexts, in having teachers proficient in vocational and technological instruction, in promoting the integration of digital technology into teaching, and in designing assessment tools aligned with occupational competencies; 2) The instructional development process resulted in an innovative coffee-based curriculum offered as an elective subject. The curriculum featured both theoretical and practical components designed through active learning approaches and comprised eight modules: coffee cultivation, maintenance and propagation, harvesting, roasting and packaging, coffee beverage preparation, branding, video editing, and online marketing. The overall quality of the curriculum was rated as very good; and 3) After implementation, students demonstrated a high level of competency in agricultural practices. Their attributes as future agricultural entrepreneurs and their use of technology were both evaluated at a very good level, while their foundational agricultural knowledge was rated at a good level.

Keywords: Innovation, Learning Management, Thai People 4.0, Agricultural Career, Highland Schools

บทนำ

จากสถานการณ์ของโลกในปัจจุบันที่มีคนกล่าวถึง วิถีปกติใหม่ (New Normal) โลกแห่งความผันผวน (VUCA World) ตลอดจนจนถึงคำว่าความปกติถัดไป (Next Normal) จะเห็นได้ว่ามีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมวลมนุษยชาติ สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เศรษฐกิจและสังคม เทคโนโลยีการแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน ซึ่งจากสถานการณ์ยังส่งผลกระทบต่อสังคมไทย รวมถึงเด็กไทยด้วย ในสถานการณ์นี้จึงต้องอาศัยความสามารถของคนที่มีคุณภาพ ได้แก่ ผู้ที่พร้อมจะเรียนรู้และเปิดกว้างสำหรับความท้าทายใหม่ ๆ อยู่เสมอ จึงจะสามารถเอาชนะและรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ คนที่มีความสามารถและประสิทธิภาพต่ำจะอยู่ด้วยความยากลำบาก (อานุกาญ เลขากุล, 2564) สำหรับประเทศไทยมีการผลักดันนโยบายประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) เพื่อใช้เป็นโมเดลในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของ ประเทศ ไปสู่การแข่งขันด้วยฐานขององค์ความรู้ การใช้นวัตกรรม สามารถกระจายโอกาสในการพัฒนาอย่างทั่วถึง และคำนึงถึง สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ที่ต้องมีความพร้อม 4 มิติ ได้แก่ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในสังคม การยกระดับศักยภาพและคุณค่าของมนุษย์ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัยสำคัญที่จะทำให้รับมือกับกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงในระดับโลกได้ คือทุนทรัพยากรมนุษย์ ในท่ามกลางของสถานการณ์พลิกผันของสังคมภายนอก ทำให้โรงเรียนหลายแห่งได้มีความตื่นตัวและปรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพบริบท หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเน้นเนื้อหาสาระ อิงมาตรฐาน ทำตามเกณฑ์แล้วแต่เดิรมีแนวโน้มอาจจะถูกยกเลิก และเปลี่ยนมาเป็นหลักสูตรฐาน

สมรรถนะ สอนโดยมีเป้าหมายให้เด็กใช้ความรู้ผนวกกับทักษะและคุณลักษณะบางประการของตนในสถานการณ์จริงได้ (สฤณี อาชวานันทกุล, 2564)

จากผลการศึกษาของศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วท.) เปิดข้อมูล “บิกดาต้า” โดยใช้เส้นความยากจน คือ ผู้ที่มีรายได้ไม่เกิน 2,667 บาทต่อคน/เดือน พบว่า ในอำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนคนจนมากที่สุดของจังหวัดเชียงใหม่ (ไทยรัฐออนไลน์, 2561) และในปี 2566 พบว่ามีจำนวนคนจนมากที่สุดเป็นอันดับสามของจังหวัดเชียงใหม่ (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค), 2568) จากสถานการณ์ความยากจนในอำเภอมก๋อยย่อมส่งผลต่อมิติคุณภาพของผู้ปกครองนักเรียน สถานะทางครอบครัว และความคาดหวังต่ออนาคตทางการศึกษาของบุตรหลานด้วย เมื่อศึกษาข้อมูลโรงเรียนในอำเภอมก๋อย พบว่า โรงเรียนทั้งหมดจัดอยู่บนพื้นที่สูง การเดินทางค่อนข้างยากลำบาก ท่ามกลางความขาดแคลนยิ่งทำให้โรงเรียนต้องมีการบริหารจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ บริบทและความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น

หากมีการจัดการศึกษาที่ดีเพื่อแก้ไขสภาพปัญหาดังที่กล่าวมา ถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำได้เนื่องจากการจัดการศึกษาจะช่วยแก้ไขความเหลื่อมล้ำ 3 ประการ คือ 1) ด้านเทคโนโลยี หากครูสามารถนำเทคโนโลยีขั้นพื้นฐานมาใช้อย่างจริงจัง โดยนำเทคโนโลยีมาช่วยสร้างเนื้อหาวิชาการ ทำให้คุณครูสอนนักเรียนได้อย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพมากขึ้น 2) ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน คุณครูที่เอาใจใส่ เรียนรู้ไปด้วยกันและมีเครื่องมือการสอนที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข และ 3) ด้านการคิดวิเคราะห์ โรงเรียนต้องสร้างหลักสูตรที่ฝึกให้เด็กไทยมีทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ และยิ่งนักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมากเท่าไรก็จะยิ่งกล้าคิด กล้าพูด กล้าวิเคราะห์มากขึ้น จากการส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน (บริษัท เลิร์น คอร์ปอเรชั่น จำกัด, 2564) นอกจากนี้การจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำควรมีลักษณะที่สำคัญ คือ ควรคำนึงถึงการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่ในระดับภูมิภาคหรือท้องถิ่นเป็นสำคัญ การจัดการศึกษาจึงต้องการการออกแบบที่สนองตอบต่อความต้องการของพื้นที่เป็นสำคัญ คือ การศึกษาเพื่อท้องถิ่นสำหรับแต่ละภูมิภาคที่แตกต่างกัน เพื่อตระหนักในศักดิ์ศรี คุณค่า และอัตลักษณ์ของความเป็นมนุษย์ในทุกพื้นที่ที่จะทำให้คนในทุก ๆ ที่ได้บรรลุถึงศักยภาพ และความสามารถที่จะปกครองตนเอง และจัดการตนเองได้ การศึกษาจึงควรเป็นไปตามสภาพภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ (ทิพย์พพร ต้นดีสุนทร, 2564) ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมสมรรถนะนักเรียนของโรงเรียนในอำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น จึงควรมีการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางอาชีพ อันจะเป็นการเตรียมนักเรียนให้มีภูมิคุ้มกัน และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว มีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดที่ควรนำการศึกษาไปพัฒนาพื้นที่บนอำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีข้อจำกัดในการพัฒนา ประกอบกับผู้วิจัยเป็นอาจารย์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบท เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมสมรรถนะที่แท้จริงของนักเรียน ทั้งนี้ ภายหลังจากการดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว โครงการวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ประโยชน์เชิงชุมชนและสังคม คือ ช่วยให้นักเรียนและคนในชุมชนเห็นคุณค่าในตนเอง มีความรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง และประโยชน์เชิงนโยบาย คือ ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติให้หลุดพ้นกับดักทางสังคม และความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการศึกษาในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพเกษตรกรรมสำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพ
เกษตรกรรมสำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อประเมินผลการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะ
อาชีพเกษตรกรรมสำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนการวิจัย การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย
4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพเกษตรกรรมสำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนนี้มีการดำเนินการ คือ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินความต้องการจำเป็นใน
การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพเกษตรกรรม สำหรับ
โรงเรียนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม ด้วยแบบสอบถามออนไลน์ ผ่าน
Google form

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ คือ ผู้บริหารและครู
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอำเภอมกน้อย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วย
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5 จำนวน 38 แห่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาเขต 34 จำนวน 2 แห่ง รวมจำนวนผู้บริหารและครู 583 คน ทำการกำหนดขนาดกลุ่ม
ตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครซีและมอร์แกน ได้จำนวน 232 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม
(Cluster random sampling) (ไพวัญ พนมอุปการ, 2566)

เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบประเมินความต้องการจำเป็น ประกอบด้วย ข้อคำถามเพื่อประเมินความต้องการ
จำเป็น แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ และ 3) ด้าน เจตคติ โดยเป็นแบบมาตราประมาณค่า
(Rating Scale) 5 ระดับ โดยใช้รูปแบบการตอบสนองคู่ (Dual-Response Format) ให้เลือกตอบพร้อมกันใน
สภาพที่ปฏิบัติจริงและสภาพที่ควรจะเป็น ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน นำมาหา
ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) พบว่า ทุกรายการมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ 0.50
(รัตนะ บัวสนธ์, 2566) โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และนำไปทดสอบค่าความเชื่อมั่นโดยนำไปทดลองใช้กับ
ครูโรงเรียนบนพื้นที่สูงกลุ่มทดลองเครื่องมือจำนวน 50 คน ทำการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอล
ฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นด้านสภาพที่ปฏิบัติจริงเท่ากับ 0.94 และสภาพที่ควรจะเป็นเท่ากับ 0.90
โดยมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ 0.75 ถือว่ามีความเชื่อมั่น (ไพวัญ พนมอุปการ, 2566)

การวิเคราะห์ข้อมูล

จัดลำดับความต้องการจำเป็นด้วยวิธี Priority Needs Index แบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) (สุวิมล ว่องวานิช,
2558) โดยคัดเลือกค่า $PNI_{modified}$ ที่มีค่าสูงสุดของทุกด้านมาพิจารณาในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะ
อาชีพเกษตรกรรมสำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนนี้มีการดำเนินการ คือ 1) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาความต้องการจำเป็นมาวางแผนและดำเนินการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ 2) จัดประชุมกลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อนำกระบวนการจัดการเรียนรู้เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพ และนำแผนลงสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงในอำเภออมก๋อย จำนวน 5 คน ตัวแทนครูผู้สอนงานอาชีพ จำนวน 10 คน รวมจำนวน 15 คน ทำการเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติ คือ เป็นผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงอำเภออมก๋อยไม่น้อยกว่า 5 ปี วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป และครูที่มีคุณสมบัติ คือ มีประสบการณ์ในการสอนงานอาชีพ ไม่น้อยกว่า 3 ปี วิทยฐานะชำนาญการขึ้นไป

เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ

เป็นข้อคำถามปลายเปิด ในประเด็นของการร่วมเสนอความคิดเห็นของตัวแทน จำนวน 10 80 มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ คือ วิเคราะห์วัตถุประสงค์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ กำหนดประเด็นที่ต้องการบันทึก สร้างแบบบันทึก นำแบบบันทึกไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) พบว่า ทุกรายการมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ 0.50 โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ จัดพิมพ์ทำเป็นฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. แบบบันทึกการประชุมกลุ่ม

เป็นข้อคำถามปลายเปิด ในประเด็นของการร่วมวิพากษ์ และลงความเห็น มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ คือ วิเคราะห์วัตถุประสงค์ของการประชุมกลุ่ม กำหนดประเด็นที่ต้องการบันทึก สร้างแบบบันทึก นำแบบบันทึกไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) พบว่า ทุกรายการมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ 0.50 โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ จัดพิมพ์ทำเป็นฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. แบบประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้

เป็นข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตรวจสอบคุณภาพโดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) พบว่า ทุกรายการมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ 0.50 โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ทำการวิเคราะห์ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ในด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1.00 - 1.50	มีคุณภาพในระดับควรปรับปรุง
1.51 - 2.50	มีคุณภาพในระดับพอใช้
2.51 - 3.50	มีคุณภาพในระดับปานกลาง
3.51 - 4.50	มีคุณภาพในระดับดี
4.51 - 5.00	มีคุณภาพในระดับดีมาก

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ การบันทึกประชุมกลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพ เกษตรกรรมสำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนนี้มีการดำเนินการ คือ ดำเนินการในการจัดการเรียนรู้ในปีการศึกษา 2566 หลังจากนั้นดำเนินการ ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ ใน 3 ด้าน คือ ความรู้เบื้องต้นด้านการเกษตร คุณลักษณะ ด้านเกษตรกร และการใช้เทคโนโลยี รวมจำนวน 10 คะแนน

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

โรงเรียนเป้าหมายที่ใช้ในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย โรงเรียนบนพื้นที่สูงในอำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวิธีการคัดเลือก ตามคุณสมบัติ คือ มีลักษณะสภาพบริบทใกล้เคียงกัน ผู้ปกครอง ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์ เป็นโรงเรียนที่มีความเต็มใจในการเข้าร่วมการพัฒนา มีการส่งเสริมสมรรถนะด้านอาชีพให้แก่แก่นักเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านยางครก โรงเรียนบ้านยางเปา โรงเรียนบ้านมุขอ ประกอบด้วย ครูผู้สอนงานอาชีพ จำนวน 6 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รวมจำนวน 55 คน

เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แบบประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน เป็น Scoring Rubrics ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ความรู้เบื้องต้น ด้านการเกษตร คุณลักษณะด้านเกษตรกร และการใช้เทคโนโลยี ตรวจสอบคุณภาพโดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอในรูปแบบของตาราง และความเรียงใต้ตาราง โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย คือ 1.00 - 5.00 คะแนน หมายถึง ผ่าน 5.01 - 7.00 คะแนน หมายถึง มีผลการเรียนรู้ในระดับดี และ 7.01 - 10.00 คะแนน มีผลการเรียนรู้ในระดับดีมาก

ผลการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพเกษตรกรรมสำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1 ผลการประเมินค่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพเกษตรกรรม ที่มีค่าสูงสุดของแต่ละด้าน

การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพเกษตรกรรม	ค่า PNI _{modified}
1. ด้านหลักสูตร	
มีการร่วมกันวิเคราะห์ถึงอาชีพตามบริบทของชุมชนและท้องถิ่นของสถานศึกษา	0.35
2. ด้านครูผู้สอน	
มีครูที่มีความสามารถด้านการสอนงานอาชีพและเทคโนโลยี	0.36
3. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	
มีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล	0.64
4. ด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์	
มีการใช้สื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้	0.60
5. ด้านการวัดประเมินผล	
มีการออกแบบวิธีการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับสมรรถนะอาชีพ	0.43

จากตารางที่ 1 พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ควรมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รองลงมาคือ ความต้องการจำเป็นในด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ควรมีการใช้สื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และความต้องการจำเป็นด้านการวัดประเมินผล ที่ควรมีการออกแบบวิธีการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับสมรรถนะอาชีพ

2. ผลการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพเกษตรกรสำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อออกแบบการนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ คือ หลักสูตรอาชีพกาแฟ ประกอบด้วย 8 หน่วยการเรียนรู้ คือ 1) ต้นกาแฟ 2) การบำรุงรักษาและการขยายพันธุ์กาแฟ 3) การเก็บผลกาแฟ 4) การคั่วกาแฟและการทำบรรจุภัณฑ์ 5) การชงกาแฟเมนูต่าง ๆ 6) การทำ Branding 7) การตัดต่อวิดีโอ และ 8) การขายของออนไลน์ ซึ่งมีการส่งเสริมให้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้อาชีพกาแฟ เช่น การคั่วกาแฟแบบวิถีชาวบ้าน การคั่วกาแฟโดยใช้เครื่องมือแบบมาตรฐาน การใช้เครื่องทำบรรจุภัณฑ์ การใช้สื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เช่น การใช้ Application มาใช้ในการจัดทำ Branding การจัดทำคลิป การจัดทำ Webpage การส่งเสริมให้นักเรียนสืบค้นความรู้จากสื่อออนไลน์ และการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับสมรรถนะอาชีพ สำหรับการวัดและประเมินผลกำหนดเครื่องมือและเกณฑ์กำกับใน 2 ด้าน คือ ความรู้เบื้องต้นด้านการเกษตร คุณลักษณะด้านเกษตรกร และ การใช้เทคโนโลยี มีลักษณะเป็นเกณฑ์การประเมินคุณภาพ Scoring rubrics ในแต่ละหน่วย

ผลการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

“การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น การคั่วกาแฟแบบวิถีชาวบ้าน ช่วยให้นักเรียนเข้าใจและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น” (ผู้ให้สัมภาษณ์ 1, 2566)

“การใช้แอปพลิเคชันในการทำ Branding การตัดต่อวิดีโอ และการจัดทำเว็บไซต์ ช่วยให้นักเรียนมีทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน” (ผู้ให้สัมภาษณ์ 2, 2566)

“การใช้เกณฑ์การประเมินคุณภาพที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้เบื้องต้นด้านการเกษตร คุณลักษณะด้านเกษตรกร และ การใช้เทคโนโลยี ช่วยให้การประเมินมีความชัดเจนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์ 3, 2566)

ผลการประเมินหลักสูตรในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับ ดีมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกรายการมีคุณภาพในระดับดีขึ้นไป โดยการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ถูกต้องมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะด้านต่าง ๆ ของนักเรียนมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ส่วน กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน

3. ผลการประเมินคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพเกษตรกรสำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพเกษตรกรสำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่

รายการประเมิน	$\bar{X}$ (n = 55 คน)	S.D.	ความหมาย
ความรู้เบื้องต้นด้านการเกษตร (3 คะแนน)	2.25	0.44	ดี
คุณลักษณะด้านเกษตรกร (3 คะแนน)	3.00	0.00	ดีมาก
การใช้เทคโนโลยี (4 คะแนน)	3.11	0.31	ดีมาก
รวม (10 คะแนน)	8.36	0.52	ดีมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพเกษตรกรรมสำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 55 คน มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการประเมิน พบว่า ในด้านคุณลักษณะด้านเกษตรกร และคุณลักษณะด้านการใช้เทคโนโลยีของนักเรียน มีผลการประเมินในระดับดีมาก

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษา ที่พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพเกษตรกรรมสำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ ต้องมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลในการเรียนรู้ ครูใช้สื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโรงเรียนในอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ โดยส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนหนึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งมีนักเรียนจำนวนน้อย ส่งผลให้ขาดแคลนครูที่สำเร็จการศึกษาตรงกับสาขาวิชาการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี นอกจากนี้ถึงแม้ว่าโรงเรียนบางแห่งจะมีครูที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการทำงานอาชีพ แต่การสอนอาชีพก็ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องสอนให้สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ เช่น การทอผ้า การปลูกผัก การสาน การทำอาหารท้องถิ่น นอกจากนี้ยังต้องการครูที่มีความสามารถด้านเทคโนโลยีด้วย ประกอบกับด้าน สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การใช้สื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย 4.0 จึงควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาความก้าวหน้าในการจัดการเรียนรู้ด้านอาชีพ ประกอบกับโรงเรียนบนพื้นที่สูงมีข้อจำกัดด้านการเดินทางและทรัพยากร ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การนำสื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วยจะเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้จากภายนอก ทั้งนี้ เทคโนโลยีจะช่วยเปิดโลกการเรียนรู้อาชีพสมัยใหม่ เช่น ธุรกิจดิจิทัล การตลาดออนไลน์ หรือเทคโนโลยีเกษตร ซึ่งบางเรื่องอาจเกินขีดความสามารถของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในการจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม การใช้สื่อเทคโนโลยีจึงทำให้โรงเรียนสามารถส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนให้ก้าวทันโลกยุคดิจิทัลได้สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่จะต้องพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับนักเรียนทุกช่วงวัย เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมดิจิทัล และพัฒนาความรู้ทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถพร้อมทางด้านวิชาการและทักษะการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) เป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษาของ อภิภา ปรัชญพฤทธิ และสอดคล้องกับการเปลี่ยนการเกษตรแบบดั้งเดิมเป็นการเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นกระบวนการในการบริหารจัดการและใช้เทคโนโลยี เพื่อให้สามารถวางแผน (อภิภา ปรัชญพฤทธิ, 2561) การคาดการณ์ให้ได้ผลผลิตอย่างแม่นยำ โดยใช้ทรัพยากรที่ประหยัด เป็นเกษตรกรแบบผู้ประกอบการเบ็ดเสร็จ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ (อภิชาติบุตร รอดยัง, 2562)

2. ผลการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพเกษตรกรรมสำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า หลักสูตรอาชีพกาแฟ ประกอบด้วย 8 หน่วยการเรียนรู้ คือ ต้นกาแฟ การบำรุงรักษาและการขยายพันธุ์กาแฟ การเก็บผลกาแฟ การคั่วกาแฟและการทำบรรจุภัณฑ์ การชงกาแฟเมนูต่าง ๆ การทำ Branding การตัดต่อวิดีโอ และการขายของออนไลน์ ซึ่งมีการส่งเสริมให้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้อาชีพกาแฟ เช่น การคั่วกาแฟแบบวิถีชาวบ้าน การคั่วกาแฟโดยใช้เครื่องมือแบบมาตรฐาน การใช้เครื่องมือทำบรรจุภัณฑ์ การใช้สื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เช่น การใช้ Application มาใช้ในการจัดทำ Branding การจัดทำคลิป การจัดทำ Webpage การส่งเสริมให้นักเรียนสืบค้นความรู้จากสื่อ

ออนไลน์ และการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับสมรรถนะอาชีพ มีการกำหนดให้มีการประเมิน 2 ด้าน คือ องค์ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร และการประเมินการปฏิบัติงานที่เป็นเกณฑ์การประเมินคุณภาพ scoring rubric ในแต่ละหน่วย และผลการประเมินหลักสูตรในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรอาชีพนี้เกิดขึ้นจากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้านอาชีพของครู และบุคลากรของสถานศึกษาในพื้นที่ ทำให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง ในการดำเนินการวิจัยนี้ถือว่าเป็นการดำเนินการเริ่มต้นอย่างเป็นระบบ ตามขั้นตอนการประเมินความต้องการจำเป็นของ สุวิมล ว่องวาณิช โดยดำเนินการ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะแรก คือ มีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ได้แก่ ความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ด้านอาชีพ หลังจากนั้นกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูและผู้บริหารของโรงเรียนบนพื้นที่สูง ระยะที่สอง ระยะระหว่างการประเมิน ซึ่งจะมีการกำหนดวิธีการในการเก็บข้อมูลคือ การขออนุญาตสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 การวิเคราะห์ข้อมูล และการจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) โดยใช้สูตร $PNI_{modified}$ ระยะที่สาม การเสนอผลการศึกษาและรายงานให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ และใช้ประโยชน์ ทำให้ได้หลักสูตรอาชีพกาแพ เนื่องจากคนในพื้นที่ประกอบอาชีพหลัก คือ อาชีพเกษตรกรรม ภายในโรงเรียน และชุมชน มีการปลูกกาแพ ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณัฏฐพร ทองรีน และเด่น ชะเนตติยัง ที่ได้ทำการศึกษาพัฒนารูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา อาชีพรูปแบบปกติวิถีใหม่ พบว่า หลักสูตร มี 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิต ในปัจจุบัน 2) มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 3) เนื้อหาสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน 4) เนื้อหาเหมาะสมกับนักเรียน 5) หลักสูตรต้องยืดหยุ่นได้ (ณัฏฐพร ทองรีน และเด่น ชะเนตติยัง, 2565)

3. ผลการประเมินคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพเกษตรกรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องจากนักเรียนของโรงเรียนเป้าหมายส่วนใหญ่มีผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำให้นักเรียนมีทักษะด้านการเกษตร ผลการประเมินคุณลักษณะด้านเกษตรกร อันได้แก่ การใช้เครื่องมือทางการเกษตร การปฏิบัติการคัดเมล็ดกาแพ การคว่ ตลอดจนการชงกาแพ ด้วยสูตรต่าง ๆ จึงทำได้คล่องแคล่ว ส่วนคุณลักษณะด้านการใช้เทคโนโลยีนั้น ในหลักสูตรอาชีพกาแพที่ โรงเรียนเป้าหมายร่วมกันพัฒนาขึ้น มีการกำหนดการใช้แอปพลิเคชัน และแพลตฟอร์มง่าย ๆ ที่นักเรียนสามารถใช้โทรศัพท์สมาร์ทโฟน สร้างได้ เช่น การทำตราสัญลักษณ์สินค้า การโฆษณาขายของออนไลน์ นักเรียนจึงทำได้ด้วยตนเองได้ ผลการประเมินการเรียนรู้จึงอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากลักษณะกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมและได้ลงมือปฏิบัติ ถือได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2560) เช่น การคิดสูตรกาแพ การจัดทำ Branding เป็นต้น ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและเหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียนจึงทำให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับทฤษฎีสมรรถนะตามแนวคิด McClelland, D. C. แต่สำหรับผลการประเมินความรู้เบื้องต้นด้านการเกษตรมีผลการประเมินในระดับดี เนื่องจาก ในแต่ละหน่วยมีการกำหนดให้มีการทดสอบความรู้ของนักเรียนด้วยการสรุปองค์ความรู้โดยใช้ผังมโนทัศน์ และเป็นการเขียนภาษาไทย ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และมูเซอ ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่ ทำให้มีปัญหา อุปสรรค ต่อการอ่านและการเขียนสื่อสาร (McClelland, D. C., 1973) สอดคล้องกับ มนต์นัฏ มโนการณ พบว่า ปัจจัยจุดอ่อนของนักเรียนชาติพันธุ์ที่สำคัญคือ ยากจน มีการเรียนรู้ภาษาไทยได้ช้า ทั้งนี้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อาชีพกาแพในครั้งนี้ ต้องมีการออกแบบกิจกรรมตามแนวการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก การวัดประเมินผล ส่งเสริมการใช้กระบวนการคิดและการใช้ภาษาไทยให้มากยิ่งขึ้น (มนต์นัฏ มโนการณ, 2560)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า 1) โรงเรียนมีความต้องการจำเป็นในการจัดทำหลักสูตรควรวิเคราะห์ถึงอาชีพตามบริบทของท้องถิ่น ต้องการครูที่มีความสามารถด้านการสอนงานอาชีพและเทคโนโลยี ต้องการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ และต้องการให้มีการออกแบบวิธีการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับสมรรถนะอาชีพ 2) ผลการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ได้หลักสูตรกาแฟ โดยมีรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้อาชีพกาแฟ ที่กำหนดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมการเรียนรู้เป็นทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ออกแบบจัดกิจกรรมตามแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก ประกอบด้วย 8 หน่วย คือ ต้นกาแฟ การบำรุงรักษาและการขยายพันธุ์กาแฟ การเก็บผลกาแฟ การคั่วกาแฟและการทำบรรจุภัณฑ์ การชงกาแฟเมนูต่าง ๆ การทำ Branding การตัดต่อวิดีโอ การขายของออนไลน์ ผลการประเมินหลักสูตรในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับ ดีมาก และ 3) หลังการนำหลักสูตรไปใช้ นักเรียนมีผลการประเมินสมรรถนะอาชีพเกษตรกรรมในระดับดีมาก คุณลักษณะด้านเกษตรกร และการใช้เทคโนโลยีมีผลการประเมินในระดับดีมาก ส่วนความรู้เบื้องต้นด้านการเกษตรมีผลการประเมินในระดับดี จึงมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดโครงการเพื่อพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีให้แก่ครูอย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับคุณลักษณะของคนในศตวรรษที่ 21 และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ควรมีการประชุมชี้แจงวิธีการนำไปใช้ การวัดประเมินผลเพื่อให้ครูสามารถนำไปใช้และวัดประเมินผลได้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้ 1) ควรทำการศึกษา เปรียบเทียบความสภาพปัจจุบัน และความคาดหวัง ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ด้านสมรรถนะอาชีพเกษตรกรรมสำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาส 2) จากการวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการทดลองจัดการเรียนรู้กับโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายที่นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ดังนั้นก่อนการนำหลักสูตรไปใช้กับโรงเรียนอื่น ๆ ควรทำการศึกษาสภาพบริบทและปรับให้หลักสูตรให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่นักเรียน ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ หน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาครูทุกระดับให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทอาชีพของชุมชน เพื่อให้สามารถส่งเสริมอาชีพให้นักเรียนได้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปกครองเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาอันจะเป็นการลดการออกกลางคันของนักเรียนเนื่องจากความยากจนและไม่เข้าใจในบทเรียน และเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2565 จาก http://bic.moe.go.th/images/stories/pdf/Education_Management_Policy_of_the_Ministry_of_Education__2566_20-1-2565.pdf
- ณัฏฐพร ทองรัตน์ และเด่น ชะเนติยง. (2565). รูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ รูปแบบปกติวิถีใหม่ของศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตาม อรรถาศัยเขตลาดพร้าว. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 7(4), 265-277.

- ทิพย์พพร ตันติสุนทร. (2564). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง : ทิพย์พพร ตันติสุนทร รายงานประชาชน โดย ส.ว. พลเดช (ฉบับที่ 159). เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2565 จาก <https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2024/03/STD.pdf>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2561). เชียงใหม่คนจนเยอะ อันดับ 1 ของประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2565 จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/1381474>
- บริษัท เลิร์น คอร์ปอเรชั่น จำกัด. (2564). 3 ความเหลื่อมล้ำของการศึกษาไทยที่ “Learn Education” เห็นเป็นเรื่องใหญ่และลงมือแก้ไขจริง. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2565 จาก <https://shorturl.asia/JeGOs>
- ผู้ให้สัมภาษณ์ 1. (11 พฤษภาคม 2566). การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและทรัพยากรในท้องถิ่น. (สายฝน แสนใจพรม, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ 2. (11 พฤษภาคม 2566). การใช้แอปพลิเคชันในการทำ Branding การตัดต่อวิดีโอ และการจัดทำเว็บไซต์. (สายฝน แสนใจพรม, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ 3. (11 พฤษภาคม 2566). การใช้เกณฑ์การประเมินคุณภาพที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้เบื้องต้นด้านการเกษตร. (สายฝน แสนใจพรม, ผู้สัมภาษณ์)
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2560). การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพโรธ พนมอุปการ. (2566). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรินต์ติ้ง เฮาส์.
- มนต์นภัส มโนการณ. (2560). การสังเคราะห์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร โดยใช้ เทคนิค SWOT Analysis. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 18(1), 70-82.
- รัตนะ บัวสนธิ์. (2566). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค). (2568). Thai People Map and Analytics Platform. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2568 จาก <https://www.tpmap.in.th/about>
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2564). โรคใหม่ สร้างโลกแห่งการเรียนรู้ใหม่: อนาคตการศึกษาไทยยุคหลัง COVID-19. เรียกใช้เมื่อ 18 มกราคม 2564 จาก <https://www.eef.or.th/future-of-thai-education-after-covid19/>
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิชาติบุตร รอดยัง. (2562). ตีป่า บุกเมืองสุพรรณฯ สนับสนุนเกษตรกรไทยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2565 จาก https://www.depa.or.th/th/article-view/20190608_01
- อภิภา ปรัชญพฤทธิ. (2561). การพัฒนารูปแบบการผลิตครูเพื่อรองรับการศึกษายุค 4.0. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานูภาพ เลชะกุล. (2564). Next Normal Higher Education: Challenges ความปกติถัดไปอุดมศึกษา: ความท้าทาย. Journal of Education and Innovative Learning, 1(2), 111-125.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for Competence Rather than for “Intelligence”. American Psychologist. Retrieved March 12, 2023, from <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2Fh0034092>

การจัดการนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อพัฒนาองค์กรสโมสรไลออนส์สากล ภาครวม 310 ประเทศไทย*

MANAGEMENT OF COMMUNICATION INNOVATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF LIONS CLUBS INTERNATIONAL ORGANIZATION IN REGION 310, THAILAND

กัญญลักษณ์ โชติชนะประสิทธิ์

Kanyaluck Chodchanaprasit

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty Of Liberal Arts, Kirik University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: kanyaluck.yayee@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การจัดการนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อพัฒนาองค์กรสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการใช้และการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารภายในองค์กรของสโมสร 2) เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคที่ส่งต่อการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารของสโมสร 3) เพื่อกำหนดแนวทางนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อพัฒนาองค์กรสโมสรในปัจจุบันและอนาคต และ 4) เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการจัดการนวัตกรรม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง ผู้ปฏิบัติการด้านการสื่อสาร นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ และสมาชิกสโมสร เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เก็บรวบรวมจากสมาชิกสโมสร 384 คน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การใช้และการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารภายในองค์กร พบว่า การใช้และการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารมากที่สุด คือ สื่อใหม่ ช่องทางการสื่อสารมากที่สุด คือ Line ความถี่/ความบ่อยครั้งที่ 1 - 4 ครั้ง/สัปดาห์ ระยะเวลา มากกว่า 15 นาที - 30 นาที ประเด็นหรือวัตถุประสงค์เพื่อประสานงานกิจกรรมและสร้างมาตรฐานการบริหาร ปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคที่ส่งต่อการจัดการนวัตกรรมการสื่อสาร อันดับแรก คือ การมีอิสระทางความคิด ปัจจัยที่ส่งต่อการสื่อสารในองค์กร อันดับแรก คือ ช่องทางการสื่อสาร รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริการของสโมสร และผู้รับสาร แนวทางนวัตกรรมการสื่อสาร เพื่อพัฒนาองค์กร มีแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมตามการเปลี่ยนแปลงของโลก ผลลัพธ์ของการจัดการนวัตกรรมในการสื่อสารในปัจจุบันและอนาคต มีรูปแบบการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารภายในองค์กร ผ่านรูปแบบกิจกรรมการบริการบริการสังคม มีการสนับสนุนจากมูลนิธิ เงินบริจาคจากสมาชิกสนับสนุนในท้องถิ่นพัฒนาชุมชน

คำสำคัญ: การจัดการ, นวัตกรรมการสื่อสาร, สโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310

Abstract

The study on the management of communication innovation for the development of Lions Clubs International District 310, Thailand has the following objectives: 1) To study the use and

management of communication innovation within the organization 2) To study the supporting factors and obstacles affecting the management of communication innovation 3) To study and determine the guidelines for communication innovation to develop 4) To analyze the results of innovation management in communication. Mixed Method Research by using qualitative research using documentary research methods along with in-depth interviews. The primary informants were senior executives, middle executives, communications operations, academic experts, and members of Lions Clubs International, District 310, Thailand. The research methodology was document research, coupled with in-depth interviews with key informants, namely, senior executives, middle executives, communications practitioners, academics, and members of Lions Clubs International, District 310, Thailand. The research results found that: The most used and managed communication innovation is new media. The most common communication channel is Line. Frequency/frequency is 1 - 4 times/week. Duration: More than 15 minutes - 30 minutes. Issues or objectives are to coordinate activities and create management standards. Supporting factors and obstacles affecting communication innovation management, the first is freedom of thought. The factors affecting communication within the organization, the first is communication channels, followed by club services and recipients. Communication innovation guidelines for organizational development There are guidelines for developing innovations in line with global changes. Results of managing innovation in current and future communication There is a form of managing communication innovation within the organization through the form of social service activities. There is support from foundations, donations from members to support local community development.

Keywords: Management, Communication, Lions Clubs International Organization in Region 310

บทนำ

องค์กรสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย เป็นส่วนหนึ่งของ Lions Clubs International ซึ่งเป็นองค์กรบริการกุศล บริการชุมชนระดับโลกที่มีการดำเนินงานในหลายประเทศทั่วโลก สโมสรไลออนส์เริ่มก่อตั้งในปี 1917 โดย Melvin Jones และได้เติบโตเป็นองค์กรที่มีสมาชิกมากกว่า 1.4 ล้านคนในกว่า 210 ประเทศในพื้นที่ภูมิภาคทั่วโลก มีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำระดับโลก ในด้านการบริการชุมชน และมนุษยธรรม ดำเนินพันธกิจเพิ่มพลังอาสาสมัครให้สามารถบริการชุมชนของตน ตอบสนองความต้องการด้านมนุษยธรรม สนับสนุนสันติภาพและความเข้าใจอันดีสากลผ่านสโมสรไลออนส์ โดยมีอุดมการณ์ของไลออนส์ รวมอยู่ในคติพจน์ที่ว่า “WE SERVE” ซึ่งแปลว่า “เราบริการ” หรือ “เรารับใช้” หมายความว่า ไลออนส์ ทุกคนพร้อมอยู่เสมอที่จะให้บริการหรือรับใช้สังคมด้านมนุษยธรรม โดยให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสหรือยากไร้ ตามกำลังความสามารถ โดยไม่หวังชื่อเสียงเกียรติยศ หรือเงินทองตอบแทนแต่ประการใด สโมสรไลออนส์สากลมุ่งดำเนินการให้ชุมชนและสังคมทั่วโลกเป็นที่ที่ดีขึ้น โดยการให้บริการชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ และการสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์กรอาสาสมัครที่ใหญ่ที่สุดในโลก (สโมสรไลออนส์สากล, 2566) สำหรับประเทศไทยได้จัดตั้งสโมสรไลออนส์สากล มีเป้าหมายที่จะทำให้สังคมดีขึ้น มีสมาชิกในทั่วโลก แต่ในบริบทของภาครวม 310 ประเทศไทย จะมีการดำเนินงานเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น ส่งเสริมการบริการในด้านต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย เช่น การส่งเสริมการดูแลสุขภาพตา การจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ และการบริการสังคมอื่น ๆ การส่งเสริมความเป็นสากล ถึงแม้ว่าสโมสรไลออนส์ภาครวม 310 ประเทศไทยจะมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาท้องถิ่น แต่มีการพยายามให้ทำการบริการที่มี

ความหลากหลายในระดับโลก (ประวิทย์ ประเสริฐ, 2565) องค์การสโมสร โลออนส์สากล เป็นองค์กรที่มีสมาชิกอยู่ทั่วโลก ทำให้กระบวนการสื่อสารมีความสำคัญจะต้องดำเนินงานสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์ในพันธกิจต่าง ๆ ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการกิจกรรมที่มีความหลากหลายและให้ข้อมูลข่าวสารที่สำคัญให้กับสมาชิกทั้งหมดได้อย่างทั่วถึง การทำงานของสโมสรโลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย เป็นส่วนหนึ่งของการปรับปรุงและพัฒนาสังคมในประเทศไทย ด้วยการบริการที่หลากหลายการปรับปรุงการสื่อสาร และการส่งเสริมความเป็นสากลการสื่อสารในองค์การสโมสรโลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย มีลักษณะที่มีความซับซ้อน ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับสากล ความซับซ้อนนี้เป็นผลจากการทำงานขององค์กรที่มีการสื่อสารทั้งภายในและภายนอก และมีสมาชิกที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภาษา คือ หลายช่องทางการสื่อสาร สโมสรโลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย ใช้หลายช่องทางการสื่อสาร เช่น การประชุมร่วมกัน การสื่อสารผ่านอีเมล โซเชียลมีเดีย และเว็บไซต์ขององค์กร เพื่อให้สามารถสื่อสารกับสมาชิกทั้งหมดได้ ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด จำเป็นต้องใช้การสื่อสารทั้งทางการและไม่ทางการ ในการประชุมเกี่ยวกับกิจกรรมหรือการตัดสินใจที่สำคัญของ สโมสรโลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย สโมสรโลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย จะใช้การสื่อสารทางการ เช่น การใช้เอกสารอย่างเป็นทางการ แต่ในการสื่อสารทั่วไป สมาชิกสามารถสื่อสารกันได้โดยไม่ทางการผ่านสื่อสังคมออนไลน์ หรือการสื่อสารปากเปล่ากับสมาชิกด้วย ความหลากหลายทางวัฒนธรรม การสื่อสารจึงต้องคำนึงถึงความเข้าใจที่แตกต่างกัน และใช้ภาษาที่สามารถเข้าใจได้ในทุก ๆ ระดับ และการใช้เทคโนโลยี สโมสรโลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร เช่น การใช้โปรแกรมการประชุมออนไลน์ การสื่อสารผ่านแอปพลิเคชัน และการใช้ระบบการจัดการเอกสารออนไลน์ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการสื่อสาร การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการองค์กร และสำหรับองค์กรสโมสรโลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย ลักษณะของการสื่อสารนี้ถูกปรับให้เหมาะสมกับความต้องการของสมาชิกที่หลากหลาย และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการนวัตกรรมถือเป็นตัวเชื่อมประสานความรู้ของสมาชิกภายในองค์กรเข้าด้วยกัน เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดทั้งในด้านการเชื่อมโยง และใช้ความรู้ต่าง ๆ จากภายในและภายนอกองค์กร นำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วให้เกิดแก่องค์กรประกอบกับความสำเร็จของนวัตกรรมจะเกิดขึ้น ก็ต่อเมื่อสมาชิกในองค์กรรวมตัวกัน และมีกลไกที่ทำหน้าที่ในการทำงานของระบบภายใต้การนำองค์กรประกอบและองค์ความรู้ต่าง ๆ ของการจัดการนวัตกรรมมาใช้อย่างเหมาะสม ดังนั้น การที่สโมสรโลออนส์จะดำเนินการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์นั้น การมีส่วนร่วม ความตั้งใจ การปรับตัวเข้าหากันของสมาชิกจำเป็นต้องมีการสื่อสารเพื่อพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยในองค์กรนั้น การสื่อสารที่มีประสิทธิผลจะช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคล สำหรับนำไปปฏิบัติงานให้เกิดบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กร เพราะการสื่อสารภายในภายในองค์กรมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากต่อความสำเร็จตามที่องค์กรได้ตั้งเป้าหมาย ช่วยสนับสนุนส่งเสริมการทำงานให้เป็นไปตามนโยบายหรือทิศทางเดียวกัน ทั้งวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์องค์กร (Srinivas, R. et al., 2001) รวมถึงเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ ช่วยแบ่งปันข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่เป็นประโยชน์ให้แก่พนักงานภายในองค์กร ช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันระหว่างสมาชิกภายในองค์กร ตลอดจนผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา และระหว่างเพื่อนร่วมงาน รวมถึงช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพนักงานภายในองค์กรให้เกิดขึ้น

จากการจัดอันดับองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) หน่วยงานผู้จัดอันดับศักยภาพประเทศด้านนวัตกรรม ได้ประกาศผลการจัดอันดับดัชนีนวัตกรรมโลก Global Innovation Index (GII) อันดับแรกยังคงเป็นประเทศสวิตเซอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา และสวีเดน ที่นับเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าในหลายด้านไม่ว่าจะเป็น การเป็นศูนย์กลางด้านการเงิน การมีระบบนิเวศสตาร์ทอัพและนวัตกรรม

ที่แข็งแกร่ง รวมถึงการมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานในหลายมิติ โดยประเทศไทยยังคงอยู่ที่อันดับ 43 จากทั้งหมด 132 ประเทศ และครองอันดับ 3 ในอาเซียน เป็นรองแค่สิงคโปร์และมาเลเซียเท่านั้น สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมีจุดแข็งด้านนวัตกรรมที่น่าสนใจอยู่มาก ซึ่งจะนำไปสู่การเดินทางขับเคลื่อนประเทศสู่การเป็น “ชาติแห่งนวัตกรรม” และในขณะเดียวกันการจัดอันดับนี้ก็เผยให้เห็นถึงจุดอ่อนที่เราจะต้องนำไปพัฒนาต่อในอนาคต บางอุตสาหกรรมต้องเร่งพัฒนาอันดับ 126 การส่งออกบริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อันดับ 105 เงินสุทธิต่อการเข้ามาลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศอันดับ 103 สัดส่วนการส่งออกบริการด้านวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ อันดับ 90 การจ้างงานในบริการและธุรกิจที่ใช้ความรู้เข้มข้นอันดับ 87 ธุรกิจเงินร่วมลงทุนที่ได้รับการลงทุน (กระทรวงอุดมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565) องค์กรที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่ทั่วโลก ต่างให้ความสำคัญในการวางกรอบยุทธศาสตร์ทางการสื่อสารที่แข็งแกร่ง ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าองค์กรเหล่านั้น ตระหนักถึงความสำคัญของภาพลักษณ์และการสื่อสารทั้งหมดขององค์กร นั่นคือ ความชัดเจนของการจัดการสื่อสารขององค์กร ความสามารถที่จะขับเคลื่อนเนื้อหา ประเด็นบ่งบอกความเป็นตัวตน ความเป็นองค์กรออกมาได้ โดยทั่วไปองค์กรมักจะคำนึงถึงแต่เรื่องของการสร้างการเติบโต เพิ่มมูลค่าทางตลาดและพัฒนาความสัมพันธ์ ด้วยการสร้างความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ การสร้างยอมรับด้วยการสื่อสารให้ขยายตัวไปยังทุกกลุ่มของประชากร ให้ครอบคลุมพื้นที่ได้มากที่สุด วัดได้จากการสื่อสารด้วยกลยุทธ์การตลาดแบบเข้าถึงตัวขององค์กรชั้นนำของโลก หรือกระแสทางการเมืองที่ผ่านมาได้ใช้สื่อข้อความผ่านช่องทางสื่อ ที่ปรับไปจากดั้งเดิม ทั้งโทรทัศน์ ดาวเทียม วิเทศชุมชน สื่ออินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดีย ในรูปแบบที่เน้นการแสดงความคิดเห็นเป็นก้าวเข้าสู่กระบวนการสื่อสารแบบสองทางที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้รับสารมีช่องทางในการสะท้อนกลับได้มากขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมองเห็นประเด็นสำคัญของการวิจัยว่า เมื่อการที่นักธุรกิจ นักลงทุนและประชาชนที่เป็นสมาชิกสโมสรไลออนส์ได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคม ย่อมมีปัจจัยหรือมูลเหตุจูงใจที่ทำให้สมาชิกสโมสรไลออนส์มีส่วนร่วมในการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งดำเนินการโครงการกิจกรรมบริการสังคมต่าง ๆ จะประสบความสำเร็จได้ ย่อมขึ้นอยู่กับการจัดการของสโมสรไลออนส์เพื่อการสื่อสารที่มีศักยภาพ ให้โครงการกิจกรรมของสโมสรไลออนส์สำเร็จลุล่วงได้อย่างต่อเนื่อง เพราะสโมสรไลออนส์มีสมาชิกเข้ามาส่วนร่วมหลากหลายลักษณะ หลากหลายปัจจัย และการเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิกสโมสรไลออนส์ถือเป็นปัจจัยสำคัญขององค์กรสาธารณกุศล ซึ่งเป็นองค์กรที่ทำคุณประโยชน์แก่สังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้และการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารภายในองค์กรของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทยให้บรรลุเป้าหมาย
3. เพื่อกำหนดแนวทางนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อพัฒนาองค์กรสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทยในปัจจุบันและอนาคต
4. เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการจัดการนวัตกรรมเข้าไปใช้ในการสื่อสารของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทยในปัจจุบันและอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อทำการศึกษาการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อพัฒนาองค์กรสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย ซึ่งในการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. กลุ่มผู้บริหารระดับสูง ได้แก่ ประธานสภาผู้ว่าการโลอนส์สากล รองประธานสภาผู้ว่าภาครวม 310 และกรรมการบริหารสภา ที่ดำรงตำแหน่งในช่วงปี 2567 - 2568 เนื่องจากเป็นผู้กำหนดวิสัยทัศน์ และภารกิจของสโมสรในภาพรวม จำนวน 6 คน
2. กลุ่มผู้บริหารระดับกลาง ได้แก่ ผู้จัดการภาคสโมสรโลอนส์สากล ภาค 310-เอ1, 310เอ2, 310บี, 310ซี, 310ดี, และ 310อี กำหนดนโยบาย พันธกิจ วิสัยทัศน์ ในแต่ละภาค จำนวน 6 คน
3. กลุ่มผู้ปฏิบัติการสื่อ ได้แก่ ฝ่ายจัดการสื่อสารองค์กร และนักกิจกรรมสื่อสารองค์กรของสโมสรโลอนส์สากล ภาครวม 310 ประเทศไทยในแต่ละภาค จำนวน 4 คน

เครื่องมือการศึกษาวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In- depth Interview) 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง และผู้ปฏิบัติการด้านการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับสโมสรโลอนส์สากล ภาครวม 310 ประเทศไทยโดยตรง ทั้งหมด 18 คน เพื่อเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญ

การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นสมาชิกสโมสรโลอนส์สากล ภาครวม 310 ประเทศไทย มากกว่า 2 ปีขึ้นไป เป็นเครื่องมือในการวิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกสโมสรโลอนส์สากล ภาครวม 310 ประเทศไทย ลักษณะแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการสื่อสารภายในองค์กร ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการจัดการสื่อสารภายในองค์กร ส่วนที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการสื่อสารในองค์กร ส่วนที่ 5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารในองค์กร และส่วนที่ 6 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการนวัตกรรมสื่อสารเพื่อพัฒนาในองค์กร นวัตกรรมสื่อสาร ทบทวนวรรณกรรม จากเอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เพื่อนำข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหรือสร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เจาะลึก รวมทั้งมีการนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในกระบวนการวิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลในการวิจัย
2. การเก็บรวบรวมด้วยวิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มสมาชิกสโมสรโลอนส์สากล ภาครวม 310 ประเทศไทย ผ่าน Link Google Form Application เนื่องจากสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยต้องการให้ข้อมูลที่ได้นั้น จะต้องมีความเชื่อถือได้ (Credibility) ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Reliability) ความถูกต้องแม่นยำ (Validity) โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) (Wainer, H. & Braun, H. I., 1988) มีวิธีการโดยละเอียด ดังนี้

1. ตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) จากแหล่งที่มาของข้อมูล เป็นการยืนยันข้อมูลตามเวลา หลายช่วงเวลา และหลากหลายพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด ผู้วิจัยนำข้อมูลในประเด็นเดียวกันที่ได้จากการสัมภาษณ์แต่ละรายมาเทียบเคียงว่า มีความคล้ายคลึงและไปในทิศทางเดียวกัน ก็จะนำข้อมูลนั้นมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์
2. ตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator Triangulation) เป็นการยืนยันข้อมูลจากหลายบุคคล ผู้วิจัยนำมาเปรียบเทียบและแยกแยะว่า มีข้อมูลในเรื่องเดียวกัน มีความหมาย ความคล้าย หรือขัดแย้งกัน
3. ตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการยืนยันข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก ร่วมกับการสังเกตและรวบรวมเอกสาร

4. ตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) เป็นการยืนยันข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎี การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ส่วนที่หนึ่ง การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นข้อมูลแบบบรรยาย (Descriptive) ที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วจัดบันทึกไว้

ส่วนที่สอง คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก บรรยายโดยสรุปประเด็น แนวคิด รูปแบบ วิธีการ และนำมาอภิปรายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม จะนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean)

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสื่อสารในด้านต่าง ๆ ได้แก่ คุณลักษณะของนวัตกรรมประเภทการตัดสินใจในการยอมรับนวัตกรรม ลักษณะของระบบสังคม ตัวกลางการเผยแพร่ข่าวสาร ใช้สถิติการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation) หรือทดสอบไคสแควร์ ไม่เหมาะที่จะใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้และการจัดการนวัตกรรมการสื่อสาร ภายในองค์กรของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย พบว่า การสื่อสารภายในองค์กรของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย มากที่สุดคือ สื่อใหม่ รองลงมา คือ สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจขององค์กร ช่องทางการสื่อสาร สื่อใหม่ที่ใช้ในการสื่อสารภายในองค์กรของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย มากที่สุด คือ Line รองลงมา ได้แก่ Facebook และ Youtube ตามลำดับ ช่องทางการสื่อสารที่คิดว่าจะมีความจำเป็นสำหรับการสื่อสารภายในองค์กรของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย เป็นอย่างยิ่ง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ อันดับแรก คือ สื่อ Line (รองลงมา ได้แก่ สื่อบุคคล และสื่อ Facebook และสื่อ อันดับสุดท้ายคือ อื่น ๆ ตามลำดับ ภาพรวมของความถี่/ความบ่อยครั้งที่ได้ติดต่อสื่อสารภายในองค์กรของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย คือ 1 - 4 ครั้ง / สัปดาห์ รองลงมา ได้แก่ 1 - 4 ครั้ง / เดือน และเป็นประจำทุกวัน/เกือบทุกวัน อันดับสุดท้ายคือ 1 - 4 ครั้ง / ปี ตามลำดับภาพรวมของระยะเวลาที่ติดต่อสื่อสารภายในองค์กรของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทยต่อครั้ง คือ มากกว่า 15 นาที - 30 นาที รองลงมา ได้แก่ มากกว่า 30 นาที - 1 ชั่วโมง และ 5 - 15 นาที อันดับสุดท้ายคือ มากกว่า 1 ชั่วโมง ตามลำดับ ประเด็นหรือวัตถุประสงค์ที่ติดต่อสื่อสารภายในองค์กรของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย คือ เพื่อประสานงานกิจกรรมและสร้างมาตรฐานการบริหารของสโมสรไลออนส์ รองลงมา ได้แก่ เพื่อสร้างสามัคคีธรรมในหมู่สมาชิกของสโมสร ให้เกิดไมตรีจิตมิตรภาพและความเข้าใจอันดีระหว่างกัน และเพื่อส่งเสริมให้เกิดความสนใจ และการช่วยเหลืออย่างจริงจังต่อสาธารณกิจ สังคม และสวัสดิภาพทางศีลธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ อันดับสุดท้าย คือ เพื่อส่งเสริมทฤษฎีและการปฏิบัติในหลักการให้เกิดความเป็นพลเมืองดีและการปกครองที่ดี ตามลำดับ

2. เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคที่ส่งผลต่อ การจัดการนวัตกรรมการสื่อสารของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทยให้บรรลุเป้าหมาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ อันดับแรก คือ การมีอิสระทางความคิด รองลงมา ได้แก่ มีการใช้เครื่องมือสื่อสารออนไลน์เพื่อประชุมหรือการทำงานร่วมกันในการประชุม/การ และการยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อติชม อันดับสุดท้ายคือ การสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารในองค์กร ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารในองค์กร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน อันดับแรก คือ ช่องทางการสื่อสาร รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริการของสโมสร และผู้รับสาร อันดับสุดท้าย คือ ผลของการสื่อสาร ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารในองค์กร (N = 384)

ปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคต่อการสื่อสารในองค์กร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. แหล่งสารหรือผู้ส่งสาร	3.69	.832	มาก	5
2. สาร	3.69	.710	มาก	4
3. ช่องทางการสื่อสาร	3.84	.771	มาก	1
4. ผู้รับสาร	3.74	1.177	มาก	3
5. ผลของการสื่อสาร	3.62	1.181	มาก	6
6. ด้านการบริการของสโมสร	3.79	.832	มาก	2
ค่าเฉลี่ยรวม	3.73	.834	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารในองค์กร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = .834) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน อันดับแรก คือ ช่องทางการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = .771) รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริการของสโมสร ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = .832) และผู้รับสาร ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 1.177) อันดับสุดท้ายคือ ผลของการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 1.181) ตามลำดับ

3. เพื่อศึกษากำหนดแนวทางนวัตกรรมการสื่อสาร เพื่อพัฒนาองค์กรสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทยในปัจจุบันและอนาคต มีแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมตามการเปลี่ยนแปลงของโลก ที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ชุมชนท้องถิ่นเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ในชีวิตประจำวันและสำหรับไลออนส์และลิโอเน้นความต้องการเหล่านั้นเปรียบเสมือนหนึ่งโอกาส ผ่าทอเป็นเส้นใยของทุก Lion และ Leo คือ ความมุ่งมั่นในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ความภาคภูมิใจในการแก้ปัญหาและความมุ่งมั่นที่สร้างสรรค์

4. เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการจัดการนวัตกรรมเข้า ไปใช้ในการสื่อสารของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทยในปัจจุบันและอนาคต มีรูปแบบการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารภายในองค์กร ผ่านรูปแบบกิจกรรมการบริการบริการสังคม มีการสนับสนุนจากมูลนิธิ สโมสรไลออนส์สากล เงินบริจาคจากสมาชิกเป็นผู้สนับสนุนในท้องถิ่นพัฒนาชุมชนของตนเอง เป็นผู้นำในชุมชน บริการและมีความสำคัญอย่างมาก เป็นผู้สนับสนุนการแก้ไข ปัญหา และอุปสรรคในท้องถิ่น สร้างการรับรู้ การศึกษา และการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำในท้องถิ่น และเป็นกระบอกเสียงสำหรับสโมสร ปัญหาต่าง ๆ และชุมชนที่ได้รับผลกระทบและความเดือดร้อน สโมสรฯ จัดอาสาสมัครเพื่อร่วมกันการทำงานเป็นทีม

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. การใช้และการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารภายในองค์กรของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย

สโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทยกำหนดเชิงนโยบาย คือ ธรรมนูญและข้อบังคับในการบริหารจัดการองค์กร ของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย ผ่านสื่อใหม่ เป็นช่องทางการสื่อสารที่ผู้บริหารและสมาชิกสื่อสารกันภายในองค์กร ซึ่งข้อกำหนดในการปฏิบัติการให้บริการของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย ทั้งนี้ธรรมนูญยังมีการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อเป็นโครงสร้างของการบริหารในการส่งเสริมวัตถุประสงค์ของสโมสรไลออนส์สากลในภาครวม คือ 1) เพื่อจัดตั้งองค์กร ก่อตั้งสโมสรและให้คำแนะนำให้เป็น

สโมสรบริการที่เป็นที่รู้จักในชื่อ สโมสรไลออนส์ 2) เพื่อความร่วมมือ ให้มีมาตรฐานด้านกิจกรรมและการบริหารของสโมสร 3) เพื่อสร้างสรรค์ และสร้างจิตวิญญาณให้มีความเข้าใจพลเมืองของโลก 4) เพื่อส่งเสริม หลักการที่ดีของรัฐบาลและความเป็นพลเมืองดี 5) เพื่อนำกิจกรรมที่น่าสนใจของสังคมด้านวัฒนธรรม ประเพณี และคุณธรรมด้านสังคม สงเคราะห์เพื่อชุมชน 6) เพื่อสร้างความเป็นหนึ่ง ทำให้สโมสรไลออนส์มีความผูกพันฉันมิตร เป็นเพื่อนที่ดี และมีความ เข้าใจซึ่งกันและกัน 7) เพื่อจัดให้มีการประชุมทางวิชาการเพื่อเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายสาธารณะในเรื่องที่สนใจ โดยไม่มีการแบ่งฝ่ายด้านการเมืองและไม่นำเรื่องของความเชื่อทางศาสนามากถกเถียงในสโมสร 8) เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนมีจิตอาสาบริการชุมชนของตนโดยไม่หวังผลรางวัลด้าน การเงิน และกระตุ้นให้ประชาชนเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพและสนับสนุนมาตรฐานทางจริยธรรม และคุณธรรมด้านอาชีพการค้าขาย การอุตสาหกรรม มีความเป็นมืออาชีพทั้งในการทำงาน สาธารณะและประกอบธุรกิจส่วนตัวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญา เลิศไกร ที่ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการนวัตกรรมการพัฒนาองค์กร ผลการศึกษาพบว่า การจัดการนวัตกรรมการพัฒนาองค์กรเน้นกระบวนการพัฒนาศักยภาพคนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมของสมาชิกในองค์กร ใช้วัตรกรรมที่เป็นรูปแบบการจัดการมาเป็นตัวตั้งเพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสมจะทำให้สมาชิกองค์กรเป็นกลุ่มคนแห่งการเรียนรู้ และได้นำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้หรือองค์กรสมรรถนะสูง (ปัญญา เลิศไกร, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวชล สมบูรณ์สิน ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการนวัตกรรมการบริหารมรดกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการจัดการนวัตกรรมการบริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบควรมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (นวชล สมบูรณ์สิน, 2564)

กลยุทธ์ด้านวัตกรรมการสื่อสาร ด้านส่งเสริมสมาชิกภาพ GMT เดินสายจัดบรรยายเชิงปฏิบัติการให้ความรู้องค์กรไลออนส์ จรรยาบรรณ พันธะ วัตถุประสงค์ขององค์กรหน้าที่ ที่สมาชิกควร พึงมี ในทุกภูมิภาค จัดอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ในระดับภาคที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างองค์กรและการสร้างความเป็นผู้นำไลออนส์ ทั้งหลักสูตรศักยภาพ, หลักสูตรทักษะความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ผู้นำ ในทุกภูมิภาคเพื่อสร้างผู้นำรุ่นใหม่ให้นายกก่อตั้งในพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีศักยภาพสามารถนำไปสู่การ ขยายสโมสร และหาตัวนายกลสโมสรในปีต่อไปได้ โดยจัดมอบเกียรติบัตรและโล่เกียรติคุณให้กับสโมสรที่ส่งผู้เข้าร่วมอบรมสัมมนามากที่สุด รองลงไปตามลำดับและมอบรางวัลในงานฉลองครบรอบ 30 ปี ให้ติดตามและส่งข้อมูลเรื่องของการจัดพิธีก่อตั้งสโมสรใหม่, จัดพิธีการ ป้าย เอกสาร คู่มือสมาชิกใหม่ต่าง ๆ ที่ถูกต้องตาม หลักการสากล ให้คำแนะนำสโมสรก่อตั้งใหม่และติดตามผลงาน ความก้าวหน้าของสโมสรที่ก่อตั้งใหม่ วางยุทธศาสตร์การขยายสโมสรในแต่ละ พื้นที่ที่สามารถนำไปสู่เป้าหมาย 10 สโมสรในปีบริหารนี้ เพื่อรับรางวัลจากผู้ว่าราชการในฉนวนฉนวน 30 ปี แล้วปีและปลายปีบริหารของผู้ว่าราชการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบัติ นามบุรี ที่ได้ศึกษาเรื่อง นวัตกรรมและการบริหารจัดการ ผลการศึกษาพบว่า องค์กรที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ต้องมีผู้บริหารที่มีความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรม การมีบรรยากาศในการทำงานที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม รวมถึงระบบการจัดการความสามารถ และสายการบังคับบัญชาที่แบ่งตามหน้าที่การทำงานของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น นวัตกรรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการพัฒนาคน องค์กร หน่วยงาน รวมถึงความก้าวหน้าของประเทศชาติซึ่งนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้ด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และนำสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง (สมบัติ นามบุรี, 2562)

กลยุทธ์การใช้ เทคโนโลยี เทคโนโลยีการตลาดอัตโนมัติและระบบการจัดการการเรียนรู้ใหม่โปรแกรมสำหรับไลออนส์นวัตกรรมในการลงทุนในอนาคตขององค์กร สมาชิกสโมสรฯหลายร้อยตอบรับการเรียกร้องโดยแต่ละคนมีส่วนร่วม 5,000 ดอลลาร์สหรัฐ ไปสู่การพัฒนาความคิดริเริ่มเชิงกลยุทธ์มากมาย ความคิดริเริ่มเหล่านี้รวมถึงการพัฒนาสาเหตุระดับโลกการเปิดตัวบริการการเดินทางและการสร้างทีมปฏิบัติการระดับโลก (GAT) นอกจากนี้ยังรวมถึงการใช้งาน MyLion เทคโนโลยีการตลาดอัตโนมัติและระบบการจัดการการเรียนรู้ใหม่และเว็บไซต์เว็บไซต์นี้รับรู้ถึงการมีส่วนร่วมของทุก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรัญญ์ เกราะวงศ์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง นวัตกรรมการจัด

การสื่อสารภายในองค์กรเพื่อเสริมสร้างความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานในองค์กรชั้นนำของ ประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยี จะนำนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีมา ใช้เป็นช่องทางติดต่อสื่อสารระหว่างพนักงานในองค์กรผ่านโทรศัพท์มือถือ ส่วนการใช้นวัตกรรมจัดการสื่อสาร ภายในองค์กรเพื่อสร้างความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร และเพิ่มประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อเทคโนโลยี และสื่อกิจกรรม (สร้อย ณ อยุธยา, 2563)

กลยุทธ์การใช้บริบท สโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทยนำจิตวิญญาณแห่งความสามัคคี ออกไปสู่โลก สิ่งที่ยิ่งใหญ่ก็เกิดขึ้นสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย เป็นสะพานเชื่อมระหว่าง สโมสรไลออนส์สากล โดยแต่ละภาค 1) บริการสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทยได้รับการเสริมพลัง โดยมูลนิธิ สโมสร ไลออนส์สากล เมื่อร่วมมือกันทำโครงการที่ยิ่งใหญ่ นำไปสู่ผลงานที่ยิ่งใหญ่และการเปลี่ยนแปลง ที่ยิ่งใหญ่ ความสำเร็จของแคมเปญ 100 และสนับสนุนมูลนิธิและอนาคตของการบริการ เพื่อให้สร้างผลงานที่ ยิ่งใหญ่ขึ้นไปได้ 2) คิดการใหญ่เมื่อบริการ สโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย คิดว่าทำอย่างไรให้ โครงการที่ดียิ่งขึ้นไปอีก และหาหนทางใหม่ ๆ มาสนับสนุนประเด็นปัญหา เพราะการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงเริ่มขึ้น จากความคิดที่ยิ่งใหญ่ ที่ท้าทาย และพบกับความประหลาดใจกับสิ่งที่สามารถทำได้ด้วยกันได้ 3) เป็นผู้สนับสนุนใน ท้องถิ่น สโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย เป็นผู้นำในชุมชน บริการและมีความสำคัญอย่างมาก เป็นผู้สนับสนุนการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคในท้องถิ่น สร้างการรับรู้ การศึกษา และการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำใน ท้องถิ่น และเป็นกระบอกเสียงสำหรับสโมสร ปัญหาต่าง ๆ และชุมชนที่ได้รับผลกระทบและความเดือดร้อน 4) ความร่วมมือกัน เริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงโลกได้ นี่คือนานทางที่ยิ่งใหญ่ในการทำให้คำว่าทำได้ เมื่อร่วมมือกัน เกิดขึ้นจริงในสโมสรและชุมชน

กลยุทธ์การใช้บุคคลหรือพนักงาน สนับสนุนสโมสรในระดับท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างโรงเรียน คลินิก ศูนย์ฝึกอบรม หรือโครงการเพื่อมนุษยชาติขนาดใหญ่ แท้จริงแล้วเงินบริจาคส่วนใหญ่ก็มาจากสมาชิกไลออนส์ ล้วนกลับมาอุดหนุนให้เกิดกิจกรรมของไลออนส์ตามลำดับความจำเป็น โดยสมาชิกสโมสรปฏิบัติตามจรรยาบรรณสมาชิก 1) แสดงให้ประจักษ์ถึงความศรัทธาในคุณค่าแห่งอาชีพของตนเอง โดยจะประกอบสัมมาอาชีพด้วยความอุตสาหะวิริยะจนถึงที่สุด เพื่อเชิดชูคุณภาพแห่งบริการ 2) มุ่งให้บรรลุผลสำเร็จในกิจการงานและเรียกร้อง ค่าตอบแทน หรือผลกำไรอันพึงมีพึงได้อย่างยุติธรรม ข้าพเจ้าจะไม่ยอมให้ความศรัทธาในตนเองต้องเสื่อมสลายไป เพราะการแลกเปลี่ยนเอาผลกำไรด้วยการเอารัดเอาเปรียบ หรือด้วยการกระทำอันน่าสงสัย 3) ยึดมั่นอยู่เสมอว่า การเสริมสร้างธุรกิจของข้าพเจ้า ไม่จำเป็นต้องทำลายผู้อื่น ข้าพเจ้า จะซื่อสัตย์ต่อผู้ได้รับการบริการจากข้าพเจ้า และ ต่อตนเอง 4) จัดความสงสัยทั้งหมดให้สิ้นไปโดยพลัน ที่เกิดความระแวงสงสัยในหน้าที่การงานเกี่ยวกับสิทธิ และ ธรรมจรรยาของข้าพเจ้า ต่อมิตรทั้งปวง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. ศึกษาปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการจัดการนวัตกรรมการสื่อสาร ของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทยให้บรรลุเป้าหมาย

พบว่า การสื่อสารภายในองค์กรของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย มากที่สุด คือ สื่อใหม่ ได้แก่ Line Facebook และ Youtube วัตถุประสงค์ที่ติดต่อสื่อสารภายในองค์กรของสโมสรไลออนส์สากลภาค รวม 310 ประเทศไทย คือ เพื่อประสานงานกิจกรรมและสร้างมาตรฐานการบริหารของสโมสรไลออนส์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พยัต วุฒิรงค์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้ทฤษฎีระบบ เป็นกรอบแนวคิดใน การจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของนวัตกรรมนั้น จะช่วยให้องค์กรเข้าใจ ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่ ส่งผลได้มากขึ้น (พยัต วุฒิรงค์, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฬารัตน์ เหล่าไพโรจน์จาริ และคณะ ที่ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการต้องมีกระบวนการสร้างมาตรฐานการบริหารองค์กร 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ

2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบและกลไก เพื่อให้ประสบผลสำเร็จ ครอบคลุม เหมาะสม และเป็นประโยชน์ (จุฬารัตน์ เหล่าไพโรจน์จารี และคณะ, 2566)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3. เพื่อศึกษากำหนดแนวทางนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อพัฒนาองค์กรสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทยในปัจจุบันและอนาคต

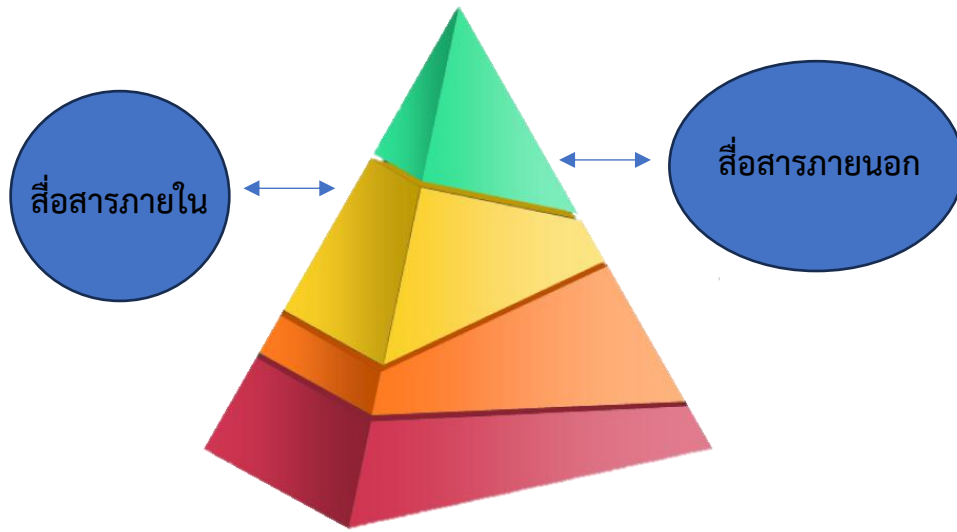
มีแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมการเปลี่ยนแปลงของโลก เตรียมพร้อมการเปลี่ยนแปลงทางนวัตกรรม โดยการสร้างชุมชนสัมพันธ์กับสมาชิกสโมสร ปรับปรุงบริการและมุ่งมั่นในการฝึกฝนนวัตกรรม รายงานบริการของเราสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง สำหรับการตัดสินใจในอนาคต ฝึกอบรมพัฒนาทรัพยากรและสร้างประสบการณ์ให้กับสมาชิกและชุมชน สร้างโอกาสสำหรับนวัตกรรมในท้องถิ่นที่จะแบ่งปันและเฉลิมฉลองในระดับโลก โดยมีการออกแบบโดยคำนึงถึงมนุษย์เป็นวิธีการที่เติบโตอย่างรวดเร็วในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ที่มุ่งเน้นการเอาใจใส่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตรชนก พฤชาติ ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารขององค์กร ผ่านกิจกรรมเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในประเทศไทย พบว่า การสื่อสารองค์กรผ่านกิจกรรมเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในประเทศไทย คือ การ การสร้างชุมชนสัมพันธ์ การพัฒนาอย่างยั่งยืน การสื่อสารภายในองค์กรและภายนอกองค์กร ปัจจัยที่ส่งผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรมเพื่อแสดงออกต่อความรับผิดชอบต่อสังคมที่ได้รับ การสนับสนุนจากองค์กร การมีส่วนร่วมของบุคลากร การสร้างเครือข่ายทางสังคม และความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (เนตรชนก พฤชาติ, 2563)

แนวทางในการพัฒนาสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย ได้มีบทบาทในการสนับสนุนการพิมพ์หนังสือสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และได้จัดการแข่งขันตอบคำถามสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เป็นปีที่ 25 เพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีการอ่านหนังสือให้กว้างขวางขึ้น และจัดกิจกรรมไลออนส์สากลบริการ เพื่อบริการให้กับผู้ยากไร้อย่างกว้างขวาง มีการพัฒนาด้านกิจกรรม สโมสรไลออนส์และสโมสรลีโอในภาครวม 310 ได้ประกอบกิจกรรมตามนโยบายของสมาคมสโมสรไลออนส์สากล เช่น กิจกรรมหลักของไลออนส์สากล มีทั้งหมด 5 ด้าน ช่วยเหลือทางด้านสายตา ป้องกันโรคเบาหวาน ช่วยเหลือโรคมะเร็งในเด็ก ด้านความหิวโหย และโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อีกทั้งภาครวมได้ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความร่วมมือในการอบรมสัมมนา เพื่อพัฒนาองค์กร ตามนโยบายไลออนส์สากล โดยทีมงาน GST, GAT, GLT และ GMT

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4. เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารภายในองค์กรสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทยในปัจจุบันและอนาคต

สโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทยมีรูปแบบการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารภายในองค์กรผ่านรูปแบบกิจกรรมการบริการบริการสังคม กิจกรรมการประชุม กิจกรรม การอบรม/กิจกรรมวันไลออนส์สากลบริการ กิจกรรมไลออนส์สัมพันธ์ กิจกรรมสารานุกรมไทย) กิจกรรมประกวดวาดภาพโปสเตอร์กิจกรรมบริจาค และกิจกรรมประชาสัมพันธ์ เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้ในการแลกเปลี่ยนข่าวสารสำคัญ และการสื่อความคิด ความรู้สึกซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความเข้าใจต่อกัน สอดคล้องกับ แนวคิดของ Michael E. Porter และ Mark R. Kramer กล่าวว่ากิจกรรม ซีเอสอาร์ไม่ใช่เพียงแค่การบริจาคเพื่อช่วยเหลือองค์กร การกุศลเท่านั้น แต่คือ ที่มาของโอกาสการเกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ และข้อได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กรอีกด้วย (Preuss, L., 2011) และสอดคล้องกับแนวคิด Triple Bottom Line ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ (Profit) คือ การทำให้ธุรกิจและเศรษฐกิจของประเทศเติบโตไปพร้อมกัน 2) ด้านสังคม (Population/People) คือ การช่วยเหลือ เกื้อกูลสังคมรอบข้าง พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้ดีขึ้น และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) คือ การดูแลรักษา สิ่งแวดล้อม มีกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Dyllick, T. & Hockerts, K., 2002)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการสื่อสารภายในองค์กรสโมสรโลอนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย

สโมสรโลอนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทยมีการใช้กลยุทธ์การสื่อสารในองค์กรเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานนั้น ผู้บริหารสโมสรในแต่ละภาคใช้การสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สอดคล้องกับสิ่งที่จะสื่อสาร และบุคคลที่จะสื่อสารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการสื่อสารตามที่ต้องการได้อย่างแท้จริง ทั้งในแง่ส่วนตัวบุคคลต่าง ๆ ก็ต้องมีการสื่อสารกันเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลการทำงาน หรือเพื่อการประสานงานและเข้าใจต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และในแง่องค์กรการสื่อสารจะช่วยสร้างและจรรโลงวัฒนธรรมขององค์กรให้ยาวสืบต่อไป และสร้างองค์กรให้ก้าวไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ด้วยการติดต่อสื่อสาร 2 กลุ่ม ใหญ่ ๆ คือ การติดต่อสื่อสารภายในองค์กร และการติดต่อสื่อสารภายนอก การสื่อสารภายในองค์กร มี 4 ลักษณะ คือ จากบนลงล่าง (Downward Communication) จากล่างขึ้นบน (Upward Communication) การสื่อสารในแนวนอน (Horizontal Communication) และการสื่อสารแบบต่างหน่วยงาน และต่างระดับ (Diagonal Communication)

1. การติดต่อสื่อสารจากบนลงล่าง (Downward Communication) ซึ่งเป็นการติดต่อจาก ผู้บริหารในแต่ละภาคไปยังสมาชิกสโมสร เป็นลักษณะของการสั่งงาน บอกเป้าหมายวัตถุประสงค์ การมอบหมาย การให้ข้อมูลย้อนกลับในการทำงาน (Performance Feedback) รวมทั้งการประชุม (Meeting) ก็เป็นวาระที่ดีต่อกันได้ ในปัจจุบันการติดต่อจากบนมาล่างที่ผู้บริหารนิยมใช้มาก คือ การประชุมงาน การจัดทำวารสารภายใน ตลอดจนพยายามให้บุคลากรเห็นความสัมพันธ์ว่างานของเขามีความสำคัญและมีผลต่อแผนงานโครงการขององค์กรอย่างไรบ้าง เพื่อจะได้ช่วยกันสร้างสรรค์ผลงานให้สูงขึ้น

2. การติดต่อสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Upward Communication) เป็นการสื่อสารจากบุคลากร ไปยังผู้บริหาร เช่น การขอคำแนะนำ การรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้บริหารได้ทราบ ซึ่งการสื่อสารแบบนี้ มักจะสั้น และไม่ค่อยเกิดขึ้น เพราะบุคลากรไม่กล้าพอที่จะติดต่อกับผู้บริหารเพราะกลัวว่าผู้บริหารจะประเมิน ตนเองว่า ไม่มีความสามารถ ไม่เก่ง หรือกลัวว่าจะได้รับผลในทางลบกลับคืนมา หรือถ้าจะสื่อก็อาจจะสื่อข้อมูลที่ เป็นเรื่องดีเพื่อเอาใจผู้บริหาร การสื่อสารจากล่างขึ้นบนจะก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ

3. การสื่อสารในแนวนอน (Later หรือ Horizontal Communication) เป็นการสื่อสารใน แนวทางเดียวกัน กลุ่มงานเดียวกัน หรือในระดับเดียวกันจะมีความเป็นมิตร เป็นกันเอง จะช่วยให้การ ประสานงานได้ดีขึ้น ซึ่งช่วยลดเวลาการสื่อสารรุ่มสายงาน และยังเป็นช่องทางในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ใน องค์กรเพราะได้ โอกาสรับรู้ ข่าวสารข้อมูลระหว่างกันท ำให้เห็นโอกาสต่าง ๆ มากขึ้น

4. การติดต่อสื่อสารในแนวทแยง (Diagonal Communication) มักเป็นการสื่อสารข้ามแผนก และข้ามระดับ โดยปกติมักจะเป็นการสื่อสารของฝ่ายให้คำแนะนำ (Staff) กับฝ่ายปฏิบัติการ (Line) เช่น ผู้จัดการ ฝ่ายบุคคลติดต่อไปยังพนักงานฝ่ายการผลิตเพื่อแจ้งข้อมูลด้านกฎระเบียบที่ประกาศให้ใช้สมาชิกสโมสรได้ทราบ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การจัดการนวัตกรรมสื่อสารของสโมสรไลออนส์สากลภาครวม 310 ประเทศไทย เป้าหมายเน้นการเข้าถึง ชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือด้วยพื้นฐาน สร้างแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมและชุมชนจนสามารถ ส่งต่อผลกระทบเชิงบวกไปยังผู้อื่น แนวโน้มและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนานวัตกรรมสื่อสาร ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในระดับนานาชาติ นโยบายและแผนแม่บทด้านสังคมสงเคราะห์ของไทย นวัตกรรมสื่อสารเป็นการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนส่งเสริมด้านสังคมสงเคราะห์ในรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศไทยและสร้างภาพลักษณ์ทางสังคมที่ดีของประเทศไทย โดยนวัตกรรมการ สื่อสารมาใช้ในการ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสาร ด้านการสืบค้น และด้านการจัดสรรทรัพยากร ภายใต้องค์ประกอบ ของการพัฒนานวัตกรรมสื่อสาร ได้แก่ การสร้างความแตกต่าง การเข้าถึงข้อมูล และการให้ข้อมูลย้อนกลับ มีการพัฒนาช่องทางการสื่อสารให้ครอบคลุมทุกช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัย การใช้สื่อโซเชียลมีเดียทาง Line ได้รับการตอบรับมากที่สุด และมีความถี่บ่อยครั้งเพื่อประสานงานกิจกรรมของสโมสร ผู้บริหาร ผู้การภาคแสดง ความคิดเห็นได้อย่างอิสระทั้งการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ หน่วยงานภาครัฐที่ควรเข้ามาส่งเสริมการได้รับ การสนับสนุนในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้สังคมก้าวสู่การพัฒนาอีกระดับ สังคมไทยกำลังประสบปัญหาโครงสร้าง ทางสังคมหลาย ๆ ด้าน ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกัน และต้องแก้ไขอย่างเป็นระบบโดยอาศัยความร่วมมือ จากทุกภาคส่วนในสังคม ภาครัฐได้มีนโยบายสำหรับจัดการแก้ไขปัญหบางส่วน ไม่ว่าจะเป็นมาตรการบรรเทา ค่าครองชีพ การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ เด็ก และผู้ด้อยโอกาส ออกกฎหมายควบคุมมลพิษ ส่งเสริม การใช้พลังงานสะอาด และรณรงค์ลดการใช้พลาสติก เป็นต้น องค์กรพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการพัฒนา และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ให้ได้ร่วมคิด วางแผน และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน และยังสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนผ่านการฝึกอบรม การให้ความรู้ และการพัฒนาทักษะอาชีพ อีกด้วย การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการสื่อขององค์กรสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทย ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงอุดมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). ล้วงลึกศักยภาพประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤษภาคม 2568 จาก <https://www.mhesi.go.th/index.php/en/all-media/infographic/8115-651107general2.html>
- จุฬารัตน์ เหล่าไพโรจน์จารี และคณะ. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด. วารสารปัญญา, 30(2), 15-32.
- นวล สมบูรณ์สิน. (2564). รูปแบบการจัดการนวัตกรรมทางการบริหารมรสาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- เนตรชนก พุกชาติ. (2563). กลยุทธ์การสื่อสารขององค์กรผ่านกิจกรรมเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ประวิทย์ ประเสริฐ. (2565). แนวทางการนำนวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัลมาใช้ในองค์กรสโมสรไลออนส์. วารสารการจัดการ, 12(1), 15-30.
- ปัญญา เลิศไกร. (2563). การจัดการนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาองค์กร. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 8(1), 3745-3757.
- พยัคฆ์ วุฒิรงค์. (2563). การจัดการนวัตกรรม: ทรัพยากรองค์การแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ นามบุรี. (2562). นวัตกรรมและการบริหารจัดการ. วารสารวิจัยวิชาการ, 2(2), 121-134.
- สโมสรไลออนส์สากล. (2566). ธรรมนูญและข้อบังคับ. เรียกใช้เมื่อ 28 สิงหาคม 2566 จาก <https://lionsclubs310.org/constitution/>
- สร้อย เถระวงศ์. (2563). นวัตกรรมจัดการสื่อสารภายในองค์กรเพื่อเสริมสร้างความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานในองค์กรชั้นนำของ ประเทศไทย. วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์, 3(2), 16-31.
- Dyllick, T. & Hockerts, K. (2002). Beyond the Business Case for Corporate Sustainability. Business Strategy and the Environment, 11, 130-141 <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/bse.323>
- Preuss, L. (2011). Innovative CSR: A Framework for anchoring corporate social responsibility in the innovation literature. Journal of Corporate Citizenship, 42, 17-33. <https://pure.royalholloway.ac.uk/en/publications/innovative-csr-a-framework-for-anchoring-corporate-social-respons>
- Srinivas, R. et al. (2001). Communication for Development in the Third World-Theory and Practice for Empowerment. New Delhi: Sage Publications.
- Wainer, H. & Braun, H. I. (1988). Test validity. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

แนวทางการปรับตัวของผู้ประกอบการโกโก้ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย*

APPROACHES FOR COCOA PROCESSORS TO ADAPT FOR SUSTAINABLE SURVIVAL IN THE SOUTHERN PROVINCES OF THAILAND

วชิราภรณ์ จันทน์แทน*, ปวีตพล ไพบูลย์

Wachiraporn Chanthaen*, Pawitpol Bhaibulaya

บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Doctor of Business Administration Program, Western University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: keawta21_chanthaen@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้ปัญหาซึ่งกำลังเผชิญอยู่ของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย 2) ศึกษาการจัดการนวัตกรรมการปรับตัวของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้เพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย 3) หาแนวทางในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ เกษตรกรผู้บริหารของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ นักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพและใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการรับรู้ปัญหาด้านสภาพภูมิอากาศของประเทศทั้งด้านอุณหภูมิและด้านปริมาณน้ำฝน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ เนื่องจากโกโก้เป็นพืชที่ค่อนข้างอ่อนไหวกับสภาพอากาศ ต้องการอุณหภูมิที่สม่ำเสมอ ความชื้นสูง ฝนตกชุก ดินที่มีไนโตรเจนสูง ดังนั้น เมื่อสภาพอากาศแปรปรวนจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพ และปริมาณของเมล็ดโกโก้ เพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย จำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัย พัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยี และยกระดับการจัดการคุณภาพผลผลิตและผลิตภัณฑ์โกโก้ไทย ในทุกหน่วยธุรกิจโกโก้ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพเมล็ดโกโก้และผลิตภัณฑ์จากโกโก้ไทย ภาครัฐควรช่วยในการลงทุนในเทคโนโลยีและวิจัยพัฒนา (R&D) การลงทุนในเทคโนโลยีที่ทันสมัยและการวิจัยพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนธุรกิจให้ยั่งยืน ควรมีการกำหนดงบประมาณและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนโครงการ R&D ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต การแปรรูป และการตลาด

คำสำคัญ: ผู้ประกอบการ, การแปรรูปโกโก้, ความอยู่รอดอย่างยั่งยืน

Abstract

The objectives of this research are: 1) Study the perception of problems that are a worldwide phenomenon facing cocoa processing enterprises in the southern provinces of Thailand. 2) Study the innovative management and adaptation of cocoa processing enterprises for sustainable survival in the southern provinces of Thailand. 3) Find ways to adapt for the sustainable survival of cocoa processing enterprises in the southern provinces of Thailand. The sample groups used were

*Received May 5, 2025; Revised May 24, 2025; Accepted May 25, 2025

farmers, and executives of cocoa processing enterprises academics with knowledge and expertise in product development for sustainable survival. The qualitative researcher used a random sampling method of key informants, selecting experts using the purposive sampling technique. The research results found that entrepreneurs are aware of the country's climate problems of the country, both in terms of temperature and rainfall directly affect cocoa processing operators because cocoa is a plant that is quite sensitive to weather conditions. It needs consistent temperatures, high humidity, lots of rain, and soil with a high nitrogen content. Therefore, when the weather changes, it affects the quality. And the amount of cocoa beans for the sustainable survival of cocoa processing enterprises in the southern provinces of Thailand. Research is needed. Develop innovation, and technology, and raise the quality management of Thai products in every cocoa business unit from upstream, midstream, and downstream, along with developing the quality of cocoa beans and products from Thai cocoa. The government should help invest in technology and research and development, investing in modern technology and research and development to create new innovations. It is an important factor that will help drive the business towards sustainability. Budgets and resources should be established to support R&D projects related to production, processing, and marketing.

Keywords: Adjustment Guideline, Cocoa Entrepreneurs, Southern Thailand

บทนำ

โกโก้เป็นไม้พุ่มยืนต้นขนาดกลาง เจริญเติบโตในที่ที่มีร่มไม้ใหญ่ช่วยบังแสงแดด และความชื้นสูง โดยมีแหล่งกำเนิดอยู่บริเวณเขตร้อนชื้นของทวีปอเมริกาโดยเฉพาะแถบลุ่มน้ำอเมซอนและบางส่วนในทวีปอเมริกากลาง ซึ่งพบว่าอินเดียนเป็นพวกแรกที่ทำการปลูกโกโก้และนำเมล็ดมาทำเครื่องดื่ม (พาณิ ศิริสะอาด และคณะ, 2564) ในประเทศไทยโกโก้เข้ามาปลูกครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2446 โดยหลวงราชเคนนิกร (วิทย์ สุวรรณวุธ, 2527) แต่ไม่ได้รับความนิยมเนื่องจากไม่ทราบถึงการนำมาใช้ประโยชน์ ซึ่งในเวลาต่อมากรมวิชาการเกษตรได้นำเข้ากิ่งพันธุ์โกโก้ 10 สายพันธุ์ จากมหาวิทยาลัยรีดดิ้ง (Reading University) ประเทศอังกฤษ มาปลูกที่ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพรและขยายไปปลูกอย่างแพร่หลายตามจังหวัดต่าง ๆ ทั้งในภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สุภาภรณ์ สาขาคี และวิไลวรรณ ทวีศรี, 2564) จากข้อมูลการเพาะปลูกของ Swiss Platform for Sustainable Cocoa คาดว่าในปีการเพาะปลูก 2564/2565 จะมีผลผลิตโกโก้ทั่วโลก 4.9 ล้านตัน โดยโกตดิวัวร์และกานาเป็นสองประเทศที่ปลูกโกโก้รายใหญ่ที่สุด โดยคิดเป็นสัดส่วนมากกว่า 60% ของการผลิตโกโก้ทั่วโลก รองลงมา คือ เอกวาดอร์ คิดเป็น 7% สำหรับในเอเชียอินโดนีเซียเป็นประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ที่สุด (Swiss Platform for Sustainable Cocoa, n.d.) อีกทั้งโกโก้เป็นเมล็ดของพืชชนิดหนึ่งที่นิยมนำมาผลิตช็อกโกแลต ภายในโกโก้มีสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ ซึ่งอาจนำมาใช้รักษาหรือป้องกันโรคหัวใจและความดันโลหิตสูง ไขมันจากเมล็ดโกโก้สามารถนำมาใช้ป้องกันผิวหนังจากริ้วรอยและรอยแตกได้ทั้งนี้แม้ว่าโกโก้จะเต็มไปด้วยคุณประโยชน์สารพัด แต่ผู้บริโภคก็ควรรับประทานในปริมาณที่เหมาะสมเพื่อป้องกันผลข้างเคียงที่อาจเกิดตามมาเชื่อกันว่าการบริโภคโกโก้จะมีประโยชน์ในหลายด้าน เนื่องจากโกโก้ประกอบไปด้วยแคลอรี ไขมัน โปรตีน คาร์โบไฮเดรต โยอาหาร และแร่ธาตุชนิดต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย เช่น โพแทสเซียม ฟอสฟอรัส ทองแดง เหล็ก สังกะสีแมงกานีส เป็นต้น รวมไปถึงสารอีกหลายชนิด เช่น สารต้านอนุมูลอิสระฟลาโวนอยด์ สารอีพิกาทะชิน สารคาเทชิน สารโพรไซยานิดิน เป็นต้น

ในปัจจุบันการดำเนินธุรกิจแปรรูปโกโก้ต้องเผชิญกับความท้าทายในหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยภายนอกในเรื่องของสภาพแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจ หรือกระแสสังคม รวมทั้งปัจจัยภายในในเรื่องของโครงสร้างองค์กร หรือบุคลากรภายในบริษัท ซึ่งล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินธุรกิจ เป็นทั้งความเสี่ยงและโอกาส ดังนั้น ธุรกิจแปรรูปโกโก้จึงต้องมีการปรับตัวและพัฒนาองค์กรอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะสามารถแข่งขันกับคู่แข่งภายในตลาด และเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน การพัฒนาองค์กรไปสู่ความยั่งยืนจึงเป็นเรื่องที่ธุรกิจแปรรูปโกโก้ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนนั้นถือว่าเป็นความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์กร (Stakeholder) ที่จะต้องรับรู้ รวมถึงให้ความสำคัญและร่วมมือกัน ดังนั้น ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงในโลกธุรกิจ แต่ละองค์กรจึงต่างมุ่งเน้นสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กรมากขึ้น ควบคู่ไปกับการสร้างผลกำไรในระยะยาว ซึ่งการสร้างอนาคตที่ยั่งยืนจะต้องควบคู่ไปกับการมีภาวะผู้นำที่ยั่งยืน เช่นเดียวกัน ตามแนวคิด Honeybee Leadership (Avery, G. C. & Bergsteiner, H., 2011) ที่แสดงถึงปัจจัยความยั่งยืนขององค์กรนั้น ไม่ได้เกิดจากตัวเงินหรือผลกำไรเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรด้วย โดยการที่องค์กรจะสามารถพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนได้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างความสำเร็จขององค์กรในด้านผลกำไรที่ดีในระยะยาว รวมถึงความยั่งยืนของทรัพยากรภายในองค์กรด้วย (สุพัตรา แซ่หั่น, 2564) ปัญหาสำคัญหนึ่งของโกโก้ คือ โกโก้เป็นหนึ่งในพืชพันธุ์เปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ต้องการอากาศที่พอเหมาะ ชอบความร้อนชื้น เมื่ออุณหภูมิโลกเปลี่ยนแปลง ฝนตกลดลง ความชื้นในอากาศลดลง ผลผลิตก็ลดลงตามรวมทั้งคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ไม่ดีเช่นเดิม ทั้งนี้ ประเทศจีนมีความต้องการหาแหล่งผลิตโกโก้แห่งใหม่ จากราคาโกโก้ในตลาดโลกที่สูงขึ้น ถือเป็นโอกาสที่ไทยจะส่งออกโกโก้ไปยังตลาดจีนได้เพิ่มขึ้น ปัจจุบันไทยเป็นแหล่งปลูกที่มีศักยภาพ มีสภาพอากาศเอื้อต่อการปลูก เนื่องจากโกโก้เป็นพืชเขตร้อนอีกทั้งโกโก้ยังได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐให้เป็นพืชเศรษฐกิจแห่งอนาคต การพัฒนาให้ความรู้เครือข่ายเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพโกโก้ จะช่วยผลักดันโกโก้ไทยให้เป็นที่รับรู้ในตลาดโลกมากขึ้น และเพิ่มโอกาสส่งออก ไม่เพียงแต่ตลาดจีน แต่จะส่งออกไปยังตลาดอื่น ๆ ได้ทั่วโลก ผู้ประกอบการจึงต้องปรับตัวและเรียนรู้การนำนวัตกรรมเข้ามาปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น หรือการเตรียมความพร้อมเพื่อสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันทางธุรกิจ และตระหนักถึงความอยู่รอดขององค์กรต่อไปในอนาคต

ทั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาเขตจังหวัดภาคใต้เนื่องจากจังหวัดภาคใต้มีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของโกโก้ ด้วยจังหวัดภาคใต้เป็นภูมิภาคหนึ่งของประเทศไทย ที่มีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล มีฝนตกตลอดปีและเป็นภูมิภาคที่มีฝนตกมากที่สุด จากสภาพภูมิอากาศดังกล่าวทำให้จังหวัดภาคใต้มีฝนตกชุก นำไปสู่การแพร่กระจายของโรคพืช และอาจรุนแรงถึงขั้นทำให้ต้นโกโก้ตายได้ ผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทยมีการรับรู้ปัญหา และหาแนวทางในการปรับตัว จะทำให้ผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้สามารถอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามที่ผ่านมามีตัวเลขการขยายพันธุ์โกโก้ให้เกษตรกรเป็นหลักแสนต้นในแต่ละจังหวัด เช่น จังหวัดพัทลุง สตูล ตรัง และนครศรีธรรมราช แต่เมื่อผลผลิตออกจำนวนมากกลับไม่มีตลาดรองรับ ทำให้เกษตรกรปล่อยทิ้งต้นโกโก้ไม่มีการดูแล บางรายโค่นต้นทิ้ง หันไปปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างอื่นแทน ในขณะที่ปัจจุบันหลายบริษัทเปิดรับซื้อแต่เกิดปัญหาผลผลิตน้อยเนื่องจากภาวะแห้งแล้ง (ประชาชาติธุรกิจ, 2567)

ด้วยเหตุนี้เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและเตรียมความพร้อมในการปรับตัวของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้เพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการรับรู้ปัญหาซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ทั่วโลกกำลังเผชิญของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ การปรับตัวของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้เพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาแนวทางในการปรับตัวของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้เพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทยนำไปสู่การสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ยุคใหม่ของไทยให้ก้าวทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงระดับประเทศและโลก การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการขับเคลื่อน

ธุรกิจมุ่งสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโต อย่างมีเสถียรภาพ ยั่งยืน และมีขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ปัญหาซึ่งกำลังเผชิญอยู่ของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการจัดการนวัตกรรมการปรับตัวของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนวทางในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกร ผู้บริหารของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ นักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยผู้ศึกษาใช้วิธีการสุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 33 คน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ปลูกโกโก้ เกษตรกร กลุ่มผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ กลุ่มองค์กรภาครัฐ กลุ่มนักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ ระยะเวลาในการทำวิจัย ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม - ธันวาคม 2567 และขอบเขตด้านพื้นที่ คือ เขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง จังหวัดสงขลา จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดสุราษฎร์ธานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth Interview)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการรับรู้ปัญหาของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย มีดังนี้

1. ผู้ปลูกโกโก้ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าปัญหาของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย คือ ปัญหาภัยแล้ง การไม่มีตลาดรองรับ และมีต้นทุนสูงในการปลูกและดูแลต้นโกโก้ ทั้งนี้ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศส่งผลให้ผลผลิตโกโก้ลดน้อยลง ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ผลผลิตไม่ได้คุณภาพ ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ และส่งผลต่อการเจริญเติบโตของต้นโกโก้ 2) ผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าปัญหาของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย คือ ปัญหาภัยแล้ง สภาพอากาศแปรปรวน และภาวะโลกร้อน ส่งผลให้ผลผลิตลดน้อยลงไม่ได้คุณภาพ เกิดภาวะขาดแคลนวัตถุดิบ ราคามีความผันผวน เกิดโรคพืช และส่งผลต่อการเจริญเติบโตของต้นโกโก้ 3) องค์กรภาครัฐส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าปัญหาของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย คือ ผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดส่งผลให้ราคาโกโก้ในตลาดโลกปรับตัวสูงขึ้น และการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศส่งผลต่อการเจริญเติบโตของต้นโกโก้ ผลผลิตลดน้อยลงไม่ได้คุณภาพ เกิดโรคพืชและแมลงศัตรูพืช และผลผลิตไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ 4) นักวิชาการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าปัญหาของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย คือ ภาวะโลกร้อน และการส่งออกโกโก้เติบโตไม่เต็มที่ เนื่องจากมีการแข่งขันกับพืชชนิดอื่น ๆ ทั้งนี้ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศส่งผลให้ผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดราคาโกโก้ในตลาดโลกจึงปรับตัวสูงขึ้น และ 5) ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าปัญหาผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย คือ ราคาโกโก้ในตลาดโลกปรับตัวสูงขึ้น สภาพอากาศที่แปรปรวนในแหล่งผลิตหลัก ซึ่งโกโก้เป็นพืชที่เจริญเติบโตได้ดีในอุณหภูมิที่เหมาะสมและมีปริมาณน้ำฝนเพียงพอ

ผลการศึกษาการจัดการนวัตกรรมการปรับตัวของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย มีดังนี้ 1) ผู้ปลูกโกโก้ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิต แปรรูป และการบริหารจัดการองค์กรที่ทันสมัย โดยไม่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม เมื่อเกิดปัญหาควรจัดเรียงความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ โดยอันดับแรกต้องให้ความสำคัญกับผลผลิตของโกโก้ รองลงมาเป็นบริบทขององค์กร และสภาพแวดล้อมในองค์กรตามลำดับ 2) ผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรมีการพัฒนาสายพันธุ์ให้สามารถรับมือกับสภาพอากาศที่แปรปรวน ทำเกษตรอินทรีย์ ทำเกษตรแบบผสมผสาน ส่งเสริมให้หยุดการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อปลูกโกโก้ 3) ในขณะที่องค์กรภาครัฐส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรวิจัยและพัฒนาโกโก้สายพันธุ์ใหม่ที่สามารถต้านทานศัตรูพืชและโรคพืช ให้ผลผลิตสูง คุณภาพดี และสามารถรับมือกับสภาพอากาศที่แปรปรวนได้ ควรทำเกษตรอินทรีย์ ทำเกษตรแบบผสมผสาน ส่งเสริมนวัตกรรมและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาพันธุ์โกโก้คุณภาพและการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุน 4) นักวิชาการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยช่วยในการแปรรูปและการบริหารจัดการ เพื่อลดขั้นตอนการผลิต โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการหรือผู้นำองค์กรควรมีวิสัยทัศน์ในการจัดการความยั่งยืนในมิติสิ่งแวดล้อม จัดการองค์กรให้เป็นระบบในทุกฝ่ายงาน 5) ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยช่วยในการผลิต การแปรรูป และการบริหารจัดการ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการควรมีวิสัยทัศน์และมุมมองที่ก้าวไกลในการวางแผนการตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของตลาดในยุคปัจจุบัน

แนวทางในการปรับตัวของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้เพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย มีดังนี้ 1) แนวทางในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย จากผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียถึงแนวทางในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า 1) ผู้ปลูกโกโก้ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรสร้างภาพลักษณ์เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือ ร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรที่ส่งเสริมธุรกิจ เช่น ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน เป็นต้น พัฒนาและปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้ประกอบการในการเรียนรู้สิ่งใหม่ รวมถึงนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจให้มากขึ้น สร้างภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับ การจัดการให้ผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดและสร้างผลกำไร ปรับเปลี่ยนแผนในการจัดการให้สอดคล้องกับกลไกด้านการตลาด เช่น การเสาะแสวงหาผู้ร่วมธุรกิจ หาลูกค้ากลุ่มใหม่ หรือการหาตลาดใหม่ ๆ เป็นต้น โดยการปรับตัวด้านพึงพาระหว่างกันสำคัญที่สุด 2) สำหรับผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ แลกเปลี่ยนถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกัน ความเป็นกลุ่มเป็นคลัสเตอร์โกโก้ เพื่อเพิ่มการต่อยอดกับนายทุน ให้ความสำคัญในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเอง รักษาสมดุลทั้งทางกายและจิตใจ เช่น ภาพลักษณ์และอุดมการณ์ ความมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมาย เป็นต้น ส่งเสริมให้เกษตรกรมีบทบาทของผู้บริหารทีม เป็นผู้ขายและผู้จำหน่าย โดยเห็นว่าการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่สำคัญที่สุด 3) ในขณะที่องค์กรภาครัฐส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรประสานความร่วมมือกับหลายภาคส่วน ทั้งเกษตรกรผู้ปลูกโกโก้ สถาบันการศึกษา วิจัย องค์กรเอกชน รัฐบาล ผู้ให้บริการ และบริษัทต่าง ๆ ตระหนักรู้ในตนเอง ทั้งการเข้าใจตนเองและจากการวิจารณ์จากบุคคลภายนอก พัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง หน่วยงานภาครัฐต้องให้การส่งเสริมสนับสนุนองค์ความรู้ ถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มคุณภาพผลผลิต 4) นักวิชาการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางธุรกิจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและนวัตกรรม พัฒนาทักษะความรู้ และปรับตัวตลอดเวลาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามบริบทขององค์กร ควรสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผลิตภัณฑ์และนำเสนอให้เป็นที่ยอมรับของตลาด ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งควรสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร เพื่อให้เป็นที่ยึดจำของผู้บริโภค รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดกับองค์กร

นำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิตหรือแปรรูปเพื่อให้ลดต้นทุนในการผลิตและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

5) ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นต้องพึงพาองค์กรหรือหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง ควรพัฒนาภาพลักษณ์ที่ดี เพื่อให้เป็นที่จดจำของผู้บริโภค รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดกับองค์กร ควรมีความรู้และทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ

อภิปรายผล

การรับรู้ปัญหาของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ผู้ปลูกโกโก้ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าปัญหาของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย คือ ปัญหาภัยแล้ง การไม่มีตลาดรองรับ และมีต้นทุนสูงในการปลูกและดูแลต้นโกโก้ ทั้งนี้ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศส่งผลให้ผลผลิตโกโก้ลดน้อยลง ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ผลผลิตไม่ได้คุณภาพ ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ และส่งผลต่อการเจริญเติบโตของต้นโกโก้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของฉวีวรรณ เจริญผ่อง และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการตัดสินใจเข้าร่วมเกษตรแปลงใหญ่โกโก้ของเกษตรกรในอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง พบว่า เกษตรกรเผชิญปัญหาด้านการเพาะปลูกการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งในการเพาะปลูกโกโก้จำเป็นต้องใช้น้ำตลอดทั้งปี เกษตรกรจึงเกิดปัญหาอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อผลผลิตไม่ได้คุณภาพ และโกโก้แห้งเหี่ยวตายจากการขาดน้ำ (ฉวีวรรณ เจริญผ่อง และคณะ, 2565) ปัญหาของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย คือ ปัญหาภัยแล้ง สภาพอากาศแปรปรวน และภาวะโลกร้อน ทั้งนี้ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศส่งผลให้ผลผลิตลดน้อยลงไม่ได้คุณภาพ เกิดภาวะขาดแคลนวัตถุดิบราคามีความผันผวน เกิดโรคพืช และส่งผลต่อการเจริญเติบโตของต้นโกโก้ ในขณะที่องค์กรภาครัฐส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าปัญหาของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย คือ ผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดส่งผลให้ราคาโกโก้ในตลาดโลกปรับตัวสูงขึ้น และปรากฏการณ์เอลนีโญ ทั้งนี้ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศส่งผลต่อการเจริญเติบโตของต้นโกโก้ ผลผลิตลดน้อยลงไม่ได้คุณภาพ เกิดโรคพืชและแมลงศัตรูพืช และผลผลิตไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ อย่างไรก็ตามองค์กรภาครัฐเห็นว่าประเทศไทยมีสภาพภูมิอากาศเหมาะสมกับการปลูกโกโก้ โดยเฉพาะในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนั้นภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ ให้การสนับสนุนส่งเสริมการปลูกโกโก้และพัฒนาคุณภาพผลผลิตอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิราภรณ์ วิฑูรต์น์ ในส่วนของผู้บริโภคต้องรับมือกับราคาสินค้าช็อกโกแลตที่แพงขึ้น เนื่องจากอุปทานโกโก้ทั่วโลกที่ลดลง ไวท์ช็อกโกแลตคุณภาพดีจะขาดตลาด ไม่ดีที่สุด คือ การลดวัตถุดิบช็อกโกแลตแล้วเพิ่มน้ำมัน น้ำตาลแทน ผลิตภัณฑ์กลุ่มช็อกโกแลตอาจถึงเวลาที่ต้องลดสัดส่วนวัตถุดิบ ใช้ช็อกโกแลตน้อยลงแล้วเติมน้ำมันปาล์ม ไขมันพืช น้ำตาล หรือสารเพิ่มปริมาณอื่น ๆ เข้ามาแทน เพื่อรับมือกับราคาที่ผันผวน ส่งผลให้คุณภาพลดลง (พิราภรณ์ วิฑูรต์น์, 2567) นักวิชาการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ปัญหาของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย คือ ภาวะโลกร้อน ปรากฏการณ์เอลนีโญ และตลาดการส่งออกโกโก้เติบโตไม่เต็มที่ เนื่องจากการแข่งขันกับพืชชนิดอื่น ๆ ทั้งนี้ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศส่งผลให้ผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดราคาโกโก้ในตลาดโลกจึงปรับตัวสูงขึ้น ผลผลิตไม่ได้คุณภาพ ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ มีต้นทุนสูงในการปลูกและดูแลต้นโกโก้ และส่งผลต่อการเจริญเติบโตของต้นโกโก้ อย่างไรก็ตามนักวิชาการเห็นว่าประเทศไทยมีปริมาณน้ำฝนเพียงพอต่อการทำการเกษตรตลอดปี โดยเฉพาะภาคใต้มีฝนตกตลอดทั้งปี จึงทำให้เกษตรกรผู้ปลูกโกโก้มีน้ำใช้เพียงพอในการปลูก ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าปัญหาของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย คือ ราคาโกโก้ในตลาดโลกปรับตัวสูงขึ้นเนื่องจากสภาพอากาศที่แปรปรวนในแหล่งผลิตหลัก ซึ่งโกโก้เป็นพืชที่เจริญเติบโตได้ดีในอุณหภูมิที่เหมาะสมและมีปริมาณน้ำฝนเพียงพอ ทั้งนี้ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศส่งผลให้

หากต้องใช้น้ำนอกเหนือจากน้ำฝนก็อาจทำให้เกษตรกรผู้ปลูกได้รับผลกระทบในเรื่องของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนในการปลูกและดูแลต้นโกโก้ ผลผลิตไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้จึงไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของต้นโกโก้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิราภรณ์ วิฑูรต์น ในส่วนของผู้บริโภคต้องรับมือกับราคาสินค้าช็อกโกแลตที่แพงขึ้น เนื่องจากอุปทานโกโก้ทั่วโลกที่ลดลง ไวท์ช็อกโกแลตคุณภาพดีจะขาดตลาด ไม่ดีที่สุด คือ การลดวัตถุดิบช็อกโกแลต แล้วเติมน้ำมัน น้ำตาลแทน ผลิตรสชาติกลุ่มช็อกโกแลตอาจถึงเวลาที่ต้องลดสัดส่วนวัตถุดิบ ใช้ช็อกโกแลตน้อยลง แล้วเติมน้ำมันปาล์ม ไขมันพืช น้ำตาล หรือสารเพิ่มปริมาณอื่น ๆ เข้ามาแทนเพื่อรับมือกับราคาที่ผันผวน ส่งผลให้คุณภาพลดลง (พิราภรณ์ วิฑูรต์น, 2567)

การจัดการนวัตกรรมการปรับตัวของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ผู้ปลูกโกโก้ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิต แปรรูป และการบริหารจัดการองค์กรที่ทันสมัย โดยไม่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม เมื่อเกิดปัญหาควรจัดเรียงความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ โดยอันดับแรกต้องให้ความสำคัญกับผลผลิตของโกโก้ รองลงมาเป็นบริบทขององค์กร และสภาพแวดล้อมในองค์กรตามลำดับ และวางแผนจัดการแต่ละปัญหา นอกจากนั้นผู้ประกอบการควรมีการปรับแผนกลยุทธ์ในการแปรรูป การจัดทำนายโกโก้และการส่งออก และแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับชุมชน สังคม เช่น มีการจ้างงานคนในชุมชน มอบทุนการศึกษา ส่งเสริมและให้ความรู้ในการแปรรูปโกโก้ด้วยนวัตกรรมใหม่ ๆ มอบเงินบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัย เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิรัชยา ศิริเลขอนันต์ ที่ได้ศึกษาการรับรู้กับการปรับตัวของเกษตรกรต่อความแปรปรวนของภูมิอากาศ: ศึกษาพื้นที่ภัยแล้งซ้ำซาก ตำบลหนองพระ จังหวัดพิจิตร พบว่า การรับรู้ความเสี่ยง การรับรู้ความสามารถในการปรับตัว การรับรู้ผลและการปรับตัวของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นแบบแผน การรับรู้และปรับตัวที่แตกต่างกัน 4 แบบแผน ได้แก่ แบบแผนรับมือตามปัญหา แบบแผนซ้ำซาก แบบแผนก้าวหน้า และแบบแผนพลิกผัน แบบแผนรับมือตามปัญหาเกิดจากการมองว่าภัยแล้งไม่เป็นภัยต่อตนเองและสามารถรับมือได้ นำไปสู่การเลือกปรับตัวแบบรับมือที่ให้การปรับตัวตรงตามคาดการณ์ แบบแผนซ้ำซากเกิดจากการมองว่าความเสี่ยงเป็นภัยที่คาดการณ์ได้แต่มองว่าตนเองขาดความสามารถ เกษตรกรจะเลือกการปรับตัวเท่าที่ตนเองสามารถทำได้ และจำใจต้องยอมรับเมื่อผลการปรับตัวออกมาแย่กว่าที่คาดการณ์ แบบแผนก้าวหน้าเกิดจากการมองว่าความเสี่ยงเป็นภัยที่คาดการณ์ไม่ได้และคิดว่าตนเองมีความสามารถในการปรับตัว ทำให้เลือกการปรับตัวแบบที่ให้ผลในระยะยาว (จิรัชยา ศิริเลขอนันต์, 2562) ผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรมีการพัฒนาสายพันธุ์ให้สามารถรับมือกับสภาพอากาศที่แปรปรวน ทำเกษตรอินทรีย์ ทำเกษตรแบบผสมผสาน ส่งเสริมให้หยุดการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อปลูกโกโก้ และฟื้นฟูพื้นที่ป่า ตั้งศูนย์การเรียนรู้รวบรวมข้อมูลการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับโกโก้ให้กับชุมชนและผู้สนใจปลูกโกโก้ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีช่วยในการผลิตและแปรรูป รวมทั้งพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จัดการสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ผลิตและแปรรูปให้ได้มาตรฐานการผลิตที่กำหนด จัดการให้ใช้วัตถุดิบโกโก้แปรรูปโดยไม่ให้มีของเสียทิ้ง นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิต แปรรูป และการบริหารจัดการองค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Bertello, A. et al. พบว่าการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการปรับเปลี่ยนสู่ดิจิทัลนั้นจะเกิดความพึงพอใจต่อภาพลักษณ์ทางเทคโนโลยีขององค์กร และเชื่อมั่นว่าเทคโนโลยีจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่องานให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสำเร็จจุล่งตามกรอบเวลา นอกจากนี้การปรับเปลี่ยนสู่ดิจิทัลยังสามารถเปิดกว้างต่อโอกาสใหม่ ๆ (Bertello, A. et al., 2021) ในขณะที่องค์กรภาครัฐส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรวิจัยและพัฒนาโกโก้สายพันธุ์ใหม่ที่สามารถต้านทานศัตรูพืชและโรคพืช ให้ผลผลิตสูง คุณภาพดี และสามารถรับมือกับสภาพอากาศที่แปรปรวนได้ ควรทำเกษตรอินทรีย์ ทำเกษตรแบบผสมผสาน ส่งเสริมนวัตกรรมและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาพันธุ์โกโก้ภูมิสม และการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมในด้านต่าง ๆ เช่น การลดภาษีในการส่งออกต่างประเทศ การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีที่ใช้ในอุตสาหกรรมโกโก้ให้แข็งแกร่ง เป็นต้น

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระศุภร์ หัยภาค ที่ได้ศึกษาการจัดการเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา นายสายัญ มั่งเขตกลาง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า การจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้หลักความพอประมาณ คือ ผลิตเพื่อบริโภคเหลือจึงจำหน่าย ความมีเหตุผลผลิตตามศักยภาพของพื้นที่และองค์ความรู้ที่มีความภูมิคุ้มกันมีการวางแผนการทำกิจกรรมที่เกื้อกูล พืชบ้านาญชีวัดและแผนการออม ด้านเงื่อนไขความรู้มีการนำความรู้มาใช้ในการจัดการการผลิตและการตลาด ด้านคุณธรรมมีความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริตและมีจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจกับคู่ค้าอย่างเสมอภาค และมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ การวางแผนการใช้ชีวิต ประสบการณ์ของเกษตรกร ทุนดำเนินการของเกษตรกร และการได้รับความไว้วางใจ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ภูมิประเทศที่เหมาะสม การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และการสนับสนุนการเรียนรู้ (พระศุภร์ หัยภาค, 2563) นักวิชาการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยช่วยในการแปรรูปและการบริหารจัดการ เพื่อลดขั้นตอนการผลิต โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการหรือผู้นำองค์กรควรมีวิสัยทัศน์ในการจัดการความยั่งยืนในมิติสิ่งแวดล้อม จัดการองค์กรให้เป็นระบบในทุกฝ่ายงาน และหมั่นทำการวิจัย ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นไปทางเศรษฐกิจ ทำเกษตรแบบผสมผสาน ค้นหาตลาดใหม่ ๆ และพัฒนากลยุทธ์ในด้านการตลาดเพื่อขยายตลาดเพิ่มขึ้น ผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ควรแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับชุมชน สังคม เช่น ร่วมสมทบทุนกับหน่วยงานภาครัฐในการสร้างเตาเผาขยะ การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน การจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้สนใจและชาวบ้านเกี่ยวกับการทำการเกษตรที่ยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธวัชชัย วรสถิตย์ และณัฐพันธ์ บัววรารักษ์ ได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการสร้างนวัตกรรม พบว่าวัฒนธรรมองค์กรในมิติเน้นให้ความสำคัญกับบุคลากร และมิติเน้นโมตรัสสัมพันธ์ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาวัฒนธรรมในองค์กรที่มากขึ้น (ธวัชชัย วรสถิตย์ และณัฐพันธ์ บัววรารักษ์, 2562) ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยช่วยในการผลิต การแปรรูป และการบริหารจัดการ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการควรมีวิสัยทัศน์และมุมมองที่ก้าวไกล ในการวางแผนการตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของตลาดในยุคปัจจุบัน ผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ควรแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับชุมชน สังคม เช่น การจ้างงานในชุมชนเพื่อลดการย้ายถิ่นฐานไปยังเมืองหลวง เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จันทร์จิรา เหลลราช ยินยันทบพาทของวัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนสู่ดิจิทัลเช่นเดียวกัน โดยในทางกลับกันเมื่อนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการทำงานจะช่วยเพิ่มแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรมอีกทางหนึ่งด้วย (จันทร์จิรา เหลลราช, 2564)

แนวทางในการปรับตัวของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้เพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืน ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ผู้ปลูกโกโก้ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการสร้างภาพลักษณ์เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือ ร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรที่ส่งเสริมธุรกิจ เช่น ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน เป็นต้น พัฒนาและปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้ประกอบการในการเรียนรู้สิ่งใหม่ รวมถึงนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจให้มากขึ้น สร้างภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จัก บริการจัดการให้ผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดและสร้างผลกำไร ปรับเปลี่ยนแผนในการจัดการให้สอดคล้องกับกลไกตลาดด้านการตลาด เช่น การเสาะแสวงหาผู้ร่วมธุรกิจ หาลูกค้ากลุ่มใหม่ หรือการหาตลาดใหม่ ๆ เป็นต้น โดยการปรับตัวด้านพึงพาระหว่างกันสำคัญที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปัญญา เลิศไกร และคณะ พบว่าในปัจจุบันสถานการณ์ประเทศไทยเผชิญกับภาวะโลกร้อนและอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้มีการแข่งขันสูงมาก องค์กรที่มีการจัดการได้ดีจะคงอยู่และก้าวหน้าเติบโต ส่วนองค์กรที่มีการจัดการไม่มีการพัฒนาให้เหมาะสม จะค่อย ๆ มีปัญหา อันจะนำไปสู่การปิดตัวลงในที่สุด องค์กรยุคใหม่เป็นองค์กรที่ต้องพัฒนาและบูรณาการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจระดับโลกและรับมือกับภาวะการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ระบบเทคโนโลยีเข้ามามีอิทธิพลมาก การจัดการที่ดีและเหมาะสมจะช่วยให้องค์กรมีความมั่นคง แม้ว่าต้องเผชิญ

กับภาวะวิกฤตต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก องค์กรที่อยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่รุนแรง รวดเร็วจึงต้องปรับตัวเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ ปัจจัยใหม่ ๆ ที่เข้ามาซึ่งส่งผลต่อค่านิยมและ วัฒนธรรมองค์กร (ปัญญา เลิศไกร และคณะ, 2562) สำหรับผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ แลกเปลี่ยนถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกัน รวมเป็นกลุ่มเป็น คลัสเตอร์โกโก้ เพื่อเพิ่มการต่อยอดกับนายทุน ให้ความสำคัญในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเอง รักษา สมดุลทั้งทางกายและจิตใจ เช่น ภาพลักษณ์และอุดมการณ์ ความมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมาย เป็นต้น ส่งเสริมให้ เกษตรกรมีบทบาทของผู้บริหารทีม เป็นผู้ขายและผู้จำหน่าย โดยเห็นว่าการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้ที่ผ่านมามีผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้มีแนวทางการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนโดยได้ดำเนินการฝึกฝน การทำงานอย่างมีระบบ กระทำอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้ทุกคนในหน่วยงานได้แสดงความสามารถที่จะเป็น ผู้ริเริ่ม โดยให้เสนอโครงการต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความเข้าใจในองค์กร ตั้งปณิธานที่จะ สร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้น กำหนดแผนสำรองในการทำการเกษตรด้านอื่น ๆ เพื่อลดความเสี่ยงหากการปลูกโกโก้ ยังไม่ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ การันยภาส ลิ้มควรสุวรรณ พบว่า อุตสาหกรรมโกโก้หาก ผู้ประกอบการไม่ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงย่อมไม่สามารถคงอยู่และเติบโตได้ และเพื่อให้ได้แนวทางการจัด การนวัตกรรมปรับตัวของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้จึงต้องศึกษาจากปัญหาที่ผ่านมา ซึ่งพบว่า ปัญหาการผลิต โกโก้เกิดจากการที่เกษตรกรขาดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับโกโก้ ตั้งแต่เรื่องการเพาะปลูกดูแล การเก็บเกี่ยว ไปจนถึง การหมัก เรียกได้ว่าสิ่งที่เกษตรกรปฏิบัติต่อ ๆ กันมาบนความไม่รู้ เกษตรกรอยากได้ผลผลิตดี ราคาสูง แต่ไม่ดูแล ต้นพันธุ์ ผลผลิตจึงออกมาไม่ดี ไม่เป็นที่ต้องการของผู้รับซื้อ โกโก้ก็ขายไม่ได้ เป็นเหตุให้เกิดวิกฤตราคตกต่ำ (การันยภาส ลิ้มควรสุวรรณ, 2567) ในขณะที่องค์กรภาครัฐส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ควรประสานความร่วมมือ กับหลายภาคส่วน ทั้งเกษตรกรผู้ปลูกโกโก้ สถาบันการศึกษาวิจัย องค์กรเอกชน รัฐบาล ผู้ให้บริการ และบริษัทต่าง ๆ ตระหนักรู้ในตนเอง ทั้งการเข้าใจตนเองและจากการวิจารณ์จากบุคคลภายนอก พัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างสร้างสรรค์ ที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง หน่วยงานภาครัฐต้องให้การส่งเสริมสนับสนุนองค์ความรู้ ถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มคุณภาพผลผลิต โดยเห็นว่าการปรับตัวด้านอัตลักษณ์ที่สำคัญที่สุด นอกจากนั้น ผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ควรปรับตัวโดยควรมีทักษะในปรับตัวตลอดเวลาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ควร ศึกษาแนวโน้มของตลาดอย่างใกล้ชิด และมีความฉลาดทางอารมณ์ ทั้งนี้ที่ผ่านมามีองค์กรภาครัฐ พบว่า ผู้ประกอบการ แปรรูปโกโก้มีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืน คือ มีการสร้างเอกลักษณ์ให้ผู้บริโภคสามารถจดจำสินค้า หรือตราสินค้าได้ ผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้มุ่งเน้นคุณภาพในการให้บริการมากขึ้น เช่น ในการเลือกซื้อสินค้าผ่าน ช่องทางออนไลน์ การให้ข้อมูลรวมถึงการแก้ไขปัญหาที่ดีของฝ่ายบริการหรือผู้ดูแลระบบ จะช่วยสร้างความประทับใจ ให้แก่ลูกค้าได้ เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วุทธิชัย ลิ้มอรุณทัย ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โกโก้ให้มี ความยั่งยืน สิ่งสำคัญต้องอาศัยการทำเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นระบบทั้งด้านการผลิต และด้านการตลาด โดยเกษตรกร ต้องมีความเข้าใจระบบนิเวศการเกษตร ระบบนิเวศที่ดีนั้นต้องเอื้อต่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมทั้งดินและน้ำ คงความหลากหลายทางชีวภาพและสภาพนิเวศของพื้นที่ดั้งเดิม เพื่ออนุรักษ์พืชพันธุ์ท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์อัน สามารถช่วยให้ชุมชนมีความโดดเด่นทางชีวภาพที่มีความแตกต่างกับพื้นที่อื่น รวมถึงตอบความต้องการของ ผู้บริโภคที่หันมาสนใจสุขภาพมากขึ้น (วุทธิชัย ลิ้มอรุณทัย, 2566) นักวิชาการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ควรมี การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางธุรกิจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและนวัตกรรม พัฒนาทักษะความรู้ และปรับตัว ตลอดเวลาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามบริบทขององค์กร ควรสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผลิตภัณฑ์และ นำเสนอให้เป็นที่รู้จักของตลาด ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งควรสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร เพื่อให้ เป็นที่จดจำของผู้บริโภค รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับองค์กร นำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีเข้ามาช่วยใน การผลิตหรือแปรรูปเพื่อให้ลดต้นทุนในการผลิตและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยการปรับตัวสำคัญเท่ากันทุกด้าน

นอกจากนั้นผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ควรปรับตัวโดยควรมีการศึกษาราคาตลาดอยู่เสมอและนำมาเปรียบเทียบเพื่อสร้างรายได้เปรียบทางด้านราคาของสินค้าและบริการ รับฟังความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริโภค สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรเดช จงวรรณศิริ พบว่า การจัดการนวัตกรรมองค์กรเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาองค์กรเข้าสู่องค์กรนวัตกรรม โดยการบริหารจัดการสามารถแบ่งระดับของการบริหารจัดการออกเป็นระดับยุทธศาสตร์ ระดับปฏิบัติการ และระดับสนับสนุน (สุรเดช จงวรรณศิริ, 2562) ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นต้องพึ่งพาองค์กรหรือหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง ควรพัฒนาภาพลักษณ์ที่ดี เพื่อให้เป็นที่จดจำของผู้บริโภค รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับองค์กร ควรมีความรู้และทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อยู่เสมอ โดยเห็นว่าการปรับตัวด้านอัตลักษณ์สำคัญที่สุด นอกจากนั้นควรปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน เน้นการสื่อสารการตลาดทางออนไลน์และสื่อโซเชียลมีเดีย ทั้งนี้ ที่ผ่านมา ผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้มีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืน คือ ผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มองเห็นปัญหาและแนวโน้มของเศรษฐกิจ สร้างสรรค์และสามารถถึงศักยภาพของคนในองค์กรออกมาได้อย่างเต็มศักยภาพ ไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์เดิม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรรักษ์ สวนชุมพล ที่ได้ศึกษาแนวทางการจัดการองค์กรธุรกิจที่มีการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการทำงาน โดยสามารถสรุปได้ในประเด็นของการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในรายบุคคลและหน่วยงาน และการจัดการที่เน้นความรวดเร็ว ยืดหยุ่น และมีความเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม การที่พนักงานหรือสมาชิกทุกคนในองค์กรจะมีความร่วมมือกันยังคงเป็นไปได้ยาก และบางส่วนอาจมีการต่อต้านต่อการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ (อมรรักษ์ สวนชุมพล, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การรับรู้ปัญหาของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ผู้ปลูกโกโก้ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ คือ ปัญหาภัยแล้ง การไม่มีตลาดรองรับ และมีต้นทุนสูงในการปลูกและดูแลต้นโกโก้ ทั้งนี้ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศส่งผลให้ผลผลิตโกโก้ลดน้อยลง ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ผลผลิตไม่ได้คุณภาพ และส่งผลต่อการเจริญเติบโตของต้นโกโก้ ผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดส่งผลให้ราคาโกโก้ในตลาดโลกปรับตัวสูงขึ้น นักวิชาการเห็นว่าประเทศไทยมีปริมาณน้ำฝนเพียงพอต่อการทำการเกษตรตลอดปี โดยเฉพาะภาคใต้มีฝนตกตลอดทั้งปี จึงทำให้เกษตรกรผู้ปลูกโกโก้มีน้ำใช้เพียงพอในการปลูก การจัดการนวัตกรรมการปรับตัวของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ควรนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิต แปรรูป และการบริหารจัดการองค์กรที่ทันสมัย โดยไม่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม มีการพัฒนาสายพันธุ์ให้สามารถรับมือกับสภาพอากาศที่แปรปรวน ทำเกษตรอินทรีย์ ทำเกษตรแบบผสมผสาน ส่งเสริมให้หยุดการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อปลูกโกโก้ และฟื้นฟูพื้นที่ป่า ตั้งศูนย์การเรียนรู้รวบรวมข้อมูลการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับโกโก้ให้กับชุมชนและผู้สนใจปลูกโกโก้ รวมทั้งพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แนวทางในการปรับตัวของผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้เพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืน ในเขตจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย สร้างภาพลักษณ์เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ ร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรที่ส่งเสริมธุรกิจ พัฒนาและปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้ประกอบการในการเรียนรู้สิ่งใหม่ รวมถึงนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจให้มากขึ้น บริการจัดการให้ผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดและสร้างผลกำไร ปรับเปลี่ยนแผนในการจัดการให้สอดคล้องกับกลไกตลาด ส่งเสริมให้เกษตรกรมีบทบาทของผู้บริหารทีม เป็นผู้ขายและผู้จำหน่าย ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความเข้าใจในองค์กร ประสานความร่วมมือกับหลายภาคส่วน ทั้งเกษตรกรผู้ปลูกโกโก้ สถาบันการศึกษาวิจัย องค์กรเอกชน รัฐบาล ผู้ให้บริการ และบริษัทต่าง ๆ ถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มคุณภาพผลผลิต และนำเสนอให้เป็นที่ยอมรับของตลาด ทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรศึกษาภาพรวมของผู้ประกอบการแปรรูป

รูปโกโก้ทั้งหมดในประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงการรับรู้ปัญหา และการจัดการนวัตกรรมเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนที่หลากหลาย อันจะนำมาซึ่งภาพรวมในเรื่องการรับรู้ปัญหา และการจัดการนวัตกรรมเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนในสภาพสังคมปัจจุบัน 2) ควรศึกษาแยกออกเป็นต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ เพื่อให้ได้ข้อคิดเห็นที่ครอบคลุมรอบด้าน อันจะนำมาซึ่งภาพรวมในเรื่องการจัดการนวัตกรรมเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนในสภาพสังคมปัจจุบัน รวมถึง ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเลือกใช้เทคนิคในการวิจัยอาจจะนำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มาใช้ร่วมในการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มุมมองแนวทางการจัดการนวัตกรรมเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนที่ดีมากยิ่งขึ้น โดยแยกการสนทนากลุ่มออกเป็นกลุ่มต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ และ 3) ควรมีการศึกษาวินิจฉัยแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการจัดการนวัตกรรมเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืน และผู้ประกอบการแปรรูปโกโก้สามารถนำแนวทางในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนไปใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาวางแผนพัฒนานวัตกรรมจัดการให้มีความเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- การันย์ภาส ลิ้มสุวรรณ. (2567). ทางออกวิกฤตราคากาโกโก้ไทย “ศูนย์นวัตกรรมการวิจัยและพัฒนาโกโก้ไทยเพื่อความยั่งยืน จุฬาฯ” เต็มหวังให้เกษตรกรและธุรกิจโกโก้ไทย. เรียกใช้เมื่อ 5 มีนาคม 2567 จาก <https://www.chula.ac.th/highlight/176853/>
- จันทร์จิรา เหลลราช. (2564). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนสู่องค์กรดิจิทัล. วารสารสารสนเทศศาสตร์, 39(4), 1-14.
- จิรัชยา ศิริเลขนันต์. (2562). การรับรู้การปรับตัวของเกษตรกรต่อความแปรปรวนของภูมิอากาศ: ศึกษาพื้นที่ภัยแล้งซ้ำซาก ตำบลหนองพระ จังหวัดพิจิตร. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ฉวีวรรณ เจริญผ่อง และคณะ. (2565). ปัจจัยการตัดสินใจเข้าร่วมเกษตรแปลงใหญ่โกโก้ของเกษตรกร ในอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง. วารสารแก่นเกษตร, 50(3), 710-718.
- ธวัชชัย วรสถิตย์ และณัฐพันธ์ บัววรารณ. (2562). วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรม กรณีศึกษาธนาคารอาคารสงเคราะห์ (สำนักงานใหญ่). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2567). โกโก้ไทยฝ่าวิกฤต...โอกาสทะยานสู่ตลาดโลก. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2568 จาก <https://shorturl.asia/zTx0b>
- ปัญญา เลิศไกร และคณะ. (2562). การจัดการนวัตกรรมการพัฒนาองค์กร. วารสารมหาจุฬานาครทรรค์, (6)8, 3745-3757.
- พระศุภร์ หัยภาค. (2563). การจัดการเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษานายสายัญ มั่งเซตกลาง จังหวัดอุทัยธานี. ใน วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พานี ศิริสะอาด และคณะ. (2564). การศึกษาคุณสมบัติทางเคมีกายภาพของไขมันสกัดจากเมล็ดโกโก้ และการใช้ประโยชน์ของไขมันโกโก้ทางยาและเครื่องสำอาง. วารสารการแพทย์แผน ไทยและการแพทย์ทางเลือก, 19(2), 477-487.
- พิราภรณ์ วิฑูรต์. (2567). หลังจากนี้โลกอาจไม่มีขนมหวานชื่อ "ช็อกโกแลต" อีกแล้ว ? เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2568 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/business/1124292>
- วิทย์ สุวรรณวุธ. (2527). การจัดการความรู้ เทคโนโลยีการผลิตโกโก้. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการเกษตร.

- วุทธิชัย ลีมอญโณทัย. (2566). การสร้างความยั่งยืนในผลิตภัณฑ์เกษตรชุมชนด้วยการบริหารจัดการเชิงระบบนิเวศ. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สุพัทธา แซ่ห้วน. (2564). การศึกษาปัจจัยการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนที่มีผลต่อความพึงพอใจของพนักงานและความสำเร็จขององค์กรที่รับรู้ได้ตามแนวคิดภาวะผู้นำอย่างยั่งยืนในธุรกิจโทรคมนาคมภายหลังการควบรวมกิจการแห่งหนึ่ง. ใน สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุภาภรณ์ สาชาติ และวิไลวรรณ ทวีศรี. (2564). การผลิตน้ำโกโก้จากเยื่อหุ้มเมล็ดโกโก้และผลกระทบที่มีต่อคุณภาพของเมล็ดโกโก้. ชุมพร: สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร.
- สุรเดช จงวรรณศิริ. (2562). การจัดการสู่องค์กรนวัตกรรม Innovative Organization Book Of Knowledge. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- อมรรักษ์ สวนชุมพล. (2563). การจัดการองค์กรธุรกิจกับปัญญาประดิษฐ์เพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจ. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 10(3), 155-164.
- Avery, G. C. & Bergsteiner, H. (2011). Sustainable leadership practices for enhancing business resilience and performance. *Strategy & Leadership*, 39(2), 5-15.
- Bertello, A. et al. (2021). Open innovation for digital transformation in low-and medium-tech SMEs: Analysis of pre-competitive collaborative projects. Retrieved April 20, 2025, from https://doi.org/10.1007/978-3-030-87842-9_14

กลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์สู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม : กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร*

HUMAN CAPITAL MANAGEMENT STRATEGY TO BECOME AN INNOVATION ORGANIZATION : A CASE STUDY IN BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

วรรษยา ศิริวัฒน์

Varatchaya Sirivat

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Political Science Faculty, Ramkhamhaeng University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: varatchaya.sat11@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทุนด้านการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 312 คน ขนาดของตัวอย่างตามหลักการของเครซีและมอร์แกน สุ่มตัวอย่างแบบความน่าจะเป็น ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยแบ่งตามสัดส่วน แล้วดำเนินการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 14 - 29 กุมภาพันธ์ 2567 ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงาน ณ ศาลาว่าการกรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 35 - 44 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งผู้ปฏิบัติงาน ประสบการณ์การทำงานอยู่ระหว่าง 3 - 10 ปี กลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมในภาพรวมเกือบทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับที่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.74 ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์สู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม พบว่า ด้านองค์ความรู้มีผลอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 แนวทางการพัฒนาการจัดการทุนมนุษย์สู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมมี 6 แนวทาง ดังนี้ 1) ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานการสร้างและพัฒนาองค์กรนวัตกรรม 2) การสร้างความเข้าใจในเรื่องนวัตกรรมให้กับบุคลากรทุกระดับ 3) ควรสนับสนุนการคิดเชิงนวัตกรรมให้เป็นวัฒนธรรมองค์กร 4) ควร “จัดตั้งทีมนวัตกรรม” 5) ให้มีการจัดประกวดผลงานนวัตกรรมประจำปี 6) การสร้างเครือข่ายและมีพันธมิตรในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

คำสำคัญ: กรุงเทพมหานคร, การจัดการทุนมนุษย์, องค์กรนวัตกรรม, กลยุทธ์การพัฒนา, แมคคินซี 7 เอส

Abstract

In this research investigation, the three objectives are as follows. The researcher examines 1) To study the human capital management strategies of Bangkok Metropolitan Administration (BMA) towards becoming an innovative organization 2) To compare the factors affecting the human capital management strategies of the BMA ; and proposes 3) To propose guidelines for developing human capital management strategies of the BMA. The technique of quantitative research was employed

with the sample population of 312 subjects. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan formula. The method of probability sampling was employed to select samples at the level of individual units using the technique of stratified random sampling from each agency by the method of simple random sampling. The research instrument was a questionnaire. Data were collected from February 14 to 29, 2024. Data collected were analyzed using inferential data analysis methods. Findings showed the personal characteristics of the sample population who worked at the BMA as follows. The highest proportion were females, aged between 35 and 44 years, with a Bachelor's degree. They were in the position of practitioner. Work experience was between three to ten years. The overall human capital management strategy of the BMA towards becoming an innovative organization in almost every aspect has been implemented at a good level. For the factors affecting the human capital management strategy towards becoming an innovative organization, it was found that knowledge had a very good effect. There are 6 approaches to developing human capital management towards becoming an innovative organization as follows: 1) There should be an agency for innovation creation and development 2) Creating understanding about innovation for personnel 3) Innovative thinking should be promoted as an organizational culture 4) Should "establish an innovation team" 5) To organize an annual innovation contest. 6) Networking and partnerships for innovation creation.

Keywords: Bangkok Metropolitan Administration, Human Capital Management, Innovative Organization, Development Strategy, McKinsey 7 S

บทนำ

เนื่องจากสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอันเป็นผลมาจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ 1) กระแสโลกาภิวัตน์ 2) ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี และ 3) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในระดับโลก ที่มีผลกระทบต่อองค์การต่าง ๆ อาทิ การทำงานที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น และการเข้าสู่โลกดิจิทัล เป็นต้น (พิบูล ธิปะปาล และธนวัฒน์ ธิปะปาล, 2559) อีกทั้ง อุทัย เลาหวิเชียร กล่าวว่า บริบทหรือสิ่งแวดล้อมทั่วไปทางการเมืองของไทย โดยเฉพาะรัฐบาล คสช. ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศไทย 4.0 โดยเน้นการนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารรัฐกิจ (อุทัย เลาหวิเชียร, 2561) นอกจากนี้ สรุเดช จงวรรณศิริ กล่าวว่า ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน (Disruption) แต่ละองค์การต้องเผชิญกับความท้าทายที่มาจากความไม่แน่นอนของ 2 ปัจจัยสำคัญ คือ 1) ความต้องการของผู้รับบริการ และ 2) เทคโนโลยี เป็นผลให้องค์การต่าง ๆ ต้องใช้แนวทางนวัตกรรมมาพัฒนาการดำเนินงานเพื่อสร้างสมรรถนะที่เหมาะสมต่อการอยู่รอดและความเจริญก้าวหน้าภายใต้ของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (สรุเดช จงวรรณศิริ, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Holder, B. J. & Matter, G. ที่กล่าวว่า องค์การนวัตกรรมเป็นองค์การที่มีประสิทธิภาพต่อการสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์และบริการ แต่ยักรวมถึงการดำเนินการในเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาองค์การอีกด้วย (Holder, B. J. & Matter, G., 2008) ในขณะที่ Wei, Y. กล่าวว่าในแต่ละองค์การมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ 1) สินทรัพย์ที่จับต้องได้ อาทิ สำนักงาน วัสดุอุปกรณ์งบประมาณ และ 2) สินทรัพย์ที่ไม่สามารถจับต้องได้ ได้แก่ ทักษะมนุษย์และทุนทางสังคม ซึ่งในบรรดาทรัพยากรทั้งหลายขององค์การ เป็นที่ยอมรับกันว่า ทักษะมนุษย์เป็นสินทรัพย์ (Assets) ที่มีค่ามากที่สุด (Wei, Y., 2013) ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของแกวต้า ผู้พัฒนาพงศ์ ที่กล่าวว่า การพัฒนาทุนมนุษย์เป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารและผู้

เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ ความเข้าใจ พร้อมทั้งจะผลักดันให้มีการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีการวางแผนกลยุทธ์ให้เหมาะสม รวมถึงนำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาใช้เพื่อให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาองค์การไปสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) อันเป็นผลให้การดำเนินงานขององค์การมีประสิทธิภาพ (แก้วตา ผู้พัฒนพงศ์, 2563)

สำหรับกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ แบ่งพื้นที่การบริหารออกเป็น 50 เขตโดยมีโครงสร้างการบริหารออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ สภากรุงเทพมหานคร ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ มีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร ซึ่งทั้งสองส่วนมาจากการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรงและมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของข้าราชการ และบุคลากรกรุงเทพมหานคร มีปลัดกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นข้าราชการประจำ เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและบุคลากรกรุงเทพมหานคร รองมาจากผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการประจำทั่วไปของกรุงเทพมหานครตามคำสั่งของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และรับผิดชอบควบคุมดูแลราชการประจำของกรุงเทพมหานครให้เป็นไปตามนโยบายกรุงเทพมหานคร รวมทั้งกำกับ เร่งรัด ติดตามผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการในกรุงเทพมหานคร (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร, 2565)

จากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยสภาพแวดล้อมและความสำคัญขององค์การนวัตกรรมกับการจัดการทุนมนุษย์ ผู้บริหารกรุงเทพมหานครจึงได้กำหนดแนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคลตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ดัชนียุทธศาสตร์ย่อยของกรุงเทพมหานคร ข้อ 7.3 ที่ว่า “การบริหารทรัพยากรบุคคล มีจุดมุ่งหมายให้การพัฒนาบุคลากรของกรุงเทพมหานครมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และมีความเป็นมืออาชีพ” และแผนปฏิบัติราชการกรุงเทพมหานครประจำปี พ.ศ. 2567 กำหนดยุทธศาสตร์ย่อยที่ 7.5 ในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “กลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์สู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม: กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรของกรุงเทพมหานครที่ปฏิบัติงานที่ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร และสำนักงานยุทธศาสตร์และประเมินผล รวมทั้งหมด 941 คน

หน่วยวิเคราะห์ (Unit of analysis) เป็นระดับปัจเจกบุคคล (Individual unit) โดยวิเคราะห์จากความคิดเห็นของผู้บริหารและบุคลากรที่ปฏิบัติงานใน 3 หน่วยงาน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบความน่าจะเป็น (Probability sampling) เพื่อเลือกตัวอย่างระดับปัจเจกบุคคล (Individual unit) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ของแต่ละหน่วยงานโดยแบ่งตามสัดส่วน ได้แก่ สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 159 คน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร จำนวน 80 คน และสำนักงานยุทธศาสตร์และการประเมินผล จำนวน 73 คน แล้วดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) เพื่อเลือกตัวอย่างระดับ

ปัจเจกบุคคล กำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample size) ใช้ตารางกำหนดขนาดของตัวอย่างตามหลักการของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมรับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดของตัวอย่าง จำนวน 274 คน ทั้งนี้ ได้กำหนดขนาดตัวอย่าง จำนวน 312 คน ซึ่งมากกว่าขั้นต่ำของเครชีและมอร์แกน เมื่อได้ขนาดของตัวอย่าง ก็จะทำให้การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหน่วยงานด้วยการแบ่งตามสัดส่วน ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามมากกว่าจำนวนขนาดของตัวอย่างเพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับคืนมาไม่ต่ำกว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งเป็นที่มาของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรกรุงเทพมหานคร ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check list) มี 5 ข้อ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม ประกอบด้วยตัวแปร 7 ตัวแปร ได้แก่ ด้านกลยุทธ์/พันธกิจ/วิสัยทัศน์ขององค์กร ด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านระบบการทำงาน ด้านบุคลากร/การจัดการทรัพยากรบุคคล ด้านทักษะ ด้านรูปแบบการบริหาร/สไตล์การบริหาร และด้านค่านิยมร่วม/วัฒนธรรมองค์กร มีข้อความคำถาม 35 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม ประกอบด้วย ตัวแปร 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านความท้าทายในการเปลี่ยนแปลง ด้านนโยบายของผู้บริหาร ด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร และด้านองค์ความรู้ข้อความคำถามด้านละ 5 ข้อ รวมจำนวน 20 ข้อ และ ตอนที่ 4 เป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิด ต่อจากนั้นได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ภาษาที่ใช้ด้วยการหาค่า IOC โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence : IOC) ตามเกณฑ์การพิจารณาให้คะแนนของ (Lynn, M. C., 1986); (Tilden, V. P. et al, 1990) ได้ค่าความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป อีกทั้งนำไปทดลองใช้ (Pre - test) กับบุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.9656 มีค่ามากกว่า 0.7 ซึ่งเชื่อถือได้ค่อนข้างสูง (Cronbach, L. J., 1970)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยรามคำแหง เลขที่หนังสือรับรอง RU-HRE 67/0073 ลงวันที่ 17 พฤษภาคม 2567 ซึ่งก่อนไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้มีหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเอกสารและแจกแบบสอบถามจากปลัดกรุงเทพมหานคร วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยประสานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 14 - 29 กุมภาพันธ์ 2567

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์นั้นมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS/PC (the Statistical package for the social sciences) โดยหาค่าต่าง ๆ ดังนี้ 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ในการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล และวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 และ 2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ได้แก่ สถิติ t-test, F-test เพื่อหาค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรตามวัตถุประสงค์ของ

การวิจัยข้อ 2 ทดสอบสมมติฐานซึ่งกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และ 0.05 ส่วนการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) ส่วนคำถามปลายเปิดเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษา ดังนี้

คุณสมบัติส่วนบุคคลของบุคลากรสำนักงานปลัดกรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 312 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.70 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 34.30 อายุของบุคลากรส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 35 - 44 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.30 รองลงมาอายุระหว่าง 45 - 54 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.10 การศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 54.20 รองลงมาเป็นปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 43.30 ประเภทตำแหน่งเป็นผู้ปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 83.00 รองลงมาเป็นผู้บริหาร คิดเป็นร้อยละ 12.50 และประสบการณ์การทำงานระหว่าง 3 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.50 รองลงมาตั้งแต่ 23 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 25.00

1. ผลการศึกษากลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม สรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม แยกเป็นรายด้าน ดังตาราง

กลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการปฏิบัติ
ด้านกลยุทธ์/พันธกิจ/วิสัยทัศน์ขององค์กร	3.74	.683	ดี
ด้านโครงสร้างการบริหาร	3.53	.624	ดี
ด้านระบบการทำงาน	3.15	.799	ปานกลาง
ด้านบุคลากร/การจัดการทรัพยากรบุคคล	3.51	.791	ดี
ด้านทักษะ	3.59	.720	ดี
ด้านรูปแบบการบริหาร/สไตล์การบริหาร	3.74	.703	ดี
ด้านค่านิยมร่วม/วัฒนธรรมองค์กร	3.58	.717	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า การปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมเกือบทุกด้านอยู่ในระดับที่ดี ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = .791, $\bar{X} = 3.74$, S.D. = .703) ยกเว้นด้านระบบการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = .799) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับที่ดีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ด้าน เท่ากัน ได้แก่ ด้านรูปแบบการบริหาร/สไตล์การบริหาร ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = .703) และด้านกลยุทธ์/พันธกิจ/วิสัยทัศน์ขององค์กร ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = .683) รองลงมา ได้แก่ ด้านทักษะ ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = .720) ค่านิยมร่วม/วัฒนธรรมองค์กร ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = .717) และด้านโครงสร้างการบริหาร ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = .624) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับที่มีผล
ด้านความท้าทายในการเปลี่ยนแปลง	4.10	.573	ดี
ด้านนโยบายของผู้บริหาร	4.04	.671	ดี
ด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร	3.92	.686	ดี
ด้านองค์ความรู้	4.23	.627	ดีมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมแต่ละด้านอยู่ในระดับที่ดีถึงดีมาก ด้านที่อยู่ในระดับที่ดีมาก ได้แก่ ด้านองค์ความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .627) ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับที่ดี

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ

ตัวแปร	สมการพยากรณ์
การจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานคร (Y tot) ($R^2 = 0.271$)	$= 0.903 + 0.124$ (ด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร) $+ 0.201$ (ด้านความท้าทายในการเปลี่ยนแปลง) $+ 0.180$ (ด้านองค์ความรู้) $+ 0.142$ (ด้านนโยบายของผู้บริหาร)

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์เชิงพหุคูณกับการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์เท่ากับ 0.271 ($R^2 > 0.271$)

สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร ปัจจัยด้านความท้าทายในการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยด้านองค์ความรู้ และปัจจัยด้านนโยบายของผู้บริหาร พบว่า มีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.271 สามารถทำนายการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานคร (Y tot) ได้ร้อยละ 27.10

ผลการศึกษาจากคำถามปลายเปิดในประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม โดยสรุป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เนื่องจากภารกิจของกรุงเทพมหานครมีหลากหลายจึงจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานและนำพาองค์กรไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ อีกทั้งผู้บริหารควรมีนโยบายที่ชัดเจนและให้ความสำคัญกับองค์กรนวัตกรรมโดยเฉพาะการเสริมสร้างขวัญกำลังใจและจูงใจคนเก่ง (Talent) ให้มีการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานและการให้บริการสาธารณะ รวมถึงการกระตุ้นและส่งเสริมบุคลากรที่อาวุโสมาให้ความสำคัญและสนใจเกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ให้มากขึ้น รวมถึงการสร้างความเชื่อมโยงกับองค์กรนวัตกรรมอื่น ๆ เช่น การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือกับองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญด้านนวัตกรรม จูงใจคนเก่ง ให้มีการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานและการให้บริการสาธารณะ เพื่อให้การปฏิบัติงานตามภารกิจมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

3. แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ด้านการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานคร ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 3 พบว่า การพัฒนาการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมใน 6 แนวทาง ดังนี้ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมที่ชัดเจน โดยจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบการสร้างนวัตกรรมและการพัฒนานวัตกรรม 2) การให้ความสำคัญและสร้างความเข้าใจในเรื่องนวัตกรรมให้กับบุคลากรทุกระดับ 3) การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทุนมนุษย์ในรูปแบบที่หลากหลายอย่าง

ต่อเนื่องและปลูกฝังการคิดเชิงนวัตกรรมให้เป็นวัฒนธรรมองค์กร 4) การส่งเสริมให้บุคลากรที่มีสมรรถนะสูง “จัดตั้งทีมนวัตกรรม” 5) การส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์นวัตกรรมและประกวดผลงานประจำปี 6) การให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายและมีพันธมิตรในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขออภิปรายผล ดังนี้

1. กลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับที่ดีอาจเป็นเพราะ การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันเป็นผลให้แต่ละองค์กรทั่วโลกจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เพื่อให้องค์กรอยู่รอดและได้เปรียบในการแข่งขัน โดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูงจะต้องแสดงบทบาทของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent) เพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (นิสตาร์ก เวชยานนท์, 2556) อีกทั้งผู้บริหารระดับสูงของกรุงเทพมหานครมีความเชื่อและบริหารที่สอดคล้องกับองค์ประกอบขององค์การนวัตกรรมตามแนวคิด McKinsey 7 S Model (Waterman, R. et al., 1983) นอกจากนี้ยังใช้แนวทางการบริหารตามแนวคิดของ Armstrong, M. ที่กล่าวว่า คนหรือทุนมนุษย์เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ห้องปฏิบัติการประสบความสำเร็จ (Armstrong, M., 2006) ผู้บริหารจึงได้นำแนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์มาประยุกต์ใช้ในการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานคร ดังเช่นนโยบายของผู้บริหารกรุงเทพมหานครที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร 20 ปี (พ.ศ. 2565 - 2585) ด้วยการกำหนดโครงการสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทุนมนุษย์และโครงการพัฒนาทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานคร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารของกรุงเทพมหานครได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการจัดการทุนมนุษย์ การพัฒนาทุนมนุษย์ และเรื่องการพัฒนานวัตกรรม จึงได้สนับสนุนและส่งเสริมให้มีโครงการต่าง ๆ ไว้ในแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร 20 ปี เพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Noe, R. A. et al. ที่ว่าการนำแนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์มาใช้ ผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการบังคับบัญชาเป็นการสนับสนุน มอบอำนาจและให้โอกาสบุคลากรตัดสินใจในการทำงานอย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างต่อเนื่อง (Noe, R. A. et al., 2006) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พสุธิดา ตันตราจิณ และคณะ พบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเน้นการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดใหม่ให้เป็นการคิดเชิงนวัตกรรม การคิดเชิงสร้างสรรค์และการคิดแบบองค์รวมในเชิงบูรณาการ (พสุธิดา ตันตราจิณ และคณะ, 2559) ส่วนในบางด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง อาทิ ด้านโครงสร้างการบริหาร ข้อ 35 หน่วยงานท่านมีการมอบอำนาจการตัดสินใจให้กับผู้ปฏิบัติ อาจเป็นเพราะการมอบอำนาจการตัดสินใจให้กับผู้ปฏิบัติในบางระดับ บางประเภทงานยังไม่ทั่วถึง ด้านระบบการทำงานในบางข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อ 38 การมีกฎระเบียบการให้รางวัลเกี่ยวกับการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ข้อ 39 การได้รับรางวัลผลงานโดดเด่นระดับชาติ และข้อ 40 การจัดงานฉลองความสำเร็จในผลงานอาจเป็นเพราะกรุงเทพมหานครยังไม่มีมีการออกกฎระเบียบการให้รางวัล การคิดเชิงสร้างสรรค์และยังไม่ได้เสนอผลงานเพื่อรับรางวัลระดับชาติก็เป็นไปได้ ด้านทักษะ ได้แก่ ข้อ 48 การคิดค้นนวัตกรรมใหม่อย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะ การส่งเสริมให้บุคลากรมีการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ยังไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่องและยังไม่เสริมสร้างให้เป็นค่านิยมหรือวัฒนธรรมองค์กร ด้านรูปแบบการบริหาร ได้แก่ ข้อ 55 การส่งเสริมให้บุคลากรมีความเป็นผู้นำในการจัดการตนเองเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมอาจเป็นเพราะแม้ว่ากรุงเทพมหานครมีการทำงานในรูปกรรมการแต่ลักษณะการทำงานยังคงแบบระบบราชการที่ยึดกฎ ระเบียบอย่างเคร่งครัด จนทำให้ขาดความคล่องตัว ไม่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม ส่วนด้านค่านิยมร่วม/วัฒนธรรมองค์กรข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 60 การประชาสัมพันธ์

ให้บุคลากรปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์การ อาจเป็นเพราะการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ให้มีการปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์การที่เป็นรูปธรรมยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

2. ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมในภาพรวม แต่ละด้านอยู่ในระดับที่ดีถึงดีมาก ได้แก่ ด้านองค์ความรู้ ด้านความท้าทายในการเปลี่ยนแปลง ด้านนโยบายของผู้บริหาร และด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรตามลำดับ โดยเฉพาะด้านองค์ความรู้มีผลอยู่ในระดับดีมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารกรุงเทพมหานครมองว่าองค์ความรู้ (Knowledge) เป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการพัฒนามนุษย์ อันนำไปสู่การสร้างสรรคนวัตกรรมซึ่งปัจจัยนี้มีความสำคัญยิ่ง (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2563) อีกทั้งความสำเร็จขององค์การจำเป็นต้องสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เข้มแข็งเพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากรให้สอดคล้องกับความท้าทายในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาในโลกยุคดิจิทัล โดยการพัฒนางานองค์ความรู้ใน 3 องค์ประกอบ คือ 1) การพัฒนางานองค์ความรู้ (Knowledge creation) เป็นการรวบรวม จัดเก็บความรู้ ทักษะและประสบการณ์จากผู้รู้มาปรับปรุงพัฒนางานองค์ความรู้ให้ทันสมัย และมีคุณค่ามากขึ้นอย่างต่อเนื่อง 2) การแบ่งปันความรู้ (Knowledge sharing) เป็นการจัดเก็บข้อมูลองค์ความรู้และรูปแบบของข้อมูลองค์ความรู้ที่บุคลากรสามารถเข้าถึงได้และมีการถ่ายทอด แบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ และ 3) การเรียนรู้ขององค์การหรือองค์การแห่งการเรียนรู้ (Organizational learning) เป็นการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของบุคลากรให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การอันนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของ จิรประภา อัครบวร ที่กล่าวว่าบทบาทการทำงานของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (HR) ในยุค wave 4 หรือ Agile workforce แต่ละองค์การจะต้องปรับตัวได้อย่างรวดเร็วให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก (จิรประภา อัครบวร, 2565) ดังนั้น งาน HR จำเป็นต้องปรับบทบาทให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า/ผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Customization) ซึ่งในยุคนี้ทำให้มีการนำนวัตกรรมมาใช้กับงานทรัพยากรมนุษย์เป็นจำนวนมาก

3. กลยุทธ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนองค์การให้เกิดความสำเร็จและมีสมรรถนะสูง จึงเป็นสิ่งท้าทายผู้บริหารสมัยใหม่ที่จะต้องปรับเปลี่ยนภารกิจจัดการทุนมนุษย์ด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ อีกทั้งการส่งเสริมกระบวนการคิดสร้างสรรค์และให้ความสำคัญกับการสร้างนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของกรุงเทพมหานครอย่างต่อเนื่องเพื่อก้าวไปสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม ทั้งนี้ เพราะนวัตกรรมเป็นทั้งความหวังและผลลัพธ์ของกลยุทธ์ที่จะทำให้องค์กรอยู่รอดและเจริญก้าวหน้า

สรุปและข้อเสนอแนะ

กล่าวได้ว่ากลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมในภาพรวมเกือบทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับที่ดี ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 2 ด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับที่ดีและมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ได้แก่ ด้านรูปแบบการบริหาร/สไตล์การบริหาร และด้านกลยุทธ์/พันธกิจ/วิสัยทัศน์ขององค์การ สำหรับด้านระบบการทำงานมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการทุนมนุษย์ กรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมในภาพรวม แต่ละด้านอยู่ในระดับที่ดีถึงดีมาก ได้แก่ ด้านองค์ความรู้ ด้านความท้าทายในการเปลี่ยนแปลง ด้านนโยบายของผู้บริหาร และด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรตามลำดับ โดยเฉพาะด้านองค์ความรู้มีผลอยู่ในระดับดีมาก สรุปได้ว่ากลยุทธ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนองค์การให้เกิดความสำเร็จและมีสมรรถนะสูงจึงเป็นสิ่งท้าทายผู้บริหารสมัยใหม่ที่จะต้องปรับเปลี่ยนภารกิจจัดการทุนมนุษย์ด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ อีกทั้งการส่งเสริมกระบวนการคิดสร้างสรรค์และให้ความสำคัญกับการสร้างนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของกรุงเทพมหานครอย่างต่อเนื่องเพื่อก้าวไปสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม ทั้งนี้ เพราะนวัตกรรมเป็นทั้งความหวังและผลลัพธ์ของกลยุทธ์ที่จะทำให้องค์กรอยู่รอดและเจริญก้าวหน้า

ส่วนแนวทางการพัฒนาการจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม ใน 6 แนวทาง ดังนี้ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมที่ชัดเจน โดยจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบการสร้างนวัตกรรมและการพัฒนานวัตกรรม 2) การให้ความสำคัญและสร้างความเข้าใจในเรื่องนวัตกรรมให้กับบุคลากรทุกระดับ 3) การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทุนมนุษย์ในรูปแบบที่หลากหลายอย่างต่อเนื่องและปลูกฝังการคิดเชิงนวัตกรรมให้เป็นวัฒนธรรมองค์กร 4) การส่งเสริมให้บุคลากรที่มีสมรรถนะสูง “จัดตั้งทีมนวัตกรรม” 5) การส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์นวัตกรรมและประจักษ์ผลงานประจำปี 6) การให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายและมีพันธมิตรในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ส่วนในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในประเด็น ดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นนี้โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมาสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณ 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบกลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมกับหน่วยงานภาครัฐอื่น 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบกลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ของกรุงเทพมหานครสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมกับหน่วยงานภาคเอกชน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะกรรมการฝ่ายวิชาการและวิจัย คณะรัฐศาสตร์ คณะกรรมการประจำคณะรัฐศาสตร์ และมหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาอนุมัติทุนการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- แก้วตา ผู้พัฒนพงศ์. (2563). ผลกระทบของการพัฒนาเทคโนโลยีที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคาร. วารสารรัชต์ภาคย์, 14(34), 86-100.
- จิรประภา อัครบวร. (2565). งานทรัพยากรมนุษย์ในยุค 5.0 . กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรนกการพิมพ์.
- นิสตากร เวชยานนท์. (2556). การบริหารทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์เพื่อเพิ่มมูลค่า. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เดอะ กราฟิโก ซิสเต็มส์.
- พสุธิดา ตันตราจิณ และคณะ. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างศักยภาพการเป็นผู้นำของบุคลากรรุ่นใหม่ เพื่อมุ่งสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในธุรกิจการประกันภัย. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 9(2), 169-193.
- พิบูล ทีปะปาล และธนวัฒน์ ทีปะปาล. (2559). การจัดการเชิงกลยุทธ์ (ปรับปรุงใหม่). กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- สุรเดช จอจวรรณศิริ. (2562). การจัดการสู่องค์กรนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร. (2565). รายงานการบริหารทรัพยากรบุคคลกรุงเทพมหานคร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤษภาคม 2566 จาก <https://bma-csc.bangkok.go.th/csc/report-hr/>
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2563). ความหมายของนวัตกรรม. เรียกใช้เมื่อ 16 กันยายน 2567 จาก <https://www.nia.or.th/Info-NIAMOOCs>
- อุทัย เลาหิเชียร. (2561). การบริหารงานภาครัฐในมิติต่าง ๆ ของไทย. กรุงเทพมหานคร: นราธิป พรินต์ติ้ง.
- Armstrong, M. (2006). Strategic human resource management: A guide to action. (4th ed.). Philadelphia: Kogan Page.
- Cronbach, L. J. (1970). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). New York: Harper& Row.

- Holder, B. J. & Matter, G. (2008). The Innovative Organization. Retrieved December 11, 2016, from https://ifi.nia.or.th/wp-content/uploads/2020/09/Innovative-Organization-BOK_digital_08-2020.pdf
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Lynn, M. C. (1986). Determination and quantification of content validity. *Nursing Research*, 35(6), 382-385.
- Noe, R. A. et al. (2006). *Human Resource Management: Gaining a Competitive Advantage*. (5th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Tilden, V. P. et al. (1990). Use of quantitative methods to enhance content validity. *Nursing Research*, 39(3), 172-175.
- Waterman, R. et al. (1983). In Search of Excellence: Lessons From America's Best-Run Companies. *Administrative Science Quarterly*, 28(4), 621-624.
- Wei, Y. (2013). Towards an effective management model for high-end human capital : A Taiwanese SME case study. *Journal of Business Management and Economic Research*, 4(6), 835-838.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้ค่าย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุล ของผู้เขียน และปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่างเช่น “ภิกขุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกขุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอนัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมภีร์รักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al., 2005)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณจุวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่).// เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนโธ (เจ้าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม, // (เล่มที่อ้าง, เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์:// สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, // เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ระดับวิทยานิพนธ์/สาขา.// ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
นายมนัส ภาควงศ์. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อุตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริ่งจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อเรื่อง (ถ้ามี). //ราชกิจจานุเบกษา/เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นา.

ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมนุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุตริภักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Ver. 2019 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล .PDF .JPG .GIF หรือ .bmp บทความที่มีโมเดล รูปร่าง แผนภูมิ ต้องทำการจัดกลุ่มวัตถุให้เป็นกลุ่มเดียวกันให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันความผิดพลาด หรือคลาดเคลื่อนของเนื้อหา ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับแจ้งคำสั่งการ ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

โครงร่าง/รูปแบบ ต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย.กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

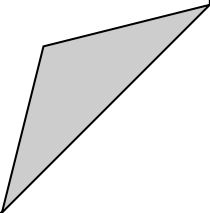
ผลการวิจัย (18 pt)

(16.pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....
.....
.....
.....
.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

.....

.....

.....

.....

.....

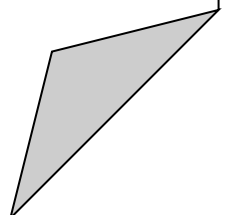
.....

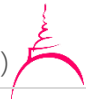
.....

.....

.....

.....

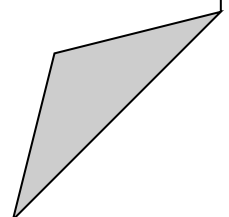

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระห่อออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt)...ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

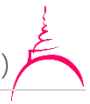
.....

.....

.....

.....

.....

โครงสร้าง/รูปแบบ ต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt)

.....

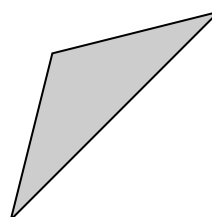
.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

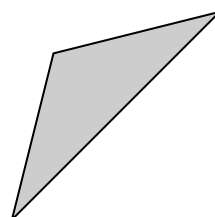
.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

140 pt.

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

